This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

+ *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
+ *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
+ *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
+ *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página `http://books.google.com`

B 1,087,459

PROPERTY OF
University of
Michigan
Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

COLECCION

DE

DOCUMENTOS INÉDITOS DEL ARCHIVO GENERAL

DE LA

CORONA DE ARAGON,

PUBLICADA DE REAL ÓRDEN

POR

SU ARCHIVERO,

D. Manuel de Bofarull y de Sartorio.

Tomo XXXII.

BARCELONA:

EN LA IMPRENTA DEL ARCHIVO.

1867.

COLECCION

DE

DOCUMENTOS INÉDITOS DEL ARCHIVO GENERAL

DE LA

CORONA DE ARAGON,

PUBLICADA DE REAL ÓRDEN

POR

SU ARCHIVERO,

D. Manuel de Bofarull y de Sartorio.

TOMO XXXII.

) P
24
69
v. 32-33

A esta segunda clase corresponde la materia de que se compone el actual volúmen, reproduccion importantísima de uno de los procesos políticos que se conservan en el Archívo general de la Corona de Aragon. Integro lo reproducimos, porque no conviene á su interesante contenido, por no desfigurar la forma especial que le distingue en su género, que sea cercenada ú omitida la mas mínima de sus partes, y para que asi pueda el lector hacerse cargo de la simplicidad ó complicacion con que se instruyeran en lo antiguo las causas, que, como la presente, abundaban mas bien en recepciones de testigos que en apuntaciones de diligencias. Son aquellas tan importantes, son tantas las noticias históricas que en ellas se notan, resulta de las mismas un conocimiento tan exacto de las costumbres contemporáneas al suceso, que, aun cuando el proceso valiera poco en calidad de tal, mereciera, con todo, gran consideracion por la riqueza histórica que descubre, aparte de la filológica, que no es escasa, puesto que, además de ser voluminoso, es escrito casi todo en catalan, esto es, en la lengua comun, oficial y literaria que hablaron siempre los estados de la Corona de Aragon, escepto el primitivo reino de este nombre,

Si bajo este punto de vista es grande el interés que ofrece la actual publicacion, mayor le habrá de parecer al lector cuando le descubramos el título de esta, cuando le digamos que contiene el proceso mandado instruir por el Rey Don Pedro IV de Aragon nada menos que contra uno de los mas elevados personajes de la época, contra el principal consejero y amigo del mismo monarca, Bernardo de Cabrera. Quien haya leido la historia de la agitada época á que pertenecen los dos personajes que

acabamos de nombrar, ó sea el reo y el juez, quien conozca la artera política de los monarcas del siglo XIV, se penetrará fácilmente de la importancia de este proceso, por haberse instruido contra un personaje verdaderamente célebre, ya por los altos cargos que desempeñó, como por sus relaciones en las cortes de los diversos reinos en que estaba entónces dividida la España, ya, en fin, por haber sido el que mayor confianza habia merecido del mismo rey que le condenó á muerte, y que secuestró todos sus bienes y los de su familia, para devolverlos mas tarde á un sucesor de esta, declarando la inocencia del creido culpable.

Se tendrá exacta idea del personaje con decir que fué Don Bernardo el principal ministro y consejero del rey Don Pedro IV, que dirigió sus escuadras, y que al tratarse de dar al príncipe de Gerona, primogénito de aquel, un ayo y maestro, fué elegido por el padre Don Bernardo de Cabrera, por convenir que "fuese idóneo, próvido y modesto, ingenioso, de vida honesta, de buenas costumbres, de erudicion vasta é instruido en numerosos conocimientos, para que le enseñase á elegir lo mejor entre aquellas cosas con que le instruya, y no solo á aceptar el conjunto de los demás estudios, sino á encontrar otras y muchas cosas buenas que pueden ser necesarias y muy útiles para el régimen de los pueblos, que luego ha de gobernar;" (1) á lo que puede añadirse lo que asegura Zu-

(1) Arch. de la Cor. de Aragon, reg. 1801, fol. 5.

rita, de que tenia Don Bernardo el mas principal lugar en la privanza y consejo del Rey, mas que ningun otro, y era de casa tan ilustre, que no habia otra de mas calidad que ella entre las de los ricos hombres antiguos de Cataluña y de Aragon.

No es de estrañar que tan ilustre personaje, por lo mismo de ejercer grande influencia en los negocios públicos y de pertenecer á una elevada alcurnia, tuviese por enemigos, nó inferiores suyos, sino iguales ó superiores, como eran el rey de Navarra, la Reina de Aragon y los condes de Ribagorza y Trastamara, quienes conspiraron contra Cabrera, sin embargo de los favores que de él habian recibido, hasta hacer dictar la cruel sentencia con que se le condenó, mas cruel por la ingratitud de aquellos, y por el empeño que se tuvo en que se cometiese la ejecucion al infante Don Juan, á quien menos razon era, pues, encargado de su crianza, Bernardo de Cabrera habia llegado á hacer con él oficio de padre.

Las inculpaciones que se le hicieron eran infinitas y á cual mas ponderadas, como la de ser causa de todos los males y daños que habian sucedido en estos Reinos, por sustentar la guerra entre Aragon y Castilla, con la Señoria de Génova y con el Juez de Arborea; que habia diferido las cortes de Monzon poniendo estorbo que el conde de Trastamara viniese con sus gentes á servir al Rey en defensa del Reino; que habia tenido forma de que se concertase la paz de Murviedro, vergonzosa y perjudicial al pais; que habia prometido al rey de Castilla que el de Aragon mandaria matar al infante Don Fernando su hermano, y otros crímenes no menos graves que se le imputaron, para resolver el áni-

mo de los jueces á condenarle, llegando la Reina á emplear la fuerza para conseguirlo.

Trágica fué la muerte de Cabrera, pues fué degollado en la plaza pública del mercado de Zaragoza el dia 23 de julio de 1364, siendo enviada la cabeza al rey Don Pedro, como él mismo esplica en su Crónica ó Historia. (1) Gran parte de los bienes del reo, como eran el condado de Osona y el vizcondado de Bas, que formaban desde remotos tiempos el patrimonio de la casa de Cabrera, fueron dados por el Rey, para mayor escarnio, al primogénito Don Juan, esto es, al discípulo y educando de la desgraciada víctima, al juez de su causa y que le dictó la sentencia; sin embargo, años despues, en febrero de 1381, el mismo rey Don Pedro devolvió los bienes antes confiscados al nieto del infeliz Don Bernardo, expresándose en términos, al hacer la reversion del vizcondado de Bas, que viene á declarar la inculpabilidad del abuelo, á confesor la precipitacion con que le sentenciaron y á mostrar el debido arrepentimiento por ello; de manera, que en tan importante documento (2) llega á hacer el panegírico del antiguo amigo, diciendo *nam cum vir esset alti cordis magnique consilii* y consignando que le habia llevado á la muerte *ad indignationem et iracundiam provocati*.

El proceso que damos á luz, en el que aparecen todas las referidas inculpaciones, se traslucen las sos-

---

(1) Crónica del rey de Aragon Don Pedro IV, edi. de 1850, cap. VI. pág. 8.

(2) Reg. 936, fol. 63 v. del Arch. de la Cor. de Aragon.

pechas ó acaso sugestiones de los que estaban interesados en la muerte de Cabrera , y se refieren los actos que pudieron dar pie á la mala interpretacion de sus enemigos, mas bien que proceso , esto es, una causa en forma procesal con todos los trámites curiales desde la acusacion hasta la sentencia , es un conjunto de procesos con carácter de averiguaciones testimoniales en distintos puntos de estos Reinos, para buscar , por la comparacion entre unos y otros , un resultado comun , á fin de poder aplicar como desenlace la desde tiempo ideada sentencia contra el que parecia estorbo á tiranos y ambiciosos. Asi es que , en los tres volúmenes de que se compone el llamado proceso , encuéntranse , bajo una misma época , distintas series de deposiciones, que se recojerian luego de diversos puntos , por lo que no puede guardar su colocacion órden cronológico , ni parecer curso de proceso curial , pues , tras la sentencia , que es el remate propio de toda causa , encuéntranse haciuadas nuevas informaciones , documentos y apuntaciones de mas ó menos interés , que tendrian á la vista los jueces al colocar la sentencia despues de la serie que les vendria mas á mano ó que mas les sirviera para fundar aquella. Esta razon hace que en algun punto impropio , como por ejemplo al principio del segundo volúmen, y despues de haberse agotado las recepciones de testigos de la clase ínfima ó popular, se encuentre copiada la sentencia y solamente indicada ó sin concluir la diligencia que debiera haber á continuacion, por lo que en este caso la hemos omitido , puesto que mas adelante, en lugar mas adecuado y despues de otros documentos importantes , de deposiciones de testigos pertenecientes á clases mas elevadas , y, en resúmen , cuando el proceso ofrece un ca-

Dunning
Sueso Pelio
5.19.54
86628

PRÓLOGO.

Dos clases de trabajos han ido alternando desde el principio en esta publicacion de documentos, que sale á luz bajo los auspicios del gobierno de S. M.: una se compone de verdaderas colecciones diplomáticas, acopios de documentos aislados, dispersos entre innumerables registros, que tienen un objeto comun; y otra de reproducciones de antiguos códices con carácter procesal, en los que, por su misma índole, se incluyen numerosos é interesantes documentos, cuyo desglose, si se publicasen parcialmente, les haria perder gran parte de su importancia. Por esta razon, las reproducciones se han hecho integramente, pudiendo así saborearse el mérito especial de cada documento de por sí, y estimarlo luego con relacion al conjunto de que forma parte, que tan interesante es, por ejemplo, el conocimiento de una deposicion testimonial como el de la formacion y tramites del proceso donde aquella se encuentra, cuando este pertenece á remotos siglos.

PROCESO CONTRA BERNARDO DE CABRERA

Y SU HIJO, EL CONDE DE AUSONA.

Noverint universi. Quod die mercurii VIII die madii anno a nativitate Domini Millesimo CCCLX quarto. Cum de illis nephandis proditionis et lese magestatis criminibus et sceleratissimis factionibus contra personam domini Regis et ejus liberorum remque publicam suorum regnorum et terrarum perpetratis cogitatis et initis de quibus nobilis Bernardus de Capraria senior et Bernardus de Capraria ejus filius comes Ausone delati existunt fuerit de mandato illustrissime domine Regine habentis de hoc a dicto domino Rege spetiale mandatum ceptum inquiri. Ideo dicta domina habita deliberatione solerti cum suo honorabili consilio in quo non nulli doctores civitatis Barchinone interfuerunt et maturo ac digesto consilio super istis mandavit predictos nobiles citari voce preconia in civitate Barchinone sub forma sequenti.

Ara ojats queus fa hom a saber de part del Senyor Rey que con los nobles En Bernat de Cabrera major de dies e En Bernat de Cabrera fill daquell comte Dosona estants consellers del dit Senyor Rey sien estats delats et encolpats al dit Senyor que han comes crim de lesa magestat per molts et diverses tractaments malvats fets per ells ab lo Rey de Castella publich enamich del dit Senyor Rey contra la persona del dit Senyor Rey et regnes et terres sues per los quals malvats tractaments ses seguida es seguia gran perdicio et destruccio del dit Senyor Rey et dels regnes et terres seus et de la sua cosa publica per ço lo dit Senyor Rey ab aquesta present crida cita los dits nobles e cascun dells que per la dita raho comparegüen personalment davant lo dit Senyor Rey o son general lochtinént en la ciutat de Barchinona dins lo palau del dit Senyor Rey lo X dia del mes dé juny propvinent si feriat no sera sino lo seguent no feriat. En altra manera si aço no fahien lo dit Senyor Rey los certiffique que proceir fara contra ells a bandajar lurs persones e annotar lurs bens et en altra manera segons que la qualitat del dit crim requer et de dret sera faedor.

Que quidem preconitzacio dicta die mercurii fuit publicè facta in civitate predicta Barchinone in locis assuetis ipsius civitatis ubi preconitzationes similes

fieri consueverunt cum tubis videlicet et tubicella ac tabalibus per Jacobum Clos preconem publicum civitatis predicte presente Petro Roma scriptore jurato sub me Petro de Gostemps scriptore domini Regis ac notario et scriptore presentis processus ut iidem Jacobus Clos et Petrus Roma michi dicto notario retulerunt.

Et nichilominus eadem die fuit deliberatum per dominam reginam in predicto consilio quod dicta citatio publicaretur in civitatibus Dertuse Ilerde et Gerunde et ville Perpiniani. Et ob hoc fuit scriptum vicario dicte civitatis Dertuse per literam domini Regis tenoris sequentis.

En Pere per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorches de Cerdenya et de Corcega et comte de Barchinona de Rossello et de Cerdanya. Al amat nostre lo veguer de Tortosa et de la ribera de Ebre o a son lochtinent. Salut et dilectio. Sapiats que nos havem feta fer en la ciutat de Barchinona ab veu de crida la citacio seguent. Are ojats queus fa hom a saber de part del Senyor Rey que com los nobles En Bernat de Cabrera major de dies et En Bernat de Cabrera fill daquell comte Dosona estants consellers etc. Inserto tenore citationis jamdicte facte in civitate Barchinone post cujus serie sequitur hoc. E com hajam provehit que en la dita ciutat de Tortosa et en alcuns

altres notables lochs de Cathalunya sia preconitzada aquesta citacio per çous dehim eus manam queoncontinent la dita citacio ab veu de crida en los lochs de la dita ciutat on semblants citacions o crides se fan façats publicar et hauda relacio daquesta publicacio certificats nos en per lo portador de la present ab letra vostra ab segell del vostre ofici sagellada en la qual la citacio damunt dita sia inserta. Dada en Barchinona a VIII dies de maig en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV. Visa Roma.

Que quidem litera eadem die fuit tradita Petro de Atecha cursori curie ferenda per eum vicario supradicto.

Fuit etiam scriptum per modum predictum et cum simili litera domini Regis vicario Ilerde et Pallariensis vel ejus locumtenenti qua litera fuit tradita Laurencio Johannis cursori curie ferenda per eum ipsi vicario vel ejus locumtenenti.

Similiter etiam fuit scriptum et cum simili litera domini Regis vicario Gerunde et Bisulduni vel ejus locumtenenti.

Item etiam fuit scriptum vicario Rossilionis et Va-

Hispirii vel ejus locumtenenti et fuerunt hec due litere data VIII die madii tradite Berengario Clareti cursori curie ferende per eum dictis vicario Gerunde et vicario Rossilionis aut eorum locatenentibus.

Et rediens dictus Petrus de Atecha refereus quod XV die dicti mensis madii predictam litteram regiam dicto vicario Dertuse directam eidem vicario vel ejus locumtenenti presentasse tulit ipsius locumtenentis responsivam literam clausam et vicarie oficii sigillo ut prima apparebat facie sigillatam tenoris sequentis.

Molt alt e molt poderos Senyor. Ab humil et deguda reverencia reebi una vostra letra dissapte ques comptava XI dies de maig del ayn de la encarnacio de nostre Senyor MCCCLXIV de la tenor seguent. En P. per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorches de Cerdenya de Corcega e comte de Barchinona de Rossello et de Cerdanya. Al amat nostre lo veguer de Tortosa et de la ribera de Ebre o a son lochtinent. Salut et dileccio. Sapiats que nos havem feta fer etc. Inserto toto tenore littere regie predicte per dictum Petrum de Atheca dicto vicario vel ipsius locumtenenti presentate post cujus data sequitur hec. Hon senyor volent complir los vostres manaments encontinent la dita citacio de mot a mot segons que en la dita letra es escrita et ordenada fiu publicar ab veu

de crida publica et ab trompes et ab tabals e nafil en tots los lochs de la ciutat on semblants citacions e crides se fan e son acostumades de fer. Et feyta relacio a mi et en la cort per lo cridador jurat fiu scriure en lo libre de la cort totes aquestes coses certificant la vostra molt gran altea que totes aquestes coses son estades feytes et seguides segons que per vos senyor ab la dita letra son estades a mi manades per la qual cosa senyor vos tramet aquesta letra sagellada ab lo sagell del ofici de la vegueria. Scrita en Tortosa dissapte a XI de maig en hora del seny. En lany de la encarnacio de nostre Senyor MCCCLXIV.

P. de Bruscha sotsveguer de la ciutat de Tortosa besants senyor humilment les vostres mans et los vostres peus me coman en vostra gracia et merce.

Tenor vero suprascripcionis dicte litere talis erat.
Al molt alt e molt poderos princep e senyor lo senyor Rey Darago.

Item etiam dictus Laurencius Johannis cursor rediens XVI die madii anni predicti referensque dictam litteram regiam quem predicto vicario Ilerde seu ejus locumtenenti portaverat se ipsi locumtenenti presentasse tulit ipsius locumtenentis responsivam litteram patentem et sigillatam in dorso sigillo oficii dicti vicarii continentie subsequentis.

A la vostra gran excellencia senyor humilment notifich jo Jacme dez Puig lochtinent de veguer et cort de Leyda per la vostra altea en la dita ciutat mi haver rebuda una letra vostra per Lorenç Johan correu vostre de la tenor seguent. En Pere per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Cerdenya et de Corcega e comte de Barchinona de Rossello et de Cerdanya. Al amat nostre lo veguer de Leyda et de Paylars o a son lochtinent. Salut et dileccio. Sapiats que nos havem feta fer en la ciutat de Barchinona etc. Inserto toto tenore litere regie predicte dicto vicario Illerdensi directe et per dictum Laurencium Johannis cursorem ipsi vicario ut predicitur late post cujus datum sequitur hoc. La qual letra reebuda ab aquella major humilitat que pogui lo dia mateix et hora quem fou presentada es a saber dissapte a XI dies de maig del any present decontinent senyor fiu fer la crida publicament en la ciutat de Leyda per los lochs acustumats en fer crides publiques o citacions semblants perque molt accellent senyor segons lo manament a mi fet per vos en la dita letra vos certifich de les dites coses ab letra mia sagellada ab lo sagell del ofici. Recomanme senyor en la vostra gracia et merce ab besament de peus et de mans. Dada Ilerde XII die madii annó a nativitate Domini MCCCLX quarto.

Item etiam dicta XVI die madii Berengarius Clareti

rediens et referens literas quas dictis vicariis Gerunde et Rossilionis portaverat se locumtenenti vicarii Gerunde et vicarii Rossilionis tradidisse tulit eorundem locumtenentis et vicarii responsivas literas clausas et dictorum vicariorum sigillis ut apparebat prima facie sigillatas et est responsiva litera dicti locumtenentis vicarii Gerunde hujus serie.

Molt alt et molt poderos princep e senyor. Sapia la vostra gran altea que vuy que es divendres et hora de tercia he reebudes II letres les quales ma presentades En Berenguer Claret correu de vos senyor ço es la una de citacio dels nobles En Bernat de Cabrera et den Bernat son fill e laltre de cridar les osts et manar aquelles a la Belladona per dimars tot dia prop vinent. Perque molt alt senyor decontinent jo fiu citar ab veu de crida per los lochs acustumats de la ciutat de Gerona los dits nobles et apres cridar les dites osts e Deu volent senyor jo sere per dimars tot dia ab les osts al dit loch de la Belladona segons tenor et forma en les lletres de vos senyor insertades e contengudes la qual citacio senyor dels dits nobles la tenor es axi com se segueix. Are ojats queus fa hom a saber de part del Senyor Rey que con los nobles En Bernat de Cabrera major de dies et En Bernat de Cabrera fill daquell comte Dosona estants consellers del Senyor etc. Inserto toto tenore citationis proclamate in dicta civitate Barchinone et in dictis literis regiis inserte post

ta crida e citacio en la vila de Perpenya per los lochs acostumats per la manera en aytals coses acostumada segons e per la forma en la preinserta letra real contengada. Scrita a Perpinya dissapte a XI de maig lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV. Vicarius.

Lo vostre humil Françes Sagarriga veguer de Rosse-llo postrat en terra ab besament de peus et de mans se comana senyor en vostra gracia et merce.

Et erat suprascripta litera per hec verba.
Sacre Regie Aragonum magestati.

Postea autem die lune que erat decima die junii anno predicto et ora vesperorum. Coram Serenissima domina Alienora Dei gratia Regina Aragonum predicti domini Regis conjuge et generali locumtenente et honorabili ipsius domini Regis consilio inter quos erat venerabilis Franciscus Roma legum doctor ejusdem domini Regis Vicecancellarius existentibus in palacio regio Barchinone comparuit venerabilis Petrus Ça Costa bajulus Cathalonie generalis ac procurator fiscalis predicti domini Regis.

Et quia in dicto palacio predicti nobiles Bernardus de Capraria et Bernardus de Capraria ejus filius comes Ausone non comparuerant nec ibidem videbantur in domo videlicet majori dicti palacii ubi comuniter au-

dientiam tenetur in qua quidem plures gentes interant Petrus Capmany portarius dicti domini Regis qui ascenderat in quibusdam gradibus fusteis qui in capite dicti palacii sunt in quibus dictum consilium regium sedebat proclamavit altis vocibus de mandato domine Regine. Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne lo comte Dosona son fill. Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne lo comte Dosona son fill. Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne lo comte Dosona son fil.

Set quia dicti nobiles vel alter inibi reperti non fuerunt predictus bajulus generalis ac procurator fiscalis eorum contumaciam acusavit.

Est tamen verum quod dum proclamabantur dicta verba per dictum portarium frater Bernardus Alberti monachus monasterii Sancti Salvatoris de Brea et Guillermus Geraldi presbiter qui coram ipso portario stabant dicebant quod ipsi erant inibi pro nobilibus supradictis.

Et ibidem post aliquam pausam jam ora cene jamque curia vicarii Barchinone levata ut michi Petro de Gostemps notario presentis processus retulerunt Berengarius Fonoyeda scriba dicte curie et Petrus Bugatelli sagio ejusdem curie iterum dictus Petrus Cap-

many de mandato dicte domine Regine existens in dictis gradibus fusteis altis vocibus proclamavit. Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne le comte Dosona son fill. Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne lo comte Dosona son fill. Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne lo comte Dosona son fill.

Et dum dicta verba predictus clamabat portarius dicti frater Bernardus et Guillermus Geraldi dixerunt bis vel ter quod ipsi erant inibi pro nobilibus supradictis.

Dictus vero venerabilis Petrus Çacosta procurator fiscalis qui supra quia dicti nobiles non comparebant eorum contumaciam acusavit nec minus obtulit hanc cedulam quam in presenti processu inseri mandavit.

Quia in causa criminali presertim tali et tanta quanta est causa criminis legis julie magestatis procurator intervenire non potest et ob hoc prefati nobiles de dicto lese magestatis crimine inculpati et propterea legitime citati ob hoc quod personaliter non comparuerunt d ie loco in citatione eis facta assignatis reputari debent merito contumaces. Idcirco requirit venerabilis Petrus Ça Costa procurator fiscalis ipsos nobiles pro contumacibus haberi et contra ipsos et eorum bona procedi tanquam contra contumaces occasio terminis ante dicti.

Et iterum coram dicta domina Regina in dicto palacio existente dictus procurator fiscalis requisivit instantiam quantam potuit ut dicti nobiles contumaces reputarentur et quod contra ipsos et eorum bona in eorum contumacia procederetur prout tantorum criminum qualitas de quibus inculpati sunt postulat et requirit.

Quibus actis domina Regina locumtenens generalis predicta assidente sibi dicto venerabili vicecancellario et consilio regio supradicto quia dicti nobiles Bernardus de Capraria et comes Ausone ejus filius citati legittime et expectati usque ad horam debitam non comparuerant personaliter contumases eosdem nobiles reputavit tamen de gracia ipsos si personaliter comparere voluerint per totam crastinam diem et etiam per totam diem mercurii proxime si dicta crastina dies feriata fuerit voluit expectari.

Et quasi incontinenti post recessum tamen dicte domine Regine a palacio supradicto et ante presentiam dicti honorabilis consilii Regii quod in dicto palacio remanserat in quo inter alios dictus vicecancellarius erat venerunt predicti frater B. Alberti et Guillermus Geraldi et obtulerunt in scriptis hec que secuntur.

Ab deguda reverencia humilment protestant Jo. G. Gerau prevera del bisbat de Gerona axi com a procurador substituit de mossen En Berenguer de Maylla caveller procurador general dels nobles mossen En Bernat de Cabrera et del conte Dosona son fill que per res que jo diga no sia fet perjudici als dits nobles per ço com jo no he pogut haver conseyll de savis ne daltres bones persones les quals me hajen volgut consellar e aço per paor de incorrer ira et indignacio de vos molt alta Senyora Reyna Darago la qual parlant ab deguda reverencia nom havets volguts donar savis ne licenciar ab los quals sobre los affers dels damunt dits nobles me pogues aconsellar per be que a vos ne sia moltes vegades estat suplicat. Et axi matex per paor que vos molt alt senyor lo Duch per ço com laltre dia mossen Thomas de Marça en nom nostre manaça al abat de Sent Salvador de Brea de tolre lo cos per raho com ell se entremetria de rahonar davant la Senyora Reyna los affers dels dits nobles per que jo lo dit G. Guerau per nom demunt dit vull et protest ab deguda reverencia que si alcunes coses hic ha scrites qui sien en perjudici dels demunt dits nobles que sien haudes per no scrites. Et si alcunes axi matex hic sien lexades les quals hic fossen necessaries en lur deffensio que no puxa noura a ells per ço com no es colpa de algu ne de mi qui no he pogut haver consell de savis per les rahons demunt dites. E sots les dites protestacions denant vos molt alta Senyora Reyna Darago et

denant vos molt alt senyor Duch o denant la I de vosaltres del qual se pertanga jo dit G. Gerau per nom demunt dit ab deguda reverencia dich et propos ço ques sagueix.

Primerament dich et propos ab deguda reverencia quels dits nobles no son tenguts ne poden comparer per citament quels sia estat fet danant lo Senyor Rey ne son procurador per ço com lo dit noble mossen En Bernat molt abans que fos citat era pres et es encara vuy en poder del Rey de Navarra et lo dit comte molt abans que fos estat citat era estat pres en servey dell Senyor Rey en poder del Rey de Castella en poder de qual encara vuy esta pres. Et aço es cosa notoria a vos molt alta Senyora et a vos molt alt senyor Duch et a tot hom perque com ells no son de lur voler axi com aquells qui son preses en poder daltre no es cosa possible a ells de comparer per be que ho volguessen et segons raho nul hom a imposibilitat no pot ne deu esser obligat.

Item com segons que appar per la dita crida los dits nobles sien estats citats per cosa la qual sembla que toch lur fe per ço ab humil reverencia humilment suplich et requir jo dit G. Gerau per nom demunt dit que vos contra los dits nobles no dejats procehir per la dita raho sino aytant com sia segons usatges et constitucions de Cathalunya car jom offir per nom de-

munt dit que los dits nobles quant que sien fora les dites persones lur fe escundiran per bataylla et en altra manera segons que degen per usatges o per custitucions generals de Cathalunya ho en cas que vos molt alta Senyora o vos molt alt senyor Duch vullats licenciar alcuns nobles et cavallers los quals jous anomenare en cas que per vosaltres me sia atorgat los quals la fe dels dits nobles ab deguda reverencia parlant de present per batayla et en altra manera escundiran segons los dits usatges et constitucions generals de Cathalunya et aço ab deguda reverencia humilment suplich dit G. Gerau quem sia atorgat en guissa que vos molt alta Senyora et vos molt alt senyor Duch conegats que aquells qui a la fe dels dits nobles toquen ne dien re parlant ab deguda reverencia fan gran malvestat. Et aço me offir de metre al juy de Deu segons que he dit en guisa que aparega qui fa malvestat.

Item molt alta Senyora et molt alt Senyor. En cas que les coses demunt dites no vullats fer humilment supplich jo dit G. Guerau que als dits nobles et alcuns procuradors deffensions covinents per vos altres sien atorgades les quals sots tenguts de donar segons constitucions de Cathalunya jurades hoc encara parlant ab deguda reverencia no podets ne devets denegar per ço com deffensions per dret de natura sien atorgades lo qual dret de natura per princeps no es estat constituit entant que sils diabbles dinfern a nostre Senyor demanaven deffensions ell les los hauria atorgar se-

gons justicia. Per que molt alta Senyora et molt alt Senyor suplich que per les dites rahons vullats donar et licenciar savis et rahonadors als dits nobles o a lurs procuradors ab conseyll dels quals ab deffensions la innocencia daquells puxen clarament mostrar. Et que axi mateix en los processos contra los dits nobles per vosaltres fahedors vullats haver savis et persones no sospitoses als dits nobles en guisa quels dits nobles et lurs procuradors de vosaltres senyora et senyor puxen aver vera justicia axi com de dret et de raho se pertan y.

E de les coses demunt dites deman per vos notari dejus escrit esser fetes aytantes cartes et aytantes vegades com per mi ho per mon principal ne serets request e no resmenys requir aquestes coses esser meses en lo proces de les dites coses començat si alcu es per lo notari o scriva del dit proces qui axi mateix men faça carta et cartes aytantes com aver ne volre per nom damunt dit.

Nec minus ad faciendum fidem de eorum procuratoribus obtulerunt sequentia instrumenta.

Notum sit cunctis quod ego Berengarius de Medalia miles procurator generalis nobilis viri domini Bernardi de Capraria senioris sive majoris dierum prout de

ipsa mea procuratione constat plene per quoddam publicum instrumentum confectum in loco Sancti Baudilii de Lobregat diocesis Barchinone quinta die mensis novembris anno a nativitate Domini MCCCLX secundo et clausum per Franciscum de Villa civem vicensem auctoritate regia notarium publicum per totam Cathaloniam et etiam procurator generalis nobilis viri domini Bernardi de Capraria Dei gratia comitis Ausone dictique domini Bernardi filii cum publico instrumento inde confecto in quodam campo sive honore terre constituto satis juxta ecclesiam Sancte Eulalie de Prohençana dicte diocesis Barchinone sexta die mensis octobris anno a nativitate Domini MCCCLX primo et clauso per Franciscum Boverii notarium infrascriptum. Attendens ad mei audientiam pervenisse quod dicti nobiles et uterque eorum fuerunt nuper citati voce preconia in civitate Barchinone ut decima die mensis junii presentis compareant personaliter coram Illustrissimo ac magnifico principe et domino domino Petro Dei gratia Rege Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comiteque Barchinone Rossilionis et Ceritanie seu ejus generali procuratore in palacio regio dicte civitatis Barchinone causis et rationibus in dicta preconitzatione contentis et expressatis. Attendens etiam quod dicti nobiles domini et uterque ipsorum sunt legittime et personaliter impediti sic et in tantum quod non possunt personaliter comparere nec eorum defensiones excepciones causas et rationes justas veras et legittimas quas habent dicere proponere et allegare causis veris justis et rationabilibus et

mine eorum et utriusque ipsorum coram dicto Illustrissimo domino Rege et coram Illustrissima domina Alienora Dei gratia Regina Aragonum et coram inclito ac magnifico domino infante Johanne dictorum domini Regis et domine Regine primogenito duce Gerunde comiteque Cervarie et etiam coram procuratore seu gubernatore generali aut locumtenente dicti domini Regis et etiam coram quibuscumque aliis dominis seu personis humilibus vel esclusis et aliis etiam quibuslibet coram qua seu quibus pro predictis seu eorum occasione comparere debeatis et teneamini et quolibet ipsorum seu ipsarum de quibus et si ac prout vobis visum fuerit faciendum. Et ad dicendum proponendum allegandum probandum et prosequendum tam in juditio quam extra predictis nobilibus et utroque ipsorum coram illustrissimis domino Rege domina Regina et inclito domino duce predictis et etiam coram procuratore gubernatore seu locumtenente dicti domini Regis et aliis etiam personis predictis et quolibet seu qualibet eorum seu earum tam verbo quam in scriptis eis viis modis et formis quibus melius vobis vedebitur faciendum causas et rationes absentie et impedimenti dictorum nobilium dominorum domini Bernardi de Capraria et domini comitis Ausone filii sui et utriusque ipsorum et etiam alias eorum et utriusque ipsorum rationes excusationes exceptiones et deffensiones sicut melius de jure et secundum constitutiones et usaticos Cathalonie generales et usaticos Barchinone et alias fieri dici et fieri debeat sive possit ac etiam prout melius et utilius vobis fieri expediens vi-

deatur. Et ad protestandum probandum allegandum movendum et requirendum de et prout de jure dictorum nobilium et utriusque ipsorum in et super predictis omnibus et singulis et ea tangentibus seu inde dependentibus aut emergentibus quovis modo. Et protestatis monitis et requisitis ac responsis ex adverso semel et pluries respondendum et replicandum et inde publicum et publica instrumentum et instrumenta fieri faciendum petendum et recipiendum et generaliter ad omnia alia et singula procurandum faciendum et exercendum in et super predictis de quibus dicti nobilis delati existunt licet contra veritatem reverencia et honore dictorum domini Regis domine Regine et domini ducis eorumque officialium in omnibus et per omnia semper salvis et pro quibus citati fuerunt et aliis ea tangentibus seu inde dependentibus vel emergentibus quoquomodo quecumque utilia vel necessaria fuerint aut etiam opportuna et que ego quo supra nomine facerem ac facere possem in eisdem si essem personaliter constitutus etiam si talia essent que mandatum exhigerent spetiale et sine quibus predicta comode fieri et expediri non possent. Quoniam ego auctoritate et potestate dictarum mearum procurationum et utriusque earum in et super predictos ac quolibet eorum et ea tangentibus seu inde dependentibus vel emergentibus quovis modo trado et comito vobis dicto procuratori substituto totum locum meum et plenarie vices meas cum plena libera et generali administratione. Promittens vobis et notario infrascripto tanquam publice persone vice et nomine vestri dicti procurato-

ris substituti ac aliorum omnium et singulorum quorum interest intererit et potest aut poterit quomodolibet interesse hec a me nomine quo supra legittime stipulanti et recipienti predictos nobiles dominum Bernardum de Capraria et dominum comitem Ausone ejus filium et utrumque ipsorum ac me eorum nomine habere semper ratum gratum et firmum quicquid per vos dictum procuratorem substitutum in et super predictis ac quolibet eorundem actum et gestum fuerit sive modo quolibet procuratum et nullo tempore revocare sub obligatione omnium bonorum dictorum nobilium et utriusque ipsorum. Actum est hoc in monasterio supradicto jovis VI die mensis junii anno a nativitate Domini Millesimo trecentesimo sexagesimo quarto. Sig✠num Berengarii de Medalia procuratoris predicti qui nomine et auctoritate dictarum procurationum mearum et utriusque ipsarum hec firmo et laudo. Sig✠num nostri Ferrarii Dei gratia abbatis predicti qui dicto fratri B. Alberti recipienti procurationem hujusmodi eaque libere utendi et exercendi facultatem et licentiam plenarie impartimur. Testes hujus rei sunt discreti B. Caça canonicus ecclesie Sancti Felicis Gerunde Bonanatus de Condomina rector ecclesie de Hostalricho et Jacobus de Santo Felice civis Vicensis.

Sig✠num Francisci Boverii civis Vicensis notarii publici auctoritate illustrissimi domini Regis Aragonum per totam Cathaloniam. Qui premissis vocatus interfuit et hec scripsit et clausit.

pediti sic et in tantum quod non possunt personaliter comparere nec eorum deffensiones exceptiones causas et rationes justas veras et legittimas quas habent dicere proponere et allegare causis veris justis et rationabilibus et inter alias quia sunt capti diu est et capti detinentur videlicet dictus nobilis B. de Capraria major dierum in posse Regis Navarre et in Regno suo Navarre et dictus nobilis dominus comes et in pro servicio dicti domini Regis Aragonum in posse hostis scilicet Regis Castelle ratione guerre que est inter dictum illustrissimum dominum Regem Aragonnm et dictum Regem Castelle propter quod dicti nobiles habent comparere per eorum procuratorem et rationes eorum absentie et alias eorum rationes exceptiones et deffensiones proponere dicere et allegare. Attendens insuper me aliis arduis negociis dictorum nobilium et meis propriis fore multipliciter occupatum taliter quod in et circa infrascripta facienda et peragenda non possem intendere seu personaliter interesse. Idcirco confidens de fide industria probitate et legalitate vestri venerabilium et discretorum Jacobi Burgues civis Barchinone Raymundi de Area Petri Franch Guillermi de Villa Tortrela et Berengarii de Molendino civium Vicensium Guillermi Ça Mascorda Raymundi Monet Berengarii Vieta Guillermi Geraldi Arnaldi Carrio et Francisci Fuxa presbiterorum diocesis Gerundensis et cuilibet vestrum gratis consulte et ex certa sciencia non tamen revocando alios procuratores per me quo supra nomine ad hec vel quavis alia constitutos ordinatos seu substitutos auctoritate dictarum mearum procuratio-

sonis predictis et quolibet eorum seu earum tam verbo quam in scriptis eis viis modis et formis quibus melius vobis vel aliquibus aut alicui vestrum videbitur faciendum causas et rationes absentie et impedimento dictorum nobilium dominorum domini B. de Capraria et domini comitis Ausone filii sui et utriusque ipsorum et etiam alias eorum et utriusque ipsorum rationes excusationes exceptiones et deffensiones sicut melius de jure et secundum constitutiones et usancias Cathalonie generales et usaticos Barchinone et alias dici et fieri debeat sive possit ac etiam prout melius et utilius vobis vel aliquibus seu alicui vestrum fieri expediens videatur. Et ad protestandum probandum et allegandum monendum et requirendum de et pro jure dictorum nobilium et utriusque ipsorum in et super predictis omnibus et singulis et ea tangentibus seu inde dependentibus aut emergentibus quovismodo. Et protestatis monitis et requisitis ac responsis ex adverso semel et pluries respondendum et replicandum. Et inde publicum instrumentum et publica instrumenta fieri faciendum petendum et recipiendum et generaliter ad omnia alia et singula procurandum faciendum et exercendum in et super predictis de quibus nobiles delati existunt licet contra veritatem reverencia et honore dictorum domini Regis domine Regine et domini ducis eorumque oficialium in omnibus et per omnia semper salvis et pro quibus citati existunt et aliis ea tangentibus seu inde dependentibus vel emergentibus quoquomodo quecumque utilia vel necessaria fuerint aut etiam oportuna et que ego quo supra no-

mine facerem ac facere possem in eisdem si essem personaliter constitutos etiam si talia essent que mandatum exhigerent speciale et sine quibus predicta comode fieri et expediri non posset quoniam ego auctoritate et potestate dictarum mearum procurationûm et utriusque earum in et super predictis ac quolibet eorum et ea tangentibus seu inde dependentibus vel emergentibus quovis modo trado et comitto vobis dictis procuratoribus substitutis et cuilibet vestrum insolidum totum locum meum et plenarie vices meas cum plena libera et generali administratione. Promittens vobis et notario infrascripto tanquam publice persone vice et nomine vestris dictorum procuratorum substitutorum et cuilibet vestrum ac aliorum dominum et singulorum quorum interest intererit et potest aut poterit quomodolibet interesse hec a me nomine quo supra legittime stipulanti et recipienti predictos nobiles dominum Bernardum de Capraria et dominum comitem Ausonie ejus filium et utrumque ipsorum ac me eorum nomine habere semper ratum gratum et firmum quicquid per vos dictos procuratores substitutos seu per aliquos aut aliquem vestrum simul vel divisim in et super predictis ac quolibet eorundem actum et gestum fuerit sive modo quolibet procuratum et nullo tempore revocare sub obligatione omnium bonorum dictorum nobilium et utriusque ipsorum. Actum est hoc in monasterio Sancti Salvatoris de Brea diocesis Gerunde die jovis VI mensis junii anno a nativitate Domini Millesimo CCCLXIV. Sig✠num Berengarii de Medalia procuratoris predicti qui nomiñe et auctori-

tate dictarum mearum procurationum et utriusque ipsarum hec firmo et laudo. Testes hujus rei sunt Reverendus dominus Ferrarius Dei gratia abbas dicti monasterii discretus B. Caça canonicus ecclesie Sancti Felicis Gerunde Bonanatus de Condomiana rector ecclesie de Hostalrich et Jacobus de Sancto Felice civis Vicensis.

Sig✠num Francisci Boverii civis Vicensis notarii publici auctoritate illustrissimi domini Regis Aragonum per totam Cathaloniam. Qui premissis vocatus interfuit et hec scribi fecit cum suprascripto in VIII linea ubi dicitur dominus et in XXII ubi legitur inde et clausit.

Super quibus oblatis per dictos procuratores dictum consilium regium absque tamen perjuditio ordinatorum per dictam dominam Reginam que dictos nobiles contumaces reputavit voluit deliberare dicens quod eis respondebit in domo habitationis dicte domine Regine die mercurii proxime venienti.

Dictus vero procurator fiscalis dixit quod pracuratores predicti admitendi non sunt maxime attenta criminis qualitate presertim quia presbiteri in causa criminali admitti non debent.

Die mercurii sequenti que erat XII dies junii anno

predicto cum erina dies martis que fuerat XI dies ipsius mensis feriata fuisset videlicet festum beati Bernabe apostoli coram illustrissima domina Règina locumtenente generali predicta et honorabili domini Regis consilio inter quos erat venerabilis Franciscus Roma dicti domini Regis vicecancellarius in hospicio quod Johannes Ros habet in civitate Barchinone prope mare in quo hospicio tunc dicta domina Regina hospitabatur ora scilicet vesperorum existentibus ejusdem diey comparuit venerabilis Petrus ça Costa procurator fiscalis qui supra qui in scriptis obtulit que sequntur.

Petit procurator fiscalis in contumatiam dictorum nobilium contra personas et bona ipsorum precedi et enantari ut jam extitit requisitum non obstantibus propositis et allegatis pro parte predictorum nobilium que illegitime et per personas minus idoneas ac in causarum proposita extiterunt.

Comparuerunt etiam dicti frater Bernardus Alberti et Guillermus Geraldi procuratores qui supra.

El dicta domina Regina locumtenens generalis predicta assidente sibi dicto consilio regio attendens dictos nobiles citatos non comparuisse nec comparere per se nec per procuratores suficientes nec suficienter instructos et reputavit eosdem nobiles exhigente justicia contumaces. Quare decrevit procedi ad baniendum personam

Bernardi de Capraria senioris et bona sua annotandum prout fieri debet et in similibus est fieri assuetum. Quo ad banniendum autem personam dicti comitis et bona sua annotandum voluit plenius deliberare quousque aliter per ipsam dominam Reginam fuerit ordinatum.

Et quia frater Bernardus Alberti et G. Geraldi procuratores predicti qui pró parte dictorum nobilium comparuerant requirebant me P. de Gostemps notarium hujus processus sicut jam die lune proxime preterita hora que in dicto palacio regio ut supra dictum est comparuerant requisierant ut de hiis que ipsi obtulerant et que eis presentibus acta fuerant eis facerem publicum instrumentum ipsa domina Regina mandavit michi dicto notario ut predictum instrumentum conficerem ac traderem procuratoribus supradictis presentibus testibus reverendo domino Romeo Dei gratia Ilerdensi episcopo nobili Artaldo de Focibus Camarlengo dicte domine Regine et Berengario Carbonelli ejusdem domine Regine scriptore portionis.

Postea die veneris que erat XIIII dies junii anno jam dicto ora tertiarum in palacio regio Barchinone per consilium domini Regis aliquibus adhibitis doctoribus Barchinone inter quos de consilio domini Regis erat dictus honorabilis vicecancellarius fuit deliberatum quod dic-

tus nobilis Bernardus de Capraria major dierum banniatur et pro bannito publicetur.

De mandato igitur prefate domine Regine facto per dictum consilium et ad instantiam venerabilis Petri Ça Costa procuratoris fiscalis predicti fuit factum eadem die post vesperos in civitate Barchinone predicta dictum bannimentum prout per dictum consilium regium ordinatum fuerat sub forma sequenti.

Are ojats per manament de la Senyora Reyna lochtinent general del Senyor Rey que com lo noble En Bernat de Cabrera major de dies conseller et domestich del Senyor Rey sia estat citat ledesmament ab veu de crida dins la ciutat de Barchinona et encare en les ciutats de Leyda et de Tortosa et de Gerona et en la vila de Perpenya que lo X dia del present mes de juny comparagues personalment davant lo dit Senyor o son general lochtinent dins lo palau del dit Senyor Rey en Barchinona e lo dit noble personalment no sia comparegut e per aquesta raho la dita Senyora Reyna com a lochtinent general damunt dita lo haja reputat per contumaç e haja ordenat que contra la persona sua sia procehit et bandejat e contra los seus bens a annotar. Per ço la dita Senyora Reyna axi com a lochtinent del dit Senyor Rey et en nom et en veu e persona daquell Senyor ab aquesta present veu de crida bandeja lo dit noble e diu et mana a to-

ta persona de qualque dignitat condicio o estament sia sots pena de M. morabatins dor que lo dit noble no acullen en ço del lur ne a aquell donen consell alcu favor ne ajuda ans si per ventura lo vehien lo prenen si pendre lo poden si no so metent lo seguesquen sots la dita pena.

Que quidem preconitzacio dicta die veneris post vesperos fuit facta in civitate Barchinone in locis videlicet ubi similes preconitzationes fieri consueverunt per Jacobum Clos preconem publicum ejusdem civitatis ut quidem Jacobus Clos retulit michi Petro de Gostemps notario supradicto.

Nec minus ut bannimentum hujusmodi per civitates et loca insignia Cathalonie publicetur fuit scriptum vicario Ilerde et Pallariensis per litteram domini Regis suo sigillo in dorso sigillatam tenoris sequentis.

En Pere per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorches de Cerdenya et de Corcega et comte de Barchinona de Rossello et de Cerdanya. Al amat nostre lo veguer de Leyda et de Pallars o a son lochtinent. Salut et dileccio. Sapiats que nostra cara companyona la Reyna Darago axi com a general lochtinent nostra per tal com lo noble En Bernat de Cabrera major de dies citat ledesmament per nos noy es

comparegut ha bandejat aquell noble et fet publicar per bandejat en la ciutat de Barcelona segons la forma seguent. Are hojats per manament de la senyora Reyna lochtinent general del Senyor Rey que com lo noble En Bernat de Cabrera major de dies etc. Inserto tenore bannimenti in proxime precedenti folio scripti. Et com vullam que en las ciutats et lochs insignes de Cathalunya ço es en cascun cap de vegueria lo dit bandejament sia publicat per ço us dehim eus manam que façats ab trompes aquest bandejament publicar en los lochs on semblants coses fets fer et rescrivits nos per vostra letra liurada al portador de la present que aquesta publicacio hajats feta fer. Dada en Barchinona a XIIII dies de juny en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV. Visa Roma.

In forma predicta fuit scriptum.

Vicario Dertuse vel ejus locumtenenti.
Vicario Terracone et Campi vel ejus locumtenenti.
Vicario vicarie Montisalbi vel ejus locumtenenti.
Vicario vicarie Tarrage vel ejus locumtenenti.
Vicario Cervarie vel ejus locumtenenti.
Vicario Bagiarum Bergue et Berguitani vel ejus locumtenenti.
Vicario Villefranche Penitensis vel ejus locumtenenti.
Vicario Gerunde et Bisulduni vel ejus locumtenenti.
Vicario Campirotundi vel ejus locnmtenenti.

Vicario Rossilionis et Vallispirii vel ejus locumtenenti.

Vicario Confluentis vel ejus locumtenenti.

Vicario Ceritanie vel ejus locumtenenti.

Que quidem litere tradite fuerunt videlicet litere dictis vicario Bagiarum et vicario Campirotundi directe Laurencio Johannis cursori curie.

Et litere dictis vicariis Ilerde Tarrage et Cervarie directe fuerunt tradite Bernardo de Muro cursori curie.

Litere autem dictis vicariis Gerunde Rossilionis Confluentis et Ceritanie directe fuerunt, tradite Petro de Atheca seu de Moros cursori curie.

Litere etiam directe dictis vicariis Dertuse Terrachone Montisalbi et Villefranche Penitensis directe fuerunt tradite Guillermo de Apiaria cursori curie.

Postea vero die lune XVI die junii in vesperis coram serenissima domina Regina Aragonum locumtenente generali predicta in palacio regio Barchinone veniens coram ipsa domina Regina venerabilis Petrus Ça Costa procurator fiscalis qui supra fecit eidem domine Regine requisitionem sequentem in scriptis qui ego de voluntate ejusdem fiscalis legi et ipsius requisitionis tenor talis est.

Existens in presentia vestri excellentissime domine Regine Incumtenentis generalis illustrissimi domini nostri Regis Petrus ça Costa bajulus Cathalonie generalis et procurator fiscalis dicit. Quod pridem domino nostro Rege in villa seu loco de Almudevar personaliter existente fuit ex parte ipsius domini Regis per ejus uxerium et alios injunctum et mandatum nobili Bernardo de Capraria majori dierum in eodem loco similiter existenti ut pro quibusdam criminibus lese majestatis adversus personam ejusdem domini Regis remque suam publicam et fidem etiam predicti nobilis continentibus que Illustris Rex Navarre tunc in dicta villa existens dicto domino Regi retulerat statim venire idem nobilis ante presentiam ejusdem domini Regis qui ipsum nobilem de premissis cum dicto Rege afrontare volebat quodquidem mandatum nedum dictus nobilis adimplere recusavit immo dedit etiam terga fuge dicit etiam dictus procurator fiscalis pro dicto negotio per dominum Regem excellencie vestre comisse absque tamen perjuditio contumacie jam per dictum nobilem comisse fuit idem nobilis Bernardus de Capraria iterum de mandato vestro ratione predictorum citatus ut certo die coram dicto domino Rege vel ejus generali locumtenente in civitate Barchinone intus palatium regium personaliter compareret. Sane cum dictus nobilis neque coram domino Rege in dicto loco de Almudever neque etiam postea coram ipso domino Rege vel vobis die sibi prefixa nec etiam die

postmodum sibi de gratia concessa non curaverit comparere et ob hoc per vos dictam dominam Reginam vel locumtenentem domini nostri Regis reputatus idem nobilis fuerit contumax justicia exhigente fueritque per vestram excellentiam decretum procedi ad banniendum personam ejusdem nobilis et bona sua annotandum et postmodum ipse nobilis voce preconia in dicta civitate Barchinone de mandato vestro pro dictis criminibus bannitus fuerit. Ideo petit dictus procurator fiscalis et requirit procedi ad annotandum bona dicti nobilis eaque postmodum rescribendum et alias super hiis fieri justicie complementum.

Et statim dicta domina Regina locumtenens premissa assidente sibi in hiis dicto regio consilio volens id quod supra per eum fuerat decretum exequi et complere sedens more principis juditium exercentis processit super requisitis per dictum procuratorem fiscalem ut sequitur.

Nos Alienora Dei gratia Regina Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitissaque Barchinone Rossilionis et Ceritanie serenissimi principis domini Petri eadem gratia Regis regnorum et comitis comitatum predictorum viri et domini nostri carissimi generalis locum tenens visa requisitione per Petrum ça Costa procuratorem fisci in hac causa coram nobis oblata et hiis que continentur in ea et aliis per ipsum

Lata fuit dicta pronuntiatio per predictam dominam Reginam locumtenentem quod supra in camera majori que est contigua capelle majori palatii Regii Barchinone pro tribunali sedentem et lecta de mandato suo in scriptis et ex scripti recitatione per Petrum de Gostemps scriptorem dicti domini Regis et auctoritate ejusdem notarium publicum per totam terram et dominationem suam die lune que est XVI die junii anno a nativitate Domini Millesimo CCC sexagesimo quarto presente dicto procuratore regio et fiscali et presentibus testibus reverendis dominis fratre Johanne Archiepiscopo Callaricani Romeo episcopo Ilerdense et fratre Guillermo abbate monasterii Sanctarum crucum ac nobilibus Berengario de Apilia Artaldo de Capraria et Hugueto de Sancta Pace ac venerabilibus Francisco Roma legum doctore domini Regis vicecancellario et Jacobo de Faro cancellario domini ducis Petro do Sancto Clemete et Francisco Burguesii civibus Barchinone Berengario de Cabestayn legum doctore et Petro Fabre ville Perpiniani Berengario Carbonelli scriptore portionis domine Regine Ferrario de Maguerola scriptore domini Regis et Guillermo Oliverii de thesauraria ipsius domine Regine et aliis pluribus.

Deinde ibidem ad requisitionem dicti procuratoris fiscalis predicta domina Regina mandavit describi bona dicti nobilis Bernardi de Capraria et constat quod

in bonis ejusdem nobilis est castrum de Montsoriu cum suis terminis et pertinentiis in quoquidem castro ipse nobilis suum tenet domicilium.

Et quia in civitate Barchinone non sciebatur veridice immo ignorabatur que castra vel loca dictus nobilis Bernardus de Capraria habebat et quot castlani feudatarii rustici seu pagenses et que feuda castlanie et mansi sunt in dictis castris et locis et coram terminis et quos redditus et jura idem nobilis percipit in eadem. Ideo dicta domina Regina locumtenens generalis predicta et Omberto de Bellescar domicello tenenti locum gerentis vices gubernatoris in Cathalonia quem apud comitatum Ausone pro aliis jam ipsa domina Regina miserat de predictis comissionem fecerit cum litera ipsius domine Regine papirea in dorso sigillo ejusdem domine Regine sigillata tenoris sequentis.

Alionora Dei gratia Regina Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitissaque Barchinone Rossilionis et Ceritanie domini Regis domini et viri nostri carissimi generalis locumtenens fideli nostro Omberto de Bellescar domicello locumtenenti gerentis vices gubernatoris in Cathalonia. Salutem et graciam. Quia bona nobilis Bernardi de Capraria majoris dierum qui de crimine lese magestatis adversus personam dicti domini Regis et ejus rempublicam delatus existit sunt legitime et cum ea solemnitate qua decent per

nos ejus exhigente contumacia annotata est quod decretum per nos ut cuncta ipsa bona tam immobilia quam etiam semoventia describantur et mobilia etiam ac fructus seu redditus immobilium sequestreretur quodque cunctis ejusdem nobilis debitoribus inhibeatur ne sibi de cetero in eo in quo sibi tenentur respondeant ne ex mobilium et fructuum perceptione sua contumacia possit instrui aut aliquatenus adjuvari. Ideo de vestra industria et legalitate confidentes ad plenum ad describendum omnia et singula bona predicta nobilis Bernardi de Capraria et omnia alia que ut predicitur per nos decreta sunt exequendum vos eundem Ombertum hujus serie deputamus. Mandantes vobis quatenus apud civitatem Vici castra villas et loca predicti nobilis accedendo describatis omnia bona ejusdem nobilis videlicet partem et omnia jura seu redditus que in dicta civitate et ejus terminis habet et percipit. Et simili modo quodlibet castrum villam et locum quod quam seu quem repereritis dicti nobilis et quot castlani seu feudatarii aut rustici seu pagenses et que feuda castlanie seu mansi in quolibet castro villa seu loco predictis sint et quos etiam redditus seu jura ipse nobilis percipit et consuevit percipere in eisdem. Describatis etiam cuncta bona mobilia aut se moventia dicti nobilis que esse repereritis in dictis civitate castris villis et locis. Et nichilominus in dicta civitate et qualibet ex dictis castris villis et locis faciatis preconitzari publice quod nullus vassallus seu feudatarius rusticus vel pagensis aut quivis alius debitor dicti nobilis respondeat eidem decetero de aliquibus red-

ditibus juribus seu debitis set solum vobis quem ad tenendum in sequestro predicta ducimus deputandum et cuncta alia immobilia seu se moventia bona predicti nobilis ad manus vestras in sequestro et capiatis si quos autem tanta temeritatis audacia fultos repereritis quod dicte descriptioni et exequtioni aliorum premissorum ausi fuerint contraire eosdem per processum soni emissi et alias a premissis rigide arceatis. Et nichilominus contra eosdem cum exercitibus et aliter procedatis viriliter et potenter. Comittentes vobis super predictis omnibus cum emergentibus dependentibus et connexis plenarie vices nostras. Datum Barchinone XXVII die junii anno a nativitate Domini Millesimo CCCLX quarto. B.

Que quidem litera fuit missa dicto Omberto de Bellescar.

Postea vero die jovis dicta XXVII die junii anno predicto Laurentius Johannis cursor jamdictus qui literas regias superius insertas quarum data fuit Barchinone XIIII die mensis que vicariis Bagiarum et Campirotundi vel eorum locatenentibus dirigebantur ipsis tulerat reversus Barchinonam tradidit michi responsivas literas eorundem patentes et sigillatas in dorsis sigillis ofitiorum ipsorum quorum tenores tales sunt.

Molt alt Senyor et Princep molt glorios Senyor En Pere per la gracia de Deu Rey Darago. Sapia la vostra molt gran altea et magnificencia Senyor que lo feel vostre En Francesch Nerell sotsveguer de Manresa et de Bages dimecres a ora del sol post a XIX dies de juny del any davall escrit humilment ab tota aquella reverencia ques pertany reebe de ma den Lorenç Johan correu vostre una letra vostra senyor la qual començava. En Pere per la gratia de Deu Rey Darago etc. et la dada daquella era per la forma seguent. Dada en Barchinona a XIIII dies de juny en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIIII en la qual Senyor la vostra molt gran altea et magnificencia manava al dit sotsveguer que fees publicar ab trompes lo bandejament feyt per la molt alta et poderosa Senyora Reyna lochtinent general vostra contra lo noble En Bernat de Cabrera major de dies en aquella letra contengut en los lochs on semblants coses lo dit sotsveguer fehia fer la qual cosa senyor fae fer encontinent que la dita letra hac reebuda ab veu de trompes et danafil. Dada en Manresa a XIX dies del mes et any damunt escrits.

Molt alt Senyor e princep molt glorios Senyor En P. per la gracia de Deu Rey Darago. Sapia la vostra molt gran altea et magnificencia senyor que lo feel vostre En P. Solan jutge ordinari de Campredon en absencia

cia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Cerdenya et de Corcega comte de Barchinona de Rossello et de Cerdanya. Al amat nostre lo veguer de Leyda et de Payllars o a son lochtinent. Salut et gracia. Sapiats que la Reyna nostra cara companyona axi com a lochtinent general nostre per tal com lo noble En Bernat de Cabrera major de dies citat ledesmament per nos no es comparegut ha bandeyat aquell noble et fet publicar per bandeyat en la ciutat de Barchinona segons la forma seguent. Ara hoyats per manament de la Senyora Reyna lochtinent general del Senyor Rey que com lo noble En Bernat de Cabrera major de dies conseller et domestich del Senyor Rey sia estat citat ladesmament ab veu de crida dins la ciutat de Barchinona et encara en les ciutats de Leyda et de Tortosa et de Gerona et en la vila de Perpenya que lo X dia del present mes de juny comparegues denant lo dit Senyor o son general lochtinent dins lo palau del dit Senyor Rey en Barchinona e lo dit noble personalment no sie comparegut et per aquesta raho la dita Senyora Reyna com a lochtinent general damunt dita lo haja reputat per contumaç e haja ordonat que contra la sua persona sie procehit a bandeyar et contra los seus bens annotar. Per ço la dita Senyora Reyna axi com a lochtinent del dit Senyor Rey et en nom et en veu et persona daquell Senyor ab aquesta present veu de crida bandeya lo dit noble e diu et mana a tota persona de qualque dignitat condicio o stament sia sots pena de M. morabatins dor que lo dit noble no acuyllen en ço del lur ne

aquell donen conseyll alcun favor ne ajuda ans si per ventura lo vehien lo prenen si pendrel poden sino so metent lo saguesquen sots la dita pena. Et com hajam ordonat que en les ciutats et lochs insignes de Cathalunya ço es en cascun cap de vegueria lo dit bandayament sia publicat. Per çous dehim eus manam que façats ab trompes aquest bandeyanent en los locs on semblants coses fets fer. Et rescrivits per vostra letra liuradora al portador de la present que aquesta publicacio hajats feta fer. Dada en Barchinona a XIIII dies de juny en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV. Visa R. La qual letra reebuda ab aquella major humilitat que pogui lo dia matex et hora que fo presentada es a saber divendres a XXI dia del mes de juny del any present de continent Senyor fiu fer la crida publicament en la ciutat de Leyda per los lochs acustumats en fer crides publiques o citacions semblants perque molt accellent Senyor segons lo manament a mi fet per vos en la dita letra vos certifich de les dites coses ab letra mia sagellada ab lo sagell del ofici. Recomanme Senyor humilment en la vostre gracia et merce ab besament de peus et de mans. Dada en Leyda a XXI dia de juny en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIIII.

Jo En B. Serres tinentloch del honrat En Ramon Folquet regent loffici de la vegueria de Tarrega per lo molt alt Senyor Rey atorch a vos En Bernat de Mur correu del Senyor Rey que lo dia et any davayl scrits

mavets presentada una letra del Senyor Rey en la qual me manave que fes fer una crida en la dita letra insertada en la qual es contengut que la Senyora Reyna com a lochtinent general del dit Senyor Rey bandeya lo noble En Bernat de Cabrera et mana a tot hom sots pena de Mil morabatins dor que lo dit nóble no acuyle ne a aquell do favor ne ajuda ans lo prena sometent lo seguescha segons que largament en la dita letra real es pus largament contengut. Et jo decontinent reebuda la dita letra fiu fer publicar la dita crida en lo loch del Tayladell. En testimoni de la qual cosa faç vos la present letra ab lo segell del ofici del dit regent lo ofici de la vegueria sagellada. Scrita Tarrega XX die junii anno a nativitate Domini Millesimo CCCLX quarto.

Jo En Berenguer Moxo tinentloch del honrat En Dalmau Dalentorn veguer de Cervera pel Senyor Rey atorch a vos En Bernat de Mur correu del Senyor Rey que lo dia e any davayl scrits mavets presentada una letra del Senyor Rey en la qual me manave que fes fer una crida en la dita letra inserta en la qual es contengut que la dita Senyora Regina com a lochtinent general del dit Senyor Rey bandeye lo noble En Bernat de Cabrera et mane a tot hom sots pena de mill morabatins dor que lo dit noble no acuylen ne aquell do conseyll favor ne ajuda ans si per aventura lo vèye lo prena si pendrel pot si no sometent lo seguescha segons que largament en la dita letra real et

crida es contengut. Et jo decontinent reebuda la dita letra fiu fer et publicar la dita crida ab trompes et ab trompeta per la vila de Cervera et per los lochs acustumats en aquella. En testimoni de la qual cosa faç a vos la present letra ab lo segell del ofici del dit veguer segellada. Data Cervarie XIX die junii anno a nativitate Domini MCCCLXIIII.

Item Petrus de Atheca alias vocatus de Moros cursor curie predicte qui dictas literas regias dictis vicariis Gerunde Rossilionis Coufluentis et Ceritanie directas portaverat rediens Barchinonam et asserens se ipsas literas dictis vicariis seu eorum locatenentibus presentasse tulit corundem responsivas literas sigillis eorum ofitiorum sigillattis tenorum sequentium.

Molt alt molt excellent e molt poderos princep et Senyor. Sapie la vostra molt gran altea que vuy que es dimecres he reebuda ab aquella reverencia que se ne pusch una letra vostra reyal de la tenor seguent. En Pere per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Cerdenya et de Corcega et comte de Barchinona de Rossello et de Cerdanya. Al amat nostre lo veguer de Gerona et de Busuldu o a son lochtinent. Salut et dileccio. Sapiats que la Reyna nostra cara companyona axi com a lochtinent general nostre per tal com lo noble En Bernat de Cabrera major de dies citat ledesmament etc. Inserto tenore dicte litere

regie predicto vicario directe post cujus data sequitur. Aytantost Senyor fiu publicar per la ciutat de Gerona et per los lochs acustumats en aquella ab trompes lo dit bandeyament segons et per la forma en la preinserta letra contengude per Na Alegre ça Tayade cride publich de la cort et ciutat de Gerona. Data a Gerona a XXVII de juny en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIIII.

Johan Berenguer de Reyadell vaguer de Gerona prostrat en terra ab besament de mans et de peus se comana Senyor en vostra gracia et merce.

Suprascriptio vero dicte litere que clausa erat talis est.

Al molt alt et molt excellent et molt poderos princep et senyor lo senyor Rey Darago.

Molt alt et molt excellent et molt poderos princep et senyor. Sapia la vostra molt gran altea que vuy que es dimarts reebuda ab aquella reverencia que se ne puch una letra vostra reyal de la tenor seguent En Pere per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Cerdenya et de Corcega e comte de Barchinona de Rossello et de Cerdanya. Al feel nostre lo veguer de Rossello et de Vayllspir o a son lochtinent Salut et gracia. Sapiats que la Reyna nostra cara companyona axi com a lochtinent general nostre per tal com lo noble En Bernat de Cabrera major de dies ci-

citat ledesmament per nos no es comparegut a bandeyat aquell etc. Inserto tenore dicte littere regie predicto vicario directe post cujus data sequitur. Aytantost Senyor fiu publicar per la vila de Perpinya et per los lochs acustumats ab trompes lo dit bendeyament segons et per la forma en la present inserta letrà çontenguda. Scrita a Perpenya a XXV dies de juny lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIIII. Vidit vicecancellarius.

Berengarius Isern loctinent de veguer de Rossello prostat en terra ab besament de peus et de mans se comana Senyor en vostra gracia et merce.

Excellenti Regie magestati humiliter suplicando significat Franciscus de Sancto Felice domicellus vicarius Confluentis quod die dominica que fuit XXIII dies junii anni nativitatis Domini Millesimi CCCLX quarti fuit publice publicata per villam Francham quedam preconitzatio inserta in quadam litera regie magestatis premisse ipsi vicario presentata per Petrum de Moros cursorem domini Regis. In cujus rei testimonium presentem scripturam dictus vicarius tradi fecit dicto cursori et sigillo sue curie sigillari.

Excellenti Regie magestati humiliter significat Bernardus Dolvayne locumtenens venerabilis vicarii Ceritanie quod die sabbati XXII die mensis junii anno a nativitate Domini MCCCLXIIII fuit publice publicata

per villam Padiceritani preconitzatio inserta in quadam littera vestra nobis presentata per Petrum Xanciç de Moros cursorem vestrum die predicta in cujus rei testimonium presentem sibi fieri jussimus sigillo nostri officii sigillatam.

Item Guillermus de Apiaria cursor curie predicte qui dictas literas regias dictis vicariis Dertuse Terracone et Villefranche Penitensis vel eorum locatenentibus directas portaverat reversus Barchinonam prima die julii anno predicto tulit dictorum vicariorum Dertuse et Terracone responsivas literas continentiarum hujusmodi.

Molt alt et molt poderos Senyor. Ab homil et deguda reverencia reebi una letra vostra diluns ques comptava XXIIII die junii anno Dominice Incarnationis MCCC LXIIII de la tenor seguent. En Pere per la gratia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Cerdenya et de Corcega et comte de Barchinona de Rosseyllo et de Cerdanya. Al feel nostre lo veguer de Tortosa et de la ribera Debre o a son lochtinent. Salut et gracia. Sapiats que la Reyna nostra cara companyona axi com a lochtinent general nostre per tal con lo noble En Bernat de Cabrera major de dies etc. Inserto tenore dicte litere regie predicto vicario directe post cujus data sequitur. Hon senyor volent complir los vostres manaments lo dit bandeyament de mot a mot

yament lo qual la Senyora Reyna ha fet contra lo noble En Bernat de Cabrera perque Senyor humilment significh a la vostra senyoria que encontinent ab veu de crida publica ab trompes et tabals et nafil fiu publicar lo dit bandeyament per la ciutat de Tarragona per los lochs hon semblants crides son acustumades de fer. Comaume Senyor en la vostra gracia et merce la qual man a mi humil servidor seu tot ço que li placia. Scrita en Tarragona a XXI dia de juny.

Humil et devot servidor B. de Foix cavaller veguer vostre en Tarragona.

Tenor vero suprascriptionis dicte litere talis est.

Al molt alt et poderos princep et senyor lo senyor En P. per la gracia de Deu Rey Darago.

Testes sequentes fuerunt recepti per Petrum de Prato notarium tam in loco de Burriana quam in civitate Valencie de mandato sibi facto per illustrem dominam Reginam locumtenentem generalem illustrissimi domini Regis.

Dissapte a XV de juny del any de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIIII en la vila de Castello de Burriana jura et deposa lo testimoni seguent.

qui es de val en la vila de Murvedra moltes vegades ab la dita cadena en la cama et que lavors aquest testimoni viu lo dit comte Dosona vestit de negra et ab capell negra en lo cap. Interrogat si sap o si ha oyt dir que hagen deferrat lo dit comte e dix nos sap. Dix encara aquest testimoni interrogat que ell havia oyt dir a moltes e diverses persones en la ciutat de Toledo que lo noble En B. de Cabrera havia trames al dit comte Dosona fill seu enguany be dues somades de florins. Interrogat si sap ne ha oyt dir per qui lo dit noble En B. de Cabrera li trames los dits florins et dix que nou sap. Interrogat on los li trames e dix que nou sap. Interrogat a qui havia oyt dir les dites coses e dix que a moltes et diverses persones los noms dels quals no li recorden en la ciutat de Toledo.

Dix encara aquest testimoni interrogat que ara ha un any poch mes o menys que dementra lo Senyor Rey era en Burriana que un dia lo qual no li recorda mas que dix que era quaix en aquest temps lo noble En B. de Cabrera ensemps ab lo noble En Ramon Alamany de Cervello sen anaren abdosos ab galeas vers lo grau de Murvedra. Et puys los dits nobles anarensen a Murvedra ço es en la vila en la posada del Rey de Castella e los dits En Bernat de Cabrera et en Ramon Alamany de Cervello triarense ab lo dit Rey de Castella a un triat e parlaren bona estona tots ensemps. Et com hagueren parlat los dits En Bernat de Cabrera et En Ramon Alamany de Cervello preseren comiat

Pero de Linyan de Calatahiu testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et devall scrites dir veritat la qual sapia. Et primerament interrogat sobre lo primer capitol si sap que estant lo comte Dosona et don Pedro de Luna a Darocha en temps que Calatayut era assetiat lo dit comte induis lo dit Don Pedro que ell ab fort pochs en nombre ço es fra Artal de Luna Guter Diaç de Sent Doval En Ramon de Blanes e En Vidal de Blanes se metessen a Calatayut donant los entenent que per ells se podia restaurar. Et dix aquest deposant que solament hi sab aço ço es que en temps que Calatayut estava o era en certs patis ab lo Rey de Castella et puis encara apres que Calatayut fo pres oy dir axi a castellans com encara a homens de Calatayut que lo dit comte ab los damunt nomenats devien entrar en lo loch de Calatayut. Et encara que oy dir que lo comte Dosona havia fetes unes cartes o letres poques les quals havia meses enfre cera et donales a un correu que les portas als promens de Calatayut et dementre que lo dit correu anava ab les dites cartes o letres al dit loch de Calatayut lo dit correu fo aguaytat et sentit per companya del Rey de Castella et dementra la dita companya encalçava lo dit correu aquell correu lança la dita cera on eren les dites cartes o letres puys que lo dit correu fo pres ells li demanaren on eren les dites cartes ó letres que levava et lo dit correu respos que lençades les havia et cercarenles et aquelles per la dita companya del

Rey de Castella foren atrobades. Interrogat si sap o ha oyt dir ques contenia en les dites cartes et dix que nos sap. Interrogat a qui oy dir les dites coses et dix que a moltes et diverses persones axi castellans com de Calatayut los noms dels quals no li recorden.

Sobre lo segon capitol interrogat si aquest deposant sap o ha oyt dir quel dit Don Pedro et los altres demunt nomenats a gran impurtunitat del dit comte atorgassen al dit comte que anassen ves lo dit loch de Calatayut per ço ques metessen lenytra et que tots VI ab los rocins genets venguessen a un bosch qui era no a una legua de Calatayut et daqui mirant la host del Rey de Castella veessen la dita host arrevetar per que Don Pedro dix al comte que sen anassen que sentits eren e lavors pujaren en lurs genets et fugent faessen la via de Miedes et jat se fos que don Pedro digues al comte que a Darocha sen podien anar salvament que gran aventatge havien et lo dit comte faes que romanguessen a Miedes. Et dix aquest deposant que ell hi sap solament aço que apres que lo loch de Calatayut fo pres ell oy dir a moltes et diverses persones axi a castellans con de Calatayut los noms de les quals no li recorden que lo comte Dosona vench per badar ab En Pedro de Luna et ab fra Artal de Luna et ab Guter Dies de Sentdoval e ab En Ramon de Blanes et ab En Vidal de Blanes la host del Rey de Castella empero segons que aquest deposant dix interrogat nos sap de qual loch lo vengueren mirar. Et puys que

companya del Rey de Castella quels encalçaren en lo dit loch ab tots los altres ques recolliren en lo loch de Miedes. Dix encara interrogat que estant lo comte ab los demunt dits en lo dit loch de Miedes que lo dit Et Pedro de Luna dix al dit comte que isquessen daqui car anar sen podien a lur sau a Darocha o on se volguessen car bons rocins tenien e lo dit comte dix tota vegada que per cert ans se dinarien aqui. Et estant axi en lo dit loch lo Rey de Castella fo aqui lo qual tench en sercat lo dit loch e aquells aqui pres. Interrogat si al dit comte plague la dita preso ne sis fou de volentat sua et dix que nos sap. Interrogat a qui ha oydes dir les dites coses e dix que a moltes et diverses persones los noms dels quals no li recorden. Interrogat on oy dir les dites coses e dix que en moltes e diverses lochs Darago. Interrogat quant estiguèren en lo dit loch de Miedes ans que fossen assetyats e dix que nos sap.

Sobre lo III IV V et VI capitols interrogat et dix que noy sabia res jatsia fos diligentment interrogat.

Lo dit dia jura et deposa en la dita ciutat de Valencia lo testimoni seguent.

Ferrando Gonçalbo de Linyan major de dies de Calatayut testimoni jurat e interrogat sobre les coses demunt dites et devall scrites dir veritat la qual sapia.

Et primerament interrogat sobre lo primer capitol e dix aquest deposant que solament hi sap aço ço es que ell oy dir al Maestra de Calatrava que lo dit Maestra havia vista una carta del Senyor Rey en la qual manava al dit comte que anas ver lestol del Rey de Castella qui era sobre Calatayut en quina manera estava per ço que vis si lo dit comte podia entrar leyns lo dit loch de Calatayut per restaurar aquell. Et sobre aço dixeren lo dit Maestra e En Pedro de Luna que ells lo acompanyarien. Empero dix lo Maestra que no era bo que anassen la ne era servey del Rey. Et lavors don Pedro de Lnna dix que ell era appareyllat de seguir lo dit comte en tot loch per servir lo Senyor Rey e lo dit comte dix al Maestra romanits açi per guardar la vila de Derocha et tantost lo dit comte et En Pedro de Luna trameteren a frara Artal et a Guter Dies de Sentdoval et per En Ramon de Blanes et En G. de Blanes et com foren denant lo dit comte lo dit Maestra et tots los demunt nomenats juraren sobre los sans IV evangelis de Deu que deço ells no diguessen res a negu de sos vasals ne encara a altres persones sino que anaven al Senyor Rey Darago. Interrogat on era aquest deposant com oy dir les dites coses al dit Maestra e dix que en la vila de Darocha. Interrogat si estech molt que lo loch de Calatayut se perdes apres que aquest deposant oy dir les dites coses al dit Maestra. Et dix que li dona viares que lo Rey de Castella tingues ja rahenes del dit loch de Calatayut. Interrogat si sap o ha oyt dir quel dit En Pedro ne los altres anassen vers lo dit loch de Calatayut per impor-

tunitat del dit comte et dix que noy sabia.

Sobre lo segon capitol interrogat et dix que noy sabia res als sino que havia oyt dir a moltes persones los noms dels quals no li recorden que lo dit lochtinent ab tots los damunt nomenats sen vench al loch de Miedes. Interrogat quant hi vench lo dit comte ab tots los demunt dits al dit loch de Miedes. Et dix que nos sap si se ni ana partint de Darocha o quant et als dix que noy sabia.

Sobre lo III capitol interrogat si com le dit comte e los altres demunt nomenats foren a Miedes et lo Rey de Castella hi fou aconseguit si lo dit alcayt los dix que sis volien ells los tindria aqui secrets o encara per be quel Rey de Castella sabes que fossen aqui los hi tindria a despler del dit Rey III o IV meses la qual cosa lo dit comte no volch ans tantost isques a parlament al dit Rey es rete a ell et fou retre los altres qui ab ells eren e fou lavors cómuna fama que la dita preso plague al dit comte e que per aquesta rabo era vengut aqui axi que no per força mas per sa volentat et en loch de rehene fo e es en la dita preso. Et aquest testimoni quey sabia solament aço ço es que oy dir al alcayt de Miedes que estant lo comte Dosona ab En Pedro de Luna et ab los altres del dit loch de Miedes que lo Rey de Castella tenia assetiat lo dit loch de Miedes on eren lo dit comte et los de-

munt nomenats. Et lo Rey de Castella trames a dir al dit comte et als altres qui ab ell eren ques retessen sino que ell los tramatria lenytra. Et lo dit Rey de Castella assegura lo dit comte tan solament et lo dit comte tot sol anassen vers lo Rey de Castella e parla molt ab ell e parlat que lo dit comte hac ab lo Rey de Castella lo dit comte tornassen al dit loch de Miedes. Et tantost lo dit comte et Don Pedro et los altres demunt nomenats e lo dit loch de continent se reteren. Interrogat si los dits En Pedro e los altres ne encara aquells del loch se reteren per inducio o pregaries o per altra raho quel dit comte los faes et dix que ans lo dit loch et ells se pense ques retessen per ço que nos pogueren tenir al poder del Rey de Castella.

Sobre lo IV V VI capitols interrogat et dix que noy sabia res jatsia fos diligentment interrogat.

Dissapte a XXII de juny del dit any en la ciutat de Valencia jura et deposa lo testimoni seguent.

Lonrat fra Pere Munyiç Maestra de la orda de Santa Maria de Calatrava testimoni jurat e interrogat sobre les coses demunt dites et devall scrites dir veritat la qual sapia. Et primerament interrogat sobre lo primer capitol e dix quey sabia a ço que lo comte Dosona ans que Don Pedro de Luna fos a Darocha dix aquest deposant qui era en lo dit loch de Darocha que ell

volia entrar en lo loch de Calatayut o de peu o de cavall si fer ho podia. Et aquest deposant dix que bes poria fer. E lo dit comte dix aquest deposant lavors e moltes de vegades siy iria ab ell. Et aquest deposant neguna vegada no hi volch anar. Et puys a pocs dies apres lo dit comte estant lo dit En Pedro de Luna a Darocha prega En Pedro de Luna et fra Artal de Luna et Guter Dias de Sentdoval quey anassen ab ell la qual cosa los demunt dits li atorgaren. Interrogat con sap per ço que demunt ha deposat et dix que per ço con aquest deposant hi era present con lo comte los o dix et con ells liu otorgaren. Interrogat en qual loch lo dit comte los o dix et dix que en lo loch de Derocha. Interrogat quey era present con los empra els dix les dites paraules. Et dix que Don Pedro e los altres demunt nomenats ensemps ab aquest deposant.

Sobre lo segon capitol interrogat e dix les cosess contengudes en lo dit capitol esser veres. Interrogat con sap ço que deposa et dix que per ço con aquest deposant oy com lo dit comte pregava Don Pedro et los altres demunt dits quel acompanyassen. Interrogat en qual loch ho oy dir e dix que en lo dit loch de Derocha. Interrogat quey eren presents con lo dit comte dix les dites coses an Pedro de Luna et als altres et dix que hi era lo comte et Don Pedro et los demunt nomenats. Interrogat qual dia lo dit comte sen ana per mirar la dita ost et dix que no li recorda. Interrogat qual dia ne qual setmana lo dit comte sen vench al

dit loch de Miedes e dix que nos sabia. Interrogat si sap que la cavalleria del Rey de Castella los encalças tro al dit loch de Miedes e dix que negu nols encalça segons que oy dir ans sen vengueren galardament al dit loch de Miedes. Interrogat a qui oy dir e dix que a Guillem Assor escuder seu qui estava a Miedes e encara a moltes daltres personas los noms de los quals no li recorden. Interrogat si con foren en lo loch de Miedes lo dit comte ab los altres demunt nomenats qui ab ell eren si sen podien anar al loch de Darocha o en altre loch. Et dix que hoc que be II o III dies aturaren en lo dit loch de Miedes. Interrogat si lo dit comte et Don Pedro et los altres demunt nomenats qui ab ell eren estigueren gayre en lo dit loch de Miedes ans que lo Rey de Castella ne cavalleria sua los assetiats. Et dix que hoc be II dies. Interrogat con sap. Et dix que per ço con ho havia oyt dir al dit Guillem Essor et a moltes daltres persones los noms de les quals no li recorden. Interrogat si lo dit comte fou que romanguessen al dit loch de Miedes et dix que crehia que hoc com be II dies estigueren en lo dit loch de Miedes ans que lo Rey de Castella ne cavalleria altra del dit Rey los assetias. Interrogat per que no sen anaven et dix que per ço com lo dit comte nou volia. Interrogat per que nou volia et dix que nos sap. Interrogat perque lo dit comte no volia que sen anassen et dix que nou sap. Interrogat com sap aquest deposant que lo comte no volgues que sen anassen e dix que per ço con axi o havia oyt dir a moltes persones en lo loch de Derocha quaix tantost

que ells foren presos. Interrogat qui eren les persones a qui oy dir les dites coses et dix que no li recorde.

Sobre lo III capitol interrogat si sap que con lo Rey de Castella fo aconseguit al dit loch de Miedes que lalcayt digues al dit comte et als altres qui ab ell eren que sis volien que ell los tindria secret o encara pe be quel Rey de Castella sabes que fossen aqui que ell los hi tindria a despler del dit Rey III o IV meses la qual cosa lo comte nou volch ans tantost isques a parlament ab lo dit Rey de Castella et dix aquest deposant quey sap solament aço ço es que havia oyt dir al dit G. Assor que ell havia dit al dit comte de mentra que eren en lo dit loch de Miedes que sis volia que ell los tindria aqui alscuns dies secretament. Et que lo comte nou volch. Interrogat si don Pedro e los altres o volien et dix que nos sap. Interrogat si sap que lo dit comte estant assetiat al dit loch de Miedes isques a parlament al dit Rey de Castella et dix que axi ho havia oyt dir. Interrogat a qui ho havia oyt dir et dix que al dit G. Assor et a daltres persones los noms de les quals no li recorden. Interrogat on ho oy dir et dix que a Darocha. Interrogat si sap o ha oyt dir que la dita preso plegues al comte et dix que nos sabia. Interrogat si sap que lo dit comte fos vengut al dit loch de Miedes per ço que lo Rey de Castella loy prengues axi que no per força mas per sa volentat et en joch de rehene fos en la dita preso. Et dix aquest deposant que nos sabia mas empero que havia oyt dir

axi a castellans com a aragoneses con encara a catalans e aytal era comuna fama per Darocha et per tots los altres lochs que ell era vengut aqui per ço que fos pres. Interrogat que es fama et dix que ço que les gents dien.

Sobre lo IV capitol interrogat si apres que fou feta la pau o treua lo Rey de Castella estant a Murvedre e lo Senyor Rey a Borriana e lo Senyor Rey sen fou anat en Arago fou dit a la Senyora Reyna qui lavors era a Saragoça ab la Senyor Rey ensemps que lo dit Rey de Castella era anat en les parts de Maylen e havia passat Ebre sots escusa de caçar mas la veritat era que ell havia empres ab En Bernat de Cabrera que prenes lo Senyor Rey per la dita manera o que emprenessen que en alcuns camps daquelles partides haguessen vistes amenants ab si alscuns pochs de mules et quel Rey de Castella en algun soto gitas celada de homens a cavall los quals devien pendre lo Senyor Rey si a les vistes li fos exit et axi que per fe de Deu ques guart den Bernat de Cabrera et de sos tractaments. Et dix aquest testimoni que solament sabia aço sobre les dites coses que con lo Rey de Castella fo passat vers Maylen et havia passat Ebra que dos castellans digueren a aquest deposant que lo Rey de Castella noy era passat per neguna bona manera ans ho era be per al. Interrogat si en les dites coses sabia res lo noble En Bernat de Cabrera ne En Ramon Alamany de Cervello. Et dix que nos sabia ne altres coses dix que no

sabia en les coses contengudes en lo dit capitol.

Sobre lo V capitol interrogat e dix que noy sabia res en les coses contengudes en aquell.

Sobre lo VI capitol interrogat si es fama comuna no solament en la senyoria del Senyor Rey ans en la terra del Rey de Castella li ha tolta et encara en Castella quel dit En Bernat de Cabrera et lo comte Dosona e cascun dells hagen hauts tractaments ab lo dit Rey de Castella per los quals la dita terra ses perduda o qui sia estat en dampnatge del Senyor Rey o de la terra. E dix que noy sabia als sino que de les coses contengudes en lo dit capitol era comuna fama axi en Arago com en Valencia com encara en Castella. Interrogat con sap ço que deposa e dix que per ço com ho ha oyt dir a castellans et a aragoneses e encara a altres gents. Et encara que tot dia se diu per tota la terra del Senyor Rey e que lo Senyor Rey et cadau o podia conexer segons ço que feya lo dit En Bernat de Cabrera. Interrogat que feya lo dit En Bernat de Cabrera que lo Senyor Rey degues conexer les dites coses ne encara altres persones o deguessen conexer e dix que per ço con lo Rey de Castella era en un loch que ell feya estar lo Senyor Rey en altre. Interrogat com sap aquest deposant que lo dit En Bernat de Cabrera loy fes estar e dix que per ço com tot dia ho podia hom ver.

Lo dit dia en la ciutat de Valencia jura et deposa lo testimoni seguent.

Guillem Açor habitant en lo loch de Miedes testimoni jurat e interrogat sobre les coses demunt dites et devall scrites dir veritat la qual sapia. Et primerament interrogat sobre lo primer capitol si sap que estant lo comte Dosona et don Pedro de Luna a Darocha e dix quey sap aço que un dissapte ço es ans de la festa de Santa Maria dagost o de setembre aquest deposant estant en lo loch de Miedes envers hora de miganit vench en lo dit loch lo comte Dosona et Don Pedro de Luna et En Ramon de Blanes e un seu germa et Guter Dies de Sentdoval cavalcant en lurs cavalls et II homens ds peu dels quals lau era fill de Pedro el soguero de Calatayut et laltra era de Ceragoça lo nom del qual no li recorda et com foren envers la dita hora de miganit al dit loch els cridaren aquells del loch et tantost aquest deposant ab alcuna companya de peu devalaren a ells et lo dit comte demana a aquest deposant que li liuras dos homens quils mostrassen lo cami desforaviat fins a Bellmunt en guisa que no haguessen encontre de anamichs et lavors aquest deposant liurals dos homens ço es la un En Marti de Codos e laltra En Marti Demengo del dit loch de Miedes. Et aquest deposant feulos devallar vi et cavalcant begueren et begut que agueren de conti-

nent anarensen. Interrogat si sap on anaven e dix que lavors no li digueren que anassen sino fins a Bellmunt e pregaren aquest deposant que no digues a negu qui eren ne qui no. Interrogat si sap que anassan per entrar en lo loch de Calatayut e dix que hoc. Interrogat con sap e dix que per ço con ells tornaren al loch de Miedes lo diluns per lo mati apres seguent. Et aquest deposant viu lo comte Dosona et los altres cavallers qui ab ell eren fort irats con no pogueren esser entrats lo dicmenge passat en lo dit loch de Calatayut. Interrogat perque noy pogueren entrar e dix que per ço con lo dit comte estant lo dicmenge en lo loch de Bellmunt trames los demunt dits dos homens de peu ço es lo fill del dit Pedro Seguero e laltra de Ceragoça ab cartes a la vila de Calatayut ço es a hora de prim son et a cap de un poch com los dits II homens sen foren luyats dells lo comte e los altres qui ab ell eren oyren arevatar e cridar en la host del Rey de Castella alta veu a armes a armes. E de continent lo comte ana dir jo creu que los homens que nos tramelien ab les cartes a Calatayut son presos et tantost cavalcaren e vengueren vers lo dit loch de Miedes. Interrogat con sap ço que deposa e dix que per ço que con lo dit comte e los altres foren tornats al dit loch de Miedes comptaren totes les dites coses a aquest deposant et als altres qui aqui eren. Interrogat si con lo comte e los altres sen tornaren a Miedes sils encalçava negu e dix que no viu ne oy dir que negu los encalças mas empero que aquest deposant oy dir al dit comte e als altres qui ab ell eren que molta cavallaria de la host del Rey

de Castella se movia e se revatava vers ells e que ells queu sentiren et que tantost ab lurs cavalls fugiren vers lo dit loch de Miedes. Interrogat quina ora foren lo dit comte e los altres demunt nomenats qui ab ell eren en lo dit loch de Miedes e dix que lo diluns ans del dia. Interrogat si don Pedro dix al comte que a Darocha sen podian anar salvament que gran aventatge havien e axi que sen anassen e que lo dit comte nou volgues fer ans fes que aturassen a Miedes et dix aquest deposant que noy sabia res. Interrogat si lo dit comte e los altres qui ab ell eren sen podien anar salvament a Darocha lo dit diluns e dix que hoc. Interrogat con sap e dix que per ço con ells no foren assatiats per lo Rey de Castella ne per cavalleria sua fins al dimarts vers hora del jorn. Interrogat perque no sen anaven lo diluns ans que fossen assetiats e dix que nos sap. Interrogat lo dit comte e los altres qui ab ell eren que feyen lo dit diluns en lo dit loch de Miedes perque no sen anaven e dix que lo comte lo diluns per lo mati mana quels fos appareyllat de dinar e lo consell del dit loch fou los appareyllar de dinar pensantse tot lo dit consell del loch que con fossen dinats que sen anassen. Empero nou feren ans com foren dinats sercaren et remiraren lo dit loch e lo dit comte axi com a capita mana a aquells del loch que alguna obra quey feya a fer la fessen puys fet aço posarense a dormir. Et com foren levats de dormir manaren quels appareyllasen de sopar e soparen e dormiren lo vespra seguent en lo dit loch et con vench lo dimars apres seguent el dia ells foren assetjats per be DCC homens a

cavall del Rey de Castella e als dix que no sap sobre les coses contengudes en lo dit capitol.

Sobre lo terç capitol interrogat si con lo Rey de Castella fo aconseguit al dit loch de Miedes si lalcayt los dix que sis volien que ell los tindria aqui secrets e dix que noy sab res ne sap encara que en lo dit loch hagues alcayt negu es be ver que segons que dix aquest deposant. Interrogat que lo dit comte havia gitades escoltes lo diluns a nit. Et lo dimarts apres seguent ans del dia les dites escoltes vengueren a aquest deposant et ensemps ab les dites ascoltes anassen al comte et a don Pedro qui dormien et despertalos e diguerenli aquestes paraules o semblants. Senyors levats vos que veus açi prop en lo terme de Vall de Pomer que ha celada de be DC homens a cavall et lavors lo comte respes entrensen totes les escoltes e tancats les portes que corredos son e axi nous tamats. E a cap daltra estona aquells de la salada isqueren e posarense als camins et assetiaren lo dit loch de Miedes ab XII o XIIII entre trabuchs e brigolas et tantost los del Rey de Castella començaren a fer caves e a escalonar lo dit loch et com lo comte et don Pedro e los altres viren que nos podien tenir ne deffendre jatse fos que los dits comte et don Pedro e los altres qui ab ells eren faessen lur poder de deffendrel cridaren aquest deposant e algunes altres persones del dit loch e lo dit comte dix los aytals paraules o semblants. Senyors ab lo Rey de Castella ha ja prohomens de Calatayut et som certs

que lo dit loch de Calatayut es en pati ab lo Rey de Castella e javets axi mateix los gins que lo Rey de Castella ha fets dreçar e lo loch qui esta sobre bodegues o caves et axi jo no veig quens puxam tenir per que veyam ab lo Rey de Castella sins pendra a pati ço es quens sau vida e membres et que nons facen anar per la terra del Rey Darago per ço que no li façam perdre la sua terra ço es que nons fes anar per los castells del Senyor et que diguessen a aquells qui tenen los dits castells ques retessen et sobre aço lo comte dix a aquest testimoni que isques de fora al Rey de Castella sils pendria a merce segons que demunt es dit et aquest testimoni respos et dix que noy exiria que mes amaya morir que viure e quey enviassen aquell ques volguessen et lo comte dix a aquest deposant que ell hi iria si li pasava. E aquest deposant hac a fer lo manament del dit comte axi con aquell qui era capita del Senyor Rey car daltrament be poguera morir segons que dix que noy anava et lo comte dix a aquest deposant aytals paraules o semblants. Anatsvosen al Rey de Castella e comanats vos en sa gracia e deytli que nos lo pregam per merce queus jaquesca parlar ab Johan Alfonso et ab be V o VI altres richs homens del Rey de Castella los noms dels quals no li recordan a aquest deposant. E aquest deposant tantost anassen al Rey de Castella e lo dit Rey demana a aquest deposant si en lo dit loch de Miedes era lo comte Dosona et don Pedro et fra Artal de Luna et aquest deposant respos et dix que noy eren que la nit passada sen eren anats e lo dit Rey de Castella dix a aquest deposant

per que ho deya car ell havia vist per una fenadura de un postis fra Artal et encara que lo dit Rey li volia tirar segons que dix ab una segeta a la cara et encara que ell ho sabia de cert per les escoltes que havia preses et aquest testimoni qui viu que lo dit Rey no sabia de cert que lo dit comte ne los altres demunt nomenats fossen al dit loch de Miedes aquest deposant negava al dit Rey de Castella qui de cert noy eren jatse fos que li fos estat manat per lo dit comte a aquest deposant que digues al Rey de Castella que ells eran aqui et puys aquest deposant lo qual era anat al dit Rey de Castella ab seguritat tornasen al dit loch de Miedes e tornat que fou al dit loch de Miedes dix al dit comte Dosona aytals paraules o semblants. Senyor sapiats quel Rey de Castella no sap de cert que vos ne don Pedro ne los altres vostres cavallers siats açi per que senyor jo no li e volgut dir ço que vos me menias ço es que vos senyor fossets aci. Et lavors lo dit comte anas fort en falonir contra aquest deposant e dixli quey tornas e que li digues ço que demunt li havia dit et aquest deposant torna al dit Rey de Castella et dixli que lo comte Dosona et don Pedro et fra Artal se comenaven en sa gracia et pregavenlo que per merce quels jaquis parlar ab Johan Alfonso et ab V o VI altres richs homens del Rey de Castella los quals li anomana los noms dels quals are aquest deposant no recorden. E lo Rey de Castella respos et dix que nou volia per ço que nols li matassen mas que si ells volien devallar aqui quey parlassen et lavos lo comte Dosona sabudes aquestes paraules ensemps ab los de-

munt dits VI cavallers qui ab ell eren tots armats a peu devallaren al peu del castell e aqui parlaren ab lo dit Johan Alfonso et ab los altres et a la perfi fets que hagueren lurs tractaments ells se reteren al dit Rey de Castella et retuts ques foren lo Rey de Castella mana als homens del loch de Miedes que devallasen et quel jurassen per senyor e aquells nou volgueren fer mas supplicarenli que li plagues quels donàs XV dies axi com havien fet a aquells de Calatayut perque poguessen haver trames al Senyor Rey et si dins los dits XV dies lo Senyor Rey nols havia dat consell que ells li liurarien lo castell empero que jaquis anar tots los del castell a la terra del Senyor Rey e axis fou interrogat si don Pedro et fra Artal manaven basta lo dit diluns ans que fossen assetiats al dit comte que sen anassen a Darocha et dix que nou ohi. Interrogat quins foren los tractaments del comte que fou ab lo Rey de Castella e dix quels salvas vida e membres segons que ja demunt ha dit. Interrogat perque nos defenien e dix que per ço com nos pogueren tenir poch ne molt al poder del Rey de Castella. Interrogat si los dits tractaments se feren per consell o per importunitat del dit comte e dix que a consell de tots se feren. Interrogat con sap e dix que per ço con o viu. Interrogat si lo dit comte hac pleer de la dita preso e dix que no que per cert ans se mana tota hora aytant con poch valentment axi con a bon cavaller que ell es. E alra dix que no sabia sobre lo dit capitol jatse fos diligentment interrogat.

Sobre lo V capitol interrogat et dix que noy sabia res.

Sobre lo VI capitol interrogat comuna no tan solament en la senyoria del Senyor Rey ans en la terra quel Rey de Castella li ha tolta et encara en Castella quel dit En Bernat de Cabrera et lo comte Dosona et cascun dells hagen hauts tractaments ab lo Rey de Castella per los quals la dita terra ses perduda o qui sia estat en dampnatge del Senyor Rey o de la terra e dix aquest deposant que comunament per tot lo mon se diu es parla mas empero que ell non sap res.

Diluns a XXIIII de juny en la ciutat de Valencia jura et deposa lo testimoni seguent.

Garcia Lopes de Sese cavaller e algutzir del Senyor Rey testimoni jurat e interrogat sobre lo primer capitol. E dix les coses contengudes en aquell esser veres. Interrogat con sap aquelles coses que deposa esser veres e dix que per ço com ho ha oyt dir al Maestra de Calatrava e a Xamen Pereç de Roda e encara a moltes daltres persones los noms dels quals no li recorden. Interogat en qual loch ha oyt dir ço que deposa e dix que en Çarogoça et en Al-
ıra en molts et diverses lochs Darago. In-
ıt oy dir ço que deposa e dix que lo dia

ne la setmana no poria dir cor tantes vegades o ha oyt dir que no li renumbre. Interrogat si les dites coses ha oydes dir ans que lo loch de Calatayut fos pres o depuys e dix que depuys et dabans.

Sobre lo II capitol interrogat e dix esser ver ço qui en aquell se conte interrogat com sap ço que depose e dix que per ço con ho havia oyt dir al alcayt G. Essor et a moltes daltres persones del loch de Miedes e encara fora lo dit logar. los noms dels quals no li recorden.

Sobre lo III capitol interrogat e dix que havia oyt dir les coses contengudes en aquell e encara que comunament per tots los lochs Darago et altres navia hom mala pronunciacio. Interrogat a qui ha oyt dir les coses demunt dites e dix que a moltes persones los noms dels quals no li recordan. Interrogat on ha oyt dir les dites coses et dix que en moltes et diverses lochs Darago et fora Arago. Interrogat perque navia hom al pronunciacio et dix que per ço con no sen deya negun be.

Sobre lo IV capitol interrogat dix aquest testimoni que noy sabia als sino que lo Rey de Castella passa Ebra per quina manera ne per que dix que nos sabia.

Sobre lo V capitol interrogat e dix aquest testimoni quey sabia aço ço es que aquest divendres sant pus prop passat lo Senyor Rey estant en Arago mentra ques devia legir la passio lo Rey Darago mana cridar aquest deposant e manali que anas a la posada den Bernat de Cabrera et que li digues que vengues tantost denant ell o que nos partis de la posada en altra manera quel preses. Et con aquest deposant fo a la posada del dit En Bernat lo dit En Bernat noy fo et aquest deposant tornassen al Senyor Rey et dixli que sen era anat e lo Senyor Rey mana a aquest deposant que anas derrera lo dit En Bernat et quel prengues et lavos aquest deposant dix al Senyor Rey ques aço e ell respos que caria affrontar lo dit En Bernat ab lo Rey de Navarra per paraules quel Rey de Navarra deya que havia dites don Bernat e tractades ab ell e deya lo Senyor Rey al Rey de Navarra e al comte de Trastamara et al conte de Denia e an Berenguer Dabella e a daltres qui ab ells eran los noms dels quals no li recorden aytals paraules o semblants o aço gran traycio es et lavos lo Rey de Navarra dix crets Senyor que ço que jous dich es veritat et aquest deposant dix al Senyor Rey senyor ab poqua companya son e lo comte de Trastamara dix vahen los meus genets ab vos et aquest deposant lavors ab alcuna companya cavalca e tench son cami derrera lo dit En Bernat et con aquest deposant fo en dret de Xea aquest deposant viu que En Bernat lexava lo cami major de Xea e traves-

sava ves los Munts e lo dit En Bernat lexa II homens a cavall en lo cami per escusa que farraven et aquest deposant ressalas per tal com era sol et pres per un barranch et ana per una riba amunt axi que con ells se regonegueren aquest deposant fo denant ells et aquells II homens a cavall anaren derera aquest deposant entro prop de Xea et dix a companyes del Senyor Rey qui eren aqui quel seguessen per manament del Senyor Rey et cavalcaren alcunes daquelles companyes ab ell et con foren fora de qui aquest deposant los dix que li aydassen a pendre mossen En Bernat qui sen anava contra volentat del Senyor Rey et son manament et lavors començarensen anar los uns deça los altres de la derrera lo dit En Bernat axi que aquest deposant ana derrera ell et perseguil entro al loch de Car Castello e con aquest deposant fo al dit loch viu que lo dit En Bernat estava en un corralet fora lo mur lo qual havia parlat ja ab los homens del loch segons que aquest testimoni sabe depuis per que los homens del dit loch li demanaven ques aço En Bernat con venits axi et ell respos que venia fugent per que lalgutzir del Rey Darago venia ab grans companyes de cavall et de peu derrera ell per pendrel et amanarlo al Rey per ço con lo Rey de Navarra lur senyor ab lo qual ell era anat de Sadava entro Almudevar devia esser mort el havien mort lo Rey Darago e ses gents e lo comte de Trastamara et lo comte de Denie ab lurs gents et per ço con ell ajudava al Rey de Navarra en la palea en la qual havia mortes CCCC persones per ço lo dit algutzir venia per pendre ell. Et

axi que ell sen venia per emparar en lo loch et terme de Navarra et encara quels pregava que li haguessen lo beteu per passar laygua del riu Darago per ço con lo dit loch era flach et lo dit algutzir no sestaria de manarsen lo dit En Bernat et los habitants del dit loch digueren al dit En Bernat axo nos poria fer mas entratsnosen en aquest loch e nos deffendrem vos et estant en estas paraules aquest deposant fo al dit loch e feu metre homens a cavall en gir del dit loch per los portals et con lo dit En Bernat viu aço volch exir a I orta quey havia et un parent daquest deposant qui era ab aquest deposant viu lo dit En Bernat e broca ves ell e lo dit En Bernat tornassen en lo dit corral et estant lo dit En Bernat en lo dit corral et alguns daltres qui ab ell eren ço es En-Molins lo porter et En Giulemet de Fontes et En Bort Sabat e En Bort de Castelbo et daltres los noms dels quals no li recorden feren un forat ab les mans en lo mur del dit loch per lo qual sen entraren dins la vila et tota la nit aquest deposant ab aquells qui ab ell eren estigueren vallant et anant en gir lo mur tro al jorn que aquest deposant hac parlament ab los officials et prohomens de la vila et dixlos que ell era aqui per manament del Rey Darago et del Rey de Navarra qui venia derrera En Bernat per pendrel sil pogues haver aconseguit dins terme Darago et per ço con nol podia haver pres dins lo dit terme Darago entrava dins lo terme del Rey de Navarra per pendrel sil trobas fora alcu loch et manarlo denant los Reys e pus que aquest deposant et a ells era cert et ells nou podien negar per con homens qui eren ab

aquest deposant lavien vist et axi que los requerià que ell fos pres et retengut entro haguessen manament de lur Senyor lo Rey de Navarra et lavors ells respongueren et digeren com es aço et aquest deposant los dix que axils ho manava ell per manament del Rey de Navarra que li havia dit que si nol podia pendre en Arago quel fes retenir en la sua terra et ells meravelarense deço et digueren a aquest deposant que En Bernat o deya en altra manera segons que ja demunt ha dit. Et lavos aquest deposant los dix bons homens fets axi prenets ell e mi et si ell diu veritat matats me sopta et si jo dich veritat ell sia pres en sia fet ço quel senyors Rey Darago e de Navarra volran et ells digeren que en bona hora e axis feu de fet. Et lavors prengueren aquest deposant e materenlo dins la vila e la companya daquest deposant romas de fora et amanaren aquest devant En Bernat de Cabrera qui estava en un fossar el mig de la vila et digeren los dits prohomens En Bernat aquest cavaller quis diu algutzir del Rey Darago diu quens requer queus prengam per manament del Rey Darago e nos maravellamnos molt de ço que vos havets dit et daço que ell requir et per aço nos tindrem et ell et vos preses fins hajam ardit del Rey de Navarra axi que lavos con En Bernat viu aquest deposant e los prohomens qui deyen aquestes paraules pres se tot a tramolar e dix a aquest deposant vos mes sots dalgutzir que tota esta nit rodau la vila del Rey de Navarra e dix als prohomens del loch qui aqui eren si vosaltres prohomens fossets bons homens vosaltres lo daguereu tantost matar ell e tots aquells qui

ab ell son per ço con es gosat entrar dins le terme de Navarra que si negu o assajas en Arago tot fora paçejat axi que fou son poder ab un abat quey havia del Oliva que aquells del loch laguessen mort sino que aquest testimoni los dix barons vosaltres nol devets creura que basta que tingas pres ell e mi con pensar vos podets que jo no fora entrat dins terme de Navarra sens manament del Rey de Navarra e si axi no es quen matets e ab aço ells assuaviarense et lavos aquest deposant et don Bernat començarense a raunar et aquest deposant dixli que fort se maravellava per qne era tant fuyt ne de que havia hauda tan gran por del Rey Darago e ell dix que per por de la mort ço es que lo Senyor Rey e lo comte de Trastamara e lo comte de Denia lo volien alsir e que aço feya la Reyna dient alcunes paraules desonestes de la a les quals aquest testimoni li respos et encara deya paraules desonestes del Senyor Rey les quals paraules no feyan a replicar car ja les sabien lo Senyor Rey e la Senyora Reyna. E estant en aço vench un porter et un scriva del Rey de Navarra e entraren per mig la vila et vengueren la on los dits En Bernat et aquest deposant estaven et lo porter dix aytals paraules a aquest deposant vos sots algutzir del Rey Darago e aquest deposant respos que hoc et ell los dix los Reys vos graexen molt aquest servey quels havets fet axi con aquell qui per aquest perseguiment que havets fet de mossen En Bernat los havets dats los regnes que aquest hom dient den Bernat de Cabrera fahia gran traycio entre ells per la qual devia esser pres et lavors lo dit En Bernat torna tot mort

et lo dit porter pres lo dit En Bernat e tots sos homens qui ab ell eren e lavos lavaren En Bernat de Cabrera e tots aquells qui ab ell eren al castell de Morelo qui es de la Laygua et faheren a aquest deposant tota aquella honra que pogueren e diguerenli que sen vengues al Rey Darago la qual cosa aquest deposant segons que dix fou empero aquest deposant feu fer carta publica con ell jaquia lo dit En Bernat en poder del dit porter. Interrogat en poder de qui fou la dita carta et dix que en poder den Bernat Miquel scriva del Senyor Rey et dementra aquest deposant sen venia al Senyor Rey troba en lo cami lo Rey de Navarra et lo dit Rey de Navarra dix a aquest deposant que ell era cert que de vuy mes eren descubertes quantes traycions havia fetes don Bernat e que lo dit Rey de Navarra faria merce a aquest deposant totstemps en ça casa per lo servey que fet li havia e que nos pensas que poch servey hagues fet a ell ne al Rey Darago et ab aytant venguessen aquest deposant al Senyor Rey qui era en Ceragoça e comtali ço que fet havia de la qual cosa lo Senyor Rey hac gran pleer. Interrogat si sap quines eren les traycions que lo dit En Bernat feya o tractava et dix que aquest deposant demana al Rey de Navarra con lo troba al cami Senyor ques aço perque don Bernat es fuyt e lavets fet pendre en vostra senyoria et lo dit Rey de Navarra respos que lo dit En Bernat tractava mal entre ell e lo Rey Darago et que li dix encara que a don Bernat pleya que no sevenguessen nes veessen lo Rey Darago ne lo Rey de Navarra ne lo comte de Trastamara ans dix quey mesclava tota discordia que fer pogues dient que si los

Reys ne el comte no sevenien nes veyen que mellor vendria la pau del Rey de Castella et Darago et encara dix lo dit Rey de Navarra a aquest deposant que don Bernat hac gran pleer con se perde Gandia con don Bernat havia dit al dit Rey de Navarra con li digueren que Gandia era perduda que ella quiufos que per cobrar lo dit loch lo comte de Denia lo dit comte no contrastaria tant en la pau quis tractava entre los Reys et lo Rey de Navarra veent aquestes traycions descubri III coses al Rey Darago et axi no sera maravella si fugie mas empero que en loch era que ell lon pageria. E als dix aquest deposant que noy sabia sobre lo dit capitol jatse fos diligentment interrogat.

Sobre lo VI capitol interrogat e dix que es fama comuna e que ha hoit dir ço que en lo dit capitol se conte no solament en la senyoria del Senyor Rey ans encara en la terra que perduda ha e encara en lo reyalma de Navarra e en tots altres parts. Interrogat a qui ha oyt dir et dix que a tantes persones que no li recorda. Interrogat que es fama e dix que ço que les gents dien.

—

Memoria sia al noble En Berenguer Dabella daço que ha a fer en les parts Darago et en regne de Navarra sobre la informacio que deu pendre o fer pendre contra lo noble En Bernat de Cabrera et altres fautors seus sobre los crims de que son encolpats.

Primerament quel noble En Bernat de Cabrera sie demanat si ell feu fer la liga quis feu a Perpinya entre lo Senyor Rey e lo Venecia ne que hac del Venecia que faes fer la dita ligua.

Item per quina raho ne a quina fi deu es apodera que lonrat En Francesch de Perellos ab les galees que certs armadors havien fetes armar contra lo genoves anas en ajuda del Rey de França contra lo Rey Danglaterra.

Item per quina rao ne a quina fi fahie son poder quel Senyor Rey fos e estigues continuament en guerres e en grans affers ne per que sesdevench que depuys que ell entra en cort quiy entra en lany de MCCCXLVII lo Senyor Rey no estech un dia menys de guerra.

Item si ell tracta ab lo dit En Francesch de Perellos con aquell Francesch parti ab les dites galees de Barchinona que faes alcun dan o escarn al Rey de Castella o a ses gents perque aquell Rey hagues occasio de moure guerra contra lo Senyor Rey.

Item per ques apodera contra acort dels demes del

conseyll del Senyor Rey apres que fou firmada la pau entre los Reys en poder del cardinal de Bulunya fos feta ligua entre lo Senyor Rey e lo Rey de Castella ab valença de la un al altre de VI galees armades cor vaes es sabes quel Rey de Castella sen anava ab cort de moure guerra al Rey de Granada e per consegųent lo Senyor Rey avie a fer la ajuda de VI galees la qual cosa li ere difficil per les grans messions quel Senyor havie fetes en la guerra les quals coses al dit En Bernat foren dites per lo dit conseyll.

Item con apres de po t emps que les dites ligues foren firmades lo Senyor Rey fos request per lo Rey de Castella que li faes la ajuda de les dites VI galees contra lo Rey de Granada ab qui havie moguda guerra per que aquell En Bernat no doña endreç que les dites VI galees fossen trameses al Rey de Castella per que no hagues occasio de moure guerra.

Item perque con per lo Senyor Rey e son conseyll li fos dit lavors con ho farie hom quel Rey de Castella pus les VI galees no li eren trameses no mogues guerra responie aquell Bernat lexat ho estar a mi que jo fare que ell no sen tendra per agrehuyat nen moura guerra.

Item perque lo dit En Bernat fou quel comte Doso-

na son fill ana en Castella con noy fos necessari ney mena alcun daquells savis qui en lo tractament de la pau eren cabuts.

Item si ne quins tractaments faeren lo dit comte ne aquell En Bernat ab lo Rey de Castèlla contra lo Senyor Rey ne la sua cosa publica.

Item con se pot fer que pus quel Rey de Castella se aparallava de fer guerra al Senyor Rey que ell ne lo comte son fill no sentissen res.

Item si la preso del comte fou feta ne a quina fi fou que aquella preso se faes.

Item perque fou con lo Rey de Castella tenie assetyat Calathejn quel Senyor Rey recusa de pendre ajuda de M. homens a cavall e de certs ballesters que la cort de Cathalunya ajustada en Barchinona li fahia per salvar Calatheju.

Item perque lavors ell fo anar lo Senyor Rey en les parts de Rosseyllo ne ell perque ana lavors en les parts de Lenguadoch sots color de les grans companyes de les quals no hac I glavi ne I hom a cavall ey fou

despendre grans quantitats de diners per haverlos.

Item perque dona torp ne lagui a les corts de Muntço ne per que temia que lo comte de Trastamara no vingues en ajuda de la terra.

Item con lo Senyor Rey ab gran cavalleria fos a Saragoça perque fou anar lo Senyor Rey a Sos ne perque aqui lo tench tant de temps con vees a huell quel Rey de Castella prenie e occupava la terra del Senyor Rey.

Item con lo Senyor Rey ab sa host exi de Burriana et tot hom comunament tengues que passassen la losa e anassen ves lo Rey de Castella qui lavors tenie mal partit per que ell sapodera ab lo Senyor Rey que noy anas.

Item pus o Senyor Rey lavors tenie la mar e hagues mellor partit per que fou que pau fos tractada ne tan desonrable con ere fos firmada con sabes quel Rey de Castella havie trencada la pau feyta en poder del cardinal de Bulunya qui ere fermada ab les mayors penes temporals e spirituals que fer se pogues.

Item con fou lo dit En Bernat a Murvedre sots color de tractar pau si dix a Marti Yanyez quil demanave si morrie lo Rey de Castella. No Marti Yanyez ne aura mès mal que jo o semblants paraules.

Item si aquell En Bernat repta lo dit Marti perque avie fet venir lo Rey de Castella en tan estret pas dienli que si ell o sos amichs no fossen ell fora mort o pres.

Item con sia ver quel comte Dosona fos en Murvedre sent lo Senyor Rey a Burriana et lo dit En Bernat hi anava per lo tractament de la pau et havia vistes ab lo dit comte son fill quines paraules et rahonaments et tractaments havia ab lo dit comte.

Item con lo Senyor Rey vingues a Exea sots color de fermar la dita pau si el dit En Bernat avie tractat quel Rey de Castella prengues en aquelles saons lo Senyor Rey e si tractat o avie per quina manera.

Item perque allonga tant de temps lo tractament del Rey de Navarra con vaes quel Rey de Castella fos ja en regne de Valencie occupant gran tros de la terra.

Item pus vehie quel tractament del Rey de Navarra ere impossible ques pogues complir per lo Senyor Rey perque fou fer ne fermar lo dit tractament.

Item sin pres renda ne moneda del dit Rey de Navarra ne per ques feu bem seu ne perque conseylla que semblantment faessen los altres tractadors.

Item si feu que fos donat al Rey de Navarra molt mes que ell ne les sues gents no demanaven ne si feu que linfant En Marti se metes en reenes car se diu que aço e moltes daltres coses qui foren promeses el dit tractament no eren demanades de part del Rey de Navarra.

Item quines paraules dix lo dit En Bernat al Rey de Navarra con se diu quel aporta e guardave en la cambra on liu dix siy avie negu.

Item quinas paraules dix al Senyor Rey lo dit En Bernat en Almudever lo mati del divendres Sant del Rey de Navarra ne dels comtes de Trestamara ne de Denia.

Item perque no vench lavors denant lo Senyor Rey cor aquell Senyor Rey lin manas per En G. Dox è daltres e perque fugi Delmudever.

Item con Garcia Lopiç de Sesse lagues aconseguit mentre fugie e li manas que vingues denant lo Senyor Rey perque aquell Bernat nou feu ne perque se lexa anar lo dit Garcia Lopiç.

Item con lo dit Garcia Lopiç lagues atlueyat a Carcastello sie perque aquell En Bernat reques los homens daquell loch que prenguessen lo dit Garçia Lopiç quil encalçave per ço com ell fugie no volent consentir a la mort quel Senyor Rey avie feta del Rey de Navarra en lo dit loch Dalmudever.

Item quals persones de conseyll del Senyor Rey o sotsmeses seus ajudaren en los dits affers o en alcun daquells al dit En Bernat.

Item perque ne a quina fi fou fet camarlench del Senyor Duch En R. Alamany de Cervello.

Item lo dit noble prengue testimonis del Rey de Navarra de mossen Johan Remiris Dorellano et de totes altres persones que viyares li do sobre les coses dejus scrite .

Primerament quines paraules o tractaments dix lo dit En Bernat al Rey de Navarra contra lo Senyor Rey e en favor o ajuda del Rey de Castella.

Item quines paraules dix lo Rey de Navarra al comte de Denia que digues al Senyor Rey a fi que nos fias en lo dit En Bernat ans se guardas dell.

Item quines paraules o tractaments quel dit En Bernat menave contra lo Senyor Rey e la sua terra lo dit Rey de Navarra dix e descobri a aquell Senyor en lo dit loch Dalmudever.

Item si lo dit En Bernat fou mes prometre al Rey de Navarra en los tractaments que aquell Rey o ses gents no demanaren.

Item si el dit En Bernat donave allongament als dits

tractaments per ço quel poder del Senyor Rey e de sa terra se miruas.

Item si sab lo Rey de Navarra o creu a quina fi lo dit En Bèrnat feu fer En R. Alamany camerlench del Senyor Duch.

Itema los deman lo dit noble sobre aquells capitols dels dessus dits et sobre tota cosa altra que viyares li do.

Item deman si fer se pot los homens de Carcastello sobre les paraules que aquell En Bernat dix contra lo Senyor Rey que havie mort lo Rey de Navarra.

Item prena testimonis dels homens Dalmudever sobre ço ques dit que ell los dona entenent quel Senyor Rey volie fer matar lo comte de Trestamara e aço matex dona entenent a alcuns de companya daquell comte per ço que aquell comte se recelas es guardas del Senyor Rey.

—

Demecres a XXIV dies del mes de juyol del any dessus dit la Senyora Reyna reebe I quatern de paper del dit noble En Berenguer Dabella clos et sagellat ab II

sagells lo qual mana que fos en lo present proces continuat et lo qual fou obert per mi P. de Gostemps notari del dit preces et la tenor del qual se segueix tro al testimoni qui comensan Johan Ximeneç de Sayas inclusivament.

Com lo molt alt Senyor Rey Darago hagues feta al noble mossen Berenguer Dabella conseller seu ab letra sua patent en lo dors sagellada la comissio seguent.

Petrus Dei gratia etc.

E aximatex fossen liurats al dit noble los capitols en la dita letra de comissio contenguts la tenor dels quals capitols es aytal.

Memoria sia al noble En Berenguer Dabella etc.

Emperamor daço diluns primer dia de juliol en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIIII lo dit noble mossen Berenguer Dabella constituit personalment en lo castell de Novales lo qual es del noble mossen Johan Remiriç Darellano en lo qual era detengut pres lo noble En Bernat de Cabrera ensemps ab mi Bernat des Jonquer notari sobre los capitols desus dits singularment et districte per la forma seguent.

Lo noble En Bernat de Cabrera jurat et demanat en sa propria confessio en son fet propri e axi con a testimoni en fet daltre sobre los capitols desus dits singularment et districte. E primerament fou demanat sobrel primer capitol qui comensa primerament quel noble En Bernat de Cabrera sia demanat etc. dix En Bernat de Cabrera que ell ab molts daltres de consell del Senyor Rey consella la dita ligua del Venecia contra lo genoves at aço per tal con los genoveses de lonch de temps en sa sobre pau et sobre treua robaven et prenien et feyen gran dampnatge als sotmeses del Senyor Rey Darago hoc encara en sa presencia cremaren dues galeres qui eren en la plage de Barchinona et moltes daltres coses qui eren notories feyen contra lo dit Senyor et ses gents axi que a aço ho havien aportat que los demes dels navigans del dit Senyor havien aportar senyal de genova segons ques deya hoc encara lo fill del duch stant en pau vench assetjar la ciutat de Sasser e aquella porta a punt de perdre hoc encara En Jaume de Mallorques ab lur armada vench dues vegades a Mallorques se aquella poria haver e aquestes coses et moltes daltres de gran superbia feyen los dits genoveses contra lo dit Senyor et sos sotmeses en treua et en segurtat perque lo dit En Bernat quant en si era viares que la ligua del Venecia contra lo genoves fos al dit Senyor profitosa per tal con pagaven en la armada quel Senyor Rey feya la terça part de la moneda que costave et daltre guisa lo dit Senyor no poguera

bastar les armades que feu contra lo genoves sino fos la ajuda del Venecia pero dix que aço consella ell al Senyor Rey ab molts daltres car dix que a Perpenya ajusta lo dit Senyor ben LXX de son consell sobre lo dit fet dels quals era la I linfant En Ramon Berenguer lo vescomte Disla Narnau de Moçet et En Bernat de Tous et En Berenguer Dabella et moltes daltres en nombre de LX a LXX et per tots fou deliberat que la guerra se fes contra lo genoves no contrestants los prohomens de Barchinona de Mallorques qui eren alli per contrestar que la dita guerra nos fes hi digueren totes lurs rahons e dix lo dit En Bernat de Cabrera que ço que ell ne consella al Senyor Rey li consella a bona fe leyalment et no li era tengut dals. Quant es a aço ques conte en lo dit capitol e que hac del dit venecia que faes fer la dita guerra dix lo dit En Bernat que ell no hac dabans ne depuys res del dit venecia per la dita rabo ne per altra exceptat que un dels dits missatgers quy eren per Venecia li dona un safir qui valia tro a LX solidos et con hac vensut lo genoves lo capita del dit venecia li trames II gregues et lo dit En Bernat trames a ell una espasa e be a cap de I any vench a ell I venecia qui aporta a ell I privilegi quel dit En Bernat fos ciutada de Venecia et nol ques. E dix lo dit En Bernat que en aquell temps con ell et los altres li donaren lo dit consell lo dit Senyor era de edat de XXVIII a XXX anys et axi que ben podia triar lo bo et el millor et que ell li havia a donar son consell a son arbitre pus quel ne demanave.

Sobre lo segon capitol fou demanat lo qual comensa. Item per quina rabo ne a quina fi feu etc. e dix que tant de temps ha et tantes coses son stades despuys que no li pot membrar tot empero membrelin segons que dix ço ques seguex ço es que li es viares quel Rey de França fes ligues et matrimonis grans ab lo Senyor Rey Darago segons que aço tot hom sap e que trames a dir al Senyor Rey per En Francesch de Perellos o per altra que pogues haver dell VIII o X galees et aço feu a Barchinona et hac partida de son consell que digueren que feya afer et que tota favor li fos donada pus era ligat ne feya liga ab lo Senyor Rey et hac ni axi matex de aquells de son consell qui digueren que no feya affer e lo dit En Bernat dix que ell era de aquells a qui era viares que feya affer majorment pus una cosa era ab lo Senyor Rey e aço era en la ciutat de Barchinona et nos determena de tot e apres lo Senyor Rey parti de Barchinona et anassen a Perpenya et lo dit En Bernat seguil tro a Sent Celoni et romas en sa terra et stech ben I mes que no fou ab lo dit Senyor et apres hac letra del dit Senyor que anas a Perpenya e ell anahi et com fou a Figueres troba lo dit Francesch de Perellos qui venia a ença lo qual li compta que el dit Senyor havia deliberat que les dites VIII galees se armassen et que havia finat ab ell de tot et que sen anave recullir et com lo dit En Bernat de Cabrera fou a Perpenya ben a cap de VIII dies fou parlat molt sobrel dit fet et fou deliberat que fos tramesa letra al dit

Francesch de Perellos que tornas et anas a Lalguer qui sofria gran destret et lo dit Senyor trames lin letra scrita de sa ma en la qual deliberacio fou lo dit Bernat et lo dit En Francesch fou partit de Barchinona et no sap depuys que sen segui sino que oy dir quel dit Francesch sen era anat ab les dites VIII galeas en ajuda del dit Rey de França et depuys oy dir ço que sen segui. Demanat si lo dit En Bernat hac res del Rey de França no li fo res presen per la dita raho de part sua et dix que no exceptat que una vegada En Francesch de Perellos li aporta una letra del Rey de França que ell li donave D. lliures de renda no pas per la dita raho mas per ques fes son vassall e lo dit En Bernat no ho volch reebre ans li rete la dita letra. Fou demanat qui eren aquells qui lavors foren en lo dit consell que la ajuda de les VIII galeas se fes o nos fes et dix que no li membre.

Sobrel tercer capitol fou demanat qui comença Item per quina raho ne a quina fi feya un poder etc. dix lo dit En Bernat que james no feu son poder de metre lo dit Senyor en guerres sino per aquelles coses que li parien rahonables e con ell vench al dit Senyor vench hi en aquell temps que era la unio e lo dit Senyor volch en tota manera quel dit En Bernat anas ab ell en Arago et en lo dit fet de la unio lo dit En Bernat ab daltres segons ses viares li consella et li ajuda de son poder et ab grans perills axi quel Senyor Rey qui havia en perdicio son regne lo salva et axi be de

aquells affers e apres no sap que de lavors tro a la guerra dels genoveses lo dit Senyor hagues guerra ab negu despuys que En Jacme de Mallorques fou mort es veritat quel tenien en sospita linfant En Ferrando et la Reyna sa mare mas no sen segui guerra et es cert que con fos alcun moviment entre lo dit Senyor Rey et el Rey de Castella qui vuy es del qual moviment hom entenia que guerra degues començar quel dit En Bernat de Cabrera volent pacificar lo dit fet ab gran treball quen hac lo pacifica ab En Johan Alfonso Dalboguer qui lavors cabia mes en los affers del Rey de Castella mes que altre. E lo dit En Bernat era lavors fort malalt et en perill de mort e perque lo fet se pacificas fes portar en andes a les vistes la qual pau se feu de gran honor al Senyor Rey perque no apar quel dit En Bernat hagues volentat de fer ne de moure guerres sino en aquelles coses que a ell era viares que no fossen a soferir e aços feya ab consell seu et daltres et en aço havia molts daltres qui en los dits fets deyan lurs viares et hi donaven lur consell e lo dit Senyor era lavors de edat que podia conexer qui li consellave be o mal e podia triar ço que li plagues e dix encara lo dit Bernat ques maravella daço con a ell ne donen carrech que per semblant manera ha haudes guerres en França et en Italia et en Sicilia et en Napols et en altres partides del mon. E en aço que Deus ordona noy pot ell ne negu dar altre consell.

Sobrel quart capitol fou demanat lo qual començа.

Item si ell tracta ab lo dit En Francesch de Perellos etc. et dix que no nes poguera fer car ço que feu deu Francesch de Perellos et del Rey de Castella fou ocasio car lo dit Rey per ventura era vengut a Cadiz ab una galea et era impossible ques pogues sobre deça ne daxo ne dals ell no parla ab lo dit Francesch sino de ço ques conte en lo segon capitol.

Sobrel quint capitol fou demanat lo qual comensa. Item per ques apoderada etc. et dix que ell nos apodera aquell fet mas dix hi son viares. E lo dit Senyor quen trias ço que li paregues que XXX anys havia passats e dix que es ver que ell ho consella et que li feu viares que fos bo. La raho perque es aquesta ço es que ell veya la pau quis feya entrels Reys la qual era fort bona et fort profitosa al Senyor Rey car de present cobrave tot ço que perdut havia qui eren XX castells et encara la veya profitosa que si la pau se seguis axi con se ferma lo Senyor Rey stant be ab lo Rey de Castella no temia negun altre ans stave en bon stament ell et son regne et per tal con lo dit En Bernat de Cabrera ana al Rey de Castella a deça et vehe lo dit Rey fort ardent en la dita covinença que de tot en tot hi tenia et volia en aquella que la ajuda fos de X galeas lo dit En Bernat de Cabrera per tal quels dits reys mils ne fossen amichs et que mils se tingues la pau consella ques fes et haviani molts que tenien ab ell ques fes et haviani molts qui tenien lo contrari pero tota vegada consella lo dit En Bernat que fos baxat de

la dita ajuda almenys que baxar se pogues et baxas que no foren sino VI galeas et encara fo mes en la covinença que nos haguessen a valer per terra sino per mar. E aços feu per tal que al regne de Navarra per la dita covinença no pogues venir dan per ço con no ha maritima et dix lo dit En Bernat que a ell era viares que aquesta covinença fos mes en be del Senyor Rey que en dan car les galeas lo Rey de Castella no les havia ops sino contra moros et aço erali gran merit encars quey hagues a despendre ço del seu. E en vida del Rey de Castella pare daquest lo dit Senyor Rey li havia feta major ajuda que no era aquesta a VI vegades contra los dits moros. E encara lo Senyor Rey de aquesta valença contra moros se podia ajudar de moltes coses axi con de decimes et de almoynes que de raho devia haver et de moltes altres coses de que en altres fets nos poguera ajudar et era al dit Senyor gran aventatge la dita covinença con lo dit Rey de Castella li havia a fer valença de VI galeas contra genoveses qui lavors eren en gran sospita ab lo dit Senyor de haver guerra et encara era en gran sospita ab Rey de Napols per tal con ell entenia a pendre los affers de Sicilia en aquell pas et encara era lavors lo dit Senyor en gran sospita ab lo jutge Darborea de haver contrast et en tot aço era gran aventatge al dit Senyor la dita covinença per que lo dit En Bernat consella la dita covinença ab molts daltres per tal quels dits Reys ne fossen mils et major concordia et major amor se seguis entre ells et encara ho consellave per tal con li era viares que fos mes aventatge del Senyor Rey Darago que

del Rey de Castella et maravelles fort lo dit En Bernat con aytals interrrogacions li son fetes que haja a retre compte de consells dats. E consellar Senyor deu haver libertat que cascun consell segons son seny especialment quel Senyor Rey no sia pubill ans haja passats XXX anys e sia de condicio que sapia triar que tots les consells se tenguen es determenen en sa presencia.

Sobrel VI capitol fou demanat lo qual comença Item con apres de poch temps etc. E dix que con la pau fo feta ell ana a Stella ab lo cardenal per concordar los capitols de la pau et que eren ab ell En Jacme des Far et a sos viares micer Girau de Palou et estech la entro quels dits capitols de la pau foren tots concordats e apres per tal con era malalt vench sen a Saragoça e a pochs dies lo Senyor Rey parti de Saragoça et per lo riu Debre avall anassen en Cathalunya e con foren a Mora lo dit En Bernat fou tan fortment malalt que no poch passar de Falcet anant et aqui stech malalt ben II meses poch mes o menys e apres hac ardit del dit Senyor que en totes maneres anas a ell per raho con les grans conpanyes eren entrades en Rossello et lo dit Bernat en andes ab gran perill de sa persona ana al dit senyor et no passa per Barchinona per grans rogaries que la Senyora Reyna li fes per tal que fos tost ab lo dit Senyor. Et con fou a Hostalrich lo dit En Bernat troba aqui lo Senyor Rey qui sen tornave per tal con les dites grans companyes sen eren tornades e axides

de Rossello et a pochs de dies lo dit En Bernat hac ardit del dit Senyor qui sen entras a Barchinona et anahi. Et aqui fou parlat et acordat de la ajuda de les galeas quel Rey de Castella havia demanades en les covinençes al Senyor Rey Darago e per tal con lo cardenal era aqui et proferia molt que ell faria son poder quel Senyor Rey hauria les decimes de son regne del papa per armar les dites VI galeas fou acordat quel dit En Bernat portas ab II galeas lo dit cardenal Avinyo per satisfer al dit crrdenal qui sen volia anar per mar et que demanas les dites decimes al papa per armar les dites VI galeas et axis segui et con fou la lo dit En Bernat demana les dites decimes al papa per armar les dites VI galeas et lo papa atorgalesli ab condicio que a ell ne romangues certa part et lo dit En Bernat no ho volch reebre ab aquella condicio sens consentiment del Senyor Rey. E con fou tornat Davinyo et fos en Barchinona fou acordat quel dit En Bernat anas al dit Rey de Castella ab les dites II galeas e aço per dues rahons la primera quel Senyor Rey no li era tengut de armar les dites VI galeas per la letra que li havia tramesa con no fos requesta aytal con devia esser segons la covinença per tal con la covinença qui era entre ells era igual et deya que fossen amichs de amichs et anemichs de anemichs et deya lo Rey Darago que II Reys havia en Granada la I era lo Rey vermell et laltre era aquest que vuy es. Et aquest que vuy es era amich del Rey de Castella e anemich del Rey Darago et lo Rey vermell era amich del Rey Darago et anemich del Rey de Castella et que axi devia ajudar lo Rey de Castella a

ell ell ajudant al al Rey vermell qui era son amich con lo Senyor Rey al dit Rey de Castella ell ajudant al Rey qui viu es de Granada qui era son amich. La segona deya lo Rey Darago que ell no era request que desefias et per aquesta raho con no era request del desefiament no era tengut de fer la dita ajuda. E per aço quel dit En Bernat ho pacificas fou trames ab les dites dues galees en Castella et ell pacifica quel Rey de Castella consenti que entro a aquell dia que En Bernat de Cabrera partis de Sibilia que sen tornave lo Rey Darago no fos tengut deço qui passat era mas que daquell dia avant armas les dites VI galeas et con lo dit En Bernat fou a Valencia lo Senyor Rey feu posar taula per les dites galeas et axi matex a Barchinona et a Mallorques et stant en aço hac ardit lo Senyor Rey et lo dit En Bernat del Rey de Castella que les dites VI galeas nos armassen et la dita letra era signada de ma del dit Rey mes que li trametis companya per terra axi con li devia armar les dites galeas et que daço pregave molt lo Senyor Rey et fou acordat quel dit En Bernat anas al dit Rey ab CCC homens de cavall et axi fou acordat que don Pedro de Luna hi devia anar ab C de cavall ab ell et daltres et mentre que lo dit En Bernat et los altres qui ab ell sen anaven o devien anar en Castella se aprellave lo dit En Bernat hac letra del Rey de Castella signada de sa ma que con ell hagues feta pau ab lo Rey de Granada que no havia mester la dita companya de cavall mas quel dit En Bernat la per ques firmassen los tractaments del matrimoni de don Alfonso fill del dit Rey lo qual havia fet lavors jurar ab la in-

fanta dona Alionor filla del Senyor Rey Darago e quel dit Rey sen venia en les fronteres per raho con les grans companyes ab lo comte de Trestamara devien venir vers son regne. E et aquell puntell vench assetjar Calathayu per que respos et dix lo dit En Bernat que ell en les galeas armar feu ço que poch empero no entenia que fos tingut de armar les dites galeas mes que un altre dels altres consellers retense empero lo dit En Bernat que les dites coses no haja a provar empero dix que per lo segrament que fet havia que havia dit sos viares de ço quey sabia.

Sobrel VII capitol fou demanat que comença. Item con per lo Senyor Rey etc. Et dix que no li membre que ell digues que hi deria consell mas que li par que dixes que si pendria consell et aço volch dir segons ques conte en lo pus prop capitol.

Sobrel VIII capitol fou demanat que comença. Item perque lo dit En Bernat feu quel comte Dosona etc. E dix que no li membre con lo dit comte parti ell no era en Cathalunya ans era Avinyo per lo fet de les decimes segons que desus en lo VI capitol se conte empero con fou tornat oy dir quel dit comte sen era anat al Rey de Castella que negun dels savis qui havien cabut en los tractaments de la pau noy eren vulguts anar perque ell sen havia manat micer Bernat de Palou et que anaven per finar tots los capitols del tractament de

la pau et daço havieu plena comissio o procuracio del Senyor Rey.

Sobrel IX capitol demanat lo qual comença. Item quins tractaments feren lo dit comte etc. Et dix que no negun quant es per si ne sab ne enten quel dit comte ne fes e quis que diga ment per la gola et es aparellat lo dit Bernat de ferne tot ço et quant noble e cavaller er no dega per escusacio sua ne neguna raho no aporta que ell aço degues fer ans en aquell fet anave axi con vassall deu fer a bon senyor en havia raho.

Sobrel X capitol demanat lo qual comença. Item con se pot fer etc. Et dix que ell nou senti et que si ho sentis queu diguera axi con vassall deu dir a son senyor. Mas aytan poch sen suspicave ne sen pensave res con lo Rey Darago. Et maravellas fort que ells se pensen quel dit Bernat pogues saber lo cor dels homens et specialment daytal Rey qui es fort cubert et cautelos.

Sobrel XI capitol demanat lo qual comença. Item si la preso del comte etc. Et dix lo dit En Bernat que no sabe res en la dita preso mas enten es cuyda quel dit comte et don Pedro de Luna fossen presos per fer assenyalat servey al Senyor Rey per tal con la vila de Calathayu era en bandors et en divisio et en la vila no

havia cap et segons ço que ha oyt dir lo dit En Bernat ells entraven o volien entrar en la dita vila per pacificar los dits bandors et perque la vila sen tengues millor et que sobre aço foren presos et salva honor de aquells qui aquests capitols han fets es mal aximpli que a aquells qui son preses en servey de lur senyor et soferen aytal afany con aquests han sostengut sien fetes aytals interrogacions e aytals difamacions e dix que noy sap als.

Sobrel XII capitol fou demanat lo qual comença. Item perque feu con lo Rey de Castella etc. Et dix que ell consellave al Senyor Rey que ell entenia que valgues mes et fos pus profitos al Senyor Rey que hagues ajudes singulars que no per cort car per corts demanen molts capitols et moltes veciadures et encara cort de Cathalunya es fort dura de concordar et ixen molts punts et que aço seria pus prest et aço enten ques feu per lo millor et aquest consell daria ell al Senyor Rey et a la Reyna et donal los leyalment et vertadera a sos viares et no era de pus tengut.

Sobrel XIII capitol fou demanat lo qual comença. Item perque ell lavors feu anar lo Senyor Rey etc. Et dix que li fo fet manament per lo Senyor Rey que con ell hagues ardit que les grans companyes venien ab lo comte de Trestamara quel dit En Bernat anas en Rossello et que tractas ab lo dit comte et ab les grans com-

panyes quel dit Senyor los pogues haver en ajuda de Calatahiu qui lavors era asseijat et con lo dit En Bernat fou a Perpenya a on ana a les majors jornades que poch ja les grans companyes foren en Narbone e anarensen envers Tolosa mes lo comte de Trestamara venia ben detras ben de XII o de XV jorns e lo dit En Bernat no poch res tractar entro quel comte vengues et tantost quel dit comte sacosta lo dit En Bernat ab alcuns prohomens de Perpenya anaren a ell et viuse ab lo dit comte a Beses. E aqui los dits tractaments nos podien avenir tro quel dit comte hagues parlat ab les grans companyes nel dit En Bernat de Cabrera nos atrevira als dits tractaments sens sabuda et consentiment del dit Senyor Rey. Et per aquesta raho lo dit En Bernat tornassen a Perpenya et scrivi al Senyor Rey que con aquells affers fossen fort passats et li anas molt que ell Deus tinent fos a Perpenya et que amenas ab si linfant En P. et alcuns prohomens de Barchinona et el Senyor Rey vench a Perpenya ab los desus dits e aqui lo Senyor Rey hac acort ab ells et ab molts daltres de la terra de son consell en nombre de XXV o mes sobre aço que era stat parlat a Beses. Et sobre aço fou acordat quel dit En Bernat anas a Castellnoudarri per finar los dits tractaments en lo qual loch devien esser lo comte de Trestamara et lo manescal Dodenan et alcuns altres de les dites companyes e fou acordat que anassen ab ell savis et alcuns prohomens de ciutats et de viles los noms dels quals no li membren exceptat den P. Bucet et ço que feu la feu ab ells et tornan fer relacio al Senyor Rey et tot aço

feu per tal con ell nos volia plevir dels dits tractements per tal con era gran cosa sens consentiment del Senyor Rey et de son consell perque fou de necessari la anada del Senyor Rey et aço feya a bon enteniment. Retense empero lo dit En Bernat que en les coses desus dites no haja a donar proves mas quey ha dita veritat de ço quey sabia per lo sagrament que fet havia.

Sobrel XIV capitol fou demanat lo qual comensa. Item per que dona torp etc. Et dix que per null temps no dona torp a les dites corts ans molts loy donaven per acusar ell et encara dix quel major torp qui fou en les dites corts fou per les imposicions dels richs homens et cavallers et dix que com aços moch que ell no era en les dites corts ne hi fou de ben VIII dies ans era en Navarra et que con vench troba la cort dividida los prelats richs homens et cavallers duna part e ciutats et viles delaltre et hac a tenir et li convench per força de tenir ab lo seu bras. Item la raho perque tenia quel comte de Trestamara no vengues era aquesta que duptave que la terra ho pogues sostenir pero la venguda del comte ell no contrestave si vengut lo dit compte hom anas en Castella decontinent o que vengues ab D o DC o DCC de cavall perque la terra ho pogues sostenir e aço no feya altra contrast sino quey deya sos viares.

Sobrel XV capitol fou demanat lo qual comensa. Item con lo Senyor Rey ab gran cavalleria. Et dix quel dit Senyor ana a Sos per haver vistes ab lo Rey de Navarra ab consell del infant En Ferrando et del comte de Trestamara et de moltes daltres et fou acordat que anas ab ell lo dit comte et don Blasco et el bisbe de Teraçona et molts daltres cavallers Darago et lo dit En Bernat ab ells ensemps et lo dit Bernat aytant con poch tracta et feu per quiscu que les vistes se fossen con abans poguessen et ço quel dit Senyor hi feu feu de consell del dit comte et dels altres qui ab ell eren axi be con de consell del dit En Bernat. E aço feya lo dit En Bernat segons que dix leyalment et axi con mils lo poch consellar segons sos viares et aços feu per tal que el Rey de Navarra ajudas al dit Senyor o almenys que no li vengués contrari la qual cosa lo dit Rey de Navarra no feu ço es que no li vench contrari despuys per la qual cosa se segui gran be al regne Darago.

Sobrel XVI capitol fou demanat lo qual comensa. Item con lo Senyor Rey ab sa ost etc. et dix quel dit capitol salva honor de aquells qui fet lan no conte veritat be es ver quel Senyor Rey acorda que anas albergant a la font de la Losa. E lo dit En Bernat dix que no feya affer per tàl con hi havia I pas que covenia a passar II per II et que era gran perill a la anada et major a la tornada. E en aço hac gran debat que gran

res de tots tenien que hom ab tendes et ab embles anas hom albergar a la dita font et lo dit En Bernat tenia ab fort pochs que hom lexas la ost et que no menas hom etzembles et que hom cavalcas batalla aytant con lo pla de Nules durave con li havia hom dat dia de batalla et que sen tornas hom albergar a la ost della on hom era partit pero a la derreria lo dit Senyor delibera quel consell dels mes valia mes ço es que anassen ab etzembles et ab tot albergar a la dita font et dona la deventera al infant En Ferrando et al comte de Trestamara. E lo dit En Bernat no ana ab ells en la dita deventera ans ana en la reagüarda ab lo Senyor Rey. Et con la dita deventera fou prop del pas dupta de anar anant et segons que oy dir lo dit Bernat hagueren cavallers antichs dels dits infant et comte qui anaren veer lo pas. E oyda relacio de aquells acordaren que no feya afer et feren ho saber al Senyor Rey et tornarensen et en aquest consell lo dit En Bernat no fou no pertant que siy fos diguera hi sos viares axi con los altres.

Sobrel XVII capitol fou demanat lo qual comensa. Item pus lo Senyor Rey lavors etc. E dix lo dit En Bernat que ell ana forçat a tractar la pau et lo Senyor Rey lon força et anahi axi matex lo comte de Dinia et ana ab ells En Ramon Alamany et En Berenguer de Pau et aço la primera vegada. E a la segona vegada et despuys ana ab ells micer Guerau de Palou qui fou vengut et cabe en tots los

tractaments et En Jacme Conesa qui tota vegada hi era. E diu lo dit En Bernat que con vench ques foren avenguts dels capitols lo Senyor Rey ab gran consell hac son acort et mana als desus dits que anassen fermar los dits capitols. Et los dits comte de Dinia et En Bernat de Cabrera et los desus dits anaren la per fermar et fou letra tramesa apres ells stants la ans que haguessen fermat una letra del dit Senyor Rey en quels feya saber que con alcuns contrestassen en la dita pau et no la tenguessen per bona que no la fermassen tro altra ardit haguessen. Et lavors los dits comte et Bernat sobressegeren en fermar la dita pau et trameteren lo dit En Berenguer de Pau que plahia al Senyor Rey que fossen e lo dit Senyor trames los una letra en la qual los feya saber que con ell hagues tengut son consell sobrel fet de la pau si la fermarien o no que havia deliberat ab la major partida que la dita pau se fermas e axi que la fermassen. Et daquesta letra feren fer carta publica per En Jacme Conesa de la qual carta ha translat segons que dix en los cofres del dit En Bernat. Et per virtut de aquesta letra fermaren la dita pau e pensaves lo dit En Bernat que si la pau se seguis segons que era empres que era profitosa al Senyor Rey segons lenteniment quel Senyor Rey havia del qual enteniment sia demanat lo Senyor Rey quin lavia et con se feya acort de molts ço ques feya. E si lo Rey de Castella no la tengues axi con nos feu devia cobrar lo Senyor Rey per reenes Morvedre et Almenar si veritat li fos observada. E encara lo Rey de Navarra qui era estret per covinença ab lo Rey de Castella de

ajudarli et valer fos solt de aquella covinença et podia ajudar al Senyor Rey pus aquell no servave la pau perque ell consellave axi con semblant li era a son bon enteniment et molts daltres quis tenien a son consell et en special los comtes de Dinia et de Trestamara.

Sobrel XVIII capitol fou demanat lo qual comensa. Item que con fou lo dit En Bernat a Morvedre etc. Et dix que les coses en lo dit capitol contengudes no contenen veritat et fora gran paguesa de dir ho car lavors no podia esser vedat al Rey de Castella que no sen anas per lo cami de Terol aytant poch con no loy han pogut vedar ara. Et axi nega les coses en lo dit capitol contengudes.

Sobrel XIX capitol fou demanat lo qual comensa. Item si aquell En Bernat etc. Et dix que no contenia veritat ans ho negave. Et dix que no par sien veritat les coses en lo dit capitol contengudes car en semblant cars sera posat ara lo dit Rey de Castella que lavors se posa.

Sobrel XX capitol fou demanat lo qual comensa. Item con sia cert quel comte Dosona etc. Et dix quel dit capitol no conte veritat ans nega les coses contengudes en aquell esser veres car despuys quel dit comte fou pres lo dit En Bernat nol vehe et aço saben

aquells qui son preses ab lo dit comte ensemps et encara aquells qui cabien et anaven en los tractaments de la pau a Morvedre ab lo dit En Bernat. Et es cert quel dit comte no vench lavors en Morvedre ans era pres en Sibilia.

Sobrel XXI capitol fou demanat lo qual comensa. Item con lo Senyor Rey vengues a Exea etc. Et dix que les coses en lo dit capitol contengudes no contenen veritat ans aquelles nega espressament. Et dix que tot hom quiu diga ne ment que lavors ne dabans ne depuys ell tractas res contra lo Senyor Rey et encara dix que con lo Senyor Rey vench a Exea solament hi atura una nit et I dia per tal que atenes ço que havia promes que hi devia esser aquell dia. E lo Rey de Castella de ben VI dies no fou en aquelles fronteres apres e con lo dit Rey de Castella fou en les dites fronteres lo Senyor Rey sen era pujat en les muntanyes de Jaqua en les quals podia star salvament.

Sobrel XXII capitol fou demanat lo qual comensa. Item perque allonga tant de temps etc. Et dix lo dit En Bernat que ell vench fort forçat de venir al Senyor Rey per aquell tractat del Rey de Navarra ne per altre et per ço sen era pujat a Monsoriu et que delli no entenia a partir tro lo dit Senyor fes la entrada que havia a fer o anas socorrer en regne de Valencia et aço dix lo dit En Bernat de Cabrera a mossen Berenguer Da-

bella et encara li dix que ell nol entenia a consellar en res per tal con li era acusat en mal mas quel serviria de son poder axi con I cavaller volgues se en frontera o en batalla en aquella part on lo Senyor Rey volgues. Et daquesta raho lo dit Senyor trames al dit En Bernat moltes et diverses letres scrites de sa ma con daltres que cuytas sa venguda. Et lo dit En Bernat escusave que no cabria en sos tractaments ney iria entro fos en sa partida. Empero tant li continua lo dit Senyor et letres et missatges quel dit En Bernat hac anar al dit Senyor. Et con fou a ell lo dit Senyor li mana que ell anas en Navarra per los dits tractaments et ell escusassen aytant con poch empero a la fi hac hi anar e anahi lo comte de Dinia et En Ramon Alamany et En Berenguer de Pau et En Jacme Conesa et en tot ço que si feu foren preses los desus dits axi ben con lo dit En Bernat et enten que tots feren lur poder de acursarlo fet aytant con podien. Et lo Senyor Rey et la Senyora Reyna qui eren prop podien ver que ells noy podien als fer et con negu diga quel dit Bernat hi fes res apart diu ne gran falsia.

Sobrel XXIII capitol fou demanat lo qual comensa. Item pus veya quel tractament del Rey de Navarra etc. Et dix lo dit En Bernat quel dit tractament nel dit fermament no feya ell fer a cabal car daltres ni havia axi Darago con de Cathalunya ab quis acorda et con se ferma e encara dix lo dit En Bernat que per descarrech seu en lo loch de Barbastre lo dit En Bernat denant lo

Senyor Rey et denant la Senyora Reyna et denant larcabisbe de Terragona et de moltes daltres en nombre de X o XII ell dix al Senyor Rey aytals paraules o semblants senyor vos me havets mes en aquest tractament del Rey de Navarra ab gran despler quen he haut et he. Et per ço con som cert que molts ne daran carrech a mi vos suplich queus placia açi acordar sil dit tractament vos es profitos o no car si profitos nous es que mo digats ara que jo fare per guisa que sens altre desamor del Rey de Navarra aquest fet se partira. Et lo dit Senyor et la Senyora Reyna et tots aquells qui aqui eren digueren en aço sos viares et jatsia que la Senyora Reyna en alcuna cosa hi contrestas et larcabisbe de Tarragona empero a la fi fou deliberat ques fes et daço feu levar carta publica lo dit En Bernat an Jacme Conesa notari la qual es aparellada de mostrar hoc encara dix que con lo Rey de Navarra hagues trameses II missatgers a Barchinona per reebre moneda e lo dit En Bernat sentis que murmuraven molts del fet de Navarra sen ana al palau denant lo Senyor Rey et la Senyora Reyna et eren hi linfant En P. et ciutadans de Barchinona entrels quals hi era En P. Santcliment et En Reelat et molts daltres en guisa que eren en nombre mes de XXX et dix li Senyor ja daltres vegades vos he dit ço que araus dich aquests missatges hi son del Rey de Navarra perque li façats alcuna paga que li devets fer et hanme dit que per ço con ells saben que molt hom murmura daço que si vos volets neus tenits per tirat de les covinençes del Rey de Navarra que ell les soltara volenter sens que entre vos et ell noy hau-

ra mes desamor. Et axi Senyor regonexets ho sius es faedor o no ara e dit sos viares per cascun fo acordat et deliberat en lo dit consell que les covinençes ques tenguessen axi que dix lo dit En Bernat que aquest fet nol feu lo Senyor Rey ab ell acabal ans los feu ab tots los afrontes dessus dits et ab molts daltres ab qui lo dit Senyor nach consell et acort pero dix que a sos viares la cosa era profitosa de fer ab que la entrada de Castella se fes sens triga per ço con hom metra lo dit Rey de Navarra tantost en la guerra e puys fossen dins Castella de rabo no devien ne podien axir sens batalla et el Rey de Castella perdia son regne et si la batalla guanyassen tot era lur et si la perdessen tot era perdut et sens lo Rey de Navarra la dita entrada ben nos podia fer et axi per aportar los dits affers a aquest punt era li viares que axis degues fer car nos pensave que pogues molt durar et aço consellave segons sos viares a bon enteniment et a bona fe.

Sobrel XXIIII capitol fou demanat lo cual comensa. Item sin pres renda ne moneda etc. E dix quel dit Rey de Navarra li moch a Uncastello ques fes son vassall e lo dit En Bernat dixli que no li desplagues que vell era et que per null temps no era stat vassall de negu sino del Rey Darago et con foren a fermar en la capella los dits tractats lo Rey de Navarra jura denant lo Senyor Rey et En Jacme Conesa que per null fermaria si lo dit Bernat nos feya son vassall e lo Senyor Rey porfia molt ab lo dit En Bernat queu fes e lo dit

En Bernat no ho volia fer et a la fi manali que per la fe et naturalesa que li era tengut que ho fes et ell vehent quel Senyor Rey ho volia fort et li ho manave feu se vassall del dit Rey de Navarra retinentse lo Senyor Rey et el duch. E de totes les coses desus dites hi ha carta publica presa per En Jacme Conesa e en lo dit loch de Uncastello lo dit res no promes ne dona res al dit En Bernat mas a cap de temps En Ramon Alamany et En Berenguer de Pau foren en Navarra et con vengueren della aportaren una carta al dit En Bernat per la qual lo dit Rey de Navarra donave al dit En Bernat de Cabrera lo castell de Monreal ab II mil florins de renda de sa vida et axi que trametes a reebre la possessio e lo dit En Bernat dix ho al Senyor Rey et no volch pendre la poseessio ne les cartes ans sperave quel dit Rey se fos mes en la dita guerra pero les cartes tenia En Ramon Alamany a sos viares es ver que li feu pagar II mil florins per la renda de I any axi con feu al comte de Dinia et an Ramon Alamany et an Berenguer de Pau dels quals II mil florins de la renda de I any li feu apocha e diu que per ço con era son vassall no rebuja de pendre les coses desus dites car de tot Senyor de qui hom sia vassall pot hom reebre do et gracia et specialment pus sera fet ab voler del Senyor Rey son vassal.

Sobrel XXV capitol fou demanat lo qual comensa. Item si feu que fos donat etc. Et dix lo dit En Bernat que ell feu son poder con mils poch que ell ne tra-

gues lo Senyor Rey con mils pogues et ab millor aventatge et que noy poch als fer. Quant es del infant don Marti dix que avans que ell anas aquesta derrera vegada en Navarra ja lo dit infant era stat demanat per lo dit Rey et que nos moch per ell et en aço ell no feu res sino ab lo dit comte de Dinia ensemps et ab los altres qui per aço hi eren.

Sobrel XXVI capitol fou demanat lo qual comensa. Item quines paraules dix lo dit En Bernat etc. Et dix que moltes vegades ab lo dit Rey en la cambra car moltes vegades parla lo dit Rey lo feya jaure en sa casa et li feya liurar una cambra mas no li membre negunes paraules quel dit En Bernat digues anch al dit Rey qui fossen desonestes ne en que cabessen falcies ne desleyaltats ne contra son Senyor no feu res de que sa fe degues menys valer et tot hom qui ho diga ment per la gola. E lo dit En Bernat offer se aparellat de ferne tot ço que cavaller ne dega nen puga fer en escusacio sua si alcun ho diu et aço tocha per tal con li es stat fet saber quel Rey de Navarra lo divendres sant con lo dit En Bernat sen ana dix alcunes paraules al Senyor Rey les quals salva sia sa honor no son veres et les jura ço es que tractave quel comte de Trestamara moris e diu lo dit En Bernat de Cabrera que ell per null temps tracta la mort del comte de Trestamara et daço es aparellat de fer tot ço que dega et aço jura ir que fou dicmenge lo dit En Bernat sobrel cors de Jhesuchrist en la capella de Novales denant mossen Beren-

guer Dabella mossen Johan Remirez et denant mi Bernat des Jonquer notari et molts daltres. Et encara dix io dit En Bernat que aço escusa denant lo dit Rey de Navarra per VIII dies que stech en sa cort tot dia en presencia de tot hom per aytals paraules que tot hom qui digues que ell hagues tractat quel comte de Trestamara moris ne encara hagues dat consell ne fet tractament per quel Senyor Rey perdes son be et sa honor ne deya gran falsia ans ço que li consellave li consellave a bon enteniment et leyal axi con bon vassall leyalment deu consellar son senyor ne negun tractament no hac ab lo Rey de Navarra ne ab altra contra lo Rey Darago et tot aço jura axi con desus sobrel cors de Jhesuchrist e james per lo Rey de Navarra ne per altre noy fou respost con ell ho escusave et aquesta salva et escusacio se pot provar per molts cavallers axi Darago con de Navarra et si ver es quel Rey de Navarra les haja dites la qual cosa dupte enten et creu que ha les dites per mala volentat car certa cosa es que ell solia voler gran mal al dit En Bernat major que null hom et axi ho dix notoriament et publica moltes vegades et ho dix al dit Bernat la primera vegada et parech denant molts que pus havia volgut que a hom del mon et parech ho en una letra que trames als Aragoneses la qual la Senyora Reyna vehe et molts lan vista per la qual feya saber que tot ço que ell havia fet al Rey de Castella havia fet per mals et falses consells quen Bernat de Cabrera donave al Rey de Arago e encara hi havia moltes paraules desordenades et disolutes per les quals aparia evidentment que ell lo havia en gran oy

et esquirra e aquesta letra era perque ell lo fes avalotar et la dita letra venia al infant axi matex et dupte lo dit Bernat de Cabrera quel dit oy et iniquitat encara li sia passada et quel vassallatge que volch haver dell et les altres falagaries que li feya de fet et de paraula et els dons no li fes per tal que hom lo creguees mils de ço que ell li entenia a posar per ço que li fes perdra lo cors et la fama et daço en si matex ha moltes sospites primerament per tal que ell sospitas de la Senyora Reyna et que ella li fos pus contraria dix al dit En Bernat denant lo comte de Dinia et denant En Berenguer de Pau et denant En Pero Jordan Dorries majordom del Senyor Rey aquesta derrera vegada que foren en Navarra aytals paraules o semblats. Bernat de Cabrera tu es mort e no ten guardes sapies que la Reyna Darago me ha fet tractar per En Johan Remires Darellano que si jot ociu que tot quant yo vulla sera fet en Arago. Item apres dix per ço que no con puxa negar tan feu fer carta publica et axis sera de fet hoc encara con lo Senyor Rey fou a Saragoça dix lo Rey de Navarra al dit Senyor denant lo comte de Dinia et denant lo dit En Bernat aytals paraules o semblants vos perdrets aquest hom car cert siats que la Reyna lo vol fer auciura car a mi ha fet parlar an Johan Remires Darellano que si yo lauciu que tot ço que jo vulla sera fet en Arago pero lo dit Johan Remires diu que no es veriiat que ell ho haja dit ne james no li parla la Senyora Reya et que aço es aparellat de escusar que hanc ell non parla al dit Rey ne la Senyora Reyna non parla a ell perque presomex lo dit En Ber-

nat de Cabrera que si lo dit Rey de Navarra ha dit res al Senyor Rey del dit En Bernat que ho ha dit per la iniquitat antiga la qual no li era passada e encara presomex lo dit En Bernat que la dita iniquitat li.dura con lo feu pendre a grans coltellades et pogueral haver pres en sa cambra et fou nafrat a la mort hoc encara presomex que la dita iniquitat no li era passada per tan con aquell vespre que ell lo feu pendre lo havia guiat ab letra scrita de sa ma no haguera hom anada el terç de miga leuga lo guiatge no li ha tengut ne servat la tenor del qual guiatge es aytal.

Nous Charles per la grace de Dieu Roy de Navarra conte de Evreny. Faisons savoir que come vous noble homme don Bernat de Cabrera de la volente du Rey Darago vos fesistes notre vasal de toute votre vie et per ço nous vous sorons tenus garder et defendre comme notre cose propre de present soiez venus en notre royaume et lo Roy Daragon tiengue...... hayne on comoni contre vous et pour ceste rayson nous comme notre vassall vous prenons en notre sauve garde et proteccion et vous prometons de non rendre remetre ne deliver per aucune manera au dit Roy Daragon per requisicion ne per res a nous faites ni a autre persona sanz votre volente et consentiment mez vos guardarons et defendrons aussi comme bon seigneur doit faire son bon vassall. En testimonig de ce a vous script ceste letre de notre man et seellet de notre anell. Scrit en Olit VI jour de avril lany de grace MCCCLXIV.

Perque dupte lo dit Bernat de Cabrera que per la desamor antiga lo dit Rey de Navarra nol haja aportat a aço que ara es ab paraules que ha dades a entendre al Senyor Rey perque suplica humilment lo dit Bernat al Senyor Rey et a la Senyora Reyna et a son consell que ells si el Rey de Navarra ha dit res contra ell que li donen loch et manera que ell ho puxa escusar car ell es aparellat de ferne totes aquelles escuses que hom ne dega fer et dira con ne sia, demanat moltes daltres coses perque si el Rey de Navarra ha aço dit que non deu esser cregut et par quel Senyor Rey dega donar loch a son vassall de escusar sa fe car tots temps los seus ho han fet et ell deu haver goig et pler que cascun sotmes seu se puxa escusar de tota cosa que toch a sa fe et specialment al dit En Bernat qui leyalment lo ha servit et ell et sa casa per lonch temps et tot aço lo dit En Bernat diu encars quel Rey de Navarra haja dit res contra ell la qual cosa no creu.

Sobrel XXVII capitol fou demanat lo qual comensa. Item quines paraules dix el Senyor Rey etc. Et dix que la nit del divendres sant li fou fet saber per persona digne de fe quels comtes de Trestamara et de Denia havian dites alcunes paraules al Rey de Navarra fort males dell et ab mal so axi que tota la nit hac gran sospita del dit fet et enlendema lo dit En Bernat trames al Senyor Rey que li plagues quel vengues veu-

re con nos era ben sentit e lo dit Senyor feuho et ell dix al Senyor Rey aytals paraules o semblants. Senyor hom se deu fiar en Deu et en son senyor natural. Senyor a mi han dit et fet saber que grans mals ne son percassats ab vos et hanme fet saber aquesta nit que aquests II qui son la dient aço dels comtes de Dinia et de Trestamara qui aqui eren presens hi consenten los quals son en covinença ab mi placieus Senyor que vos de mi no vullats creure neguna cosa car jo vos som stat leyal servidor et som vuy. Et lo Senyor Rey dix que se maravellave quels dits comtes li fossen contraris et que non havia res oyt et sobre aço lo dit En Bernat pres son comiat et besali la ma et lo dit Senyor sen ana. Demanat si li dix res del Rey de Navarra dix que no li membre que res li digues empero quel Senyor Rey ho sap. Demanat qui fou la persona que li dix les dites paraules la nit de divendres sant dix que nou diria que sobrel cors de Jhesucrist ho jura et li feu homanatge sots pena de trahicio.

Sobrel XXVIII capitol fou demanat lo qual comensa. Item perque no vench denant lo Senyor Rey etc. Dix que per tal noy vench con se suspitave de mort que nol coltellajassen sobre paraules et queria fugir a aquell punt. Demanat si aquella sospita havia del Senyor Rey et dix que mes lavia daltres que del Senyor Rey. Demanat si fou veritat que mossen G. Doix et lo vescomte de Roqueberti li diguessen de part del Senyor Rey que anas denant ell et dix que hoc veritat fou mas que

ell per la dita sospita de mort sen ana et que sen ana en Navarra et scrivi de continent al Senyor Rey per letra de ma scrita que ell sen era vengut en Navarra per la dita sospita empero que si hi havia alcun qui hagues dit res perque sa fe degues menys valer ne perque calques resposta que ell era aparellat de ferne tot ço que cavaller ne degues fer per escusarse et fer ço que degues. Demanat si mossen G. Doix o el vescomte li digueren con li feren manament de part del Senyor Rey que anas denant ell per tant con vol afrontar alcunes paraules que son stades dites contra vos. E dix que no li membre et si les li digueren que no les entes. En tot aço dix lo dit En Bernat que no ha cuydada fer offensa al Senyor Rey sino per dupte de mort et que si sen ana que anassen en terra del Rey qui era son amich.

Sobrel XXIX capitol fou demanat lo qual comensa. Item con lo dit Garcia Lopeç etc. Et dix que lo dit Bernat no vehe lo dit Garcia Lopeç ne parla ab ell de tot aquell encalç ben si acostaren homens a cavall et lo dit En Bernat girasi per defendres empero noy era Garcia Lopeç ne hom que ell conegues be es veritat que con vench lendema mati en ore dalba fou aqui Garcia Lopeç de Sesse et troba les portes tencades de Carcastello on lo dit En Bernat era et reques quel dit En Bernat fos pres et los homens digueren que non farien e lo dit Garcia Lopeç dix que volia parlar ab lo dit En Bernat et entra en lo dit loch assegurat si terç et parla molt ab lo dit En Bernat et lo dit En Bernat

trames la letra desus dita al Senyor Rey per lo dit En Garcia Lopeç. Demanat quines paraules li dix lo dit Garcia Lopeç de Sesse dix que no li membre. Demanat si li mana de part del Senyor Rey que anas a ell dix que no li membre pero be li membre que dix al dit Garcia que ell era aparellat de escusarse fe de tot aço que haguessen dit contra ell et de fer ço que degues.

Sobrel XXX capitol fou demanat lo qual comensa. Item con lo dit Garcia Lopeç hac atlujiat etc. Et dix que les coses en aquell capitol contengudes no son veres ans aquelles nega esser veres.

Sobrel XXXI capitol fou demanat lo qual comensa. Item que les persones de consell etc. Et dix que nulla persona no ha cabut en res ab ell que sia stat deservey del Senyor Rey ne de que si fe valle menys ne ell non ha res tractat et si negu ho diu dix lo dit Bernat quen ment et que es aparellat de escusar sa fe et de ferne tot ço que cavaler ne deja fer.

Sobrel XXXII capitol fou demanat lo qual comensa. Item per que ne a quina fi feu etc. Et dix quel dit En Bernat non feu res nen prega ans ho feu lo Rey de Navarra es ver que li plach per tal con era et es son amich. Et es veritat que ans quel dit Bernat vehes lo

Rey de Navarra fou parlat en Rossello quel dit En Ramon Alamany fos ab lo dit senyor duch per molts de consell del Senyor Rey et de la Senyora Reyna.

Diluns a XV dies de juliol del any desus dit fou reebut lo testimoni seguent.

Lo noble mossen Johan Remires Darellano testimoni jurat et demanat sobre los dits capitols et en special fou demanat sobrel primer capitol dels derrers qui comensa. Primerament quines paraules etc. Et dix que ell noy sabia res de veritat per tal con lo dit En Bernat se recelave del dit mossen Johan et no consentia que ell cabes en consell quel Rey de Navarra et ell tenguessen. Es ver quel dit Rey de Navarra dix al dit mossen Johan aytals paraules o semblants. Vos mossen Johan me jurarets quen tendrets secret ço que jous dire tro que sia publicat jo stich en gran dupte et nom se quem faça que som amich del Rey Darago et son en jura ab ell et veg son gran dan et sa gran perdua et non dex sofrir que son dan tornara a mi a la fi que vertaderament mossen Bernat va falsament en aquests affers que tracta ab mi per lo Rey Darago et no es raho que jo ho consenta que vertaderament lo dit En Bernat ne enten ne fa quil Rey Darago acorrega a Valencia ne faça entrada ans fa per guisa quel laguin per ques perda Valencia per tal que haja a fer pau tal que sia desonor del Rey Darago et el seu dan tornara

a mi a la fi. Et james Rey ne Reyna no foren axi enganuats per I hom con son lo Rey Darago et la Reyna. Et si la Reyna vol mal a don Bernat no fa tort negun car ell li cerca et li percassa tot mal que pot. Demanat si sab ho ha oyt dir al dit Rey o altrè quin mal percassave a la Senyora Reyna lo dit Bernat. Et dix que non sap mas dix que no aquesta vegada mas laltre lo dit Rey de Navarra dix al dit mossen Johan que En Bernat de Cabrera deya que si aquesta desamor que la Reyna li havia durave molt que per cert ell li percassaria la mort. Demanat si lo dit mossen Johan a res oyt dir al dit En Bernat contra la Senyora Reyna. Et dix que con vench quel Rey de Navárra venia en lo loch de Dalmudever per haver vistes ab lo Rey Darago et fossen en lo loch de Gorrea et lo dit mossen Johan fos en la posada del dit mossen Bernat lo dit En Bernat present En Galceran de Vilarig dix aytals paraules o semblants. Que ell nos fiaria en la Senyora Reyna ne en loch on ella fos ne en hom a qui ella be volgues ne fos son servidor et asseyaladament que nos fiaria en lo dit mossen Johan et que ell sabia be que la dita Senyora Reyna havia fet parlar de sa mort al Rey de Navarra de les quals coses lo dit mossen Johan segons que dix li respos que ell no crehia que la dita Senyora hagues tractada mort a ell ne a altre et havent sobre aço moltes daltres paraules dix lo dit En Bernat que la Senyora Reyna en ora mala guardas sos traydors en Sicilia que en Arago no havien vat de fer trahicions. Et apres altra dia en lo dit loch de Gorrea stants denant lo dit Rey de Navarra sobre alcunes pa-

raules lo dit En Bernat dix que james dona no vench en neguna terra ....mal con ella era venguda en Arago que ella feya gran desonor a tot lo regne que per son consell se perdia tot ço ques perdia que james no fou dona quis entremetes de guerra sino aquesta. Et per aço la dita Senyora volia mal al dit En Bernat con ell no consentia que ell sen trametes del fet de la dita guerra e per aquesta raho la dita Senyora li percassave la mort e lo dit mossen Johan segons que dix oydes aquestes paraules respos e dix al dit En Bernat que ell no creya nes pensava que la dita Senyora Reyra hagues enviades a dir aytals paraules al dit Rey de Navarra e encars queu hagues que lon haguera trames a dir ans per lo dit mossen Johan que per negun altre et que la Senyora Reyna james aytals coses no tracta contra ell ne altre. Empero con ell o altre cavaller hi hagues qui digues que mentia et quel dit mossen Johan se oferia aparellat de escusar ne la dita Senyora et de ferne tot ço que degues et lo dit En Bernat respos et dix que no podia esser que la dita Senyora no valgues mes et no degues esser mılor creguda en regne Darago et en altre terra que lo dit En Bernat et nos pensave que al mon hagues millor muller ne mas savia. E lo Rey de Navarra vehent que ells eren moguts de les dites paraules manals que. lexassen les dites paraules.

Sobrel segon capitol dels derres fou demanat qui comensa. Item quines paraules dix lo Rey de Navarra

etc. Et dix que nos sabia mas be li dix lo Rey de Navarra que ell havia enviat lo comte de Dinia al Rey Darago et al comte de Trestamara per desenganar los que nos fiassen en lo dit En Bernat et encara dix lo dit Rey de Navarra al dit mossen Johan quel dit En Bernat vertàderament tractave la mort del dit comte de Trestamara et assayaladament li parla en lo loch de Sangossa con Gomez Carlleu venia en lo dit loch ab lo comte de Dinia et ab lo dit En Bernat et que lavors responent lo dit Rey de Navarra als tractaments quel dit En Bernat feya contral comte dix al dit En Bernat perque li fets tents grans seguretats pus li percassats que moyra. Et lo dit En Bernat respos per aytals paraules o semblants. O vos no sabets res que con mils lo assegurarets ans lo materets. Demanat si ell Rey de Navarra o altre dixeren mes paraules lavors del dit En Bernat dix que no lo dit Rey mas que es ver quel bisbe de Castrimonia lo qual es de Navarra et Pero Alveren Darrado los quals foren trameses per missatges al Rey de Castella per lo Rey de Navarra comptaren al dit mossen Johan con foren venguts que Matheu Ferrandes scriva del dit Rey et canceller del segell secret seu dix als dits missatges denant lo Rey de Castella havent esment los dits missatges lo Rey de Castella perque no complia la pau al Rey Darago fermada a Murvedra no . . . . . en colpa mi Senyor el Rey de Castella com no ha complida la pau con no es complit ço que En Bernat de Cabrera promes cor ell promes et jura mataria lo comte de Trestamara ol faria ociura et que sil dit En Bernat deya que no fos axi que ell loy

combatria. Et aquestes paraules dix lo dit mossen Johan al dit En Bernat en lo loch Dolit et lo dit En Bernat que respos que ell nos combatra de aquella raho ab scriva mas que sil Rey de Castella li donave pano et caldera ques combatria per la dita raho que no era veritat.

Sobrel terç capitol dels derres fou demanat qui comensa. Item quines paraules o tractaments etc. Et dix que noy sap res cor a les paraules quel dit Rey de Navarra havia dites al Senyor Rey Darago no havia sino los comtes de Dinia et de Trestamara. Es ver quel dit Rey de Navarra dix al dit mossen Johan que ell jurave que per null temps ell nos armaria per la guerra si el Rey Darago no prenia et matave lo dit En Bernat pus lo dit Rey li havia descubertes les trahicions quel dit En Bernat tractave contra ell et son regne.

Sobrel IV capitol dels derres lo qual comensa. Item si lo dit En Bernat feu mes prometre etc. Et dix esser ver quel dit mossen Johan et lo dega de Tudela foren en lo castell nou Darri lo qual dega hi era de part del Rey de Navarra per tractar dels dits affers ab En Bernat de Cabrera qui hi era de part del Senyor Rey Darago et que ell no havia manament de demanar tans grans quantitats de moneda ne tants grans coses con despuys li foren atorgades ne ells non demanaven. Et encara dix esser ver quel dit mossen Johan et lo dit

dega demanaren lo matrimoni del duch ab la germana del Rey de Navarra sens axovar axi con despuys ses fet et cent mil florins daltre part et sou per D homens de cavall lo qual muntave de VIII mil en X mil florins ab ço que era dat per la persona del Rey de Navarra et depuys dix lo dit mossen Johan que ell stech fort maravellat con viu en los capitols tants grans quantitats promeses al dit Rey de Navarra per lo dit Senyor Rey per tal con ell sabia que no eren stades demanades per lo dit Rey de Navarra en lo comensament dels tractaments et ha presomit et presomex et creu quel dit En Bernat ho fes con altre no haja cabut en los dits tractaments entre quals capitols foren fermats per los dits Reys et demanat si en los tractaments moguts en lo dit Castellnaudarri fou demanat per lo dit mossen Johan et per lo dit dega quel Rey Darago hagues a donar XXX mil florins per axovar al comte de Fox per la germana del Rey de Navarra dix que no li membre neu sabe tro que viu los capitols dix encara demanat que en la vila de Sangossa stants aqui mossen Bernat et lo comte de Dinia et En Ramon Alamany et En Berenguer de Pau per lo Senyor Rey et lo dit mossen Johan et mossen Johan de Favitort et mestre Simon et encara li es viares que hi fos lo dega de Tudela per lo Rey de Navarra los de part del Rey de Navarra en presencia del dit Rey demanaven LXVI mil florins per paga de III meses passats. Et los de part del Rey Daragon deyen que nols semblave quels degues haver pus no havia feta guerra et sobre aço lo dit mossen Johan Remirez aporta lo Rey de Navarra et dixli que

li semblave que demanave gran tort que pus ell no havia tengudes companyes ne havia feta guerra nols devia haver exceptats los II mil florins seus per cascun mes. Et lo dit Rey respos jo con sia a Sors los lexare per pregaries de la Senyora Reyna et apres alcuna stona aquell dia matex lo dit Rey de Navarra dix al dit mossen Johan vejats les maneres den Bernat de Cabrera que enviat ma adir que si son pregat de lexar los LXVI mil florins que tinga fort que ell los ma fara dar e despuys con lo dit Rey fou en Sors hacne XXX mil dels dits LXVI mil. Interrogat si lo dit Rey li dix per que li havia enviat a dir lo dit En Bernat les paraules desus dites et dix que no li recorda empero quen sia demanat En Ramon Alamany.

Sobrel quint capitol fou demanat lo qual comensa. Item sil dit En Bernat donave etc. Dix que noy sap res de veritat empero queu ha oyt dir al Rey de Navarra quel dit En Bernat feya son poder de allongar los tractaments per quel dit Rey de Castella se apoderas dix encara demanat quel dit Rey li dix que mossen Bernat li havia dit que li consellave ques partis dels tractaments del Rey Darago et que prengues los tractaments del Rey de Castella per tal con ell veya perdut lo Rey Darago et sa terra. Et a ço li dix mossen Bernat en lo loch de Sórs demanat si sap ne ha oyt dir que per instigacio del dit En Bernat lo Rey de Navarra damanas linfant don Marti per reenes e dix que nou sap neu ha oyt dir. Es ver quel dit Rey de Navarra

dix al dit mossen Johan quel dit En Bernat li havia dit que ell demanas grans reenes et grans seguretats del Rey Darago per quen fos ben segur. Demanat si sab ne ha oyt dir quel dit En Bernat degues haver alcuna part dels diners quel Rey Darago donave al Rey de Navarra et dix que no. Es ver quel Rey de Navarra dona al dit En Bernat de tota sa vida lo castell de Monreal et II mil florins cascun any de renda et sab que li dona II mil florins de aquells que foren pagats al dit Rey en lo loch de Sors mas be li promes lo dit Rey de Navarra denant lo dit mossen Johan que si lo dit En Bernat havia a traure son fill de preso per diners que li daria en ajuda XX mil florins de aquells quel Rey Darago li devia donar.

Sobrel VI capitol fou demanat lo qual comensa. Item si sap etc. El dix que noy sab res de veritat mas ques pensa queu feya a fi que hagues persones ab lo dit Senyor duch que fossen amigues del dit En Bernat per tal que la Senyora Reyna no hagues tan gran poder con havia.

Interrogat si sap ne ha oyt dir quel dit En Bernat haja fet ne dit ne tractat res contra lo Senyor Rey ne la Senyora Reyna ne sa terra sino ço que ha deposat desus et dix que no ho sap. Es ver que ha oyt dir al dit En Bernat et al comte son fill alcunes simpleses del Senyor Rey quax en menys preu et que oy dir al

dit mossen Bernat alcunes paraules de la Senyora Reyna les quals ell ne deposaria de present mas que les dira al Senyor Rey o a la Senyora Reyna con lon demanaran.

Es ver que totes les coses desus scrites foren dites et respostes per lo dit mossen Johan en son lenguatge mas per tal con lo scriva no les sabra pronunciar ne scriura foren mudades en cathala e apres foren legides al dit mossen Johan en dix que stave en veritat ço que desus se contenia que axi ho havia dit.

Et apres dijous a XVIII dies del mes de juliol a ora de vespres en la ciutat de Saragoça lo discret En Domingo Martiniz de Liytago notari et scriva del Senyor Rey liura a mi Bernat des Jougner notari de la present informacio de manament del dit mossen Berenguer Dabella en absencia mia havia preses ab lo dit Domingo en la dita ciutat de Saragoça. Et daço men fou fet lo dit Domingo axi con a notari les quals deposicions lo dit mossen Berenguer mana a mi que continuas en lo present proces per la forma seguent.

—

Traslat de la informacion recebida en Aragon por mossen Berenguer Dabella contra don Bernat de Cabrera et su fillo etc.

In civitate Cesarauguste.

Dia miercoles X dias del mes de julio por razon de la informacion que fue concedida por el Senyor Rey al noble don Berenguer Dabella que recibiesse en Aragon sobrel feyto de los tratamientos qui don Bernart de Cabrera se dizia segunt publica fama que havia feyto con el Rey de Castiella contra el dito Senyor Rey por de partida de la tierra del Senyor Rey se era perdida et encara sobre la manera de la preson que fiço el Rey de Castiella de la persona del comte Dosona en el lugar de Miedes fue interrogado el honrado et religioso don fray Gil Perez de Ferrer guardia qui era la ora de la orden de los freyres menores de Calatayut el qual dixo que aquesto es lo que el con verdat sabe. Que en el tiempo quel Rey de Castiella tenia cercada la villa de Calatayut que udio que en el lugar de Miedes aldea de Calatayut que eran stados presos es a saber el comte Dosona et el noble don Pedro de Luna et fray Artal de Luna su hermano et que vido que por los hombres buenos de la villa de Calatayut havida fama de la lur preson como era stada feyta por el Rey de Castiella fue dito publicament en el dito lugar que aquella preson no era stada buena ni perecia seyer feyta como devia et que por cierto segunt oppinion de todos comunament de los de la dita villa que don Pedro et fray Artal eran stados vendidos por el dito con-

de al Rey de Castiella. Et aquesto dezian et havian dito todos comunament en el dito lugar et que el en su consciencia ende uvo en si alguna sospita.

Item diçe mas que cuando la dita villa fue presa por el Rey de Castiella que si el dito Rey embio por el que cuytadament viniesse ante el et el venidole delant que el Rey de Castiella entre otras muytas palauras que fueron entre ellos que le dixo que fuessen al conde Dosona et que fablasse con el et que fiziesse todo aquello que el le diria. Et el yendo encal dito comte que vido aquell seyer suelto de presones pero que assi como el devia fablar con el que vido que le metieron una cadena al pie jatsia que depues diçiendo el dito conde que demientre el seria en la fabla con el dito guardian que le tirassen la dita cadena que gela havian tirado mas que aquella preson que el tenia quanto a su veyer perecia esser ficta por razon que muyto mayores presones tenian los ditos don Pedro et fray Artal que no el dito conde. Et que la ora el dito conde le dio una letra de creyença que aduxiesse à don Bernart de Cabrera doquiere que fuesse la qual creyença fue explicada al dito mossen Berenguer largament.

Item diçe mas que dita et comendada a el por el dito conde la dita creyençia et liurada a el la letra de la dita creyençia que si el dito don fray Gil interrogo et dixo al dito conde Senyor si vuestro padre don Bernart me demandare de la vostra preson et de la manera como fuestes preso yo que le dire et que la ora respuso el dito conde Guardian dixo no hayades cuydado que millor lo sabe el que vos non gelo sabriedes contar. Et

que la ora el dito Guardian concibio en si de las ditas palauras mala sospita.

Item diçe que por consiguient que el aquestas palauras explico et dixo a don Bernart en Perpinian et que en verdat el conoxo por los semblantes que fiço don Bernart quant gelo dixo que aquellas palauras le havian desplazido porque el dito conde las habia ditas al dito Guardian.

Item dize mas que quando el devia partir de la villa de Calatayut pora venir a don Bernart con la dita letra de creyença que si el maestro de Santiago qui tenia Calatayut por el Rey de Castiella embio por el et le dixo aquestas palauras Guardian vos devedes ir en Aragon a mi amigo don Bernart de Cabrera et assi ruego vos que me lo saludedes muyto et quel digades que el maestro su amigo tiene a Calatayut por el Rey de Castiella et que no quiera fer el tracto o los tractos que fiço de Taraçona de Calatayut que yo la tengo pero que si lo façia o lo façe quel consellava que el non viniese en la delantera mas quey embias a osadas el vezcomte de Cardona et que mas noy sabe.

Blasco Danson notario habitador de la ciudat de Çaragoça testimonio jurado. Et per el sagrament a el dado fue interrogado por el dicto mossen Berenguer Dabella en las ditas cosas que es lo que el hi sabe el qual por el dito sagrament dixo que aquesto es lo que el hi sabe quel otro anno esti testimoni se acerco en la villa de Calatayut con don Sancho de Seranyena scrivano

del baylle general Daragon et la ora tenient lugar de baylle general el qual dito Sancho ensemble con los aldeanos de la villa de Calatayut et algunos prohombres de la dita villa se eran plegados en la orden de los freyres predicadores por desembargar algunos afferes de la villa et aldeas de Calatayut et havida su fabla los ditos tenient lugar et hombres buenos el dito testimoni seyendo aun de part a pocho rato que se levantaron de la tabla dixo el dito testimonio que havia venido a el el dito Sancho Saranyena tenient lugar de baylle sobredito todo turbado et le havia dito tales palauras como se siguen. Estas hombres buenos han ardit quel Rey de Castiella façe gran pertreyt et temen que vienga sobre Calatayut porque han entendido por hombre a qui dan creyencia que oyo dezir al bisbe Cihuença qui era muyt privado del Rey de Castiella que desta vegada havian bardido don Bernart de Cabrera et su fillo la mayor traycion que hanc fues de la del conde don Julian aqua. Et apres el dito testimoni dentro breves dias fué en la ciudat de Çaragoça et conto estas palauras a Domingo Martin de Leytago scrivano de la scrivania del Senyor Rey. Et sabe el dito testimoni que dentro XX dias apres que estas palauras le fueron ditas en Calatayut fue cercada la dita villa de Calatayut por el Rey de Castiella et que mas noy sabe. Interrogado si sabe a quien o contra quien la havian bardido aquella traycion los ditos don Bernart et su fillo respuso et dixo que el entendia que dizian que contra el Senyor Rey et su tierra mas que de cierta sciencia el mas noy sabe sino de lo que havia oydo segunt dito es. In-

terrogado si sabia mas en las ditas cosas o alcuna de aquellos et dixo que no. Interrogatus de cor. et subor. negavit. Fuit sibi lectum et perseveravit in predictis. Injunctum fuit sibi silencium etc.

Johan Ximenez de Sayas scudero habitador qui solia seyer de la villa de Calatayut testimonio jurado et interrogado sobre las ditas cosas dixo que esto es lo que el hi sab que udio dezir a don Pedro Muniz maestro de Calatrava en la villa de Darocha fablando sobrel feyto de la prision del conde Dosona que el conde de Osona le havia dicto quel Rey Daragon lo embiava por tal quel vidiesse el Reyal de Castiella en que manera stava por razon quel queria acorrer a la villa de Calatayut et quel dito maestro le havia dito que el noy fues como aquello podrie seyer gran periglo que si era enterrado en algun lugar de aquellos chicos que el Rey de Castiella lo cerqueria et los hauria luego et que de aqueste acuerdo mismo era don Pedro de Luna et fray Artal et depues que el comte Dosona havia mostrado una letra del Senyor Rey a don Pedro de Luna en la qual le mandava que el que fues a veyer el reyal del Rey de Castiella et que la ora con muytas inducciones que havia induido e esto don Pedro de Luna et fray Artal en tal manera que no contrastant el consello del dito maestro que havian ido alla et que como uvieron visto el Real que havian tornado al lugar de Miedes del qual lugar por eleccion de los hombres buenos del dito lugar era capitan Guillem Aztor scudero habitador

del dito lugar. Et el conde Dosona que havia mandado aquella nueyt que fuessen gitadas escueytas et que assi se havia feyto las quales scueytas havian tornado en el alba et que havian dito que ho avian sentido alguna cosa ni havian passado companyas enca partes de Darocha. Et el dito conde dixo que muyto era manyana et que tornassen a las ditas scuytas et que en la tornada fueron tomadas las ditas scuytas por companyes del Rey de Castiella et que sobre esto vino Francisco Sanchez del Busquet vezino del dito lugar al dito conde et dixole que las scuytas eran tomadas et que seria bueno que sen fuessen que no stavan bien alli et que el dito conde repuso que mas valia que se alçasse el dia et que descobrir sia la tierra et estando en esto que havián venido D hombres de cavallo et havian cercado la villa. Et luego encontinent el dito Guillem Aztor dixo al dito conde et a los otros que sende fuessen ante que mas conpanyas viniesen que el los levaria en salvo fasta Darocha et luego encontinent que cavalgaren don Pedro de Luna fray Artal Gutier Diez et todos los otros salvant el dito conde qui no se havia querido levantar de una tamenya do jaçia ante dixo atendet me que bien se que non me lexaredes aqui et sperandolo vino el Rey de Castiella et demando fabla et el dito conde mando al dito Guillerm Aztor que saliesse a fabla con el Rey de Castiella et el dito Guillerm Aztor sallio a la dita fabla et el Rey de Castiella demandole si eran alli el dito conde et don Pedro de Luna et el repuso que no que ja se eran idos a Darocha et que havia dito el Rey de Castiella que no po-

dria seyer et que el dito Guillem Aztor le habia respuesto si a la mia fe senyor. Et luego encontinent el dito Guillem Aztor sen torno enca el dito conde et fizole relacion de lo que havia feyto nin dito et que la ora el dito conde que le havia dito que mal havia feyto et assi que si tornas et quel dixies que alli eran. Et el dixo que non lo faria et la ora el dito conde de part del dito Senyor Rey et assi como a capitan le mando expressament que lo fiziesse et la ora el dito Guillem Aztor del dito mandamiento fiçunde façer carta publica et feyta la dita carta publica fue al Rey de Castiella et dixole que alli eran et el dito Rey de Castiella dixo al dito G. Aztor que fuesse al dito conde et que le dixiesse que salliesse a fabla con el. Et el dito G. Aztor dixolo al dito conde et luego encontinent el dito conde sallio a la fabla et fablaron entramos por su cabo et feyta la dita fabla cavalgo el dito conde en las anquas de la mula del Rey de Castiella et fuesse con el et dixo a los otros que se rendiessen et assi se fizo. Interrogado el dito testimonio si sabia que depues que el dito conde et nobles se eran rendidos si el dito lugar de Miedes se era tenido ni defendido al dito Rey de Castiella et dixo que si por spacio de I mes et que el dito G. Aztor con voluntat de los hombres del dito lugar havia aplazado el dito lugar con el Rey de Castiella por spacio de I mes que uviessen de tiempo de socorrerse al Senyor Rey si les entendia socorrer o que les mandaria fer et dentro este tiempo el dito G. Aztor fue al Senyor Rey a Barcelona et el dito Senyor Rey que dio letras o cartas al dito G. Aztor en las quales se conte-

nia que el Senyor Rey los dava por buenos et que desemparassen el lugar et que las gentes se fuessen a Darocha. Interrogado el dito testimonio como sabe las cosas por el ditas de part de suso que passaron en el lugar de Miedes et dixo que porque las havia oydo dezir al dito G. Aztor et Francisco Sanchez del Busquet.

Item interrogado dixo que el stando preso en la daraçana de Sevilla en el tiempo quel Rey Daragon era en las partidas et campos de Terrer et el Rey de Castiella era sobre Fariza que razonandose con Gutier Ferrandez de Pradanos el qual stava con Gonçalvo Gonçalve de Lucio en Taraçonna et el qual assi mismo era preso en la dita prison que dixo el dito testimonio al dito Gutier Ferrandez que pues el Rey Daragon era en Terrer et el Rey de Castiella era en Fariza qué no se pudia escusar o seria gran maravella que no peleyassen et respuso el dito Gutier Ferrandez al dito testimonio et dixo que stades que postura es entre el Rey de Castiella et don Bernart que nuncha el Rey Daragon dara bataylla al Rey de Castiella et por aquesto esta tan seguro sobre Fariza. Interrogado si sabia mas en las sobreditas cosas et dixo que no. Fuit sibi lectum et perseveravit. De cor. et subor. negavit. Injunctum fuit sibi silentium etc.

—

Testes sequentes fuerunt racepti per venerabilem R. Nepotis jurisperitum civitatis Cesarauguste de mandato sibi facto per illustrem dominam Reginam locun tenen-

tem predictam presente et scribente me P. de Prato notario.

Divendres a XXIII dagost jura et deposa en la ciutat de Seragossa lo testimoni seguent.

Lonrat En Garcia Lopez de Sesse cavaller testimoni jurat et interrogat sobre les coses davall escrites ja se fos que fos estat interrogat sobre altres capitols dir veritat la qual sapia. Interrogat con ell ana a Carcastello per pendre En Bernat de Cabrera lo dit En Bernat quines paraules li dix. Et dix que es ver que li dix mossen En Garçia Lopez cant lo Senyor Rey me vench veura lo mati del divendres Sant a Almudever jo no havia febra mas suava de gran congoxa que havia tementme de la mort et aquella fo la raho perque jo son fuyt tro asi e nul temps lo Senyor Rey non tindra en son poder si donchs lo Rey de Navarra no mi ramet ço que li estara mal et a diables vaja son servey les quals paraules lo dit En Bernat li dix perque lo dit testimoni li demanava perque era fuyt ne perque sera feyt malalt. Interrogat en qual loch foren dites las dessus dites paraules e dix que en lo loch de Carcastello. Interrogat qual dia et dix que lo dissapte de Pasqua.

Dissapte a XXIIII dagost jura et deposa en la ciutat de Ceragossa lo testimoni seguent.

Lo noble baro don Alfonço comte de Ribagorça et de Denia testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et davall escrites dir veritat la qual sapia. Et primerament interrogat sobre lo LXXX capitol et dix les coses en aquell contengudes esser veres. Interrogat con sap e dix que per ço con hi fo present et oent.

Sobre le LXXXI capitol interrogat et dix que sap que lo dit En Bernat tenia per mal feyt que la Senyora Reyna tingues corts. Sobre les altres coses en lo dit capitol contengudes dix si res no saber.

Sobre lo LXXXIII capitol interrogat e dix que es ver que lo dit En Bernat de Cabrera feu lo mamorial et que consellava al Senyor Rey que les dites quantitats seguessen empero nos sabia aquest deposant per quina raho o feya.

Sobre lo LXXXIV capitol interrogat e dix que es ver que les dites quantitats foren haudes segons que en lo dit capitol son contengudes e que aço fo fet de manament et consciencia del Senyor Rey et que per semblant forma aquest deposant nac II mille florins.

Sobre lo LXXXV capitol interrogat et dix que es ver que alguns capitols foren fets e fermats de manament del Senyor Rey ab lo dit Rey de Navarra present e jurant aquells de manament del dit Senyor Rey aquest deposant empero si aquells contenien imposibilitat o no dix que nou sap.

Sobre lo LXXXVI capitol interrogat et dix que es ver que lo comte de Trastemara habia sospita de sa persona e que de la dita raho lo dit comte de Trastamara habia parlat algunes vegades ab lo dit deposant.

Sobre lo LXXXVII capitol interrogat e dix que les coses contengudes en lo dit capitol esser veres empero a colpa de qui lo dit comte de Trastamara havia la dita sospita dix que nou sap.

Sobre lo LXXXVIII capitol interrogat e dix si no saber les coses contengudes en lo dit capitol.

Sobre lo LXXXIX capitol interrogat et dix si no saber les coses contengudes en lo dit capitol.

Sobre lo XC capitol interrogat e dix si no saber alguna cosa sobre les coses en lo dit capitol contengudes.

Sobre lo XCI XCII XCIII XCIV XCV XCVI XCVII XCVIII capitols interrogat dix si no saber alguna cosa en aquells exceptat quel dit testimoni estant ab lo dit mosen Bernat de Cabrera o sens ell que tota vegada quel Senyor Rey lo volia la haut et lavia sens tota difficultat et aço sap be lo dit Senyor Rey. Dix encara mes que es ver que lo dit En R. Alamany a gran importunitat del dit Rey de Navarra fo fet o atorgat que fos camerlench del senyor Duch. Per semblant manera dix aquest deposant esser ver quel dit Rey de Navarra dix les paraules en lo XCVIII capitol contengudes. Interrogat con sap et dix que per ço con hi fo present.

Sobre lo XCIX capitol interrogat et dix que les coses contengudes en lo dit capitol oy dir al Senyor Rey en altra manera dix lo dit deposant que noy sabia res.

Sobre lo C capital interrogat et dix esser ver les coses contengudes en lo dit capitol. Interrogat con

sap et dix que per ço con hi fo present.

Sobre lo CI capitol interrogat e dix si no saber algunes coses en lo dit capitol contengudes sino que oy dir an R. de Vilanova quiu deya al Senyor Rey lo dit deposant present.

Sobre lo CII capitol interrogat et dix si no saber algunes coses en lo dit capitol.

Sobre lo CIII CIV CV CVI CVII entro fins al CXXI capitol et dix que noy sabia als sobre los dits capitols sino que lo Senyor Rey le crehia molt. Et li feu moltes donacions et assenyalades per lo servey que fet li havia.

Dimarts a XXVII dagost.

Lo noble baro don Enrich comte de Trastamara annadint a la sua deposicio la qual ja havia feta en poder den Jacme Conesa dix que En Ramon Alamany de Cervello e lo dit En Jacme Conesa havien dit a aquest deposant que Matheu Ferrandiz e Johan Alfonzo de Mallorques missatges del Rey de Castella estants en Navarra per fer alguns tractaments ab lo dit Rey de

Navarra quel dit Rey de Navarra haguera preses los dits missatgers els haguera liurats al Senyor Rey Darago sino quel dit En Bernat de Cabrera o havia torbat per la qual rabo dix aquest deposant que ell entenia que si lo dit Rey de Navarra hagues preses los dits missatgers els hagues liurats al Rey Darago fora estat comensament de guerra entre lo dit Rey de Navarra e lo dit Rey de Castella. Empero que lo dit En Bernat de Cabrera con hom li deya per queu havia destorbat queu escusava et deya que per for altra fet major et totes les dites coses digueren los dits En Ramon Alemany et En Jacme Conesa al dit comte. Interrogat en qual loch los damunt dits En Ramon Alamany et En Jacme Conesa digueren les dites coses a aquest deposant et dix que En Ramon Alamany liu dix en los lochs de Tortosa et de Muntso et lo dit En Jacme Conesa liu dix en lo loch de Sessa.

Lo dit dia que fo XXIV dagost del any MCCCLXIV en la ciutat de Ceragossa jura et deposa lo testimoni seguent.

Lonrat frare Domingo Neriti Dalgaravi canonge de Jherusalem et prior del regne Darago testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et devall escrites dir veritat la qual sapia. E fo interrogat sobre la preso del comte Dosona con fo pres a Miedes lo qual se diu que fo pres voluntariament e per induccio del

dit comte mateix. E dix que so quel dit testimoni sap sobre lo dit fet es aço que con aquest testimoni isque de Calatayut ans que lo dit loch fos pres ne perdut e sen vingues a la vila de Derocha que estant en la dita vila publicament se deya en la dita vila que poques eren les nits e dies quel dit comte no envias correus o espies a la dita vila de Calatayut per saber ardits con ne en quin estament estava la dita vila et que aço no era vèritat con lo dit testimoni estant en la dita vila de Calatayut sabia molt en tots los affers axi de espies con de correus quin venguessen et que james no viu quey vengues sino I correu de casa del dit comte quiy porta I carta en la qual feya saber als prohomens de la dita vila de Calatayut con lo dit comte era en Derocha ab DC homens a cavall e que si tenien pala et civada pera II meses que ell si entenia a metra et viura et morir ab ells perque lo dit testimoni presumia e presumeix de present que en lo dit feyt corria falsia con la dita fama la qual era en la vila de Darocha hi fos mesa segons ques deya per lo dit comte donantlos a entendra una cosa per altra en lo dit feyt. Item encara mes dix lo dit testimoni que estant ell en la vila de Darocha oy dir a Francisco Sanxas del Bosquet qui solia habitar en lo dit loch de Miedes et en casa del qual lo dit comte posava lo dia que fo pres quel dit Francisco dix al dit comte Comte senyor les escoltes nostres son venguds ara et dien que han oyt gran ruydo de homens a cavall e axi tenits per be de cavalcar e nosaltres manarnosem per loch segur salvament a Darocha e lo dit comte rosposli que nou volia fer fins que

hagues menjat. Et don Pedro de Luna qui present hi era et fra Artal son frare deyenli al dit comte que be deya lo dit Francisco e axi que bo era que sen anassen et lo dit comte responia que per cert ans manjaria et ells estant en aquestes paraules companyes del Rey de Castella foren tantost engir del loch entro a CCC homens a cavall et a poch istant vench lo Rey de Castella ab son poder e pres lo dit comte et don Pedro de Luna et fra Artal e los altres qui ab ells eren les quals paraules lo dit testimoni dix al Senyor Rey be ha XX meses poch mes o menys en la ciutat de Barchinona. Interrogat on ha oyt dir les dites coses e dix que en lo loch de Derocha.

A XXV dagost del any de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV en la ciutat de Seragossa jura et deposa lo testimoni seguent.

Lonrat En R. Perez de Pisa cavaller testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et devall escrites dir veritat. Et interrogat sobre lo XXXIV capitol et dix que es veritat que lo dit testimoni escrivi moltes et diverses vegades al Senyor Rey de la raho en lo dit capitol contenguda hoc encara ana lo dit deposant al Senyor Rey per la dita raho con lo dit Senyor no li resposes a les letres que aquest deposant li havia trameses et que aquest testimoni estant en lo castell de Perpenya denant lo Senyor Rey e En Bernat

de Cabrera et lo consell del dit Senyor explica con ell era vengut al Senyor Rey per certifficarlo que lo dit testimoni havia haut ardit dalguns amichs o parents seus quel Rey de Castella devia venir sobre Calatayut o sobre Tarasona et con lo dit En Bernat de Cabrera fos aqui present dix Senyor per cert no pot esser ver quel Rey de Castella venga sobre vostra terra la raho es aquesta con vos sabets be que ell tramet sos missatges et jo ne haudes letres per fermar ço que empres es entre ell e vos et axi feriets be que fessets I procuracio a qualque cavaller qui anas la per reebre la ferma del Rey de Castella et de aquelles universitats que han a fer et axi matex que fessets apparellar les universitats vostres aquells que venguessen açi per que als altres no calgues tardar que ja foren açi sino que esperaven En Vidal de Vilanova axi que lavos aquest deposant respos que aço que lo dit deposant deya que era ver e la raho era aquesta con lo Rey de Castella mana sos frontalers tots en la frontera del Rey Darago e no de Navarra perque lo dit En Bernat deya que per la carta que ell havia tramesa al Rey de Castella quel comte de Trastamara devia entrar ab les grans companyes que per alos fehia aquella aiustaya et no per altra raho ne contra lo Senyor Rey. Et per aquestes rahons que lo dit deposant dehia lo dit En Bernat trasch los IIII evangelis et jura que no era ver ne podia esser ver.

Sobre lo XXXV capitol interrogat et dix si no

saber algunes coses sobre aquell.

Sobre lo XLI capitol interrogat et dix si no saber alguna cosa sobre aquell exceptat que lo dit testimoni estant en Gerona lo dit comte lo empra que senvengues en Arago ab ell per ço con lo Senyor Rey o manava ab letra sua et lo dit testimoni dix al dit comte que li donas la letra lo qual li dix que no la tenia que en los coffres era que li venian derrera. Et lo dit testimoni resposli que noy iria sino veya la letra et com lo dit comte li mostras la letra e en aquella lo dit senyor li manas que tornas a ell hacsen a tornar a Perpenya e no sen volch anar ab lo dit comte. Et aquest testimoni recompta al Senyor Rey les paraules quel dit comte li havia dites et lavors respos don Bernat vejats Senyor no ha hom al mon quel comte no enganas per nostre serviy als dix si no saber sobre lo dit capitol.

Sobre lo XLII capitol interrogat et dix si no saber als sobre lo dit capitol sino per oyda.

Sobre lo XLIII et XLIV capitol interrogat et dix si res no saber sobre los dits capitols sino que oy dir al alcayt de Miedes e a altres moltes persones los noms dels quals no li recorden ço qui en lo dit capitol se conte. Et encara mes dix aquest testimoni que de los dites coses era fama comuna per tot Arago.

Sobre XLV capitol interrogat et dix si res no saber sobre lo dit capitol.

Sobre lo LVIII capitol interrogat et dix si no saber alguna cosa sobre lo dit capitol exceptat que aquest testimoni veya que lo dit En Bernat contenia ab linfant En Ferrando et ab vescomte de Cardona et ab daltres e deya a aquest testimoni aytals paraules que ell no volia aturar en Saragossa ans sen iria que noy volia morir per quina raho lo dit En Bernat feya les dites coses ne perque dix aquest deposant que nos sabia.

Sobre lo LIX capitol interrogat et dix les coses contengudes en lo dit capitol esser veres. Interrogat con sap et dix que per ço con hi fo present e que axi con a algutzir que capdelava les companyes.

Sobre LXI capitol interrogat et dix que es ver que Almanara e Murvedra se devien dar per rahenes et que aquest deposant havia dada licencia a aquelles companyes qui tenien Almanara quey portassen vi. Et la dita licencia los dona aquest testimoni de manament del dit En Bernat de Cabrera empero si en les dites coses se feya res per frau dix que nos sap.

Sobre LXIII capitol interrogat dix si res no saber sobre les coses contengudes en lo dit capitol.

Sobre LXV capitol interrogat et dix les coses contengudes en lo dit capitol esser veres. Interrogat con sap et dix que per ço con hi fo present.

Sobre LXVI capitol interrogat dix si no saber alguna cosa sino per oyda.

Sobre LXVII capitol interrogat dix les coses contengudes en lo dit capitol esser veres per fama.

Sobre lo LXVIII capitol interrogat et dix si res no saber sobre les coses en lo dit capitol contengudes.

Sobre los LXIX LXX capitols interrogat et dix si res no saber sobre les coses en los dits capitols contengudes.

Sobre LXXXIII capitol interrogat et dix que es ver ço que en lo dit capitol es contengut empero dix lo dit

testimoni que no sabia per quina manera si havia lo dit En Bernat.

Sobre lo LXXXVI capitol interrogat et dix esser veres les coses contengudes en lo dit capitol exceptat que no sab que letra vengues al dit comte de Castella quel deguessen ociura.

Sobre lo XC capitol interrogat et dix que es ver que tractament fo de les dites rahenes segons que en lo dit capitol es contengut empero quel dit En Bernat torba aytant con poch que sos nets noy entrassen empero la fi a queu feya lo dit testimoni dix que nou sap.

Sobre los XCIV XCV capitol interrogat et dix si res no saber sobre les coses en los dits capitols contengudes.

Sobre lo CI capitol interrogat et dix si res no saber en les coses contengudes en lo dit capitol sino per oyda dels homens.

Sobre lo CVIII capitol interrogat et dix que es ver quel dit En Bernat deya al Senyor Rey et als altres de

casa moltes et diverses vegades Senyor vos sens guerra no haveu vida ne havets camenjar que ab la guerra vos dona tot hom et altra dix que noy sabia.

Sobre CIX capitol interrogat et dix sobre les coses contengudes en lo dit capitol si no res saber empero que estant a Perpenya viu lo dit En Bernat continuar ab los vanecians et lavos se comensa la guerra dels genoveses.

Sobre CXII capitol interrogat et dix que es ver que la terra ses deffeyta per guerra et ses apobrida empero a colpa de quis feya diu que noy sap res.

Sobre lo CXIII capitol interrogat et dix les coses en lo dit capitol esser veres. Interrogat con sap et dix que per ço con hi era present eu veya.

Sobre CXIV capitol interrogat et dix esser ver les coses en lo dit capitol contengudes. Interrogat con sap et dix que per ço con veya tot dia.

Sobre CXVI capitol interrogat et dix esser veres les coses en lo dit capitol contengudes. Interrogat con sap et dix con per ço con lo dit En Bernat

o deya moltes vegades a aquest testimoni.

Sobre CXVII capitol interrogat et dix si res no saber sobre lo dit capitol exceptat que aquest testimoni diu que ha sospita e creu et presumex que les coses en lo dit capitol contengudes sien veres.

Sobre lo CXVIII capitol interrogat et dix que es ver que a induccio del dit En Bernat lo Senyor Rey ha fetes moltes et diverses donacions et alienacions de son patrimoni nos sap empero aquest testimoni a quina intencio lo dit En Bernat o feya.

Diluns a XXVI de agost del any de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV en la ciutat de Seragossa jura et deposa lo testimoni seguent.

Lo hontat e religios micer P. Ramon de Muntlonch doctor en decrets canonge et artiacha de Seragossa testimoni jurat et interrogat sobre lo IV et V capitol et dix que en aquell temps quel dit Rey de Castella tenia assetjat lo loch de Calatayut lo dit deposant fo enviat al Rey de Navarra per lalt infant don Ferrando et nobles et universitats del general Darago per assaber que era la raho quel dit Rey de Navarra fes part contra lo Rey Darago ab lo dit Rey de Castella lo qual deposant

troba lo dit Rey de Navarra et labat de Fiscam en Olit e aqui lo dit abbat de Fiscam dix al sobre dit deposant les coses contengudes en los dits IV et V capitol exceptat que no li dix quel dit En Bernat de Cabrera dixes al dit Rey de Castella la fe de homenatge vos promet etc. mas que dix en catala aytals paraules per lo cor de Deu Senyor lo secret vos sera ates et complit. Interrogat en qual loch lo dit abbat de Fiscam dix les dites paraules a aquest deposant et dix que en lo loch Dolit en la sala de la posada del dit abbat.

Dimarts a XXVII dagost del any de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV en la ciutat de Ceragoça jura et deposa lo testimoni segnent.

Lonrat En Johan Exemenes Dorrea cavaller Senyor de la honor Dalcalaten tostimoni jurat et interrogat sobre les coses damunt dites et devall escrites dir veritat la qual sapia. Et primerament interrogat sobre lo XXXIV capitol lixats los precedents et dix aquest deposant les coses contengudes en lo dit capitol haver oydes dir en la ciutat de Seragossa e en altres diverses lochs Darago. Interrogat a qui ha oydes dir les coses en aquell capitol contengudes et dix a don Jordan Perez Dorries governador et an Ramon Perez de Pisa et encara a daltres persones los noms de les quals no li recorden.

Sobre lo XXXV capitol interrogat et dix si no saber les coses en aquell capitol contengudes exceptat que es be ver que pochs dies ans que Calatayut fos assatjat o pochs dies apres lo majordom del Senyor Rey ço es don Pere Jordan Dorries vench de les parts Doscha a la ciutat de Seragossa e ajusta los prelats nobles et cavallers qui eren en la ciutat de Seragossa e tengueren tots ensemps consell en quina manera porien dar consell que la terra nos perdes axi e quey prenguessen algun remey fins que lo Senyor Rey que lavors era a Perpinya fos a les parts Darago con segons que lo dit En Pere Jorda Dorries dix ell e son frare navien ja escrit al Senyor Rey.

Sobre lo XLI capitol interrogat et dix les coses en aquell contengudes esser veres interrogat con sap et dix aquest deposant que per ço con ell era lavos con lo dit comte aemprava los cavalles en la ciutat de Seragossa e encara que aquest deposant fo. aemprat de anar ab lo dit comte e per semblant forma ne fo aemprat son fill En Xemen Durrea lo qual havia atorgat de acompanyar lo dit comte sino que aquest lin veda. Interrogat con sap aquest deposant que don Pedro de Luna per gran imprexevol del dit comte li atorgas que ell iria ab ell et dix aquest deposant que per ço con lo dit comte Dosona sen vench una sesta dormir al alberch daquest deposant e dormiren una

estona fort poque ensemps e lo comte tantost desperta aquest deposant e dixli entre les altres paraules aquestes o semblants. Don Johan Exemenez fort feu mal con vedau a vostre fill et a don Pedro que no vajen ab mi prech vos que pus vostre fill me tollets que nom tolgats don Pebro nebot vostre. Et axi prech vos que anem a ell et aquest deposant resposli con hi irem ara que ell dorm ab ça muller e lo dit comte respos per Deu si irem e lavarlonem jo e tu et ab aytant aquest deposant ensemps ab lo dit comte anarensen a la posada del dit don Pedro e entraren en la cambra on ell dormia ab madona sa muller et ferenlo lavar del lit e lavos lo dit comte prega aquest deposant et lo dit don Pedro que ells tots tres se metessen a Calatayut de nits cor de ço farien gran servey al Senyor Rey et lavos acordaren tots treses quey anassen pero dix lo dit deposant que a ell paria que ells no deguessen partir de Seragossa tro aytant quel dit don Pedro hagues trames a Mores a Diego Garcia de Vera e lo dit deposant trametria a alguns amichs seus que havia en aquella partida e que guardassen loch et manera que ells hi poguessen entrar ans que somoguessen la cosa e lo dit comte hac gran bascha e pregals que anassen els dix aytals paraules o semblants prech vos que anem anem que quant serem la nosaltres nos trobarem loch e avinentesa e aquest deposant dix que per res entro que ell ne fos cert ell noy iria ne partiria de Seragoça e lavos dix lo comte a aquest deposant donchs lixats anar don Pedro e mi e iremnosen a Mores e veurem la cosa e despuys estats aparellats que tantost que loch ha-

ja nos vos trametrem missatge et lavos venitsnosen vos et vostre fill e aço atorga lo dit deposant que li pleya et lavos els no prengueren lo cami de Mores ans sen anaren a Darocha e puys lendema vench a aquest deposant un escuder seu lo qual havia nom Henyego Turboy lo qual vench de Navarra lo qual certiffica al dit deposant de part delguns amichs que lo dit deposant ha en les parts de Castella et de Navarra los quals li trameteren a dir ques guardas que En Bernat de Cabrera et son fill havien promes al Rey de Castella que ells li darien en son poder dels majos homens del Rey Darago et la mayor partida que ells poguessen perque pregaven lo dit deposant que ell e son fill si guardassen et decontinent aquest deposant escrivi de ça ma una letra a don Pedro de Luna qui era ab lo comte Dosona a Darocha ab la qual li feya saber tot lo fet segons que al dit deposant era estat manifestat et tramesla li per un fadri sacretament et cant lo fadri plaga en Darocha troba lo dit don Pedro qui dormia e lo comte Dosona qui anava pasajant per lo carrer denant la sua posada et lo dit comte con viu lo fadri demanali de qui era e lo dit fadri li respos que den Johan Exemeneç Durrea et que aportava una letra al dit don Pedro de Luna et lavos lo dit comte dix al fadri donem la letra que jo la li donare et lo fadri dona la letra al dit comte et a cap de una peça lo dit comte dix al fadri tornaten tantost et dili que recapta haura e veten cuytadament axi quel dit fadri sen torna que no viu lo dit don Pedro ni parla ab ell et cant fo vengut lo dit fadri recompta a aquest deposant axi con li era pres. E

lo dit deposant lavos fo fello per ço con havia liurada la dita letra al dit comte et decontinent aquest deposant feu batra lo dit fadri et tantost aquest deposant trames altra missatge al dit don Pedro per la dita raho e con lo dit missatge fo a Darocha troba que lo dit comte e don Pedro eren preses perque aquest deposant no poch proceyr mes avant.

Sobre lo XLII capitol interrogat et dix les coses en aquell contengudes esser veres. Interrogat con sap et dix que per ço con aquest deposant o oy dir a moltes et diverses persones los noms dels quals no li recorden e encara que presumex aquest deposant les coses contengudes en lo dit capitol esser veres per les rahons que dites ha en lo precedent capitol.

Sobre lo XLIII capitol interrogat et dix les coses contengudes en lo dit capitol haver oyt dir esser veres. Interrogat a qui ha oyt dir les coses en lo dit capitol contengudes et dix que a Padrolo hom de peu de don Pedro de Luna lo qual era anat ab lo dit comte Dosona e ab lo dit don Pedro et ab los altres qui ab ells eren entro en vista de la host del dit Rey de Castella e encara sen torna ab ells el loch de Miedes et lo qual segons que dix fo present a les coses dius escrites. Lo qual Pedrolo con lo dit comte e don Pedro et los altres qui ab ells eren foren presos sen vench a casa daquest deposant lo qual Pedrolo recompta a aquest deposant en acabament les paraules seguents que com

lo dit comte et don Pedro fossen en lo bosch en lo dit capitol contengut e agren trames dos homens los noms dels quals no li recorden envers la host del dit Rey de Castella per veura et saber si lo dit comte et don Pedro porien entrar en lo loch de Calatayut et lavos los dits dos homens foren preses per homens de la dita host et lavos aquells preses la dita host se arravata et dix don Pedro de Luna comte cavalquem et anemnosen que sentits som. E lo comte respos aturem que bons cavals tenim et vejam que faran que tota hora quens en vulam anar nos ne porem anar. Axi que don Pedro manant congoxa gran al dit comte que sen anassen lo dit comte quaix ab manera de riura feu lo aturar una gran pessa tant que partida de la host era ja prop dels e laltra partida que aconseguia et lavos vengueren sen a Miedes et con foren en lo loch de Miedes don Pedro ana dir al comte que sen anassen a Darocha que salvament sen hi podien anar et lo comte dix que romanguessen aqui que salvament hi podien aturar axi que lo dit comte feu tant que romangueren aqui et aturaren tota la nit aqui et quant vench per lo mati don Pedro dix al comte comte cavalquem et anemnosen a Darocha. E lo comte dix jaquixme dormir que son he nom vul lavar ten mati. E don Pedro congoxant torna altra vegada et feulo lavar e cant fo lavat lo dit don Pedro dix al dit comte cavalquem et anemnosen et lo dit comte respos et dix per ma fe no cavalcare tro que haja begut et mentre els bevien vengren les guaytes que los del loch tenien et digerenlos veus açi lo poder del Rey de Castella quin ve. E lavos don Pe-

dro congoxa de cavalcar e dix al comte fassam tost et anemnosen. E lavors lo dit coomte dix per me fe no jaquire mon menjar que abans que ells sien vengats nos ne porem anar. E ells estant en aquest contrast los de la geneta del Rey de Castella foren plegats engir del loch et lavos don Pedro dix ara comte anemnosen si podem. E lo comte respos a don Pedro no hajas por que jo hi dare recapte. E a cap de pessa lo Rey de Castella plegas ab son poder al dit loch de Miedes e con fo aqui dinas. E dinat que fo decontinent feu parar un gin e cant lo giny fo parat lo dit comte puja a un tarrat. E vench lo Rey de Castella cavalcant en una mula anvers la part don lo dit comte era. E lo dit Rey parla ab lo comte les paraules empero qui entre ells foren dix aquest testimoni que nos sab quines se foren sino que lo comte a cap de poch que lo Rey de Castella hac parlat ab ell dix al dit don Pedro nos açi nons podem tenir mes val quens retam al Rey de Castella a merce. E don Pedro dix que nou faria per res que mes amaria morir que no retres a ell e lo dit comte dix al dit Pedro que si ell volia morir que nou feya ell. Et anaso lo dit comte anassen vers la porta per obrir la porta del castell. E quant fra Artal viu que lo dit comte volia obrir la dita porta mes mans per la espasa et dix jo noure qui obrira la porta. E lo comte dix orat turet mes seny cuydes tu haver que ton frara ne jo. E ab aytant Guter Dies de Sentdoval pres lo dit fra Artal per lo bras. E lavors lo comte isque defora et feu son parlament ab lo dit Rey de Castella et lavos reterense al dit Rey. Interrogat en qual loch aquest

deposant oy dir les dites coses al dit Pedrolo. E dix que en casa del dit deposant. E encara dix aquest deposant les dites coses o quaix en acabament semblants haver oydes dir a moltes et diverses persones los noms de les quals no li recorden. E aytal es publica veu et fama per tot Arago. Interrogat que es fama e dix que ço que les gents dien.

Sobre lo XLIV capitol interrogat. E dix si res no saber de les coses contengudes en lo dit capitol sino axi con demunt ha deposat.

Sobre lo XLV capitol interrogat. E dix aquest deposant si res no saber en les coses contengudes en lo dit capitol sino que ha oyt dir les coses en aquell capitol contengudes a moltes et diverses persones los noms de les quals no li recorden.

Sobre lo LII capitol interrogat lixats los altres. E dix aquest deposant les coses en aquell capitol contengudes esser veres. Interrogat con sap les dites coses esser veres. E dix que per ço con aquest testimoni estant a les corts de Muntso En Bernat de Cabrera dix moltes vegades a aquest deposant aytals paraules o semblants Nebot prech vos que vos tractets ab los Darago quel dit comte no venga car gran dampnatge sen seguiria al Rey et a vosaltres que jan deuriets esser

esquivats per lo temps que ha estat entre vosaltres et ara sou cert que fara pits.

Sobre lo LIII capitol interrogat. E dix que havia oydes dir aquest deposant les coses contengudes en lo dit capitol esser veres. Interrogat a quiu oy dir et dix que a Pedro Carrelo. Interrogat en qual loch liu dix. E dix que en lo loch de Muntso en la posada del dit Pedro Carrello.

Sobre lo LVIII capitol interrogat lixats los altres capitols. E dix aquest deposant les coses en lo dit capitol contengudes esser veres. Interrogat con sap. E dix que per ço con aquest deposant fo en lo consell quis tenia a Saragoça que lo Senyor Rey anas a parlament ab lo Rey de Navarra. E que aquest deposant segons que dix contrastava que lo Senyor Rey no anas al dit parlament ans acorragues al regne de Valencia quis perdia. E que lavos lo dit En Bernat sapodra que lo Senyor Rey anas al dit parlament. E que aquest deposant fo e era present con lo tebustol en lo capitol contengut se moch entre linfant En Ferrando et lo vescomte de Cardona et altres contra lo dit En Bernat.

Sobre lo LIX capitol interrogat. E dix aquest deposant quey sabia solament aço que es ver que com lo Senyor Rey ab la sua host fo prop la Lossa vench mis-

satge al infant que les companyes del Senyor Rey havien guanyada laygua et lo pas de la Losa. E lavos linfant e lo comte de Trastamara que havien la deventera e aquest deposant era ab ells en la dita deventera feren anar los panons avant per socorrer a les companyes del Senyor Rey qui tenien laygua. E axi con los panons anaven avant vench lo dit En Bernat de Cabrera als dits infant e Comte. E dix quels fes aturar car ell no consellava la passada que a gran perill se metien quel pas era fort stret. E lo dit deposant respos et dix al dit don Bernat usa e com se pot fer que aquella companya tan pocha haja guanyada laygua e lo pas perque no porem nos passar ab tot lo poder sens perill o passarem a honor nostra. E ab tant lo dit infant respos e dix al dit En Bernat per cert don Bernat que veritat vos diu don Johan Xemenez. E lavos dix don Bernat Senyor vajen ab mi Pero Carrello et don Arnau de França et veurem lo pas si porets passar e levos acordarets qua sera de fer si passarets o no e axis feu de fet. E dementre que los demunt dits anaren per ver lo dit pas vench missatge al dit infant que acorraguessen a les companyes del Senyor Rey qui tenien lo dit pas cor gran companya no venia del Rey de Castella. E lavos aquest deposant dix al dit infant Senyor brocats avant que si vos brocats tot hom vos seguira e socorrets a les companyes. E ab tant vench un cavaller del dit deposant lo qual ha nom Fertuny Aznares de Falses e Pero Garcia procurador del dit deposant lo quel dix altament devant tot hom. E dix aytals paraules o semblants al dit infant Senyor gran traycio es aques-

ta que jo he vist un genet qui aporta letres de don Bernat al Rey de Castella lo qual senes passat al dit Rey de Castella denant mi e daltres ab les dites letres. E estant en aço lo dit En Bernat ab los dits don Pedro Carrello et Arnau de França vengren deves lo dit pas contrastantse del passatge a la perfi que lo dit En Bernat dix que passas quis volgues que ell noy passaria ans ne faria tornar lo Rey. E lavos lo dit En Bernat anassen vers lo Rey e feune tornar lo dit Senyor Rey e feu girar los panons.

Sobre LX LXI LXII LXIII LXIV LXV LXVI LXVII LXVIII fins al capitol LXXVI dix si res no saber sobre aquells sino quen oy dir en Arago moltes vegades les coses en aquells capitols contengudes.

Sobre lo LXXVI capitol interrogat e dix les coses en aquell capitol contengudes esser veres. Interrogat con sap. E dix aquest deposant que per ço con era tot dia ab lo Senyor Rey et ab son consell e contractava e parlava et veya parlar de les coses en lo capitol contengudes ab lo dit Senyor Rey et ab son consell et ab don Bernat.

Sobre lo LXXVII capitol interrogat. E dix les coses en aquell capitol contengudes esser veres. Interrogat con sap. E dix que per ço con aquest deposant es estat

en Regne de Valencia perque consellava et supplicava et requeria al Senyor Rey et a tot son consell que la armada ques fees per socorrer a regne de Valencia empero lo dit En Bernat tenia que la dita armada nos faes.

Sobre lo LXXXVI capitol interrogat. E dix aquest deposant no saber als sobre les coses contengudes en lo dit capitol sino les coses seguents ço es que estant linfant En Ferrando capita de Saragoça vench un fra menor a la ciutat de Saragossa lo qual portava letres a don Bernat de Cabrera qui era ab lo Senyor Rey en les parts de Cathalunya per tractament de pau entre lo Rey de Castella et lo Rey Darago les quals letres lo dit frare mostra al dit infant et al governador Darago et al justicia et a aquest deposant et altres persones de consell del Senyor Rey. E aquestes letres portava lo dit frare publicament empero be III dies ans que lo dit frare fos en la ciutat de Saragoça aquest deposant hac ardit cert de amichs seus que ha en les parts de Castella et de Navarra que lo dit frara devia venir e que portava o devia portar algunes letres publicament empero que part aquelles que lo dit frara ne aportava daltres amagadament en la sabata del peu esquerra del dit frara cosides entre dues soles de la dita sabata en les quals letres segons que los dits amichs daquest deposant li feyan saber se contenia lo tractamnnt de la mort del infant En Ferrando e del comte de Trastamara e daltres qui eren en nombre XVII persones qui

devien morir e daltres tractaments qui eren entre lo Rey de Castella e don Bernat los quals ells non podien fer saber a aquest deposant quins ne quals eren. E quant aquest deposant anassen al dit infant e recomtali tot lo fet segons que demunt ha deposat e no resmenys li dona de consell que tramates al dit frara e quel prengues et que li descosis la dita sabata la qual cosa lo dit infant no volch fer que dix que por havia que al Senyor Rey no sabes greu car per ventura lo dit Senyor sabia ja aquest fet. E apres aquest deposant anassen al governador e per semblant forma li recompta tot lo dit fet et li dona semblant consell que havia al infant et lo governador respos que no sen gosaria plenir pus linfant era en Saragossa mas si ell noy fos que ell o fera. E ab tant aquest deposant ensemps ab lo dit governador anarensen al dit infant et parlaren ensemps del dit fet. E apres moltes paraules aquest deposant ana dir als dits infant e governador pus vosaltres nou volets fer lixats ho fer a mi que con lo frara hic exira jo li sare a pas e descalsar li e la sabata e pendre les dites letres. E lavos lo dit infant respos a aquest deposant que no fes per res ne encara que no li consellava queu fes e per aquesta raho aquest deposant ne altres no enantaren en lo dit fet ans lo dit frara sen ana al Senyor Rey et a don Bernat ab totes les dites letres e als dix que no sap sobre lo dit capitol.

Sobre lo CI capitol interrogat. E dix aquest deposant que sap solament aço sobre les coses contengudes

en lo dit capitol ço es que lo dit En Bernat lo dijous de la cena pus prop passat feu armar los homens Dalmudever mas empero per quina raho los feu armar dix aquest deposant que nou sap. Interrogat con sap aquest deposant ço que deposa. E dix que per ço con ell hi havia trames I correu al dit don Bernat qui lavos era en lo dit loch e que lo dit correu viu segons que recompta a aquest deposant los homens del dit loch Dalmudever gornits e encara que los jurats del dit loch digeren al dit correu que don Bernat los feya axi estar aunats alra dix si no saber en lo dit capitol.

Sobre lo CVIII capitol interrogat lixats los altres. E dix les coses contengudes en lo dit capitol esser veres. Interrogat con sap. E dix aquest deposant que per ço con un dia aquest deposant era en lo verger del reyal de Valencia ensemps ab don Bernat de Cabrera per cabal reunantse de moltes feynes e en special del contrast del jutge Darborea con lo dit En Bernat lavos devia passar en Sardenya aquest deposant dix al dit En Bernat aytals paraules o semblants Avonclo gran pecat fa qui aquest Senyor met en guerra et lo dit En Bernat respos aytals paraules o semblants Nabot mal dia nos sera vengut a nosaltres et a vosaltres lo dia que aquest Senyor estia en pau. E aquest deposant li dix e perque e lo dit En Bernat respos con lo temps que ell havia pau no cessara tro que ell haja sobjugat tots nosaltres et vosaltres eus haja trancades nostres libertats et lavos aquest deposant dix si aço es ver ja

Deu no li do ler que haja pau de tota su vida. E als dix si no saber sobre lo dit capitol.

Sobre lo CXII capitol interrogat lixats les altres. E dix aquest deposant les coses en aquell contengudes esser veres. Interrogat con sap. E dix que per ço con tot hom o veu eu ha pogut veura tot dia e es massa manifest et notori a tuyt.

Sobre lo CXIII capitol interrogat e dix aquest deposant les coses en aquell capitol contengudes esser veres. Interrogat con sap. E dix que per ço con aquest deposant viu les coses en lo dit capitol contengudes fer al dit En Bernat moltes et diverses vegades hoc encara que con eren en consell que aquest deposant li contrastara a son voler e tantost lo dit En Bernat feya que aquest deposant noy fos et que ni hagues daltres et axi matex veya aquest deposant que lo dit En Bernat ne usava tot dia axi. E per semblant forma dix aquest deposant que tinguera lo voler del dit En Bernat e lavos aquest deposant romania en consell et gitaven aquells qui li contrastaven.

Dijous a XXIX dagost del any demunt dit en la ciutat de Ceragoça jura et deposa lo testimoni seguent.

Pero Garcia del loch de Luçena del regne de Valencia testimoni jurat et interrogat sobre les coses deval escrites dir veritat la qual sapia. E interrogat si sap ne ha oyt dir que don Bernat de Cabrera ne lo comte son fill durant la guerra del Rey Darago et del Rey de Castella tramesessen letres algunes al Rey de Castella ne lo dit Rey de Castella a ells o alcu dells et dix aquest deposant que no que ell sapia sino tant solament aço que con lo Senyor Rey ara a un any passat poch mes o menys era a Nules ab tota la sua host e parti daqui per anar vers la Losa aquest deposant viu don Bernat de Cabrera quis parti del Senyor Rey et de la companya e trias a un depart e aço fo con lo dit Senyor Rey sen devia tornar vers Nules e engir del dit En Bernat hac III o IV homens a cavall et en special ni hac un daquells qui parlava ab lo dit En Bernat a caval e estant axi aquest deposant a cap de poch viu partir lo dit En Bernat dels dits homens a cavall e que sen tornava devers lo Senyor Rey. E en aquell instant mateix vench un clerga conexent daquest deposant. E dixli aytals paraules o semblants Sapiats que En Bernat de Cabrera parlava ali ab uns cavallers et en special a triat ab un e parlant ab aquell jo he vist que lo dit En Bernat ha dades unes letres a aquell cavalcant ab qui parlava atriat. E he vist encara que lo dit cavalcant reebudes les letres parti del dit En Bernat e tench cami de vers la Losa o vers Almanara e el vist que ses mesclat ab companyes o cavalcants del Rey de

Castella e sen es anat ab ells e semblants paraules de les prop dites dix aquest deposant que havia oydes dir en aquell instant mateix a un jova lo qual deia queu havia vist lo nom del qual jova dix si no saber. E alra dix que no sabia aquest deposant sobre les dites coses.

Dissapte derrer dia del mes dagost en la ciutat de Seragoça jura et deposa lo testimoni seguent.

Lo noble En Pero Ferrandes Dixar testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et devall scrites dir veritat la qual sapia. E interrogat sobre lo XXXIV XXXV capitols interrogat. E dix si no saber res sobre los dits capitols.

Sobre lo XLI capitol interrogat. E dix si res no saber sobre les coses contengudes en lo dit capitol sino de oyda.

Sobre lo XLII XLIII XLIV XLV XLVI et dix si res no saber sobre les coses contengudes en los dits capitols.

Sobre lo LII capitol interrogat. E dix si res no saber

alguna cosa sobre lo dit capitol exceptat que aquest deposant oy dir al dit En Bernat de Cabrera que ell tardava la vengoda del comte de Trastamara a fi que no consumassen la terra laltra per favor del infant En Farrando.

Sobre lo LIII LIV LV LVI LVII LVIII dix aquest deposant si res no saber de les coses contengades en los dits capitols.

Sobre lo LIX capitol interrogat et dix si res no saber de les coses en lo dit capitol contengades exceptat de oyda et de fama car dix aquest deposant que axis deya comunament en la dita host et aytal era publica veu et fama que lo dit En Bernat destorba lo fet axi con en la dita capitol se conte.

Sobre los altres capitols interrogat. E dix si res no saber sobre les coses contengudes en aquells de certa sciencia.

Item fo interrogat sobre la preso del comte Dosona si sap aquest deposant que aquell se procuras la dita preso. E dix que no exceptat que oy dir a un escuder lo nom del qual no li remembra lo qual era en lo loch de Miedes con lo dit loch fo pres que lo dia que lo Rey

de Castella fo en lo dit loch e pres lo dit comte Dosona quel dit escuder estant en lo dit loch vist e oyt que lo Rey de Castella havia demanat lalcayt per saber lo dit comte Dosona et los altres on eren et com lo dit alcayt fos devant lo dit Rey de Castella et aquell lo interrogas on era lo dit comte ne los altres quel dit alcayt segons que aquell deya havia respost al dit Rey que ver era quey eran estats mas que ja sen eren anats. E com lo dit alcayt no fos cregut per lo dit Rey de Castella per sa paraula lo dit Rey lo feu jurar sobre la creu de la sua espasa matexa si era axi o no lo qual dit alcayt en favor del dit comte e dels altres sera perjurat dient que noy eren. E ladonchs lo dit alcayt a poch instant sen torna al dit loch de Miedes et con fes relacio de totes les dites coses al dit comte et als altres dientlos con lo dit Rey de Castella sen devia tornar con ja hagues manat desbestir los gins quel dit comte Dosona havia dit que no sen volia anar fins que hagues parlat ab lo dit Rey de Castella. E com don Pedro de Luna et los altres lin contrastassen lo dit comte dix que per cert que axi se havia affer. E de feyt tantost isque del dit loch et los altres apres dell.

Iem fo interrogat lo dit testimoni si sap ni ha oyt dir quel dit En Bernat de Cabrera fes negu tractament en dan del Senyor Rey ne de la cosa publica. E dix si no saber alguna cosa exceptat qae lo dit Rey de Castella estant sobre lo setge de Calatayut que un porter del dit Rey de Castella passant per lo terme Dixer ama-

gadament que aquell fo pres per compania del dit deposant e pres fo escorcollat et foren en poder daquell trobades alcunes cartes axi del Senyor Rey con den Bernat de Cabrera con dalguns altrés. E com lo dit deposant se sospitas que en les letres del dit En Bernat no hagues alguna cosa qui fos dampnosa al dit Senyor Rey o a la terra obri aquelles e legiles e en la pus sotil letra par al dit deposant quel dit En Bernat escrivis al Rey de Castella e li feya saber que li grahia molt con li havia fet saber que la sua terra havia jurat per senyor lo senyor Infant don Alfonso fill del dit Rey faentli encara mes saber en la dita letra que sos affers estaven en bon estament quel comte de Trastamara era en Proensa e que nol calia doptar de res e quel dit En Bernat de Cabrera seria ivas (?) ab lo dit Rey de Castella. Item fo interrogat de ma de qui foren escrites les dites letres. E dix que de ma den Sent Feliu li paria que fossen escrites. Item fo interrogat les dites letres si les tenia en son poder e dix que no con apres ell sen anas en Barchinona e dixes les dites coses al Senyor Rey e lo dit Senyor Rey li manas que les dites letres donas al dit En Bernat de Cabrera la qual cosa aquest deposant feu de fet. Empero que li par que lo dit Et Bernat se retes fort cuytat de cobrar les dites letres les quals lo dit deposant rete closes al dit En Bernat per manament del Senyor Rey segons que dit es.

Lo dit dia en la ciutat de Seragoça jura et deposa lo testimoni seguent.

Fortuny Eznares cavaller habitant en Sadava testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et devall escrites dir veritat la qual sapia quel dit En Bernat de Cabrera faes negun tractament contra lo Senyor Rey ne la cosa publica. E dix si als no saber exceptat que aquest deposant estant al loch de Olit del regne de Navarra ja en la primera guerra segons que li dona viares oy dir a Adam Gonçalvis Dandoxella e Pera Alveris Darrada cavallers de Navarra et a Diego Xanxis del Faro del loch del Faro del regne de Castella et adaltres molts los noms dels quals no li recorden ço es que aquest deposant havent departiment sobre lo Rey Darago et lo Rey de Castella ab los demunt dits con moltes rahons hagueren dites cascun mantenent son senyor. Los dits cavallers digeren a aquest deposant aytals paraules o semblants que don Bernat de Cabrera havia jurat et prome? al Rey de Castella de darli lo regne Darago o de fer subjugar lo Rey et el regne o de darli los mellos homens Darago. E encara tro a VIII dies apres que les dites coses foren dites a aquest deposant vench al loch de Sadava a la posada daquest deposant Xanxo de Bolea qui venia de cami del Rey de Castella et del Rey de Navarra lo qual dix a aquest deposant semblants paraules que los demunt nomenats li havien dites les quals coses lo dit Xanxo de Bolea dix a aquest deposant que havia oydes dir en Almassan on eren los dits Reys de Castella et de Navarra. E aquest deposant dix al dit Xanxo de Boleá que

decontinent sen anas al Senyor Rey e que li digues sino per lo cap de Deu que ell lo acusaria ab lo Senyor Rey. Dix encara aquest deposant interrogat que be ha un any poch mes o menys que con lo Senyor Rey era a la Losa que aquest deposant era aqui ab alcuns altres cavallers e estant axi alguns cavallers vengeren vers aquest deposant et als altres qui prop li eren e digerenli vejats vejats vets aquell genet que sen va aquell leva cartes de don Bernat de Cabrera e portales al Rey de Castella e en aço aquests guardaren et viren lo dit genet que sen anava vers la host del Rey de Castella et tantost aquest deposant anassen vers linfant En Ferrando qui era aqui e contali lo fet. E lo dit infant tantost feuse venir aquells altres cavallers qui vist ho avien et demanals si era axi e aquells resposeren per cert Senyor hoc que nos o havem vist. E als dix aquest deposant que no sabia sobre los dits affers.

Lo dit dia en la ciutat de Ceragoça jura et deposa lo testimoni seguent.

Lonrat don Garcia Sentia cavaller alcayt Dixer testimoni jurat et interrogat sobre les coses seguents et altres dir veritat la qual sapia. E interrogat si sap que En Bernat de Cabrera fes neguns mals tractaments contra lo Senyor Rey ne la sua cosa publica et dix aquest deposant que no exceptat que dementra lo Rey de Castella era sobre lo loch de Calatayut que un por-

ter fo pres per En Pero Sesse e per En Johan Dossal veyns de Sent Pere de Calanda. E de continent aquests manaren lo dit porter denant al noble En Pero Ferrandes Dixar al loch Dixar. E dementra ley menaven trobaren aquest deposant et digerenli con ells havien preses lo dit porter e que nos sabien si portava letres ni als. E tantost aquest deposant ab los altres qui pres manaven lo dit porter escorcolar e trobaren que lo dit porter portava alcunes cartes o letres axi del Senyor Rey con den Bernat de Cabrera con daltres e lavors manaren lo dit porter denant lo dit En Pero Ferrandez Dixar e recontarenli con havien pres aquell porter lo qual portava letres del Senyor Rey et den Bernat de Cabrera e daltres. E per tal con tot hom se sospitava quel dit En Bernat no fes qualque cosa a saber al dit Rey de Castella lo dit En Pero Ferrandiz obri les dites letres ço es aquelles den Bernat de Cabrera et ab aquest deposant ensemps lo dit En Pero Ferrandiz legi les dites letres. E en la menor letra de dues quel dit En Bernat ne trametia al Rey de Castella dona viares a aquest deposant que en acabament se contesessen aytals paraules o semblants quel dit En Bernat li feya sobre que li grahia molt con li havia fet saber que la sua terra havia jurat per senyor lo senyor infant don Alfonço fill del dit Rey de Castella. E encara li feya saber en la dita letra que sos affers estaven en bon estament e quel comte de Trastamara era en Proensa e axi que nol calia duptar de res. E quel dit En Bernat de Cabrera seria ivas ab lo dit Rey de Castella. Interrogat les dites letres de ma de qui foren escrites. E dix

que nos sabia. Interrogat si sap en poder de qui son vuy les dites letres. E dix aquest deposant si no saber sino que con lo dit En Pero Ferrandiz sen ana a Barchinona al Senyor Rey et aquest deposant sen anas ab ell lo dit En Ferrandiz dix a aquest deposant que En Bernat de Cabrera sabia que les dites letres eren en poder del dit En Pero Ferrandiz e que tantost a gran cuyta anassen al Senyor Rey e manali gran bascha que lo Senyor Rey manas al dit En Pero Ferrandiz que li donas les dites letres e daço bascha regeu lo dit En Bernat axi que lo Senyor Rey mana al dit En Pero Ferrandiz que donas les dites letres al dit En Bernat la qual cosa lo dit En Pero Ferrandiz li liura closes et segelladas segons que lo dit En Pero Ferrandiz recompta a aquest deposant e als dix que noy sabia.

Diluns a III de setembre del any demunt dit en la ciutat de Ceragoça jura et deposa lo testimoni seguent.

Sanxo Gonsalvis de Heredia cavaller de casa del noble don Pedro Ferrandis Dixer testimoni jurat et interrogat sobre les coses deval escrites dir veritat. E interrogat si con lo Rey de Castella pres lo loch de Miedes aquest deposant siy era present e dix aquest deposant que es ver que con lo dit loch de Miedes fo assetjat per lo Rey de Castella que aquest deposant era aqui ab don Johan Alfonço de Xerica dix encara aquest

deposant interrogat que con lo dit comte Dosona et don Pedro et los altres qui ab ell eren foren presos que lo Rey de Castella se acosta prop lo portal del castell de Miedes e dix aquest deposant que viu lo comte Dosona e don Pedro de Luna et fra Artal de Luna e Guter Diez de Sentdoval et En Blanes qui vengeren vers lo Rey de Castella tots trists e esmaylats e quaix ab cara plorosa exceptat lo dit comte Dosona qui venia primer vers lo dit Rey de Castella ab cara segons que paria quaix alegra et ab color assats bona segons los altres et tots aquels de la host del dit Rey de Castella se maravellaven de la cara et comportament del dit compte empero dix aquest deposant que no sap lo dit comte ques tenia en son cor. Interrogat si aquest deposant sap que la preso del dit comte se faers voluntariament et no per força e dix aquest deposant que nos sap mas empero que la fama era aytal en Arago et per tota la terra del Senyor Rey. Interrogat si sap que En Bernat de Cabrera ne lo dit comte faessen neguns mals tractaments contra lo Senyor Rey ne la sua cosa publica. E dix que no sino per fama qui es aytal per tota la terra. E als dix que no sap sobre los dits affers.

Dimarts a IV de setembre en lo dit loch de Seragoça jura et deposa lo testimoni seguent.

Johan Xanxes Munyos donzell fill de Miquell Peris

Munyos del loch de Teroll testimoni jurat et interrogat si sap que don Bernat de Cabrera faea negun mal tractament contra lo Senyor Rey ne la sua cosa publicha et dix aquest deposant que noy sap als sino que lo divendres sant vench lonrat En Garcia Lopez de Sesse vench al loch de Xea on aquest deposant era et dix aquest deposant et a daltres molts qui eren en lo dit loch de Xea que En Bernat de Cabrera fugia et que lo Senyor Rey lo manava encalçar et pendre perque feu manament de part del dit Senyor Rey a aquest deposant et a tots los altres qui ala eren quel seguissen et que lo li aydassen a pendra. E que tantost aquest deposant ab dos homens a cavall daquest deposant segui e lo dit En Garcia Lopez per encalsar et pendre lo dit En Bernat axi que perseguirenlo entro al loch de Carcastello. E con aquest deposant fo la ab don Garcia Lopez aquest deposant viu lo dit En Bernat qui estava fora lo mur del dit loch. E segons que depuys aquest deposant sabe ab los homens del dit loch lo dit En Bernat havia ja parlat ab los homens del loch e los havia dat entenent que lalgutzir del Rey Darago li venia detras ab grans companyes de cavall et de peu per pendrel per ço con lo Rey Darago havia hauda gran brega ab lo Rey de Navarra axi que lo dit Rey de Navarra devia esser mort et per ço con lo dit En Bernat lo aydava a defensar en la brega en la qual havia morta molta gent per ço lo dit algutzir venia aqui per pendrel. E axi que ell los pregava que ab lo bateu li passassen laygua del riu Darago car en lo dit loch Dalmudever nos tenia per segur. E los homens del dit loch digeren-

li que nou farien mas que sen entras dintre lo loch e ells deffendrienlo. E sobre aquestes paraules lo dit En Garcia Lopiz ab aquest deposant et ab Fortunyo de Sesse foren aconseguits al dit loch e semblantment a fort poqua estona vengren alcuna companya de caval del dit En Garcia Lopiz et tantost materense alcuns homens a cavall en gir lo mur et per los portals e con lo dit En Bernat viu aço volch exir vers la orta del dit loch e Fortunyo de Cesse viulo e broca vers ell. E lo dit En Bernat tantost tornassen vers un corral. E estant en aquell corral lo dit En Bernat ab alcunes persones qui ab ell eren aqui vengudes los noms dels quals no li recordeñ feren un forat en lo mur per lo qual els sen entraren dins la vila. E tota la nit aquest deposant ab don Garcia Lopiz de Sesse et ab los altres qui eren aqui ab ell vallaren tota la nit anant en gir lo mur fins al jorn. E lendema per lo mati don Garcia Lopiz requiri los prohomens del dit loch que li deguessen liurar lo dit En Bernat o quel tinguessen pres fins que lo Rey de Navarra hi fos quey venia o companya sua. E lo dit En Bernat matia moltes et diverses escusacions. E lavos En Garcia Lopiz dix als dits prohomens senyors prenets ell e mi e estiguam preses fins que lo Rey de Navarra venga et lavos vourem que diu veritat o falsia de ell e de mi e quis qui diga falsia quen compre. E lavors preseren los abdosos ço es que estaven abdosos en un loch et don Bernat lavos feu tot son poder ab labat del Oliva quey era que los del loch matassen En Garcia Lopiz et tots aquells qui ab ell eren dient lo dit En Bernat aytals paraules o-

semblanfs a aquells del loch que fort feyen mal con nons mataven tots per ço com erem gosats entrar dins terme de Navarra que si negu o hagues assajat en Arago tontost lageren matat axi que tots quants eren ab don Garcia hageren tamor de ço. Empero lo dit En Garcia e los altres hi tingueren tals maneres que assuaviaren tots aquells del loch. E estant los dits En Bernat e En Garcia Lopiz axi lo dit En Garcia dix al dit En Bernat perque era fuyt et lo dit En Bernat respos que per ço com se temia de la mort ço es ques temia de la Reyna e del comte de Trastamara et del comte de Denia. E a cap de pessa vench I porter del Rey de Navarra lo qual dix an Garcia Lopiz e als altres que fort havien be fet e que los Reys Darago et de Navarra loso grahien molt cor lo dit En Bernat fahia gran trahicio. E lavors lo dit porter pres lo dit En Bernat e aquells qui ab ell eren e meterenlos al castell de Morelo. E lo porter dix a aquest deposant et als altres que sen tornassen al Rey Darago. E dementre sen venien encontraren lo Rey de Navarra et don Garcia Lopiz e aquest deposant e los altres qui ab ells eren aturarense ab lo dit Rey de Navarra a parlar. E demanantlo de noves lo dit Rey ana dir que ara son descubertes les traycions den Bernat e quels havia moltes guerres de ço que fet havien. E lo dit En Garcia Lopiz Senyor que es aço den Bernat ne quines traycions ha fetes. E ell respos que tractava mal entre lo Rey Darago et ell e lo comte de Trastamara e feya son poder que no savenguessen ans hi mesclava tot mal que podia e encara que deya que si los Reys e los comtes vos veyen que mils se faria la pau Darago et

de Castella. E encara dix lo dit Rey de Navarra que don Bernat hac gran placr con se perderen Denia et Gandia segons que dix lo Rey de Navarra que la dit En Bernat lin havia dit con mils ne vendria la pau del Rey de Castella et Darago. E per aquestes rahons lo dit Rey de Navarra dix que havia descubertes les trahicions. E ab aytant lo Rey de Navarra partis dells et tench son cami e aquest deposant e los altres qui ab ells eren tornarensen vers lo Senyor Rey. E als dix que noy sabia.

Diluns a X de setembre en la ciutat de Ceragoça jura et deposa lo testimoni seguent.

Lonrat mossen Pere Jorda Dorries majordom del Senyor Rey testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et devall escrites dir veritat. E primerament interrogat sobre lo XXXIV capitol. E dix aquest deposant que no sabia als sobre les coses en aquell contengudes exceptat que es ver que En Jordan Periç Dorries governador Darago et aquest deposant escriviren al Senyor Rey que ells saberen de çert que partint lo parlament del Rey de Castella et de Navarra que lo Rey de Castella devia venir en Arago en les parts de Calatayut e lo Rey de Navarra vers les fronteres de Jacca et de Xea. E lavos aquest deposant et lo dit governador se partiren axi que aquest deposant se aturas vers les partides on lo Rey de Navarra

devia entrar e quel gobernador sen anas vers Saragoça perque aquest deposant no hac resposta neguna ne aximateix no poch veura aquella del governador per ço con foren luny.

Sobre lo XXXV capitol interrogat e diu que es ver ço que en lo dit se conte exceptat que nos sab aquest deposant lo Senyor Rey quina resposta feu al dit P. de Gostemps. Es ver aximatex que segons que dix aquest deposant que ço quis conten en lo prop dit capitol fo apres daço quis conte en aquest capitol car lo governador con hac fornides les fronteres vers Navarra vench a Çaragoça e aquest deposant anassen vers Jacca.

Sobre lo XXXVI capitol interrogat et dix aquest deposant que ell sabia be que la cuita de Çaragoça esçrivi al Senyor Rey que lo Rey de Castella tenia assetjat Calatayut et per semblant forma matex nescrivi aquest deposant al Senyor Rey mas empero lo dit En Bernat si feya creura lo contrari al Senyor Rey o no dix que nos sabia con no era ab ells present.

Sobre lo XXXVII capitol interrogat. E diu aquest deposant que con lo comte Dosona vench a Saragoça que ell noy era mas que aquest deposant oy dir en les parts de Hierba on aquest deposant era per pujarsen a Jacca

que lo comte Dosona era vengut a Ceragoça per capita e procura aytant con poch companyes per anar en les fronteres vers les parts de Darocha. E als dix que no sabia sobre lo dit capitol.

Sobre lo XLI capitol interrogat. E dix aquest deposant si no saber als sobre lo dit capitol sino que aquest deposant oy dir a alcunes persones los noms dels quals no li recorden que lo comte Dosona aempra richs homens e cavallers et ana ab ell don Pedro de Luna et fra Artal son frare ab lurs companyes et Exemen Perez de Roda et alcuns altres cavallers. Interrogat on oy dir aquest deposant ço que deposa et dix que vers Jacca et en altres pars Darago.

Sobre lo XLII capitol interrogat. E dix aquest deposant que ell oy dir les coses contengudes en lo dit capitol esser veres. Interrogat a qui oy dir e dix que a moltes et diverses persones los noms de les quals no li recorden. Interrogat on oy dir. E dix que en la ciutat de Jacca. E despuys dix aquest deposant que oy dir les coses contengudes en lo dit capitol a Exemen Perez de Roda lo qual era anat a Darocha ab lo dit comte.

Sobre lo XLIII XLIV et XLV capitol interrogat. E dix aquest deposant si res no saber sobre les

coses en los dits capitols contengudes.

Sobre lo LVIII capitol interrogat. E dix aquest deposant que noy sap als sino que viu que lo Senyor Rey con hac fermat en les corts de Muntso et sen vench a Çaragoça que lo Senyor Rey demana de consell linfant don Ferrando comte de Trastamara et comte Durgell et a molts et diverses altres barons qui eren en lo castell entre los quals era En Bernat de Cabrera si iria a vistes ab lo Rey de Navarra et tots consellarenli que hoc ab que no si aturas per tal que no perdes çobre los tractaments ço del seu. Es ver quel Rey de Castella segons que dix aquest deposant no era anat encara vers Teroll.

Sobre lo LIX capitol interrogat. E dix aquest deposant que con Terol fo perdut e fo tornat lo Senyor Rey a Çaragoça quel dit Senyor havia gran cuyta de partir e pregava lo infant En Ferrando et lo comte de Trastamara e los altres barons qui ab ell eren que isquessen de Çaragoça per anar en regne de Valencia contra lo Rey de Castella et viu aquest deposant que lo primer que isque de Çaragoça fo lo dit En Bernat que isque de la dita ciutat de Çaragoça un dia abans quel Senyor Rey ab tota sa companya e lendema lo dit Senyor isquen. E linfant En Ferrando et lo comte de Trastamara romangueren en la ciutat de Çaragoça. E lo dit infant vench a la posada del comte de Trastamara e mes

lo dit comte en suspita perque la partença lur retardas et aço enten que feu linfant per onte con mossen En Bernat era exit primer de la dita ciutat. Dix encara aquest deposant que con lo Senyor Rey fo a Nules ab totes ses gents fo acordat que lo Senyor Rey escrivis al Rey de Castella que li isques a batalla e axis feu. E lo dit Rey de Castella feu resposta quel dit Senyor Rey se fes avant et que ell estava en ço del seu e axi quel ne gitas. E fo acordat quel Senyor Rey anas al Puig del Sit qui es dins Almanara e en aquest acort estant viu aquest deposant que En Bernat contrastava que nos fes la raho perque lo dit En Bernat hi contrastava diu que nos sap. E encara dix aquest deposant que con lo Senyor Rey fo pres de la Losa que lo Senyor Rey hac acort del infant En Ferrando del comte de Trastamara et den Bernat de Cabrera den Johan Remeriz Dalarano et daltres molts cavallers que per res lo Senyor Rey no pasas lo pas de la Losa con siu feya no sen poria tornar sino vensut. E per aquesta raho lo dit Senyor sen torna.

Sobre lo LXI capitol interrogat et dix aquest deposant que ell viu que los castells de Murvedra et Dalmanara se meteren en reenes ço es lo castell Dalmenara en poder de Marti Enriquez et per semblant forma aquell de Murvedra. Sis feu per frau o no dix aquest deposant si res no saber mas empero dix aquest que oy dir que don Marti Enriquez ne feu al Senyor Rey escusacio fort flaca con lo Senyor Rey era en Saragoça.

Sobre le LXIII capitol interrogat. E dix aquest deposant si res no saber sobre les coses en lo dit capitol contengudes.

Sobre lo LXV capitol interrogat e dix si res no saber sobre les coses contengudes en lo dit capitol.

Sobre lo LXVI capitol interrogat. E dix aquest deposant que ell oy dir en lo loch de Biel on aquest deposant troba lo Senyor Rey quel Rey de Castella havia passat lo riu derrera un porch mas que tantost sen torna et alre dix si no saber.

Sobre lo LXVII capitol interrogat. E dix si als no saber sobre lo dit capitol sino que con lo Senyor Rey parti de Biel que sen ana a Jacca.

Sobre lo LXVIII capitol interrogat. E dix esser ver ço qui en lo dit capitol se conte. Interrogat con sap. E dix que per ço con viu la dita letra o en lo loch de Biel o en altre loch lo qual no li recorda.

Sobre lo LXIX LXX capitols interrogat. E dix si res

no saber sobre les coses en los dits capitols contengudes.

Sobre lo LXXXIII capitol interrogat. E dix aquest deposant que es ver que lo dit En Bernat feu un memorial quel Senyor Rey hagues de los qui eren estats fets per la sua casa. E axi matex daltres ciutadans et mercaders richs per manera de prestech e que lo dit Senyor los o fermas be et que dels prelats hagues per manera de demanda de les lurs rendes. Empero si lo dit En Bernat o feya per destorbar los affers del Senyor Rey o no dix que nos sabia mas be sap aquest deposant que lo dit En Bernat era greu que la Senyora Reyna fes fer les corts de Cathalunya. E que li deya que no les podia fer sens lo Senyor Rey empero diu aquest deposant si o feya lo dit En Bernat per tolra lo cor de les gents o no diu que nos sap.

Sobre lo LXXXVI capitol interrogat dix si res no saber sobre les coses contengudes en lo dit capitol. Es ver empero que lo comte de Trastamara havia dit a aquest deposant moltes et diverses vegades que no li era viares que lo dit En Bernat anas be en aquestes affers et que ell sen duptava molt.

Sobre lo XC capitol interrogat. E dix aquest deposant que nos sab les coses contengudes en lo dit capi-

tol exceptat que con lo Senyor Rey represes lo dit En Bernat con no havia trameses les rahenes que lo dit En Bernat sescusa per una letra que deya que havia hauda del dit Senyor en la qual lo dit Senyor li feya saber que tramates ça neta a Opoll e que fes venir lo net per estar en rahena en Navarra. Interrogat con sap. E dix que per ço con aquest deposant o viu.

Sobre XCIV XCV capitols interrogat dix aquest deposant si res no saber en les coses en aquells contengudes.

Sobre lo CI capitol interrogat. E dix si res no saber sobre les coses en lo dit capitol contengudes con lavos aquest deposant fos malalt e no era en lo dit loch.

Sobre lo CVIII capitol interrogat. E dix aquest deposant que be sap que lo Senyor Rey apres que lo contrast de la unio fo fornit que lo Senyor Rey hac grans guerres e be sap que en tots los tractaments del dit Senyor lo primer hom quey cabia era En Bernat de Cabrera si empero lo dit En Bernat si havia a mala intencio o no dix aquest deposant que nou sap.

Sobre lo CIX capitol interrogat. E dix aquest deposant que no sap als sobre les coses en lo dit capitol

contengudes exceptat que diu que con la liga de Venecia se feu contra lo genoves que hi fo linfant En Ramon Berenguer e molts richs homens et cavallers de Cathalunya et axi matex prohomens de Barchinona e dona viares a aquest deposant que ni hagues de Valencia et los dels consell del Senyor Rey los quals lo dit En Bernat feu escriura de un en un en feu fer carta publica per tal que no pogues hom dir que ell de son cap o hagues fet perque de la dita ligua se seguiren alguns dampnatges. E per semblant forma sen seguí gran honor et profit al Senyor Rey et a la sua terra. Interrogat en poder de qual persona se feu la dita carta. E dix que no li recordava mas que li dona viares que fos escriva del Senyor Rey. Interrogat en qual loch se feu la dita carta. E dix que li dona viares que en Perpenya en la Cambra blanca. Interrogat quin profit ne quina honor sen segui per la dita guerra. E dix que la venço de la batalla quel dit En Bernat fou dels genoveses et per semblant forma la preso quis segui del loch del Alger. E per la batalla que lo dit En Bernat feu a Quart contra aquells qui tenien Caller assetjat. E daltres molts et diverses profits et honor que sen seguiren al Senyor Rey et a la sua cosa publica.

Sobre lo CXII capitol interrogat. E dix aquest deposant que es ver ço que en lo dit capitol se conte exceptat que no sap que lo dit En Bernat metes en la terra les dites guerres et affayns cor ço que lo dit En Bernat fe-

ya ab lo Senyor Rey tot sol aquest deposant nou sabia entro ques deya en consell.

Sobre lo CXIII capitol interrogat. E dix aquest deposant que es ver que lo dit En Bernat era aquell que lo Senyor Rey mes creya. E jatsia que en lo consell hagues persones reyals et daltres persones notables de consell. E tota via lo Senyor Rey se vincla mes al consell del dit En Bernat que dels altres jatsia que molts li contrastassen algunes vegades al seu consell et en special aquest deposant qui ab lo dit En Bernat moltes vegades sen contenia devant lo consell. E cant la volentat del dit En Bernat no passava lo dit En Bernat feya que la determinacio se fes ab lo Senyor Rey per la manera que ell conselava. E en alguns consells que lo Senyor Rey ab son consell havia determanat contra lo consell que lo dit En Bernat donava viu aquest testimoni moltes vegades que lo dit En Bernat se apartava ab lo Senyor Rey e lavos lo dit Senyor mudava lo dit consell que havie determanat lo dit Senyor. Si lo dit Senyor o feya per consell del dit En Bernat o no lo dit Senyor o sap. Dix encara aquest deposant que ell oy dir a mossen larchabisbe de Çeragoça et a moltes daltres persones notables devant lo Senyor e quens cal consellar Senyor que tot quant nosaltres haurem consellat et fet tot sera ades desfet. E aço dona viares a aquest deposant que diguessen per lo dit En Bernat.

Sobre lo CXIIII capitol interrogat. E dix aquest deposant que es ver e cert quel dit En Bernat se plavia tant del Senyor Rey el reptava fort leig axi que moltes vegades li deya coses que aquest deposant et als altres de consell del Senyor Rey sabia fort greu perque lo Senyor Rey liu soferia et perque el dit En Bernat liu gosava dir.

Sobre lo CXVI capitol interrogat. E dix aquest deposant si no saber als de les coses contengudes en lo dit capitol exceptat que lo dit En Bernat molres vegades se raunava ab aquest deposant et ab alcuns altres de consell del Senyor Rey en sa privadesa et que deya que si Deus dava pau a aquest Senyor que ell conaxia que ell prenia maneres que volria subjugar ses gents contra lurs libertats et als noy sap.

Sobre lo CXVII capitol interrogat. E dix aquest deposant que de les coses en lo dit capitol contengudes no sap als sino aço que es cert a aquest deposant que per la gran favor que havia del Senyor Rey e aximateix per covinença que feu lo comte Dosona ab don Pedro de Luna e perque lo comte Dosona era son parent tots o la major partida dels Aragoneses li aydaren et en special aquest deposant tots a lur messio e que no estaven a sou del Senyor Rey per ço con lo dit Sen-

yor era en treua ab lo Rey de Castella empero lo comte de Trastamara que prenia provisio del Senyor Rey li ajudava axi con aquell qui era son amich contra lo comte Dampuries et sos valedos.

Sobre lo CXVIII capitol interrogat e dix aquest deposant si no saber res sobre les coses en lo dit capitol contengudes.

Dix encara aquest deposant interrogat que con aquest deposant fos anat a la ciutat de Barchinona per manar la dona ça mara qui era venguda de Sisilia a la sua terra que la Senyora Reyna qui lavos era en Barchinona trames per aquest deposant et per daltres de consell del Senyor Rey et de la Senyora Reyna e notificals que ella havia haut ardit del Senyor Rey que li envias cavalls et armes per les companyes quis deye que devien entrar en les parts de Rossello e que fes cridar princeps namque. E la dita Senyora veent que per la triga del dit Senyor poria retardar ço que havia empres de fer contra lo Rey de Castella e que per ventura lo dit Senyor no sen vendria axi tost mana a aquest deposant que anas al Senyor Rey a Perpenya ab letres de creença per fer venir lo Senyor Rey cuytadament. E que aquest deposant passas per Montsoriu ab letres de la dita Senyora les quals eren de creença e la dita Senyora mes son nom scrit de ça ma en la letra la qual creença era en acabament que lo dit En

Bernat sen vengues decontinent en Barchinona per ço que la dita Senyora pogues traura et haver aquella moneda que ell havia dat entenent al Senyor Rey que podia haver de Barchinona la qual creença aquest deposant explica al dit En Bernat largament en lo castell de Muntsoriu segons que la Senyora Reyna comanat li havia. E lo dit En Bernat encontinent escrivi al Senyor Rey sobre la sua venguda. E si lo dit Senyor no volia venir dix lo dit En Bernat que ell hi iria personalment. E aquest deposant encarraga molt lo dit En Bernat que ell complagues a la Senyora Reyna que ell que entras en Barchinona. E apres moltes escusacions quel dit En Bernat hi feya per no venir en Barchinona a la fi dix a aquest deposant aytals paraules o semblants Que ell nul temps no seria la on la Senyora Regina fos specialment en Barchinona ne a Valencia ne a Çaragoça ne en negun gran loch per por que per manera de avalot nol fes ouciura. E aquest deposant trames la creença de la Senyora Regina al Senyor Rey per escrit e aquest deposant venchsen en Barchinona e compta totes les dites coses a la Senyora Reyna.

Lo dit diluns a X de setembre.

Lonrat En Fortunyo de Cesse cavaller testimoni jurat et interrogat si sap que don Bernat de Cabrera faers negun mal tractament contra lo Senyor Rey ne la sua cosa publica. E dix aquest deposant que noy sap

als exceptat que estant lo Senyor Rey en lo loch Dalmudever lo dit Senyor mana a don Garcia Lopiz de Sesse algutzir que tantost anas derrera don Bernat de Cabrera e quel prengues. E lavos lo dit En Garcia Lopiz prega aquest deposant quel seguis per encalsar e pendre En Bernat de Cabrera qui sen anava. E lavos aquest deposant ab alcuna companya sua segui lo dit En Garcia Logiz e anaren derrera lo dit En Bernat qui sen anava contra volentat et licencia del Senyor Rey. E ananli derrera encalsant el perseguiren fins al loch de Carcastello. E con lo dit En Garcia Lopiz et aquest deposant et alcuns altres foren prop lo dit loch viren lo dit En Bernat qui estava en un corral fora lo mur ab algunes persones del dit loch a les quals lo dit En Bernat segons que los del dit loch recomptaren al dit En Garcia Lopiz e aquest deposant lo qual En Bernat dava entenent a les persones del dit loch que grans companyes del Rey Darago venien derrera ell per pendrel e amanarlo al dit Rey Darago per ço con lo Rey de Navarra lo qual era anat a Almudever devia esser mort e quel havia mort lo Rey Darago e lo comte de Trastamara o les lur gents. E aço per tal con lo dit Rey de Navarra havia hauda palea ab lo dit Rey Darago en la qual havia mortes moltes gents. E per ço con lo dit En Bernat aydava en la dita palea et deffenia lo Rey de Navarra les dites companyes venien aqui per pendrel. E axi que ell los pregava quel defenesen et no res menys los prega que li haguessen lo bateu que passas laygua. E los homens del dit loch digeren al dit En Bernat entrats vosen en lo loch e nos deffendremvos.

E sobre aquestes paraules lo dit En Garcia Lopiz feu metre et estar homens a cavall engir del loch e per los portals et con lo dit En Bernat viu que lo loch era quaix assatjat volch axir vers una orta quey havia e aquest deposant viu lo dit En Bernat qui sen volia anar e tantost aquest deposant brocha vers ell. E decontinent lo dit En Bernat tornassen en lo corral on de primer sestava. E lavors lo dit En Bernat ab alcuna companya sua quey havia feren un forat en lo mur per lo qual sen entraren en lo dit loch. E tota la nit lo dit En Garcia Lopiz e aquest deposant et les altres companyes qui ab ells eren anaren tota aquella nit en gir del loch talayant que lo dit En Bernat no pogues fugir. E cant vench en lo mati lo dit En Garcia Lopiz demana los officials et prohomens del dit loch. E dixlos que ell era aqui per manament del Rey Darago e del Rey de Navarra lo qual venia derrera lo dit En Bernat per pendrel sil pogues aconseguir en lo terme Darago et pus no li havia pogut aconseguir ell era entrat en terme de Navarra per pendrel si fer ho pot e per manarlo devant los Reys. E axi que ell los requeria que lo dit En Bernat fos pres et retengut fins haguessen manament del Rey de Navarra quen farien. E los prohomens del loch donarense maravella que podia esser allo que lo dit En Bernat nou deya axi ans o deya per la forma que demunt es dita. E lavors lo dit En Garcia Lopis los dix prohomens fets axi aturats En Bernat e mi fins sapiats la veritat. E lavors los prohomens feren entrar lo dit En Garcia Lopiz et aquest deposant dins la vila e manarenlos en un fossar on En Bernat

de Cabrera era. E lavors los dits prohomens digeren al dit En Bernat aquest cavaller algutzir del Rey Darago nos requer queus prengam per manament del Rey de Navarra e del Rey Darago. E lavos con lo dit En Bernat viu lo dit En Garcia Lopiz e los prohomens qui deyen aytals paraules mudas de color et entre moltes paraules lo dit En Bernat dix als dits officials et prohomens del loch si vosaltres fossets bons homens vosaltres lo degreu tantost matar ell e tots aquells qui ab ell hic son e aço per tal con son gosats entrar dins lo terme de Navarra que si negu o sajas en Arago tot fora passajat axi que no romas en ell et en labat Doliva con aquells del loch nols passajaren mes lo dit En Garcia Lopiz los deya prohomens pensar vos podets que nos no hic seriem entrats sens manament e lisencia del Rey de Navarra axi que hac prou fet quels pogues assuaviar. E a cap de poch lo dit En Garcia Lopiz se comensa a raunar ab lo dit En Bernat et entre les altres paraules lo dit En Garcia Lopiz dix al dit En Bernat que fort se maravellava perque era tant fuyt ne de que havia hauda tan gran por. E el dit En Bernat respos que era fuyt per por de la mort et que en Castella et en totes parts iria per escusar la mort per ço con lo Rey et lo comte de Trastamara et lo comte de Denia lo volien alsir. E que aço feya la Reyna dient que per lo Rey se guiava et per aquesta raho numqua ell vendria en Arago que Salamo qui era estat pus savi que ell era estat enganat per fembra et que per les bodes del fill del comte de Trastamara e de la fila del Rey Darago ell no volie recbre la mort que noy volia

tant guanyar e moltes daltres paraules dix lo dit En Bernat les quals no recorden a aquest deposant et sobre aquestes paraules et altres vench un porter del Rey de Navarra et En Bernat Miquell scriva del Senyor Rey la on lo dit En Bernat e lo dit En Garcia Lopiz e aquest deposant et los altres eren. E lo porter dix a mossen En Garcia Lopiz que los Reys vos graexen molt lo servey que fet los havets per aquest perseguiment den Bernat de Cabrera con per aquest perseguiment los havets dat a guanyar tots los regnes et lavors lo dit En Bernat muda tot de color. E lo dit porter et escriva digeren al dit En Garcia Lopiz et als altres qui ab ell eren que sen tornassen vers lo Rey Darago la qual cosa faeren et dementre sen venien encontraren en lo cami lo Rey de Navarra lo qual hac moltes gracies al dit En Garcia Lopiz et a tots los altres qui ab ell eren per lo servey que fet li havien de don Bernat et encara dix lo dit Rey de Navarra aytals paraules o semblants. Ara son descubertes les traycions den Bernat. E lo dit En Garcia Lopis dix al dit Rey de Navarra Senyor e ques aço de mossen En Bernat. E ell respos que lo dit En Bernat tractava mal entre ell e lo Rey Darago. E que havia pler et goig que lo Rey Darago ne ell no se venguessen ne encara lo comte de Trastamara ans hi matia tot aquell mal e discordia que metre hi podia et no resmenys dix lo Rey de Navarra que lo dit En Bernat hac gran pler et gran goig con sabe que Gandia et Denia eran preses. E que per aquella preso que mils ne vendria la pau dels Reys. E axi que lo dit Rey de Navarra veent aquestes traycions quen

descubri. E lavors aquest prengueren comiat del di
R y de Navarra et vengrensen vers lo Senyor Rey e
recomptarenli lo fet segons que demunt es dit et al
dix aquest deposant que noy sabia.

Diluns a X de setembre en lo dit any jura et deposa lo testimoni seguent en la ciutat de Çaragoça.

Lo noble mossen En P. Boyl testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites e devall escrites dir veritat la qual sapia. E primerament interrogat sobre los L LI capitols lixats tots los precedents et dix les coses en aquelles contengudes haver oydes al Senyor Rey et a altres diverses persones los noms dels quals no li recorden. Interrogat en qual loch ha oydes dir aquest deposant les coses en los dits capitols contengudes. E dix que en los regnes de Valencia et Darago.

Sobre lo LII capitol interrogat. E dix aquest deposant les coses en aquell capitol contengudes esser veres. Interrogat con sap ço que deposa. E dix que per ço con hi fo present e encara dix aquest deposant que viu de fet les coses en lo dit capitol contengudes mas empero lenteniment perque lo dit En Bernat o feya dix que nos sap.

Sobre lo LVII capitol interrogat. E dix les coses en aquell contengudes esser veres. Exceptat que aquest deposant no sap a quina fi lo dit En Bernat no volia partir de les dites corts de Muntço. Interrogat con sap les dites coses. E dix que per ço con era present a les corts de Muntço e viu moltes vegades aquest deposant que lo Senyor Rey et la Senyora Reyna pregaven et manaven lo dit En Bernat que anas Avinyo per los tractaments de Navarra et ell nou volch fer.

Sobre lo LVIII capitol interrogat. E dix aquest deposant si no saber als sobre lo dit capitol exceptat que lo dit En Bernat consela al Senyor Rey et sapodera que lo dit Senyor anas a les vistes a Sos ab lo Rey de Navarra per les quals vistes poch hom veura lavors ques perde Terroll et tot ço qui la donchs se perde en regne de Valencia per tal con lo Senyor Rey axi con degra occorrer vers aquelles parts ana a les dites vistes. Interrogat con sap ço que deposa. E dix aquest deposant que per ço con aquest deposant viu consellar moltes vegades al dit En Bernat al Senyor Rey la dita anada et viu que so apodera.

Sobre lo CXIII capitol interrogat. E dix aquest deposant que es ver ço que en lo dit capitol se conte. Interrogat con sap ço que deposa e dix que per ço con

aquest deposant o conech eu viu moltes et diverses vegades e que lo dit En Bernat ne gita alcunes vegades aquest deposant per ço con li contrastava algunes vegades a la sua intencio. E en special lo dit En Bernat gita de consell aquest deposant per ço con estant en lo camp de Nules aquest deposant consellava que pasassen lo pas de la Losa. E lo dit En Bernat tenia lo contrari e con lo dit deposant venia contrari al eniteniment del dit En Bernat en lo dit fet lo dit En Bernat feu que lo dit deposant isque dels consells qui sobre lo dit fet se tenien es tengren axi que no volch ans guiyas ab beles maneres que lo dit deposant no cabes en consells qais tinguessen sobre lo dit fet finalment que lo dit En Bernat per aquestes maneres semblants et altres se apodera lo seu enteniment. Per la qual cosa vench gran dan al Senyor Rey et a la cosa publica. E als dix aquest deposant que no sabia en los dits capitols.

Divendres XXIII dagost del any demunt dit.

Lonrat En Ramon de Vilanova cavaller e algutzir del Senyor Rey testimoni jurat et interrogat sobre los demunt dits capitols e les altres coses per ell daquiavant diedores. Primerament sobre lo primer capitol qui comensa primerament es ver e cert etc. e sobre los altres seguents tro al XV inclusive e dix esser ver que aquest testimoni fo present a Tarrer con la dita pau se

tracta e ana ab lo dit Bernat de Cabrera a deça hon era lo Rey de Castella et viu que lo primer die que foren adeça lo dit Bernat parla ab lo dit Rey de Castella en una cambra tot sol per gran spay. E depuis aquell die matex parla altra vegada ab lo dit Rey de Castella ensemps ab alscuns consellers del Rey de Castella sens empero que noy fo apellat aquest testimoni ne naguns daquells del conseyl de part del Senyor Rey qui ab lo dit Bernat hi eren venguts. E puys altra vegada semblantment ab los consellers del Rey de Castella e ab lo cardenal sens empero algun de part del Senyor Rey sino lo dit En Bernat. E en aquell die matex e hora stant lo dit Rey de Castella e lo cardenal et aquells del consell del Rey de Castella lo dit En Bernat se feu a la porta de la cambra e crida aquest testimoni et dixli que faes fer una letra al Senyor Rey que lendema fes cridar la pau dell et del Rey de Castella et que aquesta letra anas decontinent per tal ques pogues fer lendema saguent la crida de la dita pau la qual cosa aquest testimoni feu decontinent. E lendema per lo mati lo dit testimoni vinent a la cambra del dit En Bernat viu ab ell labat de Fiscams e oyls dir que fayen los capitols de la dita pau e viu que scrivien. Dix encara lo dit testimoni esser ver que partit del camp de Terrer e anant a Calatayu viu que fo trames en R. Alamany de Cervello al Rey de Castella et lo dit En Bernat et son fill digueren a aquest testimoni quel dit R. anave al Rey de Castella per seguritat dalscuns quis devien veure ab lo dit En Bernat per lo tractament de la dita pau e puys apres dalscuns dies viu quel dit R.

Alamany torna a Calatayu et lavors ana lo comte D- sona et lo dit R. Alamany ab ell ensemps al dit Rey d Castella e puys apres romanent lo dit comte ab lo Re de Castella lo dit En R. Alamany torna et porta un letra del cardenal e altra del Rey de Castella de segu retat al dit En Bernat et lavors lo dit En Bernat ana al dit Rey de Castella e lo dit En R. Alamany et aquest testimoni et lo dit R. Alamany cuytas primer et tro- bam lo ab lo Rey de Castella hon lo dit testimoni viu tot ço que demunt ha dit.

Sobre lo XVI capitol et als altres seguents entro al XXI inclusive e dix que noy sabie als sal que dix que fo ver que les dues galees anaren a Avinyo ab lo car- denal et que ha oyt quel Rey de Castella se clussi for de la dita anada havent suspita quel dit En Bernat no hagues tractat alscunes çoses contra ell ab lo comte de Trastamara.

Sobre lo XXII entro al XXIV capitol interrogat e dix que oy dir al dit comte Dosona con fo vengut de Castella que lo Rey de Castella li havie dada renda no li membra en quanta quantitat et que se era fet hom del Rey de Castella gardant ço que devia fer al Senyor Rey et encara oy dir al comte con eren a Perpinya quel dit Rey de Castella lo havie emprat que auçies lo comte de Trestamara et que ell no liu havie vulgut atorgar.

Sobre lo XXIIII capitol interrogat e dix que oy dir al dit En Bernat stant en la ciutat de Valencia con fo vengut de Castella les coses contengudes en lo dit capitol et hi fo present con lo dit Bernat les dix al Senyor Rey.

Sobre lo XXV capitol dix esser ver que aquest testimoni oy dir al dit En Bernat con lo Senyor Rey hac ardit quel Rey de Castella se costava ab gran poder vers les sues terres que no cabia dubtar lo Senyor Rey del dit Rey de Castella que noy venia per mal e aço dix lo dit Bernat al Senyor Rey et a la Senyora Reyna alscunes vegades present aquest testimoni e daltres.

Sobre lo XXVI capitol tro al XXX capitol dix que noy sabie res.

Sobre lo XXX tro al XXXIII capitols dix que es ver quel cavaller vench de part del Rey de Castella ab bastant poder et que fo pres a Gerona et vench en poder daquest testimoni a Perpinya et de Perpinya lo dit testimoni lo feu manar pres en Barchinona et con fo en Barchinona aquest testimoni viu que Comiç Carrillo et Pero Carrillo suplicaren al Senyor Rey quel los le-

xas per tal con aquell era fill de una dona qui havie nudrit lo comte de Trestamara e lo Senyor Rey los ho atorga.

Sobre XXXIII capitol tro a XXXVII inclusive dix que es ver que les letres contengudes en los capitols venien al Senyor Rey e quel dit En Bernat deya ço que en los capitols se conte èxceptat que lo Senyor Rey e En Bernat ho cregueren con los vench ardit que Calatayu era assatyat.

Sobre lo XXXVII capitol dix que es ver ço quis conte en aquell capitol. Interrogat con ho sab et dix que per tal con hi fo present eu viu et hoy dir.

Sobre lo XXXVIII capitol entro XLI capitols dix que noy sabia res.

Sobre lo XLI fins al XLV inclusive dix que ha oyt dir ço que en los capitols se conte a alscunes persones de que no li membre.

Sobre lo XLVI e XLVII dix les coses contengudes esser veres per tal con hi fo present eu viu e ho oy.

Sobre lo XLVIII capitol dix esser ver que aquest testimoni present lo dit En Bernat de Cabrera dix al Senyor Rey que mal die li era vengut que son fill era pres et que ara li fayen vers que era pres per culpa sua et que fos ça merce que faes manament al dit testimoni quen reebes informacio del alcayt et dels homens de Medes qui era açi en Barchinona ab un savi lo nom del qual no li membre. E lavors aquest testimoni ab lo dit savi pres la dita informacio en scrits mas no li membre lo nom del notari ab qui pres la dita informacio e apres que la dita informacio fo presa lo dit En Bernat feulos venir et legi aquella e parech quen hagues despler. E puys en apres aquest testimoni oy dir al Senyor Rey quel dit En Bernat li havie suplicat que la dita informacio fos cremada e axis feu de fet segons quel senyor deya.

Demanat si li membra ques contenia en la dita informacio dix que lin membren alscunes coses les quals son aquestes segons sos viyares ço es que los testimonis que ell pres deyen en acabament que con lo dit comte era à Medes aquells qui eren ab lo dit comte li deyen que sen anas et ell prenia maneres de lagui de romanir entant quel Rey de Castella fo aqui e deposaven lo dit alcayt et los dos homens de Medes qui eren ab ell que lo dit comte havia forssat lo dit alcayt de exir de fora per fer pati ab lo Rey de Castella de

la lur preso. Als dix que no lin menbre.

Sobre lo XLIX capitol dix quel Senyor Rey feu la dita carta als dits missatgers que en cas que nos poguessen tenir ques retessen en altra manera que nols valgues la dita carta.

Sobre los L LI capitols dix que eren veres les coses contengudes en aquells per ço con ell lavors ana ab lo Senyor Rey a Perpinya.

Sobre los LII LIII LIV tro a LV inclusive dix si no saber res sobre aquells per ço con aquella vegada fo trames a Foix.

Sobre los LVI e LVII capitols dix que noy sab res de cert per ço con no era lavors en la cort mas be ha oydes dir les coses contengudes en los dits capitols a moltes persones.

Sobre lo LVIII capitol dix que en aquell cas lo dit testimoni vench de Gascunya e oy dir ço qui en lo capitol es contengut. Dix empero que estant aquest testimoni en la ciutat de Çeragossa viu quel dit En Bernat de Cabrera feu laguiar la monstra dels homens a cavall

...ui se havie a fer que nos feu de IV dies per ço con lo ...t En Bernat feya son poder de levar al infant En Fer-...ando los homens a cavall qui eren ab ell de ajustar los ... si matex e al comte de Trestamara.

Sobre lo LIX dix esser ver ço que en lo dit capitol se conte. Interrogat con ho sab e dix que per ço con o viu ey fo present et hoy.

Sobre lo LX LXI LXII e LXIII dix que noy sabie als salvant que ha oyt dir que Naxem Doris feu saber al Senyor Rey per lo rector de Carcera les paraules en lo dit LXIII capitol contengudes.

Sobre lo LXIV LXV LXVI LXVII LXVIII LXIX LXX LXXI LXXII LXXIII LXXIV e LXXV entro al LXXX capitol inclusive dix que noy sabia res de cert per ço con no era lavors en la cort del Senyor Rey mas depuys que fo vengut oy dir les coses contengudes en los dits capitols a diverses persones.

Sobre lo LXXXI capitol dix que era ver ço que en aquell se conten. Demanat con ho sab e dix que per ço con hi fo present e viu eu oy e encara oy dir al dit Bernat que si tots los altres de Cathalunya hi consention que ell ab sa banda hi contrastaria.

Sobre lo LXXXII capitol dix que noy sabia res.

Sobre lo LXXXIII capitol dix que era ver ço que e
aquell se conte. Demanat con ho sap e dix que per t
con aquest testimoni viu con lo dit En Bernat dona
dit memorial al Senyor Rey.

Sobre lo LXXXIV capitol dix que oy dir al dit En Bernat quel Rey de Navarra havia dada renda al dit En Bernat e an R. Alamany mas no li membre quanta renda era.

Sobre lo LXXXV capitol dix esser ver ço que en aquell se conten. Demanat con ho sap e dix que per tal con aquest testimoni viu e legi los capitols et sesquiva fort denant lo dit En Bernat et molts daltres veent la impossibilitat de ço qui en aquells se contenia.

Sobre lo LXXXVI e LXXXVII e dix que noy sabia als savant que Gomiç Carrillo Johan Gonçalbis de Bastan cavallers del comte de Trestamara digueren a aquest testimoni que En Bernat havie dit al dit comte ques gardas del Senyor Rey e per aço lo dit comte to-

ta aquella suspita que havie hauda havie per paraula del dit Bernat de Cabrera. Dix encara interrogat que ço que en lo dit LXXXVII capitol se conte esser ver per ço con ho viu ey fo present.

Sobre lo LXXXVIII capitol dix que era ver ço que en aquell se contenia per ço con hi fo present eu viu eu oy.

Sobre lo LXXXIX e XC dix que no sabie als salvant que viu moltes letres qui eren trameses al Senyor Rey per los cavallers qui devien reebre les resenes en Perpinya en les quals se contenia que ells havien compliment de les altres resenes si no daquelles den Bernat de Cabrera e que es cert quel comte de Trastamara stava de exir de la terra tro que les resenes den Bernat fossen donades.

Sobre lo XCI XCII dix si no saber als salvant quel Senyor Rey mana e volch quel Senyor Duc fermas los capitols.

Sobre lo XCIII dix que es ver que lo dit En Bernat se alunyava aytant con podie de esser en un loch ab la Senyora Reyna empero que hi fo alscunes vegades.

Sobre lo XCIV dix que noy sab res.

Sobre lo XCV capitol dix que noy sab res salvant de oyda et de fama de gens moltes et en special dels cavallers del comte de Trestamara e a don Johan Alfonso de Xerica e a alscuns de sa companya.

Sobre lo XCVI XCVII XCVIII capitols dix que noy sab res salvànt que oy dir les coses contengudes en lo XLVIII al comte de Denia con noy era present lavors per ço con era en les resenes del infant En Marti.

Sobre lo XCIX e C capitols dix si no saber als salvant que oy dir les coses contengudes en los dits capitols al Senyor Rey e al comte de Denia.

Sobre lo CI capitol dix que ell noy sab res de cert per ço con era en les ditas resenes mas que aquest testimoni ho oy dir a companyes sues que eren lavors al loch Dalmudever qui playien fort lo dit testimoni qui era en les dites resenes per ço con los feya pahor que no morissen tots.

Sobre lo CII CIII capitols dix que oy dir les coses contengudes en aquells an Garcia Lopis de Cesse lochtinent delguzir del dit Senyor Rey.

Sobre lo CIV fins a CVIII capitol inclusive dix esser ver tot ço que en aquells se conten. Demanat con ho sab et dix que per ço con que tota vegada fo aquest testimoni en la cort e viu e ho oy.

Sobre lo CIX capitol dix esser ver ço qui en aquell es contengut mas que no sab de cert quel dit En Bernat na reebes diners mas be ho ha oyt dir a alscunes persones.

Sobre lo CX capitol dix si no saber res de cert salvant que oy dir a moltes persones ço qui en lo dit capitol es contengut. Dix empero que es cert quel Senyor Rey mana ab letres al dit En Francesch de Perellons les quals li foren presentades per En Cudinachs segons son semblant que degues tornar.

Sobre lo CXI dix que noy sab res.

Sobre lo CXII capitol dix esser ver ço qui en aquell se conten. Demanat con ho sab e dix que per ço con veu tota la terra desfeta et consumada.

Sobre lo CXIII CXIV capitols dix que era ver ço qui en aquells es contengut per ço con hi fo present moltes vegades eu viu eu oy.

Sobre lo CXV capitol dix que noy sab res.

Sobre lo CXVI dix si no saber als salvant que oy dir moltes vegades al dit En Bernat quel Senyor Rey era injust e cobejos.

Sobre lo CXVII capitol dix que noy sab res.

Sobre lo CXVIII dix que noy sab res.

Sobre lo CXIX capitol dix que noy sab res.

Sobre lo CXX capitol dix que noy sab als salvant

que ha vist que lo dit En Bernat ha mes moltes vegades lo Senyor Rey en feynes que non fora si no fos lo dit Bernat de Cabrera.

Sobre lo CXXI capitol dix que era ver de ço que ell havia deposat.

Diluns a XVI de septembre del any demunt dit.

Lonrat En F. de Manresa cavaller domiciliat en la ciutat de Barchinona testimoni jurat e interrogat sobre los demunt dits capitols et les altres coses per ell daquiavant diedores e primerament sobre lo CIV CV CVI e CVII capitols dix esser ver ço qui en aquells es contengut. Interrogat con ho sab e dix que per ço con era en la cort del Senyor Rey e era conseller seu eu viu e ho oy.

Sobre lo CVIII capitol dix esser ver ço qui en aquell es contengut per ço con ho ha vist.

Sobre lo CIX capitol dix que noy sab als salvant que ell fo trames a Avinyo per missatger del Senyor Rey per tractar avinença ab lo comun de Jenova qui en la dita ciutat Davinyo havie trameses II missatges los

quals missatgers tractants ab aquest testimoni eren en afinament e quaix en concordia de tot lo fet e stant en affinarlo I dels dits missatgers dix a aquest testimoni mossen En F. vos nos tenits a noves aci e lo Senyor Rey ha finat ab lo Venecia migessant En Bernat de Cabrera qui daço ha hauda gran quantitat de diners e daço lo dit testimoni se maravalla molt e finalment que partis Davinyo e con fo a Perpinya hon era lo Senyor Rey e lo dit En Bernat dix a aquest testimoni qui era ab ell en una cambra que li faes relacio de ço que fet havie e con aquest testimoni li respongues que lo Senyor Rey lo havie trames a Avinyo e que a ell faria la relacio e que lo dit Bernat hi fos si hi volia esser lo dit Bernat li dix que no calia mas que la fes solament a ell e axiu feu aquest testimoni.

Sobre lo CX capitol dix que noy sab res sino de oyda.

Sobre lo CXI capitol dix esser ver ço quis conten en lo capitol axi con si conten exceptat que en lo consell hac IV o V ab lo dit En Bernat qui tingueren que lo Senyor Rey devia anar en Serdanya empero dix si no saber que fossen informats del dit En Bernat. E tots los altres del consell qui eren mes de XL en nombre et eren persones notables tengueren quel Senyor Rey no anas axi con en lo capitol se conten. Interrogat con ho sab ço que deposa esser ver e dix que per

ço con ho viu ey fo present eu hoy.

Sobre lo CXII capitol e dix que eren les coses contengudes en lo dit capitol segons comuna fama.

Sobre lo CXIII capitol e dix que creú les coses contengudes en aquell capitol segons comuna fama e oppinio.

Sobre lo CXIV capitol dix que creu esser ver ço quis conte en lo dit capitol segons comuna oppinio et fama.

Sobre lo CXV capitol dix si haver oyt dir ço qui en lo capitol se conten e viu letres del Rey de Castella qui venien al Senyor Rey en que se clamava lo Rey de Castella del fet den Parallus con les dites letres foren legides per lo Senyor Rey en presencia del dit En Bernat e daquest testimoni e dalscuns altres fo acordat aqui quel Senyor Rey exemplas lo consell e oydes les letres demunt dites per lo consell exemplat la major part del dit consell tengueren que les dites letres no contenien desseximens ne eren disiximens ne contenien guerra et lo dit En Bernat se apodera que eren desiximens e era loch de guerra e feu respondre al Senyor Rey per via de deseximens e de fer guerra et

feu que per la resposta se segui guerra. Interrogat con ho sab e dix que per ço con la fo present al dit consell eu viu eu hoy.

Sobre lo CXVI entro al CXXII dix que noy sab res sino de oyda dir.

Sobre lo primer et segon capitols entro al CV demunt dit exclusive dix que noy sabie res.

Testes recepti per Petrum Martini scriptorem domini Regis in civitate Valencie super facto Bernardi de Capraria et comitis Ausone filii sui.

Com fos estat comanat an Pere Marti escriva de la Senyora Reyna que ell sobre los fets davall scrits reebes deposicions de les persones qui en aquells alguna cosa sabessen per ço lo dit En Pere Marti constituit personalment en la ciutat de València dimarts ques comptava a XXIV dies del mes de setembre en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV comença a reebre sobre los dits fets los testimonis davall scrits los quals jurats e interrogats deposaren en la forma siguent.

Micaell Ruyç castella escriva del prior de Sent Johan de Castella detengut pres en la preso comuna de la ciutat de Valencia testimoni jurat e interrogat si sabia quel Rey de Castella estant en Murvedre ara la derrera vegada fees venir aqui lo comte Dosona e dix que era veritat que li havia fet venir. Interrogat si lo dit comte vench al dit loch ferrat con apres o solt e dix que hi vench ferrat pero quel Rey de Castella lo feu desferrar. Interrogat con o sabia e dix que por ço con era present en lo dit loch de Murvedre con lo dit comte vengue el viu. Interrogat si sabia per qual raho lo dit Rey habia fet desferrar lo dit comte. E dix que per ço con lo volia fer capita de Murvedre et lexarlo en lo dit loch ab CCC homens a cavall e ab altres companyes e que li havia en cor de fer be e merçe axi be con rich hom algu que fos en tota Castella. Interrogat con o sabia e dix que axi o oy dir comunament a tots aquells qui eren ab lo Rey de Castella ne cabien en sos afeers. Interrogat si sabia per quina raho lo dit Rey volia fer aytal be o merce al dit comte Dosona. E dix que habia oyt dir comunament en lo dit loch de Murvedre que per ço con se deya quel Rey Darago havia fet matar En Bernat de Cabrera pare del dit comte e lo dit comte volia esser en servey del dit Rey de Castella lo dit Rey entenia e volia fer aquesta merce al dit comte. Interrogat si sap ques seguis axi de fet quel dit comte romases en Murvedre capita e dix que noy romas ans lo dit Rey de Castella lo feu tornar a Sibilia

pres. Interrogat si sap per quina rahó dix que no o sabia sobre altres diverses coses tocants lo fet den Bernat de Cabrera e del comte Dosona son fill singularment. Interrogat dix que non sabia res e aço per tant con havia fort poch temps que era ab lo dit prior de Sent Johan. Interrogat que sen deya comunament en la ost del Rey de Castella ne quina fama nera en la terra del dit Rey ne en los lochs per lo dit Rey de Castella preses en los regnes Darago e de Valencia. E dix que no sen hi deya res que ell sabes ne hagues oyt dir. Interrogat si deposa per paor o per oy o per rancor o sin era estat instruit per alcu e dix que no deposava sino ço quen sabia de veritat per lo sagrament que havia fet.

E lo dit dia de dimarts fo continuada la recepcio dels dits testimonis en la forma seguent.

Berenguer Togores cavaller olim alcayt del castell de Cruylles testimoni jurat et interrogat si sabia que tractaments alcuns fossen estats entre lo Rey de Castella e En Bernat de Cabrera ad invicem o altres persones en noms lurs o per ells e dix si saber que aquest testimoni estant en lo loch de Cedrelles quel Rey de Castella ha pres en regne Darago lo Rey de Castella amena ses fylles e les persones que tenia del regne de Arago a Almaçan fenyent que compliria les capitols de la pau que havia fermada ab lo Rey Darago en Mur-

vedre e que vench al dit loch de Cedrelles on era aquest testimoni e que partent de Magallo passa tres vegades lo riu Debro a escusa de caçar lo porch ab molta companya de cavall guarnida en cubert. E deyes publicament en la ost del dit Rey de Castella que lo dit Rey de Castella venia per pendre lo Rey Darago que era en Sadava. E ques dix quel Rey Darago quen hac sentida e ques muda de Sadava a I castello la qual cosa fo fort greu al dit Rey de Castella. Interrogat con sab les dites coses e dix que per ço con hi era present con açós feya e oy dir a la major partida dels cavallers que hi eren ab lo Rey de Castella que aço era gran tracio e planyien fort lo Rey Darago. E oy dir ladonchs aquest testimoni que En Bernat de Cabrera que ladonchs con lo dit Rey de Castella volia pendre lo Rey Darago era en Navarra per los tractaments de la dita pau vench al Senyor Rey Darago a Uncastello e quel repta fort perque sera partit de Sadava e quel dit Senyor li respos que no saltaria de la caça del Rey de Castella e que pus segur estaria en Uncastello que no feya en Sadava. E quel dit Bernat de Cabrera respos al dit Senyor Rey que no li calia haver dupte alcu e que mal o havia fet con sere partit de Sadava que parie que volgues desunir lo fet de la pau. Interrogat a qui oy dir les dites coses e dix que diverses persones o deyen e quaix comunament se deye en la ost del Rey de Castella. Dix encara que ell testimoni hoy dir que Matheu Ferrandez scriva secretari del Rey de Castella era estat trames per lo Rey de Castella a Todela per fer los tractaments de la pau ab En Bernat de Cabrera e que

per dissimular lo fet dient que seria pau estava en Todela per ço que lo Rey Darago confiant se en aquest fet fos pres. E decontinent que fo sabut que lo Rey Darago se guardava de la preso lo dit Matheu Ferrandeç fort fellonament se parti de Todela e tantost con el fo vengut al Rey de Castella se destorba tot lo fet de la pau. Interrogat con o sap e dix que per ço con ero present la on lo Rey de Castella era con lo dit Matheu Ferrandez vench de Todela e que oy dir comunament a tots aquells que eren ab lo dit Rey les coses que deposa.

Dix encara interrogat que havia oyt dir a Antich Anriqueç adelantat de Murcia que ladonchs era ab lo Rey de Castella que En Bernat de Cabrera e altres qui estaven entorn del Rey Darago feyen lo fet de la guerra ab gran tracio e que si no fos per ells et per lurs tractaments quel Rey de Castella no volia la guerra.

Dix encara quel Rey de Castella matex personalment apres que hasque pres Calatayut e altres lochs en Arago estant en Sibilia. Dix aquest testimoni que si lo Rey Darago li tornava lo regne de Murcia segons que sos predecessors lavien possehit e tengut que faria pau perpetual ab lo Rey Darago car ell no havia volentat de fer guerra ab lo Rey Darago mas aquells qui estavan entorn del Rey Darago li feyen fer la guerra ultra sa voluntat. E les dites paraules retrasch aquest tastimoni a don Ramon de Rochafuyll qui era pres ladonchs en la daraçana de Sibilia. El dit don Ramon respos a aquest testimoni leix me anar a mi lo Rey que

lo li acabare ab lo Rey Darago que ell li tornara regne de Murcia e que faça pau ab ell. E aquest testimoni torna dir al Rey de Castella que don Ramon de Rochafuyll havia dit que faria fer al Rey Darago ço que demanava lo dit Rey de Castella sil lexava anar. E lo dit Rey de Castella respos que amenas don Ramon de Rochafuyll en Castella sa muller e sos fills e que li plahia que hi anas. Dix empero que daço res nos segui de fort ne sen parla pus.

Interrogat si sab quel Rey de Castella trametes letres an Bernat de Cabrera de sos fets nel dit Bernat de Cabrera al dit Rey de Castella dels fets del Rey Darago. E dix que hoc. Interrogat con o sap dix que comunament o havia oit dir diverses vegades a tots aquells qui cabien en los afeers del Rey de Castella dels noms dels quals no sacorda de present quel dit Rey de Castella escrivia per ses letres de sos fets an Bernat de Cabrera et En Bernat de Cabrera a ell. E con lo Senyor Rey Darago vench ara la derrera vegada a Valencia e lo dit Rey de Castella se hac a levar del Grau de Valencia on tenia son reyal. Dix lo dit Rey de Castella que ara crehia que era mort En Bernat de Cabrera con ell no havia sabuda la venguda del Rey Darago. Interrogat con o sap e dix que per ço con o havia oit dir a homens de Murcia que hi eren presents con lo dit Rey de Castella o dix. Interrogat si ell havia vista alcuna de les dites letres ques trametien lo dit Rey de Castella el dit Bernat de Cabrera ad invicem o los correus que les apportaven. E dix que no.

Dix encara interrogat quo havia oit dir en Magallo a un hom que no li membra que era que lo dit hom dix an Bernat de Cabrera si vos Senyor vos voliets pau hauria entre aquestes dos reys. E quel dit Bernat de Cabrera respos Callats que no sabets queus deyts que entant de mal deu hom metre son senyor que no li membre de hom.

Dix encara interrogat que don Pero Maça havia dit a aquest testimoni dementre quel dit Pero Maça estava pres en Murvedre que sere confessat et que havia trames a dir al Senyor Rey Darago moltes paraules en que estava gran profit de sos afeers si o sabia guardar sino gran peryll e que si ell james escapava de la preso que si ell sabia perdre lo cors que ell afrontaria de . . . .nsa En Bernat de Cabrera ques sabrien publicament per tuyt totes ses obres quals eren per ques perdie lo regne.

Interrogat si sabia la preso del comte Dosona con sera feta e dix que havia oyt dir an Ramon de Blanes que estava pres en Sibilia quel comte Dosona e don Pedro de Luna e frare Artal de Luna e lo dit Ramon de Blanes e alcuns altres savien mes en cor de entrar a Calatayut e com foren prop del reyal del Rey de Castella foren sentits per los del reyal e tornarensen a Medes. E con foren aqui don Pedro de Luna dix al conte Dosona que sen anassen e el dit comte dix que alli

volia menjar e feu se apparellar de menjar. E apres que hac menjat lalcayt del loch de Medes dix al dit comte Senyor anarvosen podets car prou haveu espay segurament entro a Daroca. E lo dit comte respos nou vull fer açi vull sopar e jaure. E con vench la nit a hora de mija nit o de matines lo Rey de Castella fo aqui e assetja lo loch e feu hi dreça VIII ginys. E lo comte Dosona dix al alcayt que anas al Rey de Castella e que li dixes de part sua quel dit comte se comanava en sa gracia e que volia parlar ab ell. E lo dit alcayt ab gran força anay e parla ab lo Rey de Castella. El Rey de Castella li demana lo comte Dosona e don Pedro si eren aqui en lo loch e lalcayt li dix que veritat era quey eren estats mas que partits sen eran. E puys torna lo dit alcayt al castell de Miedes e dix al comte Dosona ço que havia dit al Rey de Castella e axi que sen anas lo comte que segurament o podia fer. E lo comte Dosona respos per ço sots vos bestia e neci dix al alcayt de Medes perque no havets fet ço que jous havia dit e axi en mal guany que Deus vos do tornats hi encontinent e deyts al Rey ço que jous he dit quem coman en sa gracia e que vull parlar ab ell. E lo dit alcayt quaix ab gran força torna al dit Rey de Castella e dix li ço quel dit comte li havia dit et per consequent feeren tractaments ab lo dit Rey e liuraren se a preso. Als dix que no sabie res en lo dit fet. Interrogat si sap que la preso del dit comte fos feta per manera de rehena e dix que ha oyt dir per tot regne de Murcia comunament a totes les gents que la dita preso era rehena et no pas preso.

Dix encara interrogat que era ver que lo dit testimoni trames del loch de Murvedre un fyll den Johan G. Doriola al Senyor Rey Darago dientli ques guardas que no tingues les treues que havia fetes ab lo Rey de Castella car si nos temem lo Rey de Castella era mort e perdut tan poca companya havia e tan poch esforç. Sobre altres diverses coses tocants los dits fets dels dits En Bernat de Cabrera e comte Dosona interrogat e dix que non sabia als. Interrogat de fama de les dites coses e dix que de les coses que deposades ha era publica fama e veu comuna en Castella e en la cort del Rey de Castella. Interrogat si deposa per oy o per mala volentat o per parcialitat ne si es estat instruit de negu que faça aytal testimoni dix que no.

Fuit sibi injunctum.

E enapres dimarts ques comptava primer dia del mes de octobre del any desus dit en la dita ciutat de Valencia fo continuada per lo dit En P. Marti la recepcio dels dits testimonis en la recepcio quis seguex.

Lo noble En Johan Alfonso de Xerica testimoni jurat et interrogat si sabia la preso del comte Dosona com se feu ne en quina manera ne en qual loch e dix esser veritat que un dia demeňtre lo Rey de Castella estava sobre lo setge de la vila de Calatayu un hom

qui era de la gineta del Rey de Castella vench al dit Rey dientli senyor alberiça e lo dit Rey respos que es e lo dit genet dix Senyor lo comte Dosona e don Pedro de Luna ab VI cavalcadors venien per entrar a Calatayu e jo Senyor e o sentit e son sen tornats a Miedes e ells fets seguir als de Ubeda. E lo dit Rey de Castella decontinent mana a aquest testimoni qui ladonchs era en servey del dit Rey de Castella e present a aquestes paraules que ell quey anas a Miedes et ab be mil homens de cavall ana tantost enves lo dit loch de Miedes et acerca lo. E feu se exir Garcia Çabata qui estava en lo dit loch de Miedes e demana li los dits comte Dosona et don Pedro de Luna si eren aqui en lo dit loch. El dit Garcia Çabata dix que no. E aquest testimoni dix al dit Garcia quel Rey de Castella venia detras ell et que feya aportar ginys e que sino li o deya que esser los dits richs homens en lo dit loch o no que consumaria lo dit loch e axi que molt li era mellor que lin dixes la veritat car ell sabia de cert que alli eren. E lo dit Garcia Çapata respos que ab sagrament o tenia e axi que nou gosaria dir. E aquest testimoni respos e donchs aqui son. E ladonchs aquest testimoni torna al Rey de Castella e dixli que aqui eren los dits richs homens. El dit Rey vench al dit loch de Miedes e ladonchs lo dit comte Dosona demana aquest testimoni a parlament. E aquest testimoni en semps ab Martin Loppez et Martin Yanyes et Matheu Ferrandez de manament del dit Rey de Castella vench a parlar ab lo dit comte Dosona dientli que volia. E lo dit comte Dosona dix no vull als al Rey sino quim saul vida et mem-

bres e quim assegur de no fer mala preso. E que nom forç de fer restat ultra ma volentat. E ab aytant liurarare a ell. E aquest testimoni torna o dir al Rey de Castella e lo Rey de Castella dix que li plahia pero que volia saber don Pedro de Luna si sen tenia en ço que deya lo dit comte Dosona o si volia fer altra cosa de si matex. E ladonchs aquest testimoni ab los desus nomenats torna al dit comte dientli que plahie al Rey ço que ell li demanava e que o faria. E dix a don Pedro de Luna ell que entenie a fer de si matex. E don Pedro respos a aquest testimoni dient certes que sin podra defendre que amaria mes morir que no quem liuras mas estich en poder de aquests vilans qui eren que decontinent se retrien e axi nom se quem diga bonament. E ladonchs respos lo dit comte e dix don Pedro que diriets ben se que aquella plasenteria que jo faç farets vos. E ladonchs tornaren o a dir al Rey de Castella e present aquest testimoni e los dits Martin Loppez e Martin Yanyes e Martheu Ferrandez reterense los dits comte Dosona e don Pedro de Luna e aquells qui ab ell eren al dit Rey de Castella empero de la seguretat quel Rey de Castella promes de fer al dit comte Dosona lo dit comte demana albera que fos subsignat de ma del Rey de Castella lo qual albera lo dit comte matex decontinent soscrivi de sa propria ma. E lo Rey de Castella de sa ma lo signa ey escrivi son nom. Interrogat si sabia que aquesta preso del dit comte Dosoña se fees per manera de rehena e dix que no o sap per quina intencio se feu mas be sap de cert que si fer o hagues volgut lo dit comte sen pogara es-

ser be anat sens tot peryll que ben hac prou espay cor ell testimoni fo lo primer hom que plega al dit loch de Miedes per manament del dit Rey de Castella que encara noy havia vengut algu e puys vinguey lo prior de Sent Johan qui ladonchs era que ara es maestre de Al cantara e puys daltres.

Interrogat si sabia que Ramon de Castellbell fos estat trames por lo comte Dosona con vench de Murvedre en Cathalunya a la comtessa Dosona muller del dit comte et a la vezcomtessa de Cabrera mare sua que sisquessen de la terra e senyoria del Senyor Rey Darago per venirsen a Castella et que feessen alçar contra lo Rey Darago la terra e lochs e castells dels comdat Dosona e vezcomdat de Cabrera e dix que axi o havia oyt dir al prior de Sent Johan de Castella aquest testimoni estant en servey del Rey de Castella que li demanava sis pensava ques pogues fer per res que les dites comtessa e vezcomtessa poguessen exir de la terra del Rey Darago e que los lochs de lur terra se alçassen. E aquest testimoni dix que la exida lur nos podia ben fer sino per la part de França quant era al alçar de la terra que leu si podia fer pus los alcayts que tenien los castells hi consentissen.

Interrogat quina preso fo feta al dit comte Dosona per lo dit Rey de Castella et dix que null temps li fo feta mala preso ans vee aquest testimoni diverses ve–

gades quel Rey de Castella lo anava veure es vehien la un ab laltre e lo Rey li trametia de ses viandes for soven.

Interrogat quina cara feu lo dit comte Dosona co se vee en poder del dit Rey de Castella en aquella hora ques fo retut e dix que bella es xufava es rehia ab ell axi con si res no fos estat ço que no feya algu dels altres qui foren preses ab ell ans apparie be en lurs cares que eren trists et despagats. E vee moltes vegades aquest testimoni que estant lo Rey de Castella sobre lo setge de Catatayut quel dit comte Dosona cavalcava ab lo dit Rey de Castella es rehia es trufava ab ell e axi matex lo vee exir un dia que feyen mostra e lo dit comte vench a mirar la mostra.

Dix encara interrogat que per null temps no vee quel dit comte Dosona fees mala cara de sa preso ans estava axi pagat et alegre que si podia mes fer de ques maravellava fort aquest testimoni. Dix encara que vee en Murvedre quel Rey de Castella feu fer al dit comte Dosona con loy fey venir axi bell lit con lo feera fer a si matex e que havia axi compliment en la sua cambra de confits e de ço que ell volia con sino fos pres e que aytantes fembres con volia li amenaven.

Interrogat si sabia per quina raho lo dit Rey de Cas-

tella feu venir lo dit comte Dosona a Murvedre e dix que per ço que fees tractaments ab los amichs e parents que ha en Arago contra lo Rey Darago no sap empero que sen segui. Interrogat si sabia quel dit comte Dosona fees letres dęça a Arago a negu de tractaments contra lo Rey Darago ne si hi trames persona alguna qui fees los dits tractaments e dix que no o sabia.

Item fo interrogat si sabia quel Rey de Castella hagues tractamens alcuns ab En Bernat de Cabrera nel dit En Bernat de Cabrera ab lo Rey de Castella e dix que no o sabia de certa sciencia mas que nera fama publica en Castella. E que ell matex testimoni oy dir al Rey de Castella quel Rey Darago no podia res fer que ell no o sabes. E encara vee et oi moltes vegades que con amenaven alcuns homens catius de la terra del Rey Darago al dit Rey de Castella quel Rey de Castella los demanava En Bernat de Cabrera que feya ne si era sans e si era ab lo Rey Darago. Interrogat si sabia quel dit En Bernat de Cabrera se letrejas o trameses letres al dit Rey de Castella ne lo dit Rey de Castella al dit En Bernat de Cabrera e dix que vee en Murvedre un dia que Martin Loppez tenia una letra que dix que era venguda den Bernat de Cabrera al Rey de Castella la qual lo dit Martin Loppez mostra a aquest testimoni e aquest testimoni conech be en lo sobrescrit que era scrita de ma del dit En Bernat de Cabrera e dix aquest testimoni al dit Martin Loppez aquesta letra escrita es de ma de don Bernat. Dix lo dit Martin

Loppez hoc. No sap empero aquest testimoni que contenia la dita letra car no la legi jassia que le pogues haver legida si sagues volgut. Dix encara interrogat que sabia aquest testimoni que con lo veçcomte Diylla fo pres a Magallo que En Bernat de Cabrera vench a Remolinos que es ora del riu Debro e aqui vengren homens a cavall del reyal del Rey de Castella e que foren cridats per part den Bernat de Cabrera e que per lo dit En Bernat de Cabrera per elis trames una letra al Rey de Castella la qual sab de cert aquest testimoni que hague lo dit Rey de Castella. Interrogat con o sabia quel dit Rey hagues hauda la dita letra e dix que per ço con li o digueren aquells de la gineta del dit Rey de Castella als quals lo dit En Bernat de Cabrera la havia donada qui la adugaren e la donaren al dit Rey de Castella e aço matex li dix un escuder seu castella qui era ab ells. Interrogat si sabia quel Rey de Castella trameses letres al dit Bernat de Cabrera dix que no ho sabia que ell o hagues vist mas que era fama publica comunament per tots en lo real del Rey de Castella quel dit Rey scrivia de sos afeers al dit En Bernat de Cabrera el dit En Bernat al dit Rey de Castella dels afers del Rey Darago.

Interrogat si sabía quins tractaments ne quals havia entre lo Rey de Castella e lo dit En Bernat de Cabrera e dix que no o sabia de cert mas be havie oit dir comunament entre aquells de la casa del Real del Rey de Castella que los tractaments den Bernat de Cabrera

eren que detenis lo Rey Darago que no acorregues a sos lochs e que destolgues que batalla nos pogues fer entre los dits dos Reys.

Interrogat si havia vists venir correus den Bernat de Cabrera o per part sua al Rey de Castella e dix que no be es ver que havia vists venir diverses vegades aquells fylls de cavallers o escuders que eren licenciats per lo Rey de Castella que servissen al comte Dosona al Rey de Castella e parlar ab ell no sab empero de que.

Interrogat si sabia que lo dit En Bernat de Cabrera con era en Murvedre per lo tractament de la pau dixes a Marti Yanyes aquelles paraules que don Pero Maça trames a dir al Senyor Rey Darago per lo rector de Carçre dix que no pero be sabia quel dit En Bernat de Cabrera parla tot sols en una cambra en Murvedre ab lo Rey de Castella e aço sab be lo comte de Denia.

Dix encara interrogat que con digeren al Rey de Castella que En Bernat de Cabrera era mort que feu molt mala cara e feu appares que li era fort greu e dix moltes vegades que mala hora fos del seu morir.

Interrogat si lo Rey de Castella ha hauts certs ar-

dits dels afeers del Senyor Rey Darago depuys que E Bernat de Cabrera fo pres e dix que sabia de cert qu non havia haut ardit algu ans sabia que si no fos per dos homens de casa de don Eutello que vingueren al dit Rey de Castella sobre lo Grau de Valencia on tenia son reyal e quel Rey de Castella se maravella aytant de la venguda del Senyor Rey et de la armada de la mar con si vees volar un ase e que o tenia per impossible ques pogues fer.

Interrogat si sabia persones alcunes qui sabessen res en los dits affers dix que no que sien deça en Arago ne aades li acort.

Interrogat de fama de les coses desus dites e dix que de tot ço que ell ha desus deposat es fama publica e veu comuna en Castella.

Interrogat si deposa per oy rancor etc. et si fo instruit etc. dix que no.

Fuit sibi iniunctum etc.

Diluns ques comptava a VII dies de octobre del any desus dit en la dita ciutat de Valencia fo continuada

la recepcio dels dits testimonis en la forma seguent.

En Vidal de Vilanova cavaller testimoni jurat e interrogat si sabia que alcuns tractaments fossen estats entre lo Rey de Castella et En Bernat de Cabrera e dix que era veritat que lo dit Vidal fo trames per lo Senyor Rey en missatger al Rey de Castella qui ladonchs era en Sibilia e con fo en Sibilia un dia que ell hac empres de parlar ab lo Rey de Castella e aquest testimoni fo en la cambra on era lo dit Rey presents lo maestre de Sent Jago Martin Loppez et Martin Yanyes et Matheu Ferrandez lo Rey de Castella dix a aquest testimoni si havia haut ardit Darago e aquest testimoni respos al dit Rey que no e dix al Rey si navia ell haut. El dit Rey li respos que un seu correu era vengut Darago e que havià aportada a ell una letra den Bernat de Cabrera e dix a Matheu Ferrandez son secretari qui alli era present que donas a legir a aquest testimoni la letra qne En Bernat de Cabrera li havia tramesa e Matheu Ferrandez tantost dona la letra que era venguda al dit Rey del dit En Bernat de Cabrera a aquest testimoni. E aquest testimoni legi la dita letra et era feta la dita letra per capitols. E lo primer capitol contenia quel dit Bernat de Cabrera havia parlat ab lo Senyor Rey Darago sobre lo fet dels DC homens a cavall quel dit Rey de Castella li demanava e que havia fet lo dit En Bernat de Cabrera ab lo Senyor Rey quals li trametria dels quals serien caps lo comte Dosona son fyll el dit Bernat de Cabrera pero que alcuns

del consell del Senyor Rey hi contrastaven mas que ma- que no contrastant lo dit contrast se faria e quel di- Bernat de Cabrera dins breus dies ab los dits DC homens a cavall iria enves lo dit Rey de Castella empero que no podien anar axi tost per ço con se duptava que les companyes blanches qui eran en les partides de Navarra no entrassen en Arago per dampnificar e que decontinent que les dites companyes fossen passades quel dit En Bernat de Cabrera ab los dits DC homens de cavall iria la on fos lo dit Rey de Castella per complir son manament. Encara havia en un altre capitol de la dita letra que les companyes blanches se debie que irien envers les parts de Castella et axi deye al Rey de Castella que sen apercebis. E altra capitol de la dita letra contenia que sobre lo fet quel dit Rey de Castella et lo dit Bernat de Cabrera se sabien serie lo dit En Bernat de Cabrera ab lo dit Rey de Castella dins breus dies e que sobre aquell fet se farie ço quel dit Rey de Castella manarie et ordinarie de les quals coses aquest testimoni se maravella fort et hac mala sospita contra lo dit En Bernat de Cabrera entenent e crehent que ell havia alcuns auls tractaments ab lo dit Rey de Castella e aço per tal car ladonchs lo Rey de Castella havia feta pau ab los Reys moros et no feya guerra ab alcu ans tots los seus frontallers serien de son manament tornats a Sibilia e dintre terra et que demanas al Rey Darago los DC homens a cavall hague gran rabo aquest testimoni de duptar en lo dit fet e de haver sospita contra lo dit En Bernat de Cabrera que no fossen auls tractaments entre ell el dit

Rey de Castella. E per ço encara car les companyes blanches de que la letra del dit En Bernat de Cabrera feya mencio sabia ben de cert aquest testimoni que no eren ladonch en totes les fronteres del Rey Darago ne del Rey de Navarra ne encara en tota lengua doch ans eren en lestrem de les partides de França e no sabia hom que fos veritat nes deya que deguessen venir en les partides Darago ne de Navarra perque senblantment havia raho aquest testimoni de haver la dita sospita e presumpcio contra lo dit En Bernat de Cabrera e majorment per les paraules cluses que eren en aquell capitol que deya que sobre lo fet quel dit Rey de Castella el dit Bernat de Cabrera se sabien se farie con lo dit En Bernat de Cabrera fos ab lo Rey de Castella ço quel dit Rey de Castella manarie et ordinarie. E apres que tot aço fo fet sobre paraules de la perfeccio del matrimoni ques devia fer del fyll del Rey de Castella ab la infanta dona Elienor fylla del Senyor Rey parti aquest testimoni del dit Rey ab bones paraules e lo dit Rey de Castella feya semblant que li plahia fort et era molt pagat del dit fet e era fort cuytat ques fees e vench sen aquest testimoni al Senyor Rey Darago e quaix aytant con aquest testimoni fo la on lo Senyor Rey era quaix aytantost torna la guerra de Castella e aço vench segons que oy dir aquest testimoni per tal con un porter que era del Rey de Castella ab lo Senyor Rey e li demanava los dits DC homens a cavall o VI galees armades sen torna ab tal resposta quel dit Rey de Castella torna decontinent la dita guerra. Interrogat si sabia que altres tractaments alcuns fossen estats entre

lo dit Rey de Castella et En Bernat de Cabrera di
que no.

Sobre altres diverses coses tocants lo fet del dit Er
Bernat de Cabrera e la preso del comte Dosona. Inte
rogat dix que noy sabie res de certa sciencia mas qu
era fama publica en tota la terra que per los tracta
ments den Bernat de Cabrera sera perdut es perdia t
lo regne.

Interrogat si deposa per oy rancor etc. et si fo ins-
truit etc. dix que no.

E part aço divenres ques comptava a XI dies de octobre del any desus dit en la ciutat de Valencia fo continuada per lo dit En P. Marti la recepcio dels dits testimonis en la seguent forma.

Francesch Soler habitant en Valencia que solia estar en Murvedre testimoni jurat et interrogat si sabia lo Rey de Castella perque havia fet venir lo comte Dosona ara con lo dit Rey fo la derrera vegada en Murvedre. E dix que era veritat que estant aquest testimoni en Murvedre un dia del qual no li acorde oi dir a un castella lo nom del qual no li membre quel Rey de Castella feya venir lo comte Dosona a Murvedre e

aquest testimoni demana al dit castella per quina raho lo dit Rey feya venir lo dit comte et dix que per ço quel volia fer capita de Murvedre e lexar lo aqui ab CCC de cavall. E aquest testimoni demana al dit castella lo dit Rey perque o feya ne con se poria fiar en lo dit comte e lo dit Castella respos que per ço con lo Rey Darago habia mort En Bernat de Cabrera pare del dit comte lo qual era mort en et por servey del dit Rey de Castella lo Rey de Castella havia en cor de fer be et merce al dit comte Dosona e que lin entenia a fer aytant con a rich hom negu que fos en Castella. E puys viu aquest testimoni quel dit comte de fet vengue a Murvedre e con sabe lo Rey de Castella que En Bernat de Cabrera no era mort feu tornar lo dit comte pres en Castella e ques deye que null temps nol feu desfferrar.

Interrogat de quina condicio era lo dit castella dix les dites paraules a aquest testimoni e dix que era hom de cavall e que no solament havia dites les coses desus dites a aquest testimoni ans encara les havia dites en la plaça de Murvedre publicament davant molts.

Interrogat si sabia que En Bernat de Cabrera hagues tractaments alguns ab lo Rey de Castella ne ques trametessen letres la un al altre et dix que no o sabia mas quen era fama publica entre tots aquells qui eren ab lo Rey de Castella.

Interrogat si sabia quel comte Dosona hagues trametre un fyll de cavaller en Cathalunya a la comtessa Dosona e a la veçcomtessa de Cabrera que sisquessen de la senyoria del Senyor Rey per venirsen en Castella et feessen alçar la terra dels dits comdat e veçcomdat e dix que era ver quel Rey de Castella estant en Murvedre havia fet desferrar un fyll de cavaller daquells que servien lo comte Dosona e deyes quel devia trametre en Cathalunya e segons que oi aquest testimoni que ana lo dit fyll de cavaller en Cathalunya no sap empero perque e als dix que no sabia en les dites coses.

Sobre altres diverses coses tocants los fets del dit En Bernat de Cabrera et de son fill interrogat dix que noy sabia res.

Interrogat si deposa per temor oy rancor etc. et si fo instruit etc. dix que no.

Fo li manat que o tingues secret.

De facto nobilis Bernardi de Capraria et comitis Asonie.

Die jovis XXIX die madii anno a nativitate Domini MCCCLX quinto.

Lonrat En Ponç Burgnes ciutada de Barchinona testimoni jurat e interrogat sobre les coses demunt dites et dejus scrites dir veritat que sapia e specialment sobre la preso del comte de Osona e dix que noy sabie als salvant que ha oyt dir a alscuns castellans daquells qui son stats preses en la galea que ara novellament han presa les galees nostres en les quals ere aquest testimoni que ells havien vist moltes et diverses vegades que lo dit comte de Osona era ab lo Rey de Castella en lo loch de Alguisire et que anave solt sens tots ferres et sens tota garda et cavalcava ab sperons ab rosi genet et ab mules et cavals et tot ço ques volia et cabie e era en consells del dit Rey de Castella e anava a cassa ab lo dit Rey de Castella et menys dell et axi con se volia et que tots los altres qui foren preses ab lo dit comte et los altres del Rey Darago presoners staven preses et ferrats axi con se solien. Dix encara si haver oyt dir a alscuns de la xurma de la dita galea presa ques deya en Castella que lo dit Rey de Castella volia fer almiray seu lo dit comte Dosona. Interrogat qui eren presens con los dits castellans deyen les dites paraules a aquest testimoni et dix que noy eren si no los castellans con secretament los interrogava aquest testimoni. Dix encara demanat que los dits

castellans als quals ha oyt dir les dites coses entre los altres son Alvero Nunyis Cabassa de Vaques e Cornaxo e lo comit de la dita galea e molts daltres los noms dels quals no sab.

Die veneris XXX die madii anno predicto.

Blascho Cornaxo de Vilarpando del regne de Castella testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et en special sobre la preso del comte de Osona.

Lonrat En Bort de Gravalosa testimoni jurat e interrogat sobre les coses demunt dites e en special sobre la preso del comte de Osona et dix si aço saber solament que dimecres prop passat hora del seyn del ladra aquest testimoni de manament del vescomte mana a casa de madona den P. de Muncada on posa la Senyora Reyna un castella apellat Cornaxo qui ara es stat pres ab altres per les galeas nostres e con lo dit Cornaxo fo aqui aquest testimoni present madona Sibilia de Muntchada demana al dit Cornaxo si conexia son frare della ço es Pedro de Luna e lo dit castella respos que och et puys demanali on era et ell dixli quel havia vist en Sibilia ab lo Rey de Castella et la dita dona dixli si a Tholedo sta pres veritat es dix ell mas lo Rey de Castella lo feu venir en Sibilia con hi fo parla ab ell et tantost feulo tornar a la preso de Tho-

ledo. E apres demana la dita dona al dit Carnaxo del comte de Osona si anava solt et ell respos que och que anave cavalcant ab lo Rey de Castella e la dita dona demanali quina era la raho quel comte anave solt et En Pedro de Luna stava pres et ferrat et lo dit Cornaxo respos lo Rey ho sap. Altres paraules ne altres coses no hoy dir aquest testimoni.

Lonrat En Francesch de Muntbuy testimoni jurat e interrogat sobre la preso del comte de Osona et dix si saber aço solament que aquest testimoni era en la galea del vescomte de Cardona et encontraren una cocha de un janoves et stant aqui ab la dita cocha viren dues galees de castellans et lo dit vescomte mana al dit janoves que no entras pus avant ans que sen tornas vers Malicha per ço que no sabesen lenga. E lo dit vescomte a la nit dona cassa a les dites galees et prenguerenne una et puys encontraren altra vegada lo dit janoves qui era a Cadis et sera vist ab lo Rey de Castella con se fou partit de les dites galees nostres et lo dit vescomte demana lo dit janoves de quel havie demanat lo Rey de Castella et lo dit janoves deya li quel havie demanat qui era ab lo dit vescomte et lo vescomte demana lo dit janoves de la preso del dit comte de Osona lo qual jenoves li dix aquest testimoni present et hoyent que ell havie vist quel comte de Osona era present en lo consell del Rey de Castella et quel dit comte axi matex havie demanat al dit jenoves qui era ab lo dit vescomte de Cardona. Dix encara demanat si

haver oyt dir als castellans qui son stats preses ara novellament ab la dita galea presa e en special a aquell qui ha nom Cornaxo quel dit comte de Osona anava et stave et jayia ab Marti Anyis et en la sua galea et quel Rey de Castella lo li havie comenat et que anave cavalcant ab ell sens tota altre preso.

Divendres a XIII de juny del dit any.

Francesch Gomiç de Xibilia testimoni jurat e interrogat sobre les coses demunt dites et en special sobre la preso del comte de Osona e dix esser ver que aquest testimoni havie vist en lo loch de Alguizira lo dit comte de Osona qui ibat eques in quadam mula et cum ipso ibant duo cathalani qui serviebant dicto comiti in omnibus suis necessariis et quod ibat quasi continue cum dicto Rege Castelle tam per terram quam per mare et quod venerat ad dictum locum in quadam galea cum ipso Rege Castelle. Interrogatus etiam dixit quod comuniter gentes dicebant quod dictus comes erat in dicto loco tanquam captus et quod aliqui homines custodiebant eum tamen hic testis non vidit dictum comitem captum nec existentem in aliqua captione. Interrogatus si scit qua de causa dictus comes venerat in dictum locum et dixit se nescire nec audivisse dici. Dixit etiam interrogatus se videre dictum comitem per duas vices quibus ipsum vidit euntem valde letum seu cum facie leta. Interrogatus si scit qui erant dicti

cathalani qui serviebant dicto comiti et dixit se nescire. Dixit etiam interrogatus quod omnes alii cathalani capti in Xibilia stabant capti nisi dictus comes et predicti duo qui serviebant sibi. Interrogatus si vidit aliqua vice dictum comitem ferentem aliqua ferramenta in tibiis vel in alia parte sui corporis et dixit quod non.

Post hanc die lune XXIII die junii anno predicto venerabilis Bernardus Cunill de domo domini Regis de mandato sibi facto per illustrem dominam Reginam presentavit et tradidit venerabili Petro ça Costa bajulo Cathalonie generali et Berengario de Cortilio jurisperito quandam litteram papiream clausam quod dicte illustri domine Regine dirigebatur cujus littere epigrama seu subscripcio erat talis A la molt alta Senyora la Senyora Reyna Darago. Quam literam dictus venerabilis Petrus ça Costa apperuit et eam in presenti processu inseri jussit cujus tenor talis est.

Senyora sapia la vostra gran altea que jo he reebuda una letra vostra per la qual me manavets que jo reebes informacio dalscuns castellans fills de cavallers e homens de paratge et daltres que açi fossen qui haguessen conexença del comte Dosona et aquells be et diligentment interrogas.

Informacio recepta in Majorica super facto comitis Dosona.

Die lune XVI junii anno a nativitate Domini MCCC-LXV. Cum nobilis dominus Olfo de Proxida miles gerens vices generalis gubernatoris regni Majorice recepisset quandam literam clausam per serenissimam dominam Reginam Aragonum sibi missam cujus suprascripcio erat talis.

Al noble e amat nostre mossen Nolfo de Proxida portant veus de governador en Mallorques.

Et tenor intrinsequs est talis.

La Reyna.

Mossen Nolfo nos havem entes que en la galea que lo vescomte pres del Rey de Castella la qual ha tramesa aqui a Mallorques ha alscuns fills de cavallers e homens de paratge e altres qui han conexensa del comta Dosona e dien que va solt sens guardes e ques monta en lestol quel Rey de Castella tramet en aquestas partides. E nos volriam fort saber aquestas noves perqueus manam que vos present un bon notari e abte interroguets los dits homens diligentment de tot ço que sapien del dit comta Dosona e en quina manera

lo tracta lo Rey de Castella e ço que sen deya entre ells e encara dels altres qui son presos en poder del dit Rey car nọs havem entes quel dit comta enten a liurar al Rey de Castella alscuns castells seus daça en Catalunya. E axi interrogats los diligentment e fets fer bones provisions en aqueix regne e que stiguen aperçebuts e tantost nos trametets la lur deposicio segellada ab vostre sagell a nos o al feel nostre En P. Sacosta batle general de Catalunya quins en scriu pus larch per sa letra. Dada en Barchinona sots nostre sagell secret a III dias de juny en lany MCCCLXV.

Et dictus dominus Olfo volens mandata dicte domine Regine et alia in dicta littera contenta exequi et complere. Pro tanto idem nobilis asistente sibi venerabili Guillermo Geraldi licentiato in legibus assesore suo et vocato in hiis pro notario et scriptore Geraldo Ducis notario et scriptore inquisitionum curie gubernationis Majorice processit ad inquirendum et recipiendum informationem de et super contentis in dicta littera reginali a castellanis et precipue a quibusdam filiis militum seu de paratico qui nuper ducti fuerunt Majorice et capti per nobilem viceadmirantem in modum sequentem.

Gossalbo de Carrio habitator loci de Carrio regni et dominationis Regis Castelle testis juratus et interro-

gatus super interrogatoriis infrascriptis dicere veritatem. Et primo si cognoscit comitem Dosona filium Bernardi de Capraria quondam. Et dixit quod sic et pro illa die qua iste et alii de galea in qua iste ibat fuerunt positi per vim per Regem Castelle in dicta galea vidit dictum comitem in litore maris in loco de Algisira equitantem et aliis diebus antea viderat etiam illum equitantem in loco de Algisira in quadam mula et retro eum in eadem mula equitabat quidam homo castellanus videre hujus cujus nomen ignorat et equitabat sine custodia spatiando ibidem et equitando cum Rege Castelle et eum associando.

Interrogatus si dictus comes debebat venire cum stoleo dicti Regis Castelle. Et dixit quod secundum opinionem et dictum omnium quod sic et quod dicebatur quod debebat ire in galea Martini Yanyes castellani.

Interrogatus si scit quod dictus comes fecerit sacramentum et homagium dicto Regi Castelle quod esset homo suus. Et dixit super eis nichil scire nec dici audivisse.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus comes deberet dare castra vel loca ipsius comitis dicto Regi Castelle. Et dixit super eis nichil scire.

Interrogatus in quo loco dictus comes hospitabatur in loco de Algisira. Et dixit quod juxta lalcasser dicti Regis.

Interrogatus si dictus comes stat seu stabat sub custodia vel alias captus de nocte vel de die eundo cum dicto Rege Castelle. Et dixit quod dictus comes non habet custodiam de nocte nec de die ymo tenet suum hospi-

tium ubicumque vadit cum dicto Rege secundum quod sibi ministratur.

Interrogatus a quo tempore citra vidit dictum comitem euntem absque custodia et vinculis. Et dixit quod a tempore citra quo stoleum noviter factum per dictum regem fuit inceptum cum antea vidisset eum compeditatum in drassana Sibilie sicut alii catalani erant.

Interrogatus si in consiliis que Rex Castelle tenet interest dictus comes Dosona vel alias vocatur per dictum Regem. Et dixit se nescire.

Interrogatus cujusmodi status vel conditionis est iste. Et dixit quod est generosus sive fillo dalgo et est de palatio.

Johannes Examenis de Sibilia testis juratus et interrogatus super interrogatoriis infrascriptis dicere veritatem. Et primo si cognoscit comitem Dosona. Et dixit quod sic.

Interrogatus si Rex Castelle tenet dictum comitem captum vel sub custodia. Et dixit quod in die Pasçe proxima preterita dictus comes fuit ejectus a captione in Sibilia et fuit comendatus Martino Yanyes et extunc cum illo ivit usque Algisiram et etiam comedit et dormivit et cum eodem comite equitabat quidam homo dicti Martini Yanyes videlicet in anquis mule.

Interrogatus si dictus comes debebat venire seu ire cum stoleo dicti Regis Castelle et dixit audivisse dici ab illis qui sunt de palatio dicti Regis quod sic et quod debebat habere per se unam galeam.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus comesfecerit sacramentum et homagium dicto Regi Castelle quod esset hom o suus et dixit se nescire.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus comes tractasset cum Rege Castelle quod ipse comes deberet liberare seu tradere aliquod castrum suum dicto Regi et dixit se nescire.

Interrogatus in quo loco dictus comes hospitabatur in loco de Algisira et dixit quod credit quod cum dicto Martino Yanyes.

Interrogatus si dictus Rex convocat in consiliis suis et secretis dictum comitem. Et dixit quod non sed bene scit quod cum Rex comedit quod dictus comes stat pedes ante eum.

Interrogatus si dictus comes habet aliquod oficium serviendi dicto Regi. Et dixit quod non servit sibi in aliquo nisi quod stat ante eum.

Interrogatus si ante dictum festum Paçe dictus comes stabat captus aut sub custodia. Et dixit quod sit cum compedibus ferreis in lalcasser Sibilie.

Interrogatus cujusmodi status vel conditionis est iste. Et dixit quod est fillo dalgo.

Johannes Rodrigues de Sibilia testis juratus et interrogatus super interr ogatoriis infrascriptis dicere veritatem. Et primo si cognoscit comitem Dosona et dixit quod sic.

Interrogatus si d ictus comes erat captus vel sub custodia alicujus. Et dixit quod non erat captus bene ta-

men erat sub custodia Martini Yanyes sine compedibus et ligamentis.

Interrogatus a quo tempore citra dictus comes fuit traditus sub custodia dicti Martini. Et dixit quod a tempore Paçe citra.

Interrogatus si dictus comes debebat ire et venire cum stoleo Regis Castelle. Et dixit quod sic et etiam dixit audivisse predicto Rege quod dictus Rex precepit quod administrarentur arma dicto comiti et cuidam nuntio illius qui est catalanis pro sequendo dictum stoleum.

Interrogatus si dictus comes debebat habere galeam per se. Et dixit quod ymo debebat ire in galea dicti Martini Yanyes.

Interrogatus si scit quod dictus comes fecerit sacramentum et homagium dicto Regi quod esset homo suus. Et dixit hoc nescire sed bene premeditatur quod aliqui debebat facere quia aliter dictus Rex non permisisset dictum comitem taliter abire.

Interrogatus si dictus Rex convocat in consiliis suis seu tractatibus dictum comitem. Et dixit quod non bene tamen dictus Rex facit sibi honorem sicut uni alii militi.

Interrogatus si dictus comes habet aliquod oficium serviendi dicto Regi. Et dixit quod non.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus comes fecerit aliquod tractatum tam Rege Castelle quod ipse comes deberet liberare aliquod castrum ipsius dicto Regi. Et dixit quod non.

Interrogatus cujusmodi status vel conditionis est

iste. Et dixit quod est fillo dalgo.

Diego Ferrandis de Sibilia testis juratus et interrogatus super interrogatoriis infrascriptis dicere veritatem. Et primo si cognoscit comitem Dosona. Et dixit quod sic.

Interrogatus si dictus comes stat captus vel *sub* custodia et dixit quod antequam Rex Castelle discederet a Sibilia dictus comes stabat captus videlicet in çompedibus ferreys et cum custodia sed ex quo dictus Rex díscessit a Sibilia dictus comes fuit ejectus a captione predicta et venit cum dicto Rege apud Algisiram et erat tunc in custodia Martini Yanyes equitando cum Rege et aliquotiens cum dicto Martino.

Interrogatus si dictus comes debebat ire et venire cum stoleo dicti Regis. Et dixit quod sic videlicet in galea dicti Martini Yanyes et ita comuniter dicebatur per omnes.

Interrogatus si scit quod dictus comes fecerit sacramentum et homagium dicto Regi Castelle quod esset homo suus. Et dixit quod comuniter dicebatur per homines curie dicti Regis servientes dicto Regi quod dictus comes se fecit hominem dicti Regis cum sacramento et homagio. Et dicebatur in curia dicti Regis quo dictus comes debebat tradere comitatum suum dicto Regi.

Interrogatus a quibus hoc dici audivit et dixit quod non recordatur sed per omnes comuniter dicebatur in curia.

Interrogatus si dictus comes intererat in consiliis et tractatibus dicti Regis et dixit quod sic videns in dicto loco de Algisira cum Martino Yanyes et Matheo Ferrandis et aliis de consilio.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dicti Rex et comes fecerint aliquos tractatus cum aliquibus catalanis de tradendo aliqua loca vel castra. Et dixit quod non.

Interrogatus cujusmodi status vel conditionis est iste. Et dixit quod est fillo dalgo.

Johannes de Soria habitator loci de Soria regni Castelle testis juratus et interrogatus dicere veritatem super interrogatoriis infrascriptis. Et primo si cognoscit comitem Dosona. Et dixit quod sic.

Interrogatus ubi vidit eum. Et dixit quod in Algisira.

Interrogatus si dictus comes erat captus vel sub custodia. Et dixit quod non erat captus ymo videbat illum euntem eques in mula cum Rege Castelle aliquotiens cum Martino Yanyes vidit etiam quod dictus comes comedebet et bibebat aliquotiens in palatio Regis aliquotiens cum dicto Martino Yanyes.

Interrogatus si dictus comes debebat ire cum stoleo Regis Castelle. Et dixit quod bene dicebatur per gentes in Algisira quod dictus comes debebat venire cum dicto stoleo.

Interrogatus si dictus comes fecit sacramentum et homagium Regi Castelle quod esset homo suus. Et

dixit se in predictis nichil scire nec audivisse.

Interrogatus si dictus comes fecit aliquos tracta cum aliquibus catalanis quod ipse comes deberet d aliquod castrum suum seu deliberare dicto Regi C telle. Et dixit super ei: nichil scire.

Interrogatus cujusmodi status est iste. Et dixit q fillo dalgo.

Bertholomeus Lopis Doronenyan dominationis Re Castelle testis juratus et interrogatus super interro toriis infrascriptis dicere veritatem. Et primo si co noscit comitem Dosona. Et dixit quod sic.

Interrogatus ubi vidit illum. Et dixit quod in l de Algiscira.

Interrogatus si dictus comes ibat vel erat tunc c tus aut sub custodia alicujus. Et dixit quod non e captus tamen erat sub custodia Martini Yanyes vel i cum eo equitando seu spatiando.

Interrogatus si dictus comes debebat ire cum s leo dicti Regis Castelle. Et dixit quod dicebatur q sic et quod debebat ire cum galea dicti Mar Yanyes.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus mes fecerit sacramentum et homagium Regi Cast quod esset homo suus. Et dixit se nescire.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus mes fecerit aliquos tractatus cum aliquibus catal mediante dicto Rege Castelle quod ipse comes daret deliberaret ipsi Regi aliqua castra. Et dixit se nesc

Interrogatus si dictus comes interest in consiliis seu tractatibus qui fiunt per dictum Regem Castelle. Et dixit se nescire.

Roys Lopis loci de Lograro terre Castelle testis juratus et interrogatus super interrogatoriis infrascriptis dicere veritatem. Et primo si cognoscit comitem Dosona. Et dixit illum non vidisse nisi cum nuper erat in loco Dalgisira.

Interrogatus si tunc dictus comes erat captus aut ibat cum custodia. Et dixit quod ymo vidit illum ire eques seu equitando cum mula et cum Martino Yanyes.

Interrogatus si dictus comes debebat ire cum stoleo Regis Castelle. Et dixit quod dicebatur per gentes in illo loco quod sic.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus comes fecere sacramentum et homagium dicto Regi Castelle quod esset homo suus. Et dixit se nescire.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus comes fecerit aliquos tractatus cum aliquibus catalanis de tradendo seu deliberando aliqua castra ipsi Regi Castelle. Et dixit se nescire.

Interrogatus si dictus comes interest in consiliis seu tractatibus qui fiunt per Regem Castelle. Et dixit se nescire.

Alfonso Gill de Castres terre Castelle testis juratus et interrogatus super interrogatoriis infrascriptis dice-

re veritatem. Et primo si cognoscit comitem Dosona. Et dixit quod sic.

Interrogatus ubi vidit eum. Et dixit quod nuper in Algisira.

Interrogatus si dictus comes erat tunc captus vel sub custodia. Et dixit quod ymo ibat solt et eques in mula cum uno homine simplice in anquis retro eum.

Interrogatus si dictus comes debebat venire in stoleo Regis Castelle. Et dixit quod sic secundum quod dici audivit in Algisira.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus comes fecerit sacramentum et homagium dicto Regi quod esset homo suus. Et dixit se nescire.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus comes fecerit tractatus aliquos cum aliquibus catalanis quod ipse comes deberat tradere et deliberare ipsi Regi aliqua castra seu loca. Et dixit se nescire.

Interrogatus si dictus comes interest in consiliis vel secretis qui fiunt per dictum Regem Castelle. Et dixit se nescire.

Nunyon Ferrandis de Xeres regni Castelle testis juratus et interrogatus super interrogatoriis infrascriptis dicere veritatem. Et primo si cognoscit comitem Dosona. Et dixit quod non nec ipsum vidit quod sciat bene tamen dicebatur in Algisira quod dictus comes erat ibi cum Rege Castelle.

Interrogatus si dictus comes debebat ire cum stoleo Regis Castelle. Et dixit quod bene audivit dici

quod dictus comes debebat ire in stoleo predicto aliter nescit.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus comes fecerit sacramentum et homagium Regi Castelle quod esset homo suus. Et dixit se nescire.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus comes fecerit aliquos tractatus cum aliquibus catalanis quod ipse comes deberet dare et deliberare aliqua castra dicto Rege Castelle. Et dixit se nescire.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus comes intersit in consiliis et tractatibus qui fiunt per dictum Regem Castelle et dixit se nescire.

Johannes Ferrandis civitatis Sibilie testis juratus et interrogatus super interrogatoriis infrascriptis dicere veritatem. Et primo si cognoscit comitem Dosona. Et dixit quod sic quia ipsum vidit in loco de Algisira et antea viderat ipsum in Sibilia captum.

Interrogatus si in Algisira dictus comes stabat captus vel sub custodia alicujus. Et dixit quod in Algisira non erat captus ymo equitabat in mula bene tamen erat sub custodia Martini Yanyes.

Interrogatus si dictus comes debebat venire seu ire cum stoleo Regis. Et dixit quod secundum quod communiter dicebatur in Algisira dictus comes debebat ire cum dicto stoleo.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus comes fecerit aliquos tractatus cum aliquibus catalanis quod ipse comes deberet liberare aliquod castrum

suum dicto Regi. Et dixit super eis nihil scire.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus comes fecerit sacramentum et homagium Regi Castelle quod esset homo suus. Et dixit super eis nihil scire.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus comes intersit in consiliis et tractatibus Regis Castelle. Et dixit nichil scire super eis.

Nec non idem Bernardus Cunill de mandato dicte domine Regine tradidit dicto venerabili Petro Ça Costa quendam processum receptum in civitate Majorice clausum et sigillatum sigillo officii gubernationis Majorice qui per eundem venerabilem Petrum ça Costa fuit apertus et dissigillatus et traditus mihi Francisco Formosii notario et scriptori hujus processus quid quid processus erat factus super et de facto dicti comitis Ausonie et incipit informacio recepta etc.

Diluns a XXIII de juny del any demunt dit.

En Francesch Julia lancer ciutada de Barchinona testimoni jurat e intorrogat sobre les coses demunt dites e sobre aquestes coses altres de que sera interrogat dix esser ver que divendres prop passat hac VIII jorns que aquest testimoni vinent de la terra francesa fo al coll de la Perxa qui es en Cerdanya e troba aqui En Bernich de Coharans hom de paratge si cinquesma

de cavalcadors et be ab LX homens de peu portants ballestes e archs e glavis los quals dix lo dit Bernich a aquest testimoni que de manament e ordinacio del vescomte de Castellbo sen anaven a metres en lo castell de Muntsoriu et que con aquests hi fossen aquells quiy eren de la terra ne exirian. Dix encara lo dit testimoni quel dit Bernich li dix que daço que feya era fort despegat et quel pregava que con fos a Barchinona que aquest fet degues dir a micer Gerau de Palou o a altra bona persona qui degues dir a la Senyora Regina. Interrogat si sabia lo dit En Bernich perque volia que la Senyora Regina sabes los afers demunt dits et dix quel dit En Bernich comta a aquest testimoni les coses demunt dites et li dix que volia que la dita Senyora sabes les dites coses dient encara mes que per ço hi trametien aquexa gent con nos fiasen en aquells de la terra qui gardaven lo dit castell. Dix encara interrogat quel dit En Bernich li dix que devien esser a compliment de C aquells qui devien venir al dit castell el dit testimoni li dix quen havets a fer vos daço et lo dit Bernich li respos que aytal manament navia haut del vescomte et quels feya la messio per ell et que li despleya molt con havie a caber en aquests afers ne en altres que tocaven en greuge ne en dan del Senyor Rey.

Rodericus de Guitaria Regis Castelle testis juratus et interrogatus super predictis et spetialiter super captione dicti comitis Ausonie et dixit quod ipse testis vidit

dictum comitem in dicto loco Alguizirie equitantem in una mula cum calcaribus sive sperons per se solum et sequentem Regem Castelle. Interrogatus si dictus comes ibat ut captus vel ut liberatus et dixit quod ut liberatus et sine custodibus. Interrogatus si dictus comes erat in consiliis dicti Regis Castelle et dixit quod in quocumque loco ubi erat ipse Rex Castelle etiam cum pautioribus gentibus et quod ad partem se traheret et vocaret consilium erat dictus comes unus ex ipsis qui vocabantur ad dictum consilium et erat continue in uno loco cum dicto Rege. Interrogatus si dictus comes comedebat per se vel in domo dicti Regis et dixit quod comedebat in domo dicti Regis scilicet in una mensa que erat ante mensam dicti Regis in qua sedebant milites ipsius Regis et quod sedebat prior in mensa ceteris militibus sedentibus in ipsa mensa. Interrogatus quomodo scit et dixit quod eo quia vidit pluries. Interrogatus si dictus comes venit ad dictum locum Alguizirie per mare vel per terram et dixit quod per mare cum una galea cum dicto Rege Castelle insimul. Interrogatus si Petrus de Luna et vicecomes Insule et alii cathalani sunt liberati a captione vel si adhuc detinentur capti eo modo quo solebant capti detineri et dixit quod capti existunt prout erant. Interrogatus si scit vel audivit dici quod dictus comes veniret in stolio dicti Regis ad ipsas partes et dixit quod fama erat et comunis vox gentium Castelle quod dictus comes debebat ire in dicto stolio dicti Regis et esse cum ipso.

Post hec die lune XIV die julii anno predicto Ferrarius Sayolli secretarius illustris domine Regine presente et requirente venerabili Petro ça Costa bajulo Cathalonie generali et procuratore fiscali Regio tradidit mihi dicto notario et scriptori hujus negocii quandam litteram papiream quem dicte domine Regine dirigebatur et mittebatur per venerabilem Franciscum de Perellos militem cujus littere epigrama seu subscriptio erat talis. A la molt alta e poderosa la Senyora Regina Darago. Et ipsa littera incipiebat sic. Molt poderosa Senyora sapia la vostra gran senyoria etc. Et sequebantur in dicta littera inter alia verba sequentia quem dictus bajulus et procurator fiscalis requisivit inseri in presenti processu.

Item Senyora apres II dies que stigui en Avinyo me fo dit per un qui es bon servidor del Senyor Rey e vostre quel abat de Fiscams volia parlar ab mi de coses que son gran profit vostre e resposli que plahiem e que de present lo dit servidor e amich del dit Senyor vostre trames missatge al dit abat que vengues. Les paraules quel dit abat me dix son aytals con se seguexen Mossen Francesch en reputi haver la vida per nostro Senyor lo Rey Darago e la Senyora Regina e tant per retre los guasardo del gran be que fet man de restaurarme de mort con per consciencia que dels grans fraus malvestats e traicions que son stades

tractades e son encara als dits senyors e senyora als quals heu he cabut e sabut en temps passat vull eus prech que vos les notifiquets secretàment aytantes coses con oireis e jur vos que per lo cor de Deu que jo he sagrat ab mes mans que de res queus diga nous mentire. Primerament era tractat per un amich ab qui lo Senyor Rey ha longament tant tractat que vos Senyora morissets e aquest tractament fehia ell ab mossen Bernat de Cabrera en R. Alamany de Cervello. Item quel Senyor infant don Marti fos mes en reenes en son poder e la filla del comte de Trestamara e quel dit infant e filla morissen encontinent o quel Regne de Valencia fos tot del Rey de Castella e Rossello e Cerdanya e altres terres fossen sues. Item Senyora que aquell mateix feu comensar aquesta guerra de abdos los Reys per ço con se tenia per perdut e vol que dur aytant con ell pora per tots temps car diu lo dit abat que li ha dit C vegades quel Rey Darago e de Castetla lo tenen per barater e si havien bona pau ell sera desert e diu vos lo dit abat e que aço tengats per ferm que ell ha anat en engan tots temps al Senyor Rey et va encara e que per nagun temps con ell senta tractament de pau pau no si fara per los dubtes desus dits. Item Senyora ma dit lo dit abat que quant la pau quel cardenal de Bolunya feu nos ferma quen R. Alamany de Cervello se feu vassall del Rey de Castella present lo dit abat e lo dit Rey li dona L mil morabatins a sa vida e que continuament aytant con guerra havets hauda lo dit vassalatge ha durat e dura e los L mil morabatins ha hauts per cascun any. E que

quant la pau de Murvedre se ferma lo dit R. Alamany abans quel dit Rey de Castella la volgues fermar lo dix al dit Rey secretament en presencia del dit abat la manera dels engans et totes les cauteles que vos senyor teniets en la dita pau e moltes daltres trahicions e coses les quals serien longues de comptar. Item ma dit quel dit R. Alamany lo es anat falsament en los tractaments del dit amich cor comunament cada nit venia a ell e stava ab ell continuament entro que fos jorn e totes quantes coses lo dit amich havie a demenar a vos denega et de malicia ells abdos o acordaven e puxes lendema davant mossen Berenguer de pau ell parlava per altra manera et sobra aquesta manera moltes coses e maneres mal fetes les quals senyor nous vull scriure car es lonch. Item Senyora ma dit quel desus dit ha dit al infant de Navarra quant se tractava matrimoni de la Senyora Infanta dona Blancha e dell paraules molts vils les quals no son licites de scriure en gran difamacio de la dita Senyora Infanta. Item mes avant que ell trames a dir per un cavaller seu quant se tractava la pau el matrimoni del Rey de Castella e de la Senyora infanta dona Johanna dubtant se que la pau se fes ferma e bona entre lo Senyor Rey e lo dit Rey de Castella que per tot lo mon lo dit Rey no preses per muller la sua filla dona Johanna car lons temps havie que ell era cert que ella no era punçella. E lo Rey de Castella donant fe a les paraules que ell li dix creech ço e diu que per aquesta raho e moltes daltres baraterias la pau se desfeu. Aquestes paraules Senyora me foren dites molt solennament e secretament e

ab grans sagraments en presencia mia e del dit servidor. Pero Senyora ell cuyda esser dins breus dies a la vostra presencia e dirvos ho hi tot. Vos Senyora conexets lo dit abat e sabets si en aquests fets pot ell saber tant pero la vostra gran senyoria prena e creega ço que lin semblara. Mes avant Senyora ma dit lo dit abat que james mon senyor lo Rey no feu tant fort errada ne tant dompnosa a vos ne açi en leys com dalsir En Bernat de Cabrera ho haguessets per lo dit Bernat sabudes les dites malvestats e moltes daltres mes car mes anava a vos e al Senyor Rey e restauracio de ça persona e del Regne que no a en morts den Bernat de Cabrera. Pero aytant ne podets senyora el Senyor Rey ne pot saber ab lo dit R. Alamany con ab lo dit Bernat no sabriets. Et no resmenys consella per grans bens e honors del Senyor Rey que vullats saber Senyora. Finis autem dicte littere erat scrita en Avinyo a XXVI de setembre.

Nec non tradidit dictus Ferrarius quandam aliam litteram que dicte domine Regine dirigebatur et mittebatur per venerabilem Johannem Remiriz cujus subscriptio erat talis. A la Senyora Reyna de Aragon et intus incipiebat ipsa littera Muyt alta etc. et finebat XXII dies de mayo. In quaquidem littera inter alia continebantur verba sequentia que dictus procurator et bajulus jussit hic inseri et apponi. Senyora sabet quel Rey de Castiella ha propuesto de levar al comte de Osona conssigo por mar en Cathalluenya et desque oviere

passado esto feto de Murviedro que es su entencion de tomar tierra en Cathallueyna et quel sol rendra el castieyllo de Montsurio et de alli que cuyda cobrar toda la comarca et aun cuyda haver ayudas en Cathalluyna e esto senyora se yo bien de ombre quel Rey de Castieylla lo fablo con su bocha porque me peresceria que vos Senyora deviessedes inbiar a percebir al inffante don R. e a la comtessa Dampuries que fiziessen fortecer a Castejon Dampuries et todos los castiellos que estan costat de la mar senyaladament a Ostalrich et a los otros castieylos que fueron de don Bernardo que ellos saben muy bien que los tenes con richo recaudo.

Dissapte a XIX de juliol del any demun dit.

Lonrat En Berengario Dolius donçel testimoni jurat et interrogat sobre lo fet del dit comte Dosona et dix esser ver que dies ha passats que la vescomteça de Ylla stant en lo loch de Canet li dix el prega que aquest testimoni degues anar a la Senyora Reyna per dirli alcun ardit que ella havie de les parts de Castella lo qual ardit tocava molt lo Senyor Rey e la sua terra et lo dit testimoni respos que tot ço qui tornas a be del Senyor Rey et de la dita vescomteça era apparellat de fer. Et la dita vescomtessa dona a aquest testimoni una letra de creença qui sen dressava a la Senyora Reyna e per virtut de la dita creença dona e mostra aquest testimoni a la dita Senyora una letra de creen-

ça scrita de ma del vescomte de Ylla marit seu la tenor de la qual es aytal.

A la molt nobla la vescomtessa de Ylla.

Vescomteça fas vos saber que he vista vostra letra et he haut gran plaser con he sabuda vostra sanitat e de vostra casa. De mi sapiats que son sa la merce da Deu. Prech vos que cresegats en P. de Murles de ço queus dira de part mia e que espatxadament menviets los diners que ell vos dira. Dau men recapte en so del meu. Frare Artal de Luna envia una letra a madona de Muncada per diners que li trameta perque enviau ley de continent et sino envia recapte enviaulos per lom que vendra a mi. Scrita de ma ma a XV dabril.

Lo vescomte.

Et la qual creença era comenada an P. de Marles scuder de la terra francesa qui es vengut de Castella lo qual hi era tremes per trer lo dit vescomte de la preso per rescat qui per virtut de la dita creença dix a la dita vescomteça depuys o dix aquest testimoni e lin comena que digues a la dita Senyora Regina que lo dit P. de Marles dix a la dita vescomteça quel dit vescomte li havie dit et comenat que degues dir a la dita vescomteça que quant enguany no stigues en sperança que ell isques de la preso per rescat e que ella enfortis e obras Canet e altres forçes que hagues con tot hi seria obs ab lo poder quel dit Rey de Castella havie. Encara que

si veya letra scrita de ma del dit vescomte que no la cregues nen obeys res per be encara quiu vis personalment con dubtem que nom menen per força en aquelles partides. Dix encara quel dit P. de Marles dix que Marti Anyis li dix quel comte de Osona havie finat ab lo Rey de Castella et quel havia fet almiray et quel die quel dit scuder parti de Castella devia lo dit comte muntar en la armada e encara lo havie heretat de terres et lochs dins Castella. Dix encara quel dit P. de Marles dix a la dita vescomteça per virtut de la dita sua creença que faes saber al Senyor Rey e a la Senyora Reyna que girassen la cara en enfortir e gardar Rossello et alcuns lochs. Dix encara quel dit P. de Marles dona alcuns capitols a la dita vescomteça scrits de ma del dit vescomte los quals la dita vescomtessa se atura en sa forma et feu ne pendre translat al dit testimoni quils trallada de sa ma e son los dits capitols de la tenor seguent.

Item vescomtessa fets enfortir e obrar tot ço del meu fort be e fets que parega que per lo fet del enfant de Mallorcha o fets e specialment Canet e aquell enfortiment sia fort gran.

Item fets saber al Senyor Rey Darago que meta bon recapte en aquexa terra enviats li o dir per hom que am mi en manera que no puxa esser sabut car promet vos en fe que jon passaria gran perill.

Item menviats CCC dobles o escuts vells.

Item vos prech quel treball quen P. de Marles ha fet per mi que no sia dabades car jo liu grassech aytant con si mich hagues tret perque vul que lin satisfassats.

Item me saludats los homens Dilla e de Canet.

Item vull que larma de madona mara se pach daço que ixera de Lusanes e aço en tota manera.

Item vos prech que quant hic enviets que mescrivats largament lestament de la terra e de les gens ne si son tots en aquell stament que solien.

Item vos prech quem fassats saber lo Senyor Rey si ma ajudaria sich ixia.

Item vos prech quel fet dobrar ço del meu se don bon recapte et tal obra que tota res la tenga per gran con certifich vos que no sen pora hom penedre.

Item vos prech que aço no sapia hom del mon si no lo Senyor Rey e la Senyora Regina cor jon passaria gran perill sil Rey de Castella navia sospita lo perill seria que seria de mort.

Item vos prech que si vets neguna letra mia no la creats.

Die lune XXI julii anno predicto.

Martinus Aris de Savedra regni Castelle testis juratus et interrogatus super predictis et infrascriptis spetialiter si scit vel audivit dici quod comes Ausonie sit admiratus Regis Castelle et si est in armata ipsius Regis et dixit se nescire de certo sed quod in loco de Gardamar ubi erat hic testis dicebatur per aliquos qui veniebant de Rege Castelle qui erat in loco de Oriola quem ceperat quod in armata ipsius Regis Castelle erat dictus comes Ausonie et quod erat admiratus ipsius Regis. Dixit etiam interrogatus quod dicebatur ibidem quod dictus Rex Castelle recedendo de dicto loco de Oriola debebat accedere et ire cum suo exercitu apud locum de Requena.

Postea hec die lune XXVIII die julii anno predicto dictus procurator fiscalis tradidit mihi dicto notario et in presenti processu inseri requisivit quandam litteram apertam que dicte illustri domine Regine dirigebatur pro parte locum tenentis gerentis vices gubernatoris et juratorum civitatis Valencie cujus epigrama sive suprascripcio erat talis A la molt alta excellent Senyora Elienor regina Darago. Tenor autem dicte littere sequebatur por hac verba.

Molt alta e excellent Senyora. A la vostra Senyoria intimam que en lo present die de vuy data de la present es vengut a nos un hom qui fou cativat per les gens del Rey de Castella lo qual es sposat en Valencia et lo qual dijous prop passat fogi et parti del estol del dit Rey de Castella en lo qual lo havien mes qui comte quel Rey de Castella ha fets armar a Cartagena on tot lo dit seu stol era les IV galees qui son stades preses del nostre estol axi que son entre totes XXX galees et tro a XL naus entre les quals ni ha dues de genoveses et una de venecians lo qual dit Rey fa anar ab ell per força del qual estol es almirall lo comte Dosona lo qual feu degollar encontinent dos homens que conech que eran de Blanes. Et que lo dit Rey es en lo dit estol en persona et en intencio del dit Rey et axis comptave en lo dit estol seu que lo dit estol sen ira a Blanes per pendre alli terra et per cre-

mar et dampnagar tot ço que poran et encara per levar la muller e criatures del dit comte Dosona. Pero comta que en les dites galees no havia bescuyt sino per a XV dies et que la major partida de las naus havien descarregat a Cartagenia per fornir Oriola Alacant et tots los lochs de la maritima. Item Senyora intimam a la vostra altea que en lo dit die de huy data de la present reebem una letra dels prohomens de Cullera en la qual nos fayen saber que havien hauda notisia de la flota del Rey de Castella la qual era en les mars de Denia. Item en lo dit die hora del sol post haguerem cert ardit que la dita flota era ja endret lo riu de Cullera. Perque Senyora les dites coses a la vostra altea significam per ço que en et sobre aquelles provehescats segons que a la vostra altea sera benvist. Senyora nostre Senyor Deus per la sua merce vos do vida molta e longa et salut et victoria de vostres enemichs. Scripta Valencie XVII die julii anno a nativitate Domini MCCCLX quinto.

Lo lochtinent et portant veus de governador et los jurats de la ciutat de Valencia besants vostres peus et mans Senyora se comanen en vostra gracia e merce.

Item tradidit dictus procurator fiscalis et in presenti processu inseri requisivit quandam aliam litteram apertam que ex parte dicti domini Regis dicte domine Regine dirigebatur et mittebatur cujus suprascriptio erat talis A nostra cara conpanyona la Reyna. Te-

nor vero littere predicte sequebátur per hec verba.

Lo Rey.

Cara companyona per ardit cert havem sabut quel Rey de Castella tramet vers Cathalunya XX galees esperverades de les quals ha fet capita lo comte de Osona per anar en special a Blanes on enten a levar ça muller et sos fills o pendre rahenes del loch en guisa que lo dit loch se tenga per ell o estiga a sa obediencia. Perque cara companyona es de necessitat e volem et carament vos pregam que provehiscats sobre aço en tal manera que lur mal proposit no puga venir a acabament. En special provehits que sa muller ne sos fills no sen puga menar ab nagun enginy. Et daltre part provehits que per tota la costa sia sabut que galees del dit Rey hi deuen esser per damnificar tots los lochs de la costerá aytant con poran et axi ques garden al mils que puguen. E axi matex ab la major cuyta que porets fets cuytar la armada segons que per altres letres vos havem fet saber car ja veets quant es de gran necessitat que nos siam poderosos en la mar car sin som no dubtets que ab la ajuda de Deu nos som tant poderosos en la terra que nos et vos podem estar ab tant bona sperança que sil dit Rey ve en loch on nos pugam ab ell combatre que haurem victoria dell. E jatsiá que nos daquests afers et daltres hajam comenada creença an P. de Tarraga scriva nostre el hajam informat plenerament de nostra intencio segons

que per letra scrita de nostra ma la qual li havem liurada veurets clarament empero per tal que abans sapiats los dits affers ey puxats entretant provehir trametem vos la present per correu cuytat lo qual hi sera abans quel dit P. de Tarraga. E axi provehits en tots los dits affers et altres de queus havem scrit segons que nostra necessitat requer. Dada en lo setge de Murvedre sots nostre sagell secret a XVII dies de juliol del any MCCCLXV. Rex Petrus.

Item obtulit et in presenti processu inseri requisivit prefatus procurator fiscalis quandam aliam litteram patentem dicti domini Regis sua manu propria scriptam que dicte domine Regine mittebatur et dirigebatur per eum cujus epigrama seu suprascriptio erat talis A nostra molt cara conpanyona la Reyna. Tenor autem ipsius littere sequebatur in hunc modum.

Molt cara companyona un hom es vengut del estol del Rey de Castella et es cathala e comta quel estol del Rey de Castella es a Cartagenia et que son XXXI entre galees e lenys armats et XXX naus et que fa trestejar totes les galees et quen fassa XX galees sperverades en les quals se cuyden molts que ira lo dit Rey e quey va lo comte Dosona et que deuen pendre terra a Blanes et que la anada del comte Dosona es certa quey va. Mas del Rey dubta ho per ço cor dues vegades loy vee entrar et exir et si lo dit Rey hi va

segons nostra oppinio noy va per als sino per reebre recenes del dit comte so es muller e fill o fill tant solament. Perque provehits hi segons queus parra a seguretat de nostres affers. E sobre aço creets a P. de Tarraga ço queus dira de nostra part. Lo nom veurets esser contengut en una letra quels prohomens de Valencia nos han tramesa la qual vos trametem per lo dit P. de Tarraga. Escrita de nostra ma en lo setge de Murvedre dijous a XVII de juliol a hora del seny del ladre.

Lo Rey.

Item et quandam aliam litteram dicti domini Regis que dicte domine Regine dirigebatur cujus suprascriptio erat consimile suprascriptioni proxime littere inserte tenor vero ipsius littere erat talis.

Molt cara companyona lardit que a nit passada vos scrisquem de nostra ma lo qual vos apporta P. de Tarraga et per tal que pus tost laguessets vos en fem fer altra letra no scrita de nostra ma quius apporta correu ço es de la anada de les XX galees esperverades que tramet lo Rey de Castella en Cathalunya on es cert quey va lo comte Dosona et lo Rey de Castella segons que diu un altre hom quin es vengut. Per ço volem manam eus pregam que les provisions que ara vos fem saber per altra letra signada de nostra ma fassats complir ab acabament. Scrita de nostra ma en lo set-

ge de Murvedre divenres a XVIII de juliol et hora de colgar.

Lo Rey.

Die lune XV die septembris anno a nativitate Domini MCCCLX quinto.

P. Perdigo trompeta ciutada de Barchinona testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et devall escrites a ell demanadores. E dix esser ver que con lo nostro estoll se encontra ab lestoll del Rey de Castella en les mars del cap de Capterre aquest testimoni era en la galea den Averço per trompeta la qual galea fo presa per lo dit castell del Rey de Castella ab III daltres galeas la qual preso fo a vespra. E lo dema mati aquest deposant estant pres en la dita galea viu venir a aquella galea una galiota del dit estoll del Rey de Castella qui demana al patro castella qui era en la dita galea den Averso que li donas lo dit Averso. E açò li dix de part del comte Dosona lo qual patro castella decontinent liura lo dit Naverço a la dita galiota qui aquell porta a la galea de Marti Anyis on era lo comte Dosona. E con aquest testimoni ab les dites galeas fo al port de Cartiginia feren exir aquest testimoni en terra ab I çorma en la cama. Interrogat si viu lo dit comte Dosona e dix que hoc a Cartiginia que cavalcava ab lo Rey de Castella ab gramayla castellana axi con los altres qui ab lo dit Rey eren. Dix en-

cara demanat quel viu a Dinia que estava et cavalcava ab lo Rey de Castella. Interrogat si lo dit comte estava ne anava axi con apres et dix que no ans lo viu que parlava et privadejaba fort ab lo dit Rey de Castella. Demanat si en lo loch de Carteginia foren morts ne degolats neguns de les dites galeas. E dix que hoc tots exceptats tro a XXX. Interrogat perque fo fet le dit degolament e dix quesdeya comunament quel comte Dosona hi era estat bo e que deya lo dit comte que si lo seu cavall menjas catalans que ell lin donara tants que no pogre mes. Dix encara interrogat que aquest testimoni era en les galeas qui son estades a Iviça e a Mallorcha et a Menorca. E oy dir als homens qui eren èn la galea del capita castella que lo comte Dosona havia promes al Rey de Castella que ell trauria sa muller et sos infants de Cathalunya et los metria en poder del dit Rey de Castella. Dix alra si no saber en les dites coses.

Die mercurii prima die octobris anno predicto.

Jacme Julia barber ciutada de Barchilona testimoni jurat e interrogat sobre les coses demunt dites et altres dejus scrites a ell demanadores. E dix primerament interrogat esser ver que ell anave per barber en la galea den Francesch Daverso visalmiray de Cathalunya et era en la dita galea con fo presa la qual fo presa dimecres a II de juliol e dix que la galea de

Marti Anyis on ora lo comte de Osona passa a sotavent de la dita galea den Everso. Lavors lo dit En Francesch Daverso et alscuns daltres faent reverencia al dit comte de Osona e lo dit comte estes la ma vers lo dit Francesch Daverso quaix qui signa ab la ma ample aquest testimoni empero no entes siu fer per manassar o perque. E dix encara que la dita galea de Marti Anyis no atura ans passa ultra per seguir la galea del almiray nostre la qual segons que era fama comuna per tot hom lo comte de Osona la feya seguir per ço que fos presa.

Dix encara interrogat que lendema a hora de mig jorn un leny armat vench a la dita galea den Averso e feu manament a Marti Alfonso Tison en poder del qual lo dit En Francesch Daverso era pres que li liuras lo dit En Francesch Daverso et decontinent fo fet et en lo dit leny sen ana lo dit Averso et fo manat a la galea de Marti Anyis on ora lo dit comte.

Dix encara interrogat quel dit Averso stech tota hora en la dita galea den Marti Anyis tro que foren a Cartaginia.

Dix encara interrogat que con foren a Cartaginia que Marti Anyis et lo dit comte isqueren en terra emduy solament e parlaren molt ab lo rey de Castella e lendema que fo divendres materen la galea den Averso ab los presons al port de Cartaginia e viu aquest testimoni que con entraren viu molts homens morts surar per la mar los quals se pensa que al die quel dits comte e Marti Anyis isqueren en terra fossen stats degollats.

· Dix encara interrogat esser ver quel dit die mateix forent degolats al vespre aquells de la galea 'den Averso.

Dix encara interrogat que oy dir a molts castellans e diverses que mala hora fos que mes valgueren XV mil florins.que haguesen haut den Sentmenat de rescat que con era stat penjat et que daço meria mal lo dit comte Dosona quiu havie fet fer et havie quest en perdo et demanat al Rey de Castella.

Dix encara interrogat que stant a Cartaginia viu aquest testimoni moltes vegades lo dit comte Dosona star ab lo dit Rey de Castella axi cavalcant per quant hi havia e star encara al mirador de Cartaginia la on lo Rey de Castella posava e parlant ab lo dit Rey a consell e en altra manera.

Dix encara interrogat que viu moltes vegades lo dit comte anant en la mar ab lo dit Rey en un lany armat sercant les galees ordonant ço que les galees havien a fer.

Dix encara interrogat que viu lo dit comte a Port many star en la tenda del Rey de Castella e nos partia dell. E puys lo viu a Dinia venir a la mar ab lo Rey de Castella cavalcant tota vegada quel Rey de Castella hi venia et nos partia dell ans oya missa ab ell et era la hon lo dit Rey era.

Dix encara interrogat que partent de Dinia font al cap del Aljub e viu en terra lo Rey de Castella e Marti Anyis et lo dit comte Dosona e alscuns daltres qui sopavan ensemps e puys recollirense en la galea del

Rey de Castella e anant sen tots III ab la dita galea á Carfaginia.

Dix encara interrogat que con les galees partiren de Cartaginia et feren la via de Ivissa muntant en les dites galees lo dit Francesch Daverso e aquest testimoni e depuys no viren lo dit comte ans romas ab lo Rey de Castella ab En Marti Anyis ensemps e era fama que feyen la via de Requena.

Dix encara interrogat que era fama comuna en lo estol del dit Rey de Castella quel comte Dosona deya que si ell ab lestol era en Cathalunya que hauria ça muller e sos infants els metria en poder del dit Rey per ço que mils se fias en ell.

Rodrigo Darica gasco del comtat de Foix testimoni jurat e interrogat sobre les coses demunt dites e altres dejus scrites a ell demanadores. E dix primerament interrogat esser ver que aquest testimoni era en la galea den Berenguer Santmenat con fo presa per lestol del Rey de Castella la qual fo presa dimecres a dos de juliol e fo presa la dita galea per la galea de Sentiago e encontinent vench la galea de Marti Anyis on era lo comte Dosona e lo dit comte segons que aquest testimoni viu e oy demana de qui era la galea qui era presa e fo li respost que den Sentmenat era et lavors lo dit comte mana que fossen tots degollats e lo patro de la galea de Santiago respos que non faria res si non havia manament de son Senyor lo Rey de Castella.

Dix encara interrogat que con foren stats preses manant los a Cartaginia on foren lo dijous seguent et con foren aqui lo Rey de Castella ab Marti Anyis et ab lo dit comte entraren en la dita galea de Santiago hon era En Berenguer de Sentmenat et lo dit Rey feu los venir devant e dixli si era ell patro daquella galea e lo dit Berenguer resposli que och et lavors lo dit Rey li respos quin hom era ell per tirar sos pendons e pres per la barba e scupili en la cara e encontinent mana que fos penjat et axis feu de fet.

Dix encara interrogat que segons que aquest testimoni oy quel comte Dosona stant en la popa de la dita galea dix al Rey de Castella Senyor fets degollar totes aquestes xurmes daquestes galees preses con siu fets nous faran guerra neus poran noure. E lo dit Rey ab los dits Marti Anyis e comte partiren daqui e anaren en terra et al vespre fo fet lo degollament de las ditas xurmes.

Dix encara interrogat que aytant con lo Rey de Castella estech en Cartaginia viu lo comte Dosona esser e star ab lo dit Rey continuament axi cavalcant con en altra manera.

Dix encara interrogat que partent de Cartaginia lo comte Dosona sen ana ab lestol del dit Rey a Denia et con foren a Denia isqueren en terra et que continuament lo dit comte nos partia del dit Rey de Castella ans comunament cavalcava ab ell ensemps et que era a tots sos consells.

Dix encara interrogat que aquest testimoni viu moltes vegades entrar lo dit Rey ab un leny armat per

regonexer les galees sues per ordonai ço que hi era mestér e tota hora hi viu lo comte Dosona ab lo dit Rey ensemps.

Dix encara interrogat que con lestol del Rey de Castella parti de Cartaginia per fer la via de Ivissa romas lo comte de Osona ab lo dit Rey de Castella e era fama que fayen la via de Xiva.

Dix encara interrogat que era fama en tot lestol del Rey de Castella quel dit comte no era ne stava con apres mas que nos gosave partir del Rey de Castella e quel dit comte devia venir ab lo dit estol a Blanes per traurer sa muller e sos infants et per manarlos en Castella et aços feya per tal quel Rey de Castella fos pus segur dell et quel pogues tenir en les fronteres poderosament.

Dimarts XXI doctobre del any demunt dit.

Jacme Rossell de Sancta Coloma de Vinyols del terme de Sentelles testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et sobre les altres dejus scrites a ell demanadores. E primerament interrogat dix esser ver que aquest testimoni fo pres a Magallo ab Neymerich de Sentelles e que stech entro a XIIII meses en la darassana de Xibilia pres. E apres fo trames axi con a presoner ab altres presoners al loch de Cassalla qui es XII legues luny de Xibilia.

Dix encara interrogat que avans que aquest testimo-

ni isques de là Darassana oy dir comunament a tot hom quel comte de Osona et En F. de Luna et vescomte Dilla et·altres staven preses en lalcassar de Xibilia.

Dix encara interrogat que stant lo dit deponent en lo loch de Cassalla viu entro II meses ha passats lo comte Dosona qui vench cavalcant en lo dit loch ab Marti Anyis et que venien del reyal del Rey de Castella e que fayen la via de Xibilia on lo dit Rey era.

Dix encara interrogat quel dit comte no era ferrat ne anava con a pres ans anava con absolt cavalcant en sa mula ab la spaha al coll.

Dix encara que era fama comuna en lo loch demunt dit con aquest deponent stava pres quel dit comte Dosona muntava per almiray en lestol qui aquest any prop passat ses fet en Xibilia et quel Rey de Castella li comanave tot lo dit estol.

Postea die martis quarta novembris anno predicto Jacobus de Podio petitionarius domini Regis de mandato ejusdem tradidit mihi Francisco Formosii notario et scriptori hujus processus confessiones et depositiones testium subsequentium.

Noverint universi. Quod die lune XX octobris anno a nativitate Domini MCCCLX quinto honorabilis Raimundus de Planella miles algutzirius illustris domine Elionore Dei gratia Regine Aragonum generalis locumtenentis illustrissimi domini Regis et Francischus

de Alda in legibus licentiatus mandato dicte domine Regine receperunt depositiones testium infrascriptorum una mecum Jacobo de Podio petitionario dicti domini Regis per modum sequentem.

Abim Coffen judeus de Conca terre Castelle testis juratus et interrogatus super infrascriptis dicere veritatem et primo interrogatus si scit aut dici audivit quod comes Ausonie sit ejectus a captione in qua per Regem Castelle detinebatur et dixit quod quando hic testis recessit a civitate Palensi idem comes stabat in dicta civitate in statica dicti Regis Castelle vocata Alcacer. Interrogatus si in dicto Alcacer existebat cum ferriis seu in aliqua alia captione et dixit quod immo existebat sine aliqua captione. Interrogatus si per aliquos custodiebatur et dixit esse verum quod quinque vel sex scutifferi existebant cum eo sed si ratione ei serviendi vel custodiendi dixit se nescire. Interrogatns si illi V vel sex erant castellani vel cujus nationis erant et dixit se nescire cum esset nox dum hic testis ut dixit intravit predictum palatium seu Alcacerum. Interrogatus si scit quod dictus comes sit ejectus a dicto palatio seu Alcacer et alias a captione et dixit quod audivit dici quod immo esse ejectus a dicta captione et quod ivit in armata nunc proxime predictum Regem Castelle per mare facta una cum Martino Garcia et cum Martino capitanis dicte armate. Interrogatus si audivit dici quod idem comes haberet aliquam potestatem seu preceptnm in dicta armata. Et dixit se nichil aliud

scire nisi quod audivit dici quod erat in primis gale... que ceperunt illas quatuor galeas quas pridem vicecomes Cardone amisit.

Interrogatus a quibus hec predicta dici audivit et dixit quod a pluribus qui venerant de estolio Regis Castelle.

Interrogatus ubi erat hic testis dum hec dici audivit et dixit quod in dicta civitate scilic et in castro de Garcia Monyos.

Interrogatus si dictu Rex Castelle confidit in dicto comite nec si idem comes cum prefato Rege Castelle comedit et dixit se nescire.

Interrogatus si dictus comes habet licentiam equiandi cum dicto Rege Castelle nec per semet equitandi ac eundi dilectatum equitando seu alias per terram et dixit se nescire.

Interrogatus si scit quod dictus Rex Castelle petat consilium a dicto comite Ausonie et dixit quod credit quod sic.

Interrogatus quare·credit et dixit pro eo quia vidit dictum Regem Castelle una cum Martino Aniç et Matheo Ferrandiç intrantem aliquibus noctibus ad dictum comitem.

Interrogatus quostiens ea vidit et dixit quod per duas noctes.

Interrogatus quo tempore vidit dictum Regem una cum predictis intrantem ad loquendum cum dicto comite et dixit quod in mense martii proxime preterito.

Interrogatus si scit vel dici audivit que erant illa de

quibus dictus Rex Castelle una cum predictis aliis colloquium habuit cum dicto comite et dixit quod cum dictus Rex et alii exissent de dicto colloquio posuerunt se apitronats in quandam anaylla et tunc audivit quod dictus Matheus Ferrandiç dicebat quod bonum erat consilium quod dictus comes Ausonie dederat videlicet quod Rex Castelle faceret magnam armatam navium et galearum in quibus irent multitudo equitum et quod facerent viam de Murivetero et postea quod accederent ab inde recedendo ad fortaliceas dicti comitis que sunt prope mare et quod poneret ibi dictos equites ex quo metrien tota la terra en brugit.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus comes esset espeditor armate dicti Regis Castelle et dixit quod nescit aliud nisi ut supradixit.

Interrogatus si dictus comes sciebat aliquid de tractatu per quem hic testis et alii venerant ad castrum de Opoll et dixit se nescire.

Interrogatus si scit quod vicecomes Insule Petrus de Luna et Aimericus de Scintillis existant per dictum Regem Castelle capti et dixit quod sic.

Interrogatus in quo loco capti existunt et dixit quod dici audivit quod dictus Petrus de Luna esse captus a Toledo et dicti duo alii in dicta civitate Palemsi.

Interrogatus in quo loco et dixit se nescire.

Interrogatus si detinentur in illo et eodem loco in quo dictus comes existebat et dixit se nescire.

Interrogatus si scit vel dici audivit quare melius est foris a dicta captione dictus comes quam supradicti alii et dixit se nec aluid scire nec ea que supra deponit.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod Rex Castelle et comes Ausonie habeant seu faciant aliquod tractamentum ratione dicte guerre cum aliquibus nobilibus militibus seu aliis submissis dicti domini Regis Aragonum et dixit se nescire.

Interrogatus si scit vel dici audivit quos modos tenuit Bernardus de Capraria in faciendo et tractando pacem que inita fuit inter dominum Regem Aragonum ex una parte et Regem Castelle in loco Muriveteris nec si tractatus quos faciebat in illa erant comodiosi domino Regi Aragonum seu Regi Castelle et dixit quod audivit dici a pluribus qui tunc veniebant de estolio Regis Castelle quod prelium fuisset inter dictos Reges nec per dictum Bernardum et ejus tractamentis prohibitum essent et quod ea fecerat amore et dilectione dicti Regis Castelle quare dicebant submissi dicti Regis Castelle benedicatur Bernardus de Capraria qui suis tractamentis dictum prelium cessavit.

Interrogatus si scit aut dici audivit quod dictus Bernardus predicta fecisset ob honorem vel comodum dicti domini Regis Aragonum vel Regis Castelle et dixit se audivisse dici quod imo fecerat ob utilitatem Regis Castelle ex eo quia idem Rex amiserat majorem partem equorum sui exercitus et quod non erat bene paratus ad preliandum cum dicto domino Rege Aragonum.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod cum dicti comes Ausonie et Petrus de Luna fuerunt capti essent libito voluntatis capti seu tractatu dicti Bernardi de Capraria vel comitis Ausonie et dixit se nescire.

Petrus Gomeç de Moya terre Regis Castelle juratus et interrogatus dicere veritatem super infrascriptis et primo interrogatus si scit vel dici audivit quod aliquis submissus ditioni illustrissimi domini Regis Aragonum det aliquod consilium auxilium vel favorem Regi Castelle. Et dixit quod audivit dici ab episcopo de Paiempsi fratre magistri Sancti Jacobi quod comes Ausonie dixerat dicto Regi Castelle quod daret eidem Regi magnum tributum quod idem comes dicebat se habere in castro de Montsoriu et quod hac de causa idem Rey Castelle ordinavit quod dictus comes iret in galeis prout fecit. Verumtamen audivit dici et dixit quod ivit tanquam captus.

Dixit etiam interrogatus quod audivit dici a Ferrando de Muntferat subtesaurario dicti Regis Castelle pro Martino Aniç quod micer Galioti januensis venerat a Muntsoriu in mense junii proxime preterito causa loquendi et aliqua tractandi cum uxoribus Bernardi de Capraria et dicti comitis et quod locutus fuit cum eis et postea ivit reversus ad dictum Regem Castelle.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod tractavit cum predictis dominabus idem micer Galioti et dixit se nescire.

Interrogatus si scit quod dictus comes Ausonie sit ejectus a captione et dixit quod ab ipsa captione fuit ejectus ex eo quia ivit in stolio maris dicti Regis Castelle scilicet in galeis in quibus erat tanquam captus sed non tamen ferratus.

Interrogatus in quo loco existebat captus et dixit quod in dicta civitate Palemsis in loco vocato Alcanter in quo Rex Castelle existit.

Interrogatus si scit quare a dicta captione idem comes ejectus fuit et dixit quod nescit nec ratione predicta.

Interrogatus si scit quod dictus Rex Castelle confidet de dicto comite et dixit se nescire.

Interrogatus si dictus comes comedebat cum dicto Rege et dixit quod non dum hic testis fuit in dicta civitate Palemsis nescit tamen postea si cum eo comedit.

Interrogatus si dictus comes ibat equitando cum dicto Rege Castelle et dixit quod nunquam vidit ipsum equitare cum eo.

Interrogatus si scit quod dictus comes per se iret equitando ac delectando per dictam civitatem aut alias et dixit quod nunquam vidit quod haberet oportunitatem equitandi quia imo existebat captus cum ferriis antequam in dictis caleis intrasset.

Interrogatus si dictus comes interest consiliis dicti Regis Castelle et dixit quod non.

Interrogatus si scit quod dictus comes fuerit director armate dicti Regis Castelle et dixit se nescire.

Interrogatus si dictus comes sciebat aut sentiebat aliquid in tractatu quem dictus Rex fecerat de inclitis infantibus Johanne et Elienora videlicet quod abstraarentur a castro Opoli et quod ducerentur ad dictum Regem et dixit quod non.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod aliquis alius

submissus ditioni dicti domini Regis Aragonum predicto tractatui assentiret et dixit quod non ut ipse sciat.

Interrogatus si scit quod vicecomes Insule Petrus de Luna et Aymericus de Cintillis sint capti et dixit quod sic.

Interrogatus si scit quare melius esse foris a dicta captione predictus comes quam alii supradicti et dixit se nescire.

Interrogatus in quo loco detinentur capti dicti vicecomes Petrus de Luna et Aymericus et dixit quod in dicta civitate Palemsis. Verum audivit dici quod nunc dictus Petrus de Luna existit captus a Toledo.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod aliqui submissi domini Regis Aragonum faciant aliquod tractamentum cum dictis Rege Castelle comite Ausonie aut aliis submissis dicti Regis Castelle et dixit se nihil aliud scire nisi quod audivit dici quod judex Arboree volebat habere titulum Regis et Rex nominari et quod propter hoc dictus Rex Castelle scribserat domino Pape et ei supplicaverat ut dictus judex nominaretur et esset Rex et quod dominus Papa eidem Regi responderat per suas litteras ejus propia manu scriptas ita tamen quod idem judex esset submissus et vassallus dicti Regis Castelle.

Interrogatus quod responsum fecerat dominus Papa eidem Regi et dixit se nescire.

Interrogatus cujus Regni volebat habere titulum dictus judex et dixit se nescire.

Inrerrogatus a quibus predicta dici audivit et dixit

quod a dicto Abim Cohen.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod dictus judex aliquod juriament prestet dicto Regi Castelle et dixit se nescire.

Interrogatus si scit vel dici audivit quod cum pax inita fuit inter dominum Regem Aragonum et Regem Castelle in loco Muriveteris Bernardus de Capraria in ea aliquid fecerit ac tractaverit ob amorem vel favorem Regis Castelle et contra dominum Regem Aragonum et dixit quod non immo idem Bernardus tenebatur in terra Castelle et per gentes dicti Regis pro bono servitore domini Regis Aragonum.

Interrogatus si scit aut dici audiverit quod cum comes Ausonie et Petrus de Luna fuerunt capti una cum quibusdam aliis ipsi met consenterint dicte captioni aut capti fuerint tractatu Bernardi de Capraria et dixit se nescire.

Lupus Ferrandi oriundus de Castro Garcie Monionis diocesis Conxenxis testis juratus et interrogatus super infrascriptis dicere veritatem et primo interrogatus si scit vel dici audivit quod aliquis vassallus vel submissus domini Regis prestet auxilium consilium vel favorem dicto Regi Castelle et dixit se nescire nisi quod audivit dici a pluribus de nominibus quorum non recordatur sed ita comuniter dicitur in Regno Castelle quod comes Ausonie erat a captione qua per dictum Regem Castelle detinebatur liberatus et quod iverat in galeis dicti Regis Castelle.

Interrogatus si scit quod dictus comes nunc sit in servitio Regis Castelle et dixit se nescire.

Postea vero die martis XXI octobris anno predicto dicti honorabiles algutzirius et Francischus de Alda in domo officii algutzirie personaliter constituti presente me dicto Jacobo de Podio interrogarunt de infrascriptis dictum Ahim Cohen judeum per modum qui sequitur.

Interrogatus que verba hic testis dixerat Petro Gomeç de dicto judice Arboree et dixit quod hec scilicet quod hic testis audiverat dici a notario majori latini Regis Castelle quod dicti Rex Castelle et judex faciebant tractatus quos ducebant cum domino Papa in Avineone et qui debebant finari in mense octobris proxime futuro quod dictus judex sit vessallus et valitor Regis Castelle et quod vocetur et intituletur idem judex Rex Cerdenie.

Cum Hahim predictus dixisset dicto honorabili algutzirio et G. Sala procuratori fiscali quod in dicta sua depositione aliqua omiserat dicere et ponere de dicto Bernardo de Capraria et de nobili Raimundo Alamayn de Cerveylo.

Ideo die veneris ultima octobris anno predicto dictus honorabilis algutzirius una cum dictis venerabili

et discreto Francischo de Alda G. Sala et me dicto scriptore accesit ad dictum domum officii algutzirie ubi dictus Ahim captus detinetur qui Habim interrogatus dixit fore verum quod cum tractus pacis fiebat inter dominum Regem Aragonum et Regem Castelle in loco Muriveteris venerunt Bernardus de Capraria et R. Alamayn de Cerveyllo cum duabus galeis ante locum Muriveteris et Martinus Aniç predictus ivit versus mare et intravit galeam in qua erat Bernardus de Capraria et R. Alamayn de Cervilione et fuit locutus cum eisdem et postmodum dictus Martinus Aniç rediit ad Regem Castelle et dictus Rex multum gavisus fuit de hiis que sibi dixit dictus Martinus. Postea vero in crastinum dicti Bernardus de Capraria et Raimundus Alamani de Cervelione exiverunt a dictis galeis et iverunt ad Regem Castelle et cum eo multum locuti fuerunt ex quo idem Rex multum gavisus fuit.

Interrogatus quare dictus Rex Castelle gaudebat de hiis que dicta et tracta fuerant inter eum et dictos Bernardum et Raimundum et dixit pro eo quia in acie Rex Castelle erat maxima infirmitas et quod amiserat magnam partem quorum et dictus Rex Castelle bene non poterat evadere a manibus domini Regis Aragonum nec dictus tractatus pacis intervenisset.

Interrogatus quomodo scit predicta et dixit pro eo quia predicta dici audivit a duobus scutiferis predicti Martini Aniç intus civitatem Conxensem. Dixit etiam quod inmediate postquam inclitus infans Ferdinandus fuit interfectus quod Bernardus de Capraria

suis litteris ea notifficavit predicto Regi Castelle.

Interrogatus quomodo ea scit et dixit pro eo quia hic testis erat in dicta civitate Conxenxe et audivit dici a quibusdam hominibus de Requena quod dictus inclitus fuerat interfectus et quod Bernardus de Capraria de hiis scribebat Regi Castelle et quod viderant illum qui dictas literas portabat a Requena.

Item die mercurii quinta novembris anno predicto fuit per dictum venerabilem Petrum ça Costa producta quadam littera Berengarii Morey qui captus est in posse Regis Castelle quodque dirigebatur Raimundo de Tous et erat ejus suprascriptio talis Al honrat senyor En R. de Tous en casa del molt honrat senyor en G. Morey en Barchinona et fuit scripta in aljupio de Xibilia XXIIII die madii anno presenti LXV et erant in ipsa littera plura facta quia erat scripta ex utraque parte in uno folio papiri inter que erat capitulum sequens Item vos responch con lo comte Dosona ha nuy be un mes que es desferrat et va ab lo Rey de Castella. Diu se que ses fet son hom et parrien be pero encara lo the a prop. So quin sera enten que tost se sabra aqui.

In civitate Dertuse die veneris XVII die januarii anno a nativitate Domini MCCCLXV.

Hos testes recepit mandato domini Regis Andreas de Viyes notarius publicus.

Martinus Valacii dominus de Goys miles Regni Portugalie ad mandatum domini Regis testis juratus et interrogatus si in mense madii et junii anni MCCCLX secundi fuit in villa Muriveteris cum Rege Castelle et dixit quod sic.

Interrogatus qua de causa venerat ad dictum Regem et dixit quod Rex Portugalie miserat dictum militem ad Regem Castelle pro eo ut omnes equites quos dictus Rex Portugalie miserat in servitium Regis Castelle redirent ad dictum Regem Portugalie.

Interrogatus si dicti equites rediceerunt incontinenti et dixit quod non. Immo dictus Rex Castelle rogavit ipsum militem ut faceret supersederi dictos equites quod non recederent infra V vel VI dies infra quos de treuga debebat judici inter dictum Regem Aragonum et dictum Regem Castelle et sic fuit factum.

Interrogatus si tunc temporis cognovit Bernardum de Capraria et R. de Alamanni de Cervilione et si vidit eos in dicta villa Muriveteris et dixit quod vidit ipsos in ripparia maris alloquentes invicem cum magistro de Santiago de Castella cum priore de Sent Johan de Castella et Martino Yanyes thesaurario dicti Regis Castelle et abbate de Fiscams et Martino Lopez de la Cambra.

Interrogatus que verba prefati invicem proferebant et dixit quod ignorat quia non interfuit tamen audivit dici a magistro de Santyago regni Portugalie sobrino hujus deponentis hec verba vel similia in effectu Tio todo el mundo es leno de trayciones et de maldades quel traydor don Bernaldo de Cabrera tiene vendido su Rey et su regno et per cobrar su fillo fazia toda maldat et a un mas que la ciudad de Valencia se perde por consello suyo et juga muy bien a nos que nos iremos et mas ayna et mas en salvo.

Interrogatus ubi dicta verbo fuerunt sibi dicta et dixit quod intus suum tentorium quod tenebat in regali Regis Castelle in orta Muriveteris.

Interrogatus si dictus miles habuit colloquium cum prefatis Bernardo de Capraria et Raymundo Alamanni de Cervilione et dixit quod non.

Interrogatus si scit qua de causa venerant dicti Bernardus et Raymundus Alamanni de Cervilione ad dictum Regem Castelle et dixit quod audivit dici a pluribus de consilio de quorum nominibus non recordatur quod venerant pro tractanda pace et treuga inter dictos Reges Aragonum et Castelle et tunc fuit treuga inter eos de quadraginta diebus inducta et etiam fuit tractatum de matrimonio inter ipsum Regem et dominam infantissam filiam domini Regis Aragonum.

Interrogatus quomodo scit predicta et respondit ut supra quod audivit ea dici a pluribus etiam audivit quod ipso milite itinerante cum dicto Rege recedendo tunc temporis de Muroveteri accedendo apud Raquenam existentibus juxta locum de Bunyol bene centum

quinquaginta hominibus de subditis dicti Regis Aragonum quos dictus Rex Castelle secum captos ducebat supplicarunt vocifferando dicto Regi Castelle ut ipsos mandaret liberari quibus dictus Rex Castelle respondit per hec verba vel similia Ha fiyos de putas dentro pochos dias jo dare las tornayas de las bodas al stroso embriago de vuestrou Rey que se cuyda agora que case con su fiya. Interrogatus a quibus audivit dici hec verba et respondit quod ab ipso Rege Castelle ore proprio predicta profferente. Audivit insuper dici a pluribus de consilio et palatio dicti Regis de quorum nominibus non recordatur quod erat certum eis quod nuncii civitatis Valencie venerant ter vel quater ad dominum Regem Aragonum pro petendo succursu et dictus Bernardus de Capraria fecit ipsos redire absque responsione aliquali et etiam prohibuit quod non haberent succursum.

Interrogatus si dictus Bernardus et Raymundus venerunt per mare vel per terram ad dictam villam Mariveteris et dixit quod cum duabus galeis.

Interrogatus si sciebat ubi erat dictus dominus Rex Aragonum et dixit quod audivit dici quod erat in campis de Burriana circa fontem de la Losa.

Interrogatus que fama erat in exercitu dicti Regis Castelle cum quibus gentibus erat dictus dominus Rex Aragonum et dixit quod erat fama quod prefatus domi nus Rex Aragonum erat cum quatuor mille et quingentis hominibus equitibus et bene cum quadraginta mille peditibus in quibus erant bene quindecim mille balistarii.

Interrogatus si erat oppinio sua et aliorum de exercitu dicti Regis Castelle quod dominus noster Rex posset experiri competenter bellum adversus dictum Regem Castelle et dixit quod sic etiam erat oppinio hujus deponentis et aliorum nonnullorum de dicto exercitu castell.no de hoc plurimum formidantium quod si dictus dominus Rex movisset castra sua adversus eos et constituisset bellum quod nullus eorum posset inde evadere potentiam dicti domini Regis Aragonum.

Interrogatus quomodo scit et respondit quod de bene sex mille equitibus quos dictus Rex Castelle tenebat non erant inter eos quatuorcenti equites qui possent adesse bello eo quia eorum equi erant valde macilenti et destructi eo quia non comedebant annonam cum non possent habere.

Interrogatus si erat copia victualium in exercitu dicti Regis et dixit quod multotiens sic multotiens non. Immo accidit quadam die quod magister de Sant Yago Portugalie dedit seu habuit exsolvere pro septem panibus valde parvis centum morabatinos. Quare omnes de dicto exercitu existimabant se fore deperditos si dictus dominus Rex tunc temporis preparasset bellum.

Interrogatus si dicti Bernardus et Raimundus Alamanni sciebant penuriam et debilitatem exercitus dicti Regis Castelle et respondit quod ignorat si sciebant tamen res erat satis manifeste omnibus dictum exercitum intrantibus et potuisset eis esse clarum si diligentiam habuissent.

Interrogatus si vidit dictos nuntios eloquentes cu dicto Rege Castelle et dixit quod non sed quod audivit dici verba que supra retulit a dicto magistro d Sant Yago sobrino suyo et a pluribus aliis et quod es intentio sua considerata potentia utriusque Regis quo dicta treuga tunc induta fuit potius inducta in favoren dicti Regis Castelle quam in favorem dicti domini Regis Aragonum. Et si dictus Rex Castelle tunc tempori haberet opportunitatem preliandi prout dictus domi nus Rex habebat quod nunquam dicta treuga fuisse inde eos facta.

Interrogatus quomodo scit et dixit quod de hiis au divit plures loquentes qui erant de consilio dicti Regi et quod antequam dicta treuga fuisset firmata dictu Rex Castelle et omnes de ejus exercitu erant meticu losi et sperabant eorum perditionem mox autem post quam dicta treuga fuit firmata omnes in se exultaru velut si de bello victoriam habuissent et inde catervatii se cesserunt apud Regnum Castelle et ipse depone cum eis alia dixit se nescire nisi ea que supra depon rit et testificatus fuit.

Eodem die.

Egidius Valacii filius dicti militis testis juratus interrogatus super predictis et dixit in omnibus et p omnia ea que supra dictus ejus pater deposuit et te ficatus fuit. Et ultra hoc dixit quod vidit quod R

mundus Alamanni loquebatur cum magistro de Sant Yago de Castella intus villam Muriveteris et valde invicem congratulabatur et post finem verborum suorum dictus Reymundus Alamanni dixit dicto magistro Hec que diximus erunt firma et dictus magister respondit Si por esta cabeça por nuestra part et posuit manum supra capud suum et dictus Raimundus Alamanni quasi regraciando sibi dixit eidem quod ea faceret expediri quem pro ejus parte expeditum erat.

Interrogatus que verba protulerunt et dixit quod ignorat quia non adfuit. Alia dixit se nescire.

Die sabbati XV die novembris anno predicto.

Johannes Imperialis civis Janue testis juratus et interrogatus super predictis et infrascriptis de quibus interrogabit dicere veritatem quam sciet et primo super captione dicti comitis Ausone et dixit se nichil scire per quem modum ipse comes fuit captus quoniam eo tempore hic testis non erat in partibus quibus dictus comes fuit captus. Dixit tamen verum esse interrogatus quod in mense aprilis proxime preterito hic testis erat cum nave sua intus rivum Xibilie et postea in mense madii proxime sequenti et audivit dici quod comes Ausone fuit ductus in quadam galea Martini Anyis per ipsum Martinum ad Regem Castelle qui erat in loco vocato Sant Lucha de Barramida et etiam audivit dici quod dictus comes remansit ibi in dicto loco

cum dicto Martino Anyis et dictus Rex Castelle ivit a Oriola si quart de cavall. Et postmodum audivit dici hic testis a pluribus quod dictus comes ivit cum dicta galea dicti Martini et cum flota galearum dicti Regis Castelle versus locum Cartaginie et tunc ceperunt IV galeas domini Regis Aragonum. Et etiam audivit dici quod quando galee dicti Regis Castelle iverunt versus insulas Majorice dictus comes Ausonie remansit in dicto loco Cartaginie cum dictis Rege Castelle et Martino Anyis. Dixit etiam interrogatus hic testis se vidisse dum erat ipse testis in civitate Xibilie quod post predicta dictus comes cum Rege Castelle venerunt in dictam civitatem Xibilie et vidit dictum comitem equitantem cum ipso Rege Castelle.

Interrogatus etiam dixit quod dictus Rex Castelle non tornavit nec tornari fecit dictum comitem in captione immo dictus comes ibat equitando cum ipso Rege Castelle per dictam civitatem et anant a cassa e per altres lochs prout hic testis vidit plures. Dixit etiam interrogatus se non vidisse quod dictus comes esset in consiliis dicti Regis Castelle eo quia hic testis non curavit nec intermitebat se de hiis sed continue videbat ipsum comitem cum dicto Rege Castelle. Dixit etiam interrogatus se audivisse dici quod quando dicte quatuor galee domini Regis fuerunt capte et galee dicti Regis Castelle fuerunt a Cartaginia et fuerunt decollati et occisi plures de dictis IV galeis captis quod dictus comes Ausonie havie restaurat En Francesch Daverso que no fo degollat.

Die veneris XXI novembris anno predicto.

Frare Garcia Lorens del orde dels frares menors de la provincia Darago testimoni jurat de licencia e volentat del honrat e religios frare Francesch Rafart gardia de la casa dels frares menors de Barchinona en la qual casa es ara lo dit frare Garcia e interrogat sobre les coses demunt et dejus scrites et altres de que sera interrogat dir la veritat de ço que sapia. E primerament dix interrogat que con lo dit comte Dosona fo pres a Medes per lo Rey de Castella aquest testimoni era en Darocha e era gardia de la lur casa a Darocha e oy dir comunment a molts que la preso del dit comte no era stada ben feta e que con se liura al Rey de Castella quel dit Rey se feu muntar en les anques de la sua mula lo dit comte lo qual comte ab G. Dies de Santdoval se eren liurats volenterosament al Rey de Castella et havien trayts los altres.

Dix encara interrogat esser ver que stant aquest testimoni pres en poder del dit Rey de Castella en la ciutat de Xibilia oy dir en la preso hon era a molts frares qui venien veure aquest testimoni quel comte Dosona era exit de la preso e era solt e anava per Xibilia cavalcant ab lo Rey de Castella e que anave defora a caça ab lo dit Rey. Dix encara interrogat que en apres quel dit testimoni fo fora de la preso viu lo dit comte anant cavalvant per Xibilia et solt de la preso.

Dix encara interrogat esser ver que viu e encara oy dir comunament a molts quel dit comte munta en les galees del dit Rey con parti de Xibilia ab Marti Anyis e que sen anaren al dit Rey de Castella qui ajustava lo seu stol en lo loch de Alguizira del fadre. Dix encara interrogat que ha oyt dir en Xibilia a molts stant aquest testimoni era en Xibilia quel dit comte Dosona ab Marti Anyis ab lestol del Rey de Castella havien preses IV galees del Rey Darago. Dix encara interrogat que fama comuna era en Xibilia quel dit Rey de Castella havia solt de la preso lo dit comte per tal que venjas la mort del pare quel Rey Darago havie fet morir. Dix encara interrogat que apres quel dit comte fo exit de la preso romansèren preses En Pedro de Luna e frare Artal e los altres et que eren mils ferrats e mils gardats que dabans e que lavors muda Exemen Doriç e Naymerich de Sentelles de la preso hon staven e feu los metre en Laljub de consell del dit comte Dosona e que aço oy dir aquest testimoni a alscuns aragoneses qui eren preses en la Darassana del Rey de Castella.

P. dez Coll de Vilajoyosa testimoni jurat e interrogat sobre les coses demunt dites e altres de que sera interrogat dir veritat que sapia. E primerament dix interrogat esser ver que aquest testimoni viu lo comte Dosona en lo loch del Alguizira del fadre et que ab Marti Anyis ensemps lo viu esser e cavalcar ab lo Rey de Castella e apres lo dit comte parti del dit loch ab

Marti Anyis ensemps ab lestol del dit Rey e vench a Cartaginia en lo qual estol era lo dit testimoni e que lo comte Dosona era present en lo dit estol con foren preses les IV galees del Rey Darago e foren manadas a Cartaginia. Dix encara interrogat esser ver segons que oy dir a moltes persones de Castella quel dit comte Dosona stant a Cartaginia ab lo Rey de Castella recapta ab lo dit Rey En Francesch Daverso que no moris. Dix encara interrogat que aytant con ell viu lo comte Dosona anave solt e no com a presoner empero be es ver que oy dir a alscuns que no era en lo dit comte de anarsen ne de fer ça volentat. Dix encara interrogat que oy dir a molts que con les galees del Rey de Castella partiren de Cartaginia quel Rey de Castella hi devia muntar e que faes la via de Cathalunya e ab lo dit comte ensemps devia venir al loch de Blanes lo qual loch lo dit comte li havie promes de liurar e encara li havie promes lo dit comte de liurar al dit Rey o de trer de la terra sa muller per menar la en Castella e quel dit Rey romas que no munta en les galees per ço con la mar li feya mal.

Postea vero die lune prima die decembris anno predicto venerabilis Petrus ça Costa procurator fiscalis predictus obtulit et in presenti processu inseri requisivit et jussit de mandato domini Regis quandam litteram papiream et patentem cujus suprascriptio erat talis Al molt alt e poderos lo Senyor Rey Darago. Tenor autem ipsius littere erat talis.

Seyor yo per reçels que havie dalgunes persones no so venido a Navarra e por esta raçon no entiendo a aver feyta cosa contra vos et si bien me enviastes a deçir que vengues a vos et por reçelo noy vengui no lo devedes seyor aver per mal que muytos son de vuestro rogno qui por sospetxa no venen a vos perque senyor ajat por bien que por esta raçon non ajades saya contra mi. Pero Senyor si alguno diç alcuna cosa contra mi jo Seyor hi respondre tan conplidament con mester sera. Scrita de ma ma a Uncastielo disapte ans de Pascua.

Del vostre Bernat de Cabrera.

Item dona e en lo present proces mana esser inserta una altre letra del Rey de Navarra lo sobrescrit de la qual es aytal A don Garci Lopis de Sesse algoasil del Rey de Aragon. Et la tenor de la dita letra es aytal.

El Rey de Navarra.

Don Garci Lopis nos avemos visto lo que escripto nos avedes et aqueyllo entendido vos fagemos saber que a present non podemos fager lo que nos requerides por ciertas causas que breument podredes sa-

ber segunt nos imbiaremos deçir al Rey Daragon. Data en Olit XIX die de março.

Dilluns VIII de decembre del any demunt scrit.

Marti Galego del loch de Ayora del Regne de Valencia testimoni jurat e interrogat sobre les coses demunt dites et altres de que sera interrogat dir veritat que sapia e dix primerament interrogat esser ver que aquest testimoni be ha XL jorns stant en Portagal en casa del Rey de Portagal hon era stat trames per la infanta de Portagal oy dir a scuders dels missatgers del Rey de Castella qui eren a Portagal ab lo dit Rey de Portagal parlans quel Rey de Castella feya gran pertret de armada ço es de LX galees et de C naus quel dit pertret feya fer lo dit Rey de Castella a industria e consell del comte Dosona et quel dit comte ne seria capita. Dix encara interrogat que oy dir als demunt dits scuders que de aço parlaven entre ells quel Rey de Castella ço que feya de sos affers feya ab consell del dit comte lo qual comte anava ab lo dit Rey de Castella et nos partia dell anant a cassa o hon que enas. Et lo dit testimoni con oy les dites paraules demana a aquells e con no es pres lo comte Dosona et ells resposeren no es pas pres ans ha los quals mana ab si CCC homens a cavall a la janeta qui son de la Andolasia. Dix encara interrogat que partent de Portagal e vinentsen en Arago trevessant per Castella oy

aquest testimoni dir comunament a tot hom en tots los lochs dins Castella on ell fo aytals paraules o semblants Que mal viatge faes lo comte Dosona qui tan gran estol feya fer al Rey de Castella e aço deyen per tal con per tots los lochs demunt dits de Castella se feya forssa de anar homens en Xibilia obs de la dita armada. Dix encara interrogat que oy dir a tots los demunt dits e en tots los dits lochs quel dit comte Dosona era de cert fora de preso et quel Rey de Castella lo creya molt e li dave gran fe en tot quant feya ab son consell et que de cert devia muntar capita en lestol que ara se feya por lo dit Rey de Castella. Dix encara interrogat que aquest testimoni fo en la ciutat de Tholedo e stant aqui oy dir axi matex les coses demunt dites e encara oy dir con En Pedro de Luna era pres en la dita ciutat e que stave be gardat que viu quel hoste on ell possave hi hanave si X per gardar lo aquella nit e aço per tal con tota la dita ciutat es partida per quadrelles a fer la dita garda.

Die mercurii XIV die decembris anno MCCCLXV in Barchinona fuit receptus sequens testis per me Ferrarium Sayolli et interrogatus per Franciscum Rome militem cancellarium domini Regis presentibus R. de Villanova thesaurario Berengario de Relato et P. ça Costa.

Gil de Moneçma natural de Barchinona fill dena Ma-

ria de Barchinona que esta a la plassa Nova testimoni jurat et interrogat sobre los sants evengelis don era vengut. E dix que era vengut novellament de Castella e que aquestes X galeas del Rey de Castella que lo die de vuy son preses en la plaga de Barchinona lo han aportat de Algezira Dalfadre fins açi en Barchinona.

Interrogat si era stat pres en Castella. E dix que hoc be ha III anys que aquest testimoni fon pres ab daltres naturals del Senyor Rey en lo loch Magallo.

Interrogat en quina manera era ell en Magallo. E dix que stava per hom de peu ab En Berengario Morey.

Interrogat apres que fou pres en lo dit loch hon ha estat pres. E respos que estech pres en Carmona ben II anys. E apres fou manat a la preso de Xibilia.

Interrogat si coneix lo comte Dosona et dix que hoc.

Interrogat sil ha vist pres o fora de preso. Dix que la vist solt e fora de preso.

Interrogat hon lo viu solt et dix quel viu en Sibilia cavalcar ab lo Rey de Castella per la ciutat e per la Rambla.

Interrogat con lo veya ell et dix quel veya dels murs de la Daraçana on aquest testimoni lavorava e quel dit comte anava e venia continuament de la ciutat a la Daraçana.

Interrogat si cavalcava prop del Rey o luny del Rey e dix que par a par ab lo Rey moltes vegades.

Interrogat quant temps ha quel viu cavalcar prop

del dit Rey et dix que be ha un any.

Interrogat ab quina companya anava et dix que ab VIII o X de cavall castellans qne cathala no havie ab ell.

Interrogat si daquesta revenguda quel Rey de Castella ha feta en Xibilia partent de las fronteres Darago ha vist cavalcar lo dit comte solt ab lo dit Rey de Castella diu que hoc en Carmona on lo dit Rey era vengut per cassar porchs el dit comte anava ab ell continuament.

Interrogat con ho veya ell et diu que aquest testimoni era pres en Carmona et obrava continuament en los murs del loch e veya al dit comte cavalcave et anave a la cassa ab un hom a cavall que li portave devant una escona muntera e ell cavalcava en una mula. E en aquesta matexa manera cavalcava lo dit Rey.

Interrogat ara quant aquest testimoni parti de Carmona si havie molts dies que havie vist lo dit comte ab lo dit Rey et diu que be havie VIII dies que ell havie vist cavalcar ab lo dit Rey dins Carmona. E mes dix que quant lo dit testimoni partia de Carmona quel amanaven cavalcant en un ase a Xibilia ell encontra en lo cami lo Rey el dit comte anava ab lo dit Rey. E mes anant dix interrogat quel dit comte menys del Rey mentre era en Xibilia anave solt per si matex sens del Rey segons quels castellans li comptaven.

Interrogat quant lo Rey de Castella trames son hostol la derrera vegada a Murvedre et a les Isles de Mallorques si sab quel dit comte hi vengues e en quina manera hi venia. E dix que publicament se deya en

Xibilia quel dit comte venia per capita e majoral de les dites galees.

Interrogat quins conportaments feya lo dit comte Dosona als presoners cathalans quiy eren. Et dix quels feya els procurava molt de mal. Entrels altres quels feu tornar V dies que havien de provisio a III dies.

Interrogat con ho sap et dix queu sab per aquells qui estaven preses en la Daraçana que lin digeren el ne pregaren con aquest tentimoni partis dells queu comptas daça a lurs amichs en special En Ramonet Dodena e Nasturç et molts daltres.

Interrogat dix encara que ell ha oyt dir a aquests castellans que son en aquestes X galees del Rey de Castella que ladonchs eren en lo dit hostol quel dit comte quant foren preses les galees dels cathalans per lestol del dit Rey de Castella lo dit comte demana al Rey de Castella que li donas alscuns homens seus que eren en les dites galees. El dit Rey los li dona e quant lo dit comte los tench feulos tots degollar. E apres lo dit Rey de Castella sabent quel dit comte Dosona havie fets degollar los dits homens que li havien dats feu degollar tots los altres qui eren romasos salvant los calefats et mestres daxa.

Dix encara interrogat que ell oy dir publicament quel dit comte Dosona havie fet matar frare Artal de Luna per fam consellant al Rey que no li faes donar a menjar e diu que aquest testimoni oyia cridar al dit frare Artal fam fam estant pres dins una casa que era prop daquella casa on aquest testimoni estava pres con lo manaren pres de Carmona per soltarlo. E diu mes

quel die que aquest testimoni fou desferrat e delliurat de preso lo dit frare Artal mori.

Interrogat per quina manera era exit de la preso. E diu que la mara daquest testimoni ha procurat que es exit per cambi de Domingo Gallego que era pres En Barchinona criado de micer Matli janoves vehin Dalgezira. E aço diu que li procura lardiacha de Leyda.

Interrogat perque En Pedro de Luna e vescomte Dylla e Naymerich Sentelles et los altres qui eren presoners no eren solts axi be con lo comte Dosona. E dix que fama publica era per tota la terra de Castella que los altres no querien esser axi traydors con lo dit comte. Dix encara interrogat que oy dir a moltes persones axi en la Darazana con en la ciutat de Xibilia quel Rey de Castella havie dat al comte Dosona la honor Daguilar e altres lochs e castells qui son dins Castella e que aço havie fet lo Rey de Castella per ço con lo dit comte se era fet hom seu.

Die veneris XVII die aprilis anno a nativitate Domini MCCCLX sexto fuit recepta depositio sequentis deponentis per nobilem Berengarium de Apilia et Ombertum de Fonollario alguzirium domini ducis in civitate Barchinone presente G. de Solerio scriptore curie vicarii Barchinone.

Diego Yevinges de Mendoça del regno de Castella

jurat e interrogat en sa propria confessio en fet propri e axi con a testimoni en la cosa stranya dir la veritat la qual sapia e sobre aço que es vengut et pervengut a oyda del noble baro En Berenguer Dabella et del honrat Nombert de Fonollar alguzir del senyor duch. E dix es ver que ell deposant fort fadri parti de Castella per pahor del Rey de Castella per ço con lo Rey de Castella perseguia malament tots los parens e amicbs de dona Elionor richa dona de la qual aquest deponent era parent et venchsen en França et depuys de França venchsen en Cathalunya e veent se pobre metes a obrar de ses mans per tal que no hagues anar en la frontera ne fer guerra contra lo Rey de Castella son senyor natural e esser en lo regisme Daragon esdevench a Querol qui es terra den R. Alamany e feuli alscunes obrelles de les quals feu servey al comte Dosona e el deposant dix al dit R. Alamany que era Castella e aço fo con la pau se feu del Rey de Castella ab lo Rey Daragon. E lavors lo dit R. Alamany qui loava lo Rey de Castella dix a aquest deposant que ell li hauria carta testimonial de bons homens del regne de Aragon con ell deponent stant dassa no havie feta guerra contra lo Rey de Castella perque lo Rey de Castella li perdonaria et aço hac sabut lo comte de Osona per En R. Alamany e en aço torna la guerra del Rey de Castella e del Rey Daragon et fo pres lo comte de Osona e parla lo comte Dosona segons que aquest deponent depuys oy dir al Rey de Castella al dit Rey de Castella de aquest deponent. E el Rey de Castella esgardant ço que aquest deponent havie fet

hac ne pietat e perdonali que tornas en ço del seu e trames li una letra que tornas en la sua merce et bauda la letra per un castella la qual li dona a Moya partis del regne Darago et anasen en Castella. E con fo la lo Rey de Castella comenali la missatgeria del jutge Darborea e recomenali que passas de Cathalunya ab En Carros ensemps en Sardenya que sen devia passar tost e ques prengues garda lo dit En Carroç con se conportaria en la Isla ni lo seu poder quin era ni si sab lo seu poder podria noure al Rey Darago e fer aço que degues fer la dita missatgeria del jutge de la letra que portava la qual letra anave per letra que ja en la guerra primera lo jutge de Arborea havie tramesa al Rey de Castella en la qual lo dit jutge feya assaber al Rey de Castella que ell li ajudaria ab tot son poder en tota aquella manera quel Rey de Castella volgues ne sabes contra lo Rey Darago per alcunes injuries quel Rey Darago et officials seus li havien fetes. E con ell deponent hac acabat ab lo jutge la missatgeria daço que lo dit jutge havie atorgat al Rey de Castella ne ço que lo dit Rey de Castella volia del dit jutge parti de Serdenya e tornassen en Castella portant letres del jutge al Rey de Castella en les quals li havie atorgat tot son fet. E con fo en Castella lo Rey de Castella feu tornar aquest deponent al jutge Darborea ab scrivans e testimonis per privilegiar lo fet del jutge Darborea. E lo Rey de Castella manals metre en una nau de genoveses o esser en la dita nau lendema lo vescomte de Cardona fo aqui e pres aquest deposant en la dita nau e manal açi en la ciutat de Barchi-

nona. Fo demanat si sab als ques degues fer ne tractar per altres contra lo Senyor Rey Darago. E dix que no si non con lo comte de Osona per son tractament e voler se mes en la preso del Rey de Castella. Fo demanat con ho sab. E dix que per tal con Marti Anyis sen era rahonat ab aquest deposant e li dix que major ajuda haguere hauda lo Rey de Castella del comte Dosona si no fos pres con per son voler era stat pres per lo Rey de Castella. Fo demanat si En R. Alamany ha fets altres tractaments contra lo Rey Darago. E dix que no als salvant que Marti Anyis dix a aquest deposant que lo dit R. Alamany era de conseyll del comte Dosona. Demanat si depuys que es pres aquest deposant ha parlat de les coses demunt dites a alcu o alcuns dins la preso. E dix que no.

Divèndres a XXVII de febrer del any demunt dit.

Lonrat A. de Blanes donzell testimoni jurat e interrogat sobre les coses damunt dites e dejus scrites e altres de que sera interrogat dir veritat que sapia. E dix primerament interrogat que aquest any prop passat lo Rey de Castella parti ab alscunes galees de Xibilia per anarsen Alguizira per ajustar son çstol e a cap de XV dies et III setmanes vench Marti Anyis ab una galea e feu desferrar lo comte Dosona e manalsen ab si ab la dita galea.

Interrogat con ho sab e dix que per tal con viu des-

ferrat lo dit comte el viu recullir e aço viu per una ballesteria de la torra de la plaça en que stave aquest testimoni.

Dix encara interrogat que ha oyt dir a molts que encontinent quel Rey de Castella sabe que En Bernat de Cabrera era mort se feu venir lo dit comte e lampra que fos en son servey e quel dit comte se retench acort.

Dix encara interrogat que apres quel Rey de Castella fo tornat del dit estol en Xibilia apres pochs dies vench lo comte Dosona ab Marti Anyis e que viu aquest testimoni moltes vegades guardant per les ballestaries de la Torra on stave pres lo dit comte cavalcant ab lo Rey de Castella ab altres cavalcadors ensemps per la Rambla e encara entrar ab lo dit Rey en la Darassana.

Dix encara interrogat que apres de les coses damunt dites no ha vist ne oyt dir quel dit comte sia tornat en preso.

Disapte a XIII de març del any MCCCLXVI damunt dit.

Johan Polo verguer de la governacio del regne de Valeucia testimoni jurat e interrogat sobre les coses damunt dites e dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. E dix primerament interrogat que aquest testimoni fo pres per companyes del Rey de Castella entre Cilla e Almussafes mentre que lo Sen-

yor Rey tenia assetjada Cullera e fo manat pres a Murvedre e de Murvedre a Xibilia e stant pres en la dita ciutat de Xibilia viu quel comte Dosona era solt de preso e que cavalcava ab lo Rey de Castella passant per la Darassana e que con lestol del dit Rey sespegava en Xibilia oy dir aquest testimoni comunament a tot hom quel dit comte Dosona muntave en lo dit estol. Encara oy dir apres quel dit comte anant en lo dit estol fo en lo esvayment del stol del Senyor Rey con les IV galees del dit Senyor se perderen.

Dix encara interrogat que con lo Rey de Castella hac presa Oriola e vench daquella frontera en Xibilia quel dit comte vench ab lo dit Rey el viu cavalcar ab ell moltes vegades solt och encara com lo dit testimoni isque de la preso viu lo dit comte en la Darassana on se feyen les galees ab lo dit Rey anant cavalcant ensemps. E aço fou lo primer dimarts de setembre prop passat.

Dix encara interrogat esser ver que apres que aquest testimoni fo fora de la preso torna en Xibilia en lo mes de noembre prop passat per tractar lo rescat den Eymerich de Sentelles e den Paschal Massana e estant en la dita ciutat de Xibilia viu moltes vegades lo dit comte Dosona cavalcar ensemps e prop lo dit Rey de Castella e anar a cassa ab lo dit Rey. E encara lo viu cavalcar per la dita ciutat per si mateix e ab altres.

Interrogat si sab ne ha oit dir perque ne per qual raho lo dit comte era exit de preso ne anava solt. E dix que oy dir a molts quel Rey de Castella havia solt de

preso lo dit comte per ço con se era fet son hom e havie fet homenatge.

Dix encara interrogat que oy dir a alscuns cathalans presoners que frare Artal de Luna era mort per perseguiment quel dit comte li havie fet e altres deyen que ans era fet per ço con parlava molt del dit Rey de Castella.

Dix encara interrogat esser ver que aquesta derrera vegada quel dit testimoni es stat en Xibilia que En Julia Barber qui fo pres en la galeea den Averso lo qual era lavors en Xibilia per lo rescat den Averso dix a aquest testimoni quel scriva den Marti Anyis lo prega un die que li splanas o legis una letra de creenssa que En R. de Gurb havie portada al comte Dosona de part de la comtessa muller sua e quel dit Julia havie legida la dita letra en la qual la dita comtessa comanava creença al dit En R. que degues dir al dit comte. E apres lo dit testimoni passant per la vega dels Janoveses oy dir a alscuns cathalans presoners qui anaven per la ciutat de Xibilia com En R. de Gurb seya ab los jenoveses e mostrarenli qual era.

Dix encara interrogat quel dit Julia dix al dit testimoni que ell havia parlat ab lo dit En R. de Gurb les paraules ell no les dix a aquest testimoni ne ell nol ne demana.

Dissapte a XI dabril del any damunt dit.

Lo noble Roger Bernat de Foix vescomte de Castellbo e senyor de Novalles testimoni jurat e interrogat sobre les coses damunt dites e altres de que sera interrogat dir veritat que sapia. E dix primerament interrogat esser ver que en lany prop passat àns del mes de setembre lo dit testimoni estant en lo loch de Ortes en Biarn ab lo comte de Foix qui aqui era vengueren II missatgers del Rey de Castella al dit comte de Foix los noms dels quals no li menbren e stans aqui los dits missatgers lo un dells lo qual era cavaller parla ab lo dit testimoni en la clausura dels frares menors del dit loch e dixli aytals paraules o semblants en acabament Vostre ermano lo comte Dosona vos envia molt a saludar e vos prega que vos li ajudets a endressar que ell puxa haver sa muller e ses inffants. E lo dit testimoni demana perque lo dit comte Dosona los volia e lo dit missatger respos quel Rey de Castella nos volia fiar en lo dit comte Dosona tro que hagues per resenes la sua muller e sos inffans e quel Rey de Castella lo havie molt en son grado con se era be portado con a bon cavallero axi en lespatxament e endreçament del stol seu en la palleya de la mar con lestol del vescomte de Cardona fo desbaratat e muyt be lo havie servit en lo dit stol en lo qual lo dit comte fo en la galea de Marti Anyis. E lo dit testimoni demanali si lo dit comte era fora de prèso e respos lo dit missatger que och mas quel Rey de Castella no si volia be fiar tro que hagues les resenes e que si podia

haver la dita muller e ses inffans quel Rey de Castella se tenia muyt per tenido de fer lurs gran be.

Item fo interrogat si era con la comtessa Dosona ab sos infans se son exits de Cathalunya e sen son anats en la terra françesa aço es stat fet ab consell e sabuda del dit testimoni ne daltres amichs de la dita comtessa e dix que no ans li desplach molt con sens consentiment del Senyor Rey e de la Senyora Reyna e menys de sabuda de aquest testimoni e dels altres amichs la dita comtessa sen era anada e tostemps li consella que no isques de la terra sens consentiment e consell dels damunt dits ne null temps no tench per bo que isques de la terra del Senyor Rey per anar en Castella ne en altre part. E que enten aquest testimodi de cert quel partiment de la dita comtessa e de sos infans ses fet per mal enteniment.

Dix encara interrogat que estant aquest testimoni en un loch seu apellat Ciutat aquesta coresma hac un any troba un correu qui portava una letra del dit comte a la comtessa la qual lo dit testimoni pres e la legi en la qual lo comte Dosona feya a saber a la comtessa muller sua que ell se era rescatat ab lo Rey de Castella perque ell la pregava que decontinent ab sos infants degues partir de Muntsoriu e que sen portas tot ço que bo fos que no fes gran comun e que no hagues pahor que no pogues pagar lo rescat ab que ella sen anas e que anas a Bayona pero ques guardas que en sa anada no passas per negun loch de amichs

seus ne que sos amichs res non sabessen. E lavors era ab aquest testimoni lo vescomte de Rochaberti qui volch veure e legir la dita letra e demana al dit testimoni que li paria e lo dit testimoni demana al dit vescomte mas a ell que lin paria. E lo vescomte de Rochaberti respos que no lin paria res be ans que daqui anant no entenia a caber en ses affers.

Lonrat En francesch de Sant Climent cavaller testimoni jurat e interrogat sobre lo XXVII capitol e dix esser ver que com lardit vench quel Rey de Castella era sobre Calatayu lo dit testimoni rahonant se en la plassa de Sant Jacme ab En P. ça Costa oy dir les paraules contengudes en lo dit capitol al dit En P. e lavors lo dit testimoni ab lo dit P. ça Costa anaren al hospital de San Johan hon posave frare R. de Vilademany per dirli lardit que era vengut con Calatayu era asseliat. E quel dit En P. ça Costa present lo dit testimoni interrogas e demanas a frare R. ço que ja dabans li havie dit axi con en lo dit capitol es contengut e nol trobaren con ja era partit de Barchinona lo die passat.

Sobre lo XXXI capitol interrogat e dix esser ver que mentre malalties eren en Barchinona vench ardit quel Rey de Castella tenia assetjat Calatayu e per ço con la major part dels bons homens eren fora de Barchinona sempre quel dit testimoni qui lavors era veguer de

Barchinona sabe lo dit ardit cavalca per anar an P. ça Costa qui era a la torra sua que sen entras en la ciutat e troba lo dit En P. als molins qui sen venia a la dita ciutat per missatge que havie haut dels consellers e entraren ensemps en la ciutat e foren ensemps en la plaça de Sant Jacme ab les consellers e ab alscuns prohomens e ordonaren e endressaren quel mur de la ciutat se faes e provehiren en haver viandes e armes e stant axi En P. ça Costa dix al dit testimoni aquestes paraules o semblants En Francesch Sent Climent gran pahor he que en aquests affers no correga gran trahicio e malvestat e recomptali les paraules contengudes en lo dit XXVII capitol demanant al dit testimoni si havie privadesa o conexenssa ab lo cavaller missatger del Reý de Castella qui era en Barchinona. E lo dit testimoni respos que no mas que be conexia un castella qui era ab la comteça de Trestamara en Barchinona e que parlarie ab aquell e endresseria ab aquell que parlas ab lo dit missatger per saber son enteniment. E lo dit testimoni parla ab lo dit castella et trames lo al dit missatger pregant lo que sabes ab ell alcuna cosa daquest fet maravellantse fort lo dit testimoni quo volia dir que Calatayu fos assetjat e quel missatger fos açi per complir la pau. E aquell castella ana al dit missatger e segons que dix al dit deposant lo dit missatger li havie respost aytals paraules o semblants que ell no hagues dubte que ell anave sobre cosa certa e quel Rey de Castella venia fort acordat a la pau e que ell portava letra an Bernat de Cabrera del Rey de Castella e encara quel dit Rey dix al

dit missatger que con fos ab En Bernat de Cabrera quel abrassas detras et que li dixes En Bernat molt vos saluda lo vostre amich lo Rey de Castella e pregueus queus menbre dell. E daquestes paraules lo dit testimoni havent suspita que fos engendrament de mal parlan ab lo dit P. ça Costa et ab daltres per manera que fo revelat al Senyor Rey.

Dix encara interrogat esser ver que no aua molt de temps quel dit cavaller fo trames pres per lo Senyor Rey al dit testimoni qui lavors era veguer de Barchinona.

Sobre lo XXXII capitol interrogat. Dix que no sabie quel dit cavaller degues esser escapssat mas que be sab que a prechs de Pedro Carrillo lo dit cavaller fo solt de preso e lo dit deponent per aquesta raho fo moltes vegades al Senyor Rey donantli a entendre con errava molt en soltar lo dit cavaller quel Senyor Rey no sen volch star. E viu aquest testimoni que En Bernat de Cabrera ensemps ab Pedro Carrillo suplicaven al Senyor Rey que lo cavaller fos lexat de la preso. E lavors lo Senyor Rey mana a aquest testimoni que lexas de la preso lo dit cavaller e axis feu.

Dimarts a II de juny any MCCCLXVI damunt dit.

March de Sant Agosti donzell poblat en lo loch de

Illa testimoni jurat e interrogat sobre les coses damunt dites e altres de que demanat sera dir veritat que sapia. E primerament dix interrogat quel primer o segon die de març prop passat parti aquest testimoni del dit lloch de Illa per anar en Castella al vescomte de Illa al qual la vescomtessa de Illa lo trametia e que la dita vescomtessa havie haut guiatge del Rey En P. de Castella a aquest deposant e a un home de peu ab lo dit guiatge entra en Castella.

Dix encara interrogat que con aquest deposant fo en Navarra se mescla ab la gran companya e ab ells ensemps entra e ana entro a Sereso e aqui mesclas ab la companya del comte de Denia e ana ab ells ensemps entro a Brivesque e aqui partis dells e anassen a Burgos. E con fo aqui troba quel Rey En P. de Castella nera partit per lo mati e de continent lo dit deposant cavalca ab alscuns homens de cavall del dit Rey e anassen ab ells entro a Madriç hon lo dit Rey era al qual feu reverencia e lo dit Rey se feu monstrar lo guiatge e apres dixli que be fos vengut. E partent de Madriç ab lo dit Rey anassen a Tholedo.

Dix encara interrogat que stant aquest deposant en la dita ciutat de Tholedo viu lo comte Dosona anar cavalcant per la dita ciutat ades ab pochs cavalcadors ades ab molts axi que segons son parer no li era semblant que fos pres ne anas con a pres mas be oy dir a alscuns que dos scuders comunament nos partien dell.

Dix encara interrogat que viu lo dit comte entrar soven en la posada del Rey damunt dit e star e con-

tinuar aqui e que una vegada viu star lo dit comte denant lo dit Rey mentre seya a taula ques dinava.

Dix encara interrogat que stant aquest deposant en la dita ciutat de Tholedo un dia encontra lo dit comte Dosona qui cavalcava e lo dit comte veent aquest deposant dixli con hic sots vos aci e aquest deposant respos con Deus ho vol. E lo dit comte dix a aquest deposant mas per que hic sots vengut. E aquest deposant respos que per veer lo dit vescomte de Illa. E lo dit comte respos. Lo Rey vol queus en tornets encontinent e aquest deposant dixli no men vull tornar que perilos me seria per les companyes qui man mort un macip e am mes quel Rey de Castella me degoll que si les companyes me degollaven. E lo dit comte dixli anats vos dinar. E apres dinar siats a mi. E con aquest deposant fo dinat anassen a casa de Marti Anyis hon posava lo dit comte. E con fo devant lo dit comte dixli quel Rey li havie haut seguidor quil metria en Navarra segur. E aquest deposant dixli Senyor nom farie res con lo Rey me diga jom se que li he a dir. E parlant aquest deposant del dit comte anassen al Rey e va li dir que li plagues quel lexas anar parlar ab lo vescomte qui era en Xibilia axi con lo havie guiat. E lo Rey resposli que li playa molt e que anas en hora bona en Xibilia con ell hi seria abans que aquest testimoni.

Dix encara interrogat que partent aquest testimoni de Tholedo sen ana vers Xibilia e en lo cami troba Pedro de Luna lo qual sen menaven pres lo algutzir de Xibilia ab L de cavall e mes e ab cadenes e be ferrat

e parlant de unes noves e altres entre los altres lo dit deposant demana al dit En Pedro con se avenien lo comte Dosona e vescomte de Illa et ell respos que be mas que ja havie vist cosins germans qui mils se avenien.

Dix encara interrogat que con aquest testimoni fo en Xibilia troba lo Rey de Castella e lo comte Dosona en la dita ciutat de Xibilia e viu quel comte Dosona era en la Darassana pres e ferrat axi con los altres presoners qui aqui eren. E oy dir que per ço lo dit Rey havia fet tornar pendre lo dit comte con havie suspita que no sen anas al Rey Enrich e aquesta suspita havia segons ques deya per tal con un algutzir del dit Rey En P. li era fuyt e sen era anat al Rey Enrich e lo dia avans que fugis havia demanat a son nabot de Marti Anyis que li lexas lo comte per tal con volia jaer ab fembra aquella nit et lo dit nebot resposli que si lo comte volia fembra que ell la li aculliria en una cambra del seu alberch. E aquestas paraules segons que oy dir a alcuns castellans reconta lo dit nabot de Marti Anyis al dit Rey En P. per les quals paraules ell feu pendre lo dit comte Dosona.

Dix encara interrogat que viu lo vescomte de Illa en la dita preso fort ferrat que tenia mes de LXX lliures de ferre e que tots temps depuys que fo pres stech pres e ferrat fortment e no li era stat fet neguna hora negun aleujament de la sua preso.

Dix encara interrogat que aquest deposant parla ab lo dit vescomte de Illa de sos affers ço es per lo rescat qui era tractat mas que noy poch parlar de negun

secret e aço per tal con tota vegada un cavaller castella seya al mig damduy perque no lic poch parlar mes avant.

Dix encara interrogat quel dit vezcomte li dona una letra scrita de sa ma la qual letra empero viu avans lo Rey en P. de Castella la qual letra lo dit deposant ha liurada e davall es insertada.

Empero al partir en fort poch spay lo dit vescomte dix a quest deposant Deyits a la vescomteça que ques que jo li scriva per res noy trameta los infans.

Dix encara interrogat que con aquest deposant fo en partir una fembra li aporta una letra ab una cedula que habia dins la qual lo comte Dosona trametia a la comtessa Dosona. La qual letra e cedula lo dit deposant ha liurada en sa forma e davall es insertada.

Dix encara interrogat que partent de Xibilia ab una nau de genoveses foren Alguiziria del fadre e stant aqui vengueren V presoners de Xibilia qui comptaren con lo Rey En P. de Castella sen era anat vers les parts de Portogal e que sen havia amenada e aportada tota aquella moneda que havia pogut e que havia soltats tots los presoners e qui havia dat al comte Dosona CCC mil morabatins los quals li tolgeren mentre sen anava a la posada.

Es la tenor de la letra del dit vescomte aytal. Vescomtessa fas vos saber que En March es stat asi e ham

dit so per que vos havieu trames asi perque nous qual duptar en res pero sertifich vos quel Rey ma demanatz amdos los fills que diu que per la un nom lexaria anar. Perque si volets que mon fet se fassa ni que jo isqua dasi enviau los me abdos con lo Rey ma atorgat que si yo he mos fills que ell me soltara tantost e que vaja percassar la moneda de que jom som convengut ab ell so es XXX mil florins perque feu que haja recapte. Scrita de ma ma a XXV dabril. Lo vescomte Dyla. Es lo sobre scrit a la molt nobla la vescomtessa Dyla.

La tenor de la letra del dit comte et la cedula de dins es quis segueix.

Comtessa En Berenguer de Malla En Gurp moltes vegades vos he fet saber quem amenassets aquelles reçenes ço es a saber mos fills et ara par me que nou volets fer. Placia a nostre Senyor Deus que ell vos ho deman al cos et a la anima de la pahor e del affany quem fets soferir perque decontinent venits a Bayona e noliejats I nau e venits dretament a Xibilia e nous metats pus lo cap entorn ne ab lo comte de Foix ne ab negun neus ne stigats si ben aquest regne es en aquesta tribulacio neus ne stigats si be aquest Rey ma tornat ferrar cor accident es stat. Daçi avant nous ne scriuria pus sau que si no ho fets clam men a Deu que ell vosen ponescha e als fills sien malayts de Deu e de mi si per ells vos ne stats. Scrita de ma nostra a Sibilia a XXIV dies dabril. En cas que los fills del ves-

comte no venguessen venits. Del comte Dosona. E lo sobrescrit es aytal. A la comtessa Dosona e an Berenguer de Malla En Gurp.

Comtessa encars que no haguessets tots los diners quey fiu saber que adungues En Gurp venguen les reçenes ab partida dels diners e no dubtets si be lo guiatge ses passat que segurs podets venir e pensats que menys ho volria yo que vosaltres. Mas aquest lagui que fets creu que no sia alre sino que volriets tots que noych isqua. Aquesta cedula va a vos e an Malla et En Gurp. Scrita de ma nostra a XXIV dabril etc. Del comte Dosona.

Dimecres a III de juny del any damunt dit.

Francesch Tintórer mariner e ciutada de Barchinona testimoni jurat o interrogat sobre les coses damunt dites e altres de que sera interrogat dir veritat que sapia. E dix primerament interrogat esser ver que con lestol de les galees del Senyor Rey fo desbaratat per lestol del Rey de Castella aquest testimoni qui era comit de la galea den Santmenat viu lo comte Dosona en la galea de Marti Anyis solt sens neguns férres.

Dix encara interrogat que era fama publica en totes les galees dels castellans que la xurma de les IV galees nostres qui foren degollats per lo Rey En P. qui fo de Castella foren degollats a induccio e ordinacio del dit comte Dosona.

Dix encara interrogat que stant aquest testimoni pres en les galees del dit Rey qui fo de Castella al port de Denia viu moltes vegades lo dit comte venir cavalcant a la mar solt sens nenguna preso.

Dix encara interrogat que con les XIX galees dels castellans donaren cassa al almiray del Rey Darago devant Murvedre quel dit comte Dosona era en la una de les dites XIX galees e aço sab aquest testimoni per ço con era present e presoner en les dites XIX galees. E apres viu lo dit comte a Cartaginia con les dites galees de castellans hi foren tornades e aqui romas ab lo Rey de Castella e sen ana ab ell vers les parts de Murcia segons que oy dir aquest testimoni.

Dix encara interrogat que aquest testimoni stech ab En Francesch Daverso ensemps en les dites galees ab lo capita de Castella tro sus ara a V de maig del any present qui tornaren en Xibilia per desarmar.

Dix encara interrogat que apres que fo exit aquest testimont en terra ha stat pres e ferrat en la Darassana de Xibilia VI dies con apres del dit temps es stat deferrat e desliurat de la preso ensemps ab los altres presoners qui aqui eren.

Dix encara interrogat que con lo dit testimoni entra en la Darassana de Xibilia troba lo dit comte dins la Darassana mas que no stave ferrat e que oy dir que entro a VI dies havie quel havien desferrat e que no havie molt quel havien mes en la dita Darassana que era vengut ab lo dit Rey qui fo de Castella con vench de Tholedo.

Dix encara interrogat que ara con parti de Xibilia

oy dir En Francesch Daverso lo qual prega aquest testimoni que con fos a Barchinona queu digues an P. Sent Climent e an P. ça Costa que lo comte Dosona li havie dit e lo havie emprat que ell degues romanir ab lo Rey qui fo de Castella e que li faes sagrament e homenatge de esserli bon servidor e leyal e que ell li farie donar cavall e armes e messio. E lo dit En Francesch Daverso segons que recompta a aquest testimoni dix e respos al dit comte que nou faria per res del mon. E lo dit comte resposli que ell e los altres presoners havien aço a fer o lo Rey de Castella los faria degollar. E lo dit Francesch Daverso respos que mes amave esser degollat que si fos ço de que lo havia emprat. E semblants paraules dix En Berenguer Morell a aquest testimoni que li eren stades dites per lo dit comte.

Die sabbati IV die julii anno predicto LX sexto. Venerabilis Jacobus de Vallesicca cui fuit comissum per venerabilem cancellarium seu consilium domini Ducis presente Guillermo Jordani procuratore fiscali. Interrogat iterum dictum Franciscum Tintorer marinerium qui jam supra deponerat ut seqnitur prestito juramento. Ço es interrogat contra quis feya lo dit emprament. E dix que nos sap. Interrogat sin sab res ni na oyt res dir. E dix que no sino ço que demunt ha dit e deposat.

Anthoni Perets mariner e ciutada de Barchinona tes-

timoni jurat e interrogat sobre les coses damunt dites e altres dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. E dix primerament interrogat esser que dema que sera la festa de Corpus Christi haura IV anys aquest testimoni fo pres en I cocha per galees del Rey qui fo de Castella en les mars de Ivissa et fo amenat en la Darassana de Xibilia hon ha stat pres tota vegada entro ara.

Dix encara interrogat que aquest testimoni stant pres viu lo comte Dosona metre pres en lo alcassar de Xibilia e que con lo Rey qui fo de Castella era a Morvedre ques feu anar lo dit comte et ana ab ell En Ramonet de Castellbell En Vilacorba de Rossello et a poch de temps lo dit comte torna en la dita preso.

Dix encara interrogat que oy dir comunament a tot hom que con lestol del Rey qui fo de Castella se feu en lany prop passat que Marti Anyis trach de la preso lo dit comte el sen mena en la sua galea ab lo dit stol. E que ana ab lo dit stol e fo a la invasio del stol del Senyor Rey. E que apres quel dit stol de castellans fo tornat en Xibilia lo dit comte no torna en lo preso ans stech ab Marti Anyis ensemps seguent lo Rey qui fo de Castella en aquellas parts hon es anat e stat.

Dix encara interrogat que ara con lo Rey qui fo de Castella vench de Tholedo e fo en Xibilia lo dit comte vench ab ell e no stech en la preso per alscuns dies mas depuys viu ara con lo dit Rey devia desemparar la ciutat de Xibilia que le dit comte vench ab V de mules e devalla en la Darassana et romas aqui e los altres ab les besties tornarensen e de present fo ferrat

e stech ferrat tro a VIII dies e apres fo desferrat e stech axi desferrat ab los altres presoners entorn XX dies quen es exit e soltat ab los altres presoners.

Dix encara interrogat que era fama comuna en la dita Darassana per tot hom que aquesta preso se feya per cautela de cobrar los affers del dit comte e per fer algun tractament ab los presoners.

Lorenç Aulet calafat ciutada de Barchinona qui era per calafat en la galea den Averso testimoni jurat e interrogat sobre les coses demunt dites e altres dejus scrites de que sera interrogat. E dix primerament interrogat esser ver que aquest testimoni era en la dita galea con les IV galees nostres foren preses per lo stol de Castella.

Dix encara interrogat que viu en lestol del Rey qui fo de Castella en la galea de Marti Anyis lo comte Dosona qui tota hora fo en la dita galea en lo perseguiment e en lo encalç e que sempre que les dites IV galeas foren preses oy dir quel comte Dosona trames an Averso et se feu venir en la galea en que era.

Dix encara interrogat que aquest testimoni stant pres fo mudat en la galea de Marti Alfonso tro Castella e ay dir a molts de la dita galea que sempre quel comte Dosona fo en terra ab lo Rey qui fo de Castella en lo loch de Cartaginia quel dit comte feu penjar En Berenguer Sentmenat et los altres e encara oy dir a aquells mateixs castellans de la dita galea que si lo comte Dosona no fos que la xurma de les IV galees nostres no

foren stats degollats e que a induccio et instigacio de dit comte foren degollats.

Dix encara interrogat que aquest testimoni isque en terra u Cartagenia e viu lo comte Dosona cavalcant ab lo Rey qui fo de Castella anar par a par moltes vegades. E encara lo viu entrar en mar ab lo dit Rey per regoneixer e endreçar les galees con degeren partir del dit loch.

Dix encara interrogat que com les galees desarmaren en Xibilia salvant X quin romaseren armades aquest testimoni fo mes pres en la Darassana hon ha estat tota hora tro ara e con fo en la dita Darassana no viu quel comte hi fos pres ans oy dir a tots aquells de la Darassana e a daltres castellans quiy entraven quel dit comte anava soltat ab lo Rey qui fo de Castella e nos partia dell en qualque part hon anas.

Dix encara interrogat que ara con lo Rey qui fo de Castella vench de Tholedo lo dit comte Dosona vench ab lo dit Rey e con hac stat be XX dies en Xibilia anant solt I dia vench a la Darassana si quart de mules e romas aqui e los altres tornarensen et fo ferrat e stech ferrat tro a III dies e apres fo desferrat e stech desferrat tro altres III dies anant per la Darassana desferrat. E apres I dia hora de miga nit isque de la preso. Ques feu ne que no nou sab aquest testimoni. E lendema solgueren CC presoners et lo altre dia seguent tots los altres.

Dix encara interrogat que los menestrals castellans qui entraren obrar en la Darassana se maravellaven es rahonaven entre ells present lo dit testimoni com

lo comte Dosona en temps passat anava solt per Castella e los altres presoners staven preses e ferrats. E deyen molts quel Rey qui fo de Castella se tenia per tengut al dit comte et li entenia a fer be.

Dix encara interrogat que lo vescomte de Illa Pedro de Luna Naymerich de Sentelles e los altres presoners null temps no eren stats aleujats de preso ans com mes anave eren pus agreujats e strets de preso.

Dix encara interrogat que ha oyt dir als presoners que lo comte Dosona havie haudes noves ab frare Artal de Luna e per les dites noves lo dit comte feu ab lo dit Rey qui fo de Castella que fo cuytat de morir lo dit frare Artal.

Dix encara interrogat que oy dir a molts dels presoners quey eren specialment dels bons quey eren con lo comte Dosona los havie emprats que faessen seguretat de servir e valer al Rey qui fo de Castella e que con aquells responguessen que nou volien fer lo dit comte los deya que volguessen o no ho havien a fer e que si nou feyen serien degollats.

Divendres a V de juny del any damunt dit.

Jacme Julia barber e ciutada de Barchinona testimoni jurat e interrogat sobre les coses damunt dites e dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia jatsia que ja haja deposat sobre altres coses en aquest fet: E dix primerament interrogat esser ver que

aquest testimoni parti de Barcbinona a IV de octub
del any prop passat per anar en Castella per lo resc
den Francesch Daverso. E fo en la ciutat de Xibilia
VII de noembre seguent. E con fo en Xibilia trob
aqui lo Rey qui fo de Castella e presentali totes les le
tres que aportava dels presoners axi daquells qui ere
açi con daquells qui eren la les quals letres lo dit Re
qui fo liura an Johan Bernalt scriva seu. E apres Ma
ti Anyis e Matheu Ferrandis feren venir aquest testi
moni a una esgleya per parlar ab ell. E con foren to
ensemps en aquella esgleya demanaren a aquest test
moni del stament de la terra del Senyor Rey Darag
E en lo dit parlament e interrogacio era present lo com
te Dosona. E lo dit comte demana al dit testimoni si l
Senyor Rey li havie presa la sua terra e aquest testi
moni respos que no que ell ho sabes mas que En Jac
me Burgues de Sotariba havia dit a aquest testimoi
a Murvedre con ne dech partir que li saludas molt l
comte Dosona e que li digues que stigues ab bon co
de son fet con son fer havie bon recapte et quel Sen
yor Rey no li havia res levat del seu et queych havi
axi bons amichs com james havie hauts e que prega
Deu que donas pau en la guerra con lo Senyor Rey l
amava aytant con james havie fet. E lavors lo dit com
te dix a aquest testimoni con lo conexia. E aquest tes
timoni resposli que bel conexia que soven lo havie vis
en Barchinona e en altres partides e sabia que ell er
lo comte Dosona.

Interrogat si lavors con aquestes paraules eren lo di
comte stave ferrat ne con apres e dix que no.

Dix encara interrogat quels damunt nomenats Marti Anyis e Matheu Ferrandis demanaren a aquest testimoni hon posave e faerenli manament que tots dies 1 hora fos devant lo Rey qui fo de Castella. E apres seguis que un dia mentre aquest testimoni anave al alcassar del Rey qui fo de Castella lo dit Johan Bernalt scriva crida aquest testimoni e mes lo dins lo alcassar e feu lo seure en un banch prop dell e trach III letres de I carner que tenia et prega aquest testimoni que les li legis per tal que les pogues tornar e splanar de Cathalunya en Castella les quals letres la una havia tramesa la comtessa al comte Dosona son marit e altre que lin trametria lo vescomte de Rochaberti e laltre havie tramesa la vescomtessa al vescomte de Ylla marit seu. E aquest testimoni demana al dit scriva si aquest testimoni havia portades les dites letres e ell respos que no que abans les havie aportades I hom del comte Dosona.

Interrogat si li membrave ques contenia en les dites letres dix que no li membra be de tot mas be li recorda que la comtessa scrivia al comte Dosona escussantse con no havie complit ço que ell volia e que I any hi havie laguiat e sobre aquells affers li tremetia creença per aquell qui li aportava les letres e quel creegues con fer o podia que aytant sabia en lo fet con ella matexa e que tot quant havie havie perdut en servey del dit comte e que en la letra del vescomte de Rochaberti era que sesforsas be e que nostre Senyor Deu daria bona pau e que Deu volent sos affers vendrien be axi mateix la letra que la vescomtessa trame-

tia al vescomte son marit li deya ques esforças be q...
Canet era be obrat e murat e que ella treballaria vole...
ter en son rescat. E apres lo dia mateix lo dit testimo-
ni fo ab lo dit Johan Bernalt lo qual dix a aquest tes-
timoni que mal lo havie vist que regen era stat reptat
per Marti Anyis e Matheu Ferrandis quel comte Doso-
na los havie fet clams con aquell havie mostrades les
letres damunt dites e aquest testimoni no les li ha-
vie fetes legir.

Dix encara interrogat que lo dia seguent apres que
les dites letres foren lestes I fadri aragones dona a
aquest testimoni II albarans que tenia e pregalo quels
donas a I hom quey era del comte Dosona los quals
albarans trametia al dit hom del comte Nasbertich ça
Tria qui era Alcala de Gudaira e lo sobrescrit dels al-
barans dressavenlo I an R. de Gurb e laltre an Bort de
Maylla. E aquest testimoni stech maravellat con oy dir
que En R. de Gurb fos aqui e anassen a casa de Mar-
ti Anyis e demana a I fill de Pero Sanyis de Cadis si
sabia hon posave I hom del comte Dosona e ell dixli
que posava a casa de I janoves qui havia nom misser
Galeot mas que a la lotga dels janoveses lo trobaria. E
de continent aquest testimoni anassen a la dita lotga e
troba aqui lo dit R. de Gurb quis rahonave ab I janoves
e aquest testimoni dixli Senyor Deu vos sal Nasber-
tich ça Tria vos tramet aquests albarans e ell vali res-
pondre en lenga genovesca que nol conexia nes sabia
ques era e no volch pendre los dits albarans e aquest
testimoni tornalssen.

Interrogat con sabia ell ne con conexia ell que aqnell

fos En R. de Gurb e dix que per ço con lo havia vist moltes vegades et en special en lestol de Romania en que fo ab son pare e ab Ponç dè Santa Pau e encara lo havie vist en molts daltres lochs el conexia be.

Dix encara interrogat que lo dia seguent vench a aquest testimoni Johan Rois cavalcant en una mula e dix a aquest testimoni que cavalcas en anques de la sua mula que Marti Anyis manava que aquest testimoni fos manat a la Darassana e lo dit Johan Rois maua aquest testimoni a la Darassana e feulo aqui retenir e ferrar.

Dix encara interrogat que alscuns dies apres stant aquest testimoni pres en la Darassana de Xibilia lo vescomte de Ylla crida a aquest testimoni demanantli dels affers del Senyor Rey e del stament de Cathalunya. E aquest testimoni con se foren molt rahonats daquest fet li dix Senyor havets hauda una letra queus ha venguda de la vescomtessa. E lo vescomte respos que no. E aquest testimoni dixli Senyor si devets haver hauda con jo la he legida e fayens a saber la vescomtessa que Canet era be obrat e que per legir la dita letra era stat pres e ferrat. E lo vescomte li respos no sots stat pres perque Canet es be obrat o enderrochat mas per les altres letres que havie legides.

Interrogat si con aquest testimoni stave pres en la Darassana lo dit comte Dosona hi stave axi matex pres ne si sabie que fos pres en altre loch e dix que no que abans lo viu moltes vegades cavalcant ab lo Rey qui fo de Castella e ab Marti Anyis per la ciutat e per la Darassana.

Dix encara interrogat que oy dir al dit Johan Roi
et a daltres molts que con lo dit Rey qui fo de Castella
ana a Burgos per resistir a les companyes sen ana ab
lo dit Rey lo dit comte e stech tota vegada tro que fo
tornat en Xibilia e a cap de VIII dies quel dit Rey fo
tornat en Xibilia lo comte Dosona vench a la Darassa-
na cavalcant ab alscuns de mules e lo dit comte romas
aqui ab lo alcayt e los altres tornaren sen. E com fo lo
dit comte descavalcat pres per la ma lo dit alcayt e
anaren per la dita Darassana parlant molt ensemps e
lendema lo dit alcayt feu ferrar lo dit comte e stech
ferrat segons son parer be VIII dies e puys Marti Anyis
passats los dits VIII jorns vench a la Darassana e feu
lo desferrar e stech II dies desferrat en la Darassana e
en apres lo dit Marti Anyis passats lo II dies vench e
menassen lo dit comte e romaseren los altres presoners
ferrats en la dita Darassana be V jorns.

Dix encara interrogat que stant aquest testimoni pres
en la Darassana I jorn de que no li recorda Huguet
Steve fillastre de mossen En Francesch de Perellos dix
a aquest testimoni aquestes paraules o semblants en
acabament Si vos me fets sagrament e homenatge de
tenir secret de ço que jous dire jous dire perque sots
pres e aquest testimoni resposli que no lin faria sa-
grament ne homenatge mas que li prometia que nol
ne descobreria stant en Xibilia a axi feu. E lavors lo
dit Huguet dix a aquest testimoni aquestes paraules o
semblants en acabament lo vescomte Dilla ma dit que
vos no starets pres sino per tot aquest mes de març
con En R. de Gurb sera tornat de Cathalunya dins lo

dit temps e deu amenar si fer o pot la comtessa Dosona e sos infans açi en Castella e metrels en poder del Rey e lavors lo dit Rey qui fo de Castella a fiarse dell e darli ha molta terra el fara gran Senyor e li donara cavalleria per fer la guerra contra lo Senyor Rey Darago. E semblants paraules oy dir aquest testimoni ans que fos en la Darassana a molts de casa e companya del dit Rey qui fo de Castella.

Dix encara interrogat quel comte Dosona apres que fo fora de la Darassana 1 dia de que no li recorda aquest testimoni viu gran contrast entre lo comte Dosona e Naverso e oy quel comte dix an Averso que no era la on se pensava e Naverso dix que ver era. E en apres lo dit testimoni acostas En Averso e demanali de que sera contrastat ab lo dit comte e Naverso respos a aquest testimoni e dixli aquestes paraules o semblants en acabament. Aquest traydor parlant del dit comte nos adura tots a mort con tots nos ha emprats que fassam seguretat de esser e de deffendre lo dit Rey qui fo de Castella e con nou volen fer ans dit queu haurem a fer e que serem tots degollats. E daço mer mal lo Senyor Rey que si ell me hagues lexat rescatar con era en les mars de Barchinona jo li haguere dites coses que jo sabie qui eren a gran dampnatge e perdicio del dit Senyor e de la terra e fora tot perdut si Deu noy hagues ajudat.

Dix encara interrogat que del dit emprament oy dir axi mateix a tots los altres presoners qui aqui eren.

Dix encara interrogat que aytant con lo dit comte fo fora de preso e apres que fo tornat en la preso Pedro

de Luna vescomte de Ylla e los altres presoners stigueren tota vegada preses e ferrats e no foren res aleujats de preso.

Die sabbati IV die julii anno predicto LX sexto.

Venerabilis Jacobus de Vallesicca cui fuerit comissum per cancellarium et consilium domini ducis presenti venerabili Petro ça Costa bajulo Cathalonie generali et fiscali domini Regis interrogatus iterum dictum Jacobum Juliani barbitonsorem ut sequitur prestito juramento. Ço es interrogat si Naverso li dix contra qui feya o quals lo dit amprament lo comte Dosona. E dix que con noli dix als sino que ells fossen en ajuda del Rey de Castella qui fo salvant contra lo Senyor Rey Darago o son primogenit o sa bandera. Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit amprament se fes contra lo Rey qui vuy es don Enrich ne contra lo comte de Denia ne contra les companyes que aqui eren. E dix que nou sab mas empero bes pensa que per aqueixos se fes e no per altres.

Interrogat perque so pensa. E dix que per ço so pensa que ja lo Rey don Enrich e ses companyes eren ja a Vila Real e tenien son cami ves Xibilia.

Interrogat si lo dit amprament vench a cabament e dix que och e que tots ne oy parlar un vespre e oy dir que en la paliza o preso dels Pedro de Luna havie fets trametre lo Rey ben mil morabatins los quals se par-

tissen entre don Pedro de Luna e lo vescomte Dilla e Neymerich de Centelles e que aquells los partissen entre lurs cavallers.

Interrogat qui son aquells a qui ha ha oyt dir jatsia que haja dit a tots. E dix que a don Roiz Sanxio de Calatayu e an Francesch Matara de Xativa e an Jacme Scriva de Valencia e a molts daltres.

Postea dicta die veneris que fuit quinta dies junii anno a nativitate Domini Millesimo trecentesimo sexagesimo sexto. Predictus venerabilis Petrus ça Costa procurator fiscalis predictus tradidit michi Francisco Formosii notario et scriptori hujus processus ac in presenti processu inseri jussit et requisivit quandam litteram regiam cujus epigrama seu suprascriptio erat talis A nostro car primogenit lo Duch. Tenor autem dicte litere sequitur per hec verba.

Lo Rey.

Car primogenit per tal que siats pus informat dels fets del comte Dosona per los quals daquests dies vos manam que occupassets son comtat trametemvos translat clos e segellat per lo portador de la present de alscuns testimonis que havem fets reebre en Calatayu sobrels dits fets. E axi volem eus manam que façats per aquells savis qui en aço han cabut e qui no sien

suspitosos en aquest fet regonexer los dits testimonis e tots los altres qui sien stats reebuts contre lo dit comte e aquells regoneguts ab consell dels dits savis e de vostre consell procehits contra lo dit comte e son comtat segons que trobarets que ferse dega. Dada en Saragossa sots nostre segell secret a XXX dies de maig del any MCCCLXVI. Rex Petrus.

Nec non presentavit idem procurator fiscalis transsumptum aliquorum testium receptorum in villa Calataiubi de qua fit mentio in dicta litera. Apertum et dessigillatum i c affixum.

Diluns a VIII de juny del any damunt dit.

Guillem Balaguer marine e ciutada de Barchinona testimoni jurat e interrogat sobre les coses damunt dites e altres de que sera interrogat dir tota veritat que sapia. E dix primerament interrogat esser ver que aquest testimoni qui era en galea den Averso e fo pres ab los altres per lestol del Rey qui fo de Castella e viu lo comte Dosona en la galea de Marti Anyis solt e no ferrat ne con apres e era axi matex lo dit comte en lencalç o caça quel dit stol dona a les galees nostres e fo a la invasio de aquelles.

Dix encara interrogat que ha oyt dir a molts e diverses castellans qui eren en lestol det dit Rey qui fo

de Castella quel dit comte cridava que dreçacen a la galea del capita del Senyor Rey Darago cridant al cart al cart e axi mateix oy dir als castellans que lo degollament e mort quis feren de la xurma de les IV galees nostres se feu a induccio e instigacio del dit comte.

Dix encara interrogat que stant aquest testimoni en Xibilia ell ab daltres presoners obraven al creximent de la Darassana nova quis feya e viu moltes e diverses vegades lo dit comte cavalcant ab lo dit Rey qui fo de Castella per la dita ciutat solt e no fermat menys que no li cavalcava negu en les anques de la mula e encara oy dir comunament a tot hom de la dita ciutat de Xibilia que con lo Rey qui fo de Castella anava a cassar lo dit comte anava tota hora ab ell a cassa e hon quen anas.

Dix encara interrogat que En Pedro de Luna vescomte de Ylla e Neymerich de Centelles e tots los altres han stat tota vegada preses e ferrats e ben guardats en la Darassana de Xibilia salvant con desferraren En Pedro de Luna el sen menaren a Tholedo pres ab bona cadena e ben guardat. E apres viu tornar lo dit En Pedro en la dita preso pres e ben ferrat e ben guardat.

Dix encara interrogat que con lo Rey qui fo de Castella vench de Tholedo ara con les companyes entraren e fo en Xibilia lo dit comte vench ab lo dit Rey e a cap de alscuns dies viu lo dit comte en la Darassana pres e ferrat de la qual cosa aquest testimoni e los altres presoners qui aqui eren se maravellaren molt

e apres dins pochs dies que hac stat ferrat viu aquest testimoni quel dit comte fon exit de la dita preso de la qual isque per alscuns dies abans quels altres presoners fossen desferrats ne soltats.

Dix encara interrogat que oy dir a alscuns dels presoners que lo comte Dosona de part del dit Rey qui fo de Castella havia emprats Pedro de Luna e los altres cavallers qui aqui eren preses que fossen en ajuda del dit Rey e li ajudassen a deffensar sa terra e que si nou feyen serien degollats.

Divendres a XII de juny del dit any.

Jacme Corbera mariner e ciutada de Barchinosa testimoni jurat e interrogat sobre les coses damunt dites e altres dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. Primerament dix interrogat esser ver que con aquest testimoni fou pres e fo manat en la Darassana de Xibilia lo comte Dosona no era en la preso de la Darassana de Xibilia e que oy dir a moltes persones que en lany prop passat con lo Rey qui fo de Castella feu lo seu stol quel dit comte era muntat en lo dit stol en la galea de Marti Anyis e fo a la invasio del nostre stol con les nostres IV galees feren preses e encara axi mateix oy dir aquest testimoni a molts daquells qui foren preses de les nostres galees que lo degollament quis era fet de la xurma de les dites IV galees se era fet a induccio consell e instigacio del dit comte.

Dix encara interrogat que oy dir quel dit comte era en les dites IV galees del dit Rey qui fo desferrat mas que stava en guarda de Marti Anyis.

Dix encara interrogat que apres quel stol del Rey demunt dit que fo fo stat a Cartaginia lo dit comte vench en Xibilia e que aquest testimoni lo viu diverses vegades cavalcant entrant per la Darassana e devegades cavalcava ab lo dit Rey qui fo e ab Marti Anyis ensemps e altres vegades ab lo dit Marti Anyis menys del dit Rey.

Dix eara interrogat que En Pedro de Luna vescomte de Illa e Neymerich de Centelles stigueren tota hora preses e ferrats e ben guardats e neguna vegada no foren affluxats de preso.

Dix encara interrogat que ara con lo dit Rey qui fo vench de Tholedo e torna en Xibilia lo dit comte fo menat en la dita Darassana e fo ferrat e stech aqui pres e ferrat be V jorns e mes e puys fou desferrat esteeh en la dita Darassana desferrat tro a II dies e isque de la dita preso per alguns dies abans quels altres presoners.

Dix encara interrogat esser ver que stant aquest testimoni pres en la dita Darassana oy dir a molts dels presoners quel dit comte Dosona ampra de part del dit Rey qui fo los dits Pedro de Luna vescomte de Illa e Neymerich de Centelles e los altres que fossen en ajuda e valença del dit Rey a deffendre sa persona e lo regne.

Die sabbati IV die julii anno predicto LX sexto. Venerabilis Jacobus de Vallesicca cui fuerit comissum per cancellarium seu consilium domini ducis interrogatus iterum dictum Jacobum Corbera marinerium predictum qui jam supra deposuerat ut sequitur prestito juramento. Ço es interrogat contra quis feya lo dit emprament e dix que nos sab sino que fo fama que lo dit Rey de Castella qui fo los amprava. Interrogat si aquest testimoni viu lo Rey qui fo de Castella ne lo dit comte Dosona en la Darassana de Xibilia con lo dit amprament se feya. E dix que nols hi viu per fer lo dit amprament neu ha oyt dir del dit comte. Interrogat per queu ha damunt dit que ell los amprava. E dix que ell ha oyt dir quel Rey de Castella los amprava mas siu feya per si o per altre nos sab e dix que ja lavors nou dix sino del dit Rey qui fo de Castella.

Fuit sibi iterum lecta hec ultima depositio et perseveravit in ea presente Guillermo Jordani procuratore fiscali ac Guillermo de Acrimonte scriptore.

Ferrer Marti mariner e ciutada de Barchinona testimoni jurat e interrogat sobre les coses damunt dites e dejus scrites. E dix primerament interrogat esser ver que con les X galees de castellans foren en lany present en la plaja de Barchinona aquest testimoni ab daltres qui volien anar ab I laut a Mallorches fo pres per les dites galees al cap de Lobregat e tota vegada ha

stat pres en les dites galees tro sus en lo mes de abril prop passat que les dites galees tornaren en Xibilia e lavors lo dit testimoni fo mes en la Darassana de Xibilia pres e ferrat e aqui stech per XII jorns. E con fo aqui en la dita Darassana viu lo comte Dosona desferrat e que anava e venia e exia e entrava con se volia e ades a peu e ades cavalcant.

Dix encara interrogat esser ver que aytant con aquest testimoni fo en la dita preso viu continuament En Pedro de Luna vescomte de Illa e Neymerich de Centelles e tots los altres presoners ben ferrats e guardats e no afluxats de preso tro sus ara que son stats relexats de la preso.

Dix encara interrogat esser ver quel comte Dosona ampra en poder de Luna e vescomte de Illa e Neymerich de Centelles e molts daltres dels presoners qui eren en la Darassana que fossen en valença e en ajuda del dit Rey e de sa terra e que aquells responseren queu farien volenters mas que no vendrien contra lo Senyor Rey de Arago ne son senyal. E que lavors lo dit Rey qui fo feu donar moneda ab ques apparellasen al dit En Pedro e als altres.

Dix encara interrogat que dimarts a XII de maig lo dit Rey qui fo parti de Xibilia e viu quel comte Dosona lo acompanyava e viu que vestia bones cuyraçes.

Dix encara interrogat que stant aquest testimoni pres en les dites galees de castellans ço es en la galea de Marti Alfonso ahon oy dir a Alfonso Saltatras e Ferrando Descuriano e a Johan Garcia de Gehent naviers de la dita galea e a molts daltres de la dita galea que

con lo dit comte lany prop passat munta en lestol del dit Rey qui fo e fo a la invasio del nostre estol con les nostres IV galees foren preses e que con foren a Cartagenia lo dit comte demana al dit Rey qui fo que li donas aquells homens qui aqui eren preses los quals eren de la sua terra e comtat e lo dit Rey feu los li liurar e encontinent lo dit comte feu los degoliar tots qui foren de VIII en IX persones dihent lo dit comte al dit Rey qui fo Senyor aquests homens vuy mes no faran guerra a vos ne a mi. E lavors lo dit Rey mogut per instigacio del dit comte e de ço que fet havia feu degollar la major partida de la xurma de les dites IV galees e alscuns daltres penjar.

Dix encara interrogat que oy dir comunament al patro e altres de la dita galea on aquest testimoni era pres que lo dit comte sen devia fer anar en Castella sa muller e sos infans e quel Rey de Castella qui fo lo havia heretat en Castella.

Melchior de Marinis civis Janue testis juratus et interrogatus super predictis et infrascriptis de quibus interrogabatur dicere veritatem quam sciet. Et dixit primo interrogatus fore verum quod hic testis existens in civitate Xibilie pro factis et mercibus suis vidit pluries comitem Ausonie equitantem per dictam civitatem Xibilie non ferratum sed cum custodibus qui eum custodiebant.

Interrogatus quomodo scit quod illi essent custodes qui secum ibant dixit quod eo quia erant de fa-

ilia Martini Anyis qui erat alcaytus.

Dixit etiam interrogatus quod quando hic testis nu-er prima die madii proxime preteriti recessit de Xi-ilia vidit dictum comitem captum et ferratum in Da-assana Xibilie in qua fuerat missus de novo nondum rat unus mensis elapsus. Et dixit se nescire et quia ecessit a dicta civitate Xibilie et ex tunc non fuit in eadem.

Bernat Torres mariner nadivol e habitant de la ciu-tat de Barchinona testimoni jurat interrogat sobre les coses damunt dites e devall scrites. E dix primerament interrogat esser ver que aquest testimoni era en I leny armat quen Anthoni Pou de Mallorqua que entra-va en Spanya ab mercaderia e III galees de castellans encontrarenlos e ferenlos ferir en terra prop de Alme-ria e aquest testimoni ab I altre meterense al cor de fugir per terra e con foren a Murcia foren preses e fo-ren trameses a Cartagenia hon era lo Rey qui fo de Castella e stant aqui pres aquest testimoni vench les-tol del dit Rey en lany prop passat ab les IV galees nostres que havien preses e oy dir aquest testimoni quel comte Dosona era vengut en lo dit stol e que ana-va en la galea de Marti Anyis e aço oy dir a aquells quils havien vist cor aquest testimoni non poch veure per ço con stava pres lavors en I ciga.

Dix encara interrogat que despuys fo menat aquest testimoni en Xibilia e fo mes en la Darassana e aqui ha stat pres per IX meses.

Dix encara interrogat que con ell fo en la dita preso noy era lo comte Dosona ney era pres ans anava ab lo Rey qui fo de Castella on quen anas segons queu oy dir.

Dix encara interrogat que con lo dit Rey qui fo vench ana en la derrera vegada de Tholedo lo dit comte fo en Xibilia III jorns abans quel dit Rey qut fo segons que oy dir e apres quel dit Rey fo vengut en Xibilia aquest testimoni qui obrava ab daltres al vall a la porta del alcassar del dit Rey viu lo dit comte cavalcant ab lo dit Rey ab daltres e stech axi lo dit comte ben que X dies. E apres del dit temps lo comte fo menat a la Darassana aqui stech pres e ferrat ben VI dies e I dia que era digous fou desferrat e gitat de la dita preso e lo divendres seguent començaren a desferrar e soltar los altres presoners.

Interrogat si sab ho ha oyt dir perque lo dit comte fo desferrat ne gitat de preso ans quels altres e dix que oy dir que per ço con sen volia anar lo dit comte ab ell.

Dix encara interrogat que aytant con aquest testimoni viu en la dita preso En Pedro de Luna vescomte Dilla Neymerich de Centelles e los altres presoners tota vegada stigueren preses e ben ferrats.

Die sabbati IV die julii anno prodicto LX sexto. Venerabilis Jacobus de Vallesicca cui fuerit comissum per cancellarium et consilium domini ducis presente venerabili Petro ça Costa bajulo Cathalonie generali et

fiscali domini Regis. Interrogatus iterum dictum Bernardum Torres marinerium ut sequitur prestito juramento. Ço es interrogat si sab quel comte Dosona ampres alscuns cathalans o altres sotsmeses del Rey Darago per fer valença al Rey de Castella qui fo contra lo Rey Enrich e les companyes qui eren ab ell en Castella. E dix que noy sabia res per tal con no stava de nits ni de dies en la dita Darassana ans stava en la ciutat que obrava en la capella que feya fer lo dit Rey.

P. dez Pi mariner e ciutada de Barchinona testimoni jurat e interrogat sobre les coses demunt dites e dejus scrites. E dix primerament interrogat esser ver que enguany con les X galees de castellans eren en la plaja de Barchinona aquest testimoni ab daltres foren preses per les dites galees al cap de Lobregat en I laut qui anava a Mallorqua per missatgeria e tota vegada ha stat en la galea de Marti Alfonso Tichon vogant I rem tro sus laltre dia de abril prop passat que les dites galees tornaren en Xibilia. E stant pres en la dita galea oy dir aquest testimoni als notxers e galiots e altres de la dita galea que lo comte de Osona en lany prop passat era muntat en lestol dels castellans e que fo a la invasio e preso de les IV galees nostres e que encara oy dir a aquells mateixos quel dit comte era stat occasio e raho de aquella xurma que foren degollats de les dites IV galees en Cartagenia e que en special e en començament lo dit comte feu degollar aquells homens qui eren de Blanes e de la sua terra e

que apres lo dit comte era romas ab dit Rey en lo loch de Denia e que nos partia dell on que anas.

Dix encara interrogat que con les dites galees foren tornades en Xibilia en lo dit mes per desamor aquest testimoni fou mes en preso e ferrat en la Darassana de Xibilia on ha stat pres solament X jorns e con entra en la dita preso viu lo dit comte desferrat qui entrava e exia con se volia.

Dix encara interrogat que tota hora aytant con aquest testimoni estech en la dita preso viu Pedro de Luna vescomte de Illa e los altres presoners ben ferrats e ben guardats.

Dix encara interrogat que aquest testimoni viu con lo dit comte de Osona per part del dit Rey qui fo de Castella amprava los cavallers e richs homens e altres qui aqui eren preses que fossen en valença e en ajuda del dit Rey e de ses terres e que de aço fessen seguretat e que per tal con Naverso non havia volgut atorgar lo dit comte li menaça en hac noves ab ell e encara viu pagar lo sou als dits cavallers e altres e quel dit pagament feya lo dit comte al dit Rey qui fo.

Die sabbati IV die julii anno predicto LX sexto.

Venerabilis Jacobus de Vallesicca cui fuerit comissum per cancellarium seu consilium domini Ducis presente venerabili Petro ça Costa bajulo Cathalonie generali ac fiscali domini Regis. Interrogatus iterum dic-

tum Petrum dez Pi marinerium ut sequitur prestito juramento. Ço es interrogat contra quis feya lo dit emprament del que damunt ha deposat. E dix que oy dir comunament a molts quin eren stats amprats e altres que lo dit amprament se feya per lo dit Rey de Castella qui fo e sa terra a deffendre del Rey don Enrich e de ses companyes pus noy fos la bandera del Rey Darago e que oy dir quel Rey de Castella qui fo deya en la Darassana que ell sabia de cert que noy era senyera del Rey Darago pero los nostres deyen e sabien que la senyera del Rey Darago era primera e que lo comte de Denia neguna hora no la havia jaquida. Interrogat siy era lo dit comte Dosona e dix que och que ell hi era primer e que ell feya tots los missatges del Rey qui fo de Castella e dels cavallers e que ell comandava tot quant se feya en la Darassana e tractava entre lo dit Rey qui fo de Castella e los cavallers.

Die XXV madii anno a nativitate Domini MCCCLX sexto.

Fuit receptus hic testis per me B. Michaelis domini Regis secretarium.

Benedito Roiç del loch de Azaret testimoni jurat et interrogat primerament don era et dix que del dit loch de Azaret del regne Darago.

Interrogat don venia et dix que de Sibilia.

Interrogat si era stat cativat. Dix que hoc.

Interrogat del temps que fon cativat. Dix que prop la festa de Tots Sants prop passada que fo pres per Garcia Lasso entre Tornos et Castiell padres.

Interrogat perque es exit de la preso et dix que per ço cor lo Rey don Pedro qui solia esser de Castella digmenge prop passat hac XV dies fo soltar tots los catius qui eren preses en Xibilia axi christians con moros de qualsevol nacio fossen entre los quals eren comte Dosona don Pedro de Luna e lo vezcomte Dilla e tots los altres catalans et aragoneses et valencians.

Interrogat si vee ja mes ne en quin temps lo comte Dosona anar franchament et deliura en servey del Rey de Castella et que fos en ell de anarsen. Et dix que ell vee lo dit comte que no era ferrat ne conexia que tingues guardes anar darrera lo Rey de Castella et seguia la sua cort lo qual sen podia anar franchament segons son vijares axi con negun altre qui no esta en preso.

Dix encara que apres aço lalgutzir del dit Rey parla ab lo dit comte et ferral en lá Daraçana et aqui stech ferrat VIII dies o en gir et no mes et tantost fo desferrat axi con ha dit pero dix que era en fama entre los catius qui eren aqui et paria be veritat que lo deliurament et desferrament ere estat fet per tal que negu nos pensas quel Rey de Castella li donas favor jassia fos fama entre los dits catius que lo dit comte era stat ferrat per dissimular et fenyer que negu no pensas que ell fos servidor del Rey de Castella jassia que tots pen-

sasen be que era servidor del dit Rey et quel dit desferrament era estat fet per dissimular aquest fet.

Interrogat que es fama. Et dix que lo dir de les gents.

Die jovis XVIII die junii anno predicto.

Jacme Noguera moneder e ciutada de Barchinona testimoni jurat e interrogat sobre les coses damunt dites e davall scrites de que sera interrogat. E dix primerament interrogat esser ver que aquest testimoni fo pres en la galea den Averso per lestol del Rey qui fo de Castella con les IV galees nostres foren preses per lo dit stol del dit Rey e oy dir aquest testimoni lavors an Francesch Daverso e a daltres axi cathalans con castellans quel comte Dosona era solt de preso e era en la galea de Marti Anyis e fo a la invasio e encalç del nostre stol e que cridava al cart al cart ferits aquella galea qui aporta lo senyal del cart.

Dix encara interrogat que oy dir aquells mateixs e a tot hom comunament que lo dit comte de Osona era stat occasio de la mort e degollament quis feu de la xurma de les dites IV galees.

Dix encara interrogat que en apres aquest testimoni ab alscuns daltres fo menat en Xibilia et aqui fo mes en la Darassana pres e ferrat.

Interrogat si lavors lo dit comte Dosona era en la dita preso. E dix que no ans segons que oy dir era ab

lo dit Rey qui fo anant ab ell per la terra de Castella e viu encara lo dit comte moltes vegades cavalcant per la Darassana e per la rambla de Xibilia ades ab uns ades ab altres solt e no con a presoner ne ab guardes segons son viyares.

Interrogat per quant temps ha stat en la dita preso aquest testimoni. E dix que per I any continuament.

Interrogat si en lo dit temps En Pedro de Luna vescomte de Illa Neymerich de Centelles e los altres foren neguna vegada desferrats ne soltats de la preso ne si anassen cavalcant e dix que ans tota hora stigueren ferrats be e guardats tro laltre dia que foren tots soltats.

Dix encara interrogat que apres pochs dies quel Rey qui fo Castella vench ara en Xibilia lo dit comte fo pres e ferrat en la dita Darassana e era fama comuna entre tots los presoners que aquesta preso era stada feta ab tractament e voler del dit comte per ço que ell pogues tractar e procurar ab los richs homens cavallers e altres presoners qui aqui eren que fossen en valença e ajuda del dit Rey qui fo de Castella e de sos regnes. E que apparia be que la dita preso del dit comte se era feta fentament e ab voler seu per ço con no stech ferrat sino entorn VIII jorns e feu soltar de la preso be IV dies abans quels altres presoners.

Dix encara interrogat esser ver que apres que lo dit comte fo exit de la preso vench un dia cavalcant a la Darassana e parla ab En Francesch Daverso present e oynt aquest testimoni e viu e oy aquest testimoni que lo dit comte Dosona ampra lo dit Francesch Davers

que fos en servey e ajuda del dit Rey qui fo e que lo dit Francesch no liu volch atorgar e quen hagueren no-ves entre ells e que lo dit comte ne menaça al dit Francesch Daverso.

Die sabbati IV die julii anno predicto LX sexto.

Jacobus de Vallesicca cui fuerit comissum per cancellarium et consilium domini Ducis presente venerabili Petro ça Costa bajulo Cathalonie generali ac fiscali domini Regis. Interrogatus iterum dictum Franciscum Noguera ut sequitur prestito juramento. Ço es fo interrogat lo dit Francesch contra qui feya lo dit ampraraent lo dit comte Dosona. E dix que contra les companyes qui venien. Interrogat siu feya contra altres ço es si oy nomenar lo dit comte de Trestamara ne lo comte de Denia. E dix que generalment contra tots salvant que noy fos lo Rey Darago ne son senyal. Interrogat con ho sab. E dix que per ço com oy e Naverso loy dix e viu aquest testimoni con lo sou que lo Rey de Castella qui solia esser los trames meteren en la casa on solia estar lo dit comte Dosona solia estar pres e en les cases on staven preses lo vescomte Dilla e don Pedro de Luna. Interrogat en quina moneda era e dix que ell no la viu mas viu los sachs en que era e que tots comunament deyen que era lo sou e viu que molts feren sagrament e homenatge per lo dit acordament.

Berthomeu Picho mariner e ciutada de Barchinona testimoni jurat e interrogat sobre les coses damunt dites e davall scrites de que sera interrogat. Dix primerament interrogat esser ver que enguany con les X galees de castellans foren en la plaja de Barchinona aquest testimoni ab daltres fo pres per les dites galees en lo laut de la missatgeria que anava a Malorqua al cap de Lobregat e tota hora ha stat pres en la galea de Johan Rodriguiç de Foyos capita de les dites galees vogant un rem tro en laltre dia a la desexida de abril que les dites galees vengren en Xibilia per desarmar e lavors aquest testimoni romas pres en poder del capita damunt dit e anava e stava ab lo dit capita.

Dix encara interrogat que stant aquest testimoni en la dita galea del capita oy dir als castellans ço es als proers noxers e altres que lo comte Dosona era solt de preso e que era pujat en la galea de Marti Anyis e que fo a la invasio del nostre stol e que cridava con donaven caça a les nostres galees al cart al cart dient ho de la galea del vescomte de Cardona. E axi mateix oy dir aquest testimoni que En Sentmenat e tots aquells qui eren de la terra del dit comte foren degollats a induccio e instigacio del dit comte.

Interrogat si con aquest testimoni fou en Xibilia ab lo dit capita viu lo dit comte. E dix que no lavors.

Interrogat si fo en la Darassana de Xibilia e diu que no.

Interrogat si era con lo Rey qui fo de Castella vench

en Xibilia lo dit comte vench ab ell. E dix que nos sab mes be oy dir que apres pochs dies quel dit Rey fou vengut lo dit comte era stat mes pres e ferrat en la Darassana de Xibilia e que aqui havia stat pres ben per III dies e que isque de la preso abans quels altres presoners ben per IV dies e viu aquest testimoni segons que dix.

Interrogat quel dit comte ajudava a traure de la torra del tresor la moneda quel dit Rey sen volia portar e la trametia a la galea de Marti Anyis la qual era en lo Riu a lats de la dita Torra e aço fo abans quels altres presoners fossen relexats.

Die lune VI dies de juliol del any damunt dit jurarunt et deposuerunt testes sequentes.

Lonrat frare A. Armengol del orde del Spital de Sent Johan testimoni jurat e interrogat sobre les coses damunt dites et davall scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. Primerament fo interrogat on fo pres e dix que en la ciutat de Terasona ensemps ab frare Azbert de Juya con la dita ciutat fo presa per lo Rey qui fo de Castella.

Interrogat on mori lo dit frare Azbert. E dix que en lo loch de Goldofeyar quel dit Rey qui fo lo feu scanyar e segons que ha oyt dir feu ho per tal con volia mal al dit frare Azbert qui be sera menat en la guerra e ha oyt dir quel Rey de Navarra hi tench per

ço con lo dit frare Azbert havia fet gran dampnatge als navarreses.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel comte Dosona meris mal en la mort del dit frare Azbert. E dix que nou sab neu ha oyt dir.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que la preso del comte Dosona fos feta fentament o ab volentat e consentiment del dit comte. E dix que noy sabia res de sciencia mes que abans que aquest testimoni fos pres estant aquest testimoni a Muntso oy dir a R. de Soler scuder de frare G. Dabella qui li dix queu havie oyt dir a G. Açor alcayt de Medes aquestes o semblants paraules en acabament mas tant ha de temps que fo que no li membraven be totes ço es quel dit scuder li compta que lo dit comte e don Pedro de Luna e los altres be encavalcats anaren ves Calatayu per motres aqui e con foren pres la host del Rey qui fo de Castella hagueren por que no fossen sentits axi que don Pedro e frare Artal consellaven que sen tornassen a Darocha e quel comte respos que quencom ne havia hom a comanar a Deu e en aço mudarense en altra part del Reyal del dit host per veure si porien entrar en lo dit loch e vehents que sentits eren que no era tornat l hom que havien trames a Calatayu anarensen a Medes e con foren a Medes don Pedro de Luna dix al dit comte que sen anassen a Darocha cor no eran ben segurs a Medes e lo comte respos que aqui volia jaure la nit e que no dubtas e axi jagueren aquella nit al dit loch de Medes e lendema seguent demati lo dit don Pedro e frare Artal feren ensellar per volersen anar a Darocha e di-

gueren al comte que cavalcas e lo comte dix que no volia partir fins que hagues begut e don Pedro dix que per cert ell sen iria e lo dit comte pregals que nol lexas e finalment romangueren aqui la matinada e en aço stants ells en aquestes paraules veren una gran polsera de homens a cavall e los dits don Pedro e frare Artal digueren al dit comte que sen anassen e lo comte sobre aço feu ensellar e en aquest entrevall los homens a cavall del dit Rey qui fo de Castella foren prop del dit loch e lo dit comte dix que no era hora que sen anassen que no volia esser degollat per batallars. E lo dit alcayt dixli que no stiguessen per axo de anarsen que ell los traurie del dit loch salvament e lo dit comte dix que nos volie metre aquell perill. E en apres lo dit Rey trames al dit alcayt que isques a parlament ab ell e lo dit alcayt ab volentat e manament del dit comte isque deffora e parla ab lo dit Rey. E lo dit Rey demanali si lo comte Dosona e los altres eren dins Medes e lo alcayt resposli que noy eren que anats sen eren e lo dit Rey dix que guardas que digues veritat e en aço lo dit alcayt sen torna al dit loch e lo comte demanali que havia dit al dit Rey e lo dit alcayt dixli que ell havia dit al dit Rey e affermat ab sagrament que lo dit comte e los altres noy eren que partits sen eren e lavors lo dit comte dix al dit alcayt que mal ho havia fet que ginys no vagaven de tirar en lo dit loch e quels al tirarien dintre e que tornas deffora e que digues al dit Rey que ells eren dins e lo dit alcayt nou volia fer saber que ell havia dit al dit Rey que noy eren e que sen volie tornar con lin hac dit e sen fora

tornat sino que lo majordom li dix ques dinas aqui que ell li daria a menjar oques novelles e ja en lo cami con lo dit Rey qui fo venia a Medes havia trobat un hom e una fembra als quals havia demanat si lo dit comte e los altres eren a Medes los quals havienli respost quey eren entrats la nit mas que no sabia lo hom sin eren partits per lo mati e la fembra respos que per lo mati sen eren anats e finalment lo dit comte feu manament de part del Senyor Rey al dit G. Açor que degues tornar al dit Rey e que li digues que ells eren dins Medes e aquell G. con a forçat e per temor del dit comte qui era capita del Senyor Rey Darago dix al dit Rey qui fo que ells eren dins e en aço lo dit Rey feu trebucar e combatre lo dit loch de Medes e finalment que lo dit comte e los altres reterense al dit Rey qui fo segons que aquestes coses e altres aquest testimoni oy dir e comptar al dit scuder.

Interrogat si oy dir a neguns altres que la preso del dit comte se fes ab son voler e consentiment e dix que hoc a molts ha oyt dir quen havien gran suspita que la dita preso fos voluntaria e en special ho oy dir a frare G. Dabella quin feya gracies a Deu con no era anat ab lo dit comte quil ne havia amprat.

Interrogat con aquest testimoni fo pres el meteren en Castella si viu lo dit comte pres ne en qual loch. E dix quel troba el viu pres en Tholedo e stret de preso ensems ab los altres.

Interrogat si lo dit comte ha stat pres tota vegada. E dix que aquest testimoni lo viu tota vegada pres tro a les treues de Murvedre quel dit Rey qui fo lo sen

feu anar a Murvedre e que depuys oy dir quel dit comte fo tornat en preso e que stech pres per algun temps e que depuys isque de preso con se feu un stol en Castella e que anava continuament ab lo dit Rey qui fo o ab Marti Anyis on que anassen.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona muntas en lestol quis feu entany per lo dit Rey qui fo de Castella e lo qual pres les IV galees nostres. E dix que havia oyt dir quel dit comte munta en la galea de Marti Anyis e que oy dir a molts castellans quin venien dir an Azbertich ça Tria e als altres presoners qui eren preses ab aquest testimoni ensemps quel dit comte era solt de preso e que anava en lo dit stol e quel Rey qui fo de Castella lo amava molt e que li entenia fer be e merce e que per aquesta raho lo comte faria merce al dit Azbertich ça Tria e als altres de casa sua qui aqui eren preses e ells responien que aytal merce no querien que no plagues a Deu que lo dit comte fes aytals coses ne podien creure que ell ho fes.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que lo degollament de la xurma quis feu per lo dit Rey qui fo de les IV galees nostres se fes a instigacio e induccio del dit comte. E dix que ha oyt dir a I fadri natural de Tortosa appellat B. Orenga remer lo qual fo pres en la galiota de Tortosa ab les XV galees qui foren preses que ell havia oyt con lo comte Dosona dix al dit Rey qui fo de Castella apres que hac feta degollar la xurma de les dites IV galees aquestes paraules o semblants en acabament Senyor si axi ho haguessets fet tota vegada la guerra fora peça

finada e deya lo dit Bernat Orenga al dit testimoni per cert Senyor jo juraria en faria testimoni de creença quel dit comte feu degollar la dita xurma de les dites IV galees.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque la derrera vegada ara con lo dit Rey qui fo de Castella fo en despossehiment de son regne lo dit comte fo tornat en preso e ferrat. E dix que oy dir que con lo Rey qui fo de Castella vench de Burgos e de Tholedo lo dit comte era comanat al algutzir major del dit Rey e con foren en Xibilia lo dit algutzir de manamont del dit Rey comana lo dit comte a I hom e que lo dit algutzir convida lo dit comte a sopar e lo dit comte lay otorga ab que aquell hom a qui era stat comanat ho volgues e lo dit algutzir major pregan al dit hom lo qual no lin volch atorgar e lendema lo dit algutzir fugi e anassen vers lo Rey Enrich e lo Rey qui fo de Castella sabent aço e sabent quel dit algutzir havia treta sa filla de casa de les Infantes e que lo hom qui tenia lo dit comte havia dit al dit Rey quel dit algutzir lo volia convidar hac sospita quel dit comte no volgues fugir e feu los venir davant e val reptar con sagrament e homenatge li havia fet de no fugir. E lo dit Rey qui fo segons ques oy dir menaça al dit comte e li dix fort paraules furioses e feu lo metre e ferrar en la Darassana e en I a gabia.

Interrogat si lo dit comte era solt de preso con aquest testimoni fo en Xibilia e dix que och.

Interrogat si fo soltat lo dit comte abans quels altres ni per quina forma. E dix si haver oyt dir que lo Rey

qui fo de Castella volia degollar tots los presoners sino que Marti Anyis consella e dix al dit Rey qui fo qui ja havia proposat de anarsen Senyor lo comte de Trestamara ve per deseretar vos e fa li valença lo comte de Denia e alscuns richs homens quel Rey Darago no sen entramet de res ans folga en son regne. E lo comte Dosona que vos tenits aci es lo major enamich quel dit comte de Trestamara haja per ço con li ha fet alciure son pare. E axi pus noy es lo Rey Darago ne son primogenit ne bandera sua e vos nous podets fiar en los vostres soldats lo comte e los altres richs homens e XXX scuderes ab ells e facen vos sagrament e homenatge de servir vos e de acompanyar la on ne anets e de valer vos contra tota persona exceptat contra lo dit Senyor Rey e son primogenit e sa terra. E haut lo dit consell lo dit Rey qui fo hac noves que I castell seu appellat Moron se era alçat contra ell feu soltar de preso de continent lo dit comte e lo dit Rey ab CC de cavall e ab lo dit comte anarensen vers lo dit castell lo qual no volch obeir lo dit Rey e tornantsen foren a Alcala on era aquest testimoni pres ensemps ab daltres e lo dit Rey qui fo feu se venir al cami lo alcayt del dit loch de Alcala e manali que soltas de preso tots aquells quel comte Dosona li diria e lo dit comte vehent e oyent aquest testimoni fo a la porta de la preso e demana si eren vius aquells qui eren aqui preses e feu li resposta que och e lavors lo dit comte feu ne traure V als quals dix segons que aquest testimoni oy dir als dits V ço es Nazbertich ça Tria R. de Cartella Dalmau de Darnius B. Dorenga Felip Darenys aquestes

paraules o semblants en acabament jo dix lo dit comte mera rescatat LX florins e lo Rey ham feta gracia la quels ma jaquits e ham amprat quel devia servir e seguir contra tota persona salvant contra lo Senyor Rey Darago e son primogenit e sa terra e yo he li en atorgat guardant la gran gracia quem ha feta e vull que vosaltres siats ab mi e fer vos he soltar de la preso de queus enten a fer gran gracia e no duptets en res que aço no pot molt durar si daçi a VIII jorns lo dit Rey de Castella no possehira I palm de terra e aço podets fer que non valra menys vostra fe que en cars quey fos lo Rey Darago o son primogenit o sa bandera o que anas contra sa terra no li seriem tenguts de res e los dits V retengueren se acort en lo qual acort fo demanat aquest testimoni els dona son consell e aço era dissapte a VIII de maig segons son vyares lo dicmenge apres seguent per lo mati menaren sen los damunt V nomenats en Xibilia e lo diluns seguent aquest testimoni e los altres foren tots soltats de preso e semblants paraules e amprament feu lo dit comte aquells qui eren en Laljub e en la Darassana de Xibilia segons que oy dir a molts.

Interrogat si con aquest testimoni fo en Xibilia lo dit dia de diluns e apres lo dit comte anava ab lo dit Rey qui fo de Castella e dix que no lo diluns mas los altres dies apres seguents viu aquest testimoni lo dit comte Dosona cavalcant per Xibilia ab lo dit Rey e menys dell ab moltes companyes de castellans axi officials del Rey qui fo con daltres.

Interrogat si lo dit comte Dosona acompanya lo dit

Rey qui fo de Castella con sen anava e fugia de Xibilia. E dix que oy dir es deya comunament per tuyt quel dit comte cavalcant en I cavall e armat havia companyat lo dit Rey qui fo de Castella tro a la porta qui es tro a I tret de balesta luny del alcassar e con fo aqui tornassen lo dit comte vers la ciutat ab I lança en la ma cridant Xibilia Xibilia pel bon consell e encontinent con lo dit comte fou tornat en la ciutat la dita ciutat e consell se mes en stament.

Interrogat si sab ne oy dir quel dit comte de Osona demanas ne volgues haver guiatge de la ciutat de Xibilia o de son consell per raho del Rey don Enrich del qual se duptava ne si dix als jurats o consell que si nol asseguraven que sen iric e sil asseguraven o li trahien bon par ab lo Rey Enrich que ell comandria. E dix solament aço sobre que viu lo dit comte entrar en lo consell de la dita ciutat una vegada el viu alscunes altres vegades star en la plaça devant la casa del consell esperant que isquessen aquells del consell e oy dir a molts e a tuyt comunament quel dit comte tementse del Rey Nenrich supplica al castell de la dita ciutat quel volgues emparar e li volgues traure ben par ab lo dit Rey don Enrich e que lo consell lin havia atorgat queu farien o sino que li darien loch que sen poria anar salvament.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que don Pedro de Luna con ana a Cordova hon era lo dit Rey Enrich per ferli reverencia li demanas guiatge per lo comte Dosona. E dix que oy dir que och.

Interrogat si lo dit guiatge li fo otorgat. E dix que

oy dir quel dit Rey Enrich ley havia atorgat ab carta e que havia dit quel comte Dosona null temps nol havia desservit.

Interrogat si sab ne ha oyt dir ne creu que la preso del dit comte sia stada voluntaria ne que sen deya en Castella ne per qui ley tenien. E dix que de veritat noy sab res ni per oyda dir sino so que damunt ha deposat e creya aquest testimoni con lo troba a Tholedo en estreta preso ço es que stava en una gabia de fust e ab LX lliures de ferre a les cames e ab sagrament e homenatge de no exir de una casa e ab guarda e ab altres destretes que no fos ver ço que en comunament era stat dit ço es que ell se fos jaquit pendre. Empero segons ço que ha oyt dir e vist en Castella e a castellans e a cathalans que ara paria quel fet del comte depuys que havia fet homenatge al dit Rey qui fo anas en moltes trafequeries.

Et fuit sibi lecta dicta depositio et perseveravit in eadem.

En Julia de Canyelles ciutada de Mallorques testimoni jurat e interrogat sobre les coses demunt dites e dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. E primerament fo interrogat hon fo pres aquest testimoni. E dix que apres la Illa de Mallorques ab la nau den Termens aquest noembre passat hac III anys e fo manat en Xibilia et stech pres en la Darassana de

Xibilia IX meses. E puys fo mes en lo aljub e aqui ha stat pres e ferrat tota vegada tro ara que ell e los altres son exits de preso.

Interrogat si con aquest testimoni vench a comensament en Xibilia lo comte Dosona era pres ne hon e dix que era pres en lo alcaser de Xibilia.

Interrogat quina preso havia lo dit comte e dix que ell nol viu mas oy dir que stava ab bones cadenes e que de nits lo matien en una gabia de fust e axi matex hi eren don Pedro de Luna et frara Artal et En R. de Blanes e En Vidal de Blanes e Gonç. Dies de Santdoval.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte fos soltat e isques de la preso et dix que de sciencia nou sabia mas que oy dir que stech pres tro quel Rey qui fo de Castella los feu anar a Murvedre. E lavors isque de la preso con lo para del dit comte fo mort e depuys fo tornat en la preso apres alcun temps ço es apres XL jorns o entorn.

Interrogat si lo dit comte depuys stech molt pres o si fo soltat de la preso. E dix qne no stech molt de temps pres pero axi con exi de la preso munta en lestol del Rey qui fo de Castella que feu entany en la galea de Marti Anyis.

Interrogat si sab o ha oyt dir quel dit comte muntas en lo dit estol e galea con a presoner o con a solt e dix que oy dir que con a pres ab gardes e que fo comenat a Marti Anyis mas que no tenia ferres ne altra preso

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque lo dit comte munta en la dita galea. E dix que no.

Interrogat si lòs altres presoners foren solts ne afluxats de preso e dix que no.

Interrogat si con les nostres IV galees foren preses lo dit comte era en lestol quel dit Rey qui fo et dix que och segons que ha oyt dir an Francesch Daverso e aquells altres qui son scapats qui viren lo dit comte en la galea de Marti Anyis.

Interrogat si sab o ha oyt dir quel dit comte procuras o tractas que la xurma e los altres de les nostres IV galees que foren preses fossen degollats e dix si als no saber sino que ha oyt dir a alscuns del popular qui scapa de les dites nostres galees que lo dit comte hi havie tengut per vejanssa fer de son para pero que En Francesch Daverso li ha dit quel dit comte feu son poder de seapar lo.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona fos ara la derrera vegada tornat en la preso de la Darassana de Xibilia ne perque. E dix si haver vist lo dit comte en los derrers dies quel Rey qui fo de Castella perdie son regne en la dita preso per una ballesteria que havie en la Torra e que oy dir que per ço con lo Rey qui fo de Castella lo feya gardar a un alguzir seu e manali quel comenas a un hom de Xibilia e lo algutzir aquell fugi e hac dubte quel dit comte noy consentis lo feu tornar en la preso.

Interrogat si lo dit comte ans daquesta derrera preso anava publicament ab lo dit Rey qui fo de Castella e dix quel viu anant cavalcant alscunes vegades ab lo dit Rey e devegades ab Marti Anyis pero que no li viu portar spaha.

Interrogat si lo dit comte la derrera vegada ara con
o tornat en la preso stech gayre pres e dix que entro
er VI jorns.

Interrogat per quant de temps abans fo desferrat et
oltat de la preso lo dit comte quels altres presoners e
ix que per III dies abans.

Interrogat si lo dit comte apres que fo solt la derre-
a vegada empra neguns dels presoners de esser ab ell
fer valença al dit Rey qui fo de Castella contra lo
Rey qui vuy es don Enrich e dix que lendema o apres
alscuns dies que fo desferrat sen vench lo dit comte
en lo aljub hon aquest testimoni ab daltres stave pres
e parla ab En Vidal de Blanes e ab En Galba ab En
Casanadal e ab sos frares e ab Marti e Frencesch de
Morera e ab En Berengario Morey que staven presos
en lo Aljub ab aquest testimoni e oy aquest testimoni
que lo dit comte dix a aquells aquestes paraules o sem-
blants en acabament. Quel Rey de Castella lo havie sol-
tat e havie feta pau ab lo Rey Darago segons que ell
deya e li havie feta gracia que ab XXX de cavall lo
servis e axi que ell los pregave que fossen ab ell e fa-
rials soltar de la preso els daria cavall e armes e bon
sou. E los damunt dits duptaven en aço que non tren-
cassen lur fe e lo dit comte dixlos que pensar se po-
lien que aytant be se volia ell gardar sa fe e que lur
e non valia menys pus no eren contra lo Senyor Rey
arago ne contra son primogenit ne contra sa terra e
os affers e que axi ho assegurava lo dit Rey que fo de
astella mas que defenessen lo dit Rey qui fo e la ciu-
t de Xibilia contra lo dit Rey don Enrich e contra

aquells qui ab ell venien. E que con aquests encara dubtassen lo dit comte los dix quel dit Rey era fort indignat contra nos dientho dels presoners e que si nou feyen quels farie degollar. E finalment que aquells ho atorgaren e lin hagueren a dar resenes e fer seguretats les quals feren forssats e per pahor.

Interrogat si lo dit comte de part del dit Rey qui fo de Castella empra don Pedro de Luna lo vescomte de Ylla e Naymerich de Centelles e los altres richs homens e presoners qui aqui eren en Xibilia que fossen en ajuda e valença del dit Rey contra lo dit Rey don Enrich e dix que nou sab de sciencia dels richs homens mas queu havie oyt dir con no havie pogut veure que encara stave pres en lo aljub mas be sab que empra aquest testimoni e molts daltres semblants per semblants paraules que empra los damunt dits sino que nols demana resenes ne seguretats.

Interrogat si sab o ha oyt dir quel dit comte acompenyas lo dit Rey qui fo ara con sen ana e es parti de Xibilia ne sil ajuda a armar. E dix que oy dir quel dit comte ajuda armar aquell die lo dit Rey qui fo e li seyi un perçi de pedres precioses e de perles e aço oy dir a alscuns castellans e encara oy dir que lo dit comte era en la Darassana tro ab XXX cavalcadors e viu aquest testimoni lo dit Rey qui fo exit de la ciutat de Xibilia e anarsen e viu depuys lo dit comte Dosona cavalcant per la dita ciutat ab XV o XX cavalcadors entre cathalans et castellans mas no viu ne oy dir quel acompanyas.

Dix encara interrogat quel dit comte con fo dins la

ciutat sen ana al consell de Xibilia e proposa devant ells que con ells sabien be la tribulacio en que son para era stat en Cathalunya e lo fet de son para e que havie dubte de si matex quel Rey don Enrich nol mal tractas per que los pregava quel assegurassen e que siu feyen que ell romandrie et si nou feyen que poder ell sen iria ab lo dit Rey qui fo. E lo dit consell li respos que aturas en fe lur que no hauria mal nagun e en aço lo dit comte dix mantenga Deu lo consell de Xibilia. E aquestes coses oy dir a molts castellans que foren presens a les dites paraules segons que oy dir.

Interrogat dix encara que oy dir comunament a tuyt quel dit comte demana guiatge al Rey don Enrich lo qual li recapte et li hac don Pedro de Luna.

Interrogat si sab la mort quel dit Rey qui fo de Castella feu dar a frare Artal de Luna per ques feu. E dix que noy sabie als sino que frare Artal mudaren en lo aljub hon aquest testimoni stave pres e con hi fo demanaranli perque loy havien mudat e ell respos que nou sabie sino ques pensava quel haguessen mal mesclat ab lo dit Rey qui fo. E segons que dix interrogat lo dit frare Artal los respos que havie suspita sobre una fembra apellada la Calega quils servia tots e ques pensava quel comte Dosona qui ja lavors era fora de preso hi hagues ajudat per alscunes paraules quel dit comte et frare Artal havien haudes dabans les quals paraules segons que aquest testimoni dix interrogat no.

Dix lo dit frare Artal interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona hagues trames açi en Cathalunya per fer son passar en Castella ça muller e ses in-

fans per ço quel Rey de Castella qui fo mils se fias en lo dit comte. E dix que oy dir a cathalans presoners e comunament a leudemes daquells qui eren en la Darassana de Xibilia quel dit comte havie tremes en Cathalunya un janoves que digues a la comtessa Dosona que sen passas en Castella ab sos infans e aço per tal quel dit Rey se pogues mils fiar en lo dit comte. E axi mateix oy dir interrogat que En R. de Gurb no en forma de cathala mas axi con a janoves o prohensal stech per los dits affers en la ciutat de Xibilia per alscuns dies e aço oy dir segons que dix interrogat an Julia Berber quel havie vist e an B. de Galba a qui havie lo dit R. de Gurb portada moneda.

Et fuit sibi lectum et perseveravit.

Die martis VII die julii anno predicto.

Jacme Sala ciutada de Barchinona lo qual fo pres en la galea den Averso testimoni jurat e interrogat sobre les coses demunt dites e dejus scrites de que sera interrogat dir la veritat que sapia. E primerament fo interrogat si viu lo dit comte Dosona en lestol quel Rey qui fo de Castella feu entany en lo qual pres les IV galees nostres e dix que och et quel viu segons que dix interrogat en la galea de Marti Anyis siy era con a pres o no. Dix que nos sabie mas quel viu menys de ferres.

Dix encara interrogat que un leny armat vench a la

galea den Averso con fo presa que dix que Marti Anyis demana Naverso et Naverso puya en lo dit leny armat el sen mana a la galea de Marti Anyis.

Interrogat si sab o ha oyt dir quel degollament quis feu de la xurma e altres de les nostres IV galees qui foren preses fos fet a induccio e instigacio de nagun cathala et dix que oy dir a castellans comunament que si no fos per lo comte Dosona no foren stats degollats.

Dix empero interrogat que no oy dir per quina raho ne als noy sab segons que dix.

Dix encara interrogat que con lo Rey qui fo de Castella partent de Cartaginia ab lo seu stol vench a Denia aquest testimoni viu lo dit comte Dosona cavalcar ab Marti Anyis ensemps ab lo dit Rey qui fo a la ribera de la mar de Denia.

Dix encara interrogat que aquest testimoni ab daltres presoners fo trames en Xibilia e fo mes e ferrat dins la Darassana de Xibilia e aqui ha stat tota hora pres tro ara quen es exit.

Interrogat si con aquest testimoni fo en la dita Darassana lo comte Dosona era aqui pres e dix que no ans dix que era a la posada de Marti Anyis et que anava la on lo Rey anava ab Marti Anyis et que nos partia dell.

Dix encara interrogat que don Pedro de Luna qui era a Tholedo ne vescomte Dilla e los altres qui eren preses a la Darassana de Xibila no foren naguna vegada afluxats de preso con quen fossen mes agreuyats.

Interrogat si sab o ha oyt dir quel comte Dosona ara con lo dit Rey era en desposseiment de son regne fos tornat en la preso e dix que och et quel viu pres en la Darassana tro per VI jorns e que li meteren los ferres den Morey mas no sab per quina raho.

Dix encara interrogat quel dit comte fo desferrat e soltat primer quels altres de II dies mas no sab per quina raho.

Interrogat si sab o ha oyt dir quel dit comte fes neguns empramens per lo dit Rey qui fo e dix que no mas be ha oyt dir quel dit Rey qui fo emprava o feya emprar los cavallers e richs homens et homens de peu que li valguessen contra tot hom salvant contra lo Senyor Rey nostre et sa bandera o son primogenit per ell no viu lo dit Rey qui fo en aquella sahon en la Darassana ne aytant poch hi viu lo comte Dosona per fer los empraments quen sapia mas be loy viu entrar alscunes vegades.

Interrogat si lo comte Dosona acompanya lo dit Rey qui fo axi con se anava la derrera vegada e dix que noy sab res.

Interrogat si lo comte Dosona con la galea de Marti Anyis levava lo tresor de la torra hi era present ney ajudave e dix que och.

Interrogat con ho sab e dix que per ço con ho viu.

Interrogat si sab o ha oyt dir que a instancia de alcun sie stada feta la mort de frare Artal e dix que noy sab res sino que oy dir als cathalans axi con sen rahonaven que deyen que per les noves que havien haudes lo dit comte et frare Artal lo dit Rey qui fo

de Castella feu aucuire lo dit ffrare Artal.

Interrogat si sab o ha oyt dir sobre que hagueren noves lo dit comte et frare Artal e dix que era con venia ha apres en lo cami axi con sen rahonaven molts anant caminant axi con eren exits de preso que les noves que havien haudes eren que lo comte Dosona deya a frare Artal ques faes hom del Rey qui fo de Castella e que frare Artal li deya que no volia esser traydor axi con ell que no sen podia escundir.

Interrogat qui eren aquells qui parlaven daquesta manera et dix que no sab mas quen hi havie de Mallorques.

Et fuit sibi lectum et perseveravit.

Lonrat En Francesch Daverso ciutada de Barchinona et visalmirayl del Senyor Rey testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. E primerament fo interrogat hon ne perque fo pres et dix que per lestol del Rey qui fo de Castella ab la sua galea en las mars de Almaria entany con foren preses les IV galees nostres.

Interrogat si viu lo comte Dosona en lestol del dit Rey qui fo et dix que och en la galea de Marti Anyis lo dia que aquest testimoni fo pres et que stava la popa de la galea.

Dix ençara interrogat que lendema que foren stats presos vench un leny armat a la galea hon era aquest testimoni et feu manament al patro de la galea de part

de Marti Anyis que li liurassen aquest testimoni e axis feu e a la nit aconsegui la galea de Marti Anyis a Carthaginia on era lo dit Rey qui fo de Castella. E lo patro del dit leny mana aquest testimoni devant lo dit Rey qui fo lo qual seya a taula sopant e lo dit testimoni feu reverencia al dit Rey qui fo. E lo dit Rey demana a Marti Anyis que li seya de prop qui era lo dit testimoni. E ell dix que era lo visalmiray de Cathalunya. E lo dit Rey qui fo demana a aquest testimoni quantes galees havie a Barchinona et lo dit testimoni dix aytantes quantes ne havie a Mallorques e resposli aytantes quantes gens staven o habitaven en Ivissa et lo dit testimoni respos aytantes lavors lo dit Rey se lava de taula et trias a una part ab Marti Anyis e ab lo comte Dosona qui aqui era con molt hagren parlat ensemps fo cridat lo dit testimoni. Et lavors lo dit Rey interroga lo dit testimoni altra vegada de les coses demunt dites. E lo dit testimoni li respos segons que damunt ha dit e lavors lo dit Rey va dir al sotstresorer seu levatslo levatslo dientho daquest testimoni. E lo dit testimoni oyent las paraules dessus dites per tal con stava ajenollat denant lo dit Rey dix a Senyor per vostra gran altea sia que jo no haja a morir. E lavors lo dit Rey stech una gran pessa retregut. E aquest testimoni tornal sobtar suplicantli que no moris. E de present lo dit Rey dix al dit sostresorer levats lo a la vostra posada. E axi fou fet. E en totes aquestes coses era present lo dit comte Dosona.

Dix encara interrogat que I die aquest testimoni fo manat a la posada de Marti Anyis a Cartaginia e con fo

devant Marti Anyis lo dit Marti Anyis dix à aquest testimoni en son castella vis almiray lo Rey de Castella ha manat que vos que muntets en la sua galea perque ell vol anar à Denia et lo. dit testimoni respos que pus que lo Rey o manava que axi se havia a fer. E puys lo dit Marti Anyis dix à aquest testimoni con devia fer grans gracies a Deu que de tantes gens quel Rey de Castella havie fetes degollar de les IV galees lo dit testimoni era scapat e que axi mateix era veritat que lo dit Marti Anyis a prechs del dit comte Dosona havie scapat aquest testimoni de mort. E axi matex per semblants paraules loy ha confirmat ara en Xibilia con pres comiat dell anadenthi con a grans prechs del dit comte ell havia fet ab lo dit Rey qui fo que aquest testimoni era restaurat de mort.

Interrogat si sab o ha oyt dir que lo dit comte Dosona o altre cathala procurassen ab lo dit Rey qui fo que la xurma e altres de les dites IV galees nostres fossen penjats e degollats et dix que noy sab res de sciencia con abans que aquest testimoni fos juncta a Cartaginia ab lo dit leny ab lo qual hi aconsegui gran vespra ja era feta la execucio den Berenguer et den Roger de Sentmenat et I conpanyo lur e den Prats de Tortosa et daltres qui foren penjats ne daltres que apres se degollaran non viu res que en una casa stava a Cartaginia ab una cadena al coll mas que ha oyt dir a molts galiots quel dit comte Dosona havie fet ab lo dit Rey qui fo que la xurma de les dites IV galees fos degollada.

Dix encara interrogat que aquest testimoni per ço

con oy a dir als demunt dits quel comte Dosona meria mal en lo penjar dels demunt nomenats volch saber et certificar se si era ver e parla ab Marti Anyis et ab lo patro de la galea sua e demanals de les coses demunt dites. E digueren a aquest testimoni que abans que la galea de Marti Anyis hon era lo dit comte fos intrat a Cartaginia ja eren penjats aquells demunt dits.

Interrogat si aquest testimoni viu despuys en Cartaginia lo dit comte Dosona anar o parlar ab lo dit Rey qui fo et dix que no que en una casa stava, pres sino una vegada que lo dit comte vench aquest testimoni et vench ab IV castellans e parla ab ell presens aquells e demanali de sa terra et de sos affers. E aquest testimoni li respos ço que sabia.

Dix encara interrogat que partent de Cartaginia lo Rey qui fo de Castella ana ab lo dit estol a Denia et munta aquest testimoni en la galea del dit Rey e con foren a Denia stant aqui lestol viu lo dit testimoni moltes vegades venir lo dit Rey qui fo de Castella ab Marti Anyis e ab lo dit comte Dosona cavalcant ensemps. E axi matex una nit stant a Denia gran hora de nit vench I missatge a aquest testimoni que muntas al castell al Rey quel demanave et con fo sus al castell troba aqui lo Rey qui stava alt en I porxo ab Marti Anyis et ab lo comte Dosona e ab Marti Garcia e ab alscuns fills de cavallers. E lo dit Rey demana aquest testimoni del stament de Iviça et de la guerra del jutge Darborea.

Dix encara interrogat que aquest testimoni ab la galea del dit Rey et ab ell sen torna a Cartaginia. E lo

dit testimoni parti de Cartaginia ab les XXX galees que anaren a les Illes. E lo dit Rey romas en Cartaginia ab lo dit comte Dosona e ab Marti Anyis. E apres lo dit testimoni torna ab les XXX galees en Xibilia et materenlo en la Darassana e ferraranlo.

Interrogat si con aquest testimoni fo en la Darassana de Xibilia lo troba lo comte Dosona quen fos pres e dix que no ans dix interrogat que era en Xibilia el viu alscunes vegades cavalcar ab lo dit Rey en mul e sens spaha.

Dix encara interrogat que apres que hac stat XXVI jorns en la dita preso X galees se armaren en Xibilia el levaren aquest testimoni per haverne son rescat.

Dix encara interrogat que don Pedro de Luna frare Artal ne los altres presoners qui aqui eren no foren neguna vegada afluxats de preso.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que algun sia stat consent en la mort quel dit Rey qui fo de Castella feu donar a frare Artal ne si sab per quina raho li fo donada mort. E dix si no saber res de sciencia mas que ha oyt dir que per parlar mal del dit Rey qui fo li fo dada la mort per departiment que feya ab cavallers castellans sobre aço si la guerra quel dit Rey feya contra lo Senyor Rey Darago era justa o no et als noy sab jatsesia que sia stat interrogat diligentment.

Interrogat si ara con aquest testimoni torna ab les X galees en Xibilia et fo mes pres en la Darassana hi troba lo comte Dosona pres e dix que och.

Interrogat si havie gayre de temps quel dit comte era tornat en la preso e dix que nos sabia mas que havie

oyt dir que con hi fo tornat fo ferrat e aquest testimoni troba lo desferrat e stech desferrat tro per IV jorns en la Darassana e axi de la preso II dies abans que aquest testimoni e los altres isquessen de la preso.

Interrogat si sab o ha oyt dir quel dit comté Dosona per part del dit Rey qui fo de Castella empras los richs homens cavallers qui aqui eren preses que fossen en valença e en ajuda del dit Rey qui fo de Castella. E dix que oy dir a molts dels dits richs homens et cavallers.

Interrogat si empra nagun dels altres lo dit comte. E dix que och ço es que empra aquest testimoni dientli aquestes paraules o semblants en acabament Naverso jo he presa manera ab lo Rey que tots vosaltres siats desferrats e solts pero lo Rey vol que ab tal condicio siats deliurats que fassats cascun sagrament et homenatge de valerli et de ajudarli contra totes persones que li venguen dessus salvant contra la persona del Senyor Rey Darago e sa bandera o contra son primogenit o homens qui per ell sien venguts ab aquestes companyes contra lo dit Rey e aço dich per tal con he entes quey es comte de Denia ab moltes companyes. E axi fets vos desferrar e farets lo dit sagrament et homenatge. Pero ans quel dit comte digues aquestes paraules a aquest testimoni eren desferrats molts dels homens de compte. E lo dit testimoni respos que ell lo pregave carament si per null temps li entenia a fer plaer que ell no volgues que fos desferrat ans si als no si podia fer sobre aquells ferres que ténia que lin faes metre uns altres perque pogues romanir en la Darassa-

na de Xibilia. E lo dit comte respos quaix ab fellonia E con Naverso e entenets vos que jo he daltres molts qui som açi preses no entenam aytant be aquest fet con vos et axi no vullam gardar nostre fe con vos et que no vallam tant con vos cert si fem. E si beu voliets pensar Deu fa nostres fets mils que no lin sabem grahir con lo Rey de Castella nos dara diners per quens porem encavalcar et haver armes et ço que mester nos sera et valrrans mes esser fora dels ferres et de la Darassana et esser encavalcats axi con demunt es dit et sperar nostra ventura que si moriem a mala mort en lo dit loch. E lo dit testimoni respos que quant es dell no consentria que fos desferrat per aquesta rabo. E lo dit comte quaix fello dix a aquest testimoni jous promet que vos no sots la hon vos pensats e vos farets ço quels altres faran ous pora costar con ja deuriets saber e sentir les maneres del dit Rey con juga et pus Deu vos ne fara gracia quen sots scort nos hi deviets altra vegada metre en aytal perill majorment con si entendre ho voliets aquest fet no tocava res a la fe. E lo dit testimoni li respos senyor sius plaura vos me perdonerets que a ades jo nom vull desferrar placieus que fassats desferrar aqueys altres. E ab aytant lo dit comte sen ana. E aço enten aquest testimoni aytant con pot entendre quel dit comte li deya aquest fet per ço que aquest testimoni no romangues en la preso et que a bon enteniment ho deya jatsesia que nol ne volgues creure.

Interrogat si sab o ha oyt dir que lo dit comte Dosona ajudas armar e acompanyas lo dit Rey qui fo de Cas-

tella con se parti de Xibilia et sen ana ara la derre-
vegada que era en desposehiment de son regne. E d
que oy dir al dit comte que aquell die quel dit R
sen dech anar ell era en la cambra del dit Rey et a
dava li enfuiellar les cuyraçes e stant en la cambra
lo dit Rey entraren qualque VI basays ab les spahes
la ma e comensaran a robar la cambra del dit Rey
lo I prenia I lansol laltre una vanova et lo dit com
veent aço segons que ell compta a aquest testimoni e
en presencia daltres pres I manable qui era en la cam-
bra del dit Rey e va dar una lançada a la cuxa de I
daquells e feu los ne anar e tanca la porta et en aco
lo dit Rey fo entrat dins lo palau be a VI cambres e
puys isque e dix al dit comte que mala leig ho havie
fet et que no faes semblants coses que avalot sen po-
ria seguir perque lo dit Rey poria morir. Quant es del
acompanyar dix interrogat si no saber res.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Doso-
na haja fets naguns tractaments o que sa muller e sos
infans isquessen de Cathalunya et sen anassen en Cas-
tella et dix que noy sab res sino que oy dir que En
Gurb era stat en Xibilia.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que lo Rey de Cas-
tella qui fo con pres lo dit comte Dosona e don Pedro
de Luna e los altres a Medes prengues aquells ab trac-
tament del dit comte et ab valer seu e dix si no als
saber salvant que aquest testimoni anant de Xibilia a
Cordova al Rey don Enrich que era a Cordova ara con
devia entrar en Xibilia caminant volent saber veritat
de ço ques deya daça quel dit comte havie tractada la

dita preso demana a don Pedro de Luna quen sabie ne quen sentia daquella preso ne si era ver. E lo dit don Pedro respos a aquest testimoni ab aquestes paraules o semblants en acabament en son aragones Naverso vos nom tingats per tan neçi que si jo sabia ne sabes que lo comte fos stat occasio de ma preso ne de frare Artal ne dels altres que jo anas vers lo comte per manera de amistat axi con li vag mas que jo hi he vulguda metre la ma' en aquest fet. E finalment aytant con jo he puscut saberne sentir he trobat que ell no mer mal en lo dit fet. E daço se rahona aquest testimoni ab lo dit En Pedro quel havie emprat que anas ab ell de Xibilia a Cordova per fer reverencia al dit Rey don Enrich per lo cami anant.

Interrogat si don Pedro deya aço per desfressar e dix que aytant con aquest testimoni ho pot compendre queu deya ab veritat et no per desfressar con lo dit En Pedro es hom grosser.

Interrogat si lo dit don Pedro demana guiatge al dit Rey don Enrich per lo dit comte. E dix que nou sab de sciencia mas queu oy dir a aquells de casa de don Pedro mas no sab ne ha oyt dir sil hac.

Interrogat si lo dit comte demana ne hac guiatge del consell e ciutat de Xibilia et dix que nos sab de sciencia mas queu havie oyt dir stant aquest testimoni en Xibilia.

Interrogat quina fama era en Castella del comte Dosona si era servidor del dit Rey qui fo o son amich e cabie en sos consells e dix si als no saber ne oyi dir sino que a prechs de Marti Anyis qui era gran amich

del dit comte lo dit comte era amich del dit Rey qui fo et anave ab ell.

Interrogat si aquest testimoni dix con lo comte lo emprava a nagun aquest traydor dient del cõmte nos fara morir o semblants paraules e dix que no mas be dix con lo comte sen fo anat stant aquest testimoni fello con li demanaran que es aço mal viatje fassa lo comte que nom alt de çes maneres.

Et fuit sibi lectum et perseveravit.

Postea vero die jovis IX julii anno predicto fo altra vegada interrogat lo dit Francesch Daverso sobre aço quines paraules eren aquelles que ell volia dir al Senyor Rey qui era gran profit et honor sua et restauracio de ses terres et dix que ere aço ço es que ell sabie et havie vist lo gran pertret et aparell de galees e de naus et de gran forniment et de la empresio quel dit Rey qui fo de Castella feya et haut feta ab lo jutge Darborea et axi matex con LXX galees havie lo dit Rey qui fo. E aquestes paraules e semblants entenia aquest testimoni dir al Senyor Rey nostre.

Die jovis nona julii anno prédicto.

Bernat de Vilacorba donzell del bisbat de Elna testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et devall scrites de que sera interrogat. E prime-

rament fo interrogat hon fo pres aquest testimoni et dix que en lo loch de Magallo ab lo vescomte Dilla. Interrogat hon lo manaren pres et dix que anant per lur cami lo manaran en Xibilia el materen al aljub de la Darassana de Xibilia.

Interrogat si lavors lo comte Dosona era en la preso de la Darassana de Xibilia et dix que no que lo Rey qui fo de Castella lo havie fet lavors anar a Tholedo hon era pres lo dit comte ab don Pedro de Luna segons que oy dir aquest testimoni passant per Tholedo con lo manaven pres a Xibilia et aço oy dir an Phalip Darenys que era ensemps pres ab aquest testimoni lo qual Phalip deya quels havie vists.

Interrogat encara dix que apres dalcun temps que hac stat en Tholedo lo dit comte fo mana en Xibilia et fo mes en lo alcasser de Xibilia.

Interrogat con lo Rey qui fo de Castella feu venir lo comte Dosona a Murvedre en quin temps era ne ab qui hi vench lo dit comte et dix que fo en temps con lo Senyor Rey nostre era al loch de Cullera et hac fet levar lo dit Rey del setge de Valencia e que vench ab aquest testimoni e ab En Ramonich de Castellbell ensemps al dit loch de Murvedre e que ab aquests vengueren en companya X homens a cavall et X de mules de castellans quils gardaven ét no res menys anaven ferrats cascun de ferres qui pesaven entorn de XVI lliures.

Dix encara interrogat que con lo dit comte et aquest testimoni et lo dit Ramonich de Castellbell foren a Murvedre que foren manats a una casa. E apres con lo

dit Rey fo levat de dormir amanaren los devant lo dit Rey qui fo de Castella et ferenli reverencia. E lo dit Rey demana al dit comte de don Pedro de Luna et del vescomte Dylla et encara den Ramonich de Castellbell et daquest testimoni hon eren stats preses et lo comte resposli que a Magallo. E encara li demana lo dit Rey si sabia res den Bernat de Cabrera son para e lo dit comte resposli que no si no axi con lo dit Rey li havie fet saber que era mort son para don Bernat et lavors lo dit Rey resposli no es mort ans es pres en Navarra en poder den Johan Remeriç de Orallano. E apres lo dit Rey feu manament a Marti Lopiç que sen manas lo dit comte et lo dit testimoni et lo dit Ramonich a la sua posada. E axis feu.

Dix encara interrogat que apres que foren a la posada del dit Marti Lopiç lendema seguent lo dit Rey qui fo trames per lo dit comte et feulo venir devant ell mas non ana aquest testimoni ne lo dit Ramonich ans romangueren a la posada.

Interrogat quina hora hi ana lo dit comte e dix que apres dormir et stech hi una peça et puys torna. E con fo tornat a la posada lo dit comte dix a aquest testimoni et al dit Ramonich aquestes paraules o semblants en acabament. Lo un de vosaltres haurets anar en Cathalunya que son he recaptat ab lo Rey pero fer mets sagrament et homenatge de tornar con si nou fayets metriets mi en gran perill con ja sabets vosaltres aquest Rey con juga. E apres dix a aquest testimoni aquestes paraules o semblants tu vols anar en Cathalunya e aquest testimoni resposli ire a peu o a cavall e lo dit

comte resposli que a peu hauria anar que no havie aqui messio per logar bestia e aquest testimoni dix al dit comte que noy iria que no podia anar a peu. E avors lo dit comte dix ho al dit Romanich et ell vali lo atorgar.

Interrogat si sab ne ha oyt dir per qual raho ne per quins afers lo dit Ramonich fo trames en Cathalunya e dix que nos sabie con que fos secret li fo comenat per lo comte mas be oy dir al dit comte que per ço trametia lo dit Ramonich que sabes que era del fet den Bernat de Cabrera ne sa terra. E viu aquest testimoni segons que dix interrogat quel dit comte dona una letra al dit Ramonich la qual deya que era de creença la qual se trametia a sa mara. E apres lo dit Rey se feu venir lo dit comte ab lo dit Ramonich ensemps lo qual havien fet ja desferrar e aquest testimoni romas a la posada.

Interrogat si sab per que lo dit Rey sen fer anar los dits comte et En Ramonich et dix que noy sab als salvant quel dit Ramonich dix a aquest testimoni quel dit Rey li havie dit que si-no tornava que ell degollaria lo dit comte.

Interrogat si stiguéren molt ab lo dit Rey et dix que no que tantost tornaran.

Interrogat si lo dit comte sen torna de present en Xibilia et dix que no ans spera a Murvedre le dit Rey qui fo qui era muntat en lestol. E con lo dit Rey fo tornat stigueren aqui un die o dos et puys tots ensemps sen anaran en Xibilia anant lo dit comte e aquest testimoni con a presoners et ferrats. E con fo–

ren en Xibilia segons que dix interrogat fo tornat lo dit comte en la preso ab don Pedro et ab lo vescomte et ab los altres axi con dabans.

Interrogat si stant lo dit comte a Murvedre fo emprat per lo dit Rey qui fo que fos capita de Murvedre et que faes la guerra contra lo Senyor Rey nostre o que fos emprat de semblants affers ne que lo dit comte donas nagun bon consell al dit Rey qui fo perque vengues dampnatge al dit Senyor Rey ne a la sua terra et dix que noy sab res ne james nou oy res dir.

Interrogat quant stech pres lo dit comte depuys que fo tornat en Xibilia et dix que tro quel desferraren el tragueren del alcasser be per X meses e que lavors lon trach Marti Anyis.

Interrogat si sab perque fo desferrat et tret del alcasser lo dit comte et dix que no neu ha oyt res dir segons que dix interrogat.

Interrogat si don Pedro ne lo vescomte ne los altres foren desferrats ne aleujats de preso con lo comte nisque et dix que no neu oy dir.

Interrogat si aquest testimoni viu lo dit comte solt de preso et dix que no que ell stave pres en loch que nol podie veure.

Interrogat si lo dit comte munta en lestol del dit Rey qui fo et dix que nou sab de sciencia mas queu havie oyt dir.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque lo dit comte munta en lo dit estol et dix no.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte fos en lo dit estol con a presoner o con a solt o en quina

manera et dix que oy dir a alscuns homens quen demana que feya lo comte et digueren li que era en la galea de Marti Anyis et be gardat et que ço que menjava prenia per mans de castellans.

Interrogat qui eren aquells homens et dix que alscuns de regne de Valencia qui eren en la galea de Marti Anyis.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte hagues feta degollar la xurma de les nostres IV galees que foren preses ne fet auciure los altres et dit que no salvant que oy dir an Averso que Deu et lo dit comte lo havie restaurat.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que lo dit comte fos solt de preso en tal manera que pogues anar hon se volgues et dix que no que ell sapia ans ha oyt dir que anave ab guardes et aço ha oyt dir al dit comte et alscuns castellans que deyen que eren guardes et sab que eren de casa del dit Marti Anyis.

Interrogat si con lo dit comte fo exit del estol torna en la preso de Xibilia et dix que no ans segons que oy dir anave ab Marti Anyis que un pas nos partia dell et axi matex anava ab lo dit Rey de Castella.

Interrogat si lo dit comte cabia en consells del dit Rey qui fo et dix que no que ell ho sapia ans segons que dix interrogat oy dir al dit comte queu comptave a don Pedro que con Marti Anyis venia al palau del Rey qui fo de Castella lo dit comte venia ab ell et Marti Anyis entravesen en la cambra del Rey et lo dit comte romania dafora e jugave a taules e al-

tres jochs e aço era lo seu bé segons que deya.

Interrogat si ara con lo dit Rey era en desposseyment de son regne lo dit comte fo pres et tornat en preso et dix que och que un dicmenge segons que dix interrogat envers hora de vespres aquest testimoni et los altres qui eren presens viren per la porta del lur car cer qui era oberta lo dit comte entrar per la porta de la Darassana ab aquell quel gardave et ab VII o VIII e materenlo en la Darassana et liurarenlo al alcayt e materenlo en una gabia de fust et con vench al vespre materenli los ferres que tenia En Berengario Morey qui eren los pus grossos ferres quey fossen.

Interrogat per quina raho hi fo tornat lo dit comte et dix que oy dir que per ço con deyen que volia fugir.

Dix encara interrogat quel dit Rey qui fo de Castella havie solament II jorns que era vengut de Tholedo et lo dit comte ab ell emsemps ans que fos la dita preso del dit comte.

Interrogat quant de temps stech pres lavors lo dit comte et dix que mes de X jorns.

Dix encara interrogat quel dit comte fo desferrat et isque de la preso de II dies ans quels altres presoners.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque lo dit comte fo primer desferrat et axi de la preso ans quels altres et dix si haver oyt dir al dit comte et a Marti Anyis queu comptave an Aymerich de Sentelles et als altres que lo dit Rey qui fo havie proposat de fer degollar tots los presoners sino que Marti Anyis hi sobrevench et con ho sabe rahona lo fet al dit Rey qui fo que nou

ria fer con lo Rey Darago nol deseretava mas com-
ayes stranyes e quels presoners noy merien mal·
s que faes quel servissen e seria millor. Et lo dit
y que li respongue fets ho donchs vos. Et lo dit Mar-
Anyis o altre privat seu pus que li fo comenat ana-
ab lo dit comte a la Darassana e parla ab lo dit com-
et ab don Pedro et ab lo vescomte et ab los altres
cap et valos dir ço que havie acabat ab lo dit Rey
tots liu atorgaren.

nterrogat si lo dit comte menys de Marti Anyis o
tre de casa del dit Rey empra aquest testimoni ne
un altra et dix que no que ans hi ere Marti Anyis o
altre de casa del dit Rey que no li membra lo nom
s bel conexia et eran tractaments entre ells.

nterrogat si aquest testimoni cabia en los dits tracta-
nts ne sabie que fossen maneres perque los presoners
sen solts et desferrats et dix que noy cabie con los
tellans hi eren mas con sen eren anats hi sabie oy
ie aquest testimoni.

nterrogat donchs con ho sab et dix que per ço con
oy dir al vescomte et a don Pedro qui cabien en
tractaments segons que oy dir a ells en absencia
s castellans segons que dit han.

nterrogat si lo comte Dosona empra aquest testimo-
le fer valença al dit Rey qui fo et dix que no cor lo
omte Dilla firma per aquest testimoni et per los
es de casa sua.

nterrogat contra quis feya lo emprament ne per qui-
orma e dix si no saber als sino que oy dir que
s maneres segons que dit ha pero be oy dir que la

prometensa en que ajudarien al dit Rey qui fo contra tota persona salvant contra lo Senyor Rey Darago et son primogenit et sa bandera et de no entrar en la sua terra.

Interrogat si sab aquest testimoni quel comte Dosona fes pagament de sou ne altre acurriment per lo dit Rey qui fo a nagun et dix que no empero dix que era ver quel Rey de Castella per son tresorer feu pagament al comte Dosona per si et per sa companya et al vescomte Dilla per si et sa companya et axi a cascun dels richs homens.

Interrogat si lo comte Dosona dona al dit Rey qui fo consell favor ne ajuda en sa fuyta o partiment et dix que nou sab neu ha oyt dir.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte demanas ne hagues guiatge del Rey don Enrich et dix que no.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte tramesses açi per ferse venir en Castella ça muller et sos infans et dix que no.

Interrogat si sab o ha oyt dir que En R. de Pruners sia stat en Xibilia et dix que oy dir que era stat en Xibilia mas no sab perque ne en quin habit.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque lo dit Rey feu dar mort a frare Artal de Luna et dix que fama era entre ells qui aqui eren preses que per mal parlar que feya del dit Rey era stat mort lo dit frare Artal.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que la preso de Medes ço es de la preso del comte Dosona e dels altres fos voluntaria et fenta et dix que noy sab res

neu ha oyt dir sino que eren stats preses en servey del Senyor Rey.

Et fuit sibi lectum et perseveravit.

G. Dolms donzell poblat en lo comtat de Rossello testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et devall scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. E primerament fo interrogat hon fo pres et dix que en lo loch de Magallo ab lo vescomte de Illa.

Interrogat hon fo manat pres aquest testimoni et dix que en Xibilia.

Interrogat con aquest testimoni fo en Xibilia si viu lo comte Dosona pres aqui et dix que no que a Tholedo era lavors en preso ab don Pedro de Luna.

Interrogat si depuys lo dit comte fo tornat en Xibilia et que stigues aqui pres et dix que oy dir quel dit comte havie manat de Tholedo et quel havien mes en lo alcasser de Xibilia. Et que en apres a cap de V meses un jorn lo carçeller mana aquest testimoni al alcasser perque pogues veer lo vescomte de Illa et viu aqui lo dit comte pres e ferrat.

Interrogat per quant temps hi stech pres e ferrat lo dit comte Dosona et dix que entro quel Rey qui fo de Castella feu lestol dentany segons son viyares empero dix interrogat que segons son viyares que alscuns dies avans viu lo dit comte cavalcant ab II scuders de Marti Anyis qui cavalcaven ab ell.

Interrogat si lo dit comte munta en lo dit estol et dix que oy dir que och en lo loch de Alguizira lo dit Rey

qui fo de Castella munta en lestol et feu muntar lo comte en la galea de Marti Anyis et puys lo dit Rey isques de les galees.

Interrogat si lo dit comte anava con a solt no havie nagun poder en lo dit estol et dix que no ans anave sots garda e era comenat a Marti Anyis.

Interrogat con ho sab e dix que per ço con ha ha oyt dir a II scuders de Marti Anyis qui eren stat en la sua galea.

Interrogat si con lo dit comte isque de la preso per muntar en lo dit estol foren desferrats don Pedro de Luna vescomte de Illa ne los altres ne aleuyats de preso et dix que no.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que a induccioo instigacio del dit comte fossen degollats ne morts aquells de les nostres IV galees qui foren preses et dix que non sab neu ha oyt dir sino a alscuns cathalans ara con aquest testimoni es vengut.

Interrogat si con lestol del dit Rey qui fo de Castella fo a Cartaginia et si lo dit comte fo tornat en preso o si romas ab lo dit Rey qui fo et dix que nol tornaren en la preso mas no sap si romas ab lo dit Rey o si ana ab Marti Anyis en Xibilia.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona fos solt de preso en tal manera que pogues anar hon se volgues et dix que fama era que no ans segons ques deya anave ab Marti Anyis et era en garda sua seguent lo dit Rey de Castella qui fo la hon anava.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte cabes en consells del dit Rey qui fo et dix que no.

Interrogat si ara con lo dit Rey qui fo vench de Tholedo et de Burgos lo dit comte Dosona vench ab ell et dix que och que ell lo viu passar per la Darassana.

Interrogat si ara con lo dit Rey era en perdre son regne lo dit comte fo tornat en preso et dix que och apres alscuns dies que fo vengut ab lo dit Rey en Xibilia fo mes en la Darassana e fo ferrat segons que viu aquest testimoni et que per ço loy havien tornat con deyen que volia fugir segons que aquest testimoni oy dir.

Interrogat per quant temps lo dit comte stech pres e ferrat en la Darassana ara la derrera vegada et dix que per alscuns dies mas no li recorda lo temps.

Dix encara interrogat quel dit comte fo desferrat et exi de la preso II dies ans quels altres.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque lo dit comte fo primer desferrat et exi de la preso ans quels altres et dix que no.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona de part del dit Rey qui fo empras nagun dels presoners qui aqui eren que fossen en ajuda e valença del dit Rey qui fo et dix que nou sab mas que viu que parla ab los richs homens e oy dir depuys que es exit de la preso quels emprave que fossen en valença del dit Rey qui fo salvant contra lo Senyor Rey ne son primogenit ne sa bandera. E aço enten que fossen empressions si tant es que empraments hi hagues hauts.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona ajudas armar lo dit Rey qui fo ne li donas consell

ajuda o favor en lo seu partiment ara con sen ana de Xibilia que era en desposseyment de son regne et dix qne nou sab neu ha oyt dir.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte hagues ne demanas guiatge de la ciutat de Xibilia ne del Rey don Enrich et dix que no sab ne ha oyt dir quel hagues haut de la ciutat mas quel havie haut del Rey don Enrich et li havie dats M. florius segons que ha oyt dir.

Interrogat si sab quel dit comte volgues fer anar sa muller ne sos infans en Castella et dix que nou sab mas que oy dir quel Rey li demanava resenes per cinquanta mil florins de rescat de que havie finat ab lo dit Rey qui fo.

Interrogat si sab quen R. de Gurb sia stat en Xibilia et dix que och segons queu ha oyt dir a homens que deyen quel havien vist aqui e que anave en habit de genoves o de gascho e que parlava genoves et hi era per affers del dit comte.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque lo dit Rey qui fo dona mort a frare Artal et dix que oy dir que per mal parlar que feya del dit Rey qui fo et aço explica largament.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que la preso de Medes fos fenta ne voluntaria et dix que no que null temps aytal raho no oy.

Et fuit sibi lectum et perseveravit.

Die veneris decima die julii anno predicto.

Barthomeu Çes Oliveres ciutada de Barchinona lo qual fo pres en la galea den Averso testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. E primerament fo interrogat hon fo pres et dix que en la galea den Averso ensemps ab ell et ab los altres qui eren en la dita galea con les IV galees nostres foren preses per lestol del Rey qui fo de Castella. Interrogat hon fo manat pres et dix que primerament a Cartaginia ab lestol del dit Rey.

Interrogat si viu lo dit comte Dosona en lo dit loch de Cartaginia et dix que no mas quel viu en lestol del dit Rey en la galea de Marti Anyis a la popa de la dita galea.

Interrogat en qual galea stava pres aquest testimoni et dix que en la galea den Averso qui fo presa que stava sots cuberta.

Interrogat si Naverso vench en la dita galea sua pres et dix que no ans lo tragueren ab un leny armat per manament del dit Rey segons que dix.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que aquells de les dites galees nostres qui foren penjats et degollats fossen penjats o degollats a induccio et instigacio del dit comte Dosona et dix que noy sab res mas queu oy dir lavors als galiots castellans de les galees de castellans.

Interrogat quen deyen los castellans galiots et dix que oy dir aquestes paraules e dels mesquins

sino fos lo comte Dosona no foren morts.

Interrogat si deyen per quina raho et dix que no que ell ho oyis.

Interrogat si viu lo dit Rey qui fo de Castella entrar en les galees ne qui era ab ell et dix quel viu ab un leny armat entrar en les galees ab Marti Anyis ensemps qui staven a la popa et oy con lo Rey dix que tots aquells qui tenguessen cathalans los degollassen.

Interrogat siy havie nagun altre que ell conegues en lo dit leny qui fos hom de cap ne lo dit comte o altre et dix que no que ell vees.

Interrogat si con foren a Denia viu lo dit comte ab lo dit Rey et dix que no sino lo Rey et un fadri qui li cavalcave en les anques de una sua mula.

Interrogat hon fo despuys manat pres aquest testimoni et dix que ab les XXX galees con foren stades a les Illes sen anaren en Xibilia et aqui fo aquest testimoni en la Darassana mes pres et ferrat.

Interrogat si en la dita preso hi troba a lo dit comte Dosona et dix que no.

Interrogat si sab o oy dir hon stave pres lo dit comte et dix que oy dir que en lo alcassar de Xibilia lo tenia pres ab lo véscomte de Illa.

Interrogat si con lo vescomte et los altres foren mudats en la Darassana de Xibilia si hi materen lo dit comte et dix que no ans segons que oy dir a companyes del dit comte era romas ab lo dit Rey.

Interrogat si era romas ab ell con apres et dix que oy dir a companyes del dit comte que pres era romas en lo alcassar.

Interrogat si lo dit comte fo tornat en la preso de la Darassana de Xibilia ara con lo dit Rey sen ana et dix que och et que stava ferrat.

Interrogat quant de temps ha stech pres lo dit comte et dix que be per VI dies ferrat.

Interrogat per quina raho fo tornat en la preso et dix que nou sab neu oy dir.

Interrogat per quant de temps anans fo desferrat lo dit comte et exi de la preso quels altres e dix que segons sos viyares que per be VIII dies abans.

Interrogat per quina raho isque ans de la preso lo dit comte quels altres et dix que nou sab ne oy dir salvant que aquest testimoni et los altres presoners se maravellavan con lo dit comte fo tornat en la preso et con exi ans quels altres.

Interrogat si res deyen de mal ne de be perque havien aquella raho de maravellar e dix que noy sab res neu parlaven nen deyen res.

Interrogat si sab o ha oyt dir quel dit comte empras nagun dels presoners que fossen en ajuda et valença del dit Rey qui fo et dix que lavors apres quel dit comte fo fora de preso torna un dia a la Darassana segons que aquest testimoni viu e oy dir lavors que lo dit comte emprava los richs homens et cavallers que fossen en valença et en ajuda del dit Rey qui fo contra les conpanyes et aço oy dir als presoners qui eren stats emprats.

Interrogat qui eren aquells presoners qui eren stats emprats que lin digueren et dix que no li recorden los noms.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte ajudas armar ne aconpanyas lo dit Rey qui fo are con sen ana ne que dabans ne depuys li donas consell ajuda o favor. E dix que noy sab res de sciencia mas que oy dir quel dit comte lo havie ajudat armar et aço oy dir a alscuns presoners los noms dels quals no li membren.

Interrogat si lo comte Dosona feya paga naguna als cavallers del sou et dix que viu que lo dit comte feya devallar moneda de la torra del tresorer mas no viu a qui la dona mas que deyen que la havie comenada a don Pedro.

Interrogat si era tot sol lo dit comte con devallavan la moneda et dix que alscuns castellans eren ab ell homens de palacio que havien servit aquell Rey.

Et fuit sibi lectum et perseveravit.

Diluns a XXVII de juliol del dit any.

Bernat Arenes del terme de Terraça en Valles testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et dejus scrites de que sera interrogat dir la veritat que sapia. E primerament fo interrogat hon fo pres aquest testimoni et dix que en lo loch de Magallo.

Interrogat hon fo amanat aquest testimoni et dix que en Xibilia ensemps ab Naymerich de Sentelles et altres.

Interrogat con aquest testimoni fo en Xibilia si viu

lo comte Dosona pres aqui e dix que nol viu mas que li es viyares que fos pres en Xibilia en la Darassana mas segons que dix que li recorda que lo dit comte fos en Tholedo et don Pedro de Luna e alscuns altres. E a cap dalcun temps aquest testimoni viu lo dit comte pres en lo alcasser ab los altres tots ferrats.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona vengues a Murvedre et dix que och el viu desferrar per amanarlo a Murvedre segons que deyen e anaren ab ell En R. de Castellbell e En Bernat de Vilacorba.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque lo dit comte fo manat a Murvedre et dix que deyen comunament en la Darassana de Xibilia que per ço loy manaven ques faes hom del Rey qui fo de Castella mas siu feu o no aquest testimoni dix que nos sab.

Interrogat si sab quel comte Dosona stigues molt que no tornas en Xibilie e dix que per alcun temps.

Interrogat si despuys quel dit comte vench de Murvedre fo tornat en la preso et dix que no li recorda mas que alscunes vegades mentre que aquest testimoni anava lavorar al alcasser viu lo dit comte envers la casa de Marti Anyis ab VI scuders del dit Marti que nos partien dell pero lo dit comte no parlave ab aquest testimoni ne ab los altres ne ells ab ell. E axi matex lo viu alscunes vegades cavalcar ab lo dit Rey qui fo de Castella e menys del Rey empero tota vegada hi eren aquells VI scuders de Marti Anyis.

Interrogat si viu don Pedro de Luna ne los altres cavalcar axi con lo dit comte et dix que no.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque lo dit comte anava axi e no los altres presoners et dix que noy sab als sino que oy dir ques pensaven quel dit comte se era fet vassal del dit Rey. E aço oy dir als presoners o alscuns castellans.

Interrogat si li recorden los noms daquells et dix que no que tantes fames hi havie que no li membre.

Interrogat si sab ne ha oyt quel dit comte muntas en lestol del dit Rey quis feu entany et dix queu oy dir quey puja et dix encara interrogat quey munta desferrat mas que materen los ferres en una senalla et que la materen en la galea.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque lo dit comte munta en lo dit estol et dix que noy sab res mas que oy dir que si passaven dessa que vendrien a Blanes e levarien la comteça per ço segons que oy dir que la sen manas en Castella cor havie oyt dir que ja lo dit comte havie fet tractament que la comtessa passas en Castella.

Interrogat a qui oy dir aquestes coses et dix que als presoners los noms dels quals no li membren.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte meris mal en la mort e degollament de la xurma de les IV galees nostres que foren preses et dix que noy sab res mas queu oy dir a aquells presoners de les dites galees qui scaparan.

Interrogat don vench lo comte Dosona ara la derrera vegada con lo dit Rey qui fo lo feu tornar en la preso comuna de la Darassana e dix que lo dit comte vench de les parts de Tholedo et de Burgos et de

les altres parts hon lo dit Rey era stat.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque lo dit comte fo tornat en la dita preso et dix que noy sab res si no que oy que eren stades maneres del dit Rey per ço quel dit comte pogues tractar e parlar ab don Pedro de Luna e ab los altres.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quins tractaments devia fer lo dit comte et dix que noy sab res neu ha oyt dir.

Interrogat per quant de temps stech pres lo dit comte et dix que de X jorns en sus dix encara interrogat que ans quel dit comte isques de la preso viu aquest testimonni a Marti Lopiz de la cambra e alscuns scuders del dit Rey qui fo et de Marti Anyis e be IV o V altres de la banda e parlaren molt ab lo dit comte dins les jaules hon stava pres lo dit comte e ere hi present lo vescomte de Ylla e parlarenhi II hores al die. E lendema per lo mati lo dit comte fo fora de la preso car a la nit o al mati lo hagueren desferrat et tret de la cadena et tots los altres lo mati se maravellavan con nera exit diens que es stat aço e cuydaven se en deyen ques fos fet vassal del dit Rey qui fo de Castella.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte per part del dit Rey qui fo faes naguns empramens et dix que es certa cosa quel Rey qui fo de Castella dona diners al comte Dosona e al vescomte de Ylla et als altres richs homens e aquells empraven companyes en percassaven et daven III mil morabatins per persona de que se encavalcasen es metessen en cuns e entre

los altres aquest testimoni fo emprat per Neymerich de Sentelles et per conpanyes sues que fos ab ell en servey del dit Rey qui fo en defenso de les companyes qui venien en Castella e aquest testimoni respos que nou farie que mes amava star en la preso axi con havie stat III anys e VII meses que venir contra les companyes les quals eren en servey del Senyor Rey Darago.

Interrogat si apres quel dit comte fo solt la derrera vegada aquest testimoni viu lo dit comte en la Darassana per fer los dits empraments per part del dit Rey qui fo de Castella e dix que ell viu lo dit comte II o III vegades en la Darassana mas no sabie que faes tractaments sino quel veya parlar ab aquells.

Interrogat si lo dit comte munta en la Torra del Tresor ne viu quen devallas moneda e dix que viu aquest testimoni moltes vegades lo dit comte muntar en la dita Torra ab companya del dit Rey qui fo.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte ayudas a garnir ne apparellar lo dit Rey nel acompanyas ara con sen ana de Xibilia et dix que del garnir no sabia ne oy dir res mas be viu quel dit comte acompanya e ana ab lo dit Rey tro part lo riu de Xibilia.

Interrogat si ni viu daltres cathalans et dix que viyares li dona que och mas no li membre mas que li es viyares quey fos don Pedro.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte demanas segurtat del consell de la ciutat de Xibilia ne del Rey don Enrich et dix que del consell noy sab res mas que oy dir quel demanava del Rey don Enrich e quey

rames don Pedro de Luna que li hagues mas no sab il li hac o no.

Interrogat si sab ne ha oyt quel dit comte fos conent en la mort de frare Artal et dix que no mas dix nterrogat que oy dir quel dit frare Artal parlava molt raciosament del Senyor Rey nostre e fort mal del dit ley qui fo e per ço aquell Rey era fort irat envers ell per ço mori.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que tractament sia tat fet quel comte Dosona sen faes anar ça muller e os infans en Castella e dix queu havie oyt dir genealment a castellans e a presoners e per aquesta raho ra stat trames en Cathalunya II vegades un genoves pellat micer Galeot lo qual una vegada con aquest tesimoni acaptava ab daltres per Xibilia et demanave elnoyna al dit micer Galeot li feu elmoyna e faentli elnoyna demana a aquest testimoni don era. E aquest estimoni resposli que de Barchinona. E lo dit micer Galeot dixli que era molt noble terra e que ell era stat II vegades a Muntsoriu e que era molt bell castell et axi matex oy dir que per aquesta matexa raho era stat trames En R. de Castellbell. E encara viu aquest tesimoni En R. de Gurb en Xibilia vestit con a jenoves en la lotge dels janoveses III vegades en un die loqual R. con viu aquest testimoni el saludas con lo conexia be lo dit R. li parla janoves et li falsa e gira la ura.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que un fill de cavaer qui es de la terra francesa fos trames a la vescomça de Ylla per lo vescomte de Ylla et dix que viu

quen Bertrán del Viver lo qual es poblat prop Narbona vench de Burgos on lo dit Rey qui fo era et aporta letres del dit Rey et del dit comte Dosona al vescomte Dyllá segons que A. Gaçius ho compta a aquest testimoni e encara li compta e li dix que les dites letres quel Rey qui fo de Castella trametia al dit vescomte contenien que faes ço quel dit comte Dosona li faya a saber en la sua letra.

Interrogat si li dix que contenien les letres del dit comte et dix que no.

Dix encara interrogat quel dit Rey qui fo tramet una letra per lo dit En Bertran a Ruis Garcia alcayt mayor de la Darassana que tota hora que lo dit Bertran volgues parlar ab Françoy Dolms qui era aqui pres quel traguessen de preso e quel lexassen parlar ab lo dit Bertran.

Et fuit sibi lectum et perseveravit in eodem.

Die mercurii XXIX die julii anno predicto.

Francesch Xanxis Munyos de Tarol testimoni jurat e interrogat sobre les coses demunt dites e dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. E primerament fo interrogat hon fo pres aquest testimoni et dix que al castell de Corvo qui era daquest testimoni lo qual es en Arago en frontera de Castella e aço fo II anys ha.

Interrogat hon fo manat pres et dix que al Rey qui

astella qui era aqui al setge del dit castell et ab
pres be per II meses e puys fo manat en Xibi-
es en lo aljub.
rrogat si aquest testimoni con era ab lo dit Rey
e con fo en Xibilia viu lo comte Dosona pres e
e no que no era lavors en preso ans era solt de
e era en Xibilia.
rrogat con ho sab per ço com ho oy dir a molts
ns et al carceller quel tenien et el servien
testimoni interrogat si lo comte Dosona munta
ol quel dit Rey qui fo en lany passat feu e dix
h segons que oy dir a castellans et altres.
rogat si sab perque lo dit comte fo solt et mun-
es galees et dix que no.
rogat si con lo comte isque del estol ne lo dit
rna en Xibilia lo dit comte torna ab aquell en
et dix que no que ab lo dit Rey romas ab lo
tech e ana tota vegada axi en Xibilia con per
es parts del regne del dit Rey.
rogat con ho sab e dix que per ço con viu als-
vegades lo dit comte per les rajeles de la preso
orra hon stave pres cavalcar per la Darassana
bla ab lo dit Rey qui fo. E axi matex queu oy
castellans et altres.
rogat si don Pedro de Luna e los altres anaven
lo dit comte. E dix que no que tota hora sti-
preses e ferrats.
rogat si lo dit comte ara con lo dit Rey qui
h de Tholedo e de Burgos e torna en Xibi-
ab lo dit Rey et dix que och segons que

oy dir a molts axi castellans con altres.

Interrogat si viu que lo dit comte fos tornat en la preso ab los altres presoners e dix que och.

Interrogat per quant de temps estech pres et dix que per alscuns pochs dies.

Interrogat si fo solt ab los altres presoners et dix que no que ans isque de la preso quels altres dalcuns pochs dies.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque lo dit comte isque de la preso ans quels altres e dix que no.

Interrogat si sab o ha oyt dir que si lo dit comte apres que fo exit de la preso fes naguns empraments ab los richs homens cavallers e altres presoners qui aqui eren et dix que viu venir lo dit comte en lo aljup hon era pres aquest testimoni ab daltres qui eren entre tots XVIII per nombre e lo dit comte aparta alcuns ab qui parla molt e apres feulos desferrar e stigueren desferrats II dies avans que aquest testimoni ne los altres fossen desferrats e puys oy dir a aquells qui foren desferrats quel dit comte los havie emprats de part del dit Rey qui fo de Castella que fossen en ajuda e en defeniment seu contra totes persones exceptat la persona del Senyor Rey Darago e de son primogenit e que noy fos lur bandera.

Interrogat qui eren aquells qui foren desferrats a qui oy dir aquestes paraules e dix que En Vidal de Blanes En Berengario Morell e tots los altres qui eren de Cathalunya.

Interrogat si sabia aquest testimoni ne los altres qui eran preses quel Rey don Enrich et les companyes al-

tres qui eren ab ell venguessen en ajuda e a sou del Senyor Rey Darago. Et dix que och per oyda de tuyt cōmunament.

Interrogat si aquest testimoni fo emprat de fer la dita valença al dit Rey qui fo e dix que aquest testimoni e En Rui Xanxis de Calatayu et daltres foren emprats per don Pedro de Luna quin era stat emprat per lo dit comte e con aquests dubtassen de atorgarho lo dit En Pedro los dix que ells staven perilloses aqui que no fossen degollats per lo dit Rey. E que per aquesta via exirien de preso e serien encavalcats e con fossen en vista de les companyes se mesclarian ab ells.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte ara con lo dit Rey se parti de Xibilia que sen anava lo ajudas a garnir nel acompanyas. E dix que oy dir a molts castellans e altres quel dit comte lo havie ajudat a armar e era en la cambra ab ell mentre larmava e que vengueren alscuns batays qui robaven la dita cambra e quel dit comte lo defena en nafra I daquells en la cuxa ab I manable mas no sab ne ha oyt dir quel acompanyas.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte demanas guiatge al consell de la ciutat de Xibilia ara con lo dit Rey ne fo exit e era en desposseyment de son regne. Et dix que noy sab als sino que oy dir a molts castellans e altres quel dit comte havie suplicat al consell de la dita ciutat que ell fos compres e mes en los tractaments que havien ab lo Rey don Enrich.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte hagues guiatge del dit Rey don Enrich et dix que och

que aquest testimoni viu lo dit guiatge lo qual li hac don Pedro e aquell guiatge li aporta Naverso segons que aquest testimoni viu.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte hagues fets naguns tractaments que sa muller e sos infans passassen en Castella. Et dix que non sab ne ha oyt dir que no sen curava molt.

Interrogat si sab o ha oyt dir que un fill de cavaller de la terra francesa vengues per missatge al vescomte de Ylla. Et dix queu ha oyt dir a molts e que viu lo dit fill de cavaller en la torra del aljub hon aquest testimoni era pres parlar ab Francesch Dolms qui era aqui pres mas no sab de que parlaran ne perque li era vengut.

Et fuit sibi lectum et perseveravit.

Die martis quarta die augusti anno predicto fuit recepta confessio et depositio sequentis deponentis in civitate Barchinone presentibus venerabili Bernardo de Corbaria locumtenente algutzirii domini Regis et P. ça Costa bajulo Cathalonie generali.

Lonrat En Vidal de Blanes donzell jurat et interrogat en sa propria confessio e axi con a testimoni en fet daltre dir veritat que sapia sobre les coses demunt dites e dejus scrites lo que sera interrogat. E primerament fo interrogat si aquest deposant ana ab lo comte Dosona en Arago e dix que och e parti de Barchi-

ona lo die de Sant Johan de juny per anar en Arago.

Interrogat si cou lo dit comte parti de Darocha per anar a Calatayu aquest deposant ana ab lo dit comte et dix que och e que partiren del dit loch de Darocha per anar a Calatayu la vigilia de Santa Maria dagost.

Interrogat quin cami faeren lo dit comte et aquest deposant e los altres e dix que parten de Darocha lo dit comte don Pedro de Luna frare Artal de Luna En R. de Blanes En G. Dies de Santdoval e aquest deposant dissapte a vespre que fo ans de la festa de madona Santa Maria dagost que aquell any fo en diluns anaran tota la nit e passaran per Medes e anaransen a Bellmunt e aqui haguereu II homens empero no li membre si eren de Medes o de Darocha o de Bellmunt mas be li membre que partiren de Bellmunt qui anassen a Calatayu per fer los saber lur venguda e quels faesen certs senyals per guisa quel dit comte e los altres demunt nomenats poguessen entrar a Calatayu e lo I daquells II homens conexia aquest deposant con lo havie vist en la posada del dit comte et havie oyt dir que era exit e entrat de Calatayu alscunes vegades con lo setge del Rey qui fo de Castella hi era. E lo dicmenge apres seguent lo dit comte e En Pedro de Luna e l alcayt de Bellmunt e aquest deposant anaren vers un cap puig que mira sobre Calatayu per veure é mirar e escusir lo reyal del dit Rey qui fo e derrera ells venien frare Artal e En R. de Blanes et G. Dies de Santdoval e daquell cap puig ells miraren la host del dit Rey qui fo empero nos lunyara pus de miga lega

del dit loch de Bellmunt. E aço era hora de seste e puys tornarensen a Bellmunt aquell dicmenge e aqui, soparan. E aquella nit envers hora de primer son anaransen vers Calatayu e foren a una torra de talaya qui es en un cap puig apres Calatayu. Et aqui ells stigueren sobre los cavalls o rossins que cavalcaren ab alcuns pochs homens de peu que sen havien manats de Bellmunt per monstrarlos los passos. E aqui aturaren una estona sperans si los homens de Calatayu los farien nagun senyal. E stans axi que no veyen nagun senyal acordaren que a cavall anassen un poch mes avant vers lo reyal del dit Rey qui fo de Castella e envers lo dit loch de Calatayu. E con foren mes avant descavalcaran et jaquiren aqui los cavalls als homens de peu qui ab ell eren venguts et ells a peu anaran un poch mes avant e no viren res dels senyals con Calatayu era ja apaciat e ells no sabien res. E segons que dix interrogat oyiren algun brugit o rumor en la host perques pensaran pus no veyen los senyals e no tornaven los dits II homens e oyien la dita rumor quels dits II homens fossen preses que fossen sentits. E tornaran muntar a cavall e tornaren a Bellmunt e aqui acordaren que sen tornassen a Darocha. E aquella nit matexa del dicmenge partiren de Bellmunt e anarensen a Medes e aqui foren a hora dalba e un prohom en la câsa del qual posaven covidalos lo diluns que era la festa de madona Santa Maria e lo comte et don Pedro de Luna prengueren lo convit e tot aquell die de diluns romangueren aqui a Medes e la nit tota. E con vench lo dimarts mati a hora dalba envers lo jorn als-

cunes companyes del dit Rey qui fo de Castella foren en la orta e aquest deposant e los altres oyren repicar la campana e tantost aquest deposant e frare Artal faerense al portal e viren los homens a cavall del dit Rey qui fo. E encontinent con sen tornaren viren lo dit comte e don Pedro e los altres cavallers qui senpeyian avant. E oy dir aquest deposant a alscuns homens de la dita vila de Medes los noms dels quals no sab per ço con nols conegues que los homens a cavall havien preses alscuns homens en la orta et les scoltes e que aquells los havien dit quel dit comte et los altres eren en la dita vila de Medes. E oy dir aquest deposant qne los dits homens a cavall trameteren de continent al dit Rey qui fo II dells per fer saber con en lo dit loch de Medes eren lo dit comte e los altres e aquest testimoni viu que I daquells de cavall se parti dells e torna envers Calatayu empero nos sab perque ne perque no mas oy dir als homens de la dita vila ques pensave que anassen dir la novella al dit Rey qui fo. E aquell dimarts matex envers hora de vespres foren aqui una flota gran de cavallers e molts panons e giyns e deyen quey era lo dit Rey qui fo de Castella. E aqui comensaran a parar la nit los ginys. E lo dit comte e los altres acordaren que sobre la nit qui venia isquessen per un cami que anave envers la serra e un bosch quey havie e que si en aquell cami no havie companya que per aquell cami sen anassen e que fugis qui pogues. E a la nit aquell cami o pas fo stablit de companya del dit Rey qui fo. E oy dir aquest deposant que tota aquella nit los feu agaytar fort estranyament.

E con vench lo dimecres de mati lo dit comte e don Pedro volien que frare Artal que daquest deposant non fayen gran mencio jatse sia que loy cridassen fossen al consell e acort lur que tenien sobre los patis que demanarien al dit Rey qui fo pus veyen que nos podien tenir. E lo dit frare Artal ne aquest deposant noy volgueren esser ne caber ans sen muntaran en una torra. E dix encara quel dit Rey los feya tirar els tirava ab balesta de una casa cuberta e aquest deposant e frare Artal los tiraven ab pedres la hon lo dit Rey era segons ques deye.

Dix encara interrogat quel dit frare Artal e En R. de Blanes e aquest deposant digueren al dit comte e a don Pedro que ells eren apparellats de morir devant ells pero que si ells fayen nagun pati nes jaquien pendre que ells los seguerien mas quant a ells mes amarien que se assajasen de defendre. E que siu volien fer que ells morrien denant ells daltra guisa que no volien esser en lurs consells.

Dix encara interrogat que lo dit comte e don Pedro e alscuns homens de la vila sen entraren en una cambra e aqui parlaran ensemps mas aquest deposant nos sab de que parlaven con noy fo present mas oy dir quel dit Rey qui fo de Castella los havie tramesa una letra con ell sabia certament que lo comte e los altres eren aqui e ques retessen a ell con ell los assegurava vida e membres. E que sobre aço tenien lur acort e li trameteren un hom lo qual segons que aquest deposant oy dir los escusava que noy eren empero oy dir quel dit hom nol lin poch escusar ans li hac atorgar quel

dit comte e los altres hi eren. E finalment lo dit comte e don Pedro faeren cridar frare Artal e aquest deposant e van los dir aquestes paraules o semblants en acabament con ells havien acordat ques retessen al dit Rey qui fo de Castella per certa forma la qual no li membre. E lavors lo dit comte ab don Pedro et los altres qui eren ab ells isqueren dafora la porta hon eren Marti Lopiz e Marti Ferrandiz e Johan Alfonso de Xericha e daltres los quals aquest deposant no conexia e ab aquests finaren lur patı. E tots ensemps anarensen envers lo dit Rey qui era aqui dins la vila en lo raval.

Interrogat si lo dit loch de Medes se rete lavors. E dix que oy dir que och e que romas per lo dit Rey.

Interrogat perque stigueren tant a Medes e dix que no sab altre raho sino per lo convit.

Interrogat si lo dıt convit fo fet al comte o a don Pedro o amdoses. E dix que noy sab res mas pensave que per don Pedro que conexia aquell prohom qui havie fet lo dit convit.

Interrogat si aquest deposant ne los altres conexien ne deyen que massa steguessan a Medes per ço con hi staven perillosament. E dix que quant aquest deposant e frare Artal e En R. de Blanes a qui Deu perdo tots III ne parlaven els sabie fort greu con tant hi aturaven veens que perill era si eran ja sentits o depuys fossen sentits.

Interrogat si daço parlaran ab lo dit comte ne ab don Pedro ells ne nagun altre de la vila. E dix que no que ell sapia mas bes pensa que frare Artal R.

de Blanes e G. Dies ne parlassen al dit comte.

Interrogat perque so pensa e dix que pus ells ne parlaven ensemps penses que axi mateix aquells altres ne parlassen ab lo dit comte e ab don Pedro.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque pus havien acordat de anarsen a Darocha con partiren de Bellmunt se giraran a Medes e dix que per ço que aquella matinada posassen aqui e donassen civada e que decontinent sen partissen.

Interrogat con aquest deposant e lo comte e los altres foren ab lo dit Rey qui fo de Castella con foren acullits per lo dit Rey. E dix quel dit Rey qui fo dix aquestes paraules o semblants al dit comte Comte jous he assegurat e axi nous cal tembre mas si jo tengues vostre pare axi con tench vos que jon fere als. E feu los pujar tots cascun en sengles mules e manals sen tots ensemps ab si matex al setge de Calatayu. E con fo aqui hon foren lo dimecres apres de la dita festa de Madona Santa Maria passada hora de despertada o entorn lo dit Rey comena lo dit comte e En R. de Blanes e aquest deposant a Marti Lopiz e don Pedro de Luna e frare Artal e G. Dies de Santdoval et Marti Anyis.

Interrogat si estants lo dit comte e don Pedro e los altres preses al setge de Calatayu viu ne conech aquest deposant que lo dit Rey qui fo de Castella faes naguns avantatges al dit comte ne li mostras major familiaritat o amistat que a nagun dels altres que tenia preses. E dix que quant es del fet de don Pedro con fos pres en altre loch e aquest deposant nol vees non sabia res

Quant es del fet del dit comte viu que con fo a la posada del dit Marti Lopiç a cap de una stona li foren aportades unes vestedures. E a cap de II o de III jorns foren dades a aquest deposant e En R. de Blanes sengles vestedures. E puys con los hagueren dat a sopar van metra una cadena al dit comte en la cama primerament. E puys un altre a aquest deposant e a son frare En R. E viu que alscunes vegades lo dit Rey li trametia fruyta e viandes. E viu que alscunes vegades hi vench que parlava ab lo dit comte denant aquest deposant e son frare e altres vegades los ne feyan desar e passar en una recambra. E viu encara aquest testimoni un die del qual no li recorda mas fo dins aquells XV jorns poch mes o menys que stigueren preses al dit setge que lo dit Rey qui fo de Castella feu cavalcar desferrats don Pedro e lo dit comte e G. Dies de Santdoval e aquest deposant e En R. de Blanes cavalcaven un mul ferrats amduy en una cadena et feulos anar veure les bastides e altre die a les monstres dels homens a cavall. E altres coses dix que noy viu ney sab que mostrassen amistat ne familiaritat ne de ço que era stat demanat.

Interrogat hon foren manats preses con parten de Calatayu e dix que tots VI ensemps foren manats preses en Xibilia e tots ensemps materenlos en lo alcasser de Xibilia.

Interrogat si los dits VI presoners havien semblants presons. E dix que och ço es que en lo alcasser havie un palau e a cascun cap havie una gabia e aqui stigueren tro a XV jorns o III setmanas ab una cadena

que tenien a la cama de nits e dies. Et a cap de XV jorns o de tres setmanas ferraren lo dit comte ab una tova de ferre e mudaranlo en una gabia de fust escura e aquest deposant ab ell et los altres stigueren axi con sestaven salvant quels materen ferres aytals con aquest testimoni qui pesaven be L lliures.

Interrogat perque la preso del dit comte fo agreujada. E dix que oy dir que per ço con era fama quel infant En Ferrando volia auçiure lo dit Rey qui fo de Castella e quel dit comte hi consentia segons que aquest testimoni oy dir a I hom que prengueren que venia de Granada qui tractava lo qual hom afrontaran ab lo dit comte devant aquest testimoni. E lo dit hom dix al dit comte que lo dit comte navia parlat ab ell en la rambla de Valencia e que li dix que si lin sabia dir certinitat que li daria I mul. E Marti Lopiz quey era present demana al dit comte si era ver ço que aquell hom deya. E lo dit comte respos que ver era pero que ço que feya havie fet queu sebes de cert e queu faes saber al dit Rey qui lavors era en pau ab lo Senyor Rey nostre. E lo dit comte tenia cavalleries e terres per lo dit Rey qui fo de Castella.

Interrogat si en aquesta preso stech molt de temps lo dit comte et dix que och be per IV meses e per les paraules daquell hom cuyda esser degollat segons ques deya.

Interrogat apres dels dits IV meses que feu lo dit Rey qui fo del dit comte. E dix que lo dit Rey sen mana lo dit comte a don Pedro de Luna a Tholedo preses. E aquest testimoni fo tornat ab los al-

tres e romas pres en Xibilia.

Interrogat si lo dit comte e don Pedro stigueren molt de temps a Tholedo. E dix que no li recorda lo temps mas que en lo mes de septembre del any apres seguent tornaren en Xibilia ab lo vescomte Dilla e altres presoners.

Interrogat si lo dit comte fo soltat de la preso naguna vegada e dix que ell no fo solt de la preso mas isque de Xibilia per venir en Murvedra e anava ferrat e ab gardes ell e II fills de cavallers ço es En R. de Castellbell et En Vilacorba e foren manats a Murvedre.

Interrogat si sab ne ha oyt dir per quey foren manats et dix si no saber als salvant que oy dir quel dit Rey qui fo havie tramesa una letra al dit comte en la qual li feya saber que En Bernat de Cabrera son para era mort e que amanassen lo dit comte a Murvedre on era lo dit Rey qui fo. E viu aquest deposant quel dit comte feya dol de la mort de son para.

Interrogat si lo dit comte stant a Murvedre trames nagun en Cathalunya ne perque. E dix que oy dir quey havie trames En R. de Castellbell mas no sab perque.

Interrogat si con lo comte torna de Murvedre lo meteren en la preso. E dix que och en aquella matexa preso hon havie stat dabans.

Interrogat si depuys lo dit comte isque de la dita preso. E dix que och entany con lo dit Rey qui fo de Castella fo lestol e fo pres Naverso ab les IV galees nostres.

Interrogat si lo dit comte munta en lo dit estol. E

dix que och segons que oy dir a castellans e altres.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte muntas lo dit estol con a solt ho con a pres. E dix que desferrat isque de la preso segons que viu aquest deposant mas depuys oy dir que era ab gardes en la galea hon anava.

Interrogat apres quel estol fo tornat en Xibilia si lo dit comte fo tornat en la preso. E dix que no pur en aquella preso en que era aquest deposant ans oy dir que lo dit comte anava ab lo Rey qui fo de Castella la ell hon anave mas que era en garda de Marti Anyis.

Interrogat si mentre quel dit comte anava ab lo dit Rey don Pedro ne los altres eren afluxats de preso. E dix qne no.

Interrogat si aquest testimoni viu naguna vegada En R. de Gurb en la ciutat de Xibilia. E dix que och una vegada que parla ab ell.

Interrogat si sab per quey era. E dix quel dit R. li dix que per tractar del rescat del dit comte hi era.

Interrogat si lo dit comte es stat tornat en la preso apres quen isque la derrera vegada con munta en lestol. E dix que och apres alscuns dies con lo dit Rey qui fo vench de Burgos et de Tholedo ara con les companyes entraven en Castella fo tornat en Xibilia.

Interrogat per quant de temps stech pres e dix que per alscuns dies dels quals no li recorda.

Interrogat si lo dit comte isque ab los altres presoners ensemps ara con foren soltats o abans. E dix que anans per alscuns dies.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte dins

aquest dies que fo exit de la preso ans quels altres vench en la Darassana o empras don Pedro de Luna e los altres richs homens e cavallers que fossen en ajuda e valença del dit Rey qui fo de Castella contra lo comte de Trestamara e les companyes. E dix que oy dir que och mas quel dit emprament feya contra aquells qui entraven en Castella exceptat que noy fos lo Senyor Rey ne sa bandera ne naturals seus.

Interrogat si aquest deposant ne los altres presoners sabien que les companyes qui entraven en Castella fossen soldejats per lo Senyor Rey. E dix que pensaven se que ajuda e ma del Senyor Rey nostre entrassen en Castella.

Interrogat si aquest deposant fo emprat ne per qui daquest fet. E dix que och per lo dit comte e aquest testimoni lin atorgat ab lo reteniment damunt dit. E aço segons que dix atorgava ell e los altres per tal con eren preses e havien oyt dir quel dit Rey havie acordat quels faes tots degollar e que per aquesta via scaperien et ixerien de preso.

Interrogat si era con lo dit Rey qui fo se parti de Xibilia que sen anava lo dit comte lo ajuda armar. E dix que oy dir al dit comte que ell era en la cambra ab lo dit Rey con se armava e quel ajuda armar e que viu quel dit Rey se seyia I parçint en que havie segons ques deya pedres precioses e aço dix lo dit comte a aquest deposant.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte demanas guiatge o seguretat al consell de Xibilia ne al Rey don Enrich. E dix que ha oyt dir quel demana al dit

consell e axi matex al Rey Enrich et que don Pedro e Naverso ab ell sen anaran a Cordova per haver lo dit guiatge lo qual hagueren segons ques pensa mas no sab res de cert.

Interrogat si lo dit comte sen fora anat sino hagues hauts los dits guiatges. E dix que penses que no que ja abans sen era anat lo dit Rey qui fo e ja era assats segur mas encara volia esser pus segur per ço con li havien dites algunes paraules del dit Rey don Enrich.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte o altre fos consent en la mort de frare Artal. E dix que no del dit comte mas ques pensa que G. de Fenestrosa per una fembra quils servia quils mal mesclava hi havie consentit en la mort del dit Artal e aço sab don Pedro de Luna.

Interrogat quina malaltia hac En R. de Blanes et dix que mal de glanoles la qual li vench dicmenge e mori divendres.

Interrogat si sab ne ha oyt dir ne ha conegut ne sent ne ha sentit que la preso de Medes se faes ab tractament del dit comte o en culpa sua ne quel dit comte sie stat servidor del Rey qui fo de Castella ne desservidor del Senyor Rey nostre. E dix que no sab que la preso de Medes fos stada sino desventura lur e aço matex ha oyt dir a don Pedro.

Et fuit sibi lectum et perseveravit in eodem.

Postea die lune septima decima die augusti anno

predicto venerabilis Petrus ça Costa procurator fiscalis regius supradictus tradidit michi Francisco Formosii notario et scriptori hujus processus et in eodem processu inseri petiit quandam litteram incliti domini Ducis que dicto domino Regi dirigebatur cujus epigrama seu suprascripsio erat talis Al molt alt e molt poderos princep e senyor pare e senyor a mi molt car lo Senyor Rey. Tenor vero ipsius littere sequitur per hec verba.

Molt alt princep e poderos senyor pare e senyor a mi molt car. Per En P. Vidal scriva vostre he reebuda una letra de la vostra senyoria a la qual ab deguda reverencia vos respongue aci es stat En G. Cofolent e ha amenat ab si mossen En G. Alanya prevere al qual havia jo dada paraula de fer li perdo el he guiat et ha deposat e dits alscuns tractaments qui son stats fets per alscuns de la terra deça ab linfant de Mallorques la qual deposicio feu en poder de mossen En Berenguer de Abella e den Jacme dez Monell e la qual ha presa Galceran Dortigues scriva meu. E per tal senyor con jo navia fer tornar en Rossello lo dit En Cofolent ab lo dit G. Alanya qui deu fer alscunes coses per vostre servi e lo dit En Confolent deu tornar a mi e jo ab translat de la deposicio lo devia trametra a la vostra senyoria açous ne volia haver scrit majorment senyor con daquells qui en aço tenen na en Rossello en Conflent en Cerdanya e en altres parts no volia aço dar assentir a negu quen prenessen negu tro que fos provehit que tots ensemps e en caseun loch fossen pre-

ses car si en un loch ne comença hom de pendre e los altres ne senten res fugiran tan tost con senten que aquells sien preses per que En Confolent es stat massa cuytat de scriureus. Jo Senyor ne fas tornar per la raho damunt dita lo dit En P. Vidal e tramet a la vostra senyoria translat de la deposicio del dit G. Alanya la vostra senyoria hi provehesca axi con li parra car no veig a ades en allo haja res de perill sino en aytant con diu quel Infant dins breu temps deu entrar en Rossello o anarsen en ajuda del princep de Gales. E si provisio senyor alcuna hi fets fets que sien III persones una en Rossello altra en Conflent altre en Sardanya e que tots sien preses ensemps car si no seguir sen hia ço que damunt he dit. Et aço senyor sapien con menys persones puxen perque mils los puxa hom haver. Scrita en Gerona a VII dies dagost del any MCCCLXVI.

Senyor.

Lo vostre humil primogenit qui besan vostres mans e peus se comana en vostra gracia e benediccio.

Item obtulit dictus venerabilis procurator fiscalis quoddam quaternum papireum hic affixum in quo est translatum depositionis cujusdam testis vocati Guillermus Alanya presbiter.

Item eadem die lune dictus Illustrissimus dominus Rex existens in palatio suo regio Barchinone tradidit

hi Francisco Formosi scriptori suo et notario hu-
cause litteras sequentes quas mandavit per me dic-
n notarium et scriptorem suum inseri in presenti
cessu et primo quandam litteram incliti domini Du-
primogeniti sui que eidem domino Regi dirigeba-
in qua erat suprascriptio similis litere preinserte
oxime tenor vero ejusdem littere talis est.

Molt alt princep e poderos Senyor a mi molt car-
ipia la vostra gran senyoria que mossen Bernat de
oig ha pres I hom qui passava per Hostalrich e por-
iva letres den G. Galceran de Rochaberti a la ves-
omtessa de Cabrera e En Berenguer de Malla les quals
enyor en sa forma vos tramet. E parria Senyor se-
ons lur tenor que aquelles sien fort sospitoses e que
lls hagen en cor de que aien a fer o sapien quals
ue tractaments. Jo Senyor he fet aturar hom tro que
haja resposta de la vostra senyoria que li plaura que
sen fassa ne que provehira. Parria senyor que les le-
tres deguessen esser dades an P. ça Costa e que las
fahes continuar en lo proces començat. Pero Senyor la
vostra senyoria que de V o VI dies a ança me son tro-
bat mils que no era puxs que fuy sens mal e dins breus
dies partire de aci per anar a vos. Pero volria que fos
en tal stament queus faes goig con me vehessets. Scri-
a en Gerona a XX dies dagost del any MCCC sexanta
is. Primogenit.

Senyor.

Lo vostre humil primogenit qui besan vostres mans

e peus se comana en vostra gracia e benediccio.

Item quandam aliam litteram que dirigebatur vicecomitisse Caprarie ex parte nobilis Guillermi Galcerandi de Rochabertino ut per subscriptionem dicte littere apparet cujus tenor est talis A la molt nobla e molt honrada cara cosina madona la vescomtessa de Cabrera. El tenor ipsius littere sequitur per hec verba.

Madona e molt cara cosina. Maravell me molt con lo missatge que ana ab lo monge de Sent Salvador que vos me trametiets no es passat açen per mi car empres fo entre lo dit monge e mi que passas assen e per ell yous devia scriure e nol he vist perque duptans que lom no hajats haut. Fas vos saber madona quel dit monge fo a mi la vespre de Sent Salvador e lendema ell se parti de mi e jo fiuli una letra al comte e la comtessa e li presta un macip per anar ab ell e mostrarli lo cami qui es daquella terra enterala e puys per lo dit hom vostra nous he poscuda fer resposta ara laus fas en ço que vos En Mayla mes scrisques e aytal resposta fiu al monge quius ho devia fer saber que son apparellat de fer ço que vos e ell manets. ..... pero en aquell cas yo noy iria a Barchinona per res ne so creu no mo conseyllarets perque madona elegits e pensats quen volets car yom fare ço que vos men farets saber e prech vos que façats saber tot ço qui si es fet depuys e totes altres noves que sapiats daquells senyors. Aquel madona que havia trames a Barchinona per lo guiatge encara

no es vengut nin se res nin se si ses mort ho pres e si res als Madona vos plau fets mo saber françosament et prech vos queus esforçets be eus tingats alegra car de pus mal temps havets vist Deus ajuda a les tribulacions. Data a Massanet a XVI dagost.

G. Gauceran de Rochaberti Senyor de Cabrenç.

Item quandam aliam litteram dicti Galcerandi que dirigebatur Berengario de Malla ut per subscriptionem ejus apparet cujus littere tenor talis est.

Femvos saber Senyor que laltre jorn resebem vostra letra e be enteza la crezensa vos responem que som apparellats de complir ço quens fets saber axi con madona la vescomtessa lous dira oy scriura e cresem que axi con havets fets be vostres affers que encara ho farets mils car millor temps navets e haurets si a Deu plau e vos e tots quants son. Data a Maçanet a XVI dagost.

G. Gauceran de Rochaberti senyor de Cabrenç.

Item et quandam aliam litteram que domino Regi dirigebatur ex parte vicecomitis de Castellbo tenoris sequentis.

Molt alt excellent e redoptable Senyor. Sapia la vos-

tra molt gran altea que jo he haudes letres de mossen de Foix e de un meu cavaller e de un altre de les parts della les quals mon car senyor vos tramet encloses dins aquesta per ço mon car senyor que vos vajats ço que en aquelles se conte. E puxats provehir en lo fet segons que a la vostra altea e senyoria mils plaura. Placia a nostre senyor Deus mon senyor que en aquests affers e en altres vos leix fer coses que a ell sien pasents e a vos sia honor. Manme mon senyor la vostra senyoria. Data en Perpenya a XXVII dagost.

Lo tot vostre humil sots mes lo vescomte de Castellbo.

Item et quandam aliam litteram que dirigebatur dicto vicecomiti cum suprascriptione sequenti A mon car e redotable mossen lo vescomte de Castellbo senyor de Novalles. Tenor autem ipsius littere sequitur per hec verba.

Mon car Senyor yo men recoman a la vostra gracia e fac vos saber que mosen e Castro son fill e lur conpahia e vostres amixs e sosmes que havets de part deça son sans e en bon punt de lurs persones a merce de Deu e sapiats mon car senyor que yo he gran desir de saber vostre stament lo qual plasi a nostre Senyor Deus que bon sia e vos doni tant de be e donor con desirats. De les noelles de part desa pensi que sapiats con lo Rey de Castella qui fo es a Bayona e aqui Me-

dri son lo prince e lo Rey de Navarra e trops dautres grans senyors e dizen que lo prince he levat sus si la querella del dit Rey de Castella et dizts que li ajudara a conquistar lo regne que perdut ha e dizen los anglees que noy ha a far que res sia. Empero segon que hom pensi no sera tan sopte lo bisatge car encara no si desplega de la plata e tant con laur durara lo Rey haura pro gents de paraula. E sapiats que lo Rey Anrich es a Burgos ab grans gents e dizts que a Rossembau los portara la batalla e aqui parera que adauch ara e duzts hom quey haura I mortau bataya per una part e per lautra. Sapiats mon car senyor que segont ques conda mossen haura bon acort ab mossen lo prince e lo demorara per un termi lonch de la demanda que li fe en maneyra si diu platzs que romayran bos amixs e plasi a Deus que axi sia car a tot dia se tracta. Lo comte Dosona vostre cunyat es stat arrastat a Bayona, es se malevat per bier bader sa muller e ses infans que stan ab mossen e ha lexat son fill en hostatges lo quen tihey lo senyor de Puxana aguissen mas ab diu enteni que haura bona deliurança. Segons ques comda lo prince deu haver parlament ab lo Rey de França dins XV jorns. Mossen per En Bernat mossen Castro den Castreig chavalquen tot jorn en la terra del Rey en Tolsan e retornen ab los presoners e ab los pillatges en la terra deu prince ditzs hom que guerra si mesclara. Autres noells no ha deça que a vos façen scriure mas si negunes causes mon car senyor vos plazen que jo puscha fer per vos mandats mi axi con a tot vostro Nostre Senyor Dius vos don bona vite et

longe ab honor. Scrite a Ortes XVII jorns en agost.
Lo vostre humil servidor P. de Goig.

Item quandam aliam literam que dicto vicecomiti dirigebatur cum suprascriptione simili proxime littere inserte cujus tenor talis est.

Mon car e redoptable senyor. Sapiats que he vistes vostres letres en les quals me mandavets que vos fes saber de les vesonyes de mossen de Foixs e de tot ço que sabre deu comte Dosona ne deus tractaments que faze a la qual vos responi que mossen lo comte ha ciu adone no haura besonyes ab lo princep car et lo laxe star aquant a present e pense hom que ho faze daqui en avant. Del feyt del comte Dosona es stat pres a Bayona et dizts hom que et me dizts sa consentie en sa preso per algunes causes que ell e los autres presoners qui hi eren lavien promes en servir lo can et los grant cop dargent aysi medis e semblant car ell es vengut a Ortes per beure sa muller ab catre o V companyes e ha laysat son fill la lo call ditz hom quel deve ja liurar en Castella sino que no ha podut e per aço ditz hom que sere venguda la comtessa Dosona açi ab son fill e ell noy ha stat sino catre jorns que sen es tornat en tal princep e en tal Rey Peyra de Castella. Altres causes mon car senyor de present non se car encara los Reys qui hi son no han finat lor consell perque hom hic sapi vostra sor demora aqui tot

orn e prometi vos que fe grau enuy al comte si altre
consell hi pode prene. Vostra terra de part deça sta
bla e ben diu merce sino que stan en gran tribulacio
car nos saben en ques son e voldrien trop vostra venguda si far se pode la cal sere fort necessari. Altres
noelles de part deça no ha queus puscha fer si ren volets que jo puscha fer mandatsme. Data a Sanç XVIII
jorns en agost.

Lo tot vostre humil P. de Navalles.

Dimecres II dies de septembre del any damunt dit fo reebuda la deposicio daquest testimoni present lonrat alguzir damunt dit et En P. ça Costa et mi notari damunt dit per lonrat En Berenguer dez Prat doctor en leys a qui fo comenat per lo Senyor Rey.

Bernat Rois de la vila de Hostalrich testimoni jurat e interrogat sobre les coses damunt dites et dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. E primerament fo interrogat si et per qui aquest testimoni es stat trames a Foix o Ortes o en altra part del comtat ne per quina raho. Et dix esser ver que lo primer dicmenge de juliol prop passat la vescomteça de Cabrera qui era a Muntsoriu lavors trames a aquest testimoni un missatge que anas a ella e aquest testimoni ana a la dita vescomteça a Muntsoriu hon era e En Mayla quey troba et ell dix a aquest testimoni que degues anar a Ortes hon era lo comte Dosona et que li

donas letres que li trametia. E aquest testimoni per manament de la dita vescomteça pres les letres e tench son cami e anasen a Ortes e con fo aqui trobay la comtesa Dosona e donali les letres e stant aqui e sperant resposta la dita comtessa havent goig de una part con lo comte de Foix havie feta pau ab lo princep de Gales o daltre part havent desplaer con era pres en poder del dit princep de Gales oy dir a la dita comtessa et a les companyes sues qui aqui eren e an R. de Gurb qui era vengut de Bordeu del dit princep hon era anat per saber perque lo dit comte era pres quel dit princep nol tenia pres per si matex ans lo tenia arrestat a instancia e a requesta del Rey En Pere qui fo de Castella. Et apres la dita comtessa trames lo dit En R. de Gurb a Bayona al comte Dosona per ferli a saber con lo princep lo tenia arrestat solament per lo dit Rey qui fo de Castella et que vees si en aquell fet se podia dar remey. E apres lo dit En R. de Gurb torna de Bayona a Ortes e atura al dit loch IV jorns. E puys parti de Ortes ab aquest testimoni e ab l altre apellat Janer de Muntclus e ab En Ponç majordom de la comtessa Dosona e anaren dreta via a Bayona. E la nit que aquests demunt nomenats entraren al dit loch de Bayona era entrat aquell die en lo dit loch lo dit Rey qui fo de Castella ab III naus e una galea e aço fo lo die de Sant Feliu dagost prop passat qui fo en dissapte o lo dicmenge prop seguent de mati viu aquest testimoni lo dit comte Dosona anant a peu per vila ab senyor de Bruylana lo qual segons ques deya tenia en garda lo dit comte. E apres dormir

viu aquest testimoni lo dit comte Dosona e senyor de Bruylana passar per la posada hon eren En R. de Gurb e En Bertran Dalbis et aquest testimoni quiy posave. E lo dit comte Dosona feu apellar e cridar los dits En R. e Bertran qui dormien e speraranlos e finalment tots ensemps ab daltres anarensen als preycadors hon posava lo dit Rey qui fo de Castella e aquest testimoni seguilos. E con foren dins interrogat dix que no viu ne poch veure per ço con tancaran la porta quina reverencia ne aculliment fo fet entre lo dit Rey et lo dit comte. Mas dix esser ver interrogat que aquest testimoni ab lo dit En Janer e En Ponç e ab daltres sen muntaren en un mirador o scaler qui mira sobre lort dels preycadors hon era lo dit Rey qui fo de Castella e lo dit comte vee tantost lo dit Rey qui pres per la ma lo dit comte e amduy tots sols ma per ma passajaren e aportaren se sots una figuera hon stigueren ensemps parlant e rahonant se be per spay de una lega que nagun dels altres no si escostaran. E apres pluia feu los partir de sots la figuera e ells amdoses tots sols ma per ma anarensen en I cubert del dit ort hon stigueren tro al vespre foscant.

Interrogat quina hora era con partiren de la figuera e dix que hora de vespres de fora vila.

Interrogat si nagun oya ne podia oyr de ques rahonaven los dits Rey e comte e dix que no que tot hom stava luny dells que nou podien oyr.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque lo dit comte era stat arrestat en Bayona. E dix que noy sab res salvant que oy dir a companya del dit comte Dosona

e en special an Perich de Darocha qui era comprador del dit comte que lo dit comte era stat arrestat aqui a instancia e requesta del dit Rey qui fo de Castella que havie dat al dit comte deu mil dobles quel seguis e per ço con nol havie seguit era stat pres lo dit comte les quals companyes segons que aquest testimoni oy se complayen con eren exits de Castella per ço con los anava be e staven a gran ayre ab lo dit comte en Castella. E lendema lo diluns seguent oy dir aquest testimoni al dit En Ponç anant per lo cami que sen tornaven a Ortes e encara a la possada que fort playa En Bernat fill del dit comte que havie entrar en resena en poder de mossen de Bruylana quel devie tenir per lo dit Rey qui fo de Castella. E aquest testimoni dix al dit Ponç e donchs En Bertran entrara en resena e lo dit Ponç dix certes hoc et sonne fort dolent que no enten quen isque null temps. E lo comte deu partir dimarts mati de Bayona per venir a Sordova e aqui trobera En Bernat qui sen ira a Bayona ab mossen de Bruylana et lo dit comte ira a Ortes. E axi oy dir aquest testimoni ques era seguit de fet que con aquest testimoni fo a Ortes lo dit Bernat nera partit e lo dimecres apres seguent a hora de vespres lo dit comte fo a Ortes segons que aquest testimoni viu. E a cap de IV jorns aquest testimoni ab lo dit En Janer parti de Ortes per anarsen en Cathalunya et preneren comiat del dit comte e demanaranli sils farie letres. E lo dit comte respos que sen anassen que les sues letres ne trametria per En Parri missatger del comte de Foix lo qual fo a Muntsoriu II dies ans que aquest tes-

timoni ne lo dit En Janer con cavalcant era anat.

Et fuit sibi lectum et perseveravit.

De jovis tertia die septembris anno predicto fuit recepta depositio testis sequentis per dictum venerabilem Berengarium de Prato et etiam per eundem fuerunt recepte depositiones aliorum testium sequentium.

Lonrat Exemin Dorris cavaller testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. E primerament fo interrogat hon fo pres ne en qual loch fo amenat et dix que fo pres a Xiricha e fo amenat a Murvedre e mes en la tenda de Marti Lopiz de la cambra lo qual era lo pus secret hom e aquell en que lo Rey qui fo de Castella se fiava mes que en nagun. E apres sopar daquel dia lo dit Rey qui fo trames missatge per aquest deponent lo qual ana a ell e dix li lo dit Rey que li digues veritat sino que ell li curtaria la cabessa.

Interrogat de quel demana lo dit Rey ne que li respos ne quines paraules foren entre ells et dix que lo dit Rey li demana hon era lo Rey Darago et aquest deposant resposli que ell stant a Xericha havia haut ardit quel Senyor Rey ab son poder dins VIII dies devia esser a Murvedre. E lavors lo dit Rey qui fo de Castella dix a aquest deposant en hora mala molt sa-

bets vos en los affers del Rey Daragon con axo no es ver ne jo nou creu que mils ho se jo quel Rey Darago no pot puxar ne fer res que jo nou sapia car si ell fa res en consell hom haja solament III persones ab ell jou se o II o I. Jo se tot quant haura acordat et axi no pot ell venir açi que jo nou sapia de VIII dies abans. E fo axi con lo dit Rey qui fo li dix ço es que de VIII dies abans aquell Rey qui fo hac ardit de la venguda quel Senyor nostre feu a Burriana.

Interrogat per quals o qual conseller dels III entenia aquest deposant que volgues dir lo dit Rey qui fo et dix que solament per En Bernat de Cabrera lo qual entenia que faes saber al dit Rey qui fo tots los affers del Senyor Rey.

Interrogat perqueu enten et dix que per ço que oy dir stant a Murvedre segons que deposara devall.

Interrogat lo Rey qui fo de Castella a qui comena per garda aquest deposant baudes les paraules entre elles et dix que a Gonçalbo Xanxis de Useda lo qual era alcalde major de la terra de dona Blancha et lo qual era major secretari et en que mes se fiava Marti Lopiz.

Interrogat aquest deposant stant en poder del dit Gonçalbo que sabe ne que oy dir ne a quals ne que vee que fos contra lo Senyor Rey per tractament de nagun o que paregues ver semblant que nagun vassal del Senyor Rey fos suspitos al dit senyor per favorajar al dit Rey qui fo. E dix si saber haver oyt dir e vist ço quis seguey. Que aquest deposant stant pres en poder del dit Gonsalbo a Murvedre oy dir al dit Gonssalbo quel Rey Darago venia lo qual Gonssalbo li dix secre-

tament axi con aquell qui paria que no si altas de les malvestats del dit Rey qui fo de Castella que aquell Rey sabia quel Senyor Rey venia et tenia XVI mules apparellades e alscuns rocins a fi que tantost quel Senyor Rey se acostas que fugis e sen anas et lexas la sua host e tota la terra que presa li havia tan gran pahor havie. E apres alscuns dies lo dit Gonssalbo dix a aquest testimoni aquestes paraules o semblans Exemin Dorris tenits me secret de ço que jous dire en hora mala sia dels tractes del vostre Rey car lo Rey de Castella ses mes en tractes ab lo vostre Rey los quals tractes lo vostre Rey los ha escoltats aquest Rey dientho del Rey de Castella lo qual volia fugir se reforssa e met curaço que per lo corpo de Dieus sil Rey Darago se fos acostat tro a la losa quel dit Rey qui fo de Castella fora fuyt mas pus en tractos se era mes ab lo dit Rey de Castella ell sera engannat. E apres alscuns dies vee venir En R. Alamany de Cervello et En Berenguer de Pau que venien segons ques deya per veure lo dit Rey qui era malalt lo qual Rey los aculli be e en special lo dit R. Alamany que li posa los braçes sobre lo coll et perla ensemps ab amdosses no sab ne ha oyt dir de que segons que aço li fo dit per molts castellans queu havien vist et li havien comtat que grans aculliments havie fets lo dit Rey al dit R. Alamany que no havie nagun en Castella que no sen tingues per honrat. E en apres vee quen Bernat de Cabrera et lo comte de Denia vengueren a Murvedre denant lo dit Rey qui fo de Castella quels aculli molt be e parlaran ab ell no sab ne oy dir de que. E puys

en apres vee e oy que con lo comte de Denia e En Bernat de Cabrera sen degueren partir quel dit Rey qui fo de Castella se aparta ab lo dit En Bernat a parlar e parlaren una estona e con hagueren parlat lo un reya ab laltre et va dir lo dit Rey qui fo en manera que aquest testimoni et los altres ho poguessen oyr que poch havie fet En Bernat per trer son fill de preso axi quel dit comte de Denia e En Bernat de Cabrera partirensen. E totes les companyes del dit Rey qui fo cridaven e deyen quel Rey Darago era enganat e trahit per En Bernat de Cabrera que havia tractada aqui pau la qual era fenta e no era pau ne se era feta sino per enganar lo Senyor Rey nostre et axiu creya aquest testimoni per les paraules et fets que veya et hoya per ço con era fama en lo reyal del dit Rey qui fo et con En Bernat de Cabrera ana en Castella ab les II galees et son fill per terra tracta ab lo dit Rey qui fo de Castella quel Senyor Rey no sabent lo cardenal de Bolunya ne faent daxo mencio en la pau feta per aquell cardenal faes valença al Rey qui fo de Castella de CCC homens a cavall los quals fossen barons e millors homens de son regne los quals con hi fossen se retengues lo dit Rey qui fo de Castella a fi quel Senyor Rey no hagues quil defenes et perdes la terra. E totes aquestes coses feu saber equest deposant al Senyor Rey per un frare del Carme e per un scuder seu. E puys lo dit Rey qui fo de Castella sabe ho et feu se venir aquest testimoni e dixli que ell sabie que aquest deposant havie scrit al Senyor Rey et que no li podie costar sino las gorgoles e aquest testimoni escusasen aytant con

poch. E lo Rey de Castella que fo reprenentli la sua excusacio dixli aquestes paraules o semblants En fill de puta vilano traydor jo se que vos havets scrit car lo Rey Darago no pot fer res ab III o II o I de son consell que jo nou sapia tot per lo un daquells III que li es pus acostat e pus secret en son consell que negun altre et axi que mala ventura li vendria entant que aquest testimoni se tenia per mort.

Interrogat quines paraules dix lo dit En Bernat a aquest deposant con lo dit En Bernat tornava de Castella e fo en Valencia e parla ab aquest deposant. E dix que aquest deposant dient al dit En Bernat que gran be era con haviem pau respos lo dit En Bernat que no era bo quel Senyor Rey hagues pau car sin havie no staria sino ab II scrivanols et ab la Reyna et faria tort a tot hom.

Dix encara interrogat que con En Pedro de Xericha isque del regne per anar en Castella hon mori lo dit testimoni lo repres fort per queu feya. E lo dit En Pedro li respos que per pahor del Senyor Rey lexava lo regne et aço per tal con havie hauda una letra den Bernat de Cabrera en que li havie fet saber secretament que nos fias ne vengues devant lo dit senyor con lo dit senyor li volia donar mort.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que la preso del comte Dosona quis feu a Medes se fos feta voluntariament ne per fenta. E dix que ans que aquest testimoni fos pres oy dir en regne de Valencia e aqui era fama publica que la dita preso era estada feta per tractament del dit En Bernat et de son fill. E en apres estant

aquest testimoni pres en Castella oy dir comunament a tots los castellans que per tracte den Bernat e de son fill era stada la preso de don Pedro e que si lo Rey de Castella nos fos tantost cuytat al setge de Calatayu e quel comte Dosona fos anat a ell ab los CCC homens a cavall quel dit Rey los se haguere aturats segons que ja demunt ha dit.

Interrogat si stant aquest deposant pres en Xibilia viu o oy dir quel comte Dosona isques de la preso. E dix que och una vegada quel Rey qui fo de Castella trames per ell que loy manassen a Murvedre et lavors manaronlo li entro X o XII homens a cavall et ab ell anaren En Bernat de Vilacorba et En R. de Castellbell e que era fama en Castella quel dit Rey lo feya venir a Murvedre per ço que li donas conpanya e que venjas la mort de son pare. E con lo Rey de Castella sabe quen Bernat de Cabrera no era mort no volch liurar companya al dit comte ans lo feu tornar en Xibilia.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona trameses an Cathalunya ne per quina raho. E dix si haver oyt dir en Xibilia quel dit comte stant a Murvedre havie trames en Cathalunya En Castellbell per traure de la terra la muller et los infans del dit comte et per metre los en poder del dit Rey qui fo de Castella a fi quel Rey de Castella se fias del dit comte et que li liuras conpanya e que faes la guerra.

Interrogat a qui ho havie oyt dir et dix que fama era daço entre los presoners.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona fos depuys soltat de la preso e dix que och lavors

con lo Rey qui fo de Castella feu son hestol lo qual pres les IV galees nostres en lo qual hestol munta lo dit comte et aquest testimoni lo viu muntar en la galea de Marti Anyis.

Interrogat si munta en la dita galea con a solt ho con a presoner ne sil viu cavalcar per la ciutat de Xibilia. E dix que aquest testimoni vee lo dit comte muntar en la dita galea solt sens totes gardes el viu cavalcar per la ciutat ab lo dit Rey qui fo de Castella e menys dell solt e menys de gardes. Et tot aço viu aquest testimoni per un forat de la Darassana con passava lo dit comte per la Darassana.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte fos a la invasio del nostre hestol e dix queu oy dir a molts dels nostres presoners e encara oy dir que los cathalans et altres qui foren preses e degollats havie fets degollar lo dit comte.

Interrogat si con lo dit comte puja en la dita galea aquest testimoni ne los altres richs homens qui aqui eren preses fossen agreujats o aleujats de preso. E dix que de present quel comte fo muntat en lestol aquest testimoni et los altres qui aqui eren foren agreujats de preso. E don Pedro fo trames en Tholedo ab fort streta preso que li era feta e null hom del mon no parlara ab ell.

Interrogat si con lestol del dit Rey qui fo de Castella fo tornat en Xibilia lo dit comte torna en preso. E dix que no ans vench per terra ab lo dit Rey en Xibilia. E con lestol vench e amenaren les nostres IV galees que havien preses tirantles ab les popes primeres

e rosseguant les banderes lo Rey de Castella qui fo feu trer aquest testimoni e los altres presoners per mirar les dites galees. Et lavors aquest testimoni viu lo dit comte Dosona qui acompanyava a peu les filles del dit Rey e amanales a la Torra del or per mirar e aquest testimoni acostas al dit comte et dixli el prega que li ajudas en sos affers. E lo dit comte resposli quey faria tot ço'que pogues ne de be fos.

Interrogat si aquest testimoni vee ne oy dir quel dit comte Dosona apres les dites coses anas ne acompanyas lo dit Rey per terra. E dix que och cor aquest testimoni vee lo dit comte moltes vegades cavalcar per Xibilia ab lo dit Rey e menys dell. E après oy dir de cert quel dit comte parti de Xibilia ab lo dit Rey e ana ab ell a Burgos ara con les conpanyes entraven en Castella et torna ab lo dit Rey en Xibilia.

Interrogat si en lo acompanyar que feu lo dit Rey de Castella qui fo et en lo tornar anas lo dit comte con a solt ho con a presoner. E dix que no sab ne hoy dir quel dit comte fos pres ne anas ab gardes ans era solt salvant que oy dir al dit comte et no a neguna altra persona quel gardaven X o XII homens a cavall.

Interrogat si sab ne oy dir quel dit comte Dosona cabes en los consells del dit Rey qui fo de Castella. E dix que oy dir moltes vegades als castellans quis gardaven e a uns et altres quel comte Dosona cabia en los consells et en los pus secrets quel dit Rey qui fo havie.

Interrogat si lo dit comte despuys torna en la dita preso et dix que och ara con lo dit Rey qui fo de

Castella era en desposseiment de son regne et materenlo en la Darassana hon stech pres III o IV jorns una ma ab ferres grosses et lo sobrepus ab ferres pochs e que deyen que per ço lo havien pres con volia fugir.

Interrogat que sabia o creya aquest testimoni daquesta preso del dit comte et dix que oy dir quel havien pres per ço con sen volia anar ab un algutzir empero creya aquest testimoni que aquella preso fos fenta e simulada.

Interrogat per que ho creya e dix que per ço con lo dit comte era en tant gran stament ab lo dit Rey qui fo de Castella que sen poguere esser anat moltes vegades et no stave en poder dalgutzir ne daltres gardes. E si aquest deposant fos stat franch solament una vegada axi con lo dit comte que perdes lo cap si fos trobat en Castella.

Interrogat si lo dit comte isque de la dita preso ensemps ab los altres presoners ara con foren tots soltats quel dit Rey qui fo sen anava o abans et dix que ans fo soltat de III o IV jorns quels altres presoners.

Interrogat si apres quel dit comte fo exit de la preso ans quels altres presoners ara la derera vegada feu naguns empraments de part del dit Rey qui fo de Castella ne quals. E dix que apres quel dit comte fo exit de la preso ara la derrera vegada vench cavalcant en la Darassana et vench al aljub hon stave pres aquest testimoni ab XVIII altres presones. E aqui ell sen feu pujar alscuns daquells qui aqui eren preses et romangueren aqui aquest testimoni Exemeno de Poyo et als-

cuns altres et segons que comptaren a aquest deposant aquells qui foren emprats per lo dit comte e en special Marti de Morera qui va ab don Pedro de Luna lo dit comte emprava aquells quel servissen el aconpayassen con ell entenia a servir lo dit Rey qui fo de Castella contra totes persones.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel comte Dosona ajudas armar lo dit Rey qui fo ara con sen anava. E dix oy dir al dit comte que ell havie armat lo dit Rey qui fo lo die que isque de Xibilia e con lo hac armat entraren VI o VII bastays qui robaven la cambra del dit Rey qui fo al qual lo dit comte dix O senyor con ho podets soferir et dix lo dit Rey que volets que faga e lavors lo dit comte pres un venabla et van ferir un daquells et feu!os ne exir segons quel dit comte matex o compta a aquest testimoni.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit Rey qui fo de Castella donas moneda al dit comte ne perque. E dix esser ver quel dit Rey qui fo de Castella dona al dit comte Dosona CCC mil morabatins per pagar aquells que havie emprats.

Interrogat con ho sab et dix que per ço con ho viu ey fo present en hac a sa part X mil morabatins.

Interrogat si aquest deposant per lo dit comte Dosona o per altre fo emprat de servir al dit Rey qui fo de Castella. E dix esser ver quel dit En Pedro de Luna empra aquest testimoni e Exemeno de Poyo Pascale Massana Ruis Xanxis de Calatayu et alscuns altres de regne de Valencie de Aragon que fossen en defenssio del dit Rey qui fo contra totes persones exceptat lo

Senyor Rey nostre et lo Senyor duch et los regnes seus et la bandera lur et que si eren solts de la preso no li servassen nagun homenatge.

Interrogat si sab quel dit comte demanas ne hagues guiatge del consell de Xibilia ne del Rey don Enrich. Et dix que och con axi ho oy dir al dit comte que havie hauts los dits guiatges per pahor que havia quel Rey don Enrich nol prengues el remetes pres al Senyor Rey nostre.

Interrogat si sab o ha oyt dir quel dit comte Dosona aconpanyas lo dit Rey qui fo de Castella ara con sen anava de Xibilia. E dix que och que aquest testimoni viu quel dit comte Dosona cavalcant en un bell caval qui era stat del dit Rey e ab son ensellament aconpanya lo dit Rey qui fo de Castella tro a la porta de lá Darassana.

Interrogat si sab ne oy dir quen R. de Gurb fos ab lo comte Dosona en Xibilia e dix queu oy dir an Francesch Dolius et an Galba et an G. Dolius e a molts daltres. E axi matex oy dir a aquells quiy eren de Mallorcha et a altres quel dit R. Gurb era aqui per tractar que la muller et los fills del dit comte venguessen en Castella e que Montsoriu et tota la terra del comte fos liurada al dit Rey qui fo de Castella.

Dix encara mes interrogat que veo un janoves qui sta en Xibilia lo qual ha nom segons sos viyares micer Nicholos entrar en lo alcasser et parlar ab lo dit comte et ques deya per molts dels presoners e specialment per Exemen de Poyo quel dit janoves venia aqui per tractar que la muller e los fills et la terra

del dit comte venguessen en ma del dit Rey qui fo de Castella et que per aço lo dit janoves fo trames en Cathalunya.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que Nanthoni dez Viver fill de cavaller del regne de França fos trames a la Darassana de Xibilia hon aquests staven preses ne a qui. E dix esser ver que aquest testimoni vee lo dit Anthoni en Xibilia en la torra del aljub apartant se ab En Françoy Dolms et parlant ab ell mas no sab de que parlaven. E oy dir al dit En Françoy e altres cathalans quel vescomte de Narbona havie trames lo dit Anthoni al dit Rey qui fo per tractar del rescat del dit vescomte Dilla que es cuyat del dit vescomte de Narbona e vee aquell Anthoni parlar ab lo dit vescomte Dilla mas no sab ne oy dir de que parlaren.

Et fuit sibi lectum et perseveravit.

Die veneris quarta septembris anno predicto.

Marti de Morera donzell testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. E primerament fo interrogat hon fo pres per lo Rey qui fo de Castella ne en qual loch fo amenat et dix que fo pres a Sogorb ab En Pedro Maça e fo manat a Murvedre e puys al Almaça on mori lo dit Pedro e en apres fo manat en Xibilia e fo mes en lo aljub.

Interrogat si con aquest testimoni fo en Xibilia era

pres aqui lo comte Dosona et dix que no mas a cap de poch temps fo menat pres lo dit comte et mes en lo alcasser ab En Pedro de Luna Eymerich de Sentelles e En Cervia e ab daltres.

Interrogat si lo dit comte isque de la preso per anar a Murvedre e dix que och con lo dit comte hi ana ab En Castellbell e ab En Vilacorba.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque hi ana lo dit comte a Murvedre et dix que no.

Interrogat si per lo dit comte fo trames nagun hom en Cathalunya et dix que oy dir quen Castellbell fo trames en Cathalunya mas no sabe ne oy dir perque.

Interrogat si lo dit comte apres que vench de Murvedre fo tornat en la preso e dix que och que axi ho oy dir.

Interrogat si depuys lo dit comte isque de la preso e dix que oy dir a molts qren isque et munta en lestol del dit Rey qui fo lo qual pres les IV galees nostres et munta et ana en la galea de Marti Anyis desferrat mas que era en garda sua.

Interrogat si apres quel hostol fo tornat lo dit comte Dosona torna en la preso et dix que no ans segons que dix viu alscunes vegades cavalcar per la rambla e en la Darassana lo dit comte parlant et rahonantse ab lo dit Rey qui fo de Castella desferrat e solt et sens que nagun no li cavalcava en les anques de la mula mes que oy dir que alscuns lo gardaven de companya de Marti Anyis. E axi matex lo viu devant la Darassana mirant les galees nostres que havien preses et aconpanyant les infantes del dit Rey qui venien mirar.

Interrogat con ho viu aço aquest testimoni del mirar de les galees et dix que per ço con lo dit Rey fe traure aquest testimoni et Exemin Doris et daltres del aljub els feu anar mirar les dites galees.

Interrogat si don Pedro de Luna ne vescomte Dilla ne los altres anaven desferrats et fora de preso axi con lo dit comte Dosona et dix que no ans ne staven tots maravellats con axi anava lo dit comte Dosona.

Interrogat si lo dit comte sen poguera esser anat sis volgues et dix que si aquest testimoni fos en aquell cas quel dit comte era que ell haguere assejat de anarsen.

Interrogat si con lo dit Rey qui fo de Castella ana a Burgos ara con les conpanyes devien entrar en Castella lo dit comte Dosona ana ab lo dit Rey o si romas en Xibilia et dix que ab lo dit Rey ana que axi ho oy dir comunament a tot hom.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona cabes en consells et tractaments del dit Rey qui fo. E dix que oy dir que Marti Anyis parlava secretament ab lo dit comte moltes vegades et lo dit comte ab lo dit Rey qui fo.

Interrogat si apres quel dit Rey qui fo de Castella vench de Burgos et torna en Xibilia ara con les conpanyes entraven lo dit comte torna en Xibilia et dix que och.

Interrogat si fo tornat en la preso ne perque et dix que fo tornat en preso per ço con deyen que volia fugir ab un algutzir.

Interrogat per quant de temps estech pres et dix

que per III o IV jorns e puys isquen.

Interrogat si isque lo dit comte de la preso ab los altres presoners ensemps o abans e dix que ans isque de la preso be per IV o V jorns.

Interrogat si lo dit comte Dosona dins aquells IV o V jorns feu naguns empraments ne quals. E dix si saber aço que un die apres quel dit comte fo exit ara la derrera vegada de la preso vench al aljub et feu se exir aquell Dolius e En Morey e aquest testimoni e son germa. E dix lo dit comte a aquest deposant aquestes paraules o semblants en acabament Vosaltres devets saber quel Rey de Castella ma fet be merce que axi con solia anar ab gardes ma soltat et vaig menys de gardes e puys fer a ma guisa axi que jom tench per tengut e me mes en mon cor de servir lo dit Rey e de retreli gardo del servey e merce que fet ma e ham atorgats XXX de vosaltres per que Marti de Morera lo un de vosaltres II germans romanguen en resenes en lo aljub el laltre vengue sen ab mi e fer ma homanatge con los altres ja han fet ço que fer havien ab mi. E aquest deposant perfidiava ab lo dit comte de ferli lo dit servey dient que per res ell no seria contra lo Senyor Rey ne son primogenit ne ses banderes ne ses terres e que aquelles gents qui venint per lo Senyor Rey hi eren. E lavors lo dit comte dix a aquest deposant que no exirien de Xibilia ans defendrien aquella ciutat a les conpanyes franceses e al comte de Denia e al malvat comte de Trastamara e a sos valedors. E que pau havie entre lo Rey Daragon et lo dit Rey de Castella la qual havien cridada e que en aço anava mes a

ell per gardar sa fe que a aquest deposant car a ell anaven la muller e los infans e mes bens que havia en Cathalunya quel dit deposant. E lavors aquest deposant haut acort ab Exemin Doris e ab En Pascal Massana de Valencia a fi que scapas a preso e a mort car deyen que si nou feya que ell et son germa morrien atorgaho al dit comte jatse fos quel dit testimoni moltes vegades hagues dit al dit comte ques lexas star car mes amava romanir en preso et correr sa ventura que si feya ço que li demanave. E puys al mati con tots foren desferrats lo dit comte demana homenatge a aquest testimoni quel li faes e aquest deposant respos que non faria ans per ell que non era ab ell si no ab don Pedro et que no era vassal del comte.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona armas o ajudas armar lo dit Rey qui fo de Castella ara con sen devia anar de Xibilia que era en desposseyment de son regne nel acompanyas. E dix que noy sab res mas que be viu lo dit comte Dosona cavalcant per la ciutat armat en un bell cavall ab fort bell ençellament quel dit Rey li havie dat.

Interrogat si sab o hoy dir quel dit Rey qui fo de Castella donas moneda al dit comte ne perque. E dix que aquest testimoni ab daltres acompanyaren lo dit comte a la Torra del or. E viu quels officials del dit Rey qui aqui eren obeyen al dit comte e que tantost con lo comte deya dats me aço e aço tantost era fet axi que aquest testimoni ab daltres qui eren ab lo dit comte prengueren XX sachs en los quals havie en cascun X mil morabatins los quals sen fe portar lo dit comte

Dosona de la qual moneda hac una partida lo vescomte Dilla et don Pedro de Luna e Naymerich de Sentelles et vee que don Pedro parti aquella moneda entre cavallers e homens de peu.

Interrogat si sab ne hoy dir quel dit comte Dosona hagues trames nagun e Cathalunya per fer sen venir ça muller et sos infans en Castella. E dix que noy sab res neu oy dir mas be oy dir a alscuns quel dit Rey qui fo de Castella ho demanava al dit comte.

Interrogat si lo dit comte hac guiatge del Rey don Enrich de Castella ne del consell de Xibilia. E dix esser ver quel dit comte hac lo dit guiatge del Rey don Enrich a procuracio et tractament don Pedro de Luna et aquest deposant per manament del dit En Pedro hac e apporta lo dit guiatge an Averso quel donas al dit comte qui era en Xibilla. Quant es del guiatge de Xibilia oy dir quel havie haut et aquest testimoni et los altres se maravellaven perque lo dit comte demanava aquells guiatges.

Interrogat si sab o oy dir quen R. de Gurb fos en Xibilia ne perque. E dix que oy dir quel dit R. de Gurb era stat en Xibilia desfressat perque hi era nos sab ne ho oy dir.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que Nanthoni dez Viver fos en Xibilia ne per quina raho ne ab qui parla. E dix si saber que un die aquest testimoni vee le dit Anthoni al aljub lo qual parla apartadament ab En Françoy Dolms una estoneta mas no sabe ne oy dir de que parlaren. E oy dir a aquell Françoy Dolms quel dit Anthoni havie haut guiatge del Rey de Castella olim et

que venia aqui per tractar del rescat del dit vescomte e que devia tornar al dit Rey qui fo de Castella.

Et fuit sibi lectum et perseveravit.

En Berenguer Moreyl ciutada de Barchinona testimoni jurat et interrogat sobre los coses demunt dites e dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. E primerament fo interrogat si et hom fo pres aquest testimoni et hon fo amenat et dix que ell fo pres en lo loch de Magallo per companya del Rey qui fo de Castella ensemps ab lo vescomte Dilla e Naymerich de Sentelles e.foren amenats al reyal de Borge et puys a Agrada et Dagrada a Tholedo et de Tholedo fo tornat a Almassa e puys finalment en Xibilia et fo mes en lo aljub de la Darassana.

Interrogat si con aquest tetimoni fo en Xibilia lo comte Dosona era pres aqui en Xibilia et dix quel dit comte et lo dit testimoni vengueren quaix tots en un temps et quel dit comte fo mes en lo alcasser e aquest testimoni en lo aljub ab daltres.

Interrogat si lo dit comte Dosona isque nulla hora de la preso et dix que och lavors con ana a Murvedre quel Rey qui fo de Castella hi havie trames quel li amenassen axi que fou hi amanat ferrat ab ferres leugers et ab ell anaren En Vilacorba e En Castellbell.

Interrogat si sabe o oy dir perque lo dit Rey qui fo sen havie fet anar lo dit comte a Murvedre e dix que fama comuna era que per ço con En Bernat de Cabrera segons ques deya era mort lo dit Rey volia assetjar

lo dit comte Dosona que fos en son servey e puys lo dit Rey sabe que no era lavors mort et feulon tornar en Xibilia.

Interrogat si lo dit comte stant en Murvedre trames En Castellbell en Cathalunya ne perque et dix si no als saber salvant que oy dir que lo havie trames en Cathalunya per saber noves de son para e de sos affers.

Interrogat si apres con lo comte fo tornat de Murvedre fo retornat en la preso et dix que oçh.

Interrogat si depuys isque de la preso e fo soltat daquella. E dix que och en aquell temps quel dit Rey feu lestol per lo qual foren preses les nostres IV galees que aquest testimoni oy dir que Marti Anyis vench ab la sua galea en Xibilia e fo al alcasser et fou desferrat lo dit comte Dosona e feulo muntar en la sua galea e anarensen a Cadis o a Alguizira hon era lo dit Rey e en apres con Marti Anyis torna en Xibilia ab la sua galea e ab la galea del dit Rey viu lo dit comte en la galea de Marti Anyis et aço viu de la Torra hon aquest testimoni e daltres staven. E les dites galees eren vengudes per dar specxament al lestol en les quals puja lo dit Rey e lo dit comte.

Interrogat si viu quel dit comte stigues ferrat en la dita galea et dix que no ans era sens ferres mas deyen que en garda era de Marti Anyis.

Interrogat si sab o oy dir quel dit comte muntas en lo dit hestol del dit Rey qui fo et dix que axiu ho oy dir que anat hi era en la galea de Marti Anyis.

Interrogat si sabe ne oy dir quel dit comte fos en la invasio de les dites IV galees nostres ne que se armas al invasiment ne si fo bo a fer degollar aquells nostres qui foren degollats. E dix que non sab res mas que oy dir quel dit comte era stat a la dita invasio et que havie restaurat Naverso e que per ço con volia mal an Sentmenat li havie procurada la mort quant es del degollament de la xurma alscuns deyen quel dit comte ho havie tractat è procurat e altres deyen que noy havie culpa.

Interrogat si con lo hestol del dit Rey olim torna en Xibilia lo dit comte torna en Xibilia o si romas ab lo dit Rey et dix que ab lo dit Rey romas con ana en regne de Murcia.

Interrogat con ho sab et dix que axiu ho oy dir et no viu lo dit comte con lestol torna.

Interrogat si con lo dit Rey qui fo de Castella fo tornat en Xibilia lo dit comte vench ab ell ne fou tornat en la preso et dix que lo dit comte vench ab lo dit Rey mes nol tornaren en preso ans anave e cavalcava ab lo dit Rey entrant en la Darassana e en altra manera et aço viu alscunes vegades aquest testimoni emperò deyen los castellans que ab gardes anava lo dit comte.

Interrogat si En Pedro de Luna lo vescomte Dilla e los altres presoners anaven axi per la ciutat con lo dit comte et dix que no que tota hora stigueren preses axi con se fayen dabans.

Interrogat si con lo dit comte fo fora de la preso lo dit En Pedro de Luna fo trames pres a Tholedo ne per-

que et dix que alscuns dies apres quel dit comte fo fora de preso lo dit. En Pedro fo trames en Tholedo et que oy dir que per ço loy havien trames con se tractave rescat de don Pedro et de son frare.

Interrogat si sabe o oy dir perque lo dit Rey feya aquest aventatge al dit comte quel manave ab si matex la hon anava el havie tret de la preso et nou feya a nagun dels altres presoners. E dix que fama era della en Xibilia quel Rey de Castella se acostave lo dit comte et li faye aquells aventatges e franquesa per ço que fos fama deça que ell romania en son servey et que mils pogues tirar lo dit comte a son voler e que li fassen coses en Cathalunya deça perque ell hagues a romandre della en Castella.

Interrogat si sabe ne oy dir quel dit comte Dosona hagues trames nagun en Cathalunya per fersen venir en Castelle ça muller e sos infans et dix que oy dir que per lo rescat qui era tractat del dit comte Dosona era avengut que fos mes en resena un fill del dit comte et un fill del vescomte Dilla lo qual fill del vescomte demunt dit a prechs del comte e a manament del Rey qui fo de Castella devia entrar en la dita resena.

Interrogat si con lo dit Rey ara con les conpanyes entraren en Castella ana a Burgos lo dit comte ana ab lo dit Rey qui fo de Castella o si romas en Xibilia et dix que ab lo dit Rey ana segons que oy dir.

Interrogat si sabe ne oy dir quel dit comte cabes en consells o tractaments del dit Rey qui fo et dix que noy sab res salvant que oy dir que a una vista que

Marti Anyis ana a veures ab missatgers del Rey de Navarra que lo dit comte hi era anat.

Interrogat si lo dit testimoni hac manament ne fo trames per Rui Garcia qui era alcayr de les Darassanes al dit Rey a Burgos et dix que och lo diluns de Pascha prop passada le traguercn del aljub per anar a Burgos.

Interrogat si ans que aquest testimoni partis de Xibilia lo dit Rui Garcia fen a aquest deposant nagunes interrogacions ne quals et dix que li demana qui conexia de Barchinona et que li anomenas dels millors e aquest testimoni lin anomena molts. En apres li demana quina plaja havie en Barchinona e aquest deposant lin dix ço que lin parech. E apres li demana del comtat Dosona et dels lochs maritims del vescomtat siy sabie res e aquest testimoni resposli que quant es del comtat noy sabie res e del vescomtat li dix so quen sabie. E apres li demana quant havie de Sant Feliu a Gerona et de Gerona a mar e aquest testimoni resposli que VIII legues havie de un loch a altre. En apres li demana si sabia res en lo vescomtat Dilla ne de Canet e aquest testimoni respos que quant era de Ylla noy sabie res mas que era stat a Canet. E apres li demana si sabia res de Serdenya e aquest testimoni resposli que stat hi era ey sabia en alscuns lochs. E apres li demana si conexeria sils veya la comtessa Dosona et sos infans. E aquest testimoni respos que jatse fos que molt hagues que nols havie vists que bes pensava quels conexeria sils vehia. E apres lo dit Rui Garcia feu cavalcar lo dit testimoni en una mula

ferrat e ab III homens a cavall a la janeta e ab un porter manals que amanassen aquest testimoni a Burgos o la hon lo dit Rey fos. E axi faent lur cami vers Burgos trobaren segons que dix interrogat lo dit comte Dosona a Carçalla que sen venia en Xibilia e lo dit testimoni feuli reverencia. E lo dit comte demana a aquest testimoni ques feya et aquest testimoni resposli que al Rey anarie. E lo dit comte demanali per quey anave et aquest deposant respos que nos sabie mas ques pensava quel dit comte ho sabes et ell dixli que no faya mas que no hagues pahor nel calia dubtar de res segons ques pensava. En apres aquest testimoni feu son poder que se apartas ab lo dit comte per parlarli daquest fet. E lo dit comte dixli quel lexas que no gosaria. E apres lo dit testimoni parti daqui e ana tro a Santa Femia e aqui aquells quil manaven diguerenli que girassen e que sen tornassen en Xibilia. E axis feu.

Interrogat si sab ne ha oyt dir ne que sen pensa perque lo Rey qui fo de Castella sen feya venir aquest testimoni ne perque li faya aquelles interrogacions lo dit Rui Garcia. E dix si no als saber salvant que ara con aquest testimoni fo fora de preso ell feu son poder o demana moltes vegades en feu demanar al dit comte perque lo Rey qui fo de Castella volia aquest testimoni. E finalment vali dir quel dit Rey havie apellat aquest testimoni per ço que li regoneguen si aquells quel dit comte devia dar al dit Rey en resena per son rescat eren fills seus los quals devien esser en Gallicia. Es ver que aquest testimoni se pensava aquesta

raho e una altra ço es quel dit Rey lo volgues que vengues en Cathalunya ab galees a manera de pilot per monstrar les costeres de Cathalunya et les mars de Serdenya e aços pensava per les interrogacions quel dit Rui Garcia li havie fetes.

Interrogat si lo dit comte ara con vench en Xibilia ab lo dit Rey qui fo de Castella fou tornat en la preso et dix que och e fo ferrat.

Interrogat perque lo tornaren en la preso et dix que per tal con se deya quel dit comte volia fugir ab un algutzir del dit Rey.

Interrogat per quant de temps stech pres et ferrat et dix que III en IV jorns.

Interrogat si ans daquesta preso derrera viu aquest testimoni lo dit comte solt de ferres et dix que och cavalcant ab lo dit Rey e ab Marti Anyis e menys dells mas deyen quel gardaven gardes.

Interrogat si lo dit comte anant per lo regne de Castella ab lo dit Rey e menys dell se n pogre esser anat sis volgues ne aquest testimoni si fos en semblant cas assejara de anarsen. E dix que stant en Xibilia et anant per la forma quel comte anava ço es ab IV de mules no haguere assejat aquest testimoni de fugir mas si per aquella forma quel dit comte anava en Xibilia anas en les fronteres con hi era aquest testimoni haguere assejat si fos en aquell partit de fugir e anarsen.

Interrogat si lo dit comte isque de la preso ara la derrera vegada ans quels altres presoners o ensemps ab ells et dix quen isque ans be per IV jorns o entorn.

Interrogat si sab ne oy dir la raho perque lo dit comte isque de la preso ans quels altres e dix que despuys quel dit Rey qui fo de Castella fo fora de Xibilia et lo Rey Enrich fo dins Xibilia oy dir aquest testimoni a Marti Anyis que ell havie acabat ab lo dit Rey qui fo quel dit comte isques de la preso donant entendre al dit Rey qui have fet pendre lo dit comte per suspita de fugir que no fugira per res ne entenia a fugir.

Interrogat si lo dit comte Dosona apres que fo desferrat et fora de la preso ara la derrera vegada feu naguns empraments a aquest testimoni ne als altres ne quals ne per quina forma. E dix que un die lo dit comte vench al aljub et feu exir daqui aquest deposant Vidal de Blanes Francesch Dolms En G. de Gàlba Marti et Francesch de Morera et daltres als quals en acabament dix quel Rey de Castella qui fo li havie dit que ell se tenia per tengut a ell et que per aquesta raho lo havie soltat et li havia lexats et remeses los LX mil florins de rescat a que lo havie atorgat e lo dit comte dubtant se que no fossen maneres del dit Rey dixli que li faya moltes gracies et que ell lo entenia a servir e axi que li donas XXX homens de paratge axi del al-jub con de les altres presons quil servissen en la ciutat de Xibilia. E que aço li havie atorgat lo dit Rey. E axis dix lo comte aquells qui han germans o cusins lexen resenes en lo aljub que jo fas fermanssa per En Blanes e per En Galba et per En Morey seguits ne per servir lo Rey en la ciutat o la hon ne vaja salvada vostra fe et naturalea del Senyor Rey que nous combatats ab lo Senyor Rey ne ab son primogenit ne contra sa

bandera ne offenats çes terres o regnes. E si aço no fets sots morts e aquests dubtans de aquestes manasses per fer servey et plaer al dit comte atorgareu ho al dit comte.

Interrogat si sab o oy dir quel dit comte armas lo dit Rey ara con sen devia anar de Xibilia ne que nafras o feris un bastay daquells VI o VII qui entraren a robar la cambra del dit Rey qui fo. E dix que oy dir al dit comte Dosona que ell havie armat lo dit Rey et aço mateix oy dir a Naymerich de Sentelles et axi matex oy dir al dit Aymerich quel dit comte havia dat ab I menable al I daquells bastays lo qual Eymerich ho havie oyt dir segons que deya al dit comte.

Interrogat si sabe o oy dir quel dit comte a cavall aconpanyas lo dit Rey ara con era en desposseyment de son regne et sen anava e dix que nou viu mas oy dir a molts cathalans que aconpanyat lo havie tro a la porta de la Darassana. Empero dix que viu lo dit comte cavalcant en un bell cavall que li havie dat Marti Anyis ab un ensellament fort bell et viu aquest testimoni V o VI çelles fort riques quel dit Rey havie dades al dit comte les quals mostra aquest testimoni lo dit comte.

Interrogat si sab ne viu ne oy quel dit comte Dosona se aprivades ne hagues consells o tractaments ab alcun dels capitans de les companyes con eren en Xibilia. E dix que noy sab als salvant que vee quel dit comte se aprivadava ab Bertran Dalbis e ab Bernat de la Sala ab los quals manava alscuns tractaments ço es quels dits Bertran e Bernat li haguessen D o DC lan-

çes ab que pogues fer guerra contra lo Rey de Navarra e quels daria XL mil florins daur en lo comtat de Foix e quel Rey don Enrich sabent aquest tractament feu fermament al dit comte que li desemparas la terra et que sen anas. Dix que oy dir al dit Bertran queu havien comptat a aquest testimoni.

Interrogat si sab ne oy dir quel dit comte hagues guiatge del Rey don Enrich et del consell de Xibilia ne per quina raho. E dix que es ver quels hac et aço per tal con se dubtava quel Rey Enrich no li faes desalt per raho del fet de son para.

Interrogat si lo dit Rey qui fo dona moneda al dit comte ne per qual raho. E dix que sab que li mana donar CCC mil morabatins dels quals reebe CCL mil morabatins per pagar los XXX qui debien romandre ab ell en servey del dit Rey. E aquests diners partiren lo dit comte et don Pedro de Luna et lo vescomte Dilla et Naymerich de Sentelles ab ses companyes.

Interrogat si sab o oy dir quen R. Gurb fos en Xibilia et dix queu oy dir quey era per alscuns tractaments del comte Dosona qui no sab e viu una letra scrita en proensalesch quel dit R. trametia an Galba.

Interrogat si sab ne oy dir que Nanthoni dez Viver fos en Xibilia e quey vengues ab letres del Rey de Castella olim et del comte Dosona qui sen drevassaven al vescomte Dylla. Et dix que ell vee lo dit Anthoni en la torra del aljub e aqui ell parla una stoneta ab En Françoy Dolms nos sab de que ne de que no mas oy dir a alscuns de qui no li membre quel dit Anthoni ab letres del dit Rey et del comte Dosona qui eren a Bur-

gos era vengut al dit vescomtat Dilla per tractar de son rescat segons ques deya.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que un janoves apellat miçer Galeot ab qui posave En R. de Gurb fos trames en Cathalunya per lo comte Dosona ne perque. Et dix que oy dir al dit janoves et a altres quel dit janoves fo trames en Cathalunya per lo dit comte Dosona mas no deyen perque e quel dit comte con lo dit janoves fo tornat li dona CCC florins dor segons que oy dir a alscuns.

Et fuit sibi lectum et perseveravit.

Die jovis X die septembris anno predicto.

Guillem Alenya prevera de Perpenya testimoni jurat et interrogat sobre les coses dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. E dix primerament interrogat esser veritat que aquest testimoni fo en lo loch de Ortes a XVII dagost prop passat.

Interrogat si con aquest testimoni fo en lo dit loch hi troba lo comte Dosona et dix que no quel die passat nera partit per anar a Bordeu et que havie aturat aqui al dit loch be per III dies segons que li compta lo hoste on aquest testimoni parave.

Interrogat con lo dit testimoni parti de Orts hon ana e dix que facnt çes jornades ana a Bayona.

Interrogat si con aquest testimoni fo a Bayona hi troba lo dit comte Dosona. E dix que och.

Interrogat sil conex et dix que och que moltes vegades lo havie vist.

Interrogat si aquest testimoni parla ab lo dit comte et dix que och daço que parla ab ell o perque era anat per parlar ab ell sab lo Senyor duc et mossen En Berenguer Dabella. E per ço con no hac acabament no li ha cura de recitar con ja de paraula ho haja dit als demunt dits.

Interrogat si stant aquest testimoni a Bayona viu aqui lo princep de Gales et lo Rey qui fo de Castella En Pedro. E dix quey viu lo dit princep de Gales e lo Rey En P. qui fo de Castella e lo Rey de Navarra e comte Darmeyach et Senyor de Lebret et Capdal de Buig e altres nobles homens los quals aquest testimoni no sabie que eren los quals eren tots ajustats als frares menors e stans axi viu aquest testimoni lo comte Dosona qui vench als frares menors es mes ensemps ab los dits Reys e princep e altres qui aqui eren. Et viu en apres aquest testimoni qui con sen degueren entrar en consell se tiraren lo dit Rey qui fo de Castella et lo dit comte a una part e parlaren ensemps una stoneta. E apres lo dit Rey qui fo sentorna als altres qui eren ajustats en consell et lo dit comte Dosona isquessen et anasen cavalcant a la posada.

E en apres aquest deposant parti del dit loch de Bayona per tornarsen en Cathalunya.

Interrogat quant de temps stech aquest deposant en Bayona et dix que entro un jorn e mig.

Interrogat si sabe o oy dir perque se eren ajustats aqui ne de que parlaven et dix que noy sab als sino

que fama era per lo dit loch que aqueys Reys e comtes et altres aqui ajustats devien entrar en Castella e quel infant de Mallorques hi devia venir per fer altre empraniment que entras ab conpanyes per Rossello lo qual infant segons ques deya hi devie entrar lo endema seguent del die que aquest testimoni parti de Bayona.

Interrogat si sabe ne oy dir perque lo comte Dosona era tornat a Bayona et dix que oy dir a alscuns quey era tornat per ço con tractava pau entre lo princep de Gales et lo comte de Foix et altres deyen que per afinar se ab lo dit princep per alcuna quantitat de moneda que li demanava empero que es cert quel fill del dit comte Dosona stave en resena del dit princep.

Interrogat ques deya per les gens daquella terra si seria pau entre lo princep e lo comte de Foix et dix que comunament deyen que pau hi hauria.

Et fuit sibi lectum et perseveravit.

Die sabbati XII die septembris anno predicto.

Lo noble En Pedro de Luna jurat et interrogat en son fet propi e axi con a testimoni jurat fet daltre dir veritat que sapia sobre les coses dejus scrites. Et dix esser ver que un dia del qual no li recorda ell oy dir en Saragossa quel comte Dosona venia e vali exir a

carrera ab En Luis Cornell e ab daltres Daragon e encontraren lo en lo cami de Fontes que venia a Saragossa. E con aquest deposant e los altres richs homens se foren aconpanyats ab lo dit comte tots ensemps cavalcaren vers Saragossa. Ét aquest deposant apartas ab lo dit comte al qual demana per queus era vengut. E si lo Senyor Rey los trametria companya o siy vendria cor los castellans tots dies los corrien la terra e Calatayu era assetjat e en mal stament. E lo dit comte respos quel Senyor Rey noy vendria de present per dubte de les mortaldats que eren en Aragon ney trametria conpanyas con no havia diners de present de que les pagas mas quey trametria ell ab IV de mules e ab VI o ab VII cavalls e faria son poder de entrar en Calatayu. E lavors aquest deposant dix al dit comte que si ell ho volia que ell hi entraria ab lo dit comte quesque lin sabes avenir per ferne servey al Senyor Rey. E lavors lo dit comte resposli que si entrar hi volia ab ell que be li playa. E sobre aço acordaren quel comte sen anas primer a Darocha e que aquest deposant romangues a Saragossa tro hagues ardit del dit comte lo qual hagues espiat e assegut la dita entrada que abdoses devien fer en Calatayu. E axis feu que aquest deposant romas a Çaragoça e lo dit comte partent de Saragossa ana a Darocha e apres alscuns dies lo dit comte torna en Ceragossa e puys parti primer de III o IV dies avans que lo dit deposant et puys apres aquest parti de Ceragossa e ana a Darocha e troba a aqui lo comte. E con fo a Darocha lo dit comte dix a aquest deposant que romangues e

que no entras ab ell car sens ell volria entrar per ço con mes anava en Aragon en cas que aquest deposant se perdes que en ell qui non era natural posat que fos vassall del Rey. E aquest deposant respos que ell guardant que mes hi conpliria aquest deposant en Calatayu si entrar hi podia quel dit comte per la conexença que havia ab aquells de les bandes de Calatayu. E axi que en tot cas volia entrar ab lo dit comte e per fer ne servey al Senyor Rey. E en apres aquest deposant e lo dit comte acordaren que parlassen ab lo maestre de Calatrava al qual digueren que ells havien anar un poch e jaquien li totes les conpanyes lurs les quals volien que fossen sots manament e obediencia sua mas james no li digueren hon volien anar ne que entenien a fer. E lo dit maestre perfidia e no li pahia quen partissen jatse fos que ell no sabes per ells hon devien anar ne ell nols ho demana nels ho digues anaven ne negun perill los allegas de la lur anada.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte ampras lo dit maestre que entras ab ell a Calatayu e que anas la on lo dit comte iria. E dix que no.

Interrogat si aquest deposant hac una letra que li trametia En Johan Exemenis Dorrea avonclo seu en que li faya saber que no seguis lo dit comte per alscunes rahons contengudes en la dita letra ne si sab que la dita letra fos reebuda e presa per lo dit comte de ma de un fadri que la aportave. E dix que no sab ne enten que li fos tramesa.

Interrogat si oy dir al dit comte que ell hagues haguda la dita letra ne que si contenia e dix que

no. E a la fiu segons que dix interrogat tots III acordaren que aquest deposant e lo dit comte tenguessen lur cami e que les conpanyes lurs romanguessen ab lo dit maestre a Darocha axi con se feren axi que aquest depcsant e lo comte Dosona e frare Artal R. de Blanes e En Vidal de Blanes G. Dies de Sentdoval partiren de Darocha de nits e aço fo lo disapte ans de Santa Maria de agost que lavors fou en diluns. E a hora de miga nit entorn ells foren a Medes e aqui prengueren G. Estor II homens quils mostraren los camins tro a Bellmunt fort desviats e ab aquells II homens daqui partens anarensen a Bellmunt e aço fou lo dicmenge prop seguent e de una serra o puig a hora de sesta miraren la host del Rey qui fo de Castella e trameteren II homens per entrar a Calatayu als quals donaren lurs letres que sen dressaven a aquells de Calatayu e fayen los a saber con ells eren aqui o que aquells del loch fessen senyal de foch car lavors aquest deposant e lo dit comte entrar sen hien en Calatayu per enserrar se aqui ab aquells del dit loch e per deffendre aquell. E apres aço tornarensen a Bellmunt aquell dia de dicmenge matex hora tarda ells partiren de Bellmunt e acostarense a la host del dit Rey prop de la praderia de Calatayu e oyren remor en la host axi que acordaren que pus no veyen senyals e aqueles espies lurs no tornaven que tornassen atras. Empero dix que ells no sabien ne enfre ells digueren ne presumiren que ells fossen sentits e tornarensen aquella nit a Medes hon foren hora dalba del diluns seguent que era festa de Santa Maria e aqui

acordaren que romanguessen e esperassen les dites espies lurs o resposta de aquells e sperans aço aturaren aqui tot lo diluns e tota la nit daquell dia. E stans aqui aquell diluns apres dinar miraren la forsa de Medes a fi segons que dix si la porien establir en conpanya si poria salvar e regonegueren que no era loch defensable segons lurs viyares. E lo dimarts seguent de mati hora dalba clara mentre que aquest testimoni e lo dit comte dormien despertaren los e digueren los que homens a cavall havie en la orta del Rey qui fo de Castella. Et aquest deposant e lo dit comte levarensen espatxadament e volien fugir e no pogueren com viren quey eren entro a CC homens a cavall los quals se eren partits e havien establits los passos e no pogueren fugir be es ver empero quey havia un pas vers la serra qui no era establit e acordaren aquest deposant e lo dit comte que per aquell pas sen anassen a la nit con de dies non gosaven assejar per dubte de aquells CC homens a cavall que nols seguissen e nols prenguessen e aquell dia a hora del sol post viren que aquell pas era stablit per conpanya del dit Rey quens era aconseguit a hora de vespres lo qual Rey encontinent feu parar IIII o V ginys.

Interrogat si sabien o presumien que fossen stats sentits o seguits con paragues vre semblant queu fos sen pus dins tant poch de temps los dits CC homens a cavall del dit Rey foren a Medes. E dix que ell no sabia ne presumia que fossen sentits mas depuys que fo pres oy dir que la una spia que havie trames a Calatayu havien presa. E que un alcayde de Xibilia que

ha nom Gomez Garcia de Foyes ab los dits CC homens a cavall correch tro a Bellmunt. E aqui pres una fembra quels compta con aquest deposant e lo dit comte eren stats a Bellmunt e sen eren anats e con hac dada aqui civada cavalcaren mes avant e prop de Medes pres una scolta de aquelles quels homens del dit loch havien meses e per aquella scolta saberen que ells eren aqui e de continent lo dit alcalde de Sibilia trames ho a dir per un hom al Rey qui fo de Castella lo qual hi vench aquell dia a hora de vespres segons que damunt ha dit.

Interrogat perque aturaven tant en lo dit loch pus quel veyen indeffensable e dix que sperans la dita resposta e creens e pensans se quel dit Rey qui fo de Castella no sabes que ells fossen en aquell loch.

Interrogat con foren devant la praderia de Calatayu e esperaven senyal del dit loch o que tornassen les dites lurs spies quant estigueren aqui e aturaren aqui con paregues ver quels deguessen mes avant sperar tro a punta dalba e al jorn per veer sils retrien los senyals o que fossen tornats aquells II homens que havien trameses. E dix que una gran partida de la nit esperaren sils seria fet lo senyal o si los dits II homens tornarien. E veens quels homens no tornaren ne lo senyal nols era fet tornarensen a Medes hon foren hora dalba e passaren per Bellmunt.

Interrogat pus aquells del loch e alscuns daltres qui eren en conpanyia ab ells les deyen que massa aturaven aqui en lo dit loch de Medes e que noy eren segurs e que sen anassen perque no sen anaven. E dix

que negun del loch nols en dix res mas que enfre ells se deya e entenien que era perilosa la stada que feyen aqui empero guardant que per perill a sofrir hi eren venguts speraven la dita resposta e entenen que la resposta haguessen et fossen tornats atras en vers Darocha que major perill los fora de tornar depuys en Calatayu e aço per tal con leugerament fora sabuda lur retornada per les conpanyes qui aqui eren.

Interrogat pus no sabien ne presumien que fossen sentits con se alunyaven tant de haver la resposta a Medes con axi com daltres vegades se eren aturats a Bellmunt no se aturaven a Bellmunt qui es pus prop de Calatayu que no es lo loch de Medes. E dix que per ço con no volien esser tan prop dels enamichs que tots dies eren correguts.

Interrogat a quinya fi trametien les dites escoltes hora tarda per entrar en Calatayu. E dix que per ço que mils e a lur sau hi poguessen entrar e a fi que no fossen sentits ne vists.

Interrogat que pus les dites spies trametian a Calatayu a fi que no fossen sentits e havien per clar que lo die les dites spies foren sentides e vistes per que esperaven mes avant les dites spies specialment en loch que veyen que no era deffensable e tant de temps. E dix que per ço con entenien que poguera esser que a la nit fossen entrades en Calatayu e que stiguessen tot lo dia aqui e que a la nit seguent isquessen de Calatayu e tornassen resposta e per aquesta raho los esperaren tant a Medes segons que damunt es dit.

Interrogat de qui moch primerament ço es dells o

del dit Rey que aquest deposant e lo comte Dosona e los altres qui ab ells eren aqui se retessen al dit Rey qui fo de Castella. E dix que del dit Rey qui lo dimarts a nit trames una letra al dit deposant e al dit comte Dosona ques retessen a ell con ell sabia que aqui eren e que be veyen que no eren en loch de deffendre lavòrs aquest deposant e lo comte feren respondre ab letra et alscuns de la vila que noy eren e lo dimecres seguent lo dit Rey trames altra letra al dit loch per un hom que havia pres qui era de les scoltes del dit loch. E veens aquest deposant e lo comte que nos podien scusar trameteren G. Astor del dit loch al dit Rey qui fo e que scusas que ells noy eren e axis feu. Empero lo dit G. no poch be fer la dita excusacio per ço con lo dit Rey lo sopta fort dient que ell sabia de cert que aquests eren aqui e axi dix aquest deposant queu recompta lo dit G. a ells con fo tornat. E lavors aquest deposant vista la dita letra e hauda la resposta del dit G. dix al dit comte e a tots los altres dessus dits que un partit de II se havien a fer o ques retessen o que morissen e no prenguessen armes con lo loch no era deffensable mas ques lexassen matar. E aqui tots ensemps acordaren ques retessen e haguessen aquell millor pati del Rey de Castella que poguessen. E de present lo dit comte e aquest deposant tornaren trametre lo dit G. al dit Rey e que li digues de part lur que ells eren apparellats de retres ab certs patis e quels trametes alguna persona ab quin tractassen. E lavors lo dit Rey trames los lo prior de Sent Johan que lavors era e puys fo maestre Delcantara Marti Lopez Matheu

Ferrandez e Johan Alfonso de Xericha los quals parlaren ab lo dit comte e ab aquest deposant los altres qui ab ells eren aqui presents. E digueren los dits comte e aquest deposant a aquells damunt nomenats qui eren aqui per part del dit Rey que ells pus que no eren en lo loch ques poguessen deffendre eren apparellats de retres e liurar se al dit Rey ab quels salvas vida e membres e que nols fes anar per les terres del Senyor Rey per fer retre castells ne viles. E encontinent aquells del dit Rey qui aqui eren anaren dir la dita avinença e pati al dit Rey qui fo de Castella et lo dit Rey dix que li playa e feune carta sens son nom. E lavors lo dit deposant e lo dit comte digueren que si lo dit Rey no la fermava que ells nos tendrien per segurs de la dita avinença sens que son nom noy fos sotscrit de sa ma. E lo comte anasen ab la dita carta al dit Rey per fer la sotscriure de sa ma e Johan Alfonso e lo prior romangueren ab lo dit deposant e lo dit prior per resa tro que la dita carta fos fermada. E en apres vench la carta fermada e aquest deposant reebela. E de present aquest deposant e los altres reteren se en la dita forma al dit Rey qui fo de Castella e foren menats davant ell. E aço feu lo dimecres hora de mig dia.

Interrogat quin acullimeut feu lo dit Rey al dit deposant e al dit comte Dosona. E dix que del comte Dosona nou sab con primer sen ana ab lo dit Rey segons que dit ha e puys no torna a Medes quant es de si matex axi con a presoner e aquest deposant besali la ma.

Interrogat con los sen hac menats al reyal hon tenia o setge de Calatayu quin acullimeut ni quina preso os fou feta a aquest deposant e al dit comte e als alres ne a qui foren comanats. E dix quel dit comte e R. ; Vidal de Blanes foren comanats a Marti Lopez. E ıquest deposant e frare Artal e G. Diez de Santdoval ;t Marti Anyis e foren tots ferrats.

Interrogat si lo dit Rey qui fo vencli vesitar neguna regada ne quantes lo dit deposant. E dix que III o IV regades vench veure aquest deposant.

Interrogat sil aparta neguna vegada a parlament ne de que li parla. E dix que och e lo parlament era que li faes liurar Darocha a son frare Felip e a les conpanyes sues qui aqui eren los seus castells e lochs que havie en Arago e ques faes son hom e ell farial gran hom e li faria gracia e merce. E aquest deposant resposli quels dits lochs ne castells del Senyor Rey no li faria liurar bel poria alciure majorment con lo dit Rey li havia promes que nol ne forsaria axi matex que per res nős faria son hom con no faria tan gran malvestat al Senyor Rey e que ell no lin devia consellar. Quant es de sos castells e lochs que havia en Aragon aquest deposant per pahor del dit Rey que li dix queu scrivis sino que li faria tolre lo cap scrivi quels retessen empero no obeyren les sues letres e creent e sabent be aquest deposant que tals persones tenien les forses que no les retrien.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit Rey fos ab lo dit comte ne quantes vegades ne si parla ab ell a triats ne de que. E dix que oy dir al dit comte que

alscunes vegades hi era estat lo dit Rey e havia parlat ab ell e lo havia amprat que li faes liurar Darocha e ques faes son hom e que lo dit comte segons que dix havia feta semblant resposta que aquest deposant.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que stant lo dit Rey de Castella qui fo al setge de Calatayu fos trames per lo dit Rey e comte Dosona per lo guardia dels frares menors de Calatayu en Cathalunya ne perque. E dix que be sab que trames hi fo per los dits Rey e comte mas no sab ne ha oyt dir perque hi fo trames mas be viu e legi una letra que En Bernat de Cabrera trametia a son fill lo comte Dosona lo qual li trames per un hom de aquest deposant appellat Pedro en que li feya saber que daqui avant no li scrivis semblants coses que li havia scrites ne encara li scrivis per neguna manera ne raho perque no era be seu ne del dit comte e que se imaginas con per mort car per la sua mort no era perduda la sua casa pero ques esforças be.

Interrogat si sab nes pensa la dita missatgeria que feu lo dit Guardia de que sera ne perque los dits Rey e comte sen desaren de aquest testimoni que ell nou sabe ne lo dit comte no lin dix res. E dix que nos sab de que era jatse sia que lavors lo comte ho digues a aquest deposant mas no li recorda. Quant es de aço perque sen desaren de aquest deposant nos sab.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit Rey qui fo de Castella sen faes anar a Murvedre lo dit comte Dosona ne perque ne si de Murvedre fo trames nagun en Cathalunya per lo dit Rey o comte. E dix que oy dir quel dit Rey sen havia fet anar lo dit comte a Murve-

dre per ço con havia oyt dir que En Bernat de Cabrera era mort. E dix encara que ha oyt dir que En Ramon de Castellbell fo trames per lo dit comte en Cathalunya mas no sab ne ha oyt dir perque.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona fos desferrat e tret del alcassar de Xibilia e que muntas en lestol quel dit Rey olim de Castella feu en lany prop passat en lo qual pres les IV galees nostres. E dix queu oy dir al dit comte Dosona e altres esser ver quel dit comte fo desferrat e munta en lo dit hestol desferrat mes que stava en garda de Marti Anyis segons que oy dir al dit comte e a daltres. E que fo ab lo dit hestol en lo invasiment de les dites IV galees nostres axi con a presoner segons que oy dir.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que per induccio o instigacio del dit comte fossen degollats aquells de les nostres IV galees e dix queu oy dir a molts cathalans en Xibilia mes que mes e axi matex oy dir quel dit comte havia procurat ab lo dit Rey que havia restaurat Naverso de mort.

Interrogat si con lo dit comte munta en lo dit hestol lo dit deposant fo desferrat ne afluxat de preso. E dix que no con per algun temps avans quel dit comte muntas en lo dit hestol lo dit deposant be ferrat e guardat e acompanyat per mes de C de cavall fo trames a Tholedo e fo mes en una jaula de ferrat de grosses ferres e mils guardat que no era dabans och encara que no lexaven parlar null hom ab ell.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte apres quel hestol del dit Rey qui fo torna en Xibilia fos tor-

nat en preso o si romas ab lo dit Rey anant per la terra ab ell hon quen anas lo dit Rey. E dix que ha oyt dir al dit comte mateix e a altres molts que lo dit comte no fou tornat en preso lavors ans tota hora ha anat ab lo dit Rey per la terra e a cassa con lo dit Rey anava cassar e comunament no ses partit dell entro ara a la derreria que torna en la Darassana de Xibilia. Be es ver que ha oyt dir al dit comte e a daltres castellans lo dit deposant quel dit comte anava ab guardes.

Interrogat ara con lo dit deposant fo trames de Tholedo en Xibilia per quina forma hi fo trames. E dix que ana be ferrat e be aconpanyat e guardat con neguna hora nos partiren dell CC homens a cavall.

Interrogat si faent son cami troba e viu lo dit comte Dosona. E dix que och quel troba al cami que sen anava vers Xibilia cavalcant menys de ferres ab Marti Anyis e ab alscuns de Nules. E lo dit comte passant de prop aquest deposant dix li vedat man que nous parle mas jo son rescatat C mil florins pero creu que no sera res con lo fet va axi.

Interrogat perque lo dit comte Dosona ha anat desferrat e solt per Castella e acompanyant lo dit Rey qui fo e aquest deposant es stat axi ferrat ne guardat. E dix que nos sab nen pensa nen presumeix res.

Interrogat si lo dit comte Dosoua ara con lo dit Rey era en despossehiment de son regne ne fo tornat en preso ne perque. E dix esser ver quey fo tornat la raho perque no la sab mas oy dir al dit comte quel dit Rey qui fo de Castella havien mes en suspita quel dit comte volia fogir ab un algutzir seu.

Interrogat quants dies estech pres lo dit comte e ferrat e dix que be de XIX de abríl tro a IV de maig.

Interrogat si fo desferrat e deliurat de la preso lo dit comte ensemps ab aquest deposant e los altres presoners o avans. E dix que abans be per IV dies.

Interrogat si sab ne oy dir nes pensava per que fo desferrat ne solt lo dit comte ans que aquest deposant ne los altres presoners. E dix que creu que per ço que tractas ab aquest deposant e ab los altres presoners que volguessen al dit Rey qui fo de Castella a fi que isquessen de la preso e que depuys pus quen fossen fora faessen obra que sen passassen ab lo Rey don Enrich e aytal creu aquest deposant que fos la intencío del comte per la resposta que davall fa lo dit deposant sobre lo interrogatori prop seguent.

Interrogat si sab quel dit comte apres que fo solt de la preso ana la derrera vegada venguers a la Darassana ne fahes neguns empraments a aquest deposant ne als altres qui aqui eren preses. E dix esser ver quel dit comte apres que fo solt vench un dia a la Darassana e empra a aquest deposant dient li aquestes paraules o semblants en acabament Veus que yo he presa manera ab lo Rey de Castella que vos e los altres eximets de la preso sius volvets ço es que li façats sagrament e homenatge de valer li e de deffendre la sua persona e son regne contra totes persones e ell dar vos ha bon sou e cavall e armes e ço que obs haurets e no duptets en res que con siats fora de preso e be encavalcats jo e vosaltres con veureu la host del Rey

Enrich passar nos nem a ell. E lo dit deposant duptant e no fiantse en les paraules del dit comte per ço con sabia que era anat e stat ab lo dit Rey e que no fossen maneres retench se acort e haut acort respos que li plahia exceptat que no valrian ne serian ell ne ses companyes contra la persona del Senyor Rey ne de son primogenit ne lur bandera ne que haguessen anar contra les terres del dit Senyor. E lavors lo dit comte li dix que li playa molt e que axiu entenia ell e lavors lo dit comte torna al Rey e foren tots soltats.

Interrogat perque aquest deposant nos fiave en les paraules del dit comte ne dava fe a ço que tractave. E dix que fabia li por que no fos engan o maneres per ço con lo dit comte era anat e havia seguit tota hora lo dit Rey e per ço ja de algun temps abans aquest testimoni e lo comte nos tiraven be.

Interrogat si lo dit deposant e los altres faents lo dit homenatge al dit Rey qui fo o al dit comte reebent per nom de aquell Rey. E dix que och al dit Rey ab cor de no servar lo li.

Interrogat si preseren lo sou nels fo liurat per ma del dit comte. E dix que no mas lo dit Rey dona albara al comte que li donassen CCCC mil morabatins mas non hac sino CCC mil L dels quals hac aquest deposant LX mil e alscuns mes avant que no li recorda.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona fes en la cambra ab lo dit Rey qui fo de Castella ara con sen devia anar e partir de Xibilia e quel ajudas a armar. E dix queu havia oyt dir al dit comte o a altres.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte aconpanyas lo dit Rey con parti de Xibilia. E dix que no.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte demanas ne hagues guiatge del Rey don Enrich ne del consell de Xibilia. E dix que es ver que hac guiatge del Rey Enrich lo qual li procura aquest deposant e encara hac seguretat del consell de Xibilia que en lo tractament quis feu entre lo dit Rey Enrich e la ciutat fo lo dit comte conpres.

Interrogat perque lo dit comte demanava los dits guiatges. E dix que lo dit comte havia dit a aquest deposant que volia los dits guiatges per ço con se duptava del Rey Enrich qui havia fet alciure En Bernat son pare segons que al dit comte havien dit.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte sen volgues fer anar sa muller e sos infans en Castella. E dix que no salvant que oy dir quel dit comte havia promes al dit Rey qui fo de metreli un seu fill en resena per lo dit seu rescat que deya que havia tractat ab lo dit Rey.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que En R. de Gurb sia stat en Xibilia ne per que. E dix que noy sab als salvant que oy dir quel dit R. era stat a Tudela de Navarra e que havia tramesa una letra al dit comte en que li feya saber con son pare En Bernat de Cabrera era mort.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que Nanthoni dez Vivers fos trames per lo dit Rey de Castella ne per lo comte Dosona a la Darassana de Xibilia et vescomte de Ylla ab letres del dit Rey e del dit comte. E dix

que oy dir al dit vescomte e altres que Nanthoni dez Viver hi era vengut a ell per tractar de son rescat mas que no sab ne oy dir si vench ab letres del Rey e del comte o no.

Interrogat si lo dit deposant es stat demanat ne forsat de fer testimoni de aquest fet en Castella en poder del Rey don Enrich o daltra persona. E dix que no ha fet negun testimoni ne deposicio que sia scrita en Castella que aquest deposant sapia. Be es ver quel Rey don Enrich demana aquest deposant de la preso de Medes e aquest deposant li respos que entenia que en la dita preso lo dit comte no tingues negun tort mas no sab ne conegue que sescrivis ne aqui hagues negun scriva nen feu negun sagrament sino queu dix per sa plana paraula.

Et fuit sibi lectum et perseveravit.

Die jovis XVII die septembris anno predicto.

Simon Major de Mallorques de la conpanyia den P. do Conomines testimoni jurat et interrogat sobre les coses dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. E primerament fo interrogat si aquest testimoni es stat a Bordeu e a Bayona no per quant de temps et dix que och be per XIV meses o entorn e que ha tro a XIII dies que parti de Bayona e stant aquest testimoni a Bordeu oy dir segons que dix.

Interrogat quel comte Dosona era stat pres a Bayo-

na per lo mayre de la dita ciutat de Bayona et que daquella preso no fo delliurat tro lo Rey don Pedro qui fo de Castella fo aqui. E decontinent que aquell Rey fo a Bayona lo dit comte fo lexat de la preso empero hac a metre en poder del princep de Gales per resena un fill seu apellat Bernat lo qual encara es per resena en poder del dit princep.

Interrogat dix en apres que stant aquest testimoni a Bayona viu quel dit comte Dosona anava et venia de Bayona a Ortes e viu encara quel princep de Gales ab diverses barons foren a Bayona et tingueren gran parlament ab lo dit Rey qui fo de Castella. E que en aquella saho lo dit comte era a Bayona e parlava fort soven ab lo dit Rey qui fo e era fort familiar seu et de ses conpanyes segons que aquest testimoni viu. E axi matex viu quel dit comte convida Marti Lopez e lo comenador e Cabessa de Vaques qui son de casa del dit Rey qui fo de Castella et amichs seus e que tots jorns aquell comte era en la posada del dit Rey parlant e stant ab ell et ab ses conpanyes aytant con stech en Bayona.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque ne per quina raho lo dit Bernat esta en resena en poder del princep de Gales. E dix que noy sab res mas que oy dir quel tenia tro que hagues declarada la questio que era entre lo dit Rey qui fo et lo dit comte Dosona lo qual Rey demanava al dit comte X mil dobles que havia dades a ell et a don Pedro de Luna et a vescomte Dilla.

FIN DEL TOMO TRIGÉSIMO SEGUNDO DE LA COLECCION, PRIMERO DEL PROCESO CONTRA BERNARDO DE CABRERA.

COLECCION

DE

DOCUMENTOS INÉDITOS DEL ARCHIVO GENERAL

DE LA

CORONA DE ARAGON,

PUBLICADA DE REAL ÓRDEN

POR

SU ARCHIVERO,

D. Manuel de Bofarull y de Sartorio.

Tomo XXXIII.

BARCELONA:
EN LA IMPRENTA DEL ARCHIVO.
1868.

COLECCION

DE

DOCUMENTOS INÉDITOS DEL ARCHIVO GENERA

DE LA

CORONA DE ARAGON,

PUBLICADA DE REAL ÓRDEN

POR

SU ARCHIVERO,

D. Manuel de Bofarull y de Sartorio.

TOMO XXXIII.

PROCESO

CONTRA BERNARDO DE CABRERA,

MANDADO FORMAR POR EL REY DON PEDRO IV.

PUBLICADO DE REAL ÓRDEN

POR

D. MANUEL DE BOFARULL Y DE SARTORIO,

Archivero de la Corona de Aragon.

Tomo II.

BARCELONA.

EN LA IMPRENTA DEL ARCHIVO.

1867.

DP
124
.C69
v.33

Dunning
. Sieso Pedro
5.19.54
86628

La materia con que se da principio á este segundo tomo no debe ser considerada como correspondiente á una nueva serie de actos judiciales de las que se incluyen en el proceso, sino como continuacion de la que se encuentra en las últimas páginas del tomo primero. El número de estas señalado para cada volúmen de la Coleccion obliga á distribuir de esta manera el original, y asi podrá hacerse cargo el lector de que la primera fecha y diligencia que van á continuacion, se encuentran en el códice, sin separacion alguna, inmediatamente tras de la carta con que se da fin al tomo que precede.

—

Post hec die jovis XIX die julii anno predicto dictus procurator fiscalis tradidit mihi dicto notario et scriptori hujus processus litteras sequentes apertas que fuerant misse dicto domino Regi quasque requisivit in presenti processu inseri quarum litterarum tenores sunt hii qui sequntur inferius.

Et primo unam litteram que eidem venerabili Petro ça Costa dirigitur ex parte nobilis vicecomitis Castriboni cujus epigrama est talis Al molt honrat e molt car amich nostre Senyor En P. ça Costa. Tenor autem ipsius littere sequitur per hec verba.

Senyor molt car amich. Fas vos saber que vuy he reebudes letres del comte de Foix et de dos amichs meus de les parts della les quals jo en sa forma tramet al Senyor Rey perque ell puxa veure ço que en aquelles se conte perque placia a vos de veure aquelles e con vistes les haurets les provisions que a vos parra esser faedores sobre ço que en aquelles se conte si nulles coses vos plaben que per vos fassa fet mo saber. Data a Perpenya a XXVII dagost.

Lo vescomte de Castellbo senyor de Novalles.

Item quandam aliam litteram que dicto nobili vicecomitti Castriboni dirigebatur cum subscripsione sequenti Al molt haut e poderos senhor mossen En Roger comte de Foys por la gracia de Diu vescomte de Castellbon e senhor de Navalles. Tenor autem ipsius littere sequitur sub hac forma.

Mon car e redoptable senyor. Vistes he vostres letres en les quals me fets a saber que vos etz en bona gracia e amistat ab lo Senyor Rey e ab la Senyora la Regina. E que vos etz en bon stament de la persona e vostres conpanhes benedit ne sie Diu de les letres mon car senyor que havets feytes a mossen de Foys me platz fort car jo enti que et sia crialonguer ab lo prince. Les noeles de part dessa be enti que najats audit partida e son que mossen En Bertincat de Labric e mossen En Gassion deu Castet lan corrut a Tholosa e han pres de bons borgues e de bones borguezes et gran colp dautres gens. E lo duc Davio es a Tholosa e fa gran amaç per getar los deu pays o per combatre ab lor car etz son entorn den Castet Sarazin. E Ramonet e Berbeder hi son anats. Mon car senyor lo Rey de Castella deseretat es aribat a Bayona e es anat enta Herba favera on lo prince era. E ditz hom que et fa gran amaç e ditz hom que ha bey tres milia lançes. E tot lo mon de arches. Lo Rey de Castella done a homi darmes XXX florins per mes a gran acorement segont les persones e paga per III mees. E ha trames per tot lo pays segont ques ditz a tot hom qui vulle gatge.

Lo comte Dosona es fora de preso a Bayona mas que hi lexat lo fill e tanbe que hi torni. E ha agut granes naves e aspies ab lo Rey de Castella que solie esser. La causa perque nols se mas quant jo ac sabere von certificare. Mossen En Roger vostre frare que

es passat açi mas a aysi dit. E lo procurayre que men ha scrivit. Mon car Senyor deu feyt deu comte de Comenge jo. . . . .

Item quandam aliam litteram cujus suprascriptio est talis A la molt noble senyora la vescomtesa de Cabrera. Tenor autem ipsius littere sequitur per hec verba.

Senyora sapia la vostra noblea que anant per mon cami faent la via de Sebilia trobe per noves certes quel marques era partit de Sibilia pense en mi que si anava a Sibilia noy trobaria lo marques que seria enbargat de fer ço perquey anava majorment que no sabia res del senyor comte e axi mateix que ab lo marques sabria noves del comte axi que fiu la via de Toledo e passant per lo terme de un castell que ha nom Mora fuy pres dient que era frances e que era aspia e açо per tal con los franceses sen tornaven de Sibilia axi quem devien matar sino per un capella quem conexia del temps del Rey Namfos e que li havia fets grans plaers en Algezira Dalfadra. Aquest capella era avonclo del alcayt del castell per aquest capella yo fuy restaurat a mort e tornarenme tot ço del meu e anemen a Toledo lo jorn vespra de Sent Johan aqui trobe con lo marques faya la via de Çamora per lo cami de la plaça don a de Toledo a Çamora VII jornades e fiu la via de Çamora hon aconsegui lo marques a III legues

de Çamora hon ach gran plaer ab mi con me viu e con ach lesta la vostra letra e yo li hagui dit mon parer dix me les paraules seguents Yo he fet ab lo Rey don Anrich tot ço que fer se pot ne deu sobre los affers del comte ço es que yo he fet fer proçes ab notari publich e ab testimonis bons en com lo comte es estat ab lo Rey Darago aquell que esser devia et no esser ver res de ço que li posaven lo qual testimoni ha fet don Pedro de Luna e Marti Anyis en la ciutat de Sibilia e molts daltres bons testimonis ab aquest proces lo Rey don Anrich deu trametre I cavaller al Rey e ab cartes de prechs que li torn la terra e tot ço que era del pare.

Item que lo Rey don Anrich e lo marques ab los amichs havian acordat quel comte sen anas a Fox per tal con seria pus pres del Rey Darago per fer ab ell sos tractaments e ab aço lo comte e lo vescomte de Ylla e En Bertran Dalbi vansen en Fox. Senyora aquestes son les paraules del marques e de present feu me resposta a la letra vostra e feu me letres al comte de Foix he partim del marques per venir en Foix e quant fuy partit del marques ha una legua van me exir IV homens e III de peu e robaren me tot ço que portava axi que romangui en camisa aydam Deu com non degollaren et tornemen al marques e al prior de Sent Johan don hagueren desplaer de ço quem havien fet. Lo prior dix al marques que ell me faria tornar ço del meu per ço con lo loch hon me robaren era del prior e lo marques dixme quesperas cobrar ço quem havien tolt. En aquest temps pasaren III setma-

nas dins lo qual temps cobre I juber tan solament e perdi tot lals lo marques donam per ancessio parti del marques en Hestorga qui es a III jornades de Sent Jacme. Lo jorn que yo parti Destorga atrobe I hom quim dix bones noves de la terra e que era en aquell estament que era quant yon parti de la qual cosa senyora hagui gran e molt gran plaer. Senyor no scriu a mosenyor En Berenguer car no he espay e axi mateix quen pens que li trametets aquesta. Senyora yo men vaig a Foix segons quel marques hordena que fos lo meu nom no dit car bel sabets. Comanme molt en vostra gracia e merce. Dada a XII dagost en Calatayu.

Item quandam aliam litteram cujus epigrama sive subscriptio est talis A la nobla madona la vezcomtessa de Cabrera. Tenor autem ipsius littere sequitur per hec verba.

Madona vostra letra he reebuda he entes ço que en aquella me havets fet saber e ço que En Garcia Valero scuder vostre mà dit de part vostra sobre los affers del comte Dosona vos respon que en aquests affers del dit comte e en tots altres qui fossen honor e ben vostre e sua me tench per dit e per tengut de valer e endreçar lo e pendre aquells per lo gran deute que entre vosaltres e mi es axi con faria si eren affers meus propis. E sobre aço he parlat largament al dit scuder vostre e dita ma intencio prech vos quel vullats creure

: ço que de ma part vos ne dira. E si negunes coses adona vos plaen que per vos faça scrivits me fran- ›sament. Data en Castro nuno sots mon sagell secret 1 dies de juliol.

Lo marques de Villena e comte de Ribagorça e de enia.

Item quandam aliam litteram cujus epigrama sive ıbscriptio est talis Al honrat senyor En P. Rossell· enor autem ipsius littere per hec verba sequitur.

Senyor En P. vostra letra he reebuda de la qual he gut gran plaer que se que sots sans. Sapiats Senyor e lo senyor comte e la senyora e tota sa companya n sans merce a Deu. Faç vos saber que lo senyor mte ha feta la pau del princep e de mossenyer En ›ix per la qual cosa los nostres affers ne valen es.

Item sapiats que mosenyer tramet al Senyor Rey lo be Doloro per los nostres affers si a Deu plau sera majorment con lo senyor comte se obliga a escusar fe si james cavaller al mon ach qui la escusas ell si vol scusar de tot ço que james han posat ne carre- at perque tot hom se pensa que lo Senyor Rey no era tan desconexent que no li fasa justicia en cas que o la vulla fer tendrahi altra manera per via que la rra haura senyor axi con deu.

Item sapiats quel princep e monsenyer de Foix deuen haver vistes lo jorn de Omnia sanctorum per refermar la pau e lo princep partinch Dachs hon seran a les vistes sen va ab lo Rey don Pedro e ab linfant de Mallorcha sen van en Castella ab gran poder de gents darmes.

Item sapiats quel duch Danjou fa gran ajust que si lo princep hic era partit que li correra la terra.

Item sapiats senyor que aci han noves que lo Rey Anrich nos fia en los seus cavallers pero les conpanyes del Rey Pedro que havia trameses de Bayona a la frontera de Castella sen son tornats car lo Rey de Navarra nols ha jaquits posar de la qual cosa lo Rey Pedro sen senya e sen dona de la palma al front con los viu tornar a Bayona perque trets ne ço queus parega car aci moltes sen dien majorment castellans e angleses car ja han partits los regnes de Castella e Darago e de Mallorcha. Altres noves noych ha mas queus prech quem comanets en gracia de mosenyer En Berenguer e quem saludets En P. Siurana e Narnau Rovira e tots los amichs. Prech vos senyer que haja recapte aquesta letra a Na Cathalina. Prech vos senyer que entre tots preguets lo prior de Rocha rosa que Na Catalina haja una fadrina de les sues si mester la haura. Dada a Hortes a XXIX de octobre.

Gran Valero apparellat a vostre plaer.

Item quandam aliam litteram cujus subscriptio sive epigrama est talis A mon car cosi lo vescomte de Cas-

tellbon. Tenor autem ipsius littere sequitur per hec verba.

Car cosi vistes havem vostres letres e pregam vos tant con podem que vistes las presentz vengatz a nos ab les gents deu Rey Daragon car sapiatz que nos no havem poyug dar çoit ab lo prence e axi medeix vos pregam deu feir de . . it que no von entremetatz cum promes nos havetz ni deu cambi que entenem quen voletz far car cum sabetz aquest loc se thiey de meu fiu e per so vos non podetz ni devetz mudar en autre man en nostre perjudici dautre part vos navem feit crompe de part dessa de la comtesse Dozona quiu vos ha venut per certe some perque vos pregam que de. . . . . . no vos entremetatz si mistemps voletz ren far per nos e credetz a mossen G. . . . . del Palau de so que vos dira de part de nos cum faretz a men propi persone. Diu sia garde de vos. Scrita a Ortes lo XXIII die de octobre any MCCCLXVI.

Lo comte de Foixs.

Item quandam aliam litteram cujus epigrama sive subscriptio est talis Au notre amat Roger de Castelbon. Tenor autem ipsius littere sequitur per hec verba.

Lo comte de Foixs.

Rotger. Vistes havem tas letras e mandam te que not parques dequi on es per aurer que nulhe persone te dixes sino que bisses notre mandament. Mas que guardes ben lo casteg e no dabtes car nos garderam ben ta honor cum autre vetz tavem scrit en so te garda que no falhis. Diu sia ab tu. Scrita a Ortes lo XXIII jorn de octobre any MCCCLXVI.

Item quandam aliam litteram cujus epigrama talis est Sacre Regie Aragonum magestati. Tenor autem ipsius littere sequitur per hec verba.

Molt alt e molt poderos princep e senyor. Sapia la vostra Reall magnificencia quel honrat En Bertran Dalbis es stat assi a Perpenya e hang dites alscunes paraules les quals senyor havem fetes metre en scriptura e en la fin de la dita scriptura per ço que no pogues naguar havem la fet scriure de sa man propria alscunes paraules e posat son propri sagell segons que en I quintern de paper lo qual senyor vos trametem porets senyor veer largament nous maravellets senyor sil dit quintern no es scrit axi con degre cor era vespre e erem en loch apartat e secret e no volguem haver lum. Scrita a Perpenya a XXX dies del mes de vuytubre.

Senyor

Los vostres humills servidors e sotzmeses P. G. dez Stanybos lochtinent del portant veus de guovernador e Jaspert de Treguran besaments de mans e de peus se comanen seny o en vostra gracia e merce.

Item produxit dictus procurator fiscalis quandam aliam litteram que dicto domino Regi dirigebatur cujus epigrama seu subscripsio erat talis Sacre Regie Aragonum magestati. Tenor autem dicte littere sequitur sub hac forma. (Es la misma que antecede.)

Item produxit dictum quinternum de quo fit mencio in littera preinserta quem requisivit in presenti processu et adjungi et affigi qui fuit hic afixus cujus tenor est hic qui sequitur inmediate.

Lany de la nativitat de no sre Senyor MCCCLXVI a XXVII de octobre. Lo honrat En Bertran Dalbi doncell del regne de França personalment constituit en presencia dels honrats mossen En P. G. Destanybos loctinent del portant veus del gobernador de Rosseyllo e de Cerdanya e mossen En Jaspert de Tregura cavalers e conseylers del Senyor Rey. Dix e explica denant ells que ell axi con aquell que era de casa del Senyor Rey raccion a V bestias e amana lo dit Senyor e bonor de son regne lus volia recitar alscunes paraules. Els dits

honrats mossen En P. G. e Jaspert de Tregura dixeren quels pleya molt. El dit honrat En Bertran Dalbi explica axi con se seguix.

E dix que enguany ab la sua companyia el seu ana en Xibilia e feta la reverencia al Rey Anrich el seu ana veer lo comte de Denia que era en Cibilia e aquell die el sa dina ab lo dit comte e aquell die apres dinar lo comte Dosona el vescomte Dila faeren gran festa e bela cara en aquest tant quel dit vescomta lo convida ques dinars ab ell sentdeman la qual cosa aquest feu e aquell matex die lo dit comte convida aquest a dinar al endema e apres dinar lo dit comte parla ab aquest sobre la mort de son pare e quel Rey de Navarre era estat causa e occasion de la dita mort e demana en aquest si en neguna guisa aquest e als altres conpanyons lo volrien servir contra lo dit Rey de Navarra per vengar la mort de son pare e aquest veent quel Rey de Navarra no era amich del senyor Rey Daragon ne del comte de Fox atorguali que hoc per si e per sa conpanya paguant li certa quantitat dargent e dixli que la conpanya de aquest era trop pocha e que agues de la altra conpanya de guastos e aquella vegada aquest ana a parlar an Bernat de Lasala et Guilamet de la Verdura e ab lo bort de can Pena e ab lo Limosi e ab lo senyor Dalbaterra que dix que en sa persona ell no davia dampnatge al Rey de Navarra. Lacort fo aquest. Quel dit comte donas a tots aquests XXXIV mil florins e en aquest per sa persona III mil florins e que anassen en Navarra ab ell fer guerra IV meses al Rey de Navarra e pas-

sats los dits IV meses quels paguas per aytant con mes avant los volgues.' Es ver que segons quel dit comte Dosona ha dit en aquest depuys de sa bocha el nols volia contra lo Rey de Navarra ans quant se fos lunyat de Sibilia una jornada el sen volia anar seguir lo Rey Pere de Castela per fer guerra al Rey Anrich car dins Sibilia ell no volia esplicar que per aço los volgues mes que ho deya per escusa seva. El Rey Anrich sabent quel dit comte tractava ab aquest de haver conpanyia manali que no sen entrameses car si sen empetxava el conexeria que mal li sabria e sobre aço lo dit comte vench en una esgleya apelada Sent Marcho en la qual aquest els altres de sus nomenats eren e parla ab ells dient que no podia complir so quels havia dit con no hagues la moneda de present e per ço cor lo Rey Anrich li havia manassat e sobre aço ells se partiren. E lendeman lo dit comte trames a aquest un escuder castela que anas parlar ab ell la qual cosa aquest feu el dit comte dix en aquest que aqui havia vengut I veylet apelat Parrot de part del comte de Fox e que portava en aquest una letra de creença del dit comte la qual letra lo dit veylet dona a aquest e li dix la creenssa e les paraules de la creença eren que en tot so que aquest pogues ajudar lo dit comte Dosona en sa deliura que ho faes. E apres le dit comte Dosona pregua aquest que li faes conpanyia entro al comte de Foix que era a Ortes e aquest respos que no podia fer sens gran dampnatge seu e finalment acordaren en dos que aquest lo aconpanyas entro a Ortes el dit comte promes en aquest se fe de son cors ab sa-

grament e omenatge de donar en aquest dins IV dies apres que fossen a Ortes MD florins e aquest li feu sagrament e homenatge de ferli conpanyia e tenir la fe entro a Ortes. E tots ensems ab lo vescomta Dila partiren de Sibilia e vengren sen a Burgos e quan foren aqui aquest el dit comte partirensen tenent lur cami en I loch apelat Castro Dayguo el dit vescomte sen ana vers Aragon. E quant foren al dit loch de Castro lo dit comte va dir en aquest que ell lo faria gran senyor e gran maestre e aquest li respos que li dixes la forma e manera e ell dix que si faria mas que ho tengues secret. Aquest respos que volenter. El dit comte dix a aquest si vos volets tractar de haver conpanyas al Rey En Pedro contra lo Rey Anrich ab certs capitolls de part sua que portas al dit Rey Pedro qui era en les parts de Gualicia que ell era segur e cert quel Rey Pedro li faria ben e profit. E sobre aço aquest li dix que volenter iria ab que li dixes les causes els capitols quins eren e ell feu escriurer les letras els capitols per alcun apelat Johan Guonsalvis. Els capitols eren aytals.

Quel dit comte sescusava al dit Rey Pedro quar no sen era anat ab ell per ço cor los catalans presoners que eren en Sibilia nol volien seguir e que quant lo dit comte sen volia anar ab lo dit Rey el troba lo portall de la vila barrat e gran rumor a la vila e per aço ell sescusava cor nol havia seguit.

Lo segon capitoll era quel dit Rey partis de Gualicia al pus tost que pogues e que anas al princep de Guales car perill era que ses gents lo traissen.

Lo terç capitoll era ques guardas de Martin Lopis comanador de Cantara e dels Cabessas de Vaques e daltres los quals havien tractament ab lo Rey En Rich de liurar lo dit Rey Pedro al dit Rey En Rich e que aço sabia lo dit comte per bocha del dit Rey En Rich que li ho havie dit en Sibilia.

Lo quart capitoll era que ell se podia fiar al comanador Johan Dente e a Matheu Ferrandis.

Lo quint capitoll era que tractes matrimoni ab la sua fiyla major ab la I dels fils del Rey Dangleterra e quel faes Rey apres sa vida e que tractes matrimoni ab Dantelo de la segona fiyla. E quel dit comte tractaría de laltra fiyla ab lo fill del comte de Fox e que ell li donas la terra de Biscaya ab II milia florins.

Lo VI capitoll era quel dit comte Dosona havia parlat ab lo maestre de Calatrava en un loch apelat Almagro e ab alcun altre que fo presoner de Bernat de Lasala e ab molts daltres los quals tendrien la veu del dit Rey Pedro si entrava en Castela.

Lo VII capitoll era quel Rey Pedro tractas ab lo Rey de Navarra que donas pessatge a III mil homens a cavall qui devien exir de Castela per anar al dit Rey Pedro en Guascunya e que per honor del dit Rey lo dit comte Dosona era apeylat de fer pau ab lo Rey de Navarra ab que lo dit Rey de Navarra lo asseguras que de aqui avant no li tractas per damnatge.

Lo VIII capitoll era que per ço quel dit Rey Pedro se confias del dit comte e de ço que li feya saber que ell era apereylat de meter en poder seu en raenas los

fils e filas seus e que estaguessen la on estaven les filas del dit Rey.

La qual letra e capitolls lo dit comte mostra en aquest preguanlo que ab la dita letra e capitolls anas en ves lo dit Rey Pedro que era en Gualicia e aquest respos que pauch li costava de nodrir e guardan que aquest havia estat ab lo Rey En Rey e en son servey e la malicia del dit Rey Pedro respos que noy portaria lo peu de la qual resposta lo dit comte fo molt irat.

E apres partent del dit loch anarensen a Bayona el mayna del dit loch havia manament que tot hom que vengues de les parts de Casteyla fos pres e quant lo dit comte fo de jos lo pont de Bayona fo li manat que calas la vela cor anaven per mar ab una pinassa e per ço cor no volch calar fo seguit e pres a una legua de Bayona e aquest ab ell e aquest fo mes en una torra el dit comte hac la rest del castell e la rahon perque lo dit comte sen possava axi cuytat era per paor dels navarros e abans quel dit comte agues resposta del princep qui era a Bordeu sobre la sua deliuranssa nel comte fos deliurat lo dit Rey Pedro fo arribat a Sent Sebastian que es port de mar el dit Rey trames una letra al senescall de Quitania e al mayna de Bayona quel dit comte no partis de Bayona entro que ensems aguessen parlat e apres alscuns dies lo dit Rey ab letra mana al dit comte que el entraria a Bayona e que li fos defora. La qual cosa lo dit comte fer no poch car

avia bestras el dit Rey entra e posa a preycadors el dit comte encontinent ana a ell e parlaren ensems en la cambra mas nos sap ques parlaren e en aquell VIII dies quel dit Rey se atura a Bayona quiscun die III vegades los dits Rey e comte ensems parlaven de conseyll sens altres qui noy foren presens e passat los dits VIII dies lo dit comte sen torna a Ortes e trames son fill al dit Rey e segons que aquest oyi dir al dit comte el la havia trames son fill en raena per argent quel dit Rey li demanava. E dix aquest que segons que ell creu e es veu comuna lo dit fill hi es per raena e no per argent.

E apres VII ho VIII dies quel dit comte hac estat a Ortes lo dit comte sen torna a Bayona al dit Rey Pedro e aquest ab ell per paguar sa finança e veye quels princep de Guales el Rey Pedro el Rey de Navarra el dit comte ensems tot dia havien parlaments e conseylls. Es ver quel dit comte Dosona hac tractament ab Sacle e Oulent capitans e ab altres capitans que en caç quel Rey Pedro el princep no savenguessen que dit comte paguas certa quantitat dargent del dit Rey Pedro als dits capitans e quel dit comte fos lur capitani major e que en nom del infant de Mallorcha ell faria guerra en la terra del Rey Daragon e aquestes coses oyi dir aquest als dits comte e capitanis en la esgleya de preycadors de Bayona.

E aquest veent totes aquestes coses pres comiát del dit comte dient que sen volia anar en sa terra. El dit comte pregua aquest quel esperas III dies e tornar sen hia ab ell a Ortes e apres los dits III dies lo dit comte

sen torna a Ortes e aquest ab ell e lavors altre vegada pres comiat del dit comte. El comte veent que aquest sen volia anar e tamen se que no sen tornas en Cathalunya va tant fer ab comte de Foix quel dit comte lo feu aturar per escusa de la sua guerra e del princep e aquest veent que no sen podia ben partir trames letres al Senyor Rey e a la Senyora Regina per lo missatger del comte de Fox que ha nom Possent e la tenor de les letras era aytall.

Mon car senyor e molt reduptable. Humiliant ma a la vostra reyall magestat sapia la vostra reyall magestat que yo son estat pres a Bayona e sapiats mon car senyor que jo se gitan vos de causas sobreels fets del Rey Pedro e del comte Dosona los quals fets yo nous guos escriure per letra mas placius quen trametats En Bellescar ho altre de quius confiets al qual yo otificare totes les coses e trametets ho axi con sil trametiets per missatgeria al comte de Fox e aquestes letras foren toltas al dit missatger per conpanyas del dit comte e vescomtessa Dosona ab consentiment del comte de Fox en I loch apelat Olaron. El missatger quant fo tornat dix en aquest que ell havia donades les dites letras al dit Senyor Rey e quel dit Senyor li havia dit que dins breus dies el li trametria resposta per un porrer e apres V ho VI jorns vench al loch Dortes un porter apelat P. e aquest demenal si li portava resposta ne altres paraules del Senyor Rey que respos que no de la qual cosa aquest fo maraveylat. E apres alscuns dies mestra Bernat de Lurus scriva del comte de Fox dix a aquest Bertran quinas letras son aque-

xas que tu tramets al Rey Daragon e aquest respos que no nagunes. El dit scrivan dix que si fasian e dix la tenor de les letras de cor en aquest e a aquest conech lavors quel Senyor Rey no havia haudas les dites letras e ab lo dit porter ensems qui era present a les dites paraules anassen al dit missatger e demanali qui li havia fetas las letras e ell respos que al Rey les havia donadas e aquest replica dient que mantia ans les havia donades a la comtessa Dosona e preslo per lo cabes volent li donar ab lo contell el missatger anassen a la dita comtessa e feuli clams de aquest e la dita comtessa anassen al dit comte de Fox e preguall que aquest fos pres per ço que no pogues venir de ça al Senyor Rey Daragon axi que aquest fo pres e mes en una torra e apres III jorns aquest fo gitat de la torra e mes en una cambra e con mossen Nar Despanya e altres preguassen lo dit comte de Fox que gitas aquest de preso lo dit comte respos que tant nera instat per los dits comte e comte Dosona que noy podia als fer. E apres XV dies vengren les conpanyias de aquest e supplicarenli que aquest fos deliurat e a instancia de les dites conpanyias el fo deliurat. Empero hac a jurar en man del mestre del hostall del dit comte de Fox que res que aquest sabes dels tractaments del Rey Pedro e del comte Dosona no revelas al Rey Daragon. E ab aço fo deliurat e es vengut en aquestes partides.

E jo Bertran Dalbi afermi e dic totas las causas desus ditas e ser beras e de proar en la cort del Seyor

Rei Darago o de la lij dels reials de Fransa et encara mantenir las causas desus ditas per guaie de batala et aso ei escrivit de ma ma propria e sajelat de mon propi sajel ei meti mon propi nom. E de totas las causas de sus ditas e escritas fau sagrament e homenage per serva e mantenir a mosen Pei Guilem Destachos viguier de Rosilo loctinent de governador estipulant per lo Seyor Rei Daragon en poder den Arnaut Luques escriva del Seyor Rei.

Bertran Dalbi.

Divendres a XX de novembre anno predicto.

Lonrat En Bertran Dalbi donzell del Regne de França testimoni jurat et interrogat sobre les coses dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. E primerament fo li lesta la sua deposicio damunt dita e dix que perseverava en aquella. En apres fo interrogat si sab ne ha oyt dir que lo comte Dosona ajudas armar lo Rey En Pedro qui fo de Castella com se parti de Xibilia que sen ana ne si lo dit comte acompanya ne sen ana ab lo dit Rey o si sen devia anar ab ell ne per que romas. E dix que aquest testimoni estant en Xibilia con hi fo ab lo dit Rey Enrich oy dir al dit comte Dosona quel dit Rey qui fo li havia dat I bell cavall bayart lo qual aquest testimoni viu ab sella e ab fren e ab senyals de Castella e aquest cavall dona lo dit comte en apres al vescomte Dilla lo qual en apres

lo dona a Francesch Dolius. E que oy dir al dit comte que ell havia ajudat armar lo dit Rey qui fo en la cambra e vengueren alscuns homens per robar la cambra dels quals lo dit comte ab I venable ne mata I. E de continent tancaren la porta de la cambra del dit Rey e per una porta de una recambra lo dit Rey qui fo sen ana e munta en un ginet e lo comte Dosona acompanya lo dit Rey qui fo ab lo dit cavall e dementre lo acompanyava demanali que entenia a fer al qual comte lo dit Rey qui fo respos que ell sen volia anar en Anglaterra e viure con a mercader. E lavors lo dit comte dix al dit Rey que li soltas la fe que li havia promesa et lo dit Rey responent al dit comte dixli que be li plahia. E en apres lo dit comte stant ab aquest testimoni a Bayona e a Castro Dunyo de Ordiades li dix lo dit comte que despuys que ell hac armat lo dit Rey qui fo de Castella el lexa anar per los cathalans presoners que sen anassen ab ell aquell comte no viu lo dit Rey ne parla ab ell tro que fou en Gasconya. Be es ver que oy dir al dit comte Dosona que con ell fou anat parlar ab los cathalans presoners et li hagueren respost que no seguerien lo Rey don Pedro ell fo dacort que seguis lo dit Rey e axiu feu ço es que ell ana tro al portal de la ciutat de Xibilia e aquell troba tencat e no poch exir dafora per acompanyar lo dit Rey qui jan era exit car sin pogues esser exit ell lo haguera acompanyat e sen fora anat ab ell.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona fos en covinença naguna ab lo dit Rey don Pedro ne si era fet hom seu ne si lo dit Rey li havia fet ne-

gun heretament. E dix que oy dir al dit comte Dosona stant en Bayona que con lo dit comte era en Castella lo dit Rey don Pedro li havia donada tota la honor de Aguilar et ço qui ara es de marques de Billena e alscuns altres lochs de la frontera Darago dels quals no li membre les quals terres el lochs devia haver e pendre lo dit comte tantost con lo dit comte hagues mes en resenes en poder del dit Rey qui fo ses infants axi con lin havia promes e atorgat. E en apres oy dir al dit comte Dosona quel dit Rey don Pedro estant en Gasconya lo havia fet comte e li havia dats tots los dits lochs e quel dit comte havia acceptat lo don e li havia fet sagrament e homenatge de entrar ab ell en Castella e de servirlo be e leyalment e de liurar li I de ses fills dels quals li ha ja liurat I ço es lo major lo qual te lo Senyor de Prunyana ab sagrament e homenatge per nom del dit Rey don Pedro e no per lo dit princep ne per altre en nom dell. Empero no sab ne ha oyt dir de cert ques fos fet hom seu.

Interrogat si sab ne ha oyt dir al dit comte ne a altre que aquell comte hagues supplicat dit e demanat al dit Rey don Pedro en Xibilia o a Bayona o en altre part que li degues trencar les cartes de les covinences qui eren entre ells e quen degues manar a Matheu Ferrandiz que las tenia e dix que no.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona muntas en lestol del Rey qui fo de Castella con les IV galees nostres foren preses ne si ell havia neguna senyoria o manament en lo dit stol ne si preses les dites IV galees nostres lo dit comte qui continent feya

de si matex. E dix que ha oyt dir al dit comte diverses vegades que ell puja en lo dit stol desferrat e solt et quey havia comendament en lo dit stol e que quant les dites IV galees nostres foren preses serca cascuna de aquelles galees del I cap al altre ab la spaha en la ma per veure siy era lo vescomte de Cardona quel pogues matar e que no vengues null temps viu devant lo dit Rey don Pedro.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona stant pres en Castella ne solt que fo en Castella de la preso havia fetes alscunes convinences ab negun rich hom Darago ne de Cathalunya ne ab altres persones de ques pogues seguir dampnatge al Senyor Rey ne a la sua terra ne ab quals. E dix que a Bayona oy dir aquest testimoni al dit comte Dosona quel dit comte stant en Xibilia e don Pedro de Luna se havien fet sagrament e homenatge et fermades certes covinences les quals no li dix quines ne quals ne sobre que eren. E axi mateix oy dir al dit comte Dosona quel vescomte Dilla li havia fet sagrament e homenatge de venir ab ell en Gascunya e per esser ab ell a fer guerra la on la volgues fer e oy dir al dit vescomte que ell sen devia venir ab lo dit comte en Ortes e que si hi fora vengut sino que con foren a Burguos hac I missatge de Cathalunya appellat Griffo e encontinent los dits comte e vescomte acordaren quel dit vescomte sen anas en Cathalunya e axiu feu.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que lo dit comte haja fets tractaments ab lo dit Rey don Pedro ne ab linfant de Mallorques ne ab companyes de fer guerra ne

liurar lochs en Cathalunya ne quals ne ab qui hi devia venir. E dix que ha oyt dir al dit comte Dosona que ell havia fet tractament ab don Pedro de Castella e havia parlat e convengut ab Satla e Aulen angleses caps de conpanyes quel dit comte ab los dits caps e que fossen CCC o CCCC lançes ab ell e que sen venguessen a Hostalrich lo qual ja devien haver pres les gens del comtat e que faessen guerra aqui e correguessen tro a Barchinona e Gerona e tot le pays e que stablissen de companya mes Muntsoriu Argimon e a Castello e a Sant Fores e encara en totes altres forçes qui fossen entorn e apres que faessen guerra guerrejada contra lo Senyor Rey e ses gens. E encara oy dir al dit comte que linfant de Mallorques ab M lançes devia lavors entrar en Rossello e encontinent li devia esser liurat Illa e Canet e que ell faes guerra aqui de una part e lo comte Dosona deça e lo Rey de Castella qui fo en Aragon de la altra e que axi era estat avengut entre lo dit Rey e lo Infant e lo comte et que ab aço lo Senyor Rey ne ses gens nos sabrien hon sen anassen e que metrien tota la terra en tabustol. E quel dit comte empra aquest testimoni que fos capita de Hostalrich e dix encara a aquest testimoni quel jutge de Arborea farie venir prou forment e ordi a Blanes ab que totes aquestes conpanyes serien sostengudes de viandes. E en totes aquestes paraules eren presents los dits capitans e aquest testimoni era torsimany entre los capitans e lo comte per ço con no sentenien et no neguns altres.

Interrogat si sab ne ha oyt dir al dit comte o a altre

que negun rich hom de Cathalunya consentis en los dits affers. E dix que ell noy sab als sino que oy dir al dit comte que dels dits alfers ell se fiava molt en lo vescomte Dilla e En G. Galceran de Rochaberti e Bernat de Pinos los quals entenia que li ajudassen e sabia be que sino li ajudaven que no li vendrien contra ans en aquell cas li abandonarien lurs viles e forses en guisa quen haurien viandes e ço que obs vanguessen e que nols farien punir de mal. E que oy dir lo dit comte alscunes vegades parlar del vescomte de Rochaberti e a la ques tenia mal per pagat del vescomte car deya que havia fet son poder de jaure ab sa muller la comtessa mentre ell era pres en Castella mas empero aytant be sen feya alcun compte mas no tant con dels altres e que en special feya compte del vescomte Dilla. E en apres vehe a Ortes II vegades missatge ab letres del dit Bernat de Pinos que anaven al dit comte e quel missatge deya quel dit Bernat hi devia esser dins breus dies.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte hagues tractat matrimoni de la una filla del Rey don Pedro ab fill del princep de Gales e daltra filla ab doncello e daltra filla ab lo fill del comte de Foix. E dix que ja de ço ha deposat demunt en lo primer testimoni mas empero dix que era ver que stant aquest testimoni a Ortes oy dir a aquells de la cambra del comte de Foix quel dit comte Dosona havie parlat ab la comte de Foix del dit matrimoni li havie profert de part del Rey don Pedro LX mil dobles e que levas anar tota la sua gent en ajuda del dit Rey qui fo e quel dit

Rey daltre part pagar los ha lur sou e quel dit comte Dosona fos capita daquella gent. E quel dit comte de Foix respos que no faria res ans tench lo comte Dosona per un musart.

Dix encara interrogat que stant aquest testimoni en Xibilia viu Menroy de Tinabre castella qui se era empres ab be CCC homens a cavall per anarsen al Rey don Pedro a Bayona o la hon fos. E viu encara quel comte Dosona feu donar a Marti Anyis II mil peçes dor al damunt dit per Monroy per fer partir los dits CCC homens a cavall. E viu encara fer grans tractaments al dit comte Dosona ab lo dit Menroy en la ciutat de Xibilia nos sabe quins ne de que no.

Interrogat si stant aquest testimoni a Bayona lo dit comte Dosona trames negun al Rey don Pedro con era a Sant Sabestia et dix que och aquest testimoni e lo senyor de Prunyana.

Interrogat per quey foren trameses ne quines paraufes explicaran per lo dit comte al dit Rey qui fo de Castella e dix esser quel dit comte Dosona trames per missatgers seus lo dit senyor de Puyana e aquest testimoni ab letra sua de creença al dit Rey don Pedro qui era a Sant Sabestia e trobarenlo cavalcant riba la marina sus en una mula e aquest testimoni de part del dit comte presentada la letra de creença per vigor daquella explicar la creença al dit Rey la qual lo dit comte li havia comanada e la qual en acabament era aytal Senyor lo comte Dosona se comana en vostra gracia e ha entes que vos tenits per agreujat con nous havia seguit con partis de Xibilia eus ne anas con Co-

er Dies li ha dit de part vostra mi present e axi fou ço dix lo dit testimoni que lo dit comte havia fet contra sa fe per ço con nous havia seguit con isques de Castella. E lo dit comte senyor diu que es aparellat de scondir sa fe siy havia negun de casa vostra que digues lo contrari car con ell senyor parti de vos queus hac armat ana als cathalans e aragoneses qui eren stats presoners vostres que ab ell ensemps vos acompanyassen eus seguissen e nou volgueren fer e entretant vos Senyor fos fora de la ciutat. E lo dit comte Dosona volieus seguir mas troba les portes de la ciutat barrades e tancades e gran remor axi que no poch ne guosa exir defora.

Item que Marti Anyis li havia dit lo vespre que si ell vos aconpanyas dafora que vos li haguerets dat de la lança als pits. E axi mateix que no gosara passar per Portegal car havie pahor que no fos pres per lo Rey de Portegal que nol remetes al Rey Daragon a fi quen cobras la Infanta de Portegal filla sua. E per aquestes rahons ell nous havie seguit ne havia fet contra sa fe e siy havia negun que digues lo contrari que ell era apparellat de metrehi les mans. E era aparellat de servar vos les covinençes que ha fetes ab vos e promeses en Castella e per aquesta raho de metre en podér vostre en resenes sos fills. E dita aquesta creença lo dit Rey don Pedro respos que ell havia per excusat lo dit comte Dosona e que dins II dies ell seria en Bayona e parlarien ensemps e axis feu que tots dies veya aquest testimoni que lo dit Rey e comte Dosona eren ensemps III hores lo die e parlaven ensemps secretament

et lo dit Rey havie consell ab lo dit comte mes que ab nagun altre et lo dit comte manava lo dit Rey axi con se volia.

Dix encara interrogat que stant aquest testimoni a Bayona aquest testimoni dix al dit comte que no curas de la mort de son pare e que lexas aquells tractaments que feya mas que hom tractas que tornas en gracia del Senyor Rey e quel servis. E lo dit comte respos Bertran nom poria bastar lo cor de servir negun quin haja mort mon pare nel poria servir de bon cor ni li faria james res que li degues fer e daço no parlem plus. E en apres dix interrogat que estant aquest testimoni a Ortes viu be VII o VIII vegades anar lo dit comte a Bayona hon era lo dit Rey qui fo e vee que con lo Rey don Pedro parten de Bayona ana a Bordeu hon se feu lo parlament general ab lo princep lo dit comte ana a Bordeu ab lo dit Rey qui fo de Castella e fo si dit parlament.

Interrogat con ho sab e dix que per ço con lo viu partir de Ortes e tornar e aquells qui ab ell eren anats e tornats ho deyen publicament. E axi mateix ha vist que tot jorn anaven missatgers del comte Dossona al dit Rey e del dit Rey al comte.

Postea die sabbati XXI die novembris anno predicto fuit per dictum venerabilem bajulum generalem producta littera sequens.

Jo En Berenguer de Malla procurador general del senyor comte Dosona per vigor e per auctoritat de la mia procuracio guiy e assegur en bona fe e sens enguan vos Nestene Vedrier e vostres fills e En G. Cili e P. Tria e En G. Ponç e totes altres e sengles conpanyes vostres que puscats e pusquen anar venir e estar salvament e segura e sens negun embarch meu ne de conpanyes dels castells del dit senyor comte per tota la terra e jurisdiccio del dit senyor comte ne encare qui seua no sia. E aquest guiatge vull que dur XII jorns pus prop vinents e no mes avant. E en testimoni de veritat fas vos lo present guiatge sagellat ab mon sagell e fo fet al castell de Argimon divendres a XIII del mes de noembre del any de nostre Senyor MCCCLXVI.

Divendres a XVI de deembre del dit ayn.

Lo noble Naymerich de Sentelles testimoni jurat e interrogat sobre les coses dejus scrites de que sera interrogat dir la veritat que sapia. E primerament fo interrogat hon fo pres aquest testimoni ne per qui e dix que en lo loch de Magallo per lo Rey qui fo de Castella.

Interrogat hon fo manat pres e dix que a Tholedo hon estich pres entorn VI meses e puys a Almassa e final-

ment a Xibilia hon estech pres tota hore tro quen fo fora.

Interrogat si sab ne oy dir quel comte Dosona fos menat a Murvedre ne perque e dix esser ver que fo menat a Murvedre con aquest testimoni ho viu con lo tragueren de la preso per manarlo a Murvedre mas no sabe perque hi fo menat.

Interrogat si sab quel dit comte stant en Murvedre trames nagun en Cathalunya ne per que. E dix que oy dir al dit comte quey havia trames en Ramonich de Castellbell per saber son pare si era viu o mort.

Interrogat si lo dit comte Dosona ans que anas a Murvedre empra lo dit testimoni ne altres de esser en covinença ab lo dit comte per venjar la mort den Bernat son parc lo qual ell se pensava que fos ja mort o per altre raho. E dix esser ver quel dit comte estant pres en Xibilia ampra aquest testimoni e don Pedro de Luna e ffrare Artal vescomte Dilla e En Vidal de Blanes qui staven presos lavors ensemps ab lo dit comte Dosona que li ajudassen a venjar la mort de son pare en tot hom qui en aquella mort hagues cabut exceptat lo Senyor Rey e la Senyora Reyna e lurs infans. E que fet lo dit emprament aquest testimoni e los altres damunt nomenats atorgaren aço al dit comte. Empero ço que aquest testimoni atorga al dit comte feu mes per pahor que per amor per ço con se duptave que si lo dit comte era be ab lo dit Rey qui fo de Castella que nol malmesclas ab lo dit Rey e no lin vengues dan a la sua persona. E axi mateix se pensa aquest testimoni que per aquesta raho matexa liu atorgaren los altre ev paria be en lurs continents e en lurs paraules.

Interrogat si de aquesta covinença se feu carta ne neguna altra seguretat e dix que no sen feu carta mas ell e los altres damunt dits faeren sagrament e homenatge daço al dit comte Dosona.

Interrogat si lo dit comte apres que vench de Murvedre torna en Xibilia en la preso e dix que och que ferrat hi ana e ferrat hi torna.

Interrogat si lo dit comte isque depuys de la preso. E dix que apres que fo tornat de Murvedre stech pres alcun temps e puys con lo dit Rey qui fo de Castella feu lestol qui pres les nostres IV galees lo dit comte isque de la preso hon stava e munta en lo dit stol.

Interrogat si lo dit comte munta en lestol ferrat ne pres e dix que era desferrat mas que tota hora stech segons ques deya en guarda de II scuders de Marti Anyis.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque lo dit comte fo tret de la preso e muntat en lo dit estol. E dix que noy sab res neu oy dir mes que entre ells ne havia diverses pensaments.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte fos en lo dit stol con les nostres IV galees foren preses. E dix queu oy dir al dit comte.

Interrogat si sab ne oy dir quel dit comte Dosona restauras Naverso ne altres que no morissen ne que faes que a naguns altres fos dada mort. E dix que be ha oyt dir al dit comte que ell recapta ab lo dit Rey que Naverso no moris. De les altres coses noy sab nen ha oyt dir res.

Interrogat si apres quel estol del dit Rey fo tornat lo dit comte torna en preso. E dix que no ans anava per Xibilia cavalcant menys de ferres empero deyes que ab guardes anava e encara fora de Xibilia anant ab lo dit Rey per tot son regne hon quen anas e encarâ a cassa e en altres parts. E aço oy dir aquest testimoni al dit comte.

Interrogat si lavors con lo dit comte anava ab lo dit Rey desferrat per la forma damunt dita aquest testimoni ne don Pedro els altres presoners qui aqui eren preses foren affluxats de la preso ne gitats daquella. E dix que no ans staven preses e be ferrats e que per alcun temps abans lo dit En Pedro era stat menat a Tholedo pres e ferrat e aquest testimoni fo mes en lo aljub e puys apres daço lo dit comte isque de la dita preso en que era.

Interrogat si lo dit comte despuys fo tornat neguna vegada en preso. E dix que ara con les companyes entraren en Castella lo dit Rey qui fo vench de Tholedo e de Burgos e fo en Xibilia lo dit comte apres pochs dies quel dit Rey fo tornat en Xibilia fo tornat en la Darassana de Xibilia pres e ferrat.

Interrogat si sab perque fo repres e dix que oy dir al dit comte que per ço con lo dit Rey qui fo havia sospita del dit comte que no fugis.

Interrogat si lo dit comte isque de la preso ab los altres presoners ensemps o abans. E dix que abans que per alscuns dies e que lavors lo dit Rey lo solque de tot.

Interrogat si sab perque isque abans lo dit comte e dix que no.

Interrogat si sab ne ha hoyt dir quel dit comte Dosona apres que fo fora de la preso empras En Pedro de Luna vescomte Dilla aquest testimoni ne altres homens de paratge e de peu qui fossen en la dita Darassana de Xibilia que ajudassen al dit Rey qui fo a defendre sa persona e son regne. E dix que aquest testimoni no fo emprat per lo dit comte ans fo amprat per lo Rey qui fo de Castella o per part sua eu atorga per pahor que no moris retengue empero que no fos contra la persona del Senyor Rey e del senyor duch e de sos oficials e de sa bandera e de sa terra ne altre qui hi fos per lo dit Senyor Rey. Axi mateix que no sap que don Pedro ne lo vescomte fossen stats amprats per lo dit comte mas que axi mateix foren amprats per lo dit Rey axi mateix con aquest testimoni. E que oy dir que avans lo dit comte havia amprats alscuns homens de paratge mas no sab perque.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte ajudas armar lo dit Rey qui fo ara con sen ana nel acompanyas. E dix que noy sab als sino que oy dir a alscuns quel dit comte Dosona ajuda armar lo dit Rey con sen dech anar.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte hagues guiatge del Rey don Enrich e de la ciutat de Xibilia. E dix queu oy dir a molts.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit conte Dosona tractas ne endreças ab lo dit Rey qui fo de Castella que frare Artal moris. E dix que noy sab res mas

queu ha oyt dir a alscuns mas nou creu aquest testimoni que fos ver.

Interrogat si con lo dit Rey qui fo de Castella sen ana lo dit comte Dosona li dix si volia quel seguis ab los altres cavallers qui eren stats amprats ne havien preses diners per defendre ell ne sa terra. E dix que oy dir al dit comte que ell dix al dit Rey con sen dech anar: Senyor que manats fer a aquests richs homens ne a mi de ço queus havem promes. E lo dit Rey resposli. Ja veets en quin cas son e axi si volets anar anats si volets romanir romanits e fets quey vullats que jous absolch de tota prometensa quem hajats feta vos ne ells.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte sen volgues fer anar sa muller e sos infans en Castella per metrels en poder del dit Rey qui fo de Castella. E dix que noy sab als sino que apres que aquest testimoni es exit de la preso oy dir que eren a Ortes ab lo dit comte.

Dix encara interrogat si oy dir al dit comte que con lo dit Rey lo hac soltat de tot ell li besa la ma e li feu gracies per quel treya de preso. E lo dit Rey li va dir que de vuy mes si sen volia anar que sen anas e que romangues si volia romanir e quel dit comte segons que aquest testimoni es viyares respos al dit Rey aquestes o semblants paranles: Senyor ab vos vull anar o ab vos vull romandre segons quel dit comte dix a aquest testimoni.

Et fuit sibi lecta dicta depositio et perseveravit in ea.

Divendres a XVIII de decmbre del any dessus dit.

Johan Mercer mercader del loch de Oleron del comtat de Foix testimoni jurat e interrogat sobre les coses dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. E primerament fo interrogat si aquest testimoni era a Bayona con lo Rey don Pedro de Castella fo a Bayona. E dix que och.

Interrogat si avans quel dit Rey P. hi fos lo comte Dosona era a Bayona pres o a rescat o per quina manera. E dix que ja era lo dit comte a Bayona pres. La raho perque era pres no la sab de cert mas oy dir que per ço con passava sots lo pont de Bayona e no deya res a aquells de la ciutat fo retengut havent sospita dell.

Dix encara interrogat que sempre quel dit Rey P. fo a Bayona reques quel dit comte no isques de la preso sens voler seu e aço oy dir a aquells de la di a ciutat.

Interrogat si viu lo dit Rey P. ab lo comte Dosona ensemps e dix que och parlar e star ensemps moltes vegades secretament.

Interrogat si sab ne ha oyt dir de que eren lurs tractaments e dix que noy sab res mas que era pensament daquest testimoni e de molts daltres e aço per fama quel dit comte tractava una de II coses. La primera que fos desobligat de ço quel dit Rey li feya questio

e del arrestament de Bayona. Laltra que tractas que hagues companyes e que servis lo dit Rey e faes guerra per ell e quel dit Rey lo heretaria e li dara terra en Castella e que daço era fama publica en tota la dita ciutat de Bayona en cas empero quel dit comte nos pogues avenir ab lo Senyor Rey. Be es ver que ha oyt dir que con lo dit Rey Pedro parti de Xibila romas e era en certes covinençes ab lo dit comte.

Interrogat si sab quel dit comte havia mes en resenes son fill ne en poder de qui. E dix esser ver quel dit comte ha mes son fill Bernadi en resenes en poder del princep de Gales e sta en I castell qui es a IV legues de Bayona apellat Guissen.

Interrogat con ho sab e dix que per ço con ho ha vist.

Interrogat si sab perque lo dit Bernadi es en resenes e dix que noy sab res de cert mas be ha oyt dir a I fahedor daquest testimoni appellat Fartaner que ell rahonantse ab lo comte li dix aytals paraules o semblants: Senyor si vós ho voliets hom hauria alscuns servents qui per algun loguer emblarien vostre fill el traurien del castell el cobrariets. E lo dit comte respos que no sen curava que la menys ansia era que havia. E dix encara lo dit En Fertaner que en aquell cas viu lo dit comte fer molts tractaments e continuar ab lo dit Rey don Pedro. E veent los tractaments e la resposta del dit comte lo dit En Fertaner se maravella molt eu tench en mal senyal segons que tot aço compta lo dit En Fartaner a aquest testimoni.

Dix encara interrogat que stant aquest testimoni a

Bordeu oy dir a diverses persones moltes vegades e daço era fama publica quel comte Dosona tractava que si nos podia acordar ab lo Senyor Rey Darago que ab linfant de Mallorques e ab aquelles companyes que pogues haver faessen guerra e dampnificassen la terra del dit Senyor Rey Darago.

A XXVII dies de deembre anno a nativitate Domini MCCC sexagesimo septimo. In presentia domini Regis deposuit sequens testis.

Lo noble Nandreu de Fonollet vescomte de Canet e de Ylla jurat e interrogat en son propi fet e axi con a testimoni jurat en fet daltre dir veritat que sapia sobre les coses dejus scrites. E primerament fo interrogat hon fo pres ne si a la sua preso fo lo Rey de Castella personalment e dix que fo pres a Magallo e a la sua preso fo present lo dit Rey Pedro.

Interrogat hon fo manat pres e dix que apres que fo manat per diverses lochs fo menat finalment a Xibilia e mes en lo alcassar de Xibilia.

Interrogat si lo Rey de Castella stant a Murvedre trames al comte Dosona missatge e quel sen faes venir a Murvedre. E dix que och.

Interrogat con ho sab e dix que per ço con ho oy dir e viu con lo desferraren daquells ferres que tenia e li meteren pus leugers el liuraren a I hom quey era

vengut per lo Rey olim de Castella appellat Marti Martiniz.

Interrogat si sab o ha oyt dir perque lo dit comte fo trames a Murvedre e dix que no.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte stant a Murvedre trames negun en Cathalunya ne per que e dix que no.

Interrogat si sab ne oy dir quel dit Rey de Castella stant a Murvedre faes a saber al dit comte que lo Senyor Rey hagues fet morir En Bernat de Cabrera son pare. E dix que nou sabe ne oy dir tro quel dit hom sen mana lo dit comte que oy dir que En Bernat de Cabrera era mort.

Interrogat si sab ne oy dir con lo comte Dosona sabe la mort de son pare quins continents feu e dix que vee quel dit comte plorava e se arrapava la cara.

Interrogat si lo dit comte empra nagun daquells qui staven ab ell preses que li ajudassen a venjar son pare. E dix que och ço es aquest deposant Pedro de Luna Eymerich de Sentelles e ffrare Artal de Luna en aquesta manera ço es quels dix quel Senyor Rey a induccio del Rey de Navarra e de son ffrare li havia mort son pare lo qual era mort per l avalotament de gens per quels pregava que contra los dessus dits Rey de Navarra e ffrare seu e altres qui haguessen cabut en la mort del dit En Bernat pare seu e li ajudassen a venjar la mort del dit En Bernat exceptat lo Senyor Rey e la Senyora Reyna e sos fills e altres de que lur fe ne valguessen menys. E aquest deposant ab los altres ensemps damunt emprats atorgarenho al dit com-

te de ajudarli a venjar la mort de son pare contra tota persona exceptats lo dit Senyor Rey e la Senyora Reyna e sos fills e tots altres de que lur fe valgues menys e encara exceptat lo comte de Trastamara per ço con sabien que era en servey del dit Senyor Rey e de la cosa publica.

Interrogat si sab ne oy dir al dit comte de quals persones se clamas lo dit comte que li haguessen avalotat lo dit pare seu per la dita mort e dix que no de neguns altres sino dels dits Rey de Navarra e de son frare.

Interrogat si lo dit comte empra aquest deposant e los altres damunt d ts ensemps o departidament e dix que tots ensemps los ampra de la dita ajuda.

E dix encara mes interrogat que tots ensemps li prometeren fer la dita ajuda e que per seguretat daço lin feren sagrament e a son viyares homenatge mas no li recorda be.

Interrogat quins foren presents e dix que no neguns altres sino los dits amprats e En Vidal de Blanes.

Interrogat si de la dita seguretat se feu naguna scriptura publica e privada e dix que no.

Interrogat si lo dit comte vinent de Murvedre e fo en Xibilia fo tornat en la preso e dix que och ço es en la gabia la hon primerament stave axi ferrat con solia.

Interrogat si sab ne oy dir que despuys lo dit comte isques de la dita preso ne si munta en la estol del Rey de Castella. E dix que oy dir a molts dels quals

no li recorda quel dit comte lo qual fo deliurat de la dita preso desferrat e sens armes fo liurat a Marti Anyis e ab guardes puya en lo dit estol.

Interrogat si sab ne oy dir perque lo dit comte munta en lestol del dit Rey e dix que no.

Interrogat si sab ne oy dir quel dit comte restauras Naverso nc negun altre con les nostres IV galees foren preses et dix que no salvant que ha oyt dir al dit Naverso quel dit comte li havia feta bona obra en son restaurament.

Interrogat si sab ne oy dir quel dit comte donas e procuras obra perque la xurma de les dites IV galees fos degollada e dix que no.

Interrogat si con lo dit comte munta en lestol del dit Rey aquest deposant ne los altres qui staven preses foren desferrats e dix que aquest testimoni no fo desferrat ne dels altres nou oy dir que fossen desferrats ne aleujats de preso.

Interrogat si sab ne oy dir nes pensava per quina raho lo dit comte era aleujat de preso e aquest testimoni e los altres nou eren e dix que nou sab ne oy dir ne sen pensave res sino que lo aleujar de la preso era en voler del dit Rey de Castella.

Interrogat si aquest deposant fo amprat per lo dit lavors Rey de Castella o per altre en nom seu de pujar en lestol seu ne siu feu induyt per negun. E dix que solament ne fo amprat per lo dit Rey lo qual li dix que si volia exir de preso que li liuras sos fills per rasenes tro que li hagues liurada la terra con ell entenia que la sua flota iria envers aquelles parts e

aquest deposant dubtant la malicia daquell Rey a fin que nol degollas e lo pensament que havia fet de la manera quey tench atorgaho al dit Rey e encontinent secretament aquest deposant scrivi a sa muller la vescomtessa la qual ho revela a la Senyora Reyna segons que en aquest proçes se conte largament hon es inserta la letra de aquest testimoni e la missatgeria.

Interrogat si sab ne oy dir con lo estol del dit Rey torna en Xibilia lo dit comte Dosona torna en preso o si romas ab lo dit Rey. E dix que noy sab als salvant que oy dir que anava ab Marti Anyis ab guardes.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte anas a cassa del dit Rey ne que cabes en ses consells e dix que no.

Interrogat si lo comte Dosona ampra aquest deposant que li prestas I fill seu ne perque. E dix que es ver quel dit comte con fo vengut del estol dix a aquest deposant quel dit comte havia finat ab lo dit Rey de Castella quel donas a rescat de L mil florins e que ell no havia cor I fill que tots eren en poder del Senyor Rey e quel dit Rey de Castella no volia fiar lo dit rescat a resenes solament de I fill del dit comte perque prestave aquest deposant que li prestas I fill seu e metriels en resenes abdoses en poder del dit Rey tro que li hagues pagats los dits L mil florins e aquest testimoni atorgaliu.

Interrogat si sab ne oy dir quel dit Rey stant a Burgos trames Anthoni dez Vivers a aquest deposant ab letres del dit Rey ne daltre. E dix esser ver quel dit Rey per lo dit Anthoni li trames letres de creença e

no li dona letres daltre persona ans dix que letres li aportava de la vescomtessa les quals havia lançades per pahor.

Interrogat que li dix lo dit Anthoni per virtut de la creença. E dix que li dix de part del dit Rey si liurarie sos fills en resenes que lo dit Rey lo soltaria de la preso. E aquest deposant respos et dix al dit Anthoni de qui fiave que respos al dit Rey de Castella que li liuraria sos fills empero dix al dit Anthoni que secretament digues a la vescomtessa sa muller que per res que ell li trametes a dir que no li trametes sino lo I ço es lo menor cor aquest deposant era de enteniment que liuras aquell dit fill seu a fi que aquest deposant isques de preso e que aquell sen sabes perdre mas que per res no liuras los II fills seus.

Interrogat si sab ne oy dir quel dit Anthoni portas letres del dit Rey an Francesch Dolius ne si lo dit Francesch ana parlar ab aquest testimoni ne aquest testimoni ab ell ne si sab ne ha oyt dir que aquest deposant hagues licencia de parlar ab lo dit Francesch e lo dit Francesch ab aquest deposant. E dix que no sab res de aquestes coses en aquest interrogatori contengudes.

Interrogat si sab quel dit Rey de Castella ne negun per ell havia fet algun tractament ab aquest deposant que con la dita flota vengues en Rossello o per qualque altre manera la terra daquest deposant o naguns de sos lochs deguessen venir en ma del dit Rey de Castella e dix que no sino con axi damunt ha deposat.

Item si lo dit comte despuys que fo vengut del stol fo tornat en la preso en que stave primerament e dix que och e fo mes en la gabia e vanli metre uns ferres qui pesaven be LX lliures e aço fou ara con les companyes entraren per Castella e ja era perdut Burgos.

Interrogat si sab ne oy dir perque hi fo tornat en la preso en lo dit comte. E dix que oy dir que per ço con lo havien acusat que volia fogir.

Interrogat si lo dit comte fo desferrat e soltat de preso ensemps ab los altres presoners o abans e dix que abans con ell fo desferrat e soltat lo divendres e los altres lo dicmenge seguent.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque fo soltat ans lo dit comte e dix que no.

Interrogat si lo dit comte en aquest endemig feu neguns ampraments de part del dit Rey de Castella als presoners qui aqui eren de valer al dit Rey e dix que no mas que es ver que Roiç Garcia alcayt qui era lavors de la Darassana de Xibilia empra aquest testimoni don Pedro de Luna e Naymerich de Sentelles e dixlos que si volien exir de preso que prometessen de ajudar al dit Rey don Pedro contra lo Rey don Enrich e les companyies que menave. E aquest testimoni ab los dits Pedro de Luna e Naymerich atorgarenho per ço que poguessen exir de preso e depuys ells tots III ab lo dit comte Dosona anarensen al dit Rey don Pedro e prometerenli lur fe segons custuma de Castella e fer la dita ajuda exceptat que noy fos pano del Senyor Rey ne gent sua natural. E totes aquestes coses digueren e faeren a fin que pogues exir de preso.

Interrogat si sabia ne oy dir quels dits comte de Trastamara e les companyes fossen en sou del Senyor Rey e dix que no.

Interrogat si sab ne oy dir quel dit comte ajudas armar lo dit Rey de Castella con sen ana de Xibilia. E dix que noy sab res mas queu ha oyt dir a alscuns los quals no li membre.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte acompanyas lo dit Rey con se partí de Xibilia e dix que no.

Interrogat si lo dit comte ne altre per nom seu vench a aquest deposant ne als altres que seguissen lo dit Rey don Pedro con sen ana e dix que no quant es dell ne dels altres nou sab ne ha oyt dir.

Interrogat si lo dit comte hac guiatge del Rey don Enrich e perque e dix que och e aço per tal con lo dit comte se duptave del Rey don Enrich per la mort den Bernat de Cabrera e aço oy dir al dit comte.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte fes neguns tractaments que sen faes anar sa muller e sos infans e dix que no sino solament de la resena de I fill del dit comte per rescat segons que damunt ha deposat.

Interrogat si aquest testimoni viu En R. de Gurb en Xibilia ne si sab per quey era. E dix que en aquell temps quel dit comte fina del rescat seu viu lo dit R. de Gurb en Xibilia al qual aquest testimoni dona una letra qui anave a la vescomtessa que liuras al dit R. I fill daquest deposant per lo rescat del dit comte Dosona.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte stant en Xibilia con les companyes hi eren faes neguns tractaments ab los caps de companyes ni contra qui feya aquells tractaments e dix que oy dir al dit comte que havia amprats alscuns caps de les dites companyes los noms dels quals no li recorden mas a son viyares eren gascons e quels havia emprats que fossen contra lo Rey de Navarra. E entes lo dit comte que al Rey don Enrich no playa lexasen.

Interrogat si aquest deposant ara con vench de Xibilia feu neguna excusacio del fet del dit comte e dix que och en presencia del Senyor Rey no sabent que negun proces lo dit Senyor hagues fet ne faes contra lo dit comte ne entenent ne creent quel dit comte hagues errat contra lo dit Senyor Rey.

Diluns a XXVIII de deembre del ayn damunt dit.

Johan Cano del Regne de Castella del loch appellat Alcaras testimoni jurat e interrogat sobre les coses dejus scrites de que sera interrogat dir la veritat que sapia. E primerament fo interrogat si aquest testimoni es stat a Bordeu ne quant. E dix que laltre dia hi fo hi ha entro a XV dies quen es partit.

Interrogat quey feya e dix que stave ab lo senyor de Pomers.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que aqui ne en altre part se faes negun ajust o tractament qui pogues

esser contra lo Senyor Rey e dix que aquest testimoni stan a Bordeu vee quel princep de Gales havia ajustades grans companyes e quey era linfant de Mallorques e ques deya publicament e notoria quel dit princep ab les dites companyes entraria breument en lo regne de Castella per conquistar aquell e con lo hagues conquistat envahiria lo regne de Aragon e que entretant ell trametria lo germa bastart del marques de Montferrat ab lo comte Dosona en Napols e en Jenova per armar galees e haver companyes e per ferles venir en Barchinona.

Dix encara interrogat que con lo dit testimoni fo a II legues de Ortes ell demana si lo dit comte Dosona era a Ortes e fo li respost per alscuns que no era a Ortes ne en Gasconya ans sen era anat ab lo germa del dit marques.

Interrogat si vee lo dit comte a Bordeu ne en altre part de Gasconya e dix que no.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte hagues fet neguns tractaments ab lo princep o ab lo Rey don Pedro o ab altres e dix que no sino axi con damunt ha dit.

Post hoc die veneris qua fuit quintadecima dies januarii anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo septimo predicto fuit facta relatio de negotio dicto comitis Ausone coram dicto domino Rege in suo consilio solemni in aula seu camera majori palacii sui regii Barchinone vocata camera consilii in

quo interfuerunt barones richi homines milites doctores et cives in multitudine copiosa per Bernardum Lunes jurisperitum Barchinone cui fuerat comissum.

Et facta dicta relatione fuit per dictum dominum Regem et suum consilium facta et ordinata ac concordata provisio sequens sub forma in sequenti littera expressata.

Petrus Dei gratia Rex Arogonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice cemesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Inclito ac magnifico infanti Johanni primogenito nostro carissimo duci Gerunde comitique Cervarie ac in regnis et terris nostris generali gubernatori et cunctis ejus vices gerentibus nec non vicariis bajulis justitiis çalmedinis merinis et aliis quibuslibet oficialibus et subditis nostris et vestri dicti nostri primogeniti et specialiter subditis vassallis et castellanis Bernardi de Capraria nunc viventis comitis Ausonie vulgariter nuncupati presentibus et futuris et ipsorum oficialium loca tenentibus paterne benedictionis plenitudinem cum salute. Ecce quod pridem per nostras literas bona cuncta dicti Bernardi de Capraria jussimus occupari inducti justis rationibus sive causis. Et licet nos qui eramus de ipsis causis et rationibus informati crediderimus semper dictas literas a justitie somite processisse quia tamen per nonnullos trepidantes ubi trepidandum non est et facti forsitan veritatem expli-

cite nescientes ipsarum literarum justitia in dubium versa fuit nos hujus dubietatis materiam tollere cupientes certas personas scientia jure et sapientia pollentes tam de nostra curia quam de civitate Barchinone preelegimus quibus injunximus ut quoscumque processus factos super informatione recepta de hiis que comissa acta et gesta per dictum Bernardum contra nos et rem nostram publicam dicebantur cum summa diligentia et assiduitate recognoscerent et summarent et eis recognitis et summatis relationem inde facerent coram nobis. Et postmodum per eos in nostro pleno et solemni consilio in quo non modica baronum militum legumque doctorum et juris prudentium ac civium multitudo aderat facta relatione plenaria premissorum habitoque super eis digesto consilio et maturo fuit tandem per nos et ipsum nostrum consilium repertum pariter et finatum quod processibus judicialibus qui contra dictum Bernardum et bona sua fieri cum justitia poterant omissis absque prejuditio quoad presens Nos qui de premissis actibus contra nos et nostram rem publicam comissis et gestis per dictum Bernardum de Capraria in nostra conscientia sumus et fuimus veridice informati potuimus et possumus juste et licite contra eundem Bernardum de Capraria tamquam contra hostem nostrum et sibi adherentes imposterum et bona eorundem ipsa occupando et alias procedere jure belli et decernere omnes subditos ipsius Bernardi et vassallos et illos etiam quibus per eum vel de ipsius mandato aut voluntate castrorum et munitionum custodia comissa fuit fuisse et fore ab

omni sacramento et homagio et quovis alio obligationis et subjectionis genere absolutos et ipsos astrictos fore nobis ut eorum principi et naturali domino in omnibus obedire cum in omni fidelitate et obligatione generali etiam sacramento et homagio vallata de jure auctoritas principis sit excepta. Nos itaque premissa in nostro consilio finata sic ut prefertur potuisse et posse fieri juste et licite presentis serie decernentes vobis dictis subditis dicti Bernardi de Capraria et vasallis ac etiam pro ipso vel de ejus mandato seu voluntate castra de Montesorivo de Argimonte et de Castilione de Basso et alias etiam quascumque munitiones seu castra tenentibus quovismodo ex debito naturalitatis et fidelitatis quibus nobis ut principi estis astricti dicimus et precipiendo mandamus sub pena bausie quam contrafacientes ex vobis incurrere decernimus ipso facto quatenus de cetero ipsi Bernardo de Capraria aut aliis pro eo de aliquibus redditibus seu juribus non respondeatis nec ipsum etiam pro domino aliquatenus habeatis nec dicta castra aut munitiones pro ipso Bernardo aut ejus nomine custodiatis aut etiam teneatis nec alias sibi aut aliis ipsius nomine pareatis quinimo de quibuscumque redditibus proventibus et universis aliis juribus de quibus dicto Bernardo et suis oficialibus obligati eratis aut soliti respondere nobis et dicto nostro primogenito et nostris ac ipsius oficialibus et capitaneis respondeatis nobisque ut vestro principi et naturali domino et ipsis tamquam a nobis missis in omnibus pareatis. Et inter cetera nobis et ipsis dicta castra et munitiones absque mora et dificultate trada-

tis. Mandamus insuper vobis dicto nostro primogenito et vestris vices gerentibus et cunctis aliis oficialibus et subditis nostris quod contenta in presenti littera observantes ad occupationem castrorum et aliorum bonorum que dicti Bernardi fuerunt queque nondum occupata existunt procedatis cum summa diligentia manu forti. Et si quos subditos vassallos aut castellanos dicti Bernardi quod non credimus in tantam furoris audaciam pervenire repereritis ut dicto Bernardo adherendo nolint jussa nostra cum presenti eisdem ut premittitur facta adimplere aut improvide attemptarent venire aut facere contra ea adversus ipsos tamquam hostes nostros et eorum bona sicuti et contra dictum Bernardum de Capraria et bona sua occupando ipsa bona et alias viriliter procedatis. Data Barchinone XX die januarii anno a nativitate Domini Millesimo CCCLX septimo. Rex Petrus.

Et subsequenter die mercurii vicesima die januarii anno predicto dictus illustrissimus dominus Rex personaliter constitutus in aula majori palacii sui Barchinone et more principis regio sedentis in solio presentibus baronibus militibus civibus et aliis qui ibi erant in multitudine copiosa pro majori solemnitate et efficacia processus facti contra ipsum comitem quedam de comissis per dictum comitem et alia premissa in dicta littera contenta ore propio in effectu recitavit ac legi et publicari solemniter ibidem fecit et mandavit per me Franciscum Formosii notarium et scrip-

torem hujus processus litteram preinsertam.

Qua quidem littera lecta et publicata per me dictum notarium de mandato dicti domini Regis confestim idem dominus Rex mandavit de hujusmodi littere publicatione et aliis predictis sibi fieri et tradi tot quot voluerit et petierit publica instrumenta per me notarium supradictum.

Et hiis peractis fuit postea missa et presentata Guillermo de Uxio vicario Barchinone et Vallensis per Petrum Exeminis portarium dicti domini Regis videlicet die jovis XXVIII die januarii anno predicto prout ipse portarius retulit quedam littera papirea et patens dicti domini Regis tenoris et continentie subsequentis.

Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Dilecto nostro vicario Barchinone et Vallensis vel ejus locumtenenti salutem et dilectionem. Significamus vobis nos inclito et magnifico infanti Johanni primogenito nostro carissimo ac universis et singulis officialibus et subditis nostris et dicti nostri primogeniti et specialiter subditis vassallis et castellanis Bernardi de Capraria nunc viventis comitis Ausonie vulgariter nuncupati scribere noviter per aliam nostram

litteram continentie subsequentis. Petrus Dei gracia inseratur ut supra. Verum cum nos constituti personaliter in aula majori palacii nostri Barchinone et more principis regio sedentes in solio presentibus baronibus militibus civibus et aliis qui ibi erant in multitudine copiosa pro majori solemnitate et efficacia processus nostri quem contra dictum Bernardum fieri fecimus premissa proprio ore recitaverimus in effectu ac legi et publicari solemniter ibi fecerimus litteram preinsertam ideo vobis dicimus et mandamus quatenus omnia et singula contenta in dicta nostra preinserta littera effectualiter observetis et observari preconizarique per loca solita solemniter faciatis. Data Barchinone XX die januarii anno a nativitate Domini MCCCLX octavo. Visa Romeus. Rex Petrus.

Item fuit missa similis littera vicario Gerunde et Bisulduni.

Item alia similis vicario Rossilionis et Vallispirii.

Item alia vicario Podii Ceritani et Ceritanie.

Item alia vicario Campirotundi.

Item alia vicario Villefranche et Conflentis.

Item alia vicario Vici et Ausone.

Item alia vicario Bagiarum Berge et Berguitani.

Item alia vicario Villefranche Penitensis.

Item alia vicario Terrachone et Campi.

Item alia vicario Dertuse.

Item alia vicario Montisalbi.

Item alia vicario Ilerde et Pallariensi.

[tem alia vicario Tarrage.
tem alia vicario Cervarie.

tem fuit missa quedam littera ex parte dicti domini
gis nobili Bernardo de Sono militi sub hac forma.

Petrus Dei gracia Rex Aragonum etc. Nobili et di-
to consiliario nostro Bernardo de Sono militi re-
ti officium senescalli nostri Cathalonie deputato per
s ad regendum gubernandum administrandum et de-
dendum comitatum Ausone et vicecomitatus de Ca-
ria et de Basso et castra loca ac terras que possi-
antur per Bernardum de Capraria viventem com.i-
ı Ausone vulgariter nuncupatum et Bernardum de
raria quondam patrem suum salutem et dilectionem.
nifficamus vobis nos inclito et magniffico inffanti
anni primogenitó nostro carissimo ac universis et
gulis officialibus et subditis nostris et dicti nostri
mogeniti et specialiter subditis vassallis et capella-
dicti Bernardi de Capraria nunc viventis scribere
iter per aliam litteram meam tenorem qui sequitur
itinentem. Petrus Dei gratia Rex Arogonum etc. In-
o ac magniffico etc. Verum cum nos constituti per-
aliter in aula palatii nostri Barchinone et more Prin-
is regio sedentes in solio presentibus baronibus mi-
bus civibus et aliis qui ibi erant in multitudine co-
sa pro majori solempnitate et efficacia processus
tri quem contra dictum Bernardum de Capraria vi-

ventem fieri fecimus premissa proprio ore recitàverimus in effectu ac legi et publicari solemniter ibi fecerimus litteram preinsertam ideo vobis dicimus et mandamus quatenus premissa omnia in loco de Hostalrich et aliis locis comitatus vicecomitatuum vestrorum predictarum de quibus vobis videbitur voce preconia publice nuntiari faciatis et omnia et singula contenta in dicta vestra preinserta littera effectualiter observetis et per districtuales comitatus vicecomitatuum et terrarum predictarum observari inviolabiliter faciatis. Et si aliquos contra premissa rebelles adinveneritis exercitio officii vestri senescallie et alias prout vobis expediens videbitur contra eosdem manu forti et potenti rigide procedatis ut de eorum rebellione penam sentiant quam merentur. Data Barchinone quarta die febroarii anno a nativitate Domini MCCCLXVIII.

Item fuit missa alia littera Berengario de Malla militi castellano castri de Muntsoriu ex parte dicti domini Regis tenoris sequentis.

Petrus Dei gratia Rex Aragonum etc. Dilecto nostro Berengario de Malla militi castellano castri de Muntsoriu pro Bernardo de Capraria vivente comite Ausone vulgariter nuncupato necnon universis et singulis personis cujusvis legis vel conditionis existant in dicto castro habitantibus vel existentibus salutem et dilectionem. Significamus vobis quod nos scribimus in-

to et magnifico infanti Johanni primogenito nostro
rissimo ac universis et singulis officialibus et subdi-
nostris et dicti primogeniti nostri et specialiter sub-
tis vassallis et castellanis predicti Bernardi de Ca-
aria per aliam litteram nostram seriem que sequitur
ntinentem. Petrus Dei gratia Rex Aragonum etc. In-
to ac magnifico etc. Verum cum nos constituti per-
naliter in aula palatii nostri Barchinone et more
incipis regio sedentes in solio presentibus baronibus
ilitibus et aliis qui ibi erant in multitudine copiosa
o majori solemnitate et efficacia processus nostri
iem contra dictum Bernardum de Capraria viventem
eri fecimus premissa propio ore recitaverimus in
ectu ac legi et publicari solemniter ibi facerimus lit-
ram preinsertam ideo vobis premissa significare
ravimus ut de eisdem de cetero ignorantiam allega-
nullatenus valeatis. Data Barchinone quarta die fe-
uari anno a nativitate Domini MCCCLXVIII.

Item similis littera fuit missa fideli Arnaldo ça Mas-
rda castellano castri de Argimonte.

Die veneris ultima die decembris anno a nativitate
mini MCCCLX octavo predicto fuit recepta deposi-
testis sequentis per venerabilem Jacobum de Va-
sicca presente dicto venerabili Petro ça Costa baju-
Cathalonie generali et me Francisco Formosii no-
rio supradicto.

Lonrat En Ramon de Gurb donzell testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites e dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. E primerament fou interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona fos pres ne hont ne per quina manera. E dix que ha oyt dir al dit comte que ell fo pres a Medes ensemps ab lo noble En Pedro de Luna e daltres.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que la dita presa fos feta fenta e dix que noy sab res.

Interrogat si sab ne ha oyt dir que entre lo Rey de Castella e En Bernat de Cabrera et lo comte Dosona hagues alscuns tractaments e dix que nou sab ne ha oyt dir al dit comte mas be ha oyt dir a alscuns e a alscuns que no vulgarment parlant.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte vengues a Murvedre mentre lo Rey de Castella hi era la derrera vegada et dix que oy dir al dit comte que ell hi era.

Interrogat si sab perquey ana lo dit comte e dix que oy dir al dit comte aquestes paraules o semblants en acabament ço es quel Rey de Castella trames al dit comte et feulo venir a Murvedre e con fo aqui devant lo dit Rey lo dit Rey li dix: Jous havia fet venir aci com me pensave que vostre para fos mort que axi me havien dit empero nou es mas es pres en poder del Rey de Navarra e null temps non exira e axi si vos volets servir mi contra lo Rey Darago jous fare major

nyor que molt temps no sots estat en vostra terra. E dit comte aturas acort. E lendema seguent respos: nyor vos deyts que mon pare es pres e en perill de ort axi e si yo feya axo que vos me demenats e mon ra moria tot hom diria que per mi es mort perque ades jo no farie res daxo mes esperem que sera de on para e lavors segons que veure si fare. E lo dit ey resposli: Lavors noy serets vos a temps cor lo Rey ragon haura preses vostra muller e vostres infants jo nom poria fiar en vos. Donchs Senyor dix lo com· que volets que fassa. E respos lo dit Rey: Fets per isa que vostra muller e vostres infans isquen de la nyoria del Rey Daragon en manera que nols pusuen haver. E sobre aço lo dit comte respos que fort plahia e sobre aço foren trameses II frares ab letres creença del dit comte al vescomte de Castellbo que es exir de la terra del Senyor Rey la muller e los innts del dit comte e dubtantse quels dits frares hi aguessen dat recapte acordaren que trametesen en athalunya En R. de Castellbell lo qual hi ana ab letres de creença del dit comte que devia donar a la comtessa de Osona faent sagrament et homanatge de fer ço per que era trames ço es que digues a la comteça que ab sos infans sen anas a la terra francesa.

Interrogat si aquest testimoni fou trames en Xibilia ne per qui. E dix que fo ver que la comtesa Dosona la vescomtesa de Cabrera e En Berenguer de Malla pregaren aquest testimoni que anas en Xibilia al comte Dosona quiy era pres e quey ana.

Interrogat per que hi fou trames. E dix que es ver

que abans que aquest testimoni partis la dita comtessa havie haut correu que li aporta una letra del dit comte en que li fabia saber que ella ab sos infans sen anas a Bayona con ell havia finat de son rescat ab le Rey de Castella e que meses los fills en poder del dit Rey. E en apres vench I genoves a la dita comtessa ab letra de creença del dit comte que li trametes en Bernardi son fill ab lo dit genoves ensemps. E la dita comtessa e En Berenguer de Malla duptantse quel comte no volgues mal usar sobre aquest fet ço es que volgues servir lo Rey de Castella pregaren aquest testimoni qui lavors era aqui present quey anas e aquest testimoni atorgalsho quey iria que havia axi mateix aquella suspita que havien los altres e aquest testimoni voliey anar a fi de dos coses ço es per tolre lo dit comte daquell enteniment o proposit sil hagues de servir lo Rey de Castella o per dar recapte al rescat de la sua persona si ver era. E finalment anasen a Xibilia ab guiatge quel dit comte havia haut del dit Rey a aquell quiy anas per los affers del dit comte e con fou en Xibilia aquest testimoni hac missatge de Marti Anyis quey anas a casa sua e aquest testimoni anasenhi et troba aqui lo comte Dosona qui passajava aquens. E tantost Marti Anyis et lo comte et aquest testimoni tots III entrarensen en una cambra e con foren aqui lo dit Marti Anyis demena a aquest testimoni perque era vengut e aquest testimoni resposli que per dues rahons hi era vengut. La primera per ço con la comtessa havia haudes letres e missatges del dit comte que ella ab sos infants sen anas a Bayona et que metes los infans en

poder del Rey de Castella o almenys en Bernat e que la dita comteça aço no podia fer legudament ne li era possible et axi que la hagues per escusada e per saber per quel·: queria. La segona per tractar del rescat de la persona del dit comte si lo dit Rey ho volia. E dites aquestes paraules dix Marti Anyis a aquest testimoni: Vosaltres nous havets entremetre per que lo comte vol ne demana sos infans que pare es ne aytant poch vos havets entremetre dels affers o tractaments del Rey de Castella e del comte. E quant es del rescat non parlets quel Rey nol daria a rescat per naguns diners. E aquest testimoni respos que la comtessa nou faria als. E en aço partirense aquell die. E apres stech be IX jorns que no poch parlar ab lo dit comte mas bel veya anar per la ciutat cavalcant ab Marti Anyis comunament.

Interrogat si despuys parla dels dits affers ne quen fina e dix que moltes vegades e diverses ne parlaren e la conclusio de Marti Anyis et del comte era que haguessen los fills del dit comte et si no podien haver los fills que haguessen la comtessa. E con ells veessen que aquest testimoni los respos en estruy que no podien haver fills ne filles ne la comtessa lo dit Marti Anyis dix que ell parlaria ab lo Rey et faria son poder que donas lo dit comte a rescat. E finalment lo dit Marti Anyis respos a aquest testimoni quel Rey de Castella lo daria a rescat per C mil florins e aquest testimoni promes ne XV mil e a la fi finaren a L mil florins. E sobre aço se faeren certes pactes e covinençes e entrels altres quels fills del dit comte fossen me-

ses en resenes en poder del Rey de Castella tro que tot lo rescat fos pagat en les quals resenes devia entrar aximatex lo fill del vescomte de Isla. E finat aço lo comte feu sagrament et homenatge a aquest testimoni que ell encontinent que les resenes fossen liurades et ell fos delliurat exiria de Castella e que noy tornaria mentre la guerra fos sens volentat del Senyor Rey e aço jura axi matex sobre lo cor de Jhesuchrit en la Seu de Xibilia. E axi aquest testimoni tornassen e anassen al comte de Foix qui devia dar recapte en les dites resenes.

Interrogat si en lo acort quis feu de trametre aquest testimoni en Xibilia sabe o consenti naguns altres si no los demunt nomenats. E dix que oy dir a la comtessa quel comte de Denia era stat demenat que faria sobre lo fet del comte Dosona e quel dit comte de Denia havia respost que tenia per bo que alcuna bona persona anas al dit comte de Osona quil gitas de mal entenimient o proposit sin havia e si nol ne podia remoure o tolre que romangues aqui a mal guany et que null hom no sen curas.

Interrogat si per raho de la missatgeria que aquest testimoni feu li fo promesa o feta neguna seguretat en cas que ell ne hagues dampnatge et dix que es ver que li fou promesa mas no li fou feta tro que fou tornat.

Interrogat quina segurtat ne per quals li fou feta con fou tornat et dix que es ver que per la dita missatgeria aquest restimoni duptantse que lo Senyor Rey no li prengues sos bens feu venda de tot quant havia

a la comtessa Dosona per preu de CL mil sous dels quals la dita comteça principal vescomte de Rochaberti G. Galceran de Rochaberti la vescomteça e En Berenguer de Malla fermanses faeren segurtat bona et bastant a la muller daquest testimoni de pagar los li tota vegada quen fossen requests e aço se feya a fi que si aquest testimoni hagues dampnatge per raho de la dita missatgeria que havia feta et per ço con devia acompanyar la comteça et los infants tro a Ortes axi con ho feu que aquest testimoni sen pogues reintegrar dels dampnatges.

Interrogat hon posa aquest testimoni con fou en Xibilia et dix que a casa de I genoves apellat micer Galeot qui era estat a Muntsoriu e lo qual aquest testimoni troba en lo cami que sen venia deça en Cathalunya et tornasen ab aquest testimoni ensemps en Xibilia.

Interrogat si estant aquest testimoni en Xibilia ell se fenye esser jenoves e negas son nom ne vestis vestidures de genoves et dix que no mas que es ver que I die En Julia Barber vench a aquest testimoni ab letres que tenia de presoners cathalans que li volia donar e vali dir si ell era En R. de Gurp e aquest testimi resposli en lengua cathalana quen havia ell a fer e que no se empetxava dels presoners e que sen anas.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel comte Dosona con hac sabuda la mort de son para empras nagun de venjar la mort de son para et dix que noy sab als salvant que ha oyt dir al dit comte Dosona que ara a la

derreria con isqueren tots de preso lo dit comte e lo vescomte de Isla et Naymerich de Sentelles se havien fet sagrament et homenatge de aydarse et de valer contra tot hom exceptat contra lo Senyor Rey et la Senyora Reyna et lo senyor Duch o cosa qui tocas lur fe.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte Dosona muntas en lestol del Rey de Castella et dix que oy dir al dit comte quey munta desferrat sots garda e en la galea de Marti Anyis e oy dir axi matex al dit comte que a prechs seus Marti Anyis tracta quen Averso restauras.

Interrogat si apres quel comte fo exit del hostol torna en preso et dix que ha oyt dir al dit comte que no torna en la preso mas que estech tota vegada en garda de Marti Anyis e anave ab VI guardes quil guardaven.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte stant en Xibilia cavalcas ab lo dit Rey de Castella e dix que hoc car aquest testimoni estant en Xibilia ho vis diverses vegades empero que anave ab les gardes et viu axi matex que anave a cassa ab lo dit Rey.

Interrogat si sab ne ha oyt dir con lo Rey de Castella torna pendre lo dit comte per que fou et dix que ha oyt dir al dit comte que per ço con ell volia fugir.

Interrogat si fo desferrat ne isque de la preso ara la derrera vegada con lo dit Rey era en desposehiment de son regne ans quels altres presoners et dix que och segons quel dit comte afferma.

Interrogat perque isque abans e dix que per ço con Marti Anyis ho tracta qui sabia que tots los presoners devien morir e aço ha oyt dir al dit comte.

Interrogat si ha oyt dir al comte ne sab quel dit comte empras los presoners qui aqui eren axi cavallers com altres que ajudassen a defendre lo Rey En Pedro contra lo comte de Trestamena et ses companyes et dix que ha oyt dir al dit comte empero quen exceptaua segons que diu lo Senyor Rey e son fill.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte aydas armar lo dit Rey nel acompanyas con se exi de Xibilia et dix que oy dir al dit comte que ell lo havie ajudat a armar e quel havia seguit a peu tro a la porta cor les besties sues li havien desades ab voler seu lo vezcomte de Isla et los altres.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte estant en Xibilia empras nagun cap de companyes o altres per dampnificar negun et dix que oy dir al dit comte que ell havia sercat si pogues haver diners e que havia emp rats alscuns caps de companyes gascons per dampnificar lo Rey de Navarra et no poch trobar diners e hac a romandre lo fet.

Interrogat si sab ne ha oyt dir quel dit comte ixent de Castella fos pres et aturat en naguna part et dix que och a Bayona.

Interrogat com ho sab et dix que per ço con aquest testimoni fo a Bayona lo quart die quel dit comte fo pres et viu lo star pres en lo castell menys de ferres be gardat.

Interrogat quil pres et dix que les gens del loch.

Interrogat perque fo aturat et pres et dix que oy dir al dit comte e a daltres quel dit comte vinent ab una barcha per lo riu de Bayona passant sots lo pont fou vist per aquells del loch qui eren aqui e cridaren aquells de la barcha ques aturassen et ells passaren a avant e tantost aquells de la vila suspitanse della per ço con venien de Castella armaren dues pinasses et anaren derrera la barcha hon lo dit comte era e prenguerenlos e amanarenlos a Bayona e liuraren lo dit comte et aquells qui ab ell eren al mayre del dit loch et lo dit mayre et lo consell de la vila faerenho a saber al princep qui era a Bordeu e en aquest en demig lo Rey En Pedro arriba a Berri et sabe tantost quel comte era pres et trames al senescal del princep qui era vengut a Bayona pregantlo que no lexas anar lo comte tro ell fos a Bayona et axis feu.

Interrogat si lo dit comte ans quel Rey En Pedro fos a Bayona trames nagun de part sua al dit Rey estant a Berri et dix que och ço es En Bertran Dalbis con aquest testimoni ne feu emprat quey anas e noy volch anar.

Interrogat perquey ana lo dit Bertran de part del dit comte et dix que per ço que havia dit a aquest testimoni con lo empra que anas al dit Rey.

Interrogat que era aço que aquest testimoni devia dir al dit Rey et dix que aquest testimoni devia dir al dit Rey de part del dit comte quel tengues per escusat con no li havia pugut complir ço que ell ne los altres presoners li havien promes en Xibilia et con nol havie pogut seguir e acompanyar con isque de Xibilia

que les portes eren tencades axi que ell lo pregave que nol embargas e que ell quel jaquis anar e aquestes matexes paraules o semblants en acabament explica lo dit Bertran Dalbi al dit Rey de part del dit comte segons que aquest testimoni oy dir als dits comte et Bertran.

Interrogat si con lo Rey de Castella vench a Bayona aquest testimoni era a Bayona et dix que no que a Ortes era anat per tractar quel comte fugis de la preso mas sendema torna a Bayona.

Interrogat si ans que aquest testimoni fos tornat a Bayona lo dit comte se era vist ne parlat ab lo Rey don Pedro e dix que oy dir que och que mossen de Puyana devalla lo dit comte als preycadors e parla et viuse ab lo Rey don Pedro.

Dix empero interrogat que es ver que estant aquest testimoni a Bayona lo dit comte una vegada e moltes se via e parla ab lo Rey don Pedro empero aquest testimoni no fou present al parlament qui era entre ells.

Interrogat en qual loch parlaven ensemps lo dit Rey e comte et dix que en lort dels preycadors e en la esgleya e en altres lochs.

Interrogat quin acullimeut feya lo dit Rey al dit comte et dix que bo.

Interrogat si sabie de que parlaven lo dit Rey et comte et dix que nou sab mas que oy dir al dit comte que parlaven sobre lo delliurament de les seguretats que ell havia fetes et del deliurament de son fill que havie mes en resenes.

Interrogat si sab quel dit Rey estant en Castella e en Gascunya faes covinença naguna ab lo comte Dosona de retenirlo et heretarlo E lo dit comte de ajudar al dit Rey de son poder. E dix que de covinença de Castella no sabia res con noy havia cabut nen havia res vist ne oyt dir mas be es cert que estant a Bayona lo dit Rey P. et lo comte Dosona ensemps faereu alcuna covinença la qual covinença vench entre mans en forma publica al dit testimoni estant a Ortes que la troba I die sobre I lit la qual aquest testimoni legi e era en aquesta forma en substancia la dita covinença ço es quel dit comte Dosona se feya hom e vassall del Rey P. de Castella et li prometia de haver companya ab son del dit Rey et de anar personalment en Castella ab ell per aydarli a cobrar son regne contra lo Rey Enrich qui en la carta era anomenat comte Enrich que lavors se feya dir Rey de Castella exceptat empero quel Rey Darago ne son fill hereter personalment noy fossen e que per complir aço lo dit comte metia son fill En Bernat en resenes en poder de mossen de Puyana en tal manera que si lo dit comte no complia ço que prometia que liuras lo dit fill al dit Rey don Pedro. E mentre legia la carta de la avinença et fo en aquest loch ligent la dita carta lo dit comte vench e aquest testimoni no poch mes legir. E apres alscuns dies lo dit testimoni entra en paraules daquest fet ab lo dit comte el repta fort de la dita covinença. E lo dit comte li recompta la dita avinença en la forma que aquest testimoni ha demunt dita e encara li dix mes que en la dita covinença era quel dit Rey hagues a dar al dit

comte sou a aquella conpanya que pogues haver per entrar en Castella axi com demunt ha dit e que si per aquesta raho lo dit comte perdia res de ça terra per lo Rey Darago quel dit Rey don Pedro li hagues a donar CCCC mil florins dor e encara que si li trencava res daquesta covinença o lo I della moria quel dit mossen de Puyana hagues a delliurar lo dit fill del dit comte. E encara dix lo dit comte a aquest testimoni que ço havia fet ell a fi de traure si matex de la preso de Bayona et que feye totes coses per exir de preso.

Dix encara interrogat que con la dita covinença se feu lo princep era a Bayona lo qual sabe en la dita covinença segons que aquest testimoni ho oy dir al dit comte.

Interrogat si aquest testimoni era a Bayona mentre lo princep et lo dit Rey don Pedro e lo comte Dosona hi eren et dix que och mas quey atura fort poch.

Interrogat si lo dit comte cabia en los consells quel princep et lo Rey don Pedro tenien et dix que no que fort poch hi atura depuys que lo princep hi fo mes be viu alscunes vegades lo comte Dosona parlar ab lo princep et altres vegades ab lo Rey don Pedro mas no que fossen tots ensemps.

Interrogat si sáb que la comtessa Dosona isques de Cathalunya ab sos infans et dix que och per tal con aquest testimoni acompanya a la dita comteça et sos infan s la qual con sen ana sen mana son fill En Bernat et II filles.

Interrogat hon anaren et dix que a Foix mas que

avans foren al loch de Isla en Rossello on era En G. Galceran de Rochaberti qui ja a Maçanet se era mesclat ab ells quils acompanya entro a Foix et de Foix entro a Terrissina e lo dit G. Galceran tornassen e la dita comteça et sos infans et ab aquest testimoni anarensen a Ortes.

Interrogat perque isque la comteça et sos fills de Cathalunya et dix que per ço con sen manave sos infans al comte de Foix quels mates en resenes en poder del dit Rey de Castella per lo rescat del dit comte e la comteça sen exia per manlevar diners del comte de Foix de que pagas una partida del rescat.

Interrogat si con isqueren de Cathalunya anaven ab coratge de romanir en Castella o en Gascunya et dix quels infans hi amanaven per metrelos en resenes per lo dit rescat et la dita comteça romangues en Gascunya per procurar moneda segons que dit ha et per sperar aqui lo comte.

Interrogat si nagun cabe en dar consell a la dita comtessa que isques de Cathalunya ab sos infans et dix qne och la vescomteça En Berenguer de Malla En G. Galceran de Rochaberti e encara li digueren la comteça e vezcomteça quey era estat En P. Galceran de Pinos qui semblant los havie consellat.

Interrogat si sabien ans que partissen de Cathalunya la dita comteça et los infans que les companyes fossen en Castella et dix que be sabien que eren ja en les fronteres de Castella que devien entrar mas dubtanse que les companyes entrassen jatse fos que aquest testimoni noy dubtas la comteça et vezcomteça et En

Berenguer de Malla se apoderaren que isquessen de Cathalunya. E axis feu.

Interrogat si sab quel dit G. Galceran haje fornits e sostenguts los castells de Muntsoriu de Argimon et de Castello e faes altres tractamens contra lo Senyor Rey et dix que no mas que es ver que missatges qui anaven del comte als castells et dels castells al comte paspassaven per ell e prenien refrescament aqui els donave persones quils guiaven els mostraven los camins.

Interrogat si con lo comte Dosona vench a Muntsoriu vench nagun ab ell et dix que aquest testimoni solament sens naguna altra persona quil aconpayava a fi solament que pogues cobrar sa muller qui era en Gasconya ab la comteça e sos fills qui eren a Muntsoriu los quals ha cobrats.

Interrogat qui li dona sosteniment en Cathalunya entrant et tornantsen e dix quel dit G. Galceran de Rochaberti quil reebe al terme de Massanet el acompanya tro a Hostales a les planes e aqui li liura V o VI homens qui anaren ab lo dit comte et ab aquest testimoni tro a Sant Marti de Cantalops e aqui trobaran lo prior de Santa Maria dez Coll quils dix quels homens de Sant Ilari et de Arbucies havien fet homanatge al Senyor Rey e aqui partirense axi que aquest testimoni romas et los homens de Hostalers sen tornaren et lo dit prior acompanya lo dit comte a Muntsoriu ab I hom que trobaran.

Dix encara interrogat que al exir del dit comte no sab als sino que aquest testimoni romas a Muntsoriu

per cobrar sos fills axi com demunt ha dit e lo comte sen ana e anarensen ab ell En Geumar de Tordera e En Guinart de Loret et despuys oy dir aquest testimoni al dit comte que troba a Muntalba en Rossello que ell munta en I lahut a Tossa et pres terra prop Cadaques hon cuyda esser pres per lo patro del lahut quil descobri e anassen a Sant P. de Rodes e apres a Perelada et posa a I hostal e partent daqui anassen a Massanet e partentse de Massanet anassen a Muntalba hon aquest testimoni lo viu qui ana acompanyar En G. Galceran qui ana a Muntalba e lo dit G. Galceran feu aturar lo dit comte be XV dies en la sua terra faent lo mudar en sos lochs de loch en loch per ço que no fos sabut. E apres lo dit comte anasen en Gascunya et depuys nol ha vist.

Et fuit sibi lecta dicta depositio et perseveravit in eadem.

Die lune in tertiis XV die marcii anno predicto Ferrarius Boneti causidicus procurator ut asseruit nobilis Raimundi Alamanni de Cervilione obtulit et presentavit venerabili Petro ça Costa bajulo Cathalonie generali quandam patentem litteram regiam tenoris sequentis.

Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie fideli de consilio nostro Petro ça Costa

bajulo Cathalonie generali salutem et gratiam. Dicimus et mandamus vobis expresse qualenus processus factos contra nobilem Raymundum Alamanum de Cervilione militem super eis de quibus fuit delatus et traditus manuleute faciatis recognosci et examinari per jurisperitos idoneos alicui partium non suspectos. Et de eo quod vobis et ipsis videbitur super premissis per nos debere fieri juxta inquisitionem inde factam seu dictorum processuum merita nos certificare per vestras litteras non tardetis ut nos habita certificatione ipsa super eis providere cum justitia valeamus. Data Ilerde sub nostro sigillo secreto prima die marcii anno a nativitate Domini Millessimo CCCLX septimo. Visa Romeus.

Qua littera presentata et per dictum venerabilem Petrum ça Costa cum debita reverentia recepta idem Petrus ça Costa dixit et respondit se fore paratum sibi tradita in mandatis facere et totaliter adimplere.

Postea vero dictus Petrus ça Costa volens mandatis regiis ut tenetur obedire fecit tradi dictos processus venerabilibus et discretis Petro Terreni legum doctori Guillermo de Podio et Jacobo de Vallesicca licenciatis in legibus qui dictos processus recognoverunt et sumarunt et in summa captis seu assumatis omnibus hiis qui faciebant tam contra dictum nobilem R. Alemanni quam pro eo et facta relatione coram nobili et venera-

bili Berengario de Appilia Berengario de Relato et Petro de Marginibus consiliariis dicti domini Regis existentibus eo tunc in dicta civitate Barchinone fuit ibi concorditer determinatum et provisum quod de negotio dicti nobilis et de meritis dictorum processuum dictus Petrus ça Costa informaret et certificaret dictum dominum Regem per suam litteram sub forma sequenti.

Molt alt e molt excellent princep e senyor. De la vostra excellencia he reebuda una letra de la tenor seguent. Petrus Dei gratia ut supra jam est insertus tenor. La qual letra Senyor a mi presentada per part del dit noble En R. Alamany volent obeir a vostres manamens comene o fiu comenar tots los processes fets per les rahons contengudes en la dita letra a micer Jacme de Vallsecca lo qual ja en los dits processes ha cabut enguany per altres rahons e regonegut aquells e sumant tot ço qui feya axi contra lo dit noble con per ell e feta relacio devant mossen En Berenguer Dabella e En Berenguer de Relat e ajustats ab ells micer P. Terren micer G. des Puig los quals aximatex enguany han cabut en los dits processes e los quals han regonegut lo summament fet per lo dit micer Jacme e ab mi ensemps e encara present a la determinacio del dit fet En P. de Margens esta senyor tot lo fet del dit noble En R. Alamany en III punts qui fan solament contra lo dit noble. Lo primer senyor es ço quel comte de Denia dix a vos senyor en lo loch de Berbegal

quel Rey de Navarra li havia dit e puys lo dit Rey de Navarra en lo loch de Almudever lo divendres sant conferma a vos Senyor parlant dels affers den Bernat de Cabrera contra lo dit noble En R. Alamany axi con vos senyor mils sabets. Lo segon senyor si es una letra la qual fo tramesa per mossen En Francesch de Perellos a la Senyora Reyna de moltes e grans malvestats tocans crim de lesa magestat quel abbat de Fiscams li havia dites stant Avinyo contra lo dit noble En R. Alamany. Lo terç Senyor es la deposicio de un testimoni apellat Pedro Roiç qui deposa que apres que En Bernat de Cabrera present lo dit R. Alemany hac parlat ab lo Rey lavors de Castella stant a Murvedre quel dit Rey crida Marti Anyins e dixli : Marti Anyins pel corpo de Dieus nunqua tamanya trahicio viu ne oy dir con aqui se ditxo. E Marti Anyis respos: Senyor perque. E lo dit Rey qui fo dix: Aqui no ha mas que disir. E aximatex ço que deposa Marti Valaçi cavaller de Portogal qui diu que ell viu en la ribera de la mar de Murvedre En Bernat de Cabrera e En R. Alamany e parlaven ensemps ab lo maestre de Sentiago de Castella e ab lo prior de Sent Johan e ab Marti Anyis e ab lo abat de Fiscams e ab Marti Lopiz de la Cambra e oy dir al maestre de Sentiago del regne de Portogal cusi daquest testimoni aquestes paraules o semblants en acabament : Tio todo el mundo es leno de trahicions e de maldades quel traydor don Bernardo de Cabrera tiene vendido so Rey e so Regne e per cobrar so fillo faria tota maldat. E aximatex ço que deposa Egidi Valaçi fill del dit Marti qui deposa axi con lo pare e diu

part allo que viu que En R. Alamany parlave ab lo dit maestre de Santiago de Castella dins Murvedre apres la fi de les lurs paraules lo dit Rey dix al dit maestre: Ço que dit havem sera ferm. E lo dit maestre respos: Çi por esta cabeça por nuestra part. E posas la ma sobre lo cap seu e lo dit R. Alamany quaix feentlin gracies dix a aquell que faes aquelles coses espetxar con per la sua part spetxat era mas empero aquest testimoni no sab ans ignora quines paraules dixeren com noy fos. E vists regoneguts e examinats una vegada e moltes aquests III punts appar Senyor que el primer punt del fet del Rey de Navarra en aço que diu e compta a vos senyor contra lo dit noble En R. Alamany es stat dit e rahonat que segons vostra recitacio senyor mes es stat denunciador o acusador lo dit Rey de Navarra que no testimoni e aximatex senyor que ço que dit lo dit Rey qui es pus greu e pus mal en la major partida es de pensament e segons la vostra recitacio senyor lo dit noble no se absenta ans fo en la sacristia lo dit divendres sant con lo Rey de Navarra li dix e que En R. Alamany la trahicio que En Bernat de Cabrera fahia contra mi e lo comte de Trestamena diu ell que nosaltres la fahiem lo dit R. Alamany en presencia de vos Senyor e del dit R. de Navarra e dels altres qui aqui eren gosa dir e respos al dit Rey de Navarra: Senyor jo en axo no se res e axi plaçieus que noy caya mal. E endressant ses paraules a vos Senyor e al dit Rey de Navarra dix: Supplich vos Senyor e Senyor que si naguna malvestat sabets que jo haga feta que lem digats e quen sia be punit. E lavors lo dit Rey de Na-

varra dix a vos Senyor: Bell frare En R. Alamany vos ha be e diligentment servit e noy sabem sino tot be perqueus pregam quel tingats en lo offici de que a prech nostres lo havets provehit. E pot hom conjecturar quel dit noble devant vos Senyor ne lo dit Rey de Navarra no podie mes fer sino ço que dix ne lo dit Rey no devia ne calia star de dir al dit R. Alamany e de afrontarlo en fas vostre Senyor de ço que havia dit a vos senyor apartádament per la raho quel dit Rey havia dita ço es quel dit R. Alamany se asseguras car en cas e en loch era que no podia fugir e paria que axi degues e pogues fer lo afronte del dit fet ab lo dit R. Alamany com lo volia fer ab En Bernat majorment pus del dit afronta no podia fer ab lo dit En Bernat per la sua fuyta lo qual ja en aquella hora sen era anat. Item Senyor jatsia quel dit noble sabes ço quel Rey de Navarra havia dit e la fuytá den Bernat e sentis que devia esser pres no volch fugir jatsia que pogues ans ana ab lo dit Rey e tornat sen vench a vos Senyor perque con una presumpcio ne tolga altra es presumidor que si lo dit noble fos culpable en los dits affers que no fora vengut devant la vostra presencia ne sperare lo affronta de tant grans affers veent que En Bernat qui era major e de pus fort cor que ell non havia gosat sperar. Item Senyor no par offici de ver testimoni dir una cosa contra algun apartadament e dirne altra devant aquell contra qui primerament ho havia dit ne la color quey posave no era ver semblant que fos vera per les rahons ja dites perque al dit o deposicio del dit Rey de Navarra la qual es lo mes de tot lo proces

qui fassa contrá lo dit noble En R. Alamany vos senyor sabets mils que nagun altra quanta ne qual fe es per vos senyor a aquell donadora. E posat que fe al seu dit degues esser dada attesa la sua dignitat negun senyor de sana pença no poria negar que lo dit testimoni fos menys de alguna ruga ne que fos tal que ell tot sol faes judici bastant a turment molt menys senyor a condempnacio. Quant es de la letra quel dit mossen En Francesch Senyor no par que fassa prova ne noga per justicia al dit noble car la dita letra trames lo dit mossen En Francesch per dit del abat damunt dit lo qual voluntariament com acusador e no com a testimoni sens segrament e no demenat e no devant jutge dix les coses en la dita letra contengudes al dit mossen En Francesch segons quel dit mossen En Francesch afferma per sa letra e no com a testimoni. Quant es senyor del testimoni de Roiz no fa prova ne bastant judici contra lo dit R. Alamany car es tot sol e singular e un testimoni no fa prova e posat que faes prova qnel dit Rey de Castella hagues dites aquestes paraules que nunqua tan gran trahicio etc. nos segueix que sia ver que aquella trahicio ses fos dita per be quel dit Rey ho dixes e posat que lo dit daquell Rey degues esser haut per ver per aço no seria provat que aquella trahicio fos stada dita ne sabuda per En R. Alamany e en cas que fos haut per veritat que per ell fos stada dita e sebuda encara no seria provat que fos stada dita contra vos senyor ne vostres regnes con per aventura de altres coses se podia dir no tocant senyor vos ne vostres terres. Aximatex senyor lo testimoni

del dit Marti Valaçi no fa contra lo dit R. Alamany en res sino contra lo dit En Bernat ne aytant poch aquell de Egidi Valaçi fill seu ans se poria induir per part del dit En R. Alamany ço es que desigas que la pau fos ferma entre vos Senyor e lo dit Rey de Castella e que aço se prometessen ell e lo dit mestre de Santiago axi que aço que aquests II testimonis deposen no fa en res contra lo dit noble En R. Alamany. Perque Senyor es stat acordat e deliberat concordament per tots los dits savis e altres damunt nomenats de vostre consell que vistes e regonegudes les dites coses e altres qui fan per lo dit noble En R. Alamany e contra ell noy ha prova bastant a condempnarlo per diffinitiva ne tals judicis qui sien bastans ne provats a tormentar lo dit noble ne aytant poch tals presumpcions que a absolre lo dit noble diffinitivament se puxa embargar ans han entes tots senyor e entenen que per justicia lo dit noble En R. Alamany puxa esser absolt atteses los merits del dit proçes jatsesia Senyor que nos puxa negar que alscunes sospites noy sien contra lo dit R. Alamany les quals empero senyor no son tals que empatxen ne puxen empetxar absolucio feedora del dit noble En R. Alamany. E per ço Senyor que vos ho sapiats lo proces no li es stat publicat ne deffensions per conseguent li son stades dades la qual cosa si ell demanave publicacio e deffensions per justicia no li deu esser denegada. Scrita en Barchinona disapte a XXVII dies de març en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXVII.

Vostre humil P. ça Costa batle general de Catha-

lunya qui besant la terra devant vostres peus Senyor se comane en la vostra gracia e merce.

Die sabbati que fuit III dies februarii anno a nativitate Domini Millesimo CCC sexagesimo nono jurarunt et deposuerunt sequentes testes.

Lo honrat En Francesch Sentcliment cavaller testimoni jurat e interrogat sobre les coses dejus scrites daque sera interrogat dir veritat que sapia. E primerament fo interrogat si per ventura aquest testimoni stant en la missatgeria en la qual era stat trames per lo Senyor Rey al princep de Gales hoy dir ne sab que alscunes covinençes foçen stades fetes entre lo Rey don Pedro e lo comte Dosona. E dix esser ver que aquest testimoni estant en la ciutat de Golesina un dia del qual no li membre lo Senyor de Puiana mostra una carta a aquest testimoni e an P. Marti scriva del Senyor Rey qui en la dita missatgeria era anat per scriva ensemps ab aquest testimoni en la qual se contenia segons viares daquest testimoni que lo dit comte Dosona prometia de valer e de ajudar al dit Rey En P. contre tots sos enemichs exceptat lo Rey Darago e son primogenit e en special li prometia da ajudar contra Enrich adversari seu e contra tots aquells qui al dit Enrich farien valença o ajuda en conquerir les terres de Castella exceptat quel dit Rey Darago o son primogenit personalment noy foçen ab C homens a cavall.

per aço acomplir li feya sagrament e homenatge e
ttia en rehenes en poder del dit Senyor de Puiana
Bernardi de Cabrera fill seu lo qual fos liurat sol-
nent al dit Rey En P. per lo dit Senyor de Puiana
cas qaell dit comte no atenes les coses a ell pro-
ses. E lo dit Rey En P. prometia en la dita carta al
comte que li daria sou dels dits cent homens a ca-
ll o per aventatge de sa persona X mil doblas dor e
daria la honor Daguilar. E en cas que ell perdes per
uesta rahon lo comtat Dosona que lo dit Rey En P.
daria al dit comte dins Castella un comdat valent lo
t comdat Dosona. E volien que sil dit Rey no complia
s dites prometençes al dit comte lo dit comte con-
lint a ell les sues o si la I dels dits Rey o comte se
orien ans que fos loch de complir les dites prome-
nçes quel dit fill del dit comte fos restituit franca-
ent al comte dessus dit. E per aço attendre e com-
ir lo dit Rey feu obligacio de tots sos bens al dit com-
e. Et el dit Senyor de Puiana feu homenatge al princep
le Gales que tendria lo dit Bernardi per los dits Rey
. e comte e que en les coses dessus dites lo retria
aquell a qui degues segons les prometençes dessus
lites.

Interrogat ja per quina manera ne forma aquest tes-
imoni viu la dita carta. E dix que I dia lo qual no li
ecorda aquest testimoni stant en lo castell de Con-
ach aquest testimoni vench a parlament ab lo dit Sen-
or de Puiana e apres moltes paraules tornaren a par-
r sobre los affers dels dits comte e Rey En P. e dix
dit senyor de Puiana de paraula a aquest testimo-

ni la rahon perque tenia lo dit Bernadi. E apres alscuns dies lo dit senyor de Puiana stant en la dita ciutat de Golesina mostra en la sua posada a aquest testimoni e al dit P. Marti la dita carta segons que demunt ha deposat en la qual les dites coses se contenen e la dita carta legi lo dit P. Marti denant aquest testimoni a lo dit senyor de Puiana.

En P. Marti scriva del Senyor Rey testimoni jurat e interrogat sobre les coses dejus scrites de que sera interrogat dir veritat que sapia. E primerament fo interrogat si per ventura aquest testimoni con era en la missatgeria en la qual era stat trames per lo Senyor Rey ensemps ab lo honrat En Francesch Sentcliment cavaller al princep de Gales hoy dir ne sab que alcunes covinençes fossen stades fetes entre lo Rey don P. e lo comte Dosona. E dix que es ver que aquest testimoni un dia del qual no li recorda stant en la ciutat de Golesina lo senyor de Puiana mostra a aquest testimoni e al dit mossen En Francesch Sentcliment una carta en la qual se contenia segons viyares daquest testimoni que lo dit comte Dosona prometia de valer e de ajudar contra Enrich adversari seu e contra tots aquells qui al dit Enrich farien valença o ajuda en conquerir les terres de Castella exceptat quel dit Senyor Rey Darago o son primogenit personalment noy feçen ab cent homens a caval. E per aço acomplir li feya sagrament e homenatge e mena en rehenes en poder del dit Senyor de Puiana En Bernadi de Cabrera

fill seu lo qual fos liurat soltament al dit Rey En P. per lo dit senyor de Puiaua en cas quel dit comte no atenes les coses a ell promeses. E lo dit Rey En P. prometia en la dita carta al dit comte que li daria sou dels dits cent homens a cavall e per aventatge de sa persona X mil doblas dor e li daria la honor Daguilar e en cas que ell perdes per aquesta raho lo comdat Dosona que lo dit Rey En P. daria al dit comte dins Castella un comdat valent lo dit comdat Dosona. E volien que sil dit Rey no complie les dites prometençes al dit comte lo dit comte complint a ell les sues o si la un dels dits Rey e comte se morien ans que fos loch de complir les dites prometençes quel dit fill fos restituit franchament al comte dessus dit. E per aço attendre e complir lo dit Rey feu obligacio de tots sos bens al dit comte e el dit senyor de Puiana feu homanatge al princep de Gales que tendria lo dit Bernadi per los dits Rey En P. e comte e que en los casos dessus dits lo retria a aquell aqui dagues segons les prometençes dessus dites.

Interrogat ja per quina manera ne forma aquest testimoni viu la dita carta e dix que I dia del qual nos recorda aquest testimoni stant ensemps ab lo dit mossen En Francesch Santcliment en lo castell de Conyach lo dit mossen En Francesch aquest testimoni present vench a parlament ab lo dit senyor de Puiana e apres moltes paraules tornaren a parlar dels afers dels dits comte e Rey En P. e dix lo dit senyor de Puiana de paraula al dit mossen En Francesch aquest testimoni present la rahon perque tenia lo dit En Bernadi. Et

apres alcuns dies lo dit senyor de Puiana stant en la ciutat de Golesina mostra en la sua posada al dit mossen En Francesch e a aquest testimoni la dita carta segons que demunt ha deposat en la qual les dites coses se contenen e la dita carta legi aquest testimoni denant los dits senyor de Puiana e mossen En Francesch Santcliment.

Die mercurii que fuit quarta dies augusti anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo secundo. Juravit et deposuit sequens testis qui fuit receptus per venerabilem Jacobum de Vallesicca licentiatum in legibus cui presens negotium fuerat comissum et fuit recepta depositio sequens in presencia venerabilis Petri ça Costa predicti.

Lo noble En Bernardi de Cabrera fill del noble lo comte Dosona quondam testimoni jurat e interrogat dir veritat daço que sera demanat e interrogat e dix. Primerament demanat quant ha que isque de Cathalunya e dix que ben ha de VI en VII anys.

Interrogat qui lich trasch e dix que madona sa mare.

Interrogat on lo mana e dix que al comte de Foix.

Interrogat si ha stat aqui continuament o on ha stat e dix que aqui stech per alcun temps tota vegada fins que lo dit comte pare seu vench de Castella e fo pres a Bayona e per exir de la preson mes aquest

testimoni en rahena en poder del senyor de Puyana.

Interrogat qui pres lo comte Dosona a Bayona e dix que nos sab mas bes pensa que eran homens de Bayona.

Interrogat per qui lo tenia lo senyor de Puyana e dix que ell ben nos sab de cert mas que con lo Rey Enrich entra en Castella e lo para daquest testimoni ab lo dit Rey Enrich a cap de temps aquest testimoni fo trames ab una galea al Rey don Pedro.

Interrogat quant de temps lo tench pres lo Rey don Pedro e dix que despuys que li fo rames destro quel Rey don Pedro fo mort e pençes segons son albir que façen qualque VIII o X meses e encara apres que fo mort lo Rey don Pedro stech en la preson ben VIII meses per ço con aquest deposant volia fugir e lavors tornarenlo en lo Aljub e non isque destro quo lo Rey Enrich lontrach per cambi.

Interrogat si fo dit comte Dosona para seu per quina raho lo mes en poder del senyor de Puiana e dix que nos sab.

Interrogat si noy res dir nels viu parlar apart e dix que no que ell ney hoy res mas ben los viu parlar abdosos ço es lo Rey don Pedro e lo comte son pare.

Interrogat qui era patro de la galea quil sen mana e dix que Johan Gonsalvis de la Marca.

Interrogat on lo posa e dix que a Xibilia e de Xibilia a Carmona.

Interrogat que deya lo Rey don Pedro del dit comte y dix que molt de mal.

Interrogat quin mal ne deya e dix que lo Rey don

Pedro deya que si perdia la terra o regna que per ell la perdria.

Interrogat si sab ne oy dir que lo Rey don Pedro digues que lo comte no li hagues ateses les prometenses que fetes li havia e dix que no.

Interrogat si lo princep de Gales cabia entre los tractaments qui eran entre lo Rey don Pedro e lo comte Dosona e dix que nos sab mas que ha oyt dir que lo Rey don Pedro volia que lo princep li liuras lo comte Dosona axi con a presoner que era seu e lo princep fiu que aquest deposant anas en loch del dit comte en poder del senyor de Puyana.

Interrogat si sab ne ha oyt dir perque la comtessa mara daquest testimoni axia de la terra neych treya aquest testimoni ne los altres fills seus e dix que per tal con lo comte havia finat del seu rescat ab lo Rey don Pedro e per percassar diners sen anave envers lo comte de Foix e puys lo Rey don Pedro fugi e isque del regna e no hac loch lo rescat.

Interrogat on ha stat aquest testimoni depuys que isque de la preso e dix que ab lo Rey don Enrich.

Interrogat si sab ne ha oyt dir al Rey don Enrich ne altre mentra ha stat en Castella quel comte Dosona hagues fetas negunes covinençes ab lo Rey don Pedro e dix que no.

Interrogat si lo Rey don Enrich se tenia per servit o desservit del comte e dix que ans sen tenia esser ben per servit e li feya grans profertes e loave fort son para que lo havia ben servit.

Interrogat si sen es vengut ab grat del Rey don Enrich e dix que hoc.

Interrogat quin aculliment li feu e dix que no li dix res mes pero stant aqui alcuns inflamaven lo Rey don Pedro que aquest testimoni que moris que nol ne das que mal pare havie haut qui lo havie molt desservit e que daria eximpli als altres que negun nol desservis con moltes rehenes tenia e axi quen donas eximpli altres deyen al dit Rey don Pedro que no moris que fadrin era e que noy maria mal.

Interrogat si aquest testimoni ha haut ho si lo Rey don Enrich li ha promes res ne donat e dix que no.

Interrogat si sab ne ha huyt dir per quina raho lo Rey don Pedro feya pendra lo dit comte pare seu e dix que ha hoyt dir que per LX mil florins del rescat e XII mil florins los quals deya lo dit Rey En Pedro que li havie donats con lo trasch de la preso per ço quels partis entre ell e los altres cavallers que li ajudassen e oy dir que lo comte noy fos tengut.

Interrogat en quina àdat era e dix que ha oyt dir a madona sa mara que ara a Sent Lorenç haura XX anys.

Fuit lectum sibi et perseveravit.

Postquam die sabbati que fuit septima dies augusti anno predicto dictus venerabilis Petrus ça Costa obtulit coram domino venerabili Jacobo de Vallesicca quoddam publicum instrumentum volens ipsum inseri et continuari in presenti processu cujus instrumen-

ti tenor de voluntate et mandato venerabilis Jacobi de Vallesicca et Petri ça Costa hic est insertus. Series autem ipsius instrumenti sequitur in hunc modum.

Noverint universi. Quod ego Guillermus de Palafolls dominus castri de Palafolls et termini ejusdem situati infra limites comitatus Ausonie. Attendens quod ex quibusdam justis de causis fuit consentum et in pactis deductum inter vos nobilem et egregium virum dominum Bernardum de Cappraria Dei gratia comitem Ausonie ex una parte et me dictum Guillermum de Palafolls ut dominum dicti castri de Palafolls ex altara. Quod ego dictus Guillermus de Palafolls tanquam dominus castri predicti de Palafolls dum vos dictus nobilis dominus comes et ego vixerimus sive vivamus et de vita nostri amborum tantum teneat vos dictum dominum comitem et vestros dum vixeritis tantum et de vita vestra et mea ut prefertur juvare et valere contra omnes personas de mundo nomine exceptato infra dominationes regna et terras illustrissimi domini Regis Aragonum citra mare tamen. Et nichilominus caso quo princeps aut princeps aut alie quevis gentes venirent in et super terram vestri dicti domini comitis aut contra eandem terram quod ego dictus Guillermus de Palafolls similiter tenear vos dictum dominum comitem juvare et valere de mea persona de et cum castro predicto de Palafolls et fortaliciis ejusdem et cum toto meo posse scilicet de castro predicto de Palafolls et de termino atque gentibus ejusdem. Versa vice nos

Bernardus de Capparia Dei gratia comes Ausonie promittimus et convenimus vobis dicto Guillermo de Palafolls presenti quod casu quo alique persone stranee aut inimici vestri dicti Guillermi venirent contra vos dictum Guillermum vel vestrum castrum de Palafollos aut terminum et gentes ejusdem quod nos dictus comes dum vixerimus nos et vos teneamur vos dictum Guillermum de Palafolls et dictum castrum de Palafolls et terminum et gentes ejusdem juvare et deffendere de persona nostra et de et cum omnibus et singulis terris et gentibus nostris. Item convenimus et promittimus nos dictus comes et ego dictus Guillermus de Palafolls nobis adinvicem quo casu quo nos dictus comes dederimus alicui seu aliquibus comorantibus extra terras et dominationes nostras aliqua desaximenta sive desafidamenta pro factis nostris propriis et dicta desafidamenta locum habuerint quod vos dictus Guillermus de Palafolls teneamini de persona vestra et de gentibus vestris nos et gentes et terras et bona nostra juvare et deffendere totis viribus nostris. Et nos etiam casu quo vos dictus Guillermus de Palafolls dederitis alicui seu aliquibus comorantibus extra comitatum nostrum Ausonie aliqua desaximenta seu desafidamenta pro factis vestris propriis et dicta desafidamenta locum habuerint quod nos casu ipso teneamur vos dictum Guillermum de Palafolls gentes et terram et bona vestra juvare et deffendere cum viribus nostris. Et premissa omnia et singula prout superius sunt ennarrata tam nos dictus comes quam ego dictus Guillermus de Palafolls promittimus et convenimus firma ac legali

ac solemni stipulatione et ex pacto nobis ad invicem videlicet altera pars nostrum alteri quamdiu nobis ambobus fuerit vita comes et non ultra ut est dictum firmiter attendere et complere tenere et observare et in nullo contrafacere seu venire aliquo jure ratione vel causa totiens quotiens locus seu casus affuerit. Et nichilominus juramus nos ambo sponte per Dominum Deum et ejus sancta quatuor evangelia a nobis et quolibet nostrum corporaliter tacta et homagium ore et manibus comendatum alter nostrum alteri ad invicem facimus et prestamus in presentia notarii et testium infrascriptorum quod predicta omnia et singula tenebimus et prestabimus et attendemus et complebimus totiens quotiens locus seu casus fuerit et in nullo contrafaciemus vel veniemus aliquo jure causa vel ratione. Premissa igitur nos dictus comes et ego dictus Guillermus de Palafolls facimus promittimus in manu et posse notarii infrascripti tanquam publice persone hec a nobis pro utroque nostrum vice et nomine nostri et omnium aliorum quorum interest intererit et interesse postest et poterit legittime stipulantis et recipientis de quibus omnibus supradictis petimus utrique nostrum fieri et tradi unum et plura publicum seu publica instrumenta per notarium infrascriptum. Quod fuit actum in cellaria sive loco de Vidreres termini castri de Sancto Aciselo comitatus Ausonie et diocesis Gerundensis octava die mensis aprilis anno a nativitate Domini Millesimo CCC sexagesimo secundo. Sig ✠ num Guillermi de Palafolls predicti qui predicta facio concedo laudo juro et homagium presto dicto domi-

no comiti et firmo. Sig✠num Bernardi de Capraria comitis predicti. Qui premissa facimus concedimus laudamus juramus et homagium prestamus dicto Guillermo de Palafolls et firmamus. Testes hujus rei sunt venerabiles Raimundus et Vitalis de Blanes ffratres Raimundus de Cartiliano Philipus de Arenys et Bernardus de Rosanes.

Sig✠num mei Bernardi Mathei civis Vicensis auctoritate regia notarii publici per totam Cathaloniam habentis comissionem claudendi instrumenta recepta per discretum Franciscum de Villa quondam notarium auctoritate regia recepta cum publico instrumento confecto Barchinone XXVII die novembris anno a nativitate Domini Millesimo CCCLXX et clauso per Petrum de Prato civem Barchinone auctoritate regia notarium publicum per totam terram et dominationem domini Regis a venerabili Petro ça Costa bajulo generali Cathalonie. Qui hoc instrumentum per dictum Franciscum de Villa receptum nondum in pergameno redactum inventum in notulis sive protocollis dicti Francisci de Villa scribi fecit et de mandato michi facto per dictum venerabilem Petrum ça Costa cum sua littera papirea scripta Barchinone XVI die julii anno a nativitate Domini Millesimo CCCLXXII et sigillata sigillo sui officii clausi die martis tertia die augusti anno predicto a nativitate Domini Millesimo trecentesimo septuagesimo secundo.

Pateat universis. Quod cum per clamorem et famam

validos notorios et publicos ac fidedeginorum testimoniis et relatu universorum et singulorum comuniter de regnis et terris Illustrissimi domini nostri Aragonum Regis ad aures ipsius domini Regis pervenisset quod nobiles Bernardus de Capraria olim consiliarius unicus et solus ejusdem domini Regis opere et sermone immo pocius si subscripta vera existunt ejus proditor et deceptor ac Bernardus de Capraria ejus filius Ausone comes nisi sunt perdere ipsum dominum regem et gentes ac regna et terras suas Aragonum et Valencie ac alia et pro magna parte jam prodiderunt regna ipsa scelestissimam cum Rege Castelle publico hoste domini nostri Regis factionem ineuntes data ab eis opera et opportunitatibus captatis quod Rex ipse Castelle regnum et terras universa ipsius domini Regis cum dictorum nobilium adjutorio occuparet de quibus partem optimam eis daret ambaxiatas faciendo apud Regem Castelle predictum sub et cum nomine ac expensis prefati domini nostri Regis cum quo Rege Castelle scelestos ad finem predictum tractatus contraxisse dicuntur et ulterius dictus Bernardus senior discidia et zizannia inter dominum nostrum Regem et suos regnicolas districtuales et subditos et ipsos regnicolas invicem more diabolico pertractando ut sic divisi omnes minus apti forent ad defenssionem contra dictum Regem Castelle et offensionem ejusdem sublata ipsorum cordium unitate que circa talia principalius operatur nec non expensas intolerabiles ac penitus inutiles fieri faciendo ut eis necessitatis temporibus indigerent consulendo cum efficacia insuper domi-

no Regi nostroque invadente pro dicto Rege Castelle hostiliter dicta regna ad partes regnorum et terrarum suorum remotissimas se conferret quod armatam seu stoleum dominus noster Rex non faceret protestando circa quod tamen restauratio civitatis et regni Valencie precipue consistebat ac prohibendo ne dominus Rex noster strenue ad bellandum paratus cum dicto Rege Castelle tunc proximo bellaret contra comunem intellectum et afectionem subditorum domini nostri Regis qui bellum ipsum cum corde et spe firmissima affectabant et quod detestabilius est consiliarios dicti Regis Castelle principaliores fortiter increpando quia tunc tantam opportunitatem domino nostro Regi dederant ad bellum hujusmodi faciendum. Et demum cum dominus Rex noster versus Regem Castelle cum exercitibus suis dirigeret gressus suos constituerit se in fugam et plurima alia tam ipse Bernardus de Capraria quam dictus comes ejus filius fecisse dicantur et loqutos fuisse que ex contentis in subsequentibus capitulis de predictis conceptis in spetie patent clare. Quarumquidem factionum conscius et in eis predictis nobilibus complex esse dicitur nobilis Raymundus Alamanni de Cervilione domini nostri Regis consiliarius. Et nunc circa predicta scienda et inquirenda prefatus dominus noster Rex non valeat intendere seu vaccare cum sit in castris et cum exercitibus ac stoleo suis se ad bellandum paret cum Rege predicto Castelle qui civitatem Valencie tenet obsessam circa quod est vehementissime occupatus. Et propterea de eis co-

missionem fecerit illustrissime domine Regine cum littera sua tenoris sequentis.

Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Illustri Elionore Regine Aragonum consorti nostre carissime nostreque generali locumtenenti. Salutem et intime dilectionis afectum. De nefandis facionibus et scelestis tractatibus nobilis Bernardi de Capraria majoris dierum et nobilis Bernardi de Capraria ejus filii comitis Ausone consiliariorum nostrorum et in non modica a nobis reputatione habitorum crebris multorum fidedignorum relatibus plurima diversis audiveramus temporibus uno quasi coniecturis verisimilibus ea intelligere poteramus set quia pensabamus tam orrenda scelera in tantorum virorum quos honoribus gratiis et favoribus preceteris extuleramus inmensis cor nullatenus posse ascendere nequibamus relatibus hujusmodi ullatenus fidem dare. Nunc autem factionibus nefariis hujusmodi factis jam notoriis ea credere cogimur. Clamor namque validus jam et in longinquis difusus partibus et fama publica multis fidedignorum et fere omnium subditorum nostrorum assertionibus comprobata aures nostras in multa animi turbatione replerunt quod dicti Bernardus de Capraria et Bernardus de Capraria ejus filius ab aliquo citra tempore nisi sunt que displicenter referimus eo quod de subditis nostris presertim nobilibus nunquam audita sint talia. Nos gentesque nostras ac regna nostra Aragonum

Valencie perdere ipsórumque jam majorem partem
rdiderunt scelestissimam pestiferi ineuntes cum
ege Castelle nostro hoste publico factionem data a se
era et opportunitatibus captatis quod Rex ipse Cas-
le regna et terras universas nostras cum eorum ad-
torio occuparet et de eis ipsis et presertim dicto co-
iti Ausone quem tenet multorum oppinio tanquam
osidem sub captionis spem dicto Regi fuisse traditum
ptimam partem daret faciendo etiam ac procurando
eri sub nomine et cum expensis nostris ambaxiatas
ad dictum Regem Castelle cum quo ad finem scelestos
tractatus ut predicitur contraxerint et ulterius dictus
Bernardus senior discidia et zizaniam inter nos nos-
trosque regnicolas districtuales et subditos et ipsos
regnicolas invicem more diabolico pertractando ut sic
divisi omnes minus apti essemus ad defenssionem con-
tra dictum Regem et offensionem ejusdem sublata nos-
tri et dictorum nostrorum subditorum cordium unitate
que certa talia principalius operatur nec non expensas
intolerabiles et penitus inutiles nobis fieri faciendo ut
opporteret nos eis necessitatum temporibus indigere
consulendo nobis insuper cum eficacia et procurando
de facto fieri quod Rege predicto invadente hostiliter
regna nostra nos ad partes alias ipsorum regnorum
nostrorum remotissimas conferremus quodque non
faceremus armatam seu stoleum protestando circa quod
restauratio civitatis et regni Valencie precipue consis-
tebat ac prohibendo anno proxime preterito ne nos
cum exercitu nostro strenue ad bellum parati cum dic-
to Rege tunc in Muroveteri nobis proxime bellaremus

contra comunem intellectum et affectionem subditorum nostrorum qui nobiscum aderant qui bellum ipsum cum corde et spe firmissima afectabant et quod destabilius est consiliarios dicti Regis Castelle fortiter increpando quia tunc nobis tantam opportunitatem dederant ad bellum hujusmodi faciendum. Et demum pridem cum nos apud Regem Castelle cum exercitibus nostris gressus nostros dirigeremus timens dictus Bernardus de Capraria senior ejus facta jam fieri. nobis notoria in fugam se constituendo et plurima alia tam ipse quod dictus filius suús orrenda facinora faciendo et loquendo que pudet et piget nos seriatim narrare quarum quidem omnium factionem conscius 'complex et adjutor nobilis Raymundus Alamanni de Cervilione existente ipso Raymundo Alamanni consiliario nostro fuit. Cumque circa predicta scienda et inquirenda nos nunc vaccare seu intendere nequeamus cum simus in castris et cum exercitibus et stoleo nostris nos paremus ad bellandum cum dicto Rege Castelle arcte civitatem Valencie obsessam tenente circa que sumus vehementissime occupati et ex consequenti providimus quod per vos seu de mandato vestro de predictis exacta diligentia inquiratur. Ideo volentes sicut nec decet tam scelestam et detestabilem factionem in neclectum deducere seu contemptum volumus vobisque dicimus et mandamus quatenus de predictis et aliis de quibus predicti Bernardus de Capraria et Bernardus ejus filius inculpantur contra ipsos fautores et complices suos inquiratis seu inquiri faciatis diligentissime et prout tante rei negotium expostulat veritatem et ad-

versus eos ipsorumque bona procedatis prout [de jure et ratione et secundum inquisitiones merita inveneritis faciendum. Taliter quod eorum gravis punitio posteros terreat per exemplum. Data in loco Montisalbi undecima die aprilis anno a nativitate Domini MCCC sexagesimo quarto. Visa Romeus.

Encare hagues trames lo Senyor Rey a la Senyora Reyna I quaern de paper clos e sagellat ab lo sagell secret daquell Senyor Rey lo qual quaern de manament de la dita Senyora fou ubert et la tenor del qual es aytal.

Aço es memorial que hom fa de les coses dites e notifficades al Senyor Rey contra mossen Bernat de Cabrera per lo Rey de Navarra et axi mateix dalgunes altres coses que induen moltes presumpcions e conjectures que ell anava mal en los affers del Senyor Rey.

Primerament con lo Rey de Navarra estant en Exea e que volia venir al Senyor Rey e encara tro a Muntço per concordar ab lo comte de Trestamara dix al comte de Denia com En Bernat de Cabrera anava falsament en los affers del Senyor Rey e allongava aytant com podia quel Senyor Rey et lo dit Rey de Navarra no savenguessen ni sa finassen faent compte que

per aytal allongament lo dit Senyor seria forçat de fer pau ab lo Rey de Castella et que son fill seria deliurat. E dix lo dit Rey que ell ja fora vengut et venria a Muntço sil dit En Bernat de Cabrera no ho hagues tolt et contrastat e encara dix mes avant quel comte de Trestamara devia morir et aço appar pus larch per la deposicio del dit Rey de Navarra per la qual a haver es stat trames car segons quel comte de Denia ho havia dit et revelat al Senyor Rey et a la Senyora Reyna en lo loch de Almudevar lo divendres Sant en sa posada en la cambra on havia acostumat de dormir presents lo Senyor Rey et los comtes de Denia et de Trestamara.

En apres esdevenchse quel Senyor Rey ana veer mossen Bernat quis dehia que era malalt el troba que jahia et anarenhi ab ell los comtes de Denia et de Trestamara e lavors era lo Rey de Navarra en la esglesia de Sent Michel del dit loch de Almudevar. E mossen Bernat feu fer loch als quiu eren entant que no romaseren en la cambra on jaya lo dit mossen Bernat sino lo Senyor Rey et los dits comtes et parlaren ensemps tots IIII de alcuns affers que no tocaven a aquesta manera. En apres feune exir los dits comtes et dix les paraules seguents o semblants al Senyor Rey Veets vos Senyor aquests dos que hic son ara exits et qui son ab mi segons que vos sabets en sagramont e homenatge ells me tracten la mort ab lo Rey de Navarra per mi fer vostre servi Mas no ho poden complir sens

vos et per ço ho volen fer a ma vostra. Perque Senyor sia la vostra merce que en aço no vullats consentir car no ho devets voler ni ho he merit. E temps es stat Senyor que mos consells vos profitaven mas ara Senyor de poch de temps ença es lo contrari et yo mo conech em sap greu et per ço Senyor me so lunyat de consellar vos. Empero Senyor yo hom so et no puch tots temps mos dits avenir. Ab tant lo Senyor Rey sen ana ab los dits comtes ensemps a la sua posada et dixlos que mossen Bernat li havia dit quel Rey de Navarra lo volia matar e no volch fer mencio del als que li havia dit mossen Bernat dels dits comtes per tal que hagues dells mellor consell lo qual fo que ho digues al Rey de Navarra. E segons lur consell lo dit Senyor sen ana al dit Rey qui era segons que dit es en la dita esgleya e entraren sen dins la sagristia e dixli ço que mossen Bernat li havia dit et per aquelles paraules et lavors los dits comtes maravellaren se e digueren con lo Senyor Rey nols ho havia axi dit et lo dit Senyor respos que ho havia fet per ço que hagues dells mellor consell axi con es dit. E el dit Rey de Navarra quant hac entes ço quel Senyor Rey li havia dit respos per aquestes paraules o semblants E com e don Bernat diu de mi aytals coses per ma fe ço que jous he dit es ver eus ho jur per lo Sant cors de Jesuchrist qui es açi. Empero vinga ell e provar sa la falsia. Et lavors lo Senyor Rey trames al dit En Bernat mossen G. Doix quil troba que volia cavalcar et dixli quel Senyor Rey lo demanava e que vingues e ell respos que no ho podia fer dient que havia pahor quel mal que havia dels

renyons no li vengues alli on no havia metges en que fora perill seu ab tant ell cavalca et lo dit G. Doix sen torna e dix al Senyor Rey ço quel dit En Bernat li havia dit. La donchs trames hi lo Senyor Rey hic mossen Ramon Alamany lo qual tornat dix que nol havia pogut veure et que ja sen anava puys y trames lo vezcomte de Rochaberti qui semblantment dix que sen era anat et que non podia haver hauda nenguna vista lavors lo Senyor Rey vehent et conexent que ell se metia en ......la presli sospita de ço quel Rey de Navarra li havia dit e envia derrere ell mossen Garcia Lopiz de Sesse axi con alguatzir seu qui nol poch atanyer entro a Carcastiello qui es en Navarra e cavalca aquest dia lo dit En Bernat per los camins desviats que tench be XXII legues o pus.

Es ver que estant axi en la dita sagristia et parlant dels dits affers feren entrar lo dit En Ramon Alamany per ço con lo dit Rey se corruxava de ço quel dit En Bernat de Cabrera havia dit al Senyor Rey et volent affrontar daço lo dit En Ramon Alamany pus que En Bernat de Cabrera no podia hom haver presents lo dit Senyor Rey et los comtes de Trestamara e de Denia et mossen Berenguer Dabella dix lo dit Rey de Navarra al dit Ramon Alamany les paraules seguents o semblants E con don Ramon Alamany la traycio que don Bernat de Cabrera tractava e sabets ho vos contral Rey Darago diu ell que yo la tractava. E ladonchs En Ramon Alamany ab gran nudament que hac se ageno-

lla dient mossenyor yo no se res en aço et axi per amor de Deu yo noy aja mal o semblants paraules. E si lavors lo Senyor Rey lo hagues be affrontat es presumidor que hagera atorgada la veritat en presencia del Rey de Navarra mas per lo offici que si feya et per los missatges que hom cuytava de trametre an Bernat de Cabrera el qual segons dit es lo Senyor Rey havia ja trames mossen Ramon Alamany es nera tornat a la esgleya per affrontar la falsia que havia dita contra el Rey de Navarra e encara per affrontar lo fet quel Rey de Navarra havia dit del dit En Bernat et per tal quen Ramon Alamany se asseguras nol volch hom affrontar. Car ja lavors era estat parlat que abdos fossen preses.

Item a Almudever lo dijous de la cena a vespre dona a entendre als de la vila els feu armar e estar armats tota la nit dient quel Senyor Rey devia fer matar lo comte de Trestamara et aço mateix dona a entendre a aquells del comte per ço quel dit comte duptan de la sua persona se metes en fuyta et ocies linfant En Marti qui estava en rahenes en son poder a Tamarit.

Item con fo a Carcastiello lo dit En Bernat per ço que fos emparat per los homens del loch dixlos quel Senyor Rey havia mort lo Rey de Navarra lur senyor et que ell quis era fet son hom et son vassall en allo

no havia consentit ans era en sa ajuda e per aquesta raho era encalçat per les gents del Senyor Rey et que be CCC homens li venien detras et axi quel defesessen et sobre aço vench mossen Garcia Lopis de Sesse et les gents del loch li empatxaren la entrada et sino que era conegut per molts del loch fora mort et com ell hoys dir de la mort allegada per lo dit En Bernat dix que allo era falls empero que fossen preses la I et laltre et si ell dehia fals que fos mort et si En Bernat de Cabrera dehia fals que non portas alguna pena sino que fos retengut pres e axis feu que ab dos foren retenguts preses entro que lendema vench I sarjant darmes del Rey de Navarra qui demana de part del dit Rey lo dit En Bernat et sen mena a Morello et lavors mossen Garcia Lopez sen torna et aço deposara pus larch lo dit Garcia Lopez de Sesse.

Item dix lo dit En Bernat estant en Carcastiello en presencia del abbat del Oliva et del alcayt et dels prohomens del loch et del dit mossen Garcia Lopez de Sesse et de mossen Fortunyo de Sesse et de les lurs companyes moltes paraules vituperoses et desonestes contral Senyor Rey et la Senyora Reyna et contra molts de son consell carregantlos moltes coses greus et malvestats et daço han feta relacio depuys molts daquell loch al dit Garcia Lopez de Sesse en presencia den Bernat Michel escriva del Senyor Rey qui parten del Rey de Navarra on era stat trames passa per lo dit loch per haver informacio de les dites coses.

Item quant lo Senyor Rey hac final en les corts de Muntso et sen vench a Saragoça on havia ab linfant don Ferrando et ab lo comte de Trestamara et ab lo comte Durgell et ab lo vezcomte de Cardona et ab los altres Darago et de Cathalunya be II mil de homens a cavall o pus e devia anar vers les partides do Terol on se dehia que era lo Rey de Castella prenen et occupan la terra la qual cosa no faera ell sil Senyor Rey hi acorregues qui hi volia acorrer en era en proposit axi con fer devia de acorrer hi lo dit Bernat de Cabrera per torbar la dita anada ab moltes induccions e maneres quey tench tracta ab lo Senyor Rey que anas a Sos on seria lo Rey de Navarra dient quel hauria a son servey. E lo Senyor Rey ana hi per la qual anada se perde Terol e per consseguent tot ço que ses perdut en regne de Valencia et finalment del Rey de Navarra la donchs nos profita res lo Senyor Rey ans sen segui lo dit dampnatge. E lavors se dix per linfant En Ferrando et per los dits comtes et vezcomte que en los dits afers se menava traycio et sen cuyda moure gran tabustol entre ells sino quel Senyor Rey ho paciffica ab gran difficultat et per lo contrast quel dit En Bernat movia et la brega que suscitava al infant En Ferrando et al comte Durgell et al vezcomte de Cardona covench aturar lo Senyor Rey be XII jorns en Saragoça a gran dampnatge seu e perdicio del regne de Valencia on era lo Rey de Castella prenen et occupan diverses lochs e castells.

Item del fet de don Pedro Maça que dix en sa fi al rector de Carçre que dexelas al Senyor Rey o a altre qui li ho digues ço que ell havia oyt dir a Martin Lopez ço es quen Bernat de Cabrera havia dit a ell et a Martin Yanyes que fort be estaria quel Rey de Castella les tolgues lo cap con en aytal loch lo havien fet venir mas que ell lon aydaria a creer a sa honor.

Item com contrastava de tot son poder larmada de les galees et encara quen protesta.

Item que parlava en Navarra moltes vegades ab los missatges del Rey de Castella sens que noy entrevenien los altres missatgers del Senyor Rey et sis feya al tractament del grau de Murvedre sens que noy entrevenia lo comte de Denia quiy era.

Item del proces que era estat fet sobre la preso de son fill et de don Pero de Luna lo qual ell feu depuys cremar car no li asalta lo proces et sia sabut con quel escriva lo feu.

Item que a Gurrea dix denant lo Senyor Rey et la Senyora Reyna que no consentia que ella tengues

corts ne protestaria que no ho podia fer.

Item que a Gurrea en aquell dia matex on vench En Ramon Alamany del Rey de Navarra et volia parlar ab lo comte de Denia e En Bernat de Cabrera james no volch partir a les Caçaperes on sen volia anar sens En Ramon Alamany axi que no li dona laer que pogues parlar ab lo comte.

Item dels capitols e memorials que feu de demanar e haver dels curials et dels homens de ciutats e de viles e dels prelats et aço per empatxat les corts et finalment que de una part ni daltra no sagues res.

Item quant ana en Castella ab son fill no volch quey anas negu ab ell de part del Senyor Rey.

Item quant se dehia quel Rey de Castella venia sobre la terra ell refertava que no era ver ne podia esser ver.

Item a les corts de Muntço feu molts contrasts et molts empatxaments et entre les altres coses tench de tot son poder quel comte de Trestamara no vengues et encara que dix quen protestaria et era sol et sin-

gular en aço contra oppinio de tots los de la cort.

Item empatxa que lo comte Durgell et lo vezcomte de Cardona no anassen a Saragoça on devian anar entro quel Senyor Rey hi fos per ço com era de gran necessitat quey hagues cap per les divisions quey eren. En axi que noy ana algu entro que ell fo guarit quey volch anar ey ana ab ells ensemps et con hi fo noy atura molts dies per divisio que metia entre ells.

Item empatxa la anada de Murvedre per lo pas ques deya de la Losa induhin uns e altres a la sua oppinio los quals are dien quey havia et ha bon passatge et tenia e metia a avant quel Rey de Castella havia la donchs VII o VIII mil homens a cavall et es cert et notori per relacio de molts axi dels quin eren ab linfant de Navarra et de alcuns altres qui eren lavors ab Rey de Castella et ara son deça en servey del Senyor Rey que non hi havia III mil cinch cents et daquells no hi havia D be encavalcats.

Item empatxa quel comte de Denia qui devia anar per capita a Valencia ab CCC homens a cavall noy anas prenen color que ell no iria ne seria en los tractaments del Rey de Navarra sens lo dit comte et finalment haguey anar mossen P. Boyl et pot hom veure a quin pas es venguda Valencia e lo regne per falta de alguna per-

sona de compte et de companyes de cavall que si y fossen no hagra tant bornat a sa guisa lo Rey de Castella.

Per ço la Senyora Reyna per major informacio de les coses damunt et davall escrites feu tornar en escrits et metre en lo present proces alcunes paraules que havia segons que dix entes quel Rey de Navarra havia retretes al Senyor Rey den Bernat de Cabrera.

Ço es quel dit En Bernat de Cabrera lo crehia e que aço sabia ell per boca del dit En Bernat mas que aço fins la donchs que li ho revella no havia volgut dir per tal que dell pogues trer e saber tots los malvats tractaments quel dit En Bernat de Cabrera menava ab lo Rey de Castella sobre ço en que entenia acabar sa trahicio.

E les coses quel dit En Bernat de Cabrera dix al dit Rey de Navarra son aquestes que volia ab lo dit Rey parlar secretament et que la donchs lo dit Rey se mes ab lo dit En Bernat de Cabrera en una cambra et lo dit En Bernat de Cabrera ans que res dixes guarda sots lo lit et derrera les cortines et defora per les finestres de la dita cambra a fin que ço que volia dir al dit Rey persona del mon oyr no ho pogues sino tant solament lo dit Rey. Et aço fet dixli aytals paraules.

Senyor jous am eus he en cor de servir e tinch me molt per tengut a vos e mes que a hom del mon et veis que sots mort et perdut per ço con vos sots aconpanyat ab lo Rey Darago qui es lo pus avol Rey del mon et ultra aço li dix moltes fades et abhominables paraules del dit Senyor et de la Senyora Reyna les quals son tals que bonament non son dignes que sien espressades ni dites. Mas si vos Senyor vos voliets jo tractaria ab lo Rey de Castella que vos fossets be ab ell et ell dar vos ia gran terra daquesta del Rey Darago. Et quel Rey de Navarra dixli con se poria fer axo et que lavors lo dit En Bernat dixli jous ho dire.

Vos vets que en lo regne de Valencia no ha negun esforz e per ço lo dit Rey perdra lo dit Regne per aquestes rahons la una que laguiare que mon nel et ma neta que deuen esser meses per rahenes en Rosse-llo al comte de Trastamara que noy seran meses et sobre aço lo dit comte laguiara de servir al dit Rey Darago et per aventura ques desavendran sobre aço laltra que jo tindre a noves per tractaments lo dit Rey Darago que no fara la entrada que es empresa de fer ni sera acorregut al regne de Valencia. E en aquest endemis lo dit Rey Darago fondras entra si mateix car haura despes tot ço que ses gents li han donat. E puys no haura moneda e per conseguent no pora haver companya ab ques puxa deffendre et haura affer demanda

en Cathalunya et ans que aquesta demanda li sia atorgada ne posad en stament que ell sen puxa ajudar haura lonch tret et passara gran temps e en cas quel dit Rey sesforças de fer la entrada faça ho car hom fara per manera quel comte de Trestamara hi perdra lo cos et el comte de Denia et es mester quel comte de Denia muyra car sino moria tots temps renyaria. Et ell mort noy ha alcuns del reyals de qui al Rey Darago ni a la terra calgues fer gran compte et haurials hom assats tost. Et no farien gran nosa a fer ço que hom volgues fer. Et en cas quel comte de Trestamara no pogues hom aportar a punt que moris per be que vaja en França si fara hom per manera que morra la car jo ja havia fet ab Pero Carriello quel ocies. Et con lo dit Rey li dix hoc mas Pero Carriello ja es mort lo dit Bernat respos noy fa força car jo he fet ab alcuns de sa companya quel ociuran. E que daltra part dix lo dit En Bernat de Cabrera al dit Rey de Navarra vos senyor sis volets podets desviar les faenes del Rey Darago per aquesta manera que sobrel tractament que es entre vos et ell demanets per rahenes linfant En Marti lo qual lo Rey et la Reyna amen molt e tant lamen que per res del mon nol vos liurarien. E entretant ab aquests laguis et desviaments fondranse et regne de Valencia se perdra. Et con aquest regne sia perdut en laltra terra a perdre noy ha res a fer. E aço fet davali entendre quel Rey de Navarra hauria grans terres e senyoria et quel dit En Bernat cobraria son fill et seria I gran senyor. Et aquestes paraules lo dit En Bernat li tornava moltes vegades o sovin e que sil dit Rey

de Navarra aço no fahia quel Rey Darago era ja tant abatut que no li poria ajudar et quel dit Rey de Navarra perdria tota sa terra et que sobre aço lo dit Rey de Navarra li respos et dix ara via que jo hi penssare e vos penssat hi axi mateix.

Et apres daço quel dit Rey de Navarra li dix quen Ramon Alamany de Cervello parla ab lo dit Rey de Navarra et que no era tant guardant con lo dit En Bernat en guardar que altri nol ois. Et dix al dit Rey semblants paraules daquelles quen Bernat de Cabrera li havia dites les quals son damunt expressades induin lo que faes tot ço que En Bernat de Cabrera li havia dit. E que daquesta raho parla moltes vegades lo dit Ramon Alamany ab lo dit Rey de Navarra qui dix al Senyor Rey que si ell se volia que hagues alcun cavaller o fill de cavaller ab I escriva qui estiguessen part una cortina et que ell li ho faria tot dir per sa bocha per tal con lo dit R. Alamany es hom pech et que no sen guardara.

E diu se que per tal con lo Senyor Rey les coses damunt dites no volia creure lo dit Rey de Navarra jura sobre lo cors de Jhesuchrist esser veres et quel dit En Bernat et En Ramon Alamany lesli havien dites les quals paraules dix al Senyor Rey lo dit Rey de Navarra et les dejus scrites presents los damunt nomenats.

Diu se encare quel dit Rey de Navarra sens sagrament havia dit al Senyor Rey que en consciencia sua ell crehia quels dits En Bernat de Cabrera et Ramon Alamany menaven ab aquestes faenes tractaments que tots los Infants fills del dit Senyor morissen per aquestes maneres ço es que lo dit En Ramon Alamany qui a tractament del dit En Bernat era fet cambrer major del Senyor Duch que ocies lo Senyor Duch et quel infant En Marti moris en poder del Rey de Navarra en rahenes con les covinençes no fossen complides entrel Senyor Rey el dit Rey de Navarra coutrastants los laguis els embarchs que lo dit En Bernat sesforçava de metre hi. Et quel dit infant Namfos aximatex moris en Rossello per semblant manera o quan se fos seguida la mort ques tractava del dit comte de Trestamara.

Encare per trobar pus clarament la veritat de les males obres fetes per los dits En Bernat de Cabrera et lo comte Dosona son fill foren donats per lonrat En P. ça Costa batle general de Cathalunya et procurador fiscal del Senyor Rey uns capitols de la tenor seguents.

Capitols de les malvestats que En Bernat de Cabrera e son fill lo comte Dosona han fetes per dan

del Senyor Rey et de la sua cosa publica.

Primerament con la derrera pau se feu en Arago entre lo Senyor Rey et lo Rey de Castella En Bernat de Cabrera dix presents molts que aquells que axi volien aquesta pau no sabien ques fahien que tenir lo Rey en pau era mort de la terra con era hom qui no havia seny ne usava de raho et que no vagaria de mal tractar tot hom et que ara regnaria En Berenguer de Relat et En P. de Margens. Et en aço foren presents En Francesch de Togores qui ho retrasch En P. Çacosta et En Ramon de Peguera et En Rajadell et molts daltres quels damunt dits anomenaran.

Item con los damunt dits pare et fill partiren de Cathalunya per anar en Castella ço es lo pare ab dues galeas et lo fill per terra anaren fort escometats contra lo Rey et la Reyna dient quel Rey era orat et quil lexave menys de fenes que tot seria perdut et que la Reyna era ytaliana et que havia mal enteniment et que axi con sa mare havia fet perdre lo regne de Sicilia que aquesta faria perdre lo regne Darago aço dix lavors et depuys moltes vegades presents lo bisbe de Leyda et vezcomte de Cardona et En P. ça Costa et molts daltres.

Item con En Bernat de Cabrera fos en partir per

anar en Castella ab les galeas fra Ramon de Vidamany li dix Senyor par quel Rey et la Reyna nous vagen be et vos partits hic no havets provehit que hic romanga quia com per vos et En Bernat de Cabrera respos nom cal qüe no han ops negu et jo flixar me mas encara no som fora de fenes et poran haver ops qui acom. En açó era present En P. ça Costa et fra R. de Vilademany et apres fra R. de Vilademany qui ho dix a fra P. Tolo present En P. ça Costa.

Item con los demunt dits foren venguts de Castella alcuns dies apres fra R. de Vilademany fo en Barchinona et viuse ab En P. ça Costa et parlant ab ell dixli si havia vists los damunt dits et lo dit En P. ça Costa resposli que havia vist mossen Bernat mes que no havia vist lo comte et lo dit En P. dix a fra Ramon e vos senyor havets los vists et fra Ramon respos et dix hoc a Pineda et he stat ab ells donchs senyor dix En P. ça Costa gracies a Deu que pau e grans matrimonis han aduyts respos fra Ramon En P. a ma fe no haurets matrimonis ne pau ans haurets tanta de guerra et de mal que noy porets dar consell e veig que tot es perdut mala hi son anats ab lurs falsies et malvestats. Respos En P. ça Costa et que es axo senyor et fra R. respos per avant ho veurets con jo nou enten a veure. A aço eren presents En Berenguer Sentmanat et En Roger de Vilademany. E semblants paraules ha retretes En Ramon de Peguera an P. ça Costa que li dix fra Ramon a Puig reigs et En P. ça Costa retrach

les dites paraules an Francesch Sent Climent de Leyda e an Romeu de Busquets et an Bernat Turell.

Item con fra Ramon de Vilademany fos a la fi ques moria mana gran bascha et planyia fort còn no podia parlar ab lo Senyor Rey dient quel Rey e la terra era perdut per gran malvestat et aço retrasch En Roger de Vilademany an P. ça Costa present En Francesch de Roudors.

Item apres que lo comte Dosona fo vengut de Castella reebe una letra del Rey de Castella la qual diu En P. Sentcliment et molts daltres la qual letra era fort sospitosa.

Item con lo missatger de Castella qui venia per la pau fo en la ciutat de Barchinona et En P. ça Costa sabe lo setge de Calatayu bascha fort et dix En Francesch Sentcliment qui lavors era veguer tot ço que havia oyt de fra R. et prega lo dit En Francesch que ab lo missatger o ab altra sabes si havia en aquest fet trafegaria et lo dit En Francesch entramessen et hac un cosi del dit missatger et trames lo al dit missatger per saber noves et finalment lo dit missatger dix a son cosi que nos temes que ell anava sobre cosa certa an Bernat de Cabrera et que li devia fer cert senyal et sobre aço los dits Francesch et P. sabent les dites co-

ses curaren e tractaren que fos fet mur en Barchinona et provisio de viandes e darmes.

Item per ço que vejats que ço del capitol demunt es ver es certa cosa que fo acordat quel dit missatger del Rey de Castella fos escapçat e En Bernat de Cabrera restaural e meslo en casa e aço saben molts.

Item con lo comte Dosona anas en les fronteres de Arago ab VII de muls per socorrer al loch de Calatayu qui era asseliat fo en Barchinona et adobave son testament ab conseyl de micer G. dez Puig et dix que plagut fos a Deu que ara fos ell fill del pus minua pages que havia con los grans homens corrien grans perills per les faenes destemprades que havien a fer et ultra lur cor e voler. Et aço han oyt dir molts el dit micer G. ço es micer P. Terre micer Jacme de Vallsecca En P. ça Costa et molts daltres.

Item con lo dit comte anas en les dites fronteres fo a Gerona al palau del bisbe et dix al dit bisbe e En Gilabert de Cruylles que ell per força e ab gran desplaer anava en Arago et null temps non ana en naguna part ab tan gran despler con havia a fer feynes ultra son cor. Et apres empra lo dit En Gilabert que anas ab ell et lo dit En Gilabert escusasi e lo comte

.. ..en .pier que aytan poch me veurets null
... en aquesta terra.

...comte de Osona fo en Barchinona que sen
... en Arago et posava a casa de micer Bernat de
... ..ix aytals paraules An P. ça Costa queus par
... ..r Rey ne la Reyna lexar nos an viure han asats
... En P. ça Costa respos que massa navien. E
... lo dit comte dix an P. ça Costa quem consellats
... en Arago si lo Rey de Castella se vol veure ab
... ...mi e lo dit En P. ça Costa li dix norn par que
... ..esa honesta. Empero vejam quey dira micer Ber-
.. .e Palou e lo dit micer Bernat fo appellat et hoy-
... les paraules fo de la oppinio del dit P. ça Costa
... es que per res no si ves sens consentiment del Sen-
..r Rey.

Item con lo dit comte fos en lo loch on tractava de entrar a Calatayu on fahia apares lo vespre que parti del dit loch jahent en son lit basca molt et En Vidal de Blanes dix li Senyor que bascats assegurats vos que males traycions vos vendran et aço hoy I scuder quiy era present lo qual vench en Cathalunya qui ho conta an Blanes de sa Bisbal et lo dit En Blanes contaho an G. ça Noguera qui ho dix a molts.

Item es cert que com lo Rey de Castella vench al

loch on era lo dit comte ab En Pedro de Luna et quels damunt dits sen pogueren esser anats sis volguessen la manera molts la han oyda dir als homens del dit loch con es cert que no foren presos si lo dit comte ab les sues als maneras no fos.

Item con los homens del dit loch foren venguts en Barchinona et encare aquels de Calatayu quin vengueren per ço que fossen acorreguts sempre En Bernat de Cabrera dix aytals paraules dien lo comte en la sua preso si ha feta traicio ne malvestat et quels comptaven lo fet axi con era estat e en aço eren presents linfant En P. e En Jacme dez Far En P. ça Costa e molts daltres que sen maravellaren en conceberen gran sospita.

Item con los missatgers de Calatayu vengueren al Senyor Rey quels acorregues et digueren que encaras podien sostenir alcuns dies lo dit En Bernat los tench tancats a casa den Bonanat dez Coll II dies parlant tota via ab ells aço sab En Berenguer Simon e molts daltres et apres los dits homens de consell del dit En Bernat demanaven al Senyor Rey licencia ques poguessen retre al Rey de Castella et lo dit Senyor de consell del dit En Bernat donalsen licencia.

Item con lo guardia dels frares menors de Calatayu

vench al Senyor Rey per missatgeria dix clarament la malvestat de la preso del comte de Osona e aço dix al infant En P. et a micer Eximen Sanxiz de Ribavellosa et an P. ça Costa et a molts daltres.

Item per semblant manera que damunt ho comta lo prior del Sepulcre als damunt dits et a molts daltres et encara dix quen havia desenganat lo Senyor Rey et la Reyna.

Iem la veritat de la preso del dit comte si fo be feta o mal la veritat se trobara mils en Arago per moltes maneres.

Item con lo loch de Calatayu fos assetiat e en Cathalunya fossen justades corts generals per fer do et socorrer hi et la dita cort fos en finar de dar a III meses M homens a cavall En Bernat de Cabrera lo vespre que vench feu licenciar la dita cort sens dir res a negu. Perque feya aço sap tot lo consell del Senyor Rey et aquells qui eren per la cort general.

Item per desviar que Calatayu no fos acorregut haver desviada la cort demunt dita ana lunyar lo Senyor Rey e feu lo anar en Rossello per escusa de tractar ab les companyes e feuli despendre de son tre-

sor lo qual tractament dura entro que Calatayu fo perdut.

Item lo comte de Osona con vench de Castella aporta letra de creença del Rey de Castella a la infanta que alcies linfant En Ferrando et quel dit Rey la pendria per muller e lo dit comte no gosa dir la creença avans la comana a I castella qui ha nom de Cassada lo qual ho descobri al dit infant e infanta. Aço sab lo Senyor Rey a qui lo dit infant ho dix et molts daltres et lo vezcomte de Cardona qui ha la letra.

Item mentre ques tenien les corts a Muntso lo dit En Bernat no volch anar Avinyo per los tractaments del Rey de Navarra anans desvia los missatgers del dit Rey quey eren venguts per finar ab lo Senyor Rey. E aço per tal que tinent lagui de temps la terra se perdes anans ço que fo pus al pres escusa que era malalt et no fo ver et aço se trobara ab los metges et ab altres persones.

Item partent de Muntso lo Senyor Rey ana en Arago e justas en gran poder e lo dit En Bernat moch tractaments ab lo dit Rey de Navarra e tench tant a noves lo Senyor Rey quel Rey de Castella pres e occupa gran partida de regne de Valencia fins a la mar. E eren covinents los tractaments que mentre lo Senyor

Rey era ab lo Rey de Navarra linfant de Navarra era ab lo Rey de Castella ab homens de cavall e de peu conquirent nostra regna. Aço se pot massa provar.

Item con los tractaments demunt dits hagueren molt durat ab gran força e afrontes del infant En Ferrando lo Senyor Rey parti Darago e vench en regne de Valencia e con tengues lo Rey de Castella en son poder ço es de pendra o de vencerlo lo dit En Bernat ab als tractaments no volch quel Senyor Rey anas avant anans lo feu tornar en rera et ço qui fo pijor que feu metre la host en lo pus mal sa loch de tot lo regne a fi que tot hom hi degotas axi com se feu. Empero aço no deu esser imputat al dit Bernat mes a tots aquells qui dónaren aytal conseyl com fo perdicio de tot lo regne. E diu se ques feu for sagrament e homenatge al Senyor Rey que no anas avant nes combates donant entendre que hauria pau e li seguiria gran honor.

Item con lo Senyor Rey fos a Borriana li foren trameses capitols per la Senyora Reyna que podia aturar en regne de Valencia II meses o mes e lo dit En Bernat volent provehir en la sua malvestat es força que la pau se fes segons ques sagui la qual fo fort escandelosa es feu a mal enteniment e parech ho segons lo temps que dura. Encara lo dit En Bernat sabent lo contrari se trach gran escarn del Senyor Rey donantli entendre matrimonis et moltes coses qui nos seguiren.

Item en la pau damunt dita se feu gran frau con se dona entendre que Murvedre e Almenara eren per reenes e no par fos ver haut esguart a la manera qui si es tenguda.

Item lo dit En Bernat estant a la tenda a Borriana davant En Berenguer Dabella e En Johan Lombarda e En P. de Margens dix moltes altres paraules contra lo Senyor Rey et la Senyora Reyna e aço los demunt dits han retret a molts.

Item con En Bernat de Cabrera fo a Murvedre ab lo Rey de Castella aparta Marti Yanyes e alcuns altres e dix los aytals paraules Bacallars sots vosaltres homens aqui aytal Senyor con aquest es dega estar en poder vostra e havets lo aduyt a punt de perdre que si jo no fos ab mos amichs ell era mort o pres e lo dit Marti Yanyes retrach aço a son nabot et aço oy En Pero Maça qui ho dix a I rector de I seu loch qui ho dech dir al Senyor Rey.

Item En P. Cata estant pres en la Daraçana de Xibilia En Samuel Zavi li dix En P. dien que En Bernat de Cabrera hic es et aquest li respos que hoc et En Samuel li dix sertament o En Bernat hic sera de-

gollat o sen dura major traycio qui hanc fos feta.

Item con En Bernat de Cabrera fos a Tarragona que anava en Arago fo ensemps ab larchabisbe de Tarragona et ab lo bisbe de Barchinona e ab micer Bernat Dolzinelles e parlant que fos provehit a la restauracio del regne lo dit En Bernat dix que noy havia consell que tot era perdut e los altres dient que non deya be ell respos que no era meravella si I bon Rey tolia regne ne terra a I al Rey et moltes daltres paraules que dix tocant contra lo Senyor Rey et con micer Bernat li dixes que no dehia be respos lo dit En Bernat que ell ja habia establits IV castells.

Item con ha laguiada la armada de la mar e reques que fos feta carta publica que no fos feta armada aço sab lo Senyor Rey et molts daltres qui eren en lo consell.

Item com En Bernat de Cabrera fo vengut de Castella et fo a Perpinya estant assetiat Calatayu vench un castella hosta del dit En Bernat mentra era en Sibilia e estech aqui ab ell et vench en Barchinona et estech la tota via amagat en lalberch den Bonanat des Coll et apres avial. Aço sab En Berenguer Simon e molts daltres.

Item que.... En Vila aventurer de Bas se atroba prop Puigcerda ab I hom jove desfraçat qui paria que anas mendicant et loga lo mul al dit aventurer.

Item quel dit aventurer aporta lo dit hom desfreçat en un alberch prop lo castell de Angles et aqui lo dit hom romas es enteniment et presumpcio que aquest fos lo comte de Osona.

Item mentre lo Senyor Rey era a Muntço li vench una letra de les fronteres Darago en que li fehien saber moltes coses e en special que mals tractaments se feyen contra ell en Castella et que li valia mes morir ab laspasa en la ma que sobjugar son regna. Aquesta letra fo lesta publicament en la cort general et tot hom viu clarament que aço era malvestat sia vista la dita letra que deu haver lo Senyor Rey.

Item con feu son poder en Barchinona quel Senyor Rey robas la dita ciutat a fi quel dit Senyor fos avalotat.

Perque de manament de la dita Senyora Reyna et del honrat consell seu a informar pus clarament lo co-

ratge o la consciencia del Senyor Rey fou de les dictes coses començat enquerir segons que devall se segueix no entenent pero la Senyora Reyna per aquesta inquisicio o informacio esser fet prejudici que aquell senyor con li sia vist feedor no puxa lo present negoci segons sa consciencia difinir.

Divendres a XIX dies dabril en lany MCCCLX quatre.

Lo noble Nuch vezcomte de Cardona testimoni jurat sobrels sants IIII evangelis de dir veritat. Et interrogat si sab ni ha oyt dir quel comte Dosona ne En Bernat de Cabrera fossen en tractaments ab lo Rey de Castella los quals tractaments fossen en dan del Senyor Rey ne de sos regnes e terres. Et dix per virtut del dit sagrament que era ver que entany lo dit vezcomte anant se deportant prop la mar a Burriana linfant don Ferrando li dix en gran secret ques dubtava dels tractaments de pau ques feyen a Murvedre et quel dit infant entre les altres coses li dix que Dia Sanchez de Casada li havia mostrada o dada una letra scrita de ma del Rey de Castella quis endreçava a la infanta muller sua de part del dit Rey la qual letra era fort amorosa contenent en sustancia que ella fes per manera que fes matar linfant et el dit Rey pendria la per muller et seria gran dona. Et quel dit Dia Sanchez li havia dit con li liura la dita letra que aquella letra li havia dada lo

comte de Osona a Hostalrich e havia pres lo dit comte sagrament e homenatge del Dia Sanchez que no parlaria a hom del mon e que daria la dita letra secretament a la infanta. E li dix encara lo dit infant que ell ne havia parlat ab lo Senyor Rey et li havia mostrada dita letra e lo dit Senyor Rey li havia jurat sobre lal-tar que nol ne dexelaria. E per ço lo dit infant se duptava dels dits tractaments que ell et lo comte de Trestamara morissen. E apres lo dit infant mostra la dita letra al dit vezcomte et a Diago Perez Sarmiento et alcuns altres. E que li recorda que Diago Perez Sarmiento dix tantost que viu la letra que ell conexia la letra del Rey de Castella et que de cert aquella havia lo dit Rey scrita de sa ma.

E apres aquestes coses lo dit infant passats alscuns dies mori a Castella.

Item dix lo dit vezcomte que enguany ell era en lo loch de Pons ab lo comte Durgell e lo dit vezcomte parla ab Dia Sanchez de Cassada et li demana en secret a part que era stat duna letra quel comte Dosona li havia dada scrita de ma del Rey de Castella quis endreçava a la infanta muller del dit infant don Ferrando. E lo dit Dia Sanchez estech fort maravellat con ho sabia lo dit vezcomte. E apres que sabe la manera con ho havia lo dit vezcomte sabut per boca del infant lo dit Dia Sanchez li dix que apres quel comte Dosona fo vengut de Castella lo dit comte se aparia molt ab lo dit Dia Sanchez qui lavors era exit de casa del dit infant et li dix quel Rey de Castella a pregaries sues li havia perdonat et lindubia que sen anas en Castella e

lo dit comte los acosta molt a son servey et li feya moltes ajudes et favors. E apres dalcun temps fo lo dit Dia Sanchez ab lo dit comte a Hostalrich e lo dit comte pres lo en gran secret e fiu li fer sagrement e homenatge de tenirli secret ço que li diria. E mostrali la letra scrita de ma del dit Rey de Castella e li compta lo fet et li dix que donas la dita letra a la dita infanta. E lo dit Dia Sanchez esquivas fort con faria aço contra linfant que era son senyor. Et lo dit comte lo sopta el induhi tant ab paraules que lo dit Dia Sanchez dubtant con era en son poder et en loch seu que no li faes lo dit comte alcun desastre sino complia sa voluntat acorda de atorgar lin et dix al dit comte queu faria axi con ell volgues. E puys reebuda la dita letra lo dit comte li dona pera messio. E lo dit Dia Sanchez partint daqui anassen al dit infant via dreta et donali secretament la dita letra et per aquesta manera dix lo dit vezcomte ques era altra vegada certifficat ab lo dit Dia Sanchez e que axi matex no podia esser hauda veritat del dit Dia Sanchez que ara es present en Barchinona sien demanat per tesimoni.

Aprés dimarts o XXIII dies del dit mes dabril.

Dia Sanchez de Casada castella qui solia esser de companya del infant don Ferrando testimoni jurat sobrels sants IV evangelis et interrogat si sab ni ha oyt

dir quel comte Dosona ne En Bernat de Cabrera son pare fossen en tractaments ab lo Rey de Castella o alcuns de son regne et dix per virtut del dit jurament aço no saber sau que con lo comte Dosona venia del Rey de Castella ço es de la missatgeria que havia feta al dit Rey et fos ja En Valencia vinent vers Cathalunya lo dit Dia Sanchez qui era lavors ab lo dit infant en I loch qui es en cami de Maella a Tortosa lo nom del qual loch no li membra hac I correu del dit comte qui li porta una letra daquell comte en la qual en substancia li fahia saber que li fos a Tortosa car ell havia a parlar ab ell de fahenes qui serien gran sa honra et pro et que lesta la dita letra lo dit Dia Sanchez la mostra al dit infant et li demena si volia quey anas et lo dit infant volent saber si lo dit comte tractava res contra ell con ne hagues sospita dix al dit Dia Sanchez que li plahia quey anas et que tragues del dit comte ço que pogues axi quel dit Dia Sanchez parti del dit infant et anansen a Tortosa on cuydava trobar lo dit comte hac sus a la barcha de Benifallet una altra letra del dit comte que anas derrera lo dit comte vers la sua terra tro quel hagues trobat et lo dit Dia Sanchez anasen tant tro que troba lo dit comte en lo vezcomdat de Cabrera en un loch seu on hoya missa ab sa muller. E apres quen hagren oyda missa et tot hom fou exit de la esgleya on eren exceptats los dits comte et Dia Sanchez lo comte feu jurar al dit Dia Sanchez quel tengues secret de ço que li diria et fet per lo dit Dia Sanchez aquest jurament lo dit comte li dona una letra del Rey de Castella signada de ma del dit Rey si

era tota scrita de sa ma no li membra per la qual letra era comanada creençá al dit comte la qual se endreçava a la infanta muller del dit infant don Ferrando et lo comte prega al dit Dia Sanchez que ell donas aquesta letra a la dita infanta et que faes per manera que pogues parlar ab ella et lo dit Dia Sanchez dixli que cosa era aquella de que havia parlar ab ella et lo comte dixli quel Rey de Castella la volia per muller et lo dit Dia Sanchez dixli con se podia fer esto et lo comte dixli que açọ plauria al Rey de Portegal et que daço hauria su letra la infanta et axi que si ella hi volia consentir que ell hauria dues galeas a Tortosa qui la sen menarien secretament. Ecare li dix lo dit comte que ell havia parlat ab lo dit Rey dels affers del dit Dia Sanchez e quel havia trobat de bon enteniment vers ell perque lo dit comte pregava lo dit Dia Sanchez que ell donas la dita letra a la dita infanta et faes que pogues parlar ab ella la qual cosa lo dit Dia Sauchez li atorga duptantse del dit comte con fos en ço del seu si no li atorgas ço de que ell la emprava axi que parti daqui lo dit Dia Sanchez et vench sen al dit infant al qual dona la dita letra et li compta ço quel dit comte li havia dit.

Fou li lest lo dit testimoni et estech se en aquell.

Disapte a IV dies de maig en lany desus dit.

Lo noble En Gilabert de Cruyllers testimoni jurat et

demanat sobrel X dels capitols damunt donats per lo batle general qui comença Item con lo dit comte anas en les dites fronteres etc. et dix esser ver que con lo dit comte Dosona venia de Perpenya anant en Arago on lavors lo Rey de Castella havie moguda guerra lo dit comte fou al palau del bisbe de Gerona et aempra lo dit En Gilabert que anas ab ell en Arago et con aquest En Gilabert lin escusas dient que no lin havia tant be pres con ana ab ell en Castella lo dit comte quaix mogut de fellonia dixli prech vos que no men façats pleer que per lo cor de Deu aytant poch men enten a tornar viu. Encara oy lo dit noble En Gilaber segons que dix quel dit comte dix an Asberti Çatera qui ab ell sen anava et tu cuydes ne tornar viu et ell dix och yo et lo comte dixli que per lo cor de Deu nou cuydara ell fer. Interrogat lo dit testimoni sis pensa que per lo dit comte dehia aytals paraules et dix que no mas que vehia que era fallo con no li atorgava que sen anas ab ell.

Fou li lest aquest testimoni et tench se en aquell.

Apras dimecres a VIII dies del dit mes de maig haut primerament sobre aço madur consell et deliberacio ab lonrat consell del Senyor Rey en la qual foren alcuns doctors de Barchinona foren de manament per la dita Senyora fet en lo dit consell citats los dits nobles En Bernat de Cabrera et lo comte Dosona son fill segons que en lo proces daquen fet es contengut no entenen pero la Senyora Reyna per aquella citacio quel

Senyor Rey con vigares li sia no puxa lo present negoci segons sa consciencia diffinir.

E aquell matex dimecres con la Senyora Reyna hagues entes que en les parts Darago eren alcuns testimonis qui sobre los dits crims de que los dits nobles son delats veritat saben et que alcunes inquisicions o informacions eren stades lla fetes et preses sobre alcuns dels dits crims. Per ço la dita Senyora scrivir mana al justicia Darago per sa letra en la forma seguent.

Petrus Dei gratia Rex Aragonnm Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Dilecto consiliario nostro Dominico Cerdani justicie Aragonum. Salutem et dilectionem. Noveritis quod inter cetera quescire desideramus de scelestis factionibus ut comunis clamat fama comissis adversus personam nostram et regna et terras nostras per nobiles Bernardum de Capraria et Bernardum de Capraria ejus filium comitem Ausone quos tot favoribus extuleramus et gratiis illud nobis ad nunc magis cordi existere ut de modo captionis dicti comitis facte per Regem Castelle in loco de Miedes veritatem sciamus cum teneat multorum oppinio eundem comitem se dicto Regi ultroneum tradidisse et dicatur locum predictum post captionem predictam per duos menses et amplius in nostro dominio remansisse ut scita veri-

tate de hiis possimus deliberare melius an contra dictum comitem tanquam transfugam procedere valeamus. Quo circa vobis dicimus et mandamus quatenus super hiis recipiatis depositiones seu dicta uxoris nobilis Petri de Luna et alcaydi de Miedes qui tunc erat et guardiani qui erat fratruum minorum ville Calatajubi cum ipsa villa capta fuit si ipsum habere poteritis et prioris Sancti Sepulcri et aliarum personarum quas sciatis super hoc scire negotio et ipsarum personarum dicta in scriptis redacta simul cum aliis testibus vel informationibus receptis in Aragone de hiis vel de aliis factionibus et falsis tractatibus ipsius comitis aut dicti eius patris mittatis Barchinone ut citius poteritis illustri Alienori Regine Aragonum consorti nostre carissime ac generali locumtenenti cui de toto hujusmodi negotio eo quod nos in hiis occupati guerre negotiis non valeamus intendere comissionem fecimus spetialem. Et in hiis etiam quam decet diligentiam sicut nobis servire cupitis prebeatis. Comittentes vobis super hiis et emergentibus dependentibus et connexis plenarie vices nostras. Data Barchinone VIII die madii anno a nativitate Domini MCCCLX quarto. Visa Romeus.

No res menys aquella Senyora Reyna mana que fos scrit al dit justicia Darago per altra letra del Senyor Rey de la tenor seguent.

Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Dilecto consiliario nostro Dominico Cerdani militi justicie Aragonum. Salutem et dilectionem. Noveritis nos inquirere contra nobiles Bernardum de Capraria et Bernardum de Capraria ejus filium comitem Ausone super factionibus scelestis ac perniciosis tractatibus que in perniciem persone nostre ac regnorum et terrarum nostrarum tociusque nostre reipublice ducebant cum Rege Castelle publico hoste nostro sed quia in regno ipso Aragonum sunt quam plurime persone cum quibus haberi poterit veritas premissorum nosque per vos quem scimus pro honore nostro multum zelasse et zelare de hiis inquiri seu informatione recipi velimus. Ideo vobis dicimus et mandamus quatenus de predictis inquiratis diligentissime veritatem seu eam clariorem quam poteritis informationem recipiatis et cum eam receperitis ipsam et alias inquisitiones seu informationes quas repereritis in Aragone fuisse receptas de hujusmodi negotio illustri Alionore Regine Aragonum consorti nostre carissime ac nostre locum tenenti generali Barchinone ut citius poteritis transmitatis ut adversus eosdem nobiles procedi possit prout tantorum excessuum exposuit qualitas et de jure et ratione invenerimus faciendum. Quem nos super hiis omnibus et singulis vobis plenarie comittimus vices nostras. Et in hiis omnibus et specialiter super modo per quem dictus comes Ausone in loco de Mie-

des per dictum Regem Castelle captus extitit et de aliis circunstantiis facti hujus eam quam requirit tantum negotium diligentiam prebeatis sicut nobis servire cupitis et placeie. Data Barchinone nona die Madii anno a nativitate Domini MCCCLX quarto. Visa Romeus.

Encara la dita Senyora Reyna scrivi al dit justicia Darago e an Domingo Martin de Letyago de la scrivania del Senyor Rey per dues letres sues closes en aquesta forma.

La Reyna Darago lochtinent general del Senyor Rey.

Justicia. Lo Senyor Rey ab sa letra vos fa comissio que enquirats en Arago dels malvats tractaments quen Bernat de Cabrera et lo comte Dosona son fill fahien contra la persona del Senyor Rey et de sos regnes e terres en prenats aquella informacio que puxats et a letra sua per tal con se duptave açi en Barchinona si en Arago se pot fer contra alcu inquisicio o informacio vos fa comissio que reebats alscuns testimonis sobrels dits affers et en special sobre la manera de la presa del comte Dosona segons que en les dites dues letres veurets ques conte. E axi vos qui sabets en qual manera sera pus expedient ne mellor usats daquella de

les dites dues comissions queus sera viares. E membrans que havem oyt per boca de la muller de don Pedro de Luna et del alcayt de Miedes et daltres persones quel dit comte volenterosament se mes en mans del Rey de Castella et quel dit loch de gran temps apres quel dit comte fo pres nos liura al dit Rey de Castella et si axi era lo Senyor Rey o nos en loch seu poriem et deuriem fer contra aquell comte proces de transfuga. Perqueus manam eus pregam que reebats testimonis daquestes et daltres persones quey sapien et a aquests testimonis reduyts en scrits nos trametats al pus tost que porets en Barchinona ensemps ab altres testimonis o informacions sobre aquest fet o altra reebuts en Arago contra lo dit comte o En Bernat de Cabrera pare seu segons quel dit Senyor Rey mana havent en aço aquella diligencia quespertany de bon servidor del Senyor Rey que vos sots car asenyalat servey ne farets al dit Senyor Rey et a nos. Data en Barchinona a X dies de maig en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV.

Suscripcio vero dicte littere talis est.

Al amat nostre lo justicia Darago.

La Reyna Darago lochtinent general del Senyor Rey.

Fem vos saber quel Senyor Rey ab letra sua fa comissio al justicia Darago que enquira dels mals trac·

taments quels nobles En Bernat de Cabrera et lo comte Dosona son fill fahien contra lo Senyor Rey et sa terra. E per tal con dubtavem que inquisicio se puxa fer en Arago lo dit Senyor Rey li fa altra comissio que reeba testimonis sobrels dits fets a fi quel dit justicia us de qualsevol de les dites comissions et nos ab nostra letra la qual ensemps ab les dites dues comissions vos trametem pregant lo dit justicia que en aço sia diligent et en special sobrel fet de la preso del dit comte. Et com hajam entes que vos sots informat daquest fet et sabem que sots bon servidor del Senyor Rey et amats la sua honor et nostra pregam vos eus manam que al dit justicia presentets les dites letres et sollicitats lo aytant con porets et instats vers ell que reeba los dits testimonis e fets que aquells ab tots altres testimonis o informacions qui daquest fet o daltres fets del dit comte et den Bernat de Cabrera son pare sien preses en Arago nos trameta cuytadament. E hajats en aquest fet aquella diligencia ques cove sins cobejats servir et complaure. Dada en Barchinona à X dies de maig en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV.

Tenor vero suprascriptionis dicte littere talis erat.

Al feel nostre Domingo Martin de Leytago de la scrivania del Senyor Rey.

Les quals letres foren liurades an Bernat de Mur correu de la cort qui aquellas devia liurar al dit En Domingo Marti.

Apres dimecres a XXII dies de maig del dit any.

Lo noble En Ramon Alamany de Cervello jurat per Deu et per los sants quatre evangelis ab les sues mans corporalment tocats dir veritat sobre tots et sengles capitols desus dits et encara sobre totes altres coses de que demanat sera o encara que demanat no sia ab que toquen les coses en los dits capitols contengudes. E demanat en sa propria confessio de son propri fet. E axi con a testimoni del fet daltre.

E primerament sobrels capitols qui començen ço es quel dit En Bernat de Cabrera etc. los quals capitols son VII en nombre et los quals li foren tots lests paraula a paraula dix et deposa ço quis segueix. Quel Senyor Rey et la Senyora Reyna present En Jacme Conesa lo demanaven de les coses contengudes en los dits VII capitols qui eren en substancia semblants daço qui en los dits VII capitols se conte e lavors aquest deposant endreçant les paraules al Senyor Rey dix Senyor a vos jo no dich res ne a la persona del Rey de Navarra qui es mon senyor de manament vostre mas tot altre hom qui diga que jo null temps cabes en res qui fos vostre deservey ne vostre dan ne de vostres regnes ne de res del vostre ment falssament e jo son apparellat de combatre ho a tot hom quiu diga. Car be

sab En Conessa qui es açi los tractaments que jo e En Berenguer de Pau fahiem ab lo Rey de Navarra si eren vostre profit o no. Quant de mossen Bernat Senyor axil vos escus con mi mateix en ço que joy se et diu que li dix encare nom pensave senyor que aytal guardon retessets dels serveys que jo e mon linatge vos haviem fets quem havets fets pendre et detenir per aquestes coses on re no se que am aytant com sim haviets mort e no deuriets acusar de tracio negun qui leyal vos sia cor per peccat massa navets de traydors et podets ho veure en la terra queus han liurada enguany et les dites coses diu que dix al Senyor Rey en lo castell de Sessa presents la Senyora Reyna et En Jacme Conesa. Demanat si aquest deposant los tractaments quis fahien ab lo Rey de Navarra fou trames menys de mossen Berenguer de Pau et dix que no sino una vegada a la qual cosa contrasta aquest deposant aytant con poch et aço sab lo Senyor Rey e la Senyora Reyna et per força hi hac anar menys En Berenguer de Pau. E aço per tal quel dit Rey de Navarra prengues en panyora Sadeva per aquells XXII mil florins quel Senyor Rey lavors li havia a dar. Et per ço quel volgues seguir a Valencia en cas quel Senyor Rey hi anas.

Demanat si lo divendres Sant de Pascha prop passat aquest testimoni fou en la esgleya Dalmudever mentre lo Senyor Rey e lo Rey de Navarra eren en aquella esgleya per oyr lo ofici e dix que och.

Demanat si viu que los dits Reys sé appartassen en la sacristia de la dita esgleya ne ab quals persones et dit que ell viu entrar los dits Reys e los comtes de Trestamara et de Denia en la dita sacristia e segons son viares era hi mossen Berenguer Dabella mas no li viu entrar ne aquest deposant no fou ne entra ab ells en lá dita sacristia.

Demanat si estant de fora oy ne sabe de que parlaven los dits Reys e comtes estant en la dita sacristia et dix que no.

Demanat si estants los dits Reys e comtes en la dita sacristia aquest deposant fou appellat que entras en la dita sacristia et dix que och et lavors entrahi et viu aqui los dits Reys et comtes et mossen Berenguer Dabella.

Demanat si en la dita sagrestia lo Rey dé Navarra dix a aquest deposant presents lo Senyor Rey et los dits comtes e En Berenguer Dabella les paraules seguents o semblants Et com don Ramon Alamany la tracio que don Bernat de Cabrera tractava et sabets ho vos contral Rey Darago diu ell que jo la tractava et dix que ell no oi que les dites paraules digues lo Rey de Navarra mas que li dix aquestes o semblants Mos-

sen R. lo Rey ma dit quen Bernat de Cabrera li ha dit que jo e lo comte de Trestamara e lo comte de Denia ab lo Rey Darago ensemps lo voliem matar et per ma fe ha dita gran malvestat et lavors lo dit Rey dix al Senyor Rey Senyor fets venir mossen Bernat e lo Senyor Rey dix a mi quey anas. Yo dix Senyor placiaus quey trametats altre que jo noy iria. E lavors trameteren hi nom recorda qui masa be que hi ana apres lo vezcomte de Rochaberti et depuys En Garsia Lopez de Sesse alguazir del Senyor Rey e estant jo aqui ajonollat dix al Senyor Rey et al Rey de Navarra que jols pregava si sabien res de mi queu diguessen cor jo no cuydava res haver fet en desservey del Senyor Rey ne del Rey de Navarra e respos lo Rey de Navarra e dix al Senyor Rey per ma fe Senyor aquest vos ha servit be et diligentment en ço que jo he pogut conexer et prech vos que ell haja son offici axi con lo li havets dat et que li façats tota cortesia per amor de mi mas de mossen Bernat jous jur que ço que jous he dit dell es ver et donali vigares que digues queu juras sobre la ostia sagrada et als dix que no oy en la dita sagristia sino que dehien de mossen Bernat irassen si noy trametia tost. Demanat perque aquest deposant no ana a mossen Bernat con lo Senyor Rey li dix. Dix que per ço que no poguessen dir que li hagues portades negunes paraules. Dix encare que aquell dia matex a hora de vespres aquest deposant en lo loch de Dalmudever en la cambra del Senyor Rey on eren lo Rey de Navarra e los dits comtes dix al dit Rey de Navarra Senyor clam vos merçe que si jo he tractat res de mal

que ho digats al Senyor Rey ans que hic partescats et axi matex a aquests senyors de comtes. E lavors lo dit Rey dix al dit Senyor Rey e als dits comtes que no sabia que jo hagues tractat res contra lo Senyor Rey ne ells sino tot be et semblant afront fou lendema que era la vespre de Pascha per lo mati com lo Rey de Navarra se partia de Almudever e sen anava a Gurrea dinar on aquest deposant sen ana ab ell. Et apres partent de aqui sen torna a Sessa on lo Senyor Rey era et aqui fou pres lo dia de Pascha et de Gurrea lo Rey de Navarra escrevi al Senyor Rey et a la Senyora Reyna sobre la escusa daquest deposant pregant los que no li tocasen a son effici de camerlench del Senyor Duch ne li faessen greuge ne desplaer de res et aquestes letres los dona En Guillem des Palau que ab aquest deposant era anat e vengut.

Demanat si lo Rey de Navarra estant ab lo dit deposant a Gurrea ne per lo cami parla ab aquest deposant del fet dell matex ne de mossen Bernat ne aquest deposant ab ell. E dit que del fet de si matex no mas que del fet de mossen Bernat parla lo dit Rey en aquesta manera Mal ha fet mossen Bernat con ha dit al Rey Darago que jo volia ociure lo dit mossen Bernat cor verament jol tenia per amich et vos sabets ho be mas que mossen Bernat hagues fet res contral Rey Darago null temps no lin parla mas que demanava a aquest deposant et al vezcomte de Rochaberti on se pensaven que sen fos anat mossen Bernat e ells digueren que

nos sabien et aquell dia dona lo dit Rey X mil solidos de renda al dit vezcomte.

Demanat si lo dit Rey de Navarra no parla a aquest deposant de sos afers per que li feu les dites II letres. E dix que con aquest deposant pres son comiat en lo dit loch de Gurrea lo dit Rey li dix que sen anas ab ell en Navarra. E aquest deposant dix que per res nou faria que ab lo Senyor Rey sen volia anar qui sen anava vers de Valencia. E lavors lo Rey de Navarra per son propri moviment sens que aquest deposant no lin dehia res li dix que ell volia escriure de son fet una letra al Senyor Rey e altra a la Senyora Reyna les quals letres feu lo Rey de Navarra de sa ma et liura a aquest deposant qui les liura a mossen Guillem dez Palau qui aquelles segons que dix dona als dits Senyor Rey e Senyora Reyna.

Demanat si sab o creu o oy dir perque sen anava mossen Bernat et dix nou se mas que oy dir que per dubte que havia que nol volguessen ociure.

Demanat pus aquest deposant e los altres qui lo tractament menasen davinença fahedora entrel Senyor Rey e lo Rey de Navarra dehien que Valencia e lo regne eren en perdicio si lo Senyor Rey en breu noy acorria perque no dehien et no consellaven al Senyor Rey que acorragues al dit regne et lexas lo dit tractament.

E dix que cascun consellave ço que li era vigares et quel Senyor Rey e la Senyora Reyna saben be que aquest deposant e mossen Berenguer de Pau consellaven quel Senyor Rey acorregues a regne de Valencia e que entenien que la entrada de Castella fos imposible ne aquest deposant depuys que fou a Barchinona queacom ans de la festa de Nadal prop passat no consella la entrada mas mossen Bernat solament la consellava e que no faes armada per mar et daço li es vigares quel dit mossen Bernat ne faes fer carta.

Demanat perque aquest deposant et mossen Berenguer de Pau entenien que la dita entrada era impossible et dix que per ço com era imposible quel Senyor Rey pogues bastar aço que havia a dar segons los capitols de la avinença al dit Rey de Navarra al qual havia a dar cascun mes XXII mil florins dels quals con aquest deposant et el dit En Berenguer de Pau li portaren XXII mil florins en lo mes de janer li eren deguts ja de II meses e encare era impossible de bastar al comte de Trestamara a qui havia a dar cascun mes XXV mil florins et part aço havia a provehir als aragoneses et als cathalans del sou qui muntave a gran quantitat e totes aquestes impossibilitats diu aquest deposant que dix al Senyor Rey en Barchinona dientli que si ell se volia que hauria bon partit de la cosa per ço con tenia linfant de Navarra per lo qual podia esser segur et quel Rey de Navarra no li vendria a menys de ço que li havia promes e siu fahia que

XXX mil florins que lavors havia reebuts lo Rey de Navarra be eren segurs sobrel dit infant de Navarra.

Demanat pus aquest deposant et lo dit En Berenguer de Pau vehien aquestes impossibilitats qui eren aquells qui consellaven que la dita entrada se fahes e dix que mossen Bernat per ço cor dehia que si lo Senyor Rey fahia la entrada en Castella quel Rey de Castella afluxaria regne de Valencia.

Demanat si aquest deposant e lo dit En Berenguer de Pau digueren al dit mossen Bernat que la entrada nos poria fer per ço con lo Senyor Rey no poguera bastar al dit Rey de Navarra ne al comte de Trestamara et dix que och moltes vegades et que ell los resposnia que pus fossen dintre en Castella que la terra era forta et quel Rey los pagaria axi con pogues.

Demanat si dels diners o florins los quals lo Senyor Rey pagava al Rey de Navarra sab que aquell Rey de Navarra ne donas a alcuns de consell del Senyor Rey e dix que och ço es al comte de Denia II mil florins et a mossen Bernat altres II mil florins e a aquest deposant Mil florins et an Berenguer de Pau D florins e an Jaume Conesa cent florins. E aquests florins los dona en paga e satisfaccio de la primera paga de II mil florins de renda qne havia dats al dit comte de Denia et

daltres II mil florins de renda a mossen Bernat e de Mil florins de renda que al dit deposant et de D florins de renda que al dit En Berenguer de Pau et de C florins de renda que al dit Jacme Conesa havia lo dit Rey donats cascun any de lurs vides. La qual renda e la primera paga desus dita havien presa de volentat e consentiment segons que dix del Senyor Rey.

Demanat si per la donacio de les dites rendes aquest deposant ne los altres desus nomenats faheren homenatge al dit Rey de Navarra ne li faeren nenguna covinença et dix quel comte de Denia li feu covinença de valerli contra totes persones. Exceptat contral Senyor Rey et los reals et aquest deposant et encara lo dit mossen Bernat en presencia del Senyor Rey et de manament seu se faheren homens del dit Rey de Navarra e apres mossen Berenguer de Pau con li fou feta per lo dit Rey la donacio dels dits D florins de renda de volentat del Senyor Rey se feu hom del dit Rey. E aximatex lo senyor de Lussa et mossen Rodrigo camarlenchs del Rey de Navarra se faheren homens del Senyor Rey e aquest deposant ensemps ab En Berenguer de Pau axi con a procuradors del Senyor Rey ne preseren homenatge e donaren a ells les cartes de donacio quel Senyor Rey los havia feta ço es de M florins de renda al senyor de Lussa et de D florins a mossen Rodrigo.

Dix encara demanat que aquest deposant se feu vassall del Rey de Navarra per ço con havia a tenir les rahenes dels castells e lochs quel Senyor Rey devia liurar en rahenes al Rey de Navarra. Et lo senyor de Lussa devia tenir les rahenes dels castells e lochs quel Rey de Navarra devia liurar al Senyor Rey.

Demanat mossen Bernat et mossen Berenguer de Pau per ques faheren homens del dit Rey e dix que sab que nou fahien per les rahenes mas que creya que per les rendes quels donava.

Dix encara demanat que mossen Bernat null temps no li dix que los comtes de Trestamara ne de Denia ne lo Rey de Navarra lo volguessen ociure ne li volguessen mal mas que havia gran dubte de la Senyora Reyna qui segons quel dit mossen Bernat dehia li volia gran mal. Dix encara interrogat que null temps no oy dir al dit mossen Bernat negunes paraules desordenades del Senyor Rey ne de la Senyora Reyna.

Demanat si sab qui demana que mossen Bernat metes sos nets en rahenes en Rossello e dix que lo comte de Trestamara quils demana aquest deposant present

al qual demana quey metes semblantment I de sos fills axi con feu.

Demanat perque lo dit comte demana quel dit mossen Bernat metes sos nets et aquest deposant son fill en les dites rahenes et dix que creu que per ço que conçellassen mils al Senyor Rey que li complis ço que promes li havia. E axi matex per ço que fos pus segur del Senyor Rey del qual havia temor apres que la mort fo feta del infant don Ferrando. Et aço creu per tal con axi matex demana quel governador Darago et son germa et mossen Lop de Gurrea et mossen Francesch de Perellos hi metessen sos fills los quals hi meteren de fet.

Demanat si sab ne ha oyt perque lo dit mossen Bernat laguia tant de metre sos nets en rahenes. Et dix que oi dir a mossen Bernat que per ço con la comtessa Dosona volia que fossen apparallats de vestits et daltres coses et que mossen Bernat no li era vigares que allo calgues et per aquesta raho escrivi a la dita comtessa e sen depenyia fello con tant laguiava con los afers del Senyor Rey sen torbaven.

Dix encara demanat que lo Rey de Castella mentre mossen Bernat de Cabrera e lo comte son fill e aquest deposant eren adeça per lo tractament de la pau quis

fahia migançant lo cardenal de Bolunya dix al dit deposant et als dits mossen Bernat et al dit comte que si la pau se fahia e ells volien venir en sa terra que ell los faria molt de be et molta merce.

Item demanat sobrel primer dels capitols trameses per lo Senyor Rey a la Senyora Reyna qui comença primerament con lo Rey de Navarra estant en Exea etc. et dix si no saber res en aquell sino ço que damunt ha dit.

Sobrel II capitol qui comença En apres esdevenchse etç. et sobrel III qui comença Es ver que estant axi etc. Item sobrel IV qui comença Item a Almudever etc. et dix si als no saber sino axi con damunt ha deposat.

Sobrel V. qui comença Item com fou a Carcastiello etc. Interrogat et dix que noy sab als sino queu ha oit dir ales gents.

Sobrel VI qui comença Item dix lo dit En Bernat etc. et sobrel VII qui comença Item con lo Senyor Rey hac finat etc. dix que noy sab res sino axi con damunt ha dit.

Sobrel VIII capitol qui comença Item del fet de don Pero Maça etc. Et dix que noy sab ne non ha ejt dir res. Demanat si aquest deposant viu parlar a part mossen Bernat ab Martin Lopez o ab Martin Yanyez en la vila de Murvedre et dix que no ans dix que mossen Bernat et lo comte de Denia et aquest deposant et En Berenguer de Pau et En Jacme Concsa anaren al Rey de Castella qui era a Murvedre et los dits comte de Denia et mossen Bernat presents aquest deposant et los dits Berenguer et Jacme et molts daltres veeren lo Rey de Castella et aqui begueren e sen tornaren sens que aquest deposant no viu que mossen Bernat ne altre se apartas de parlar ab negun. Sobrel IX qui comença Item con contrastava etc. et dix axi con damunt ha dit.

Sobrel X qui comença Item que parlava etc. et dix si als no saber salvant que en temps que aquest deposant e lo governadrr Darago e en Lop de Gurrea eren ab mossen Bernat en Navarra per lo tractament de la pau viu que mossen Bernat se appartava e feu tot son tractament ab lo dit Rey de Navarra sens que aquest deposant ne los altres damunt dits en res noy entrevengren. Quant al fet del grau de Murvedre dix esser ver que lo comte de Denia et mossen Bernat parlaren alcunes vegades e les demes ab los missatgers del Rey de Castella sens que aquest deposant ne En Berenguer

de Pau noy eren e alcunes vegades et poques los hi appellaven.

Sobrel XI qui comença Item del proces etc. Item sobrel XII qui comença Item que a Gurrea etc. Interrogat et dix que no sab res sobrel dit XI ne encara no oi dir les paraules contengudes en lo dit XII.

Sobrel XIII qui comença Item que a Gurrea en aquell dia mateix etc. et dix que noy sab als salvant que con fo a Gurrea parla ab lo Senyor Rey e ab la Senyora Reyna et ab lo comte de Denia qui sehien a taula et mentre ell parlava vench li missatge de mossen Bernat que espeegas que ell lesperava et lo dit deposant dit al Senyor Rey et Senyora Reyna e lo comte de Denia ço que a dir los havia anasen ab lo dit En Bernat dinar a Caçaperes.

Item aquell dia mateix a hora de vespres con ans de dinar nos pogues acabar tota aquesta deposicio lo dit noble En Ramon Alamany fo interrogat sobre les coses dius scrites.

Sobrel XIIII qui comença Item dels capitols etc. Dix que noy sab als sau que enguany con lo Senyor Rey fou en Barchinona viu quel Senyor Rey e la Senyora

Reyna aempraveu singulars mas no viu que mossen Bernat ne faes capitols.

Sobrel XV qui començа Item quant ana en Castella etc. Interrogat et dix que no sab que mossen Bernat vedas ne faes que negun no anas ab ell en Castella.

Sobrel XVI capitol qui comença Item quan se debia etc. Demanat et dix si no saber res sobre aço con en aquell temps fos a Avinyo mas con venia sabe per lo cami que Calatayu era assetiat.

Sobrel XVII qui comença Item a les corts de Montço etc. et lo XVIII seguent. Demanat et dix res no saber sobre aquells con en aquell temps fos en los comdats de Rossello et de Cerdanya don lavors era governador.

Sobrel XIX qui comença Item empatxa la anada etc. Demanat et dix se alre no saber exceptat quel Senyor Rey demana de consell linfant En Ferrando los comtes de Denia e de Trastamara e En Bernat de Cabrera et oy a dir que li consellaven que no passas lo pas de la Losa que perillosa cosa li seria. Demanat lavors la gent de cavall et de peu si tenien per mellor lo passar que no et diu que tot hom comunament tenia

que mellor era lo passar que no. Demanat si sab o oy dir que mossen Bernat en favor del Rey de Castella consellas al Senyor Rey et als dits infant et comtes que no passassen ans seu tornassen et dix que no.

Sobrel XX et derrer dels dits capitols interrogat et dix que noy sab als salvant que oy dir alcunes vegades al dit mossen Bernat que ell no iria als tractaments del Rey de Navarra si lo comte de Denia noy anavá. Demanat si en aquell temps se dehia quel dit comte de Denia anas per capita en la ciutat de Valencia ne daço oy parlar al Senyor Rey ne a altre et dix que no.

La qual deposicio axi aquella que feu per lo mati con aquella que fou apres menjar li fo lesta et estech en aquella.

Item divendres a XXIV del dit mes.

Demanat sobrels capitols donats per En Pere ça Costa es primerament sobre el primer qui comença Primerament con la derrera pau se fes E sobrel segon qui comença Item con los dits pare et fill etc. Et sobrel III qui comença Item con En Bernat de Cabrera etc. Et sobrel IV qui comença Item con los damunt

dits etc. E sobrel V qui comença. Item con fra R. etc Et sobrel VI qui comença Item mentre lo comte etc Et sobrel VII qui comença Item con lo missatger etc et dix que no sabia res sobre los dits capitols ne oy dir les coses contengudes en aquells.

Sobrel VIII qui comença Item per ço que vejats etc. Demanat et dix si res no saber sobre aquell ne res oit dir de les coses contengudes en aquell. Es ver que li es vigares que oys dir que lo dit missatger fon liurat al comte de Trestamara.

Sobrel IX qui comenca Item con lo comte Dosona anas etc. et sobres altres seguents tro al XX exclusivament et dix que no sabia res sobrels dits capitols ne de les coses contengudes en aquell res no havia oit dir.

Sobrel XX qui comença Item per desviar etc. Demanat et dix que noy sab als sau que viu lo Senyor Rey et mossen Bernat qui vengren a Perpenya ab alcuns prohomens de Barchinona et mossen Bernat tractava que les grans companyes venguessen en ajuda del Senyor Rey et faessen entrada en Castella. E sobre aço mossen Bernat et mossen Francesch de Perellos ab alcuns prohomens de Barchinona anaren a Castellnoudarri et en alcunes altres parts de la Lenguadoch

et finalment no viu quel tractament aquell vengues a perfeccio. Demanat si sab ne oy dir a mossen Bernat ne a altre perque romas lo dit tractament ne a quina fi se fehia aquell tractament et dix que no.

Sobrel XXI qui comença Item con lo comte Dosona etc. Et sobrel XXII et dix que noy sab res.

Sobrel XXIII qui comença Item partent de Muntço etc. Demanat et dix esser ver que aquest deposant vench Davinyo a Muntço on lo Senyor Rey era e aquest deposant feu relacio al dit Senyor Rey deço perque era anat al Rey de França e lo Senyor Rey dix a aquest deposant mossen Bernat hic es partit per finar et per fermar lo tractament qui es entrel Rey de Navarra et mi. E axi era quel dit En Bernat de Cabrera era ja anat vers Navarra et aquest deposant per manament del Senyor Rey anassen ab mossen Johan Remirez Darellano vers mossen Bernat et trobal a Uncastiello e ana ab ell ensemps tro a Sos e aqui lo dit En Bernat jaqui aquest deposant et lo governador Darago e En Lop de Gurrea et En Bernat de Pinos et anassen a Sanguessa ab fort pochs de casa sua et estech axi ab lo dit Rey de Navarra tro al vespre que trames per los dits governador e En Lop de Gurrea qui hi anaren et lendema trames per aquest deposant et per En Bernat de Pinos qui hi anaren et tantost lo dit En Bernat parti de Sanguessa ab los demunt nomenats et anassen a

Ceragoça et apres pochs dies feu partir lo Senyor Rey de Ceragoça e anar vers Sos per finar ab lo Rey de Navarra los dits tractaments et dins aquest temps se perde Terol e que lavors era linfant de Navarra ab homens a cavall de Navarra ab lo Rey de Castella. Interrogat si lavors con aquest deposant fou vengut a Sangossa viu que lo dit En Bernat de Cabrera parlas ab lo Rey de Navarra tot sol ne a apart e dix que no que ja con aquest deposant hi ana havien finat los dits tractaments que no si aturaren sino I dinar.

Sobrel XXIV qui comença Item con los tractaments etc. dix si no saber als sino ço que demunt ha dit sobrel XIX dels capitols trameses per lo Senyor Rey.

Sobrel XXV qui comença Item con lo Senyor Rey fos a Borriana etc. Et dix que dels capitols quis diu que la Senyora Reyna trames al Senyor Rey que noy sab res dels tractaments. Empero dels matrimonis et de la pau es ver ques tracta mas quels matrimonis no vengren a acabament ne la pau no dura molt segons que tuyt sabem.

Sobrel XXVI qui comença Item en la pau damunt dita etc. Dix esser ver quen lo tractament de la dita pau lo Rey de Castella liura per rahenes los castells de Murvedre et Dalmenara a Martin Enriquez per nom

del Rey de Navarra donantli poder que en cas quel Rey Rey de Castella no complis les coses contengudes en la dita pau quels liuras al Senyor Rey si lo Rey de Navarra hu manava et con fou passat lo terme que les coses promeses per lo Rey de Castella en la dita pau devien esser complides aquest deposant ensemps ab lo merino de Çaragoça et ab En Jacme Conesa foren trameses per lo Senyor Rey a Tudela on lo Rey de Navarra era et aquest deposant feu moltes requestes et protests al dit Rey de Navarra que pus lo SenyorRey havia complit o era apparellat de complir ço que era tengut per la dita pau et lo Rey de Castella nou havia que lo dit Rey de Navarra faes liurar los dits castells al Senyor Rey et lo dit Rey responia queu faria et daquestes coses feu moltes cartes lo dit En Jacme Conesa.

Demanat pus aquest deposant et los altres qui per part del Senyor Rey cabien en los tractaments quis fahien ab lo Rey de Navarra vehien quel dit Rey no complia les dites coses perque consellaven al dit Senyor Rey depuys que entras en tractament ab ell et diu que per ço que li aydas et li valgues de sa guerra axi con promes lin havia la qual ajuda havia fort necessaria lo Senyor Rey.

Sobrel XXVII qui comença Item lo dit En Bernat stant etc. Dix que noy sab res.

Sobrel XXVIII qui comença Item con En Bernat de Cabrera fou a Murvedre etc. et dix que noy sab als sino ço que ha dit en lo VIII dels capitols trameses per lo Senyor Rey.

Sobrel XXVIIII et XXX demanat dix que noy sab res.

Ssbrel XXXI qui comença Item ha laguiada etc. et dix que noy sab als sino ço que demunt ha ja deposat.

Sobrel XXXII et los altres seguents demanat dix que noy sab res.

Apres dimecres ques comptava XXIV dies de juliol del dit any les confessions et deposicions desus dites fetes per lo dit noble En Ramon Alamany foren a ell mateix lestes paraula a paraula e estech et persevera en aquelles. Exceptat que declarant ço que desus dix que de consentiment del Senyor Rey havien presa aquest deposant e los comtes de Denia En Bernat de Cabrera et En Berenguer de Palau del Rey de Navarra la renda quels havia dada et la primera paga da-

quella dix que es ver que la renda preseren de espres consentiment e manament del Senyor Rey mas de la primera paga sin demanaren lo Senyor Rey no li membra es ver que ans que la presessen dehien al Senyor Rey Senyor pus vos havets pagada a aquells del Rey de Navarra la primera paga de la renda quels havets dada si lo Rey de Navarra la dona a nos pendremla que creem que nos ne ells non haurem sino la primera paga. Per aquesta manera enten haver dit que la primera paga entenien haver presa de consentiment del Senyor Rey.

E apres con mestre Pere Darchiers clerch secretari del Rey de Navarra fos per part daquell Rey vengut en la ciutat de Barchinona a la Senyora Reyna aquella Senyora mana quel dit mestre P. fos interrogat sobre ço que sabia dels mals tractaments quen Bernat de Cabrera menava. Mas per tal con era dupte que si fos demanat per sagrament con a testimoni volgues fer aquell testimoni fou demanat et interrogat per la forma dejus scrita et per ell respost de la qual interrogacio et resposta fou feta scriptura publica per En Matheu Adria prothonotari del Senyor Rey en la forma seguent.

Manifesta cosa sia a tots quants aquesta present scriptura veuran que dijous a XXX dies de maig del any de la nativitat de nostre Senyor MCCCLX quatre.

Lo reverent Pare en christ Senyor En Lop per la divinal providencia archabisbe de Çaragoça et los honrats En Francesch Roma doctor en leys vicecanceller del Senyor Rey Darago e En Jacme dez Far canceller del Senyor Infant En Johan primogenit del dit Senyor Rey Darago duch de Gerona et comte de Cervera consellers del dit Senyor Rey estants davant laltar de la esgleya major del monastir de Santa Anna del orde del Sant Sepulcre de Barchinona e en la vista fort prop del tabernacle en lo qual es continuament segons costuma antiga et continuada lo cos sant de Jeshuchrist present mi Matheu Adria prothonotari del dit Senyor Rey tinent los seus sagells et notari publich per tota la terra et senyoria sua lo dit honrat vicecanceller conferendo. Interrogat mestre Pere Darchiers clerch e secretari del Senyor Rey de Navarra lo qual secretari aqui era present si En Bernat de Cabrera major de dies en los tractaments que feya entrel Senyor Rey Darago et el Senyor Rey de Navarra entenia a trahir tant solament lo Senyor Rey Darago o lo Rey de Navarra o abdosos ensemps e el dit secretari respos que segons son enteniment et segons ço que ell ne poch percebre lo dit En Bernat de Cabrera entenia a trahir et trahia abdos los dits Senyors Reys.

Interrogat quina traycio fehia o entenia a fer. Dix que ell en tractaments tenia entenia pus longamente a tenir lo dit Rey Darago ab lo Rey de Navarra a fi que

allongan los tractaments entretant lo dit Rey Darago perdes ses terres.

Interrogat si aço lo dit En Bernat de Cabrera feya per tractament del Rey de Castella. Dix que och segons quel dit deposant havia oyt dir al dit Rey de Navarra.

Interrogat con ho sabia el Rey de Navarra quel dit En Bernat ho fes a aquexa fi et en favor del Rey de Castella. Dix que per sa bocha matexa den Bernat de Cabrera lo qual ho havia dit al dit Rey de Navarra lo qual Rey de Navarra veent quel dit Bernat de Cabrera los tractaments que feya ab ell no venien acabament se sospita et volch trobar vies et maneres ab ell si que I jorn parlant ab lo dit Bernat ell li dix que lo Rey de Castella faria tot ço que hom volgues qui li matava lo comte de Trestamara en la qual cosa lo dit Bernat mostra gran plaser et lo dit Rey de Navarra hi mostra gran plaser a fi que pogues trer son cor del dit En Bernat. Entre aquelles paraules lo dit Bernat atorga al dit Rey segons quel dit Rey diu que ell feya les dites coses dels allongaments dels dits tractaments a fi quel dit Rey de Castella preses les terres del dit Senyor Rey Darago lo qual empeytat en los dits tractaments et aflaquit noy pogues dar consell et per conseguent dix lo dit secretari que se seguia destruccio del dit Rey de Navarra. Et aço dix al dit secretari que feya lo dit En

Bernat per cobrar son fill de preso. E les dites coses dix en sa lengua lo dit secretari mas en acabament parria que fos aquesta la intencio e lo dit vicecanceller dix que ell ja dabans havia interrogat lo dit secretari lo qual per semblant manera li havia respost. Et no fo interrogat lo dit secretari per sagrament per tal con es clergue et era dupte que si per sagrament fos intérrogat dixes res de les coses demunt dites. Et les dites coses apres et a part reques lo dit vicecanceller que fossen meses en lo present proces.

Diluns a III dies de juny del any dessus dit.

En Ferrer Cestany mercader et ciutada de Barchinona patro de la nau den Johan Lombarda testimoni jurat et interrogat sobre algunes paraules ques debia lo noble En Bernat de Cabrera haver dites entany con lo noble Nolfo de Proxida hac preses les V galees de castellans donant entenent lo dit En Bernat que li sabes greu la preso daquellas V galees et dix que noy sabia als sau que con lo dit mossen Nolfo hac preses les dites galeas et fos pres de Borriana estant a la popa de la sua galea aquest testimoni et En Johan Lombarda entraren en la dita galea per fer li reverencia et digueren li que havien haut gran goig et pler de la bona ventura et victoria qae Deu li havia dada en pendre les dites galeas et lo dit mossen Nolfo respos et dix pel cap de Deu no plau a tuyt que en la cort na a qui

desplau que jo les haja preses. Et apres un poch exiren en terra et fou aqui lo dit noble En Bernat de Cabrera et anants riba mar los dits En Bernat et Nolfo oy aquest testimoni quel dit En Bernat dix a mossen Nolfo quaix reptant lo en aquest cas a que derrencliets neus partiets de Valencia et io dit Nolfo dix per poder que vos najats jo no sere traydor que fet he ço que vos et los deputats maviets manat. Demanat qui poch oyr les dites paraules, et dix que no li membra be de negu mas es li vigares quen G. Otger.

Disapte a VIII dies de juny del dit any.

En Guillem Vilardell habitador del loch de Besulu qui solia esser cambrer del noble En Bernat de Cabrera demanat per sagrament sobre les coses dejus scrites. Et primerament si sab que la preso del comte Dosona quis fou en lo loch de Miedes per lo Rey de Castella fos feta fentament o no et dix que noy sab res car en temps de la dita preso era en Sicilia e interrogat siu ha oyt dir et dix que entany o oy dir a la companyia del vezcomte de Cardona con eren a Saragoça et eren en grans avalots uns ab altres. Encara dix que havia oit dir a altres persones qui volien mal al dit comte.

Demanat encare si depuys quel dit comte fou pres

aquell comte trames neguna letra an Bernat de Cabrera son pare et dix que no sab que null temps depuys que es pres lin havia tramesa neguna be es ver quel dit comte trames una letra escrita de sa ma an Berenguer de Mayla en quel pregava que li trametes VI mil solidos et drap per a vestir la qual letra lo dit En Berenguer mostra al dit En Bernat de Cabrera en casa den Bonanat dez Coll en Barchinona presents En Jacme Burgues et aquest testimoni et molts altres. Demanat en qual temps fou et dix que vigares li es que tro a I any pot haver que venien de Rossello ab lo Senyor Rey et anaven a la frontera. Demanat si se contenia als en la dita letra e dix que no que aquest testimoni la viu et la oi.

Demanat si aquest deposant sab quel dit En Bernat de Cabrera haja en cambra ne en altra manera tenguts secretament correus ne altres persones del Rey de Castella ne si sab quel dit Bernat reebes null temps letres del dit Rey de Castella et dix que no ne null temps non oi res dir.

Demanat si sab res en la fuyta del dit En Bernat de Cabrera et dix que no sau que aquest deposant estant a Besuldu oi dir que aquell En Bernat era fuyt en Navarra es ara recullet a Carcastello et que sen havia menats II cavals daquest deposant los quals depuys tornaren et son vuy en servey del Senyor Rey et dix

que ha oyt dir quel Rey de Navarra dona comiat a la conpanya del dit En Bernat et que ab la dita companya ensemps ab los dits cavalls passaren deça. Demanat a qui oi dir quel dit En Bernat fos fuyt et dix que estant en casa sua a Besuldu vench una letra den G. Doix que trametia a casa sua la qual fou lesta en la plaça de la dita vila et contenia si con lo dit En Bernat era fuyt et puys ho ha oit dir En Gerona et en Barchinona e en molts altres lochs. Demanat a qui oi dir quel dit En Bernat sen hagues menats los dits cavalls et que fossen tornats et dix que als macips daquest deposant qui lin scriviren et li faeren saber que volia que faessen dels cavalls et ell respós los quals se tenguessen que ell se volia anar a la frontera.

Demanat si oi dir null temps al dit En Bernat negunes paraules qui tocassen la dita fuyta ne per les quals apparegues ques dubtas del Senyor Rey et dix que no.

Interrogat si null temps hac alcuna sospita quel dit En Bernat faes res contral Senyor Rey et dix que no. Demanat si aquest testimoni li dehia res reprenent lo de res quel dit En Bernat faes en dan del Senyor Rey et dix que no mas que moltes vegades li dehia que tot lo poble cridava contra ell con la guerra durava tant et con nos fahia la pau et lo dit En Bernat responia que sis fahia la pau en aytal cas que a gran deshonor se

faria del Senyor Rey et de la terra.
Fouli lest et estech en aquell.

Divendres a XXI dia del dit mes de juny.

Pere Estevan Amich de la Pobla de Vallverde que solia esser Aldea de Terol testimoni jurat e demanat sobre les coses devallscrites et dix esser ver que I moço castella esta pres a Vilafermosa et telo pres I almugaver de Sarrion qui ha nom Johan Ximenez de Rudiella et ha be VI meses que es pres et present aquest deposant et molts altres comptava lo dit moço segons que aquest diu que entany mentre lo Senyor Rey ab la sua host era a Borriana lo comte Dosona vench dins una gabia de ferre en una galea en la qual lo dit moço dix que venia semblantment a Murvedre et aqui estech lo dit comte lo qual era pensat per lo dit moço, Et apres con En Bernat de Cabrera ana a Murvedre per tractament de la pau viu lo dit moço quel dit En Bernat venia sovin parlar ab lo dit comte.

Fouli lest etc.

Item con la Senyora Reyna hagues hauda una letra del Senyor Rey closa e segellada ab son sagell secret de la tenor seguent.

Lo Rey.

Molt cara companyona. Certament havem sabut quel comte Dosona es en Murvedre et que ha trames o deu trametre per fer alçar sa terra contra nos. Pero som certs que ço quen faça fara forçadament et per menaçes quel Rey de Castella li ha fetes de tolre li lo cap. Et perque lo dit Rey sia segur del dit comte lo dit comte deu fer venir la comtessa et son fill axi mateix mal son grat et per pahor de les dites menaçes. Et a la veritat si la comtessa et son fill venien al dit comte e en poder del dit Rey no seria en lo dit comte que no hagues a fer alçar sa terra per fer nos guerra e ço quel dit Rey volgues de ques poria seguir gran dan a nostres affers et metre gran ruydo en Cathalunya. On volem eus pregam que per aquelles pus savies maneres que porets façats e endreçets ab los parents et amichs de la comtessa que ab lur plaer et guardada lur honor la comtessa e son fill estieu en alcuna ciutat o loch reyal per aquella pus bella et pus segura manera queus parra de guisa que al dit comte sie tolta occasio de fer tan gran errada con la comtessa et tots los amichs et parents del comte mes deuen aamr la bona fama et leyaltat del dit comte que no la sua persona. Dada en Cullera sots nostre segell secret a X dies de juny del any MCCCLX quatre. Rex Petrus.

Suprascripcio dicte littere.

A nostra molt cara companyona.

Et intus dictam literam fuit missa quedam cedula manu domini Regis scripta continentie subsequentis.

Aquesta cedula no mostrets sino on sia necessari et a aquells a qui necessari sia et sots sagrament de secret.

Molt cara companyona. Jatsia que per letra no scrita de nostra ma on va aquesta cedula vos trametam a dir la manera que tengats en assegurar vos de la muller et del fill del comte Dosona aço havem fet perque sos amichs et parents hi venguen mils et que nos pensen queu fem per sospita que hajam dell pero si vehiets que per tener aquella manera era dampnosa al fet ffets y ço que vigares vos sia en guisa que la dita muller et fill venguen en vostre poder cor perill ha en la triga segons que sentim per fama et per espies lo dit comte enten a servir lo Rey de Castella contra nos et lo fa capitan de la guerra. En Murvedre es diu que li ha dat lo comdat de Denia et que li ha donat titol comte de Denia et senyor de Murvedre. Scripta de nostra ma en Cullera disapte a VIII de juny a ora de vespres.

Lo Rey.

E fos vengut a oida de la dita Senyora Reyna que Lop Alvarez Despeyo testimoni davall escrit era vengut novellament de la ciutat de Valencia. Per ço la di-

ta Senyora Reyna mana aquell Lop Alvarez esser rebut en testimoni sobre les coses en la dita letra contengudes E axi.

Dijous a XXVII dies de juny del dit any.

Lop Alvares Despeyo escuder habitant en la ciutat de Valencia testimoni jurat et interrogat sobre les dites coses et dix esser ver que ell parti divendres prop passat de la ciutat de Valencia on havia estat ab lo Senyor Rey et aqui oi dir a alcuns castellans qui del Rey de Castella sen passaren al Senyor Rey. Et axi matex a alcuns sotsmeses del Senyor Rey qui eren preses en poder del Rey de Castella et puys eren escapats de la preso del dit Rey quel comte Dosona ensemps ab lo mestre de Calatrava de Castella eren romases capitans per lo Rey de Castella en Murvedre et que aquestes coses comunament se dehien es comptaven es havien per veres en la ciutat de Valencia et daço era comuna veu et fama en aquella ciutat e encara era comnna veu e fama es reputava es havia per ver en la dita ciutat quel Rey de Castella havia dat lo comdat de Denia al comte Dosona. Demanat si coneix ne sab con han nom les persones qui del Rey de Castella se passaven al Senyor Rey als quals oi dir les dites coses et dix que no mas be sab que no eren poblades en la ciutat ne regne de Valencia ans eren castellans et que axi con

eren venguts armats della dehien et recomptaven a les gents ço que dessus ha dit.

Fou li lest et estech en aquell.

Disapte a XV dies de juny del any MCCCLXIV. Con la Senyora Reyna lochtinent general del Senyor Rey estant a Barchinona hagues entes novellament quel comte Dosona era ab lo Rey de Castella en la vila de Murvedre et quen R. de Castellbell qui a Magallo ensemps ab los altres homens a cavall qui en aquell loch et per defenssio daquell eren pres era stat per lo dit Rey era estat escapat de la preso del dit Rey et que era vengut de la dita vila de Murvedre per ço de manament daquella Senyora Reyna fou reebut lo testimoni o deposicio del dit R. sots la forma seguent.

En Ramonich de Castellbell donzell jurat e demanat sobre les coses dessus dites et dejus scrites dir veritat dix esser ver que aquest testimoni fou pres en lo loch de Magallo per lo Rey de Castella qui per força darmes aquell loch occupa et apres fou aquest et los altres presoners menats preses vers la ciutat de Sibilia con foren a Toledo lo vezcomte Dilla et Neymerich de Centelles Nuguet de Cervia et alcuns altres cavallers de gran stament romangueren aqui on lo comte Dosona et don Pedro de Luna estaven preses. Et apres de VI o de VII meses lo dit comte Dosona et altres dessus nomenats segons que aquest testimoni

entes foren amenats a la ciutat de Sibilia et los dits comte et don Pedro de Luna et lo vezcomte Dilla Neymerich Centelles et Nuguet de Cervia et Neximen de Pueyo Eximen Duris foren meses en lalcacer on ja estaven fra Artal de Luna et En Vidal de Blanes et aquest testimoni et altres qui foren preses a Magallo foren meses en la Daraçana de la dita ciutat on tot ora estegren preses.

E apres lo dia de Cinquagesma prop passada lo comte Dosona segons aquest testimoni depuys entes reebe una letra del Rey de Castella en la qual aquell Rey li fahia saber quel Rey Darago havia mort En Bernat de Cabrera son pare et que ell li trametia Marti Martinez al qual ell creegues de tot ço que li diria et faes ço que li manaria. E apres ir que fou divendres hac IV setmanes lo dit comte Dosona parti de la dita ciutat de Sibilia et ab ell ensemps partiren aquest testimoni et En Vilacorba et portava en cascuna cama sengles anells ab sengles cadenes et aconpanyaren lo X homens a cavall et X ab mules et lo dit Marti Martinez ab sa conpanya et vengren axi caminant tro a Raquena et aqui trobaren CCC homens a cavall quils aconpanyaren tro a Chiva on trobaren be CCCC homens a cavall quils aconpanyaren tro a Liria et aqui trobaren be DCC homens a cavall o axis dehia per ells et aconpanyarenlos tro a Murvedre on foren ir hac XV dies ora de mig dia et vengren tot dret a la posada del Rey de Castella lo qual no pegren veure con se gitas a dormir et

axi anaren descavalcar a casa del dit Marti Martinez on se dinaren e apres dinar vengren fer reverencia al Rey de Castella et lo dit comte et aquest testimoni et lo dit En Vilacorba faeren reverencia al dit Rey et besaran li la ma et feta la reverencia lo dit Rey dix al dit comte aytals paraules Conde vuestro padre es preso et esto ha fecho el Rey Daragon por el buen servicio que li ha fecho. Et lo dit comte respos Senyor donchs no es mort. Et lo dit Rey dix No es por cierto mas es preso en Navarra do fo ferido de II ferides. Et lo comte dix Beneyt ne sia Deu. Et apres mana lo dit Rey a Martin Lopez cambrer major seu quel sen menas a casa et con foren a la posada del dit Martin Lopez aquell Martin Lopez lexa la sua cambra al dit comte et donali IV cavallers o homens de paratge quil guardassen.

E aquell dia hora del seny del ladre lo Rey de Castella trames per lo comte que anas a sa posada et lo comte ana hi ab I caváller quel dit Rey hi havia trames sens que aquest testimoni ne En Vilacorba noy anaren et apres de una peça lo dit comte torna et jach en la dita cambra al I cap et aquest testimoni et lo dit En Vilacorba el altre et les IV guardes pres de la porta de la dita cambra.

E apres lo disapte et lo dicmenge seguents estech lo dit comte en la dita posada et aqui vench lo veure Enyego Lopez de Forosto et lo dicmenge a ora del seny del ladre lo dit comte a manament del dit Rey et apres duna peça torna et gitas en la dita cam-

hra segons que divendres passat.

E apres lo diluns seguent ora de foscant aquest testimoni quis havia presa cura que les guardes nos curaven res daquest testimoni ne den Vilacorba se desferra et isque del dit alberch sens que no troba qui li digues res. E apres de la dita vila et vench sen tota la nit no tinent cami et fou al dia deça Vilareal et puys vench sen a Cabanes et fou a Monistrol de Montserrat on son pare te domicili. Dimecres a nit prop passat et lo cendema que fou dijous fou aqui lo Senyor Duch ab larchabisbe de Saragoça als quals fou relacio de les dites coses et ir que fou divendres venchsen de manament del Senyor Duch a Barchinona dretavia a casa den Jacme des Far et con fos vespre aquella nit no ana a la Senyora Reyna et lo cendema per lo mati ana hi et recompta li les dites coses.

Demanat si oy dir en Sibilia mentre hi estave pres que la preso del dit comte fos estada fenta ne quen Bernat de Cabrera faes negun tractament ab lo Rey de Castella contra lo Senyor Rey. Et dix quen Castella nou oi dir que la preso del comte fos fenta mas ben havia oit dir deça ans que aquest testimoni fos pres. Ne empero oi dir en Castella quen Bernat de Cabrera havia vedat quel Senyor Rey nos fos combatut ab lo Rey de Castella con era a Murvedre et aço per tal con lo Rey de Castella nos captengues mal de son fill.

E aximatex oi dir en Castella quel dit Rey debia que no solament tenia lo dit comte mas lo cap del Rey Darago. Demanat a quals persones ho oi dir ne per quines paraules. E dix que en la Daraçana alcuns castellans dels quals no li recorda qui dehien quel Rey de Castella apres quel comte et los altres presoners havien tractat que fugissen havia tramesa una letra a Gutèr Dieç de la Cambra quils guardava en la qual li fahia saber quels guardas be cor no cuydava solament tenir lo dit comte et los altres presoners ans la cabeça del Rey Darago.

Demanat per quina manera estava pres lo dit comte et los altres qui ab ell eren et dix que aquest testimoni era pres en la Daraçana segons que dit ha et ans que partissen vench a la preso del dit comte alcunes vegades et viu que ans quel dit comte ne los altres tractassen de fugir no estaven en gabia de dia mas tenien en cascuna cama anells et grosses cadenes. Et apres que assajaren de fugir estaven en les gabies de dia et de nit. Et apres con lo comte parti de Sibilia per venir a Murvedre forenli mudades cadenes pus primes et ab aquelles cadenes vench et estech lo dit comte a Murvedre aytant con aquest testimoni hi atura.

Demanat si lo dit Marti Martinez et los altres quil amenaren a Murvedre li fahien honor et dix que och

aytant con aquest testimoni poch conexer.

Demanat si sab ne ha oit dir con lo dit comte ana en Castella per terra et En Bernat de Cabrera por mar que haguessen fet negun tractament ab lo Rey de Castella contral Senyor Rey et dix que no.

Demanat perque vengren aquest testimoni et En Vilacorba ab lo dit comte et no dels altres que ab lo dit comtè havien major familiaritat et dix quel dit comte havia demanats que sen anassen ab ell En Vidal de Blanes et Nasbertich Çatria et En Cartalla e aquells quils guardaven nols li volgren consentir et consentiren li aquest testimoni et lo dit En Vilacorba.

Fou li lest et estech se en aquell.

Apres dijous a XXVII dies del dit mes de juny. Com la Senyora Reyna hagues entes quen Berenguer Fabra et En Bernat de Serra cavallers los quals eren stats preses per lo Rey de Castella en la vila de Denia con lo dit Rey aquella vila pres et los quals are novellament eren stats escapats del dit Rey volent se certificar de les dites et dejus scrites coses feu reebre lo dit o deposicio daquells segons la forma seguent.

En Berenguer Fabre cavaller testimoni jurat et in-

terrogat sobre les coses desus et davall scrites dix que es ver que ell fou pres per lo dit Rey de Castella en la vila de Denia con aquella vila fou presa et segui con a presoner lo rastre continuament del dit Rey tro que aquell Rey fou a Murvedre on semblantment estave aquest testimoni pres et encara ferrat en poder del alguatzir del Rey de Castella e puys con lo dit Rey sen parti et sen anava faent la via de Terol aquest testimoni ensemps ab En Bernat de Serra cavaller escaparen. Es ver quel dit Rey estant en Murvedre oi dir aquest testimoni que per tal con lo Rey de Castella havia oit dir quen Bernat de Cabrera era mort trames per lo comte Dosona son fill lo qual vench aqui a Murvedre ab II escuders ço es En Vilacorba e En Ramonich de Castellbell e a pochs dies quel dit comte fou vengut oi dir a aquells del alguatzir quils guardaren et a I del offici del rebost que era vengut ardit al dit Rey quen Bernat de Cabrera no era mort ans era pres en I castell en Navarra.

Dix encara demanat que oi dir als dessus dits que al Rey de Castella era greu ço que havia oit de la mort den Bernat de Cabrera. Demanat sils oi dir que al dit Rey fos greu ço que apres oi de la preso del dit En Bernat et dix que aço no oi.

Interrogat si sab per quina manera escapa de Murvedre lo dit En Ramonich de Castellbell et dix esser

ver quel hoste on posaven lo comte Dosona et Martin Lopez de la Cambra li dix que aquell hoste ensemps ab la companya de Martin Lopez havien desferrat I dels dits II escuders qui eren venguts ab lo comte Dosona et quey havien intrat gran res de I dia.

Interrogat si demana al dit hoste perque havien desferrat lo dit escuder. Et dix que och lo qual los respos que nos sabia perque mas ques pensava que per ço quel servis. Item dix que oi dir a fra Francesch Morera fra menor de Murvedre quel Rey de Castella ensemps ab lo comte Dosona trametien aquell frare a Valéncia per tractament de pau e quel dit frare aportava letres del dit comte al bisbe de Valencia de ques que fos mas aquest testimoni no oi dir de que. Item oi dir al dit fra quel dit comte Dosona trametia en Cathalunya I hom seu per saber ques era den Bernat de Cabrera ne de la sua terra. Demanat si oi dir qui era lo hom quel comte trametia en Cathalunya et dix que no.

Interrogat si sabia ne oi dir quel dit Ramonich de Castellbell fos fuyt de la preso de Murvedre. Et dix que no ans con fou aquest testimoni en Cathalunya eu sabe sen maravella molt. Demanat per que sen maravella et dix que por ço con no podia escapar I troter qui fos pres en poder del dit Rey que les gents no par-

lassen et de la fuyta del dit Ramonich sol non oiren parlar.

Interrogat si oi dir quel comte Dosona con vench a la vila de Murvedre on dreça primerament et dix que oi dir que dreta via ana fer reverencia al Rey de Castella et que era vers hora de mig dia et feta la dita reverencia lo dit comte ana a la posada del dit Martin Lopez et apres dinar et dormir lo dit comte torna al dit Rey et parla molt ab ell.

Interrogat a qui oi dir les coses damunt dites et dix que al hoste on posava lo dit Martin Lopez. Dix encara demanat quel dia que entra lo comte Dosona en Murvedre aquest testimoni e En Bernat de Serra qui ensemps estaven preses demanaren la posada del dit comte et aquell dia no la pogren saber. Et apres dos dies vench lo dit hoste et dixlos quel dit comte era en casa sua on posava Martin Lopez de la Cambra et ells pregarenlo que anas al comte et quel pregas de part lur que acabas ab lalguatzir quel poguessen anar veure et ferli reverencia. Et axi matex lo pregaren que sabes quins homens havia amanats lo dit comte et a cap de dos dies lo dit hoste torna a aquests et dixlos quel comte dehia que no era a ell quel anassen veure. Et axi quels ne tenia per escusats. Et axi mateix los dix quel comte havia amanats ab si En Vilacorba et En Ramonich de Castellbell. Et apres alcuns dies lo dit

hoste torna a aquests et dix los que havien desferrat I dels dits II escuders segons que dessus ha deposat.

Demanat si oi dir en la dita vila de Murvedre perque lo dit Rey havie fet venir lo dit comte et dix que oi dir a Garcia Gonsalvez del offici de raboster del dit Rey que havia fet venir lo dit comte quel queria fer comte de Denia et de Trastamara et que romangues capita et frontaler a Murvedre.

Demanat si oi dir si lo dit comte ho volia pendre o no et dix que nou oi dir. Dix encare demanat que lo dit Rey de Castella con parti de Murvedre ne parti ab tota sa host menant sen pres e ferrat segons que oi dir a homens quiu havien vist lo comte Dosona et aquest testimoni et lo dit mossen Bernat de Serra et tots los homens de peu qui eren de la senyoria del Senyor Rey et qui estaven preses a Murvedre los quals eren be CCCC entre christians et moros et anant axi con foren damunt Xericha entre les barraques dels reals et dels jaqueses a I bosch qui ve de la part dreta a ferir en lo cami aquest testimoni et lo dit mossen Bernat de Serra qui anaven cavalcant ço es aquest testimoni en I rocinol et lo dit En Bernat Serra en I ase girarense al dit bosch et meteranse per aquell et tengueren la via de la baronia Darenos et aquell dia entraren al castell Darenos et daqui per lurs jornades

dret cami venguerensen a Barchinona on foren dijous prop passat et scaparen de la preso dimecres pus prop passat hac VHI dies a hora de tercia.

Demanat con poch fer que a dia clar escapassen entra tanta gent et que negu nols digues res et dix que per co con aquells del alguazir eren romases detras al pujant de la Laco... per ço con abvides podien pujar los presoners que menaven ferrats et les altres gents no sen curaven.

Demanat si aquest testimoni viu a Murvedre ne per lo cami lo comte Dosona et dix que no. Dix empero demanat que lo dit hoste los compta quel dit comte tenia sengles anells grossos a les camas e del turunell tro al donoy una barra de ferra en cascuna cama e del donoy tro al angonal altres barres de ferra.

Lonrat En Bernat de Serra cavaller al qual fou lest lo dit testimoni jura et interrogat sobre les dites coses et dix en totes coses axi con lo dit mossen Berenguer de Fabre et en aquell testimoni mateix se estech.

Item dimarts a II dies de juyol lo dit Ramonich de Castellbell altra vegada demanat per sagrament con fos dat entenent a la Senyora Reyna quel dit Ramo-

nich era stat trames o escapat sabent lo Rey de Castella et lo comte Dosona.

Primerament fou demanat lalberch on lo dit Ramonich estava pres en la vila de Murvedre ab lo comte Dosona de qui era et dix que havia oit dir quel senyor del dit alberch era a Valencia. Car no ha volgut estar sots senyoria del Rey de Castella et que aquell Rey havia dat lo dit alberch segons son vigares a I aragones de Sogorb.

Demanat en qual loch de la vila de Murvedre es lo dit alberch et dix que li es vigares que detras lalberch on posava lo Rey de Castella qui era den Tomas Vives lo qual alberch lo dit Rey havia dat lavors an Blanch.

Demanat quina hora isque del dit alberch per venir sen deça en Cathalunya et dix que quaix ora del seny era.

Demanat con se desferra ne per quina manera se feu et dix quel dicmenge lavors prop passat ell sera començat a desferrar afluxant los anells que tenia en les cames axi que ja la un sen exia per lo talo axi que con vench lo diluns cendema la dita hora quaix del seny

del ladre ell vehent quel comte jugaba ab I de les dites guardes badants al joch les altres guardes et axi negu nos curava dell començas a traure los dits anells abans que isques de la cambra on lo dit comte jugava et con los se hac trets vals amagar en lo lit on ell dormia et cobrils ab los draps et depuys isques de la cambra et del alberch sens que no troba negu qui res li digues

Demanat con aytal ora que fos tan vespre poch exir de la dita vila et dix que encare los portals tancats no eren et per ço con defora aquella vila estava gran partida del Real del dit Rey et uns entraven et altres exien.

Demanat per qual portal exi de la dita vila et dix que per aquell qui es vers los fra menors car per aquell mateix era entrat.

Demanat con lo dit comte et aquest testimoni ab En Vilacorba anaren fer reverencia al dit Rey si anaven desferrats o per quina manera et dix que cavalcant hi anaven ab los ferres que portaven car ells axi con vengueren a la dita vila de Murvedre et trobaren lo dit Rey que dormia axi con damunt es dit foren tornats fora la dita vila al reval on se dinaren et feta la reverencia al dit Rey no tornaren la on havien menjat ans

foren manats a la posada de Martin Lopez cambrer major del dit Rey la qual posada era prop de la posada del dit Rey.

Demanat si les altres vegades quel dit comte anava al dit Rey de Castella si anava ferrat o no et dix que och et a peu con les posades fossen prop segons que es dit.

Demanat si lo dit comte estant aquest testimoni ab ell a Murvedre escrivi alcuna letra nen reebe nenguna ne si viu nengun hom escriure apres dell et dix que no.

Demanat si estant aquest testimoni ab lo dit comte en la dita vila viu ne oi dir quel dit comte trametes negu vers Cathalunya ne vers les parts de Valencia et dix que no. Be dix esser ver que estant ells a Murvedre viu venir a la posada on lo dit comte estava pres I fra menor lo qual parla ab lo dit comte una gran peça. Demanat si lo dit fra menor parla tot sol ab lo dit comte et dix que no que ans hi fou present lo dit Martin Lopez. Dix encare que mentre lo dit fra menor parla ab lo dit comte lo dit Martin Lopez ne feu exir aquest testimoni et los altres quiy eren. Demanat si lo dit fra menor de quina lengua era et dix que nos sab con nol oys parlar. Demanat lo dit fra menor de quina statu-

ra era et dix que vigares li era que fos hom gros no gayre gran.

Demanat si lo dit fra menor vench al dit comte sino aquella vegada et dix que altra vegada abans hi era stat I fra menor nos sab si era lo damunt dit o altre lo qual parla ab lo dit comte tot sols a un de part et dix que oi dir al hoste del dit alberch que lo dit fra menor era vengut al dit comte de part den Bernat Serra cavaller et demanat si sab perque hi vench et dix que no. Be dix esser ver quel dit hoste dix a aquest testimoni quel dit En Bernat Serra havia dit al dit hoste que digues de part sua al dit comte ques comanava en sa gracia et quel dit hoste dix a aquest testimoni que ell nou havia volgut dir al dit comte per ço con nol havia privat mas quel dit fra menor havia dites al dit comte aquelles paraules.

Demanat si conexia lo dit fra menor conegue de quina lengua era et dix que no car vigares li era que tot fos un fra menor.

Fou li lest et estech en aquell.

Dijous a IV dies de juyol del any MCCCLXIV.

En Ramonich de Castellbell donzell altra vegada de-

manat per sagrament de manameut de la Senyora Reyna la qual espresament mana al dit Ramonich en sa presencia estant que no contrestant sagrament e homenatge que hagues fet al comte Dosona ne a altre persona dels quals ella labsolvia ell donava per bo et per quiti digues veritat sobre les dites coses et dix esser ver que lo dia de cinquagesma prop passat Martin Martinez aporta en Sibilia al comte Dosona qui aqui estava pres una letra de creença continent segons que aquest deposant ho oi dir al dit comte quel Rey de Castella li fahia saber quen Bernat de Cabrera son pare era mort et que ell li trametia lo dit Marti Martinez al qual volia que donas fe el creegues de tot ço que de part dell li diria. E apres lo comte enomena V fills de cavallers segons que aquest deposant viu esser escrits en una cedula ço es En Vidal de Blanes Nasbertich Çatria En Cartalla En Gualba et aquest deposant dels quals V volia que li fossen dats II per anarsen ab ell a Murvedre on devia anar lo dit comte segons quel dit Martin Martinez lin havia manat de part del Rey de Castella dels quals V fills de cavallers lalcayt de la Draçana no li volch atorgar sino aquest deposant entenent quels altres fossen de gran rescat axi matex li fou atorgat un escuder del vezcomte Dilla per nom Bernat de Vilacorba. E lo dit comte pres sagrament e homenatge daquest deposant quel servis be et leyalment et que sil havia a trametre en Cathalunya quey anas e dix lo dit comte al dit Bernat de Vilacorba que li faes semblant sagrament e homenatge et lo dit Bernat de Vilacorba dix que volia demanar al vez-

comte Dilla et lo vezcomte dixli que li faes tot homenatge ab que no li hagues a valer contral Senyor Rey Darago et lo comte dix al dit En Vilacorba qui aço li dix abrivadament fet ho que jo de vostra valença no cur molt. E axi lo dit En Vilacorba feuli decontinent semblant homenatge que aquest deposant li havia fet et partiren daqui lo comte et aquest deposant et lo dit En Vilacorba los quals sen mena lo dit Marti Martinez ab X genets e ab be XV o XVI cavalcadors de mules lo divendres primer seguent apres la dita festa de cinquagesma et axi vinent per lurs jornades foren a Murvedre lo XVen dia et·en lo cami estegren alcuns dies a Requena per ço con lo dit Marti Martinez esperava conpanya de homens a cavall per ço que pus segur amenas lo dit comte.

E con foren a Murvedre anarensen dreta via a la posada del Rey de Castella et con dormis lavors nol veeren et tornaren menjar a la posada del dit Marti Martinez et apres menjar con saberen quel Rey de Castella era levat de dormir anarenli fer reverencia et lo dit comte besali la ma. E axi matex aquest deposant et lo dit En Vilacorba et apres lo Rey de Castella dix al dit comte aquestes paraules o semblants Comte vostre pare es pres en Navarra. E lo dit comte respos Donchs Senyor no es mort E lo dit Rey dix no mas es pres et aço ha fet lo Rey Darago per los bons serveys que fets li havia. E lo comte dix Senyor beneyt ne sia Deu. Lavors lo dit Rey mana a Martin Lopez

cambrer seu major quel sen manas a sa posada. E axis fou axi que Martin Lopez li lexa la sua cambra. E aquell dia mateix hora del sol post lo comte a manament del dit Rey ana a la sua posada sens que aquest deposant ne en Vilacorba noy anaren et torna a hora del seny del ladre. E dix al dit En Vilacorba primerament apart et puys aquest deposant present Vilacorba tu has anar en Cathalunya et iras cavalcant tro pres de Vilareal et iran ab tu alcuns genets. E apres iras ten a peu en Cathalunya cor hauras anar per camins desviats et hauras a passar barraches et cequies. Et axi no pories anar cavalcant. E lo dit En Vilacorba respos esquivantse per cert Senyor jo no iria a peu que no poria anar una legua. E apres dalcunes paraules sobre aço haudes lo comte dix a aquest deposant Ramonich tu ti hauras a parar. Et aquest deposant havent pler daço dix en bona hora Senyor. E lo disapte seguent per lo mati lo dit comte et lo dit Martin Lopez faeren desferrar aquest deposant la una cama et en laltra cama jurcaren una bona estona et con no la li poguessen desferrar jaquiren lo estar ab la una cama ferrada tro lendema que fou dicmenge et aquell dicmenge per lo mati desferraren lo de tot. Et aquell dia matex apres hora del sol post lo comte ab aquest deposant et ab lo dit Martin Lopez anaren a la posada del Rey de Castella et aqui en la cambra daquell Rey lo comte dix al dit Rey present Martin Lopez Senyor aquest es lescuder que ira en Cathalunya. Es ver quel comte havia ja dit a aquest deposant que digues que era escuder del vezcomte Dilla e lo dit Rey dix al

comte. Havetslo informat de ço que informar lo devets. E lo dit comte dix que och. E lavors lo Rey de Castella dix a aquest deposant Guardat que tornets cor nous costaria sino lo cap del vezcomte pensantse lo dit Rey segons que aparia que aquest deposant fos escuder del vezcomte Dilla. E aqnest deposant dix Senyor per cert jo tornare. E lavors lo dit Rey cuyda parlar a aquest deposant altres paraules segons que paria et lo comte tira lo dit Rey dient a aquest deposant ques isques de la cambra et axiu feu aquest deposant e mentre sen exia oi quel comte dix mes val sich ischa que si era pres et als non oi lavors et estegren apres lo dit Rey et lo comte e lo dit Martin Lopez be II legues anadures aquest deposant esperantlos de fora. E apres lo comte tornassen a la sua posada. Es ver que aquell dicmenge entre dia lo comte present aquest deposant havia scrits de sa ma II letres la una de les quals sen dreçava a la comtessa sa muller et a la vezcomtessa de Cabrera sa mare et contenia que elles sabien ja lo desastre que era vengut a mossen En Bernat. E axi que ell trametia aqui En Ramonich de Costellbell al qual creeguessen de tot ço quels diria de part lur axi con a la sua persona et que faessen tot ço que ell los diria de part sua e laltre letra sen dreçava an Berenguer de Mayla procurador del dit comte continent que ell trametia lo dit Ramonich a la comtessa et a la vezcomtessa et axi quel endreças en los affers per quel trametia el creegues de ço que li diria les quals letres con escrites foren et lestes per lo comte aquest deposant legi et locendema que era diluns lo dit comte do-

na les dites letres a aquest deposant ensemps ab una letra de guiatge del Rey de Castella per ço quels frontalers daquell Rey no li faessen mal. E es ver que entre lo dicmenge et lo diluns dix a aquest deposant moltes vegades per ço que mils li membras ço que havia a dir per rigor de les dites letres de creença la qual creença era aytal que aquest deposant devia dir de part del comte a les dites comtessa e vezcomtessa que decontinent sens tota triga ab aquells fills o filles que no fossen en rahenes sen anassen a la terra francesa ço es o a Beses o a Montpesler e quey anassen per mar si fer se podia sino per terra vestides axi con a homens et que prenessen totes aquelles bones robes et joyes que poguessen de Muntsoriu si fer ho podien sino que no laguiassen per allo lur anada. Et an Berenguer de Malla devia dir que ayudas e endreças lo dit Ramonich en aquests afers. Et que sils dones aço no volien fer que ell ayudas a aquest deposant en trer sos fills et filles de la terra et menarlos en la un dels dits lochs et que aquell En Berenguer romangues en lo castell de Muntsoriu et quel guardas be. Encare dix lo dit comte a aquest deposant que digues a la dita comtessa que en cas que ella duptas per paor de perdre la sua part de la ciutat de Vich e ço del seu per absentarse que no lin calia haver dupte cor per anar en la terra francessa non podia perdre ço del seu.

Et apres aquell dia de diluns que com ans del sol post aquest deposant parti cavalcant en una mula de

Murvedre ab I adalill del Rey de Castella et con foren a Almenara aquell adalill pres VIII homens a cavall et acompanyaren aquest deposant tota la nit tro pres hora dalba on foren tro a una legua pres de Vilareal et daqui tornaren sen los dits Adalill et homens a cavall et aquest deposant descavalca e vench sen a peu vers Cathalunya tinent camins desforaviats et passant cequies et barraches tro al coll de la Garrofera et lo dimarts seguent entre ora de nona et de vespres fou a Cabanyes et aqui de gran uyament que havia romas tot aquell dia et lo dimecres seguent venchsen a les Coves cor no poch mes anar per lo peu ques havia tort et lo dijous seguent a Trayguera et lo divendres sen vench a Uyldecona cor per sobre de gran pluya que caygue no poch mes anar et lo disapte seguent sen vench a la font del Pereyo et lo dicmenge seguent a Cambrils et trobas per lo cami ab I hom de Figueres qui era estat trompeta del comte Dampuries et lo diluns seguent anassen al Vendrell et al ixent de Tarragona encontrase ab En Sola de Castellfollit qui ana entro al Vendrell ab aquest deposant et romangueren aqui et lo dit trompeta passa mes avant. Et lo dimarts seguent anasen a Vilafrancha on fou a hora de mig dia et aqui per lasament que havia reposa. Et lo dimecres seguent parten daqui ab lo dit En Sola venchsen aquest deposant a Monistroll a casa de son pare et lo dit En Sola sera partit daquest deposant una legua ans de Monistroll et dix que era vengut aqui a Monistrol per saber En Jacme Desfar si era a Vacariçes o a Manresa o on per ço con aquest deposant no hac segons que dix null

temps el cor de res a dir ne afer de les dites creençes cor bes penssava que no era honor ne profit del Senyor Rey mas aquella missatgeria empara a fi que pogues exir de preso. Et per ço con duptava per lomenatge que havia fet al comte havia acordat de dir primerament les dites coses an Jacme Desfar a fi que ab consell seu prenes aquella manera que bona fos perque ell ne fos tengut del homenatge.

Et con fou a Monistrol on estech secret lendema que ou dijous fou aqui lo senyor Duch et lo pare daquest deposant dixli que anas al senyor Duch Per ço con ell havia entes que era aqui e aquell deposant dix al dit pare seu Senyor nou volria fer que ans volria parlar ab En Jacme Desfar que parlar ab negu. Empero son pare lo pruxovola tant que aquest deposant ana al senyor Duch quil demana con ne en quina manera era escapat et aquest deposant duptant con encare no havia parlat ab En Jacme Desfar ne aqui no havia negun amich ab que de les dites coses se pogues aconsellar con son pare sia ja hom vell et qui en aço bonament nol sabera consellar dubta de dir lo fet al senyor Duch axi con era et dix li que ell matex sera desferrat et que era fuyt de la preso et comptali la manera con eren venguts de Sibilia et con lo comte havia feta reverencia al Rey de Castella. E lavors lo Duch feu li manament que lendema sen vengues a Barchinona a la Senyora Reyna et feuli letra de ço que aquest testimoni li havia comptat. E axi matex mossen Thomas de Mar-

ça qui era ab lo senyor Duch ne feu altra an Jacme Desfar et aquell çendema que fou divendres aquell deposant sen vench a Barchinona a casa den Jacme Desfar on fou a ora del seny del ladre et dona an Jacme Desfar la dita sua letra qui decontinent la legi et demana a aquest deposant con ne en quina manera era escapat et aquest deposant pensant se quen Jacme Desfart nol preas menys que hagues dita una cosa al senyor Duch e altre ne digues a ell no li dix lo fet segons que en si havia acordat el li hagra dit si ab lo senyor Duch no hagues parlat mas dixlo li segons quel havia comptat al senyor Duch. E En Jacme Desfar feu aquest deposant sopar et dix que sendema se vouria ab la Senyora Reyna. E aquell Jacme partis de son alberch e porta la letra a la Senyora Reyna quel senyor Duch li trametia. E lo sendema aquest deposant ensemps ab En Jacme Desfar anasen a la Senyora Reyna a la qual aquest deposant compta lo fet segons quel havia comptat al senyor Duch. E lo dicmenge seguent e lo diluns entro a hora de vespres aquest deposant estech en la ciutat de Barchinona et lo diluns a hora de vespres parti de Barchinona ensemps ab En Francesch Ferrer et ab En Romeu de Cases noves anassen a Manresa per veure sos amichs et per fer honor a les misses den Berenguer Talamancha et den P. Ordi fill de cusins germans seus qui eren morts en Sibilia on estaven preses et aqui a Manresa estech continuament estant en plaça et en lochs publichs entro lo divendres prop passat e aquell dia vench En Galceran de Bages alguatzir del portant veus quil pres e pres lo sen ma-

na lo disapte seguent a Barchinona en poder del qual estech pres entro diluns prop passat a hora de completa. Et venchsen de continent a casa den Jacme Desfar lo qual pres aquest deposant a part dientli que de les parts de Valencia hic havia letres en que li feyen a saber que aquest deposant era exit de la preso ab sabuda et ab volentat del Rey de Castella e per missatgeria del comte Dosona et aço matex conptaven II cavallers qui eren escapats de la preso del dit Rey. E axi que ell li digues la veritat e no duptas per homenatge ne per segurtat que hagues feta al dit comte Dosona ne a altre persona car aytals segurtats no vaen majorment con senyor mana a hom que diga les veritats no contrestant les dites segurtats. E res nomenys lo dit En Jacme Desfar li mana de part de la Senyora Reyna que li degues dir la veritat no contrestant neguna segurtat que ell hagues feta et per aquestes rahons aquest deposant compta la veritat del fet primerament al dit En Jacme. E apres ir que fo dimecres a nit a la Senyora Reyna present fo consell segons que vuy desus ha deposat.

Demanat si les dites creenses per lo compte a ell de sus comanades ha dites o manifestades per si ne per missatge ni per altra persona ne per letres ne en altra manera a les dites dones ne al dit Berenguer de Malla. E dix que no ne per null temps a neguna persona non parla sino a aquelles de que damunt vuy ha deposat.

Demanat si ha les letres de creença ne lo dit guiatge del dit Rey de Castella. E dix que no ans lo vespre que vench a casa den Jacme Desfar per ço con dupta de dir la veritat del fet segons que desus ha deposat ho crema tot mentre estava en la privada per ço que diable nol pogues temptar ne hagues avinentesa de usar de aquelles.

Demanat si les dites dones ne lo dit Berenguer de Mayla ne altra de part lur li han trames missatge ne letre que anas a elles ne a alguna persona li ha de ço parlat. E dix que nò exceptat que En Jacme Burgues e En Borer li demanaren con estava lo comte e aquest deposant dix que be e ells diguerenli que be li estaria que anas veure la comtessa. E ell respos los que per res nou faria. E semblant demanda li faeren En Vilalba de la Serra et En Johan ça Torra als quals aquest deposant feu semblant resposta.

Dix encara que la vezcomtessa Dilla estant a Geronella qui es loch de la baronia de Lussanes escrivi a aquest deposant estant a Manresa preganlo que anas a ella a la qual aquest deposant respos que noy iria sens licencia de la Senyora Reyna.

Demanat si sap ni creu nis pensa perque lo comte feya anar la dita dona e sos fills en la dita terra francessa. E dix que lo comte li havia dit que per ço los hi feya anar cor havia entes que lo Senyor Rey e lo comte de Trestamara devien ocupar sa terra e havia per que lo comte et los castellans no li desondrassen sa mara et sa muller et aquell comte deya que de res al mon no havia tan gran por con del comte de Trestamara sens que ell no li havia fet negu desservey.

Demanat si lo dit comte ab gran afficacia et affeccio pregava aquest deposant que vengues en Cathalunya et que complis les dites creençes o siu feya per escusa o pahor del Rey de Castella. E dix que ell no sabia lo cor del comte mes aytant con aquest deposant podia conexer ell lon pregava ab gran affeccio e axi con a pérsona qui aparia que hagues gran cor que lo dit fet se complis cor a la posada del dit comte lon prega menys que noy era lo Rey de Castella moltes e moltes vegades. E pregant li dix Ramonich prech te queu façes be cor siu fas et jo be be tu nauras ta part.

Demanat si aquest deposant sap o ha oit dir quel Rey de Castella prometes al comte quel solria de la preso et que li daria los comtats de Trestamara et de

Denia et altres lochs ne si li promes quel faria capita en regne de Valencia. E dix que oi dir a les gents qui daços raonaven axi en Xibilia con en Murvedre quel Rey de Castella lo solria e li daria lo comtat de Trestamara e quel faria gran senyor.

Demanat si daquestes coses oi res dir al dit comte e dix que no ans lo dit comte feu manament a aquest deposant et an Vilacorba que deço no parlassen a negu nen departissen entre ells ne ab negu altre.

Demanat si oi dir en Xibilia ni a Murvedre ni en altre loch quel Rey de Castella sen fes anar la infanta de Portegal per pendre la per muller o per barragana. E dix que no.

Demanat si lo dit comte ne lo Rey de Castella donaren a aquest deposant cert temps dins lo qual fos tornat a ells et dix quel Rey de Castella no li parla daço mas lo comte lin parla en aquesta manera Tu be seras tornat dins XV dies et con aquest depoçant digues que per res del mon no poria lo comte li dix sies al menys tornat dins XX dies. Dix encare quel comte li dix que de continent que les dones fossen dreçades de partir li trametessen I correu cuytat daço qui sen entras al pus breu que fer se pogues et puys que ell sen vengues derrera ell.

Demanat si vinent de Murvedre a Cabanes encontra negu en lo cami et dix que och I hom de Morella al coll de la Garrofera qui li demana de on venia et aquest deposant dix que de Vilareal e semblant resposta feu a molts que troba depuys qui semblant demanda li fahien.

Demanat si sab ne oi dir que fos estat greu al Rey de Castella ço que oi den Bernat de Cabrera primerament de la mort et puys de la preso. E dix que och et que aço hoya dir comunament a tots aquells quils venien veure qui dehien que per ço li era greu con dehia lo dit Rey quel dit En Bernat era lo mellor cavaller del mon. Et aço matex oi dir comunament a tots aquells quils menaven preses de Sibilia en Murvedre ço es que la mort den Bernat de Cabrera era greu al dit Rey.

Item dix interrogat que aquest deposant estant en Murvedre oi dir a Martin Lopez et a daltres molts quel Rey de Castella dehia que a ell no li fahia res si be lo Senyor Rey se era entrat en Valencia ne prenia los lochs allen entorn que no fahia sino gastar vianda car pus lo Rey de Castella tengues Murvedre et fos poderos en la mar hauria Valencia car qui hauria la mar hauria la terra.

Fou li lest et estech en aquell.

Dimarts a II dies de juliol del dit any. Lonrat En P. Çacosta batle general de Cathalunya et procurador fiscal del Senyor Rey a declaracio dels capitols qui atras dats eren dona en escrit los capitols seguents.

Declarant los capitols per lo Senyor Rey sobre los crims comeses per lo noble En Bernat de Cabrera et lo comte Dosona son fill et alcuns altres a la Senyora Reyna trameses et los altres capitols per lo batle general de Cathalunya et procurador fiscal dessus donats ajustant alcunes coses qui en los capitols nos contenen e posant los fets per orde segons ques son esdevenguts fa et dona lo dit procurador fiscal la informacio et capitols seguents.

Primerament es ver e cert e manifest al Senyor Rey et a son consell que pau fou es tracta migançant lo cardenal de Bolunya entre lo Senyor Rey et lo Rey de Castella la qual se ferma par aquell Rey de Castella a deça a XIII dies de maig del any de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXI.

Item que de la dita pau fou per part del Senyor Rey tractador lo dit En Bernat de Cabrera qui en los ca-

pitols primerament sobre la pau ordenats fou tan solament per part del Senyor Rey sens que altre persona noy cabe jatsia que en lo dictat qui sobrels dits primers capitols se feu ab lo dit cardenal cabessen per part del Senyor Rey ab lo dit noble En Jacme Desfar et micer Gerau de Palou.

Item que part los dits primers capitols quis faeren ab sabuda del dit cardenal lo dit poble hac alcun tractament secret ab lo dit Rey de Castella al qual promes alcunes coses en secret quel dit cardenal no sabe ne poch. E lavors lo dit Rey de Castella dix al abbat de Fiscams qui era special servidor seu et en lo dit tractament de la pau mentenia la sua part et quis maravellava con lo dit Rey aytal pau fahia que part los capitols que ell et el cardenal sabien En Bernat de Cabrera li havia promes en secret alcunes coses qui eren a gran honor et profit del dit Rey de Castella.

E per ço que aquell abbat aço mils cregues li dix lo dit Rey de Castella que tengues a ament aço que ell diria al dit En Bernat de Cabrera qui pres dells era en lo dit loch de Deça e sobre aço lo dit Rey de Castella crida lo dit En Bernat de Cabrera dient li en son lenguage castella present lo dit abbat de Fiscams Don Bernat prech vos quel tractat de la pau sia ferm et en special vos prech que ço que apart et en secret mavets promes sia ates et complit.

Et lavors lo dit En Bernat de Cabrera metent les sues mans dins les mans del Rey de Castella et besant les mans daquell Rey dixli Senyor a fe domenatge vos promet que lo secret vos sera ates e complit.

Item es cert et manifest al Senyor Rey et a son consell et a daltres que en aquell temps quel dit tractament se fehia lo dit noble tracta e feu que lo noble En Ramon Alamany fou trames al dit Rey de Castella a Deça lo qual Ramon Alamany lo dit Rey de Castella pres en gran et special familiaritat et amor et al qual segons fama promes de dar grans rendes et fer molt be.

Item es cert et manifest al Senyor Rey et a son consell et adaltres que en lo dit temps lo dit Rey de Castella estant a Deça lo dit En Ramon Alamany vench a Calatayu et prega lo dit En Bernat de Cabrera afectuosament de part del Rey de Castella que anas a ell a Deça et aximatex ne prega lo Senyor Rey que li lexas anar.

Et jatsia que lo Senyor Rey no volgues ne aquells de son consell tenguessen per be quel dit En Bernat de Cabrera hi anas empero aquell En Bernat sapode-

ra contra volentat del Senyor Rey que anas a Deça et axi hi feu et mena ab si lo dit En Ramon Alamany et En Peio Ximenez de Sant Pere et los dits En Jacme Dezfar et micer Gerau et daltres.

Item es cert et ver que con foren a Deça lo dit En Bernat de Cabrera parla molt lo dia que entraren et lo çendema quey aturaren ab lo dit Rey de Castella et ab alcuns de son consell sens que alcuns del consell del Senyor Rey que ab si sen mena noy caberen ne encara lo comte Dosona qui aqui era et lo qual hi era anat ab lo dit En Ramon Alamany alcuns dies anans quel dit En Bernat de Cabrera. Exceptat que alcunes vegades los dits comte et En Ramon Alamany foren en aquell tractament o consell quel dit En Bernat tenia ab lo dit Rey de Castella et es cert quel dit comte romanent a Deça lo dit En Ramon Alamany vench segons que dit es a Calatayu per menarsen la lo dit En Bernat de Cabrera.

Item es ver que con lo dit En Bernat ab lo dit comte et ab los altres que ab si sen havia menats sen tornas de Deça per venir a Calatayu dix en lo cami a alcuns daquells que ab si sen havia menats quel Rey de Castella li havia fet bon aculliment en que paria ques altas dell et del comte et quels havia promes de retra la honor Daquilar et dar los grans rendes en Castella e fer los molt de be.

Item es cert et manifest al Senyor Rey et a son consell que con lo dit En Bernat de Cabrera fou tornat a Calatayu dix al Senyor Rey presents primerament los dits En Jacme Desfar et micer Guerau de Palau et apres alcuns altres de son consell que ell havia tractat et fet ab lo Rey de Castella quel Senyor Rey et aquell Rey de Castella faessen entre si ligues ultra la dita pau ab sagrament et homenatges fermades de valer se e ajudar contra tots los Reys et comunitat et persones del mon per mar et per terra retenguts tant solament per lo Senyor Rey lo Rey de Sicilia et per lo Rey de Castella lo Rey de Portegal. Et que la I Rey al altre fos tengut apres que request ne seria dins II meses trametre per ajuda VI galeas be armades et pagades a IV meses per estar en servey del Rey aquesta ajuda requirent.

Et jatsia que los demes del dit consell als quals les prop dites coses foren dites per lo dit En Bernat de Cabrera lo Senyor Rey present consellasen al dit Senyor que per tot lo mon la liga no fahia a fer per les rahons seguents. Primerament per ço con lo Rey de Castella sen anava ab cor que decontinent mogues guerra al Rey de Granada et ab aytant que tantost demanaria la ajuda de les dites galeas la qual lo Senyor Rey no li poria trametre per res dins los dits II meses et ab aytant lo dit Rey de Castella havia raho et occassio

tornar la dita guerra. La segona per ço con lo dit Rey de Castella era et es persona ab pocha fe et qui havia gran poder et qui tendria les dites ligues aytant con se volria sens que hom no sen poria pendre a als. La terça que lo Senyor Rey no havia raho alcuna de moure guerra a alcun Rey o comunitat ne era a ell ne a sa terra expedient de moure la et vehia hom lavors cor axis digues comunament quel Rey de Castella volia et entenia decontinent moure guerra al dit Rey de Granada segons que dit es. Empero les dites rahons et moltes daltres no contrastants lo dit En Bernat sapodera que la dita liga se fou es ferma et feu sen carta per lo Rey de Castella dada en Deça a XVIII dies de maig del dit any MCCCLXI.

Item se dix per lo comte Dosona que fermada la dita pau En Francesch de Perellos dix al dit En Bernat de Cabrera present lo dit comte aquestes paraules o semblants O Senyor et havets perdut lo seny. E lo dit En Bernat respos e com. E lo dit En Francesch dix con havets feta pau entrel Senyor Rey et lo Rey de Castella car be sabets vos que tots quants som som perduts sil Rey tenim en pau. E lavors lo dit En Bernat dix he no pot hom devoure al gran desig que les gents han de la pau mas pero encare no es de tot feta.

Item fermada la dita pau lo dit En Bernat dix pre-

sents molts que aquells qui axi volien aquesta pau no sabien ques fahien que tenir lo Rey en pau era mort de la terra cor es hom que no ha seny ne usa de raho et que no vagaria de maltractar tot hom et que ars regnarien En Berenguer de Relat et En P. de Margens.

Item es cert et manifest al Senyor Rey e a son consell et a daltres que fermada la dita pau sobre los dits primers capitols et aquella publicada lo dit En Bernat de Cabrera ensemps ab los dits En Jacme Dezfar et micer Guerau sen ana en les parts de Navarra ço es en la vila de Castella on lo dit cardenal era anat per dictar pus largament et clara la dita pau et aqui foren semblantment los procuradors et missatgers del dit Rey de Castella.

E dictada la dita pau en lo dictament de la qual se triga molt per la escuritat del dits primers capitols lo dit En Bernat sen torna a Saragoça al Senyor Rey de continent lo Senyor Rey vench sén en Cathalunya.

Et vinent en lo cami I porter del dit Rey de Castella presenta al senyor Rey una letra daquell Rey de de Castella en la qual lo requeria per virtut de la dita liga que li trametes dins II meses VI galeas ben fornides et armades et pagades de IV meses la qual cosa

lo Senyor Rey per tot lo mon no poch complir dins los dits II meses ne dins III et sobre aço reebe daquell Rey de Castella moltes letres requisitories et lo Senyor Rey lin trames moltes escusatories.

Item es cert al Senyor Rey et a son consell que com aquell Senyor e molts de son consell diguessen al dit En Bernat de Cabrera con faria lo Senyor Rey ne con passaria ab lo Rey de Castella que no hagues occasio de tornar la dita guerra per ço les dites galeas no li trametia lo dit En Bernat de Cabrera responia per aquestes paraules o semblants Callats quels fets dels Reys nos complexen axi con se prometem que jom capleu quel Rey de Castella sen tendra per content et que per aço no tornara la guerra.

Item es cert al dit Senyor Rey et a aquells de son consell et adaltres quel Senyor Rey no poch armar aquell estiu sino II galeas les quals foren armades a la fi de vuytubri et ab les quals lo dit En Bernat sapodera que amena lo cardenal de Bolunya a Avinyo.

De la qual armada segons comuna veu et fama lo Rey de Castella pres gran gelosia et sospita quel dit En Bernat no fos anat en aquelles parts per tractar contra aquell Rey de Castella alcuna cosa ab lo comte de Trestamara qui lavors era en les parts de Prohença.

Item es cert que abans quel dit En Bernat partis ab les dites II galeas fou es apodera quel comte Dosona son fill anas per terra al dit Rey de Castella per alcuns affers los quals dehia que eren necessaris per refermament de la dita pau et lo qual comte ab si sen mena micer Bernat de Palou qui en lo dictat o tractament de la dita pau no era cabut et lo qual segons que ell ha recomptat no cabe ne fou en alcun consell o tractament quel dit comte faes ab lo dit Rey de Castella.

Item en aquell temps mateix fra Ramon de Viladomany dix al dit En Bernat Senyor par quel Rey et la Reyna nous vagen be e vos partits hic no havets provehit que hic romanga quiacom per vos et En Bernat de Cabrera respos nom cal que no han ops negu e jo flixar me mas encare no son fora de faenes e poran haver ops quicom.

Item es cert quel dit En Bernat e comte Dosona estants en Castella lo Rey de Castella dona al dit comte CC mil moravedis de renda sobre certs lochs la qual renda ans que la guerra fos moguda reebe I any lo dit comte et per aquella renda lo dit comte se feu hom del dit Rey.

Item es cert quel dit comte estant en Sibilia lo dit

En Bernat de Cabrera ab les dites II galeas ana lla e apres con foren tornats lo dit En Bernat recompta al Senyor Rey et a altres de son consell que ell havia fet ab lo Rey de Castella que la dita pau fos pus ferma que pau qui hanc se faes enfre II Reys et que son fill Nalfonso faria jurar per Rey en Castella et que faria matrimoni ab la filla menor del Senyor Rey et que de present la retaria de grans comtats et terres et sobre aço li mostra capitols los quals debia quel dit Rey havia fermats et jurats en cas quel Senyor Rey faes semblant et moltes daltres coses li dix sobrel refermament de la dita pau.

Item li dix quel Rey de Castella havia entes quel comte de Trestamara ab totes les grans companyes devia anar en Castella et quel Rey de Castella havia acordat de venir en les fronteres de Castella qui son pres Darago ab tot son poder de homens a cavall et de peu a fi que si lo comte ab les dites companyes querien entrar en Castella ques defeses daquelles o si entraven en lo regne Darago que ab aquell poder aiudas al Senyor Rey. Dix encara quel dit Rey de Castella volia que lo comte Dosona sen anas de continent ab D homens a cavall en les dites fronteres per ajudar al dit Rey de Castella si les companyes entrassen en Castella o al Senyor Rey si entrassen en Arago et aço dona lo dit En Bernat entenent per ver al dit Senyor Rey et a son consell dient los que sil dit Rey venia en les dites fronteres quel Senyor Rey no sen maravellas que

per be et no per mal seu ne de sa terra hi vendria.

Item con lo dit comte Dosona vench de Castella aporta letra de creença del Rey de Castella a la infanta de Portegal que ocies linfant En Ferrando son marit et quel dit Rey la pendria per muller e lo dit comte no gosa dir la creença ans la comana a Dia Sanchez de Casada castella lo qual ho descobri al dit infant.

Item en lo temps quels dits En Bernat de Cabrera et lo comte Dosona foren venguts de Castella ço es alcuns dies apres fra R. de Vilademany fou en Barchinona e viu se ab En P. Çacosta e parlant ab ell dixli si havia vists los damunt dits e lo dit En P. resposli que havia vist mossen En Bernat mas que no havia vist lo comte e lo dit en P. dix a fra R. E vos senyor havets los vists. E fra R. respos oc a Pineda e he estat ab ells. Donchs senyor dix En P. Çacosta gracies a Deu que bona pau e grans matrimonis han aduyts. E respos fra Ramon En P. A ma fe no haurets matrimonis ne pau anans haürets tanta de guerra et de mals que noy porets dar consell e veig que tot es perdut mala hi son anats ab lurs falssies e malvestats. E dix En P. Çacosta e que es axo Senyor e fra R. respos per avant ho veurets cor jo nou enten a veure.

Item con lo dit fra R. de Vilademany fos a la fi ques

moria mena gran bascha e planyá fort con no podia parlar ab lo Senyor Rey dient quel dit Senyor e la sua terra eren perduts per gran malvestat et aço retrasch En Roger de Vilademany an P. Çacosta present En Francesch de Roudors.

Item apres quel dit comte Dosona fou vengut de Castella reebe una letra del Rey de Castella la qual viu En P. Sentcliment et molts daltres la qual letra era fort sospitosa.

Item lo dit En Bernat de Cabrera lo Senyor Rey estant a Perpenya en lo mes de maig del any MCCCLX li dix quel Rey de Castella li trametia lo cavaller qui dels prelats richs homens et ciutats de sa terra devia pendre sagraments e homenatges segons lo tractament de la dita pau et es ver quel dit cavaller venia et vench tro a Vilafrancha de Penedes.

Item con lo dit cavaller fou a Barchinona on fou menat pres per ço con se sabe quel Rey de Castella era sobre Calatayu En P. Cacosta sabent aquest setge bascha fort et dix En Francesch Sentcliment qui lavors era veguer de Barchinona tot ço quel dit P. havia oit dir a fra Ramon de Vilademany et prega lo dit veguer que ab lo dit cavaller o ab altre sabes si havia en aquest fet trasfegeria e lo dit veguer entremes-

sen et hac I cosi del dit cavaller e trames lo a aquell cavaller per saber noves et finalment lo dit cavaller dix a son cosi que nos temes que ell anava sobre cosa certa an Bernat de Cabrera qui li devia fer cert senyal et sobre aço los dits En Francesch et En P. sabents les dites coses tractaren et procuraren que fos fet mur en Barchinona et provisio de viandes et darmes.

Item es ver e cert que fou acordat quel dit cavaller fos escapssat e En Bernat de Cabrera restaural.

Item es cert e manifest al Senyor Rey e a son consell que en aquell temps lo dit En Bernat de Cabrera et lo comte son fill se aparellaven de tornarsen al Rey de Castella. Per ço segons quel dit En Bernat donava entendre que fermassen los capitols qui eren del dit matrimoni et los altres qui eren fets segons lo recomptament del dit En Bernat per refermament de la dita pau et devien sen menar En Jacme Dezfar qui ja daquella anada saparallava.

Item es cert que aquestes coses durants los promens de Calatayu et dalcuns altres lochs de les fronteres et lo governador Darago et altres servidors del Senyor Rey et specialment mossen Ramon Perez de Pisa trameteren diversos missatgers et letres al dit Senyor et alcuns personalment hi vengren axi con lo dit En Ra-

mon Perez et altres fahents li assaber et dients li quel Rey de Castella era poderosament en les fronteres per esvahir lo regne Darago et que aço sabien per homens de Castella als quals tots lo Senyor Rey fiant se en les paraules del dit En Bernat que ja li havia dites segons que desus es comptat en que encare lavors li dehia responials que no haguessen temor que ell era cert que per be et no per mal hi venia e semblant resposta las fahia En Bernat de Cabrera qui aqui era et encare de forts paraules et de grans menaçes ne dix lo dit En Bernat al dit En Ramon Perez de Pisa et alcuns altres qui en allo deptaven et encare dix moltes vegades que si ell era Rey ell haguera lo cap del dit governador qui li havia scrit que ell sabia de cert per homens de Castella quel Rey de Castella devia dins breus dies assetiar la vila de Calatayu.

Axi mateix en aquell temps vench de les parts Darago a Perpenya En P. de Gostemps escriva del dit Senyor qui li aporta letres de creença del dit governador Darago et del majordom son frare per les quals li dix que tota la terra Darago havia gran sospita quel Rey de Castella no fos vengut per dampnificar aquella et que per aço havien feta aytal provisio ço es quel governador donant fama quès sospitava del comte de Trestamara qui ab les companyes devie venir en aquelles parts per Navarra sen anas en les fronteres Darago per fornir los castells et lo majordom que anas a Saragoça per acordar ab prelats et richs homens Darago et ciu-

tadans de Saragoça lo remey que pendre hi podien al qual P. de Gostemps lo Senyor Rey confiant en les paraules del dit En Bernat respos per aquesta manera o semblant Per ma fe axom sab greu con res ne fan apares que per ma fe aytan poch dupte he jo del Rey de Castella con de mi matex.

Et apres foren trameses letres de les parts Darago al Senyor Rey quel Rey de Castella havia assetiat Calatayu et con aquestes letres foren mostrades al dit En Bernat aquell En Bernat dehia al Senyor Rey Senyor non creegats que aquestes letres trameten males gents qui volen metre mal et guerra entre vos et lo Rey de Castella en tant que a penes aço lo Senyor Rey creure volia ne de ferm cregue entro persones qui havien vist lo setge ho reomptaren.

Item es cert al Senyor Rey et a son consell que decontinent que la cosa fou manifesta quel dit setge era estat posat lo dit En Bernat procura quel comte Dosona sen ana en Arago cuytadament et a grans jernades donant entenent al Senyor Rey et a son consell quel comte hagues tots aquells richs homens et cavallers que pogues Darago et ab aquells sen anas en les fronteres per dar hi aquell consell que poguessen.

Item lo dit comte partint de Perpenya et anant vers

Arago ab VII de muls fou a Gerona al palau del bisbe et dix al dit bisbe et an Gilabert de Cruylles que ell per forssa et ab gran despler anava en Arago e null temps no ana en nengune part ab tant gran despler con havia affer faenes ultra son cor. E apres nempra lo dit En Gilabert que anas ab ell et lo dit En Gilabert escusa si e lo comte dixli fets men pler que aytant poch me veurets null temps en aquesta terra.

Et apres lo dit comte continuant son cami fou en Barchinona et adobant son testament ab consell de micer G. Dezpuig dix a aquell micer G. que plagut fos a Deu que are fos ell fill del pus minue pages que havie cor los grans homens corrien grans perills per les faenes destemprades que havien affer ultra lur cor e voler.

Item lavors mateix estant lo dit comte en Barchinona dix aytals paraules An P. ça Costa queus par lo Senyor Rey ne la Reyna lexar nos han viure han assats faenes et En P. ça Costa respos que massa navien e apres lo dit comte dix an P. ça Costa quem consellats con sia en Arago si lo Rey de Castella se vol veure ab mi veuremi e lo dit En P. ça Costa li dix no per que fos cosa honesta empero vejam quey dira micer Bernat de Palou e lo dit micer Bernat que pres los era fou appellat e hoydes aquestes paraules fou de la oppinio del dit En P. ça Costa ço es que per res

no si vees sens consentiment del Senyor Rey.

Item con lo dit comte fou en Arago aempra en la ciutat de Saragoça lo noble don Pedro de Luna et altres richs homens et cavallers assenyalats Darago per anar en les fronteres et los dits nobles et cavallers maravellants se con apres de la venguda de Castella del dit comte et de son pare lo Rey de Castella tan soptosament havia tornada la guerra et per ço prenents sospita quel dit comte los aempras per alcuna malvestat o tracio que volgues fer dells nou volgren atorgar exceptat don Pedro de Luna lo qual per gran pruxovol del dit comte et per ço cor lo dit comte qui ab ell havia gran privadea li dehia que allo nou fahia sino per flaquea apres dalcuns dies lin atorga et ensemps ab II anaren sen a Darocha ab aquella companya que haver pog en.

Et estants a Darocha lo dit comte indui lo dit don Pedro que ab alcuns fort pochs en nombre ço es fra Artal de Luna Guter Dias de Santdoval En Ramon de Blanes et En Vidal de Blanes se metessen a Calatayu donant los entenent que per ells se podia restaurar.

Axi quel dit don Pedro a gran importunitat del comte atorga li ho e vengren sen tots VI ab lurs rocins genets a I loch qui era no a una legua de Calatayu e

daqni mirant la host del Rey de Castella veeren la dita host aravatar perque don Pedro dix al comte que sen anasssen que sentits eren e lavors pujaren en lurs genets e fugent faeren la via de Miedes. Et jatsia que don Pedro digues al comte que a Darocha sen podien anar salvament que gran avantatge havien lo dit comte feu que romangueren a Miedes on vinent de la dita host foren I diluns per lo mati et romangueren aqui tot aquell dia e la nit seguent sens que hom del mon nols encalçava vinent aqui ne encara no foren ne vengren aquell dia ne aquella nit lo Rey de Castella ne companya sua. E lo dimarts per lo mati lalcayt del dit loch et les escoltes que meses havien los digueren ques levassen que companya del Rey de Castella venia la qual cosa no curaren de fer.

E con lo dimarts seguent a ora de tercia lo Rey de Castella hi fou aconseguit lalcayt los dix que sis volien ell los tendria aqui secrets o encare per be quel Rey de Castella sabes que fossen aqui los hi tendria a despler del dit Rey III o IV meses la qual cosa lo dit comte no volch ans tantost isque a parlament al dit Rey es rete a ell e feu retre los altres qui ab ell eren. E fou lavors comuna fama que aquesta preso plague al dit comte e que per aquesta raho era vengut aqui axi que no per força mas per sa voluntat et en loch de rehenes fo et es en la dita preso.

Item con lo dit comte fos en lo loch hon tractava de entrar a Calatayu on fahia apares lo vespre que parti del dit loch jaent en son lit besca molt et En Vidal de Blanes dixli Senyor que bascats assegurats vos que males tracions vos vendran et aço oy I escuder quiy era present lo qual vench en Cathalunya qui ho comta an Blanes de Çabisbal et lo dit En Blanes comta ho an G. ça Nogera qui ho dix a molts.

Item apres alcuns dies quel dit comte fou partit de Perpenya lo Senyor Rey qui per aquesta raho havia manat parlament et puys corts als cathalans en la ciutat de Barchinona vench a aquella ciutat et la cort hac haut acort que fossen tramesos cuytadamant M homens a cavall e cert nombre de ballesters en ajuda de Calatayu.

Et con lo dit En Bernat ho sabe dona a entendre al Senyor Rey que soltas les dites corts et que no prenes lo do car mes nauria demanat particularment a cascu et que ell iria a Perpenya et en la lengua doch per haver lo comte de Trestamara et totes les grans conpanyes ab les quals lo Senyor Rey faes entrada en Castella et ab aço hauria gran honor del Rey de Castella et cobraria Calatayu per be que fos perdut.

Item con los homens del dit loch de Miedes foren venguts en Barchinona et encare aquells de Calatayu quiy vengueren per ço que fossen acorreguts lo dit En Bernat de Cabrera dix aytals paraules dien lo comte en las sua preso si ha feta tracio ne malvestat et aquells comtaven lo fet axi con era stat et en aço eren presents linfant En P. et En P. Çacosta et molts daltres qui sen maravellaven en conceberen gran sospita.

Item con los missatgers de Calatayu vengueren al Senyor Rey quels acorregues e digueren que encare podien sostenir alcuns dies lo dit En Bernat los tench tancats a casa den Bonanat dez Coll II dies parlant totavia ab ells et apres los dits homens de consell del dit En Bernat demanaren al Senyor Rey licencia ques poguessen retre al Rey de Castella et lo dit Senyor de consell del dit En Bernat donalsen licencia.

Item es cert con apres quel Senyor Rey per consell del dit En Bernat hagues reebujada la ajuda dels M homens a cavall et dels ballesters la qual la dita cort li fahia per socorrer a Calatayu segons que dit es aquell En Bernat ana a les parts de la lengua doch ço es a la ciutat de Beses on ell et En Francesch de Perellos hagueren vistes ab lo comte de Trestamara ab lo gran

menascal de França et ab los caps de les grans companyes et faheren diverses tractaments et parlaments et apres tornarensen los dits En Bernat de Cabrera et En Francesch de Perellos a Perpenya on trobaren lo Senyor Rey lo qual hi havia fet venir lo dit En Bernat donant entendre al dit Senyor Rey qui era a Barchinona que vengues a Perpenya cor per la sua venguda lo dit tractament hauria bona fi et que ab si amenas alcuns promens de Barchinona et dalcuns altres lochs reals.

Et apres de Perpenya haut aqui sobrel dit tractament grans et diverses acorts anaren lo dit En Francesch de Perellos et los missatgers de Barchinona et alcuns promens de Perpenya et altres de Castellnoudarri et en altres lochs et apres lo Senyor Rey se viu en Conflench ab lo comte de Foix et finalment lo dit tractament no vench a res nen hac hom I hom a cavall e Calatayu aquell tractament durant fou perdut e foren per aquell tractament fetes grans messions muntants a grans quantitats segons que per los libres del tresorer aço poch aparer car con lo dit En Bernat ana a Beses hi ana ab gran cavalleria a sou del Senyor Rey e fou donat contradient et protestant del contrari En P. de Margens lavors sotstresorer V millia florins a I escuder del senyor Dalesparza e altres quantitats a molts daltres sots color de haver glavis als quals null temps no fou demanat que l glavi ne mes trametessen al Senyor Rey per ço que reebut havien.

Item es cert et manifest no solament al Senyor Rey et a son consell mes encare a tots los generals dels regnes e terres daquell Senyor quen les generals corts de Munço les quals en la dita vila de Perpenya fou acordat ques tenguessen aquell En Bernat et tots aquells de la cort qui son veent la tenguessen meteren molts debats et contrasts e molts laguis en la dita cort no contrastant que tot dia venguessen ardits de les parts Darago quel Rey de Castella se cuytava et venia vers les dites parts et entre les altres coses contrasta quel comte de Trastamara no vengues jatsia que totes les corts consellassen quel Senyor Rey lo faes venir con si fos fort necessari.

Item con lo dit Senyor Rey ab les dites corts hagues deliberat quel dit comte de Trestamara vengues a son servey lo dit senyor escrivi al dit comte per diverses letres que vengues et finalment lo comte segons ques dix non hac sino les derreres et tantost vench et fou fama comuna de tuyt quel dit En Bernat de Cabrera fahia per manera que les dites letres no venien a ma del dit comte et es cert quel dit En Bernat lavors havia fet manament a la scrivania que negun correu no fos trames al dit comte tro ell lagues vist.

Item lo dit En Bernat mena a les corts de Munço

a sou del Senyor Rey be CCC homens a cavall a fi que fos pus poderos que negu qui en les dites corts vengues et donava entenent al Senyor Rey quels tenia per vistes que havia a fer ab lo Rey de Navarra per tractaments que lavors menava ab ell.

Item tenent lo Senyor Rey a Munço les dites corts li vench una letra de les fronteres Darago en que li fahien saber moltes coses et en special que mals tractaments se fahien contra ell en Castella et que li valia mes morir ab lespasa en la ma que subjugar son regne. Aquesta letra fo lesta publicament en la cort general e tot hom viu clarament que aço era malvestat sia vista la dita letra que deu haver lo Senyor Rey.

Item en lo dit temps quel Senyor Rey tenia les dites corts a Munço lo Senyor Rey tractament del dit En Bernat de Cabrera acorda que aquell En Bernat et ab ell En Francesch de Perellos et En Jacme Desfar anassen a Avinyo per finar lo tractament entrel Senyor Rey et lo Rey de Navarra con aquell senyor hagues reebudes letres quels missatgers de Navarra eren ja partits per anar a Avinyo segons los enpreniments fets sobre aço entrel Rey de Navarra et En Bernat de Cabrera qui per aquesta raho era anat a Uncastiello menantsen ab si lo dit En Jacme Desfar et En Bertran de Pinos.

Item lo dit En Bernat de Cabrera no contrastant la ordinacio del dit Senyor Rey no ana a Avinyo jassia que digues al Senyor Rey de dia en dia quen partiria et aço per tal segons quel fet depuys ha mostrat que pogues dar torb et lagui en les dites corts et per ço quel tractament del Rey de Navarra nos fnas a Avinyo per tal que sots color daquell tractament lo dit En Bernat pogues tenir lo Senyor Rey en laguis et que per aquests laguis se perdes la terra segons que de fet se segui.

Item quant lo Senyor Rey hac finat en les corts de Munço et sen vench a Saragoça on havia ab linfant don Ferrando et ab lo comte de Trestamara et ab lo comte Durgell et ab vezcomte de Cardona et ab los altres Darago et de Cathalunya be II mil D homens a caval o pus et devia anar vers les partides de Terol on se dehia que era lo Rey de Castella prenen o ocupan la terra la qual cosa no faera ell sil Senyor Rey hi acorragues que hi volia acorrer en era en proposit lo dit En Bernat de Cabrera per torbar la dita anada ab moltes induccions et maneras quey tench tracta ab lo Senyor Rey que anas a Sos on seria lo Rey de Navarra dient quel hauria a son servey. E lo Senyor Rey anahi per la qual anada se perde Terol et per conseguent tot ço que ses perdut en regne de Valencia et finalment del Rey de Navarra la donchs nos profita res lo Sen-

yor ans sen segui lo dit dampnàtge. E lavors se dix per linfant En Ferrando et per los dits comtes e vezcomte que en los affers se menava traycio et sen cuyda moure gran tabustol entre ells sino quel Senyor Rey ho pacifica ab gran dificultat et per lo contrast quel dit En Bernat movia et la brega que suscitava al infant En Ferrendo et al comte Durgell et al vezcomte de Cardona covench aturar lo Senyor Rey be XIV jorns en Saragoça a gran dampnatge et perdicio del regne de Valencia on era lo Rey de Castella prenen et occupan diverses lochs et castells.

Item con los tractaments demunt dits hagueren molt durat et ja Terol ab gran partida de regne de Valencia tro a la mar fos perdut ab gran força e affrontes del infant En Ferrando lo Senyor Rey parti Darago e vench en regne de Valencia e con tengues lo Rey de Castella en son poder ço es de pendre o de vencre lo lo dit En Bernat ab als tractaments no volch quel Senyor Rey anas avant anans lo feu tornar enrera et ço que fo pijor que feu metre la host en lo pus mal loch de tot lo regne a fi que tot hom hi degotas axi con se faeren molts. Et ab ses manyes e ascritas maneras induix alcunas grans personas a donar semblant consell la qual cosa feu perdicio de tot lo regne. E se diu quel dit En Bernat sen feu fer sagrament e homenatge al Senyor Rey que no anas avant nes combates donant entendre que hauria pau e li seguiria gran honor.

Item con lo Senyor Rey fos a Burriana li foren trames per la Senyora Reyna capitols que podia aturar en regne de Valencia II meses o mes e lo dit En Bernat volent procehir en la sua malvestat esforça que la pau se fes segons ques segui la qual fo fort escandalosa es feu a mal entaniment e parech ho segons lo temps que dura. E encaré lo dit En Bernat sabent lo contrari se trach gran escarn del Senyor Rey donant li entendra matrimonis e moltes altres coses qui nos seguiren.

Item en la pau damunt dita se feu gran frau con se dona entendre que Murvedre et Almenar eren per rehenes e no par fos ver haut esguart a la manera que si es tenguda.

Item lo dit En Bernat estant a la tenda a Borriana davant En Berenguer Dabella et En Johan Lombarda et En P. de Margens dix moltes als paraules contra lo Senyor Rey e la Senyora Reyna e aço los damunt dits han retret a molts.

Item lo dit En Bernat de Cabrera con fou a Murvedre ab lo Rey de Castella aporta Martin Yanyes e alcuns altres familiars del dit Rey e dix los aytals paraules Bacallars sots vosaltres homens en poder de qui

a ytal senyor con aquest es deja estar et havets lo adurt a punt de perdre que si jo no fos ab mos amichs ell era mort o pres.

Item es ver quel Senyor Rey ab sa host estant a Borriana con mossen Nolfo apres que hac preses V galeas de castellans fos vengut al Senyor Rey a Borriana lo dit En Bernat aporta lo dit Nolfo et dixli aquestes paraules o semblants. Mossen Nolfo mal havets fet et molt havets errat con les galeas dels castellans havets preses et con mossen Nolfo sesquivas daço et digues et con mossen Bernat no fare jo aquell mal que puxa als enamichs aquell En Bernat dix no que la pau sen poria torbar.

Item con segons los capitols del dit tractament de la fenta pau quis tracta a Murvedre fos empres quel Senyor Rey vengues a Exea o a Tahust et lo Rey de Castella a Taraçona o en aquelles parts per veurels en I loch de ques avenguessen on fos lo Rey de Navarra qui la dita pau segons lo dit fent tractament devia finar. E per portar a acabament lo fent matrimoni quel dit En Bernat en lo dit tractament empres ques faes entrel Rey de Castella et la infanta dona Johanna filla del Senyor Rey aquell senyor ana lavors a grans jornades per gran cuyta que daço lo dit En Bernat li menava al dit loch de Exea. E la Senyora Reyna qui partent de Barchinona anava vers lo Senyor Rey qui tro-

ba a Miquinença partent del Senyor Rey sen vench a Leyda.

Et lo Senyor Rey estant en Exea entes quel Rey de Castella encare no era vengut en les parts de Taraçona e feu li mal lo cor es tench per escarnit con ell era aqui tantost vengut et li ana el cor quel Rey de Castella li poria fer aqui I escarn et anant li axi el cor feu II anyrs contraris e posa lavors en son cor que sen tornas a Luna en lo lit et tota la sua roba era et sobre aço bascant rego dix an Bernat de Cabrera que ell sen volia tornar a Luna per ço con aqui era lo seu lit et la roba el dit En Bernat reprenent molt daço lo Senyor Rey dixli o tamal dians fuy senyor con se pot fer que una nit no puxats jaure menys de vostre lit et sobre aço congoxa e bascha lo dit En Bernat quel Senyor Rey romangues aqui a Exea empero lo Senyor Rey se apodera que sen ana aquella nit a Luna mal et greu que feu al dit En Bernat lo qual aqui romas a Exea.

E apres estant lo Senyor Rey en lo dit loch de Luna fou comuna vou et fama quel Rey de Castella havia passada laygua Debre per escusa de caçar lo porch empero la veritat era que no per caçar mas per pendre lo Senyor Rey hi era vengut perque lo dit Senyor sen ana al castell de Biel et daqui sen ana a Jacca.

E apres pochs dies quel Senyor Rey fou partit Dexea aquel Senyor reebe una letra del dit en Bernat de Cabrera qui segons que dit es era romas a Exea en que li fahia saber que nos altava res del continent del Rey de Castella e que havia entes e oyt que mes hi era vengut per mal que per dar acabament a la pau.

Item es cert a la Senyora Reyna que ella estant lavors a Saragoça on era venguda de Leyda et on lo Senyor Rey semblantment era vengut de les parts Dexea li vench I frare de la merce qui li dix en gran secret que a ella lo trametien En Pero Maça et Neximen Doris per dirli que ells estants presos en poder del Rey de Castella en la vila de Murvedre estant lo Senyor Rey ab la sua host a Borriana vench lo dit En Bernat de Cabrera a Murvedre sobrels tractaments de la pau et parla ab Marti Yanyes I dels mayorals del Rey de Castella en un alberch quis tenia ab lalberch on los dits presoners estaven et en lo mija daquells alberchs havia un forat per lo qual aquells presoners vehien et entenien los dits En Bernat et Marti Yanyes parlar et parlant axi oyren quel dit Martī Yanyes dix al dit En Bernat aquestes paraules o don Bernat morra aci lo Rey de Castella e lo dit En Bernat prenent lo dit En Marti Yanyes per la ma dixli no morra ne haura sino aytant poch mal con jo. Dix encare lo dit frare quels dits presoners li digueren dehits a la Senyora

Reyna que aquestes paraules si null temps exim de preso farem nos dir an Bernat de Cabrera quo ell les ha dites ens en combatrem ab ell cors a cors. Et jatsia que la Senyora Reyna digues al dit frare que aquestes paraules digues al Senyor Rey empero lo dit frare nou volia fer per temor que dix que havia del dit En Bernat mas a la fi la Senyora Reyna les retrasch al dit Senyor present lo dit frare.

Item la Senyora Reyna prega lavors lo dit frare que sen tornas a Calataju per saber totes aquelles noves que saber pogues et axis feu e apres dalcuns dies torna lo dit frare a Saragoça on eren los dits Senyor Rey e Senyora Reyna et dix a la dita Senyora en gran secret quen Berenguer Togores qui era a Calatayu et alcuns cavallers cognominats de Linyan et alcuns altres de Terol los quals li nomena li digueren dehits a la Senyora Reyna que faça guardar lo Senyor Rey del Rey de Castella cor verament lo dit Rey de Castella era anat en les parts de Maylen et havia passat Ebre sots escusa de caçar mas la veritat era que ell havia empres ab En Bernat de Cabrera que prenes lo Senyor Rey per la dita manera o que emprenessen que en alcuns camps daquelles partides haguessen vistes amenants ab si alcuns pochs de mules et quel Rey de Castella en alcun soto gitas celada de homens a cavall los quals devien pendre lo Senyor Rey si a les vistes li fos exit et axi per fe de Deu ques guart den Bernat de Cabrera et de sos tractaments. Dix encare lo dit frare quel

dit Berenguer Togores et lòs altr
vien dit quel Rey de Castella hav
nat de Cabrera ma axi enganat
que promes me havia per cert q
ell ho comprara.

Item es cert a la Senyora Re
gues recomptades les dites parau
dit Senyor li dix e li respos nor
Bernat de Cabrera qui es mon na
fet tant de be e he donat e do ta
ma cort me faes tan gran tracio.
que jo daquests dies estant a E
non poria dir perque que men
en Exea per res non romangue
mal non hi prenes et apres fiu
que aquella nit men torn a Luna
fahia per lo dit et la roba quiy e
sa fou mal et greu a mossen Ber
aço ço que damunt se conte.

Item es cert al Senyor Rey et
a tots los regnes et terres del d
En Bernat en lo dit temps cuyt
la dita ïnfanta dona Johanna ana
complir lo dit matrimoni et li fe
ments cambres et altres apparell
ren molt et feu la anar axi con

et del dit matrimoni nos feu res la qual cosa torna en gran escarn del Senyor Rey et de la dita infanta.

Item apres quel Senyor Rey hac hauts los dits tractaments ab lo Rey de Navarra aquell Senyor parti daqui et vench a Leyda et puys en diverses ciutats et viles de Cathalunya per haver anticipacio del fogatge per ço cor lo dit En Bernat de Cabrera li havia dat entenent que la entrada en Castella se faria migant noembre. E finalment vench sen aquell Senyor a la ciutat de Barchinona on troba la Senyora Reyna qui aqui era venguda.

Item es cert al Senyor Rey et a son consell quel dit En Bernat do Cabrera qui lavors era a Muntsoriu e qui havia mes en fama que la Senyora Reyna lo volia ociure hac moltes letres del Senyor Rey que entras en Barchinona de la qual cosa ell sescusa allegant la dita raho et finalment ab gran afany et ab gran tractament de missatges quel Senyor Rey li trames ell entra en Barchinona.

Item es cert que con alcuns dels capitols fets entrel Senyor Rey et lo Rey de Navarra e no tots fossen mostrats al infant En P. et alcuns del consell del Senyor Rey et sobre aquells fos haut rahonament finalment lo dit infant et los del dit consell tengueren clarament

dit ... abans acorrer al regne de Va-
vi ... entrada la qual tot hom reputava
n ... esguart a la gran quantitat de flo-
q ... y havia a dar al Rey de Navarra et
... dits capitols.

... al dit Senyor Rey et a son consell quel ... dehia e refertava que la dita entrada era ... et profitosa et quel Senyor Rey devia ... a Valencia et cessar de fer armada e tota ... anant la dita entrada en la qual devia te- ... cor e despendre tot ço que haver pogues. ... que de la anada de Valencia no devia ha- ... en Barchinona ne en altre loch sino ab lo Rey ... ra et ab los comtes de Trestamara et de De- ... en aquest fet havien ab ell a esser e aço matex ... e consellava mossen Ramon Alamany.

... tem es cert al Senyor Rey que la Senyora Reyna et ... consell del dit senyor dehien et consellaven a aquell ... nyor que si la armada nos fahia que la ciutat et tot ... ne de Valencia et per conseguent tots los regnes del ... nyor Rey eren perduts per les rahons seguents. Pri- ... erament con lo Rey de Castella qui era en lo regne ... Valencia per conquerir aquell et tot dia hi occupa- ... viles castells et lochs et tenia en les mars de Valen- ... V galeas per les quals vianda no gosava ne podia ... uir en regne de Valencia ne en Cathalunya et en Ara-

ço hagues gran fretura de gra es haguessen a provehir del gra qui per mar venia. La segona que pus en Valencia no pogues entrar gra per tal con lo dit Rey de Castella tenia la mar lo Senyor Rey no podia aqui trametre socors de homens a cavall ne de peu car per la vianda quey despeneren mes de mal hi faeren que de be et ab aytant la ciutat et tot lo regne se haguera a retre per fam. Empero les dites rahons no contrastants lo dit En Bernat tenia que la armada nos faes e daço protesta sots cuberta o semblança que per aços torbaria la dita entrada.

Item es cert al Senyor Rey e a son consell que con en la ciutat de Barchinona fos tengut I gran e sollempne consell apres quel dit En Bernat se fou partit de Barchinona et tornat a Muntsoriu sobre un pensament quel infant En P. havia fet sobrel socors de Valencia micer Eximen Sanchez de Ribavellosa qui en lo dit consell era dix que aquells qui lo tractament de la entrada en Castella menaven havien fet et fahien al Senyor Rey de cosa imposible possible per ço cor lo Senyor Rey no poria segons lo dit tractament bastar a pagar la moneda contenguda en lo dit tractament ne si aquell se seguia anar socorrer a Valencia e si aquell tractament no fos lo Senyor Rey pogra anar en regne de Valencia et bastar a pagar los homens a cavall et de peu que ab si menas. E lo dit En Ramon Alamany qui aximatex era en lo dit consell dix al dit micer Eximen Sanchez presents lo Senyor Rey et lo dit consell

sentia que les dites corts se tenguessen ans hi protestava.

Item es cert que estant en les dites parts lo dit en Bernat per letra escrita de sa ma a X març escrivi an... .... que embargas et tardas aytant con pogues la armada qui feta era e moltes daltres paraules se contenen en la dita letra fort sospitoses de gran tracio et malvestat.

Item es cert quel dit En Bernat de Cabrera per empatxar les dites corts quis devien tenir en Barchinona estant en les parts Darago feu un memorial quel Senyor Rey hagues grans et intolerables quantitats de diners per grat o per força de prelats curials et de homens de ciutats et de viles de Cathalunya e aço fahia segons que per obra mostrava et tolre lo cor de les gents al Senyor Rey et per empatxar la ajuda de les dites corts.

Item es ver et cert quel dit Rey de Navarra dona al dit En Bernat de Cabrera II mil florins de renda et al dit En R. Alamany M florins de renda e hagren la paga del primer any dels diners que segons lur tractament lo Senyor Rey pagava al Rey de Navarra et per aquelles donacions se faeren homens o vassalls del dit Rey de Navarra.

Item es cert per tenor del capitols que fermats foren entrel Senyor Rey et lo dit Rey de Navarra mijançants los dits En Bernat et En R. Alamany que aquells capitols contenien en si impossibilitat et gran parcialitat desagualtat et subjeccio de part del Senyor Rey et gran favor et honor de part del Rey de Navarra entant que la letra daquells capitols demostra que en gran frau dampnatge et destruccio del Senyor Rey et de sa terra foren fets et per aquells encare se havia a rompre la pau qui es et antigament fou entre la casa Darago et la casa de França et encare havia a cessar lo socors quel Rey de França en sa propia persona apparellava de fer al Senyor Rey contral Rey de Castella segons lo tractament qui era ja concordat ab lo dit Rey de França per los missatgers quel Senyor Rey sobre aço li havia trameses.

Item es cert que con alcunes persones de Castella haguessen escrit al comte de Trestamara quen lo tractament de la pau quis feu a Murvedre lo dit en Bernat havia promes al Rey de Castella que faria ociure lo dit comte aquell comte concebe gran sospita quel Senyor Rey a ma et per consell del dit En Bernat a qui donava gran fe no faes ociure lo dit comte per la qual raho los barons et cavallers antichs de Castella qui son de companya del dit comte li consellaren que per

res no fos en loch on lo Senyor Rey ne lo dit En Bernat li pogucssen esser sobrers.

Item es cert et notori no solament al Senyor Rey mas encare a tots sos regnes et terres quel dit comte ab tota sa cavalleria prenent sou del Senyor Rey estech depuys que foren venguts de Murvedre en lo mes de juyol pus prop passat tro a la fi de març prop passat en les parts de Munço les quals consumaren et gastaren per raho de la dita sospita.

Item es cert a la Senyora Reyna e a son consell que con aquell Senyor en començament del mes de deembre prop passat fos anat a Leyda per dar consell quel comte de Trestamara ab sa cavalleria anas a les fronteres et hagues trameses diverses letres et missatges an Bernat de Cabrera qui de Barchinona sen era anat a Muntsoriu que vengues a la dita ciutat de Leyda per tal cor ell sabia lo tractament quel dit Senyor menava ab lo dit comte sobre ço que exis de Munço et sen anas a les fronteres lo dit En Bernat no volch venir tantost ans retarda molt sa venguda axi quel Senyor quil espera molt a Leyda no li poch haver.

Item con lo dit En Bernat partint de Muntsoriu e anantsen vers lo Senyor Rey fou apres la festa de Ninou en la ciutat de Tarragona on lavors los prelats

per socorrer al Senyor Rey tenien concili et parlas ab larchabisbe de Tarragona et ab lo bisbe de Barchinona et ab micer Bernat Dulzinelles et aquells li deguessen quina via vehia ques pogues tenir en vers la restauracio de la terra lo dit En Bernat dix que noy havia negun consell que tot era perdut et con per los dessus dits li fos dit que nou dehia be ell respos que no era maravella si un bon Rey tolia regne ne terra a un al Rey dient sobre aço moltes males paraules contral Senyor Rey e sa honor et con per micer Bernat li fos dit que nou dehia be lo dit En Bernat dix no som en res que ja he establits IIII castells meus.

Item es cert et manifest al Senyor Rey e a son consell que con a tolre la sospita del dit comte de Trestamara fos tractat e finalment sabent et tractant lo dit En Bernat seguent sobre aço los tractaments que ja en temps del mes dagost pus prop passat se eren fets entrel dit Senyor Rey e lo dit comte e lo Rey de Navarra fos finat quel Senyor Rey metes per rahenes linfant Namfos son fill et sa filla menor et En Bernat de Cabrera un net e una neta seus ensemps ab altres rahenes les quals per lo dit comte tenguessen lo comanador de Muntálba et Alvar Garssia de Albornoz son frare lo dit En Bernat penssant segons que depuys per obra mostra que si les rahenes se metien tost lo Rey de Castella no poria haver la ciutat et regne de Valencia laguia de metre sos nets en rahenes en tant que jatsia les rahenes quel Senyor Rey et los altres et en-

care lo dit comte havien a trametre en Rossello hi fossen trameses ans de Carnestoltes aquelles empero del dit En Bernat noy foren tro pres la festa de Pascha prop passada.

Item es cert et manifest al Senyor Rey et a son consell quel dit En Bernat per dar major lagui a la defensio del Senyor Rey et de sos regnes tracta ab Rey de Navarra et ab lo dit comte que demanassen per rahenes linfant En Marti en loch del dit infant Namfos donant los entendre que la major seguretat que ells podien haver del Rey era aquesta. Per ço cor lo Senyor Rey et la Senyora Reyna amaven mes lo dit infant En Marti que nenguna cosa del mon. E fahia ho segons que tota savia persona pot conjecturar penssant quel Senyor Rey ne la Senyora Reyna per res no consentissen de metre en rahenes linfant En Marti et que ab aytant los tractaments del Rey de Navarra et del dit comte quel dit En Bernat menava se laguiassen e per conseguent quel Rey de Castella pus leugerament pogues haver la ciutat et regne de Valencia.

Item es cert quel dit En Ramon Alamany estech per alcuns dies a Muntsoriu vers la festa de Nadal prop passada et era lavors ab lo dit En Bernat en G. Morey et partent daqui ana lo dit En Ramon Alamany vers lo Senyor Rey qui lavors era en les parts de Leyda e per dar lagui et empatxe al Senyor Rey segons que savia

persona pot presumir dona entendre al Senyor Rey et a la Senyora Reyna et encare al senyor Duch que aquell senyor Duch havia a fermar los capitols qui en lo mes dagost prop passat foren fermats entrel Senyor Rey et lo Rey de Navarra et que axis contenia en los dits capitols et quel Senyor Rey encorria a grans penes si la dita ferma nos fahia penssantse lo dit En Ramon Alamany quel Senyor Rey per res no consentes quel dit senyor Duch fermas cor en veritat estigues que no era empres ne era contengut en los dits capitols et que ab aço donas lagui et destrich als affers del Senyor Rey que no pogues a Valencia socorrer empero lo Senyor Rey vehent la gran necessitat en que lo regne de Valencia era posat et per conseguent la gran cuyta que era de haver la ajuda dels dits Rey de Navarra et comte de Trestamara no regonegues los dits capitols feu fermar lo senyor Duch.

Item es cert al Senyor Rey et a la Senyora Reyna et a son consell que lo dit En Bernat de Cabrera metent en fama que la Senyora Reyna lo volia ociure aytant don lo dit tractament dura en les parts Darago no fou en lo loch on la Senyora Reyna fos ab lo Senyor Rey ans estava ensemps ab lo comte de Denia el qual ab ses manyes a aço havia induit en altres lochs ab aytant ab gran afany et dificultat los havien con mester los havien e aço fahia lo dit En Bernat segons que clarament pot hom resemblant conjecturar per dar lagui et empatxe als affers del Senyor Rey.

Item es ver e daço es comuna veu et fama en les parts de Navarra quel dit En Bernat havia emprenimonts ab lo Rey de Castella que aflaquis de lochs et de moneda et daltre poder lo Senyor Rey e sos regnes et terres et que tots temps lunyas lo Senyor Rey e sa cavalleria de la on fossen les faenes ne fos lo Rey de Castella ab sa ost a fi quel dit Rey pogues tota la terra conquerir.

Item de la festa de Pascha prop passada a ença fou res comuna vou oppinio creença et fama en les parts de Navarra et Darago et encare de Cathalunya quel dit En Bernat de Cabrera fabia les dites coses per ço con lo Rey de Castella li havia promes que conquesta la terra del Senyor Rey lo faria comte de Barchinona et per ço con se penssava que si lo Senyor Rey moria que la Senyora Reyna o lo senyor Duch li tolrien ço del seu et per ço encare que pogues trer de les rahenes lo comte Dosona son fill lo qual per portar a acabament la dita tracio havia mes en poder del Rey de Castella.

Item es cert al Senyor Rey e a son consell quen Bernat de Cabrera tracta ab lo Rey de Navarra quen R. Alamany fos camerlench del senyor Duch e con lo Senyor Rey ne la Senyora Reyna aço no volguessen

atorgar per ço con ja havia camerlench En Thomas de Marza qui li era bo et profitos lo dit En Bernat dona entendre al Senyor Rey et a la Senyora Reyna quel dit Rey de Navarra no passaria a neguns tractamens si lo dit Ramon Alamany no era camerlench del dit senyor Duch axi que per força lo Senyor Rey lach a fer Camerlench.

Item es creença del Rey de Navarra quels dits En Bernat de Cabrera et En Ramon Alamany entrels altres malvats tractaments que fahien tractaven que tots los fills del Senyor Rey morissen per aquesta manera ço es quel dit En Ramon Alamany qui a tractament del dit En Bernat era stat fet segons que dessus es dit camerlench del senyor Duch ocies aquell senyor Duch et quel dit infant En Marti moris en poder del dit Rey de Navarra en poder del qual lo dit infant devia venir per rehenes segons lo tractament del dit En Bernat et quel infant Namfos qui ja era en poder dels cavallers del comte de Trestamara per rahenes moris con lo comte de Trestamara segons lo tractament del dit En Bernat fos mort.

Item es cert al Senyor Rey et a son consell quel Rey de Navarra estant en Exea et volent venir al Senyor Rey et encara tro a Muntso per concordar ab lo comte de Trestamara dix al comte de Denia quen Bernat de Cabrera anava falssament en los affers del Senyor

Rey et allongava aytant con podia quel Senyor Rey et lo dit Rey nos avenguessen ne finassen faent compte que per aytal allongament lo dit Senyor sie forçat de fer pau ab lo Rey de Castella et que son fill seria deliurat et dix lo dit Rey que ell ja fora vengut et venria a Muntso sil dit En Bernat nou hagues tolt et contrastat et encare dix mes avant quel comte de Trestamara devia morir et aço apar pus largament per la deposicio del comte de Denia.

Item es cert al Senyor Rey quel divendres Sant de Pascha prop passat con lo Senyor Rey estant en lo loch Dalmudever volgues parlar ab lo dit En Bernat quis fenyia malalt vench a la posada del dit En Bernat ensemps ab los dits comtes de Denia et de Trestamara romanent lo dit Rey de Navarra en la esgleya de Sent Michel del dit loch et apres quel Senyor Rey et lo dit En Bernat ab los dits comtes hagren un poch parlar daltres affers lo dit En Bernat ne feu exir los dits comtes et dix al Senyor Rey aytals paraules veets vos Senyor aquests II qui hic son are exits et qui son ab mi segons que vos sabets en sagrament et homenatge ells me tracten la mort ab lo Rey de Navarra per mi fer vostre servey mas no ho podem complir sens vos et per ço ho volem fer a ma vostra perque Senyor sia la vostra merce que en aço no vullats consentir car no ho devets voler neus ho he merit e temps es stat Senyor que mos consells vos profitaven mas are Senyor de poch de temps aença es lo contrari e jo me co-

nech em sap greu e per ço Senyor me so lunyat de consellar vos empero Senyor jo hom so et no puix tots temp mos dits avenir. Ab tant lo Senyor Rey sen ana ab los dits comtes ensemps a la sua posada et dix los que mossen Bernat li havia dit quel Rey de Navarra lo volia matar et no volch fer mencio del als que li havia dit dels dits comtes perque hagues dells mellor consell lo qual fou que ho digues al Rey de Navarra e segons lur consell lo Senyor Rey sen ana al dit Rey qui era en la dita esgleya et entrassen dins la sagristia et dix li ço quel dit En Bernat li havia dit et lavors los dits comtes maravellarense et digueren con lo Senyor Rey nols ho havia axi dit et lo dit Senyor respos queu havia fet perque hagues dells mellor consell. Et lo dit Rey de Navarra quant hac entes ço quel Senyor Rey li havia dit respos per aquestes paraules o semblants E con e don Bernat diu de mi aytals coses per ma fe ço que jous he dit es ver eus ho jur per lo Sant cors de Jhesuchrist qui es aci empero vinga ell et provar sa la falssia. E lavors lo Senyor Rey trames al dit En Bernat mossen G. Doix quil troba que volia cavalcar et dixli quel Senyor Rey lo demanava et que digues et ell respos que nou podia fer dient que havia pahor quel mal dels ronyons no li vengues alli on no havia metges et que seria perill seu ab tant cavalca et lo dit En G. Doix sen torna qui dix al Senyor Rey ço quel dit En Bernat li havia dit la donchs. hi trames lo Senyor Rey En Ramon Alamany lo qual tornat dix que nol havia pogut veure que ja sen anava puys hi trames vescomte de Rochaberti qui semblantment dix

que sen era anat et que non podien haver hauda nenguna vista. Lavors lo Senyor Rey vehent et conexent que ell se metia en fuyta pres li sospita de ço quel Rey de Navarra li havia dit et envia derrera ell son alguatzir qui nol poch conseguir tro a Carcastiello qui es en Navarra et cavalca aquest dia lo dit En Bernat per camins desviats que tench be XII legues o pus.

E mentre en la dita sagristia parlaven dels dits affers feren entrar lo dit En Ramon Alamany per ço con lo dit Rey se corruxava de ço quel dit En Bernat havia dit al Senyor Rey e volent afrontar daço lo dit En Ramon Alamany dixli presents los dits Senyor Rey et comtes et mossen Berenguer Dabella E con don Ramon Alamany la tracio que don Bernat de Cabrera tractava et sabets ho nos contral Rey Darago diu ell que jo la tractava et la donchs En Ramon Alamany ab gran mudament que hac se agenolla dient Monsenyor jo no se res en aço et axi per amor de Deu jo noy caja mal o semblants paraules e si lavors lo Senyor Rey lo hagues be afrontat es presumidor que hagra atorgada la veritat en presencia del Rey de Navarra mas per loficis ques hi fahia et por los missatges que hom cuytava de trametre al dit En Bernat et per tal quel dit En Ramon Alamany se aseguras nol volch hom affrontar car ja lavors era stat parlat que abdosos fossen presos.

Item en lo dit loch Dalmudev
lavors prop passat lo dit En Be
tota la nit los homens daquell l
dre quel Senyor Rey devia fer m
tamara e aço mateix dona a ent
comte per ço que aquell comte
persona se metes en fuyta e oci
estava en rahenes en son poder

Item con lo dit En Bernat fo
gons que dit es era fuyt per ç
los homens del loch dix a aquel
Rey havia mort lo Rey de Nava
ell quis era fet son hom et son v
consentit ans era en sa ajuda e
calçat per les gents del Rey Da
mens a cavall li venien detras e
sobre aço vench mossen Garcia
les gents del loch empatxaren l
era conegut per molts del loc
ois dir de la mort allegada per
que allo era falls empero que
laltre e si ell dehia fals que fos
de Cabrera dehia fals que non
sino que fos retengut pres et a
ren retenguts presos entro que l
jant darmes del Rey de Navarr

del dit Rey lo dit En Bernat el sen mena a Morello et lavors mossen Garssia Lopez sen torna.

Item dix lo dit En Bernat estant en Carcastiello en presencia del abbat de Loliva et del alcayt et dels prohomens del loch et del dit En Garsia Lopez et de mossen Fortunyo de Sesse et de lurs companyes moltes paraules vituperoses et desonestes contral Senyor Rey et la Senyora Reyna et contra molts de son consell carregant los moltes coses greus e malvestats et daço han feta relacio depuys molts daquell loch al dit En Garsia Lopez en presencia den Bernat Michel scriva del Senyor Rey qui partent del Rey de Navarra on era stat trames passa per lo dit loch per haver informacio de les dites coses.

Et per ço que alcu nos maravell perque lo Senyor Rey donava tanta fe et creença als consells e dits de dit En Bernat pot esser respost que tot altre bo et leyal princep li donava gran fe et creença per les rahons seguents.

La primera cert es et notori quel dit En Bernat de Cabrera qui vench al servey e a la cort del Senyor Rey en lany MCCCXLVII treballa del dit temps a ença en los affers del Senyor Rey ab sobirana cura et diligencia de nits e de dies seguent la cort continuament et

alcuns grans afers axi con de la
fi jatsia quen metes en gran peri
combatres ab los seus per la qu
laculli et lach axi con tot be et
gra en sa special affeccio et amo
affers de sa cort et de sa terra d
nors et confia mes dell qae de ne
et dona tanta de fe a sos consel
consells de totes altres persones
consellava et li dona tant gran p
nat metie en los consells en
volia.

La segona per ço con lo Se
grans dons ell havia ennobleit
nor de comtat et li havia fets
dons.

La terça per ço con lo dit En
Senyor Rey et tenia feus per ell
yor Rey li havia donats bons et r
cessors de part de padre eren stat
del Senyor Rey et axi era resem
sona lo Senyor Rey pogues dar
cial amor.

Item es cert al Senyor Rey et

los regnes et terres seus quel dit En Bernat apres que lo contrast de la unio fou fenit sesforça et feu tot son poder de metre en guerres et en grans fets et treballs lo Senyór Rey et la terra et aço demostra aquell En Bernat per experiencia de fet segons ques segueix.

Primerament car ell tot sols ab sos tractaments lo mes en guerra ab lo jenoves fahent sobre aço liga ab lo venecia la qual feu a gran desavantatge del Senyor Rey car molt mes li costaven les galees que no era ço que li donava lo venecia et es cert que ell dona entenent lo contrari al Senyor Rey per la qual guerra gran e irreparable destruccio de moneda e de persones de richs homens et de cavallers et de homens de peu sen segui al Senyor Rey et a sos regnes et terres et fou lavors et encara es fama que de la dita liga hac lo dit En Bernat gran moneda de Venecia.

Item lo dit En Bernat no contrastant que DCCCC anys aença fos entiga et vera amor entre la casa Darago et la casa Danglaterra entant ques troba quel comte de Barchinona qui feu los usatges feu et lexa en son testament lo Rey Danglaterra tudor et defenedor de sos fills et de sa terra lo dit En Bernat tracta ab En Francesch de Perellos que daquelles X galeas que certs armadors havien armades per la guerra del jenoves fos capita lo dit En Francesch de Perellos et que les sen menas en ajuda del Rey de França contra lo dit Rey

Danglaterra et axis segui cor lo dit Francesch no contrastants protests o contradiccions dels dits armadors sen ana ab les dites galees et feu la via de ponent et no contrastant encare que per part dels dits armadors en les mars o parts de Valencia li fos presentada una letra del Senyor Rey per la qual manava que sen tornas a ell aço no volch fer ans ab les dites galeas ana fer guerra al Rey Danglaterra et dix de que aço fahia ell ab consentiment del dit En Bernat de la qual cosa se segui gran dampnatge al Senyor Rey et a sa terra cor totes les dites galeas se perderen et la xurma daquelles per la major partida se perde et ana a mal de la qual cosa hac lo dit En Bernat gran quantitat de moneda et lo dit En Francesch grans rendes et moneda del Rey de França.

Item con lo Senyor Rey hagues en la ciutat de Barchinona gran et sollempne acort que li convenia a fer sobre la rebellio del dit jutge. E lo dit consell en lo qual havia nobles et notables persones axi de reyals o prelats con de barons et cavallers et ciutadans acordas et consellas que una notable persona anas en Serdenya per fer lo proces del jutge ell empero ab alcuns de consell del Senyor Rey pochs en nombre les quals ja deço havien instruits et informats consella quel Senyor Rey anas en Sardenya et a la fi feu et sapodera ab males astucies et enganoses maneres quey tench quel Senyor Rey anas en Serdenya de la qual cosa se seguiren grans et intolerables dampnatges et

perills a la persona del Senyor Rey et a tota sa terra axi en morts de barons et cavallers et de homens de peu con en messions qui muntaren a grans et infinides quantitats de moneda.

Item es cert manifest et notori que per les dites guerres et afanys que lo dit En Bernat mes en la dita terra tots los regnes et terras del Senyor Rey son venguts a gran et manifesta pobrea. Et en special les ciutats et viles reyals qui per los grans dons quels ha covenguts de fer al Senyor Rey per les dites coses son carregades grans quantitats de censals morts et de violaris e en altre manera en tant endeutades que imposicions ne tayles nols basten a pagar los censals et violaris et altres carrechs dessus dits.

Item es cert manifest et notori quel dit En Bernat se donava en la cort del Senyor Rey tan gran auctoritat et poder que sos consells et dits proposava a consell de totes altres persones de qualque auctoritat et condicio fossen ho encara con fossen reyals et encara a acort et deliberacio de tot lo consell del Senyor Rey et prenia manyes et vies ab lo Senyor Rey per que ço que ell dehia ne consellava se seguis et anas avant. E si alcuns consellers li contrestassen a son voler ell prenia manera quel consell lavors nos finas et que altre hora se tingues lo consell en la qual fahia per guisa que aquells qui li contrastaven noy eren.

Item es et fou del dit temps a ença vér et notori e comuna veu et fama quel dit En Bernat no solament fahia les coses en lo prop dit capitol contengudes per la raho en aquel capitol contenguda ans encare per ço que tingues lo Senyor Rey en grans affers et per conseguent quel dit Senyor qui a ell segons que dit es donava major fe que a altre tengues en destret et daquell hagues grans et assenyalats dons et ab ajuda de la cort fos major et poderos et tots los altres barons de Cathalunya. E aço demostra entre les altres coses con aquell En Bernat ab ses manyes feu ab los cavallers qui eren en sou del Senyor Rey guerra poderosa contra los comtes Dempuries et Durgell et vezcomte de Cardona.

Item es cert et notori quel dit En Bernat de Cabrera apres que la donacio li fou feta de la ciutat de Vich e comtat Dosona feu tot son poder et esforç de minvar lo poder del Senyor Rey fahent li fer diverses donacions et vendes de lochs jurisdiccions e feus en guisa quel poder del Senyor Rey fos tant minvat que no li pogues tolre la dita ciutat et comtat ne li membras de revocar aquelles donacions de les quals havia sospita quel senyor Duch li faria revocar o siu fahia que ell fos poderos de defendre ho.

Item es cert que mentre lo d
brera ab los dits En Jacme Dezfa
Palou eren en les parts de Navar
pitols de la pau fermada en pode
lunya don Pedro de Luna ab t
Bernat et del comte Dosona son
a Saragoça dientli quels dits E
lavien mogut et encare caramen
ab lo dit archabisbe et ab tots lo
vallers de la lur part et altre qu
guessen quels ligassen tots de v
totes les persones del mon et q
ria si sen sabia sots metre a vezc
dit vezcomte et los altres barons
semblantment a fi que sil Seny
brerejar et procehir contra ells
fendre car lo dit En Bernat havi
don Pedro de Luna quel Senyo
brer et que volia sobrejar richs
a aquells fer torts e perjudicis
ter ques ligassen pus la dita pa
coses per lo dit don Pedro dites
tengut acort aquell archabisbe l
aquesta manera Don Pedro vos
vestat de don Bernat car no sola
tre et meu et de tots nostres an
gues es cosa dampnada et no e
con les ligues sien fermades ell

yor Rey et descobriria lo fet et lo Rey tolrians lo cap o faria be.

Per les quals coses dessus dites clarament tota savia persona pot resemblantment conjeturar et veure a uyl quel dit En Bernat era persona qui gosara e gosava grans fets et grans malvestats assajar et qui de fet et acordadament ha meses lo Senyor Rey e sos regnes et terres en grans guerres et perills los quals encare duren et per los quals tota la terra es stada esmesa de moneda qui en los dits fets ses despesa et de gents qui per les dites rahons son mortes et desfetes on daytal persona leugerament et sens gran prova pot tot bon jutge creure et entendre que haja comeses les dites tracions et malvestats.

Item que de les dites coses es publica veu et fama et comuna creença de les gents en Cathalunya et en tots los altres regnes et terres del Senyor Rey.

Apres dimecres a III dies del dit mes de juyol la Senyora Reyna mana ajustar en lalberch den Berenguer Vives savi en dret de Barchinona gran consell en lo qual fou lalt infant En Ramon Berenguer comte Dampuries et daltres nobles et cavallers consellers del Senyor Rey et alcuns doctors et savis axi de consell del Senyor Rey con altres de la ciutat de Barchinona.

E volch la Senyora que sobre u
era stada novellament tramesa p
rago are del orde dels framenor
havien vist axi per testimonis c
cions deguessen acordar ques d
Cabrera.

Perque lo dit consell ajustat 1
de paraula a paraula la letra del
P. la tenor de la qual es aytal.

Molt alta et poderosa Senyora
cara. De la senyoria vostra per m
rabudes dues letras en la una se
dalcuna letra quel Senyor Rey v
bre lo fet den Bernat de Cabrer
paria que vos senyora fossets m
raho car parria que lo Senyor to
quals vos feyets ab la major dilig
conseyl de bones personas nom
tra letra. De asso Senyora jo pa
yor Rey et ab reverencia lo rep
saber de la sua senyoria que era
lo dit Senyor Rey me respos era
via tramesa una letra que vos v
lo fet den Bernat no haguessets c
sones de las quals vos Senyora f
letra ço es lo bisbe de Leyda En

En P. Çacosta et En P. Sentcliment. Et dixme que aço havia fet no per induccio ni conseyl de negu mas cor ell sabia et sab certament que abans que fos revelada la prodicio comesa per lo dit En Bernat et con ell era en son estament en la cort ja aquests li eren segons quel Senyor Rey conexia per lurs dits et per lurs obres contraris e enemichs et ja sia que ell los tenga per tals que no afollarien lurs conseyl ne lur consciencia per negu pero nos pertanyia a ell ne a vos Senyora que proceissets ab conseyl daquells contra lo dit En Bernat pus naguessets molts daltres et de notables ab conceyl dels quals vos podets proceyr et moltas paraules que hac sobre asso ab mi que serien longas descriure et no necessarias et con jo Senyora moltes novas li hagues dites sobre asso que ell degues aço lexar a vos et a la vostra consciencia majorment pus vos navia assebentada per sas letras a la par fi dix me que axi ho faria et creu que axi ho fara. Per ço Senyora com jo am vos carament mes com a filla que com a neboda asso sab aquell Senyor que sap tota veritat vull vos dir e conseyllar en lo fet den Bernat ço ques segueix et plauram Senyora que mon conseyll sia mostrat per vos a aquells qui per vos ananten et proceexen en lo dit fet et a vostre conseyll secret Senyora En Bernat es digne de mort e la sua mort es vida del Rey e del regne e lo seu restaurament es mort daquells pero la lig divinal e humanal vol que ço que es just se faça justament. A ço dich per aytant que si vos Senyora e vostre conselly procehits tant solament en lo fet den Bernat per la trahicio ques diu per ell comesa de la qual

ja acusat lo Rey de Navarra e
que haja altra testimoni sino ell
e venir a menys lo fet que no
mort per aquella raho sis diu q
per la sua fuyta e per altres cos
turment ell senyora si prestant e
cor que yom pens que tot turm
dament li pusque esser fet ans
sua tracio per esquivar confusio
Perque Senyora dich axi que a
llor conseyll et mellor juy ell es
crims seguents per ell comeses
blichs a tot lo mon. Primeramen
Rey en ell e son consell e fal
son consell a gran destruccio d
son regne contra consell de la ci
de mi e daltres grans persones
ses et desordenades maneras e
bornat per los venecians contra
pendre e començar la guerra del
blant cas mateix lo feu anar en
ge a gran destruccio de si e de
destruccio de la corona tinent en
ha augmentada e crescuda sa ca
hac poder en la cort feu son po
en lo regne maltractan les pers
mal a man del Senyor Rey ayta
tracta e en partida o aporta a s
del cor e de la amor del Senyor
e viles e quels hagues en oy e fe

e injuries. E no res menys ab falssas maneras tractava e feya son poder que alscunes greus coses fossen fetes o assejades en aquellas per les quals se seguis avalot o dissenssio entrel Senyor Rey e ellas. E no res menys per consell seu mes lo Senyor Rey en la guerra de Castella e en altres guerres e aço per destrouir e minar lo Rey o ses regalies. Et per ço que ell fos menys poderos. Et en la dita guerra de Castella manifestament consellava al Senyor Rey cosas qui eren destruccio e perdiment del Senyor Rey e de sos regnes e de ciutats e viles que son perdudes en la dita guerra et vedava de son poder aytant con ell era les coses que eren profitoses de fer a la defenssio del regne notoriament e palesa specialment la armada que enguany se devia fer per defenssio de la ciutat de Valencia la qual veda gran temps que nos feu en fer levar carta publica que no consellava ques faes. E era axi fat e presumptuos que ell entenia que tot sol fos digne de consellar e regir lo Rey el regne ne soffria la on ell havia poder ne era cregut que alcun consell de reyal ne daltra mas devant lo seu ans los consells que eren tenguts per lo Senyor Rey en son gran consistori de infants de prelats de nobles e de cavallers et de ciutadans sol que ell tengues lo contrari fahia revocar e tractava que no venia a acabament. Encara dich mes per final conclusio que sol per aço es digne de mort que la pus leyal casa del mon e la pus vertadera e 1 dels pus leyals princeps del mon que es lo Senyor Rey havia corrumputs consellant al Senyor Rey e faent li fer moltes devegades enganantlo Senyor Rey per son consell tranchar

sagraments promissions fetes e l
lo dit Senyor que en la sua fe e
tes e diverses persones estrany
quals lo dit Senyor contractava a
tada la casa reyal Daragon que h
veri seu que vuy nes difamada p
nulles gents noy dònen vuy fe.
que son sabuts per molts daltres
moria. Mas aquests son notoris e
menys es cert quel dit En Berna
polis en la terra del Senyor Rey
yor ab moltes persones que no li
no foren de sa valença. E encar
publich de les regalies e ben p
Per ço totes aquestes coses ben
nades e ordenades sia feta dell
amagada ab gran fortalea e ab
Senyor Rey plau en ha comenat
llats penssar Senyora que la de
jor que la primera. Laltra letra
tramesa era de creença per an
gues creure lo qual ensemps ab
Rippoll ma mostrats molts e di
trametiats al Senyor Rey axi sol
varra con en altres fets als qu
provehit e ell sen porta largame
rit Sant sia ab vos. Scripta en V
de juny.

Humil oncle e orador vostre
orden dels frares menors.

Lo sobrescrit de la desus letra as aytal.
Sacre reginali Aragonum magestati.

E lesta la dita letra los dits doctors e savis qui ja havien lestes les covinençes fetes per lo Senyor Rey ab lo Rey de Navarra una de la qual covinença fou feta en . . . . . a. . . . . dies . , . . , . . , ...
et laltre. . . . .
faeren en lo dit consell relacio de les dites covinençes et aço per tal con se dehia que era cert et notori quen Bernat de Cabrera aquelles havia fetes fer et que eren tal que tornaven en gran destruccio et confusio del Senyor Rey et de son regne per tal con alcuns dels dits nobles o cavallers aquelles encare no havien oides. E encare faeren aqui relacio dels testimonis qui eren estats reebuts contra lo dit En Bernat de Cabrera.

E fet aço lo dit senyor Infant En Ramon Berenguer et pus los altres nobles et cavallers per les rahons en la dita letra contengudes les quals tots reputaven et havien per notories et altres que ells ni dehien digueren quel dit En Bernat de Cabrera era digne de mort et quel senyor Rey ab bona consciencia podia aquell a mort condempnar. Empero la I dells dix que li dava vigares que alcun proces sen degues fer per tal quel Senyor Rey se pogues mils los bens confiscar. E apres los dits doctors et savis digueren quel Senyor Rey axi com a princep qui mils que altra era de les dites coses

informat et al qual axi con a p
li podia dar mort. E axi lin cons
Empero siu havien aconsellar a
com a judge consellarien que se
et oydes les rahons den En Ber
quey faes segons de justicia trol

Divendres a V dies de juyol d

Lonrat mossen Francesch de
del Senyor Rey testimoni jurat e
mer II III IV V dels capitols a
per part del fisch et dix si als
sau que oi dir a tot hom e era h
tori que la dita pau se ferma en
Bolunya et la primera vegada q
de Leyda que sen anava vers lo
go et venia de les parts de Fran
noble En Bernat de Cabrera qu
cardenal de Bolunya en ço que
des ligues entrel Senyor Rey et
ajuda de VI galeas et valença co
mon. Et aquest deposant dix de
Bernat Mester es que començets
encontinent serets request per l
sen anava segons que comunam
guerra al Rey de Granada.

Sobrels VI et VII VIII IX X capitols demanat. Dix que ell en aquells no poch saber con no fos lavors en la cort mas es be ver que con lo Senyor Rey fou a Barchinona apres que la pau fou fermada lo dit En Ramon Alamany dix a aquest deposant que el mon no havia tant bon Rey com lo Rey de Castella ne tant bon companyo ne de qui tant se altas tot honor que havia promes lo dit Rey al dit En Ramon Alamany que si aquell Ramon Alamany volia romanir en sa cort que li faria molt de be el faria gran hom et quel dit Rey se mostra fort despagat con lo dit Ramon Alamany se partia de ell et moltes daltres paraules dix lo dit R. Alamany a aquest deposant de laor del dit Rey et de bon acullimeni que li havia fet et de grans privadeses et familiaritats que havia ab lo dit Rey.

Sobrel XI et XII et dix que noy sabia res sino axi con damunt ha dit.

Sobrel XIV dix que noy sabia res salvant que alcunes vegades oi dir al dit En Bernat de Cabrera aquestes paraules o semblants Francesch de Perello aquest senyor dientho del Senyor Rey haura pau et veurets que ell se aconsellara ab tals persones ab la volentat que ell si ha quo ell perjudicara la terra.

Sobrel XV capitol demanat di
ques dehia favors en la cort quel
En Jacme Desfar eren en Nav
pau.

Sobre els XVI et XVII capitol
ver que con lo dit En Bernat a
eren anats en Navarra foren tor
yor Rey parti de Saragoça per
vinent per lo cami un porter del
ta al Senyor Rey una letra del F
qual aquell Rey lo requeria esp
que faes guerra contra lo Rey
ajuda de les VI galees segons qu
ga que ab ell havia feta.

Sobrel XVIII et XIX XX XX
que sobre aquells aço solament
de consell et aquest deposant pe
porter manava bastassen de dar
galees et diguessen al dit En Be
consell si poria donar lo dit En F
te Dosona iria en Castella per ter
con poria le dit Rey parlant ab
infanta dona Johanna lo qual ma
ques migançant Enyego Lopez

an Bernat de Cabrera et lin trames missatger un moro et entretant En Bernat de Cabrera hi iria per mar per finar lo dit matrimoni et assancerar tots los capitols de la dita pau et ques penssava que per les II galees quel dit noble devia menar en Castella lo dit Rey se tendria per content aquest any de les VI galees. Dix encare que con Calatayu fou assetiat aquest deposant oi dir en Avinyo quel Rey de Castella havia raho de tornar la guerra per los tractaments quen Bernat de Cabrera havia fets en Avinyo ab lo comte de Trestamara molt noibles al Rey de Castella.

Sobrel XXII dix que noy sab res.

Sobrel XXIII dix que com lo comte Dosona fou tornat de Castella compta a aquest deposant quel dit Rey li havia dats en Castella certs lochs muntants a gran quantitat de renda et que sobre aquells de licencia et gracia quel dit Rey lin havia feta havia manlevada certa quantitat de moneda con torna de Castella aximateix aquest deposant diu que demana al comte et del matrimoni quen sera et lo comte dix que no sen faria res car lo Rey de Castella li havia respost que mils estava pau entrel Rey Darago et ell que guerra et que no havia alt de la infanta et que ell era persona qui nos poria estar que no la lexas et que per aços poria moure guerra entre ell et lo Rey Darago.

Sobrel XXIV dix que noy sabi

Sobrel XXV capitol demanat d
posant fos tornat de França poc
fos assetiat lo Senyor Rey hac l
tella ab companyes de homens
acostava a les fronteres Darago
sànt oi dir al dit En Bernat de
ço con en Castella era fama qu
ab les grans companyes sen ve
dit Rey venia per deffendre sa t
deposant oi dir al comte Doson
der de haver aytants homens a
anar servir lo dit Rey de Castel
mateix viu lavors letres quel d
yor Rey qui parlaven del dit

Sobrel XXVI XXVII XXVIII
quells res no saber.

Sobrel XXX capitol demanat
noble les coses en lo dit capito

Sobrel XXXI capitol demanat et dix sobre aquell res ne saber.

Sobrel XXXII dix esser ver que tot hom comunament del consell del Senyor Rey tenia quel dit cavaller devia morir con a fals missatger car ell venia sots color de be et son senyor fahia lo contrari qui lavors havia assetiat Calatayu et quel dit En Bernat de Cabrera lo restaura.

Sobrels XXXIII XXXIV capitols et dix quey sabia aço solament que oi dir quels dits En Bernat de Cabrera et En Jacme Desfar devien tornar en Castella per dar compliment a aço quen En Bernat de Cabrera havia aportat de Castella et encare es ver que oi dir al dit En Bernat con los ardits venien segons ques conte en lo dit XXXIV capitol ço es quel dit Rey venia vers les fronteres Darago ab gran poder que tot se fahia per lo fet del comte de Trestamara et de les companyes segons que damunt ha deposat.

Sobrel XXXVI capitol dix esser ver que con En Vicent Ballester aporta lo primer ardit quel Rey de Castella havia assetiat Calataju lo Senyor Rey et En Bernat de Cabrera et tot lo cònsell ho creegue.

Sobrel XXXVII capitol dix ess
dit ardit fou vengut lo dit En Be
cura que son fill lo comte anas c
homens a cavall que pogues ver
sell a Calatayu.

Sobrels XXXVIII et los seguen
sive et dix si sobre aquells res r
temps fos anat en les parts de
comte de Trestamara et encare c
de França que ayudas al Senyor

Sobrel L et LI capitols et so
davallants et aquells tocants den
lles coses saber ço quis segueix
deposant qui fou trames al com
Rey de França per ço que damu
quel Senyor Rey hac haudes l
Calatayu anant sen dret al Rey de
te troba aquell comte a III jo
venia del Rey de França a I lo
et sopa ab ell et apres sopar do
que li portava del Senyor Rey
Cabrera. Et apres li dix sa cree
Rey de Castella havia moguda g
assetiat Calataju et axi que ven

yor Rey et lo dit comte respos queu faria volenter pero que tan desonestament lavien gitat laltra vegada Darago et de Cathalunya que hauria a tenre moltes maneres ab ses companyes et ell sabent que aquest deposant havia anat al Rey de França dix quey anas al pus tost que pogues et que al tornar trobaria lo dit comte al Puig Dalvernia et axis fou et aqui aquest deposant feu son tractament ab lo dit comte y avench ab ell de tot ab aytal condicio quel dit comte volch quen Bernat de Cabrera vengues a Muntpesler o en aquelles partides car ell volia esser ferm del dit En Bernat de les coses que ab aquest deposant havia tractades et lavors aquest deposant escrivi al dit En Bernat que fos per la dita raho en les parts de Muntpeyler et axiu feu que vench a Besers on lo dit comte ab aquest deposant et ab lo merescal de França feu. Dix encare aquest deposant que aquest mateix viatge fou ab lo Rey de França e feu e empres ab ell que per les coses que aquest deposant tractava entrel Senyor Rey et lo dit Rey de França aquell Rey vengues a Avinyo et axis feu les quals coses eren fort profitoses al Senyor Rey et a sa terra car lo Rey de França en sa propria persona et ab son fill mossen Felip et a messio sua devia ajudar al Senyor Rey en cas que pogues tirar lo Rey de Castella a batalla et a guerra guerrejada hi devia lexar son fill quis nodris e casa del Senyor Rey et matrimonis et altres coses se devien fer. Encare diu aquest deposant que havia empres ab lo dit Rey de França ques acostas a Narbona et lo Senyor Rey vendria a Perpenya. Et apres quel Senyor Rey sen anas

a Salses et lo Rey de França a
sen en Lestany qui es comu et q
sefferissen que aquest deposant
ses et daqui a Perpinya on fos fe
al dit Rey de França et que aqui
sen totes les coses quel dit depc
tractades et apres quel dit Rey c
lo Senyor Rey a Narbona on li fa
lo Senyor Rey sen devia tornar
tarse a les fronteres per lo fet d
et lo Rey de França per apparell
la dita ajuda al Senyor Rey.

Dix encare lo dit deposant qu
nat de Cabrera a Beses aquest c
bona et feuli clara relacio de t
lo Rey de França et ab lo con
venchsen ab ell a Beses on fou l
tamara et lo dit merescal de Fra
Bernat aprova et hac per be tot
sant havia fet ab lo dit comte et
nat volch tractar et menejar ab l
tractament del Senyor Rey et d
enadi a la faena lo qual enadime
mes al dit Rey de França per l
aquest deposant et axis feu lo l
que a Avinyo on ell venia se afin

E en lo dit loch de Beses lo dit En Bernat acorda ab aquest deposant que per ço con los fets eren tan grossos que no sen plavissen menys del Senyor Rey et que per aço lo faessen venir a Perpenya axi cos feu. E-no res menys lo comte de Trestamara et lo dit merescal de França et lo dit En Bernat empreneren que a cert dia fossen a Castellnou Darri per tal que lo comte et lo merescal poguessen lavors haver hauts los caps de les companyes qui eren en les part de Carcasses et lo dit En Bernat et aquest deposant poguessen haver haut acort a Perpenya ab lo Senyor Rey sobre les dites coses. Encare la venguda del Senyor Rey a Perpenya fou per la vista que debia esser entre ell et lo Rey de França. E apochs dies lo dit Senyor Rey fou a Perpenya on lo dit En Bernat ab aquest deposan vengren et lo dit En Bernat tot sols feu relacio al Senyor Rey sens que aquest deposant noy fou appellat. E apres hac tot lo consell et davant aquell et aquest deposant feu lo dit En Bernat relacio dels tractaments de les companyes et del comte de Trestamara et aytant con aquest testimoni viu la dita relacio no feu aytal con havia finat ab lo comte de Trestamara e lo dit deposant feta la relacio dix apart al Senyor Rey Senyor pahor he que aço prena bona fi que maneres se muden a mon vigares et lo Senyor Rey respos li lexats ho star cor En Bernat nos navem a fiar. E a pochs dies apres lo dit En Bernat ordena que aquest deposant tornas al jorn que era stat empres a Castellnou-

darri et volch quey anas En P.
et En Francesch çes Esplugues
G. Dolms per Rossello axi que a
sant sen ana a Castellnoudarri o
Trestamara et lo merescal et lo
yes et a pochs dies lo dit En B
aquell En Bernat et aquest depos
qui ab aquest deposant eren ana
tar ab los dits comte et meresc
panyes pero aquest deposant et
qui ab ell eren anats conegueren
eren falordies et quel dit tractam
que eren venguts et aquest dep
vehien quel dit En Bernat fabia
vells ab lo dit comte mijançants
de Navarra dels quals la un era
Darellano et laltre el dean de T
hi eren venguts et staven amaga
major de la esgleya del dit loch
segons que depuys aperech et es
daquells perque ells eren anats
vehent que en aquests tractamen
no profitoses venchsen del dit lo
comiat del dit En Bernat a un
sant appellat Callau et estech aq
tractaments foren depertits. E c
sen venia a Perpenya scrivi a aq
fos a Carcassona e ell exili al ca
de Carcassona et lo dit En Berna
sant con sera partit dell menys d

posant resposli que si ell era en peradis et no entenia lo lenguatge de paradis que noy aturaria si exir sen podia. E aço volch dir per ço con viu tots los dits tractaments mudats e vengren tots ensemps a Perpenya et apart lo dit En Bernat feu relacio al Senyor Rey sens que no hi hac hom del mon sino ells abdos et exint de la cambra on seren apartats lo dit Senyor Rey appella aquest deposant et manali que tots encartaments et procuracions et capitols que hagues fet ab lo Rey de França quels li aportas et axi ho feu tantost aquest deposant et lo Senyor Rey presho de sa ma et lo dit En Bernat dix al Senyor Rey manats an Perellos que de neguna cosa qui toch los dits tractaments de França ne vista de Rey ne de res que null temps non sia parlat et axi ho feu de fet lo Senyor Rey. E aquest deposant respos quel manament del Senyor Rey fos complit pero que li era vigares que pus tant si havia enantat quel Rey de França nera vengut a Avinyo ques preses manera que non romangues son enamich. E lo dit En Bernat dix a aquest deposant que no sen curas que bes faria. E apres lo dit En Bernat feu justar tot lo consell e feu relacio de ço que dix que fet havia mas tuyt conegren que vent era. E apres lo dit En Bernat feu son poder quel comte de Foix vengues a vistes al Senyor Rey al loch de Villafrancha tots temps aquest deposant dient al dit En Bernat Aquest hom fets venir per no res qui es hom altiu et tendras per acontat de no res et aço mateix li dix En Ramon de Perellos qui de diverses vegades era stat trames al dit comte lo qual Ramon veent lengan no hi volia anar si-

segui lo comte tro a Pamis sens que null temps que li parlas dels fets del Senyor Rey no poch trer bon mot dell et con a aquest deposant fos dit per lo Senyor Rey con parti dell que con fos a Pamis trobaria lo comte de Trestamara et lo merescal de França et les companyes. E axi que finas ab ells segons quen Bernat de Cabrera havia tractat ab ells aquest deposant troba en la dita ciutat tots los damunt dits et ajusta los caps de les companyes et requerils e pregals de part del Rey Darago que prenessen lur pagament per la forma quen Bernat de Cabrera havia ab ells tractat. Car aquest deposant era apperellat de liurar los la moneda segons quels era stat promes en los dits caps de companyes digueren que no volien res fer axi que foren axi regirats que dehien que per tot lo mon no servirien lo Rey Darago et encare dals paraules digueren los dits caps sobre aço. E axi mateix troba lo comte de Trestamara tot estomacat pero aquest deposant persegui tant lo dit comte que vench al loch de Muntoliu et aqui aquest deposant fina ab ell con nagues poder del Senyor Rey mas lo dit comte de tot aço nos tench per segur duptant se que li fos ates ço que aquest deposant li prometia et duptantse segons que dehia En Bernat de Cabrera et aquest deposant dix moltes vegades al dit comte quen Bernat de Cabrera querie esser son amich et lo comte dixli que queria esser segur del dit En Bernat et encontinent aquest deposant trames aço a dir al dit En Bernat qui era a Munço et lo dit En Bernat trames a aquest deposant carta de procura que faes liga ab lo dit comte la

qual liga feu. E per tot aço enc
tench per segur. ans ab aquest
mes sos missatgers ço es Pero C
cia al Senyor Rey et al dit E
quel Senyor Rey ratifficas et co
coses fetes per aquest deposant
ab lo dit comte et feta relacio
dites coses aquell Senyor Rey
aquelles. E apres no contrasta
lo dit En Bernat feu tot son p
Rey et ab son conseyll con ab
aquis celebraren quel dit comte
tes rahons que la venguda del d
tosa et aço affronta moltes vegad
ab les corts et encare que dix al
raules fort vituperoses et tals q
sen parti de Munço sens comiat
grans maneres que la cort pres
suavaren lo et volgren quel dit P
deposant tornassen al dit comt
amenarlo. E axis feu. Pero ans
gues consentir quel dit comte v
yor venir de Exea a Munço En
ab maneres lo dit senyor hac in
volgues.

E abans que aquest deposa
Senyor Rey vesent quel tractam
et sintent quel dit tractament se

ab lo Rey de Navarra et vesent quel tractament quis era fet ab les companyes era tot fum et veent lo despler quel dit En Bernat prenia de la venguda del dit comte de Trestamara sospita se que per aquestes coses al Senyor Rey et a sa terra no vengues dan perque supplica al Senyor Rey que davant ell et la Senyora Reyna et linfant En Pere present En Bernat de Cabrera pogues dir les paraules seguents et un jorn apres dinar aquest deposant presents los desus dits dix aytals paraules Senyor et Senyora XVII anys ha que jo son en vostre servey et per la favor de vosaltres jo he haut gran be perque nous celaria cosa quim pensas que fos destruccio vostra ne de vostre regne. Jo veig ubertament que vosaltres sots trahits et enganats et vostre regne es en gran perill de perdre et don vos hi senyor aytals rahons que vos dins un mes havets perdut lo Rey de França qui era ab vos ligat de tostemps eus volia aydar de vostra guerra e volia fer matrimonis ab vos et fer altres coses que amich deu fer a amich et sots vos ligat ous volets ligar ab lo Rey de Navarra qui es lo major enemich que ell ha el mon et fer ab lo dit Rey de Navarra tot ço que ab lo Rey de França deviets fer et encare ligarvos contral Rey de França et acostats vos ab Rey qui null temps no tench veritat a hom a qui sacostas. Pero Senyor veyats que ha fet ab lo Rey de França qui es son senyor natural et a vos mateix con ha tenguda la liga que haviets ab ell ne queus ha fet sens raho que no lin havets dada et vejats del Rey de Castella con li te ço que li ha promes. Encare no ha gayre jo Senyor vos dich ab reverencia que

nat fossen ensemps en una cambra et apres moltes paraules se acorda aqui que jaquis hom anar lo fet del Rey de Navarra et que hom revengues en tot cas lo fet del Rey de França et quel dit En Bernat anas al Rey de França qui era a Avinyo esperant aquests affers et en companya del dit En Bernat En Jacme Dezfar et En Bertran de Pinos per fermar et finar ab lo dit Rey los fets segons que aquest deposant los havia concordats. Pero lo dit En Bernat volch que aquest deposant anas primer al dit Rey a Avinyo et En Jacme Dezfar et En Bertran de Pinos a Barchinona per apparellarse dientlos que ell vendria apres dins breus dies. E axi que aquest deposant assigues los dits fets ab lo Rey de França per manera que con lo dit En Bernat fos lla no calgues sino fermar et axiu feu lo dit deposant que sen ana a Avinyo ab letres de creença escrites de ma del Senyor Rey et ab daltres et dix al Rey de França per virtut de la dita creença et aferma quel dit En Bernat qui era hom notable entorn del Senyor Rey venia per major solemnitat per fermar lo dit tractament et aquest deposant acorta tant lo dit tractament que si lo dit En Bernat anas lla a Avinyo no calguera sino fermar e estant aquest deposant en Avinyo per aquesta raho hac moltes et diverses letres del Senyor Rey et del dit En Bernat que estigues ferm ab lo dit Rey de França et que nos vyas car tot dia devia partir lo dit En Bernat per venir aqui et estant lo dit deposant ab lo dit Rey de França vench En Ramon Alamany de Cervello al dit Rey de França ab letres de creença signades de ma del Senyor Rey afermant li

per virtut de la creença quel di
ment et que devia partir de Mu
que En Ramon Alamany nera
gues que nos vyas et que estes
aquest deposant havia concorda
yor Rey volia ques faessen es c
Rey de França respos que nos
gada quen Bernat vengues fos e
sia que lo dit En Ramon Al
trames aqui per la rao dessus
aquest deposant quel dit Ram
Avinyo missatger per En Bernat
que creu del Senyor Rey al ca
lo qual havia missatgers del Rey
sen Johan Ramirez Darellano
lo dit Ramon Alamany acosta ta
Navarra que sen amena los dits
Darago.

E pochs dies apres esperant
Avinyo la venguda del dit En
ab cartes de procura molts forts
et a aquest deposant et dehien
Bernat per necessitat de malalti
et axi que manava lo Senyor Re
aquest deposant que per vigor d
procura les quals eren axi bast
ells fermassen ab lo Rey de Fra
posant hi havia tractat axi con

fos e lo dit castella conech longament et lo Rey de França en aquest demig senti per lo cardenal de Bolunya o per altre tots los tractaments qui eren entrel Senyor Rey et lo Rey de Navarra e un dia lo dit deposant qui nos penssava quel Rey de França sabes res del tractament de Navarra vench al dit Rey de França supplicantli et congoxant que espetgadament faessen ço que a fer havien pus lo dit En Bernat no venia et lo dit Rey veent la congoxa daquest deposant aparialo et mogut de fellonia dixli Mossen Francesch vos menganats e mes denganar o sots enganat et aquest deposant maravellas molt es torba vehent lo continent del dit Rey qui era tan mogut et respos Senyor jo nous engany james per lo Rey Darago ne lo Rey Darago no volria haver enganat per vos e si jo son enganat son enganat per mon senyor quim pot enganar et forssar. Pero vos veets que ço que jous he portat et tractat ab vos tot es ab cartes letres et capitols escrites signades de ma del Senyor Rey perque mosenyor si engan hi ha podets conexer que no ve de la mia part mas placia a la vostra senyoria quem vullats dir per queus movets ne cuydats esser engannat et lo dit Rey respos que ell havia vists capitols en que lo Rey Darago et lo Rey de Navarra seren ligats et specialment contral dit Rey de França et encare quel Rey Darago havia fets tals matrimonis per que tot aço que aquest deposant tractava era vent pero que aquell Rey de França tenia per escusat aquest deposant et que entenia quel barat no venia dell ne del Rey Darago car era prosom mas que havia baraters entorn si pero a fi quel Rey Dara-

sent En Bernat de Cabrera dixli que callas que les coses que havia portades no havien loch et semblant cosa li dix lo Senyor Rey apres quen Bernat ho hac dit et per lo cami anant a Borriana et estant a Borriana aquest deposant feu son poder moltes vegades quel Senyor Rey prengues alguna color ab lo Rey de França trametentli alcun missatger al dit dia de qualque escusa per tal que non romangues son enamich et haut lo dit En Bernat noy dona loch ans I dia ne dix alcunes paraules vituperoses al dit deposant.

Demanat si sabe aquest deposant ne oi dir quins tractaments feu lo dit En Bernat ab los ambaxadors del Rey de Navarra dels quals damunt ha deposat con eren a Castellnoudarri et dix esser ver que en un hostal del capella major del dit loch on posaven los dits ambaxadors de Navarra vench En Bernat de Cabrera et dix al dit capella sis poria fer con tot hom fos colgat poguessen haver lo cors de Jhesuchrist en lesgleya et lo capella dix que och et la dita ora lo dit En Bernat et los dits missatgers ensemps ab lo comte de Trestamara vengrensen a la dita esgleya et con foren dins lo capella los aministra sobre laltar major lo cors de Jhesuchrist ab brandos encesos et puys faeren exir lo capella de la esgleya et lo capella volent veer ço que farien puja en I vestiari qui es al cap de la esgleya en lo qual ha una finestra qui mira lo dit altar et lo capella viu de sos uyls quel comte de Trestamara estava recoldat sobre laltar les mans plegades et En Bernat de Cabrera et mossen Johan Remirez et lo dean de Tudela estaven dajenollons et viu que tots aquests III

tenien les mans sobrel cors de
tes les paraules que digueren e
daren lo capella et ell vench et
suchrist et exiren de la esgleya
posadas et lendema o laltre dia
isqueren de la dita vila et los a
a dret scient o per desmembra
crits de ma del dit Dega en qu
gueix. Primerament que fos fet
go et Rey de Navarra contra to
espressament contral Rey de F
matrimoni del Duch ab la germ
ra. Item que fos donada certa
Rey de Navarra. Item que de ç
fills del comte Dosona etc. Ite
infant de Navarra etc. Item q
acabament quel abbat de Fisca
chabisbes o bisbes en sa terra
que al dit deposant no membr

Interrogat con sab lo dit d
coses et dix que a pochs dies
tes foren estades lo merescal d
tra a aquest deposant en que li
que per coses qui tocaven la h
rago et de França havia a parla
gues a Carcassona la qual cos
et lo dit merescal dix a aquest
les o semblants mossen France
de tractaments de ligues del R
de França mossen Bernat nos tr

escusant lo dit En Bernat dix en que et lo marescal respos et dixli que lo dit capella li havia dit lo jurament del cors de Jhesuchrist que havia vist fer als desus dits et les altres coses dessus dites et encare quel dit capella li havia dada la cedula dels dits capitols la qual aquell capella havia trobada en lo capsal del lit on la I. dels dits missatgers en casa sua havien jagut la qual cedula ensemps ab les paraules dessus dites lo dit merescal havia trameses al dit Rey de França. E a pochs dies que aquest deposant fou partit de Carcassona lo Rey de França trames a aquest deposant una letra en que li fahia assaber les dites coses segons quel dit merescal les li havia comptades et aquest testimoni les ha deposades dient lo dit Rey en la sua letra que per res no podia creure que per la affeccio et amor que aquest deposant li portava les dites coses fossen veres specialment que aquest deposant hi cabes et axi quel pregava que sen informas et que li trametes a dir ço quen trobaria et dins la dita letra era interclusa la dita cedula la qual aquest deposant mostra a Munço al Senyor Rey present la Senyora Reyna et linfant En Pere et lo dit En Bernat quant hagren la dita brega de paraules et aquell En Bernat no poch negar que la dita cedula no contengues veritat et muda tos de color majorment con lo dit infant digues o En Bernat aço vuy mes tot hom sab lo Rey de França ops es que si prena manera e creu quels missatgers la hi jaquissen scientment et lo dit En Bernat dix quel bacallar de Dea la hi havia jaquida per embriaguesa.

anas avant tro al Puig del Cit et lendema lo dit Senyor cavalca per anar avant ab tota sa host et con foren davant Xilses la davantera satura. E axi matex lo Senyor Rey ab sa batalla et aqui lo Senyor Rey acorda ab consell dels majors et de molts cavallers ques tornas della on era partit axi cos fou jassia que comunament tots aquells de Valencia tenguessen que anas avant.

Sobrel LX capitol demanat dix esser ver que ell viu que mossen Bernat se apodera que la pau se faes eu tenia fort a cor e donava entenent al Senyor Rey et als de son consell qui en aço cabien matrimonis et altres coses les quals sis seguissen era la pau molt profitosa mas finalment res daquelles coses nos segui.

Sobrel LXI capitol demanat et dix esser ver que dit En Bernat de Cabrera dona entenent al Senyor Rey et a aquells de son consell quey cabien que Murvedre et Almenara devia cobrar lo Senyor Rey et aqui crehien los dits Senyor et los de consell quiy cabien.

Sobrels LXII LXIII LXIV capitols demanat dix que noy sabia res.

Sobrels LXV LXVI LXVII capitols demanat et dix es-

ser ver que com segons lo trac
lo Senyor Rey sen degues venii
Castella en les parts de Maga
vench a Exea et daqui sabe lo S
Castella vench a Magallo apres
hust on caça lo porch II dies et
caçant passaven laygua de Ebro
tant se del dit Rey majorment
mes companyes que no era stat
de anarsen a Erla qui es forts c
sen a Biel a escusa de caçar et
et Jacca tro que hac vistes ab
lo loch de Luna procurant aquell
Cabrera en les quals vistes aq
ans estech a Lusia mentre les d

Demanat si lo dit En Bernat
Senyor Rey que per lo dit dupt
Xea et dix que no ans ho conse
et mossen Pero Jurdan Durries.

Sobrel LXVIII capitol demana
Senyor Rey apres quel Senyor R
era en les parts de Biel hac un
nat en que li fahia saber que ell
sones fort privades del Rey de C
anava traidorament en los dits a

Sobrels LXIX LXX LXXI capitols demanat dix que noy sabia res con fos lavors en Rossello on era vengut de Çuera ab C homens a cavalls per les companyes qui eren entrades en Capcir.

Sobrel LXXII capitol demanat et dix esser ver axi con en aquell es contengut et encare que es notori.

Item sobrel LXXIII capitol demanat et dix que viu lo Senyor Rey a Perpenya per demanar la dita anticipacio la qual hac.

Sobrel LXXIV et sobrels seguents fins a LXXXVI inclusive et dix que noy sabia res con en aquell temps fos en Rossello.

Sobrel LXXXVII et dix que ha oides dir a molts les coses en aquell contengudes.

Sobrel LXXXVIII et los altres seguents fins a XCV inclusive et dix que noy sabia res.

que per les dites guerres ha afanys et pobrees en la terra.

Sobrel CXIII capitol et dix esser ver manifest et notori que lo dit En Bernat de Cabrera con volia fort que una cosa passas et alcuns de consell lin fossen de contraria oppinio que prenia totes aquelles maneres que podia que les coses venguessen a son profit.

Sobrel CXIV capitol demanat et dix que oi alcunes vegades et moltes que ell blasmava et reprenia lo Senyor Rey a vegades apart et avegades davant lo consell.

Sobrel CXVI capitol demanat et dix que noy sab als sino axi con damunt ha dit.

Sobrels altres seguents capitols demanat dix que noy sabia res.

Encare fou demanat si sab quel dit En Bernat haja fets neguns tractaments qui fossen en dampnatge del Senyor Rey ne de sa terra part los desus dits et dix esser ver que ans que la guerra de Castella fos moguda lo Senyor Rey segons que oi dir al dit En Bernat ha-

via feta liga ab lo comte de Foi
a Perpenya et en special contral
per aquesta raho segons que oi d
estades aemprades lo comte Do
Rochaberti et Dilla ab daltres ri
lunya devien moure guerra ab l
semps al dit Rey de França et
guerra se fore ja lavors començ
la guerra de Castella.

Fou li lest et estech se en a

Diluns a VIII dies de juyol d

Lonrat En Ramon de Perellos
yor Rey testimoni jurat et dem
jus scrites et specialment si a
comte de Foix ne ales company
setiat et dix esser ver que ell
tes en Bearn et aço ab capitols
comte lavors vench a Foix pe
Rey et apres En Bernat de C
noudarri ab aquest deposant e
Perellos et ab En P. Buçot et a
daltres per tractar ab lo meresc
companyes et aqui lo dit En 1
deposant que anas al dit comte

lafrancha de Conflench on seria lo dit Senyor Rey et aquest deposant sintent ques fahia altra tractament per lo dit Bernat de Cabrera ab los missatgers del Rey de Navarra qui aqui eren venguts escusas que noy iria que no volia fer pegueiar lo comte de Foix ne dirli falssies mas a la fi En Bernat de Cabrera lafusc quey hac anar ensemps ab En Francesch Çagarriga voguer de Rossello et trobaren lo comte de Maseres qui es en lo comtat de Foix et aquest deposant prega lo dit comte que fos a Puigcerda on seria lo Senyor Rey. E jatssia que lo dit comte sescusas de no venir hi dient que debades hi vendria car be conexia quen Bernat de Cabrera lo fahia pegueiar. Empero aquest deposant ab aquelles bones maneres que poch feu venir lo dit comte a Puigcerda et puys a Vilafrancha de Conflent et aqui fou lo Senyor Rey et parlaren ensemps presents mossen Bernat. No sab empero aquest deposant de que et com lo dit comte fou exit del parlament et tornat a sa posada trames missatge a aquest deposant et aquest deposant trobal jahent en lo lit et dix a aquest deposant que la glanola havia et aquest deposant conexent que no havia mal sino malenconia dixli que altre mal havia et lo dit comte dix a la mia fe tu dis vertat et per ma fe tu mas enganat mas be se que non has tu fet ne lo Senyor Rey que prosom es mas la cabra ho ha fet que ma fet pegueiar. Et sobre aço lo dit comte se parti del dit loch fort fello et destemprat.

Demanat si enten quel Senyor Rey si volgues po-

gues haver lo dit comte ne les c
och sens tot dupte car lo comte
ros et havia aquell comte totes l
sa ma.

Dix encara demanat que si lo
Navarra no fos ne anas avant lo
haut lo dit comte de Foix ab les

Fou li lest et estech en aquell

Aquell mateix dia.

En P. de Peratusa cavalleriz c
meni jurat et demanat sobre les
dix esser ver que lo comte Dos
Castella et hi devia tornar ab C
pra aquest deposant quey anas a
sant no lin volia atorgar e lo dit
raules et induccions per les qual
atorga si empero al Senyor Rey
paraules et induccions que lo di
deposant li dix quel Rey de Cast
et qui fahia grans dons et grans
estranyes quil servien et moltes
gadures del dit Rey de Castella

hia moltes deslaors de son servey les quals no li menbren be.

Fou li lest et estechse en aquell.

Dimecres a IX dies del dit mes de juyol.

Lo noble mossen Gilabert de Centelles majordom del Senyor Rey testimoni jurat et interrogat sobrels primer II III IV V capitols et dix si als no saber sau que la dita pau se feu migançant lo cardenal de Bolunya.

Sobrel VI capitol demanat et dix si als no saber sau quel dit Ramon Alamany ana al dit Rey de Castella et que con ne fou vengut ne dehia molt de be.

Sobrel VII VIII IX demanat et dix si alre no saber salvant que en aquell temps que la dita pau fou fermada lo dit En Ramon Alamany vench de Deça a Calataju et apres viu que En Bernat de Cabrera et En Ramon Alamany ab daltres molts sen anaren a Deça al Rey de Castella.

Sobrel X capitol demanat et
salvant que con lo dit En Ber
comte Dosona son fill foren torna
latayu digueren quel dit Rey lo

Sobrel XI et XII capitols dema
fermada et publicada la dita pa
Bernat fon tornat de Deça a Ca
En Bernat de Cabrera proposa
et son consell en Calatayu les co
dit XI capitol et aquest deposant
lla que per res la dita liga no
hons en lo dit XII capitol conte
aquest testimoni lavors largamen
digueren tots los altres del dit co
demes tengueren ço que aques
Lo dit empero En Bernat lo co
llant et aquella nit no si fina re
mati aquest tastimoni viu ques te
rada del alberch on posava lo Se
Bernat gita daquell consell aque
En Pero Boyl et En P. de Marge
ni passejaven allen et lo dit En
na a aquest testimoni et quina c
timoni dix cor allis fa cosa die
que tornara encara la guerra et
oi dir quel Senyor Rey havia fer

manat qui foren eu aquest consell et dix quen Bernat de Cabrera et En Pero Boyl et a son vigares lo comte de Denia.

Sobrel XIII demanat dix que noy sabia res ne sobrel XIV de que fon demanat.

Sobrels XV XVI XVII capitols demanat et dix esser veres les coses contengudes en aquells ecceptat que no li recorda en qual loch vench lo porter del Rey de Castella qui presenta les letres en los dits capitols contengudes. Demanat con sabia aço et dix que per tal con era lavors en la cort et vehia et oya les dites coses.

Sobrel XVIII capitol demanat diu que es ver que oi dir les dites paraules al dit En Bernat et encare li oi dir jaquits estar que jo ire al Rey de Castella eu adobare tot.

Sobrel XIX capitol demanat et dix que be enten aquest deposant que si lo Senyor Rey se volgues be poguera armar VI galeas mas sab que no sen armaren sino II ab les quals lo dit En Bernat mena lo cardenal de Bolunya a Avinyo.

setiaria Malicha et axi quel Senyor Rey ab tota quanta companya pogues hi anas et faria sa honor la qual cosa pero aquest deposant et los altres desconsellaren al Senyor Rey.

Sobrel XXV capitol demanat et dix que noy sab res sau quel comte Dosona devia anar en Castella ab CCC homens a cavall et per allo lo Senyor Rey jaqui aquest deposant a Valencia per procurar lo sou dels dits homens a cavall del deute que la ciutat de Valencia devia al Senyor Rey.

Sobrel XXVI capitol demanat dix que ha oides dir passat ha mig any les coses contengudes en aquell demanat a qui et dix que ha moltes persones de les quals no li recorda.

Sobrels XXVII tro a XXXIII inclusive et dix que noy sabia res con en aquell temps no fos en la cort ans fos romas a Valencia.

Sobrel XXXVII capitol demanat et dix que havia oit dir les coses contengudes en aquell a alcunes persones.

tes debats ne contrasts sino en dues coses. La primera que lo dit En Bernat dix a aquest testimoni que si tractaven moltes coses contra lo dit En Bernat e laltre era en lo debat qui era entre los braces sobrel comportament de la sisa. Dix encare demanat que es ver quel dit En Bernat metia contrast quel comte de Trestamara no vengues et aquest testimoni lavors un dia a casa del dit En Bernat dix a aquell En Bernat perque metia aquest contrast cor be sabia quel Senyor Rey no havia tants homens a cavall que poguessen deffendre la terra al poder del Rey de Castella et lo dit En Bernat respos Jo beu veig que homens a cavall ha ops lo Rey mas no pora complir al dit comte ço que demana et per aço hi met contrast. Dix encare que Pero Carriello dix en aquella sao a aquest deposant don Gilabert En Bernat met aquest contrast quel comte no venga et aço no fa sino per son fill qui es pres en Castella ell fa gran deservey al Senyor Rey et siats cert que aquests affers exiran a alre.

Sobrel LIII capitol dix que noy sab res.

Sobrel LIV demanat dix esser ver quel dit En Bernat dix a aquest deposant que ell era aqui ab XIV richs homens et ab CCC homens a cavall et que aquells qui mal li volien et li retaven que nols ho preava molt.

Sobrel LV capitol demanat et dix esser ver ço qui en lo dit capitol es contengut et que aquest testimoni mateix oi legir la dita letra.

Sobrels LVI LVII dix no saber als sau que fou acordat quel dit En Bernat anas a Avinyo et En Jacme Desfar ab ell.

Sobrel LVIII capitol demanat dix que ha oides dir les coses en aquest capitol contengudes a moltes persones de que no li recorda et que ell lavors estant a Valencia trames al Senyor Rey En Bonafonat de Sant Feliu cavaller que li plagues socorrer al dit regne sino que si dins breus dies noy socorria que tot era perdut et enten aquest deposant que per lo tractament de Navarra et per la tarda del Senyor Rey si perde ço ques perde en lo dit regne car si hi hagues tot socorregut nos hi hagra res perdut.

Sobrels LIX capitol demanat et dix saber aço quel Senyor Rey estant pres de Borriana en una alqueria appellada Alcoçayda on fou vengut Darago a aquest deposant vengren II framenors la I dels quals ha nom fra Francesch Morera et diguerenli quels homens de Murvedre venien acordats que sil Senyor Rey anava lla

et lo Rey de Castellà exia de fora que ells se alçarien en la vila et si per ventura lo Rey de Castella los menava ab si que a la batalla serien tots contra ell et ab lo Senyor Rey et aquest deposant mena aquests frares a la dita alqueria appellada Alcoçayda |on posava lo dit Senyor Rey els affrunta ab . ell present En Bernat de Cabrera et con lo Senyor Rey ha sabut aço acorda que lendema ne partis et axiu feu et anaren a la orta de Nules et aqui fou acordat que pus aytals noves havia ques anas combatre ab lo Rey de Castella lo qual acort fou contra voler del dit En Bernat de Cabrera quin hac als noves ab lo dit deposant e lo çendema mati lo Senyor Rey batalla arengada ab tota sa host parti faent la via de Murvedre et camiaant lo dit En Bernat aparta aquest deposant present lo mestre de Muntesa et dix a aquest daposant que era avalotador et que metia lo Rey et tot lo regne a punt de perdre que per son consell et daltres lo Rey anava mala a aquella batalla et lo dit deposant li respos que ell segons son seny li dava bon consell et leyal et que null temps lo Senyor Rey non vouria tan bon partit et que aquells qui li daven conseyll contrari li daven lo regne a perdre et sobre aço lo dit deposant partis dels dits En Bernat et Mestre et anassen al infant En Ferrando qui era en la devantera et anant ab ell en la davantera lo dit infant hac manament del Senyor Rey que faes aturar les banderes cor lo Senyor Rey volia acordar si iria avant o tornaria arera et aquest deposant duptant se que no haguessen acordat quel Senyor Rey tornas atras torna al dit Senyor et dixli Senyor que es

aço per que fets aturar. Et lo Senyor Rey respos pe tal con dien que noy ha bon pas et que ha hom a passar I davant altre della Xilsses. E aquest deposant dix li Senyor moltes vegades ne sots passat et no hajats dupte que jous hi passare ab la ajuda de Deu et si per ventura Senyor no volets fer aquest cami jous passare della aquest Puig de Urley et porets anar pla et irets tro a la font de la Losa et lo Senyor Rey respos que dit li havien que noy havia aygua et ab aço haut acort mana que hom sen tornas. En apres lo vespre con lo Senyor Rey ab sa host fou tornat en la Orta de Nulles lo dit En Bernat repres fort aquest deposant dientli que massa era atravit cor penssar se podia que alli havia homens qui sabien mes de affers que ell et havien vists mes affers que ell et que li estava mal con axis atravia aconsellar et que be estaria quel Senyor Rey ne hagues lo cap et aquest deposant respos que mes valguera quel hagues dequells quiu merexien cor aquest deposant nou merexia et de lavors a ença aquest deposant no fou en lo castell del Senyor Rey ney fou demanat aytant con estigueren en regne de Valencia.

Dix encare que es ver que la host del Senyor Rey estava en loch fort mal sa et que aquest deposant ho dix al dit En Bernat et ques mudas entre II cequies damunt la vila de Borriana on havia pus sans loch et mellor et lo dit En Bernat dix que be estava alli.

Demanat perque enten aquest deposant que lo Senyor Rey hagues mallor partit si anas avant que con torna atras segons que ha dit et dix que per tal con los dits frares et altres persones qui eren exides de Murvedre dehien quels homens del loch serien ab lo Senyor Rey sil vehien et encara molts de Calatayu et daltres lochs Darago los qual eren ab lo dit Rey de Castella et encare per tot con segons dita dels dessus dits les gents del Rey de Castella soferien gran fam ells et lurs cavalls que be M nanaven pexent per los prats que no havien quels donassen et encare per tal con havia gran malaltia en là host del dit Rey de Castella et per moltes altres rahons les quals serien longues segons que dix descriure per les quals si lo Senyor Rey anas avant hagra trencada laygua et altres destrets per quel Rey de Castella se haguera a combatre o li haguera a jaquir la terra et anarsen vençut.

Sobrel LX capitol demanat dix que noy sab res con fos lavors fora de consell segons que dessus ha dit.

Sobrel LXI demanat et dix que no sabia quels dits castells se fossen dats en raenes per frau ans creu ques fossen dats vertaderament axi con lo Senyor Rey dona per rahenes Castell Abib et Ademuç mas enten aquest deposant que Murvedre e Almanara foren tornats al

Rey de Castella per frau del Rey de Navarra o lagui daquells qui nols volien reebre per part del Senyor Rey.

Sobrel LXII et altres seguents capitols tro al LXXXIV inclusive demanat dix que noy sab res sino per oida per tal con no ha estat en aquell temps en la cort.

Sobrel LXXXV capitol demanat dix quels dits capitols fets entrel Senyor Rey et lo Rey de Navarra son fort dampnosos al Senyor Rey et a ses terres et aço per tal con lo dit deposant ha vists et lests aquells capitols los quals enten que sien impossibles ques poguessen complir.

Sobrel LXXXVI demanat dix que aquest deposant estant a Leyda Gomez Carriello de casa del comte de Trestamara li dix present linfant En P. parlant de les rahenes quel dit comte demanava al Senyor Rey quel dit comte be fiava del Senyor Rey et de la Senyora Reyna mas que nos fiava den Bernat de Cabrera per ço que havia tractat ab lo Rey de Castella.

Sobrel LXXXVII capitol demanat dix que les coses contengudes en aquell son veres mas no sap si lo dit

comte aturava en lo dit loch de Munço per sospita o no.

Sobrel LXXXVIII dix esser ver ço que si conte demanat con ho sab et dix que per tal con aquest deposant era a Leyda on era lo Senyor Rey qué li dix aquestes paraules o semblants veus quin joch nos fa En Bernat de Cabrera que com partim de Barchinona dix que tantost hic seria et havem li trameses V o VI correus et no ve e sens ell no podem finar los affers del Rey de Navarra et encare quel comte de Trestamara ja mes no parara de Munço tro haia reçenes. Et aquest deposant resposli Senyor trametets li tost una persona et lo Senyor Rey dix que plahia li et trames li lavors Berenguer de Magarola ab una letra scrita de sa ma et lavors lo dit En Bernat vench al Senyor Rey.

Sobrel LXXXIX capitol demanat dix si haver oit dir a micer Bernat de Ulzinelles les paraules contengudes en lo dit capitol o semblants en acabament.

Sobrel XC capitol demanat dix esser ver que lo lagui contengut en aquell capitol fo fet empero no sap si fou fet per perdre lo regne de Valencia o no.

Sobrel XCI et XCII capitols demanat dix sobre aquells si no res saber.

Sobrel XCIII capitol demanat dix si res no saber si no de oyda.

Sobrel XCIV capitol demanat dix si res no saber sino que es fama de ço que en lo dit capitol se conte la qual fama dix esser vera per tota la terra.

Sobrel XCV capitol demanat dix que noy sabia res.

Sobrel XCVI dix que ha oit dir a la Senyora Reyna et a moltes altres persones.

Sobrel XCVII dix que noy sab res.

Sobrel XCVIII et los altres seguents tro al CIII inclusive et dix que noy sabia res sino per oida.

Sobrels CIV CV CVI CVII capitols demanat et dix

que es ver et notori ço qui en aquells es contengut.

Sobrels CVIII CIX capitols demanat dix que ell en aquell temps no era en la cort mas be sap et ha oit dir an Bernat de Cabrera que ell feu la dita liga contenguda en lo dit CIX capitol. Les altres coses en aquell capitol contengudes son veres. Exceptat que no sap quel dit En Bernat ne hagues diners. Dix encare que havia oit dir al dit En Bernat quel Senyor Rey havia haut gran acort sobre la dita liga et quel dit En Bernat daquest acort havia feta fer carta a Perpenya.

Sobrel CX capitol demanat et dix esser ver que aquest testimoni et En Ferrer de Manresa et daltres de consell del Senyor Rey present lo dit En Bernat de Cabrera foren per aquell senyor demanats de consell si les galeas en lo dit capitol contengudes irien en Anglaterra et aquell deposant et lo dit En Ferrer et daltres del dit consell tenien que no fahia a fer per moltes rahons qui lavors si dehien axi que lavors no sen feu res et apres pochs dies lo Senyor Rey parti de Barchinona et aquest testimoni romas hi per fer hi una enquesta per l avalot quels sartes havien fet et con lo Senyor Rey fou a Hostalrich ab lo dit En Bernat fina que En Francesch de Perellos anas ab les dites galeas en Anglaterra. Quant aço ques diu quels dits En Bernat et En Francesch hagren daço moneda dix lo

dit deposant que mossen Fran
dit que ell es fet per la casa d
li dona lo Rey de França XV r
de renda sobre castells. Item d
lo dit En Bernat li dix quel R
tramesa letra que li dava o X
renda et quel dit En Bernat h
al Senyor Rey et que nols vol

Sobrel CXI interrogat dix
sciencia con fos lavors en Mall
be ha oit dir quel dit En Bern
Rey passas en Cerdenya.

Sobrel CXII dix si saber qu
Senyor Rey per les guerres qu
des et ha son vengudes a gran
que han hauts affer.

Sobrel CXIII capitol dix que
vegades les coses en aquell con

Sobrel CXIV capitol dix si s
des oi et viu quel dit En Bern
plavia reso del Senyor Rey sol

Sobrel CXV capitol demanat dix que no sab quen Bernat de Cabrera escrivis ne digues al dit Francesch de Perellos les coses en aquell capitol contengudes. Es ver que ha be oit dir quel dit En Francesch pres jenoveses et altres coses davant lo Rey de Castella et encare oi que Johan Alfonso de Mallorcha dix al dit En Francesch con lo senyor rey venia de Calatayu a la Almunia quel Rey de Castella havia moguda la guerra per ço que ell li havia fet.

Sobrel CXVI capitol dix que havia oit dir alcunes vegades al dit En Bernat aytals paraules En Gilabert lo Rey es cobeu et avaricios et vos metets lo per via quencare sera pus avaricios et per Deu mala a ops nostre car ell nos metra a punt de perdre ço que havem o ell perdra la terra.

Sobrel CXVII dix que be sabia quel comte de Trestamara qui lavors prenia sou o provisio del Senyor Rey valech al dit En Bernat de la guerra en lo dit capitol contenguda mas en les altres coses daquell capitol dix que no sabia res.

Sobrel CXVIII capitol dix que be ha vist quel Senyor Rey ab sabuda del dit En Bernat ha fetes de grans

lonacions al comte de Trestamara et al comte de Denia
t ha fetes moltes vendes per raho de les guerres
mas les altres coses daquell capitol dix que no sabia.

Sobrel CXIX capitol demanat dix que noy sabia
-es.

Fou li lest et estech en aquell.

Dimecres a X dies de juyol del dit any.

En Bort Daragall de casa del Senyor Rey testimoni jurat et interrogat que sab sobre les vistes quel comte de Foix hac ab lo Senyor Rey a Vilafrancha de Conflent et. dix esser ver que aquest deposant fou present a les dites vistes et oi dir al comte de Foix con sen tornava en sa terra que fort li sabia greu con havien torbat que ell no fos en servey del Senyor Rey et que no era colpa del dit senyor que bon senyor et gracios era mas era colpa den Barba ço es den Bernat de Cabrera qui tollia et qui havia enganat lo dit comte et fet peguejar. Dix encare que oi dir al dit comte que planyia molt lo Senyor Rey con li vehia perdre la terra et que be vehia que aço esdevenia per tal con lo comte Dosona era pres en Castella et que per aço En Bernat de Cabrera qui no havia sino aquell fill ja

no faria bona guerra. Dix encare aquell deposant que oi dir al dit comte de Foix que si En Bernat de Cabrera no hagues torbat lo seu fet et del Senyor Rey quel dit comte havia acor ab lo comte de Trestamara et ab la major partida de les companyes de entrar per Navarra en Castella et moltes altres paraules diu que li dix lo dit comte per les quals paria que li dolgues con ell no podia servir al Senyor Rey vehent quel dit senyor prenia gran dan.

Dix encare demanat que con lo senyor Rey fou a Borriana es tractava de la pau entre aquell senyor et lo Rey de Castella qui era lavors a Murvedre aquest deposant fou trames per lo dit senyor a Murvedre per pendres cura ques fehia en la host del Rey de Castella ne que si dehia et con feu la parla ab aquest deposant un cavaller castella companyo del mestre de Santyago lo qual dix a aquest deposant quel tengues secret de ço que ell li diria et aquest deposant dix que si faria apres lo dit cavaller li dix aquestes paraules o semblants en acabament con se pot fer quel Rey Darago te en aquest menys cap lo Rey de Castella que tots som morts de fam et havem perduts molts cavalls e som malalts et ha molt que som fora de nostres alberchs et are vol fer la pau con si ell Rey de Castella tenia ell en aytal partit sus ara cavalcaria et iria a Borriana car siats cert que sil Rey Darago con vench a la Losa vers nos fos anat avant axi con torna atras quel Rey de Castella nol haguera esperat ans fora fuyt

et semblants paraules ço quel Rey de Castella fora fuyt li digueren a part alcuns gascons qui eren ab lo capdal de Buig. Et totes les dites peraules et encare tal continent et mal estament de la host del dit Rey recompta aquest deposant lo cendema an Bernat de Cabrera qui ab lo comte de Denia ensemps era vengut aqui per tractament de la dita pau et encare dix al dit En Bernat que no paria al dit deposant que la dita pau se degues escoltar ne fer car no dehia lo Rey de Castella en tal estament ques degues fer e lo dit En Bernat dix a aquest deposant que non parles a negu cor aytal parlar no era sino avalotar faenes.

Dix encare lo dit deposant que con fou tornat a Borriana compta et dix al Senyor Rey et a mossen Francesch de Perellos et a molts daltres richs homens et daltres ço que havia vist et oit en la dita host dient encare a tuyt que no li parria que aquesta pensa degues fer per tal con los affers del Senyor Rey estaven fort en bon partit.

Fou li lest et estech se en aquell.

Aquell dia mateix.

Lonrat micer Bernat Dulzinelles cavallèr conseller et

tresorer del Senyor Rey testimoni jurat et interrogat et primerament sobrels primers et altres seguents capitols tro al XIII inclusive et dix que noy sabia res sino per oida con no fos lavors ab lo Senyor Rey.

Sobrel XIV demanat dix que oi dir no li membra siu oi dir an Bernat de Cabrera o an P. de Margens pus que pau havein veurets anar per cossia En Berenguer de Relat et En P. de Margens.

Sobrels XV XVI XVII XVIII XIX capitols demanat et dix saber aço solament que viu diverses letres de requisicions quel Rey de Castella havia trameses al Senyor Rey sobre les VI galeas que li havia promeses de les quals lo Senyor Rey no poch armar sino II et aquelles mateixes con foren armades faeren grans II laguis per ço con En Bernat de Cabrera volch anar per missatgeria al dit Rey ab les dites galeas et puys que foren armades laguiaren be I mes per falta del dit En Bernat de Cabrera qui per les corts quis tenien en Barchinona per la questio del usatge princeps namque feu aturar les dites galeas tro que la dita questio fou finida. La segona per tal con finida la dita questio axi con devia anar en Sibilia al Rey de Castella acompanya ab aquelles galeas lo cardenal de Bolunya tro a Avinyo et creu aquest testimoni quey ana per son propi profit et estech tant entre ça et la que les dites galeas no faeren aquell servey que degren al Rey de Castella de la

inclusive dix que noy sab res sau que oi dir quel dit En Bernat et lo comte son fill havien rejo favorejat lo cavaller et en lo dit XXXII capitol contengut lo qual cavaller fou amenat a Barchinona et aquell deposant cuydava haver M dobles de rescat del dit cavaller et axi so tenia per dit et puys no sab ab quines manyes faeren quel comte de Trestamara lo demana al Senyor Rey no contrastant que aquest deposant hagues demanat al Senyor Rey quel pogues rodar.

Sobrel XXXIII capitol demanat dix que noy sabia res.

Sobrels XXXIV et altres seguents tro al XLV inclusive dix que noy sabia res sino per oida.

Sbrel XLVI XLVII capitols demanat et dix que fou present a les corts quis tengueren lavors a Barchinona de les quals fou tractador aquest deposant ab En P. Çacosta et la cort conclui en la ajuda en los dits capitols contenguda be et liberalment et entretant vench En Bernat de Cabrera qui noy era estat et decontinent sens consell quel Senyor Rey non hac ne los dits tractadors non foren demanats trames micer Eximen Sanchez arc bisbe Doscha a les dites corts que daquiavant per la dita raho nos ajustassen car lo Senyor Rey no havia per bo ne per agradable lo dit do

V millia florins et daço ha vista letra del senyor Delesparra et ha hauda letra del Senyor Rey quels cobre per ço con lo dit senyor Delesparra non feu negun servey.

Sobre LII capitol demanat et dix que ha oit dir a molts con les dites corts se tenien en apres que dona grans contrasts a les dites corts et quel comte de Trestamara no vengues.

Sobrels LIII LIV LV LVI et dix que non sab res sino per oida es ver que li membre que paga la messio an Jacme Desfar et an Bertran de Pinos et apres ne cobra partida per tal con la dita missatgeria nos feu.

Sobrels altres seguents capitols tro al LIX inclusive dix que noy sabia res de certa sciencia mas que ha oides dir les coses en los dits capitols contengudes comunament a tots aquells quin venien et eren stats presents en los dits affers.

Sobrel LX capitol dix que es ver que la Senyora Reyna trames capitols al Senyor Rey als quals ordenar feu aquest testimoni present en los capitols se contenia que ella li percaçaria moneda pera II meses et axi que no faes la pau quis tractava ab lo Rey de Cas-

tella la qual era fort dampnosa et vergonyosa et no contrastant allo lo Senyor Rey procehi a la pau a gran dan et vergonya del regne et aço segons ques dix a tractament et consell den Bernat de Cabrera.

Sobrel LXI capitol demanat dix que no sab que frau si faes.

Sobrel LXII dix que noy sabia res.

Sobrel LXIII demanat dix que oi dir les coses contengudes en aquell a moltes persones les quals no li membren.

Sobrel LXIV demanat dix que noy sabia res de certa sciencia mas queu havia oit dir a alcuns.

Sobrels altres seguents tro al LXXI inclusive dix que noy sabia res sino queu ha oit dir.

Sobrel LXXII capitol demanat dix que les coses contengudes en aquell capitol son gran res veres per ço con éll paga los arneses nupcials de la senyora Infanta dona Johanna. Dix encare ques maravellava con tant

anant anaven del dit matrimoni per tal con havia oit dir al comte Dosona quel Rey de Castella per res no faria matrimoni ab la dita infanta que nos altava della per tal con havia massa gran nas.

Sobrel LXXIII et altres seguents tro al LXXVII inclusive demanat et dix que son veres les coses contengudes en aquells. Demanat con ho sab et dix que per tal con fou en los consells dels quals los dits capitols fan mencio.

Item sobrels LXXVIII LXXIX capitols demanat dix esser ver ço ques conte en los dits capitols. Demanat con ho sap et dix que per tal con fou en los consells qui daços tengueren.

Sobrel LXXX LXXXI capitols dix que havia oides dir les coses contengudes en aquells.

Sobrel LXXXII capitol dix que noy sabia res.

Sobrel LXXXIII capitol dix que ès ver ço ques con te en aquell. Interrogat con ho sap et dix que per tal con viu lo dit memorial e fou a molts consells qui sen tengueren et que creu quel dit En Bernat ho feu fer.

S[illegible]rel LXXXIV capitol demanat et dix queu h[illegible] [illegible].

Sobrel LXXXV capitol demanat dix que es ver ço ques conte.

Dels dits capitols fets [illegible]trel Senyor Rey et lo Rey de Navarra interrogat c[illegible] ho sab et dix que per ço con ha vists et lests los dits capitols qui contenen grans desagualtats et impossibilitats et tals coses quel Senyor Rey no poria complir et creu et enten que o aquells quils faeren eren fora de lur seny ou fahien per gran frau et dan del Senyor Rey. La altra partida del dit capitol no la sap sino per la manera quels dits capitols ho rahonen.

Sobrel LXXXVI LXXXVII LXXXVIII dix que havia oides dir les coses en aquells contengudes.

Sobrel LXXXIX capitol. Demanat et dix esser ver que con lo dit En Bernat de Cabrera fou a Tarragona larchabisbe et lo bisbe de Barchinona et aquest deposant anaren a son hostal et aquest deposant dix an Bernat de Cabrera que ell havia penssat et perlat ab los

prelats ques tenguessen corts o parlament en Cathalunya et los prelats que tenguessen concili per tractar del defeniment de Cathalunya cor ell entenia que Cathalunya era terra quis podia defendre si bona provisio hi havia et aço respos lo dit En Bernat de Cabrera que tot ho tenia per perdut et que no consellava parlament car parlament general no ligava absents ne contradients ne axi mateix no era temps de tenir corts car no si avendrien de res et aquest deposant dix lavors Et donchs perdrem nos axi con a juheus et lo dit En Bernat dix non son en res que IV castells he establits en quem cuyt salvar IV anys. Et aquest deposant dix gens per salvar vos ab IV castells no som nos salvats quins volrien salvar ay tan be con vos et dixli encare aquest deposant segons aço par quens degam perdre axi com a juheus et lavors lo dit En Bernat respos et ço de queus maravellats que tostemps podets haver vist et lest que bon Rey toll terra a al Rey et podets ne trobar molts eximplis et axi pus que en Castella ha bon Rey e nosaltres lavem al no es maravella si lo Rey de Castella toll terra al Senyor Rey et a aquestes paraules foren presents los dits archabisbe et bisbe et lavors lo dit bisbe dix Mossen Bernat los affers del Senyor Rey van mal et tot hom ne posa la colpa a vos non se si y merits mal o no vos ho sabets et lo dit En Bernat dix jo noy cuyt tenir neguna colpa mas la Regina me persegueix. Veus con me va que de tots los consells que done a Sos he fetes levar cartes publiques et he anar per la terra ab cartes trossades per mostrar mon consell.

Sobrel XC capitol demanat dix quey sap queu B
nat de Cabrera laguia molt de metre les sues rahe
que metre devia per la qual cosa lo Senyor Rey ha
laguiar de socorrer a Valencia.

Sobrel XCI dix que noy sabia als sino que h
via oit dir quel Rey de Navarra no demanava p
rahena linfant En Marti sino quel dit En Bernat
mes al cap.

Sobrels XCII XCIII dix que noy sab res.

Sobrel XCIV capitol demanat dix queu ha oit dir
sobre aço es gran res ço quel Rey de Navarra dix
Senyor Rey en presencia del comte de Denia et
mossen Berenguer Dabella et les obres quis son segu
des et qui ja dabans eren passades qui mostr
lo fet.

Sobrel CXV XCVI dix queu ha oit dir et lo dit XC
a la Senyora Reyna.

Sobrels XCVII XCVIII demanat dix que ha oit di

les coses contengudes en aquells et encare dix esser ver quel dit En Bernat de Cabrera allongava los dits tractaments car ço ques devia fer en un dia se trigava un mes et creu aquest deposant ques fahia a mal enteniment car aquest deposant oi dir açi en Barchinona al dega de Tudela, qui es conseller del Rey de Navarra et cabia en los dits affers que fort al faener haguera fet en una terciada ço quel dit En Bernat et los altres tractadors qui tractaven ab lo Rey de Navarra fahien en un mes.

Sobrels altres capitols seguents tro al CIII inclusive et dix que noy sab res de certa sciencia mas que ha oit dir gran res de les coses contengudes en aquells a la Senyora Reyna et a mossen Berenguer Dabella et a mossen R. de Paguera.

Sobrels CIV CV CVI CVII capitols demanat et dix esser ver quel Senyor Rey havia fets de grans dons et assenyalats al dit En Bernat de Cabrera et a son fill et quel tenia per major et per special conseller et lo dit En Bernat fahia pau et guerra dels affers del Senyor Rey et comunament ço que ell volia se fahia en lo consell et no als et en los consells secrets quel Senyor Rey tenia metia lo dit En Bernat quis volia en gitava quis volia axi que alcunes savies persones del consell del Senyor Rey dehien que aquell senyor no havia altra conseller sino En Bernat de Cabrera car

França per la qual lo dit senyor entenia haver moneda en hac XXIV mil florins ab ques devia defendre Cerdenya per alcuna guerra qui si movia e fou disputat si lo Senyor Rey podia fer mal al Rey Danglaterra sens deseximent pero mossen Bernat cerca manera que noy calia deseximent et aço per tal con les galeas se armassen ab diners del Rey de França.

Sobrel CXI dix si saber aço que los demes del consell del Senyor Rey tengren quel Senyor Rey no devia passar en Cerdenya et lo dit En Bernat ab labat de Blanes are bisbe de Valencia et ab alcuns altres de consell del dit Senyor Rey qui eren escolans damen del dit En Bernat tengueren lo contrari et allo se hac a seguir a tort o a dret entant que un dia en G. de Bellera qui aço contrastava fort dix al Senyor Rey que a ligar faria si contra volentat de tuyt volia passar en Cerdenya et lo Senyor Rey trasch la brocha per dar lin mas fou li defes per alcuns de son consell. Dix encare quel noble don Pero de Xericha dix lavors a aquest deposant que parlas ab lo Senyor Rey que cessas daquell viatge et que ell faria quel jutge li pagaria les messions que havia fetes e li estaria a conexença del infant En P. o dels consellers de Barchinona axi que aquest testimoni parlà apart ab lo Senyor Rey dels dits affers et parech que li plagues et dix lo Senyor Rey que faria de la armada et aquest testimoni resposli que la espletas en altre loch que allo no li fahia res pus quel jutge li pagava la messio et aquest testi-

moni hac pler de la resposta del Senyor Rey pero dix lo Senyor Rey queu volia parlar ab En Bernat de Cabrera. Et apres parlan ab lo dit En Bernat menys daquest testimoni et puys lo Senyor Rey haut acort ab En Bernat dix al dit testimoni que mal fahia con li parlava daytals affers car pus ell havia acordat danar negu no lin devia empatxar.

Sobrel CXII capitol demanat et dix que les coses en aquell contengudes son veres e es notori que per los als tractaments del dit En Bernat la terra es en gran destruccio et perill de perdre.

Sobrels CXIII et CXIV et dix les coses contengudes en aquells esser veres. Demanat con ho sab et dix queu viu moltes vegades en consell del Senyor Rey et entes que es notori en lo consell del Senyor Rey.

Sobrel CV capitol demanat dix si saber aço que ell en aquell temps era ab lo Senyor Rey a Perpenya et vench hi I correu del Rey en Castella ab una letra qui no paria be que fossen deseximents en la qual letra lo Rey de Castella fahia conplanta de moltes coses et entre les altres de la injuria quen Francesch de Perellos li havia feta et conclubia quel Senyor Rey hi provehis et que daqui avant pus axiu fahia no queria esser su amigo et lo Senyor Rey hac sobre allo diver-

ses acorts et gran res de tot lo consell tengueren quel Senyor Rey devia per la dita raho trametre dos cavallers al dit Rey et entenien que per aquesta missatgeria poria cessar la guerra car no entenien be que aquella letra volgues dir deseximents et En Bernat de Cabrera pres la esquerra et dix que allo volia dir deseximents et que ell dictaria la resposta de ia dita letra et feu la et axi la feu passar contra oppinio dels demes del consell. E per tal que pogues quel Senyor Rey hagues pler de la guerra feu dar al dit correu que havia portada la dita letra del Rey de Castella vestedures et una mula ensellada et una espasa et XX florins per messio la qual cosa aquest deposant paga de manament del Senyor Rey a ell fet per En Bernat de Cabrera et con En Berenguer dez Pujol digues lavors en consell que no fahia a pendre guerra ab lo Rey de Castella lo dit En Bernat lo desonra. E apres foragitats tots aquells de consell del Senyor Rey lo dit En Bernat feu tractaments ensemps ab II escolans damen ço es ab En Pero Jordan Durries et ab En Matheu Mercer que vengues Deça lo comte de Trestamara que era a Paris et feu venir Pero Carrello qui era ab ell et ab los sobre dits feu quel dit comte vench Deça et feuli dar per entrada Muntblanch Tarrega Vilagrassa Tamarit de Litera Richla Epila Vilareal et Castello de Burriana qui feren I gran heret de fill ledesme de Rey Darago et no resmenys li porferi son gran sou de la qual cosa los richs homens de Cathalunya et Darago foren forts estomacats que tan faes lo Senyor Rey a homens estranys et a ells no res en ser-

viren de pus al cor segons que aquest deposant oi di
a molts dels dits richs homens et creu fermament a
quest testimoni per moltes coses quen ha vistes qu
la dita guerra fora levada de carrera gran temps ha
an Bernat de Cabrera ho hagues volgut ne consent
et viu entre les altres coses quen Pedro de Xericha o
feri al Senyor Rey que ell levaria de carrera los affe
de la dita guerra a sa honor et hanc En Bernat de C
brera nou volch que negun hom ne fos tractador si n
ell qui hi dona mal recapte et viu una vegada aque
testimoni a Saragoça quel Rey de Castella trames a
Senyor Rey II fills de cavallers et podia hom conclu
segons lurs paraules quel Rey de Castella haguera ple
si lo Senyor Rey li trametes sos missatgers et qu
paria quels affers se levarien de carrera et lo Senyo
Rey menys den Bernat de Cabrera per tal con era ma
lalt hac son acort en lo qual foren comte de Luna ar
chabisbe de Saragoça Michel Perez Çapata En Gilaber
de Centelles en Lop de Gurrea et aquest deposant e
lo qual acor fou difinit quel Senyor Rey devia trame-
tre al dit Rey II cavallers per levar los affers de carrer
et que sen seguiria una de dues coses ço es que porta
rien pau o sabrien lenteniment del Rey de Castell
et apres lo Senyor Rey dix a aquest deposant que pu-
jas an Bernat de Cabrera qui jahia malalt en una torr
de la Aljaferia et que li comptas lacort que havia hau
et feta la recomptacio En Bernat de Cabrera deman
a aquest si ell et lo dit En Gilabert eren daquell acor
et lo dit deposant dixli que och et lavors lo dit En
Bernat dixli quels tenia per als homens et per vils et

qui no merexien esser consellers del Senyor Rey et apres lo dit noble parla ab lo Senyor Rey et feu revocar lo dit acort.

Sobrel CXVI dix que nou havia oit dir al dit En Bernat mas a moltes altres persones qui dehien que lin havien oit dir. Be oi dir segons que dix al dit En Bernat moltes vegades que sil Senyor Rey era en pau que seria tortorer et cobdicios de la terra dels richs homens et daltres.

Sobrel CXVII capitol dix que era ver quel dit En Bernat se magnificava et pres la guerra en lo dit capitol contenguda sens que no li calia et aço fahia per tal que mostras son poder lo qual era mes del Senyor Rey que seu.

Sobrel CXVIII demanat dix que nou sab mas queu creu per les obres que vehia fer al dit En Bernat.

Sobrel CXIX capitol demanat et dix que ha oides dir les coses en aquell contengudes al archabisbe de Saragoça.

Sobrel CXX capitol demanat dix esser ver quen

Bertran segons que diu et puys les recompta al dit Sanxo Çuera lo qual Sanxo ho recompta depuys a aquest deposant.

Dix encare que mestre Berthomeu de Tresbes fisich qui solia esser a Saragoça et es gran estelabre compta a aquest deposant que ell havia dit al Senyor Rey quels fets seus dels tractaments de la pau et de la guerra no podien anar avant ans tornaven atras et aço crehia que fos per les costellacions contraries en que ell era nat et axi quel dit mestre Berthomeu faria son poder de temprar la malicia de les planetes et axi que li faes una letra de creença an Bernat de Cabrera qui no era lavors ab lo Senyor Rey et lo Senyor Rey dixli que li plahia ço qui valer li pogues et que li faria la dita letra de creença et axiu feu et lo dit mestre Berthomeu porta la dita letra de creença al dit En Bernat de Cabrera et explicada li la creença daquella letra lo dit En Bernat li respos que sen anas en mala ventura que grant ribaut era ell desonra et puys li dix que mentre los affers de la guerra durassen aquell En Bernat seria enomenat et seria en gran estament et pus quey hagues pau noy hauria aquell estament.

Dix encare quel dit Berthomeu sen ana a Bayona et apres feu sen hi anar sa muller et la dita muller con fou la feu una letra a sa mare qui era a Saragoça la qual letra aquest testimoni legi en la qual fahia sa-

Lonrat En Bonafonat Sent Feliu cavaller testimon jurat et interrogat sobre LIX capitol et dix con aquest testimoni fou vengut de la missatgeria que havia feta al Rey de Granada et fos a Saragoça on lo Senyor Rey era lavors vengut de les parts de Navarra feu al dit Senyor Rey relacio de la dita missatgeria et apres per lo mati cendema ana a la posada den Bernat de Cabrera que encare no era levat del lit et feuli semblant relacio et feta la relacio demana lo dit En Bernat a aquest deposant ques fahia ne ques dehia en regne de Valencia et aquest deposant resposli que tot hom hi estava desesperat con Terol era lavors perdut et vehien tota la altra terra perdre et no vehien que negu hi acorregues et que per tal con aquest testimoni tenia lo dit En Bernat per senyor li volia dir aço que tot hom generalment dehia que tot aquest lagui et aquest mal fahia ell et que era gran traydor car ell fahia laguiar lo Senyor Rey perque la terra se perdes et lo dit En Bernat respos lavors et dix lexats los dir et ensuzar lurs lengues car vos ne los altres nous ne devets entrametre car lo Senyor Rey et jo hi darem recapte en tal manera que sera servey et honor sua. Et apres lendema a son vigares con aquest testimoni sen volgues tornar al regne de Valencia supplica al Senyor Rey que con en lo loch de Murvedre hagues poques companyes et nos pogues be deffendre en cas quel Rey de Castella hi vengues con aquest testimoni hagues feta la cerca et noy hagues trobats sino DCCCC

Murvedre et sen anas a la Losa et aço per tal con havia haut ardit de Murvedre per II framenors et per altres persones quel Rey de Castella et la sua host havien grans malalties et mortaldats et carestia et sobre aço lo Senyor Rey parti per anar a la font de la Losa et con fou en dret Duxo vengren alcuns homens de Murvedre fort exalenats et digueren al Senyor Rey Senyor acostats vos a Murvedre et combatets vos ab lo Rey de Castella car no ha batalla a MD homens a cavall vostres que sol los vostres naturals qui son ab ell tantost que vejen los vostres penons lo vençran et si combatre nous volets sia la vostra merce Senyor que no façats pau car lo Rey de Castella no hic pot aturar VIII dies et lo Senyor Rey qui ja havia fets aturar los panons per tornar fou fort pagat de les paraules quels dits homens hagren dites et dix vajen les banderes avant faent la via de la Losa et lavors lo dit En Bernat qui ja era estat despagat segons que aquest testimoni li havia oit dir perque lo Senyor Rey era partit de Borriana dix et con Senyor per avalot de valencians movets vos vostres penons estats segur et farets que savi que aço no es joch et poch apres vench al Senyor Rey lo dit En Bernat ab lo comte de Trestamara et lo comte de Denia et dix Senyor nous cal anar avant tornat vos en en bon guany que no ha aygua a la Losa et lavors lo Senyor Rey feu girar les banderas et es cert segons que dix aquest deposant que a la Losa havie aygua a III hosts. Demanat con sab les dites coses et dix que per ço con hi fou present a tot.

Fou li lest et estech en aquell.

E Diluns a XXII dies del mes de juyol del any de la nativitat de nostre Senyor MCCCLX quatre ora apres missa lo Senyor Rey estant present en la ciutat de Barchinona feu ajustar son consell gran et solemne et en gran nombre de persones en son palau ço es en la cambra major daquell palau contigua a la capella en lo qual consell foren la Senyora Reyna lalt infant En Ramon Berenguer comte Dampuries et altres barons et cavallers e doctors en leys et savis en dret. E justat lo dit consell lo Senyor Rey dix a aquell consell davant aquell senyor estant present que ell en lo dit consell volia haver acord que devia fer den Bernat de Cabrera e per tal que mils li poguessen consellar recitals los mals fets et los mals et enganosos consells los quals segons que evidencia de fet apres havia demostrat eren stats fets dalcun temps a ença et al Senyor Rey donats per lo dit En Bernat estant conseller seu en lo qual En Bernat lo Senyor Rey mas que en altre conseller se confiava entenent quen tots sos fets hi anas leyalment et dreta per los grans dons et assenyalats quel Senyor Rey havia fets a sa casa et per lo gran loch que li donava en sa cort et per la gran et special creença que dava a sos dits consells.

La qual recitacio Jo P. de Gostemps escriva del Senyor Rey et notari del present proces con lo meu enginy per prolixitat de la materia no bastas a compendrela per manera que la posas en scrits de paraula a paraula segons quel Senyor Rey la havia feta depuys de poch a poch enfre alcuns dies no confiant men en la mia memoria mas interrogant ne moltes vegades lo Senyor Rey presents alcuns daquells qui a la dita recitacio foren mis en scrits ab moltes correccions quel Senyor hi feu et mesa en scrits et corregida legi al dit Senyor Rey de paraula a paraula et lesta aquella lo senyor Rey dix que era vertadera et aytal en acabament con lo dit Senyor Rey havia feta de paraula. Es donchs la recitacio del Senyor Rey feta en lo dit consell seu et tornada en scrits per mi dit notari per la manera dessus dita de la tenor seguent.

Per cert depuys quel comte Dosona fou en poder del Rey de Castella En Bernat de Cabrera nons ana tant diligentment ne tan curosa en nostros affers con solia nens dona aquells profitosos consells que solia et açons ha mostrat evidencia dels fets qui son seguits car lo Rey de Castella tinent son setge sobre Calatayu nos appellam corts als cathalans en Barchinona per haver consell et ajuda sobrel dit fet la qual cort ajustada tost et yverçosament axi con la qualitat del fet ho requeria acorda de donar nos D homens a cavall et cert

nombre de ballesters qui prestament anassen en deffensio de Calatayu. E En Bernat de Cabrera consellas que per res la ajuda no prenessem ans solguessem les corts car mes nauriem particularment demanant a quiscu e nos entenents que ell nos consellas leyalment axi con solia soltam les corts et no prenem la ajuda. E apres nos dix que sen iria a Perpenya et puys en Lenguadoch axi con se feu donant nos entenent que hauria les grans companyes ab les quals mils et pus poderosament porien socorrer a Calatayu et per aquesta rabo nos feu anar a Perpenya et hi feu anar promens dalcunes ciutats nostres e tornat En Bernat de Cabrera de les parts de Lenguadoch a Perpenya on nos fom venguts donans per clar que podiem haver aquestes companyes et sobre açons feu haver diverses consells et tractaments axi ab aquelles companyes con ab comte de Foix con feu venir a Vilafrancha de Conflench on axi matex feu nos venir. E per aquests tractaments nos feu fer grans et assenyalades messions et finalment nenguna ajuda no haguem de les companyes ne del comte de Foix e tinent nos en aquestes laguis se perde Calatayu et jassia que a Perpenya mentre duraven los dits tractaments fossen ab nos linfant En P. et linfant En Ramon Berenguer et mossen Francesch de Perellos que havia menats los tractaments de les companyes et molts altres de nostre consell empero En Bernat de Cabrera ginya que negu no cabe en los dits tractaments sino ell. E axi mateix la ajuda que lavors demanam particularment nons vench ab be molt a tan gran profit con fora aquella que la cort nos do-

ller el que aço plauria al Rey de Portegal a les quals emperò paraules nos no donam gran fe ans nos maravellam daquelles perque no haguem cura de veure la letra. Encareus dehim que nostra consciencia es be informada quen Bernat de Cabrera troba et mes en cor dels richs homens et cavallers qui eren en les corts de Munço que demanassen et allegassen franquea de no pagar imposicio la qual cosa fou tot lo lagui et torb de les dites corts cor si aço no fos les corts foren tost finades. Et entenem en nostra consciencia fermament quen Bernat de Cabrera aquest et los altres laguis que feu dar en les corts de Monço feu a fi quel Rey de Castella durant aquells laguis prenes Taraçona et Boria et tots aquells lochs de la comarcha axi con fou car cert es que ans que les corts fossen finades foren perduts Boria et Magallo et ans que poguessem exir de Monço foren perduts Taraçona et los altres lochs daquella comarcha.

E apres que les corts de Monço haguem tengudes anam nosen a Saragoça on haviem ja fets anar linfant En Ferrando et lo comte Durgell lo vezcomte de Cardona et En Bernat de Cabrera et les altres companyes de homens a cavall et aqui estiguem alcuns pochs dies dins los quals En Bernat de Cabrera qui lavors era vengut de Navarra nos consella ens induhi ab ses maneres quens en anassem a Sors on dehia que seria lo Rey de Navarra et tractariem quel dit Rey nos ajudas ens valgues car de persona del mon nons complia tant la ajuda con dell. E nos creents que nos poguessem haver ajuda iverçosa del dit Rey segons quen Ber-

ça et jassia que alcunes persones qui eren vengudes de les parts de Valencia nos diguessen que trametessem a Murvedre homens a cavall et a peu car per la gran tenguda del loch los homens quiy eren nol poguessen deffendre et si aquell loch se perdia que tot regne de Valencia iria a gran perill de perdre et nos aço volguessem fer empero lo dit En Bernat nos dona entenent que noy trametessem negu car Murvedre si en I dias perdia en altres cobraria e seguis que apres no ana molts dies lo Rey de Castella pres Murvedre et molts altres castells et lochs en regne de Valencia.

Apres nos ab tota nostra companya de homens a cavall et de peu anamnosen a Borriana lo Rey de Castella estant en Murvedre et aqui nos haguem acort quens en anassem vers lo Rey de Castella per combatrens ab ell et axi partim de Borriana e paria que totes nostres gents haguessen gran cor que la batallas faes et com fos pres lo pas de la Losa En Bernat de Cabrera ab alcuns altres de gran estament qui aqui eren mos consella que per res lo pas de la Losa no fahia a passar et quens en tornassem a Borriana jassia que tot hom axi de peu con de cavall comunament tengues que fahia a passar e combatres ab lo Rey de Castella empero nos tornam a Borriana mas de aço non donam carrech an Bernat de Cabrera car encare som nos daquella oppinio que no fahia a passar la Losa mentre los enamichs estiguessen a Murvedre ab aytan gran o maior poder quel nostre no era.

sen Bernat nons dona vigares que a tan gran malvestat degam convertir maiorment car la nostra casa null temps no acustuma de consentir aytals coses ans es stada de les pus leyals del mon et En Bernat de Cabrera dehians senyor daço nous cal haver consciencia ne es persona el mon quius ho tinga a mal cor lo Rey de Castella es Rey traydor lo qual vos ha fetes les maiors et pus paleses traicions qui hanc fossen fetes et encare que som cert que ell nons tendra los capitols de la pau car ell per res no liuraria Murvedre ne Almenara et ab aytant haurets lo Rey de Navarra de vostra part lo qual en altre manera no poriets haver. E axi nos entenents que fos ver ço quen Bernat de Cabrera dehia donam loch a la dita pau jassia quens fos vergonyosa et dampnosa maiorment car En Bernat de cert nos afermava ens dix moltes vegades et apart et davant aquells de nostre consell qui en aço caberen ço es linfant En Ferrando los comtes de Trestamara et de Denia et Durgell mestre de Calatrava vezcomte de Cardona mossen Berenguer Dabella mossen Francesch de Perellos mossen Pero Jordan Durries mossen Pero Boyl Alvar Garsia Dalbernoz et lo comanador de Muntalba que per res no podia fallir la I dels dits partits et apart nos dix senyor aço es lo maior servey quius poria esser fet.

E es ver que ans que partissen de Borriana apres quel infant En Ferrando fou mort diguem an Bernat de Cabrera que vigares nos era que en les companyes

poques companyes et lo Rey de Castella en les parts de Taraçona o de Magallo aximateix ab poques companyes per ço quel Rey de Navarra donas fi et loch a aquella pau et al dit matrimoni En Bernat de Cabrera feu que nos venguem a Exea dins lo temps que empres era et com fom aqui on erem venguts ab fort pocha companya sabem quel Rey de Castella qui ab poques companyes devia venir era en les parts de Magallo et de Mayllen ab grans companyes de homens a cavall et de peu et que havia ja passada laygua Debre per escusa de caça e lavors nos nos tenguem per enganats et haguem gran dubte de tracio veents que la faena se seguia per lo contrari de ço que empres era et temen que nostra persona no fos presa per lo Rey de Castella et entre les altres coses nos tenguem per decebuts car nos fou dat cert loch hon haguessem a venir et al Rey de Castella no cert loch mas certa comarcha e per aquesta raho acordam ab mossen Francesch de Perellos quens partissem Dexea con hi estiguessem fort perillosos la qual cosa nos consella mossen Francesch de Perellos dient que no podia esser que en aquell fet no hagues gran tracio. Et con aquell En Francesch aço hagues dit an Bernat de Cabrera aquell En Bernat fellonament li respos et dix que era mal consell que nos no deviem partir daqui et daço li menaça a mort et apres En Bernat sen vench a nos ens repres del consell que haviem haut de partir nos Dexea ens en dix dals paraules et mogudes empero nos aço no contrastant con nos veessem perduts alli et la nit no poguessem dormir per sobres de ansia que haviem que noy

lament de ligues faedores entre nos et lo Rey de Navarra les quals finalment se faeren es fermaren a consell et suggestio den Bernat de Cabrera en gran e manifest dampnatge nostre car segons aquelles nos erem tenguts de dar tanta moneda et fer tals altres coses les quals eren a nos impossibles de fer majorment dins lo temps en aquelles ligues compres segons que per los capitols daquelles ligues cascun pot clarament veure. Et jatssia que nos diguessem an Bernat de Cabrera con se poria fer que bastassem a les coses que per ligues haviem promeses ell nos dehia Senyor ab gran esforç que vos vullats haver sobre vostres ciutats et viles vos hi darets compliment. E es ver quen Bernat de Cabrera null temps no sofferi quen lo dictar dels capitols de les ligues cabes per part nostra savi ne escriva ne altra persona sino ell tot sols tro ques fermaren.

E con entre les altres coses fos empres en les ligues ques faes per nos et per lo Rey de Navarra e per lo comte de Trestamara entrada en Castella en lo mes de noembre prop passat En Bernat de Cabrera nos congoxa quens en venguessem a grans jornades et ab pocha companya en Cathalunya et que faessem que les universitats de les ciutats viles et lochs reyals per grat o per força anticipassen les pagues que devien fer de la ajuda de Munço e axiu faem car venguem de continent en Cathalunya començant a Leyda et puys a Cervera et a Manresa et passant per los

lochs de la muntanya venguem a Perpenya et pu
Barchinona passant per Besuldu et per Gerona et
altres lochs nostres e finalment haguem totes aqu
anticipacions quen Bernat de Cabrera havia cons
des fahent sobre aço a les dites ciutats viles et l
grans forçes contra nostre voler cuydants nos se
quen Bernat de Cabrera nos havia dit que per
faes la entrada et entre les altres coses En Berna
Cabrera nos consella ans que entrassem en Cathal
ya que per ço con la host de Leyda no era anada
les parts de Exea axi con nos los naviem scrit que
entrassem a Leyda prenessem los pahers ens most
sem forts et vigorosos contra ells et apres que ells h
rien gran goig et pler que fossen solts de la pr
et atorgar nos hien ço quels demanassem et
feu.

E com nos fom a Barchinona pochs dies apres
la festa de Omnium Sanctorum prop passada pe
sants nos quel comte de Trestamara hagues trames
Barchinona son fill et les altres rahenes que metre
via et que daqui ensemps ab linfant Namfos et infa
Elionor nostres fills et altres rahenes que nos dev
metre sen anassem en Perpenya veem que daço
era res seguit ne daço En Bernat de Cabrera no ha
res fet ans si estava a Muntsoriu et jassia que nos
faessem saber que sen entras encontinent a Barchin
na per dar espatxament al fet de la entrada de C
tella empero ell aço no feu axi tost con degra ans l

hagem a trametra diverses letres et missatges ans que vengues a Barchinona.

E con estants en Barchinona entenessem quel Rey de Castella era poderosament ab homens de cavall et de peu en regne de Valencia conquirent et occupant molts lochs et vinent vers la ciutat de Valencia et jassia que nos haguessem aqui molts et diverses acorts si deviem anar socorrer a Valencia et lexar la entrada o que deviem fer tot nostre consell on erem dels reals et molts altres notables persones nos consellaren que soptosament ab aquell major poder que poguessem deviem socorrer a Valencia et que cuytadament armassem totes aquelles galeas quo poguessem cor en altra manera la ciutat et tot lo regne de Valencia qui eren freturosos de viandes et encare Cathalunya e Arago on havia semblant fretura se perdrien es porien leugerament perdre per minve de viandes cor lo Rey de Castella fahia estar certes galeas en nostres mars et ab aytant los vexells carregats noy pogueren entrar empero En Bernat de Cabrera consella es enforti et encare moltes vegades sen enfelloni dient nosen paraules desordenades et no legudes que no deviem allo acordar en Barchinona ne que per res armada de mar no deviem fer et sobre aço que armada de mar nos faes protesta en presencia nostra en reques esser feta carta publica sino qne nos no volguem ques faes et ha hom vist clarament que si la armada nos fos feta que tot regne de Valencia et gran res de tots los altres regnes

la qual sospita segons que davall se declara En Bernat de Cabrera li havia mesa et per aquesta raho aquell comte no volia anar a les fronteres tro li fos pagat complidament lo sou qui degut li era per aytant de temps con en aquelles parts havia estat sots occasio del qual sou les companyes sues prenien et occupaven tots quants bens trobaven en aquella comarcha de sotsmeses nostres. E per aço nos haguessem acordat de anar en aquelles parts per dar remey quel comte anas en les fronteres et non consumas les dites parts et que menassen ab nos En Bernat de Cabrera per tal con sabia tots los fets et en lo qual nos fiavem mes que en negun altre aquell empero En Bernat qui lavors sen era anat a Muntsoriu jatsia request et pregat per nos no volch venir a nos lavors axi que sens ell nos covench anar a les dites parts et con fom a Leyda trobam quel comte de Trestamara no volia res finar ab nos tro quen Bernat de Cabrera hi fos per tal con sabia tots los affers et finalment aquell En Bernat jassia que nos hi trametesem molts missatges et letres no volch venir axi tost con degra ans se laguia mes de I mes dins lo qual temps lo comte de Trestamara prenent sou nostre gastava tota aquella terra et lo Rey de Castella hac preses diverses castells et lochs en regne de Valencia. E finalment com nos per la absencia den Bernat de Cabrera no poguessem finar al comte de Trestamara anam nosen a Saragoça.

E estants en Saragoça alcunes psrsones de Borga

nos mogeren tractaments que podiem cobrar Tarag
na et Berga et Magallo et Mayllen et havia ja ta
enantat en aquests tractaments que paria aytant con
podiem conexer que deguessem haver acabament
entre les altres coses aquells quils menaven nos
metien rahenes de persones et estants aquests tract
ments en punt de finar vench nos lo comte de De
menant ab si mossen Berenguer de Pau et vench
ora de dinar et apres tantost quens fom dinats dixn
Senyor coveus que tantost a ora de vespres ensem
ab la Senyora Reyna hic pertiscats eus nanets a Lez
yena on sera mossen Bernat qui diu que en un
haurets finat lo fet del comte de Trestamara qui se
a la Naya. Et jatssia que nos e la Reyna diguessem
comte de Denia los tractaments de Borga et dels altr
lochs damunt dits et axi ques esperassen II III di
dins los quals aquells tractaments poguessen esser f
nats lo comte de Denia nos dix que ell et En Bern
de Cabrera entenien que la anada nostra era tant ne
cessaria quels dits tractaments e tots altres ne devie
lexar perque nos donants los daço fe partim aquell d
de Saragoça et diguem a Gomez Carriello qui lavo
era ab nos que cuydament sen anas al comte de Tre
tamara et quels faes venir a la Naia. E con fom a L
zinyena noy trobam En Bernat de Cabrera et lo com
de Denia escrivili maravellantse con no era estat aq
et axi que fos a la Naia on nos seriem et axis feu.
axi nos nos en anam a la Naya on fon En Bernat d
Cabrera et aqui haguem letres de Gomez de Carriell
quel comte de Trestamara no podia esser aqui perqu

nos per posar aquell comte en major carrech acordam de anar a Saranyena et con hi fom aytant poch hi fou lo comte de Trestamara mas trobam hi Gomez Carriello et mossen Pero Jurdan Durries quins digueren quel comte de Trestamara no vendria aqui et axi nos ab la Reyna et ab lo comte de Denia et ab En Bernat de Cabrera anam a Munço et ja ans que fossem a Sarenyena caminant lo comte de Denia e En Bernat de Cabrera nos apartarem et En Bernat de Cabrera dix nos Senyor jous parlare clarament et haureus a dir coses qui son fort desrahonables et dures mas axi par ques hajen affer lo comte de Trestamara nos fia en vos Senyor et menys en la Senyora Reyna car dit ma que un hom li ha dit que oi dir a I hom daquells qui portaven les andes de la Reyna que la Reyna havia dit que vos no seriets Rey tro quel haguessets mórt axi con haviets linfant En Ferrando et axi per res nos fiaria en vos ne seria en vostre servey si no li davets en rahenes linfant En Marti et jo quant es daquest nous ho consellaria mas consellar vos ho hia del infant Namfos et axi nos depuys ab la Reyna entramnosen a Munço greu que fou al comte de Trestamara qui aqui era et aqui començam a parlar ab aquell comte del fet de les rahenes et con nons enconcordassem diguem al comte de Trestamara quen faes capitols et nos acordariem sobre aquells et lavors En Bernat de Cabrera dix nos e con Senyor are farets capitols en que jurcarets II o III dies e nos esquivants nos en con nons paregues quens ho digues per nostre profit diguemli et con mossen Bernat e liurare jo mon fill e que no sia

dies vengren a nos En Ramon Alamany et mossen Berenguer de Pau ab letra de creença del Rey de Navarra per la qual creença de part daquell Rey nos digueren que anassem a Gurrea per finar lo fet o debat que aquell Rey havia ab lo comte de Trestamara per lo fet de les rahenes ques demanaven dients quel fet qui era entre nos e lo dit Rey era ja avengut et con nos fom a Gurrea ab la Reyna ensemps no trobam aqui En Bernat de Cabrera jassia quen Ramon Alamany et mossen Berenguer de Pau nos haguessen a Saragoça dit quel trobariem aqui a Gurrea mas fou En Bernat a Caçaperes qui es a una legua de Gurrea et daqui no volch venir a nos a Gurrea jassia que lin scrivissem axi quens covench una vegada anar a Caçaperes qui es a una legua de Gurrea per parlar ab ell lo qual demanem de consell dalcunes coses de que nons recorda mas del consell quen Bernat de Cabrera nos dona sobre aquelles nons tenguem per pagats per quens partim fello dell et tornam nosen a Gurrea et aqui a gran requesta nostra En Bernat de Cabrera vench et aqui parlam ab ell del fet del Rey de Navarra et emprenguem que nos anassem a Luna et quel Rey de Navarra vengues a Sangosa mas empero En Bernat de Cabrera dix que per res no tornaria al Rey de Navarra si noy anava lo comte de Denia qui era gran hom en casa nostra car nos sabia con se veurien los affers et qui si venien mal havia dupte que les gents non donassen tot lo carrech a ell et exi aquell En Bernat primer et puys lo comte de Denia anarensen al Rey de Navarra e nos ab la Reyna anamnosen a Luna on es-

tiguem be VIII dies que no haguem negun ardit d
comte de Denia ne den Bernat de Cabrera et havie
tots dies ardits de regne de Valencia que aquell regn
perdia et quel Rey de Castella hi prenia tot dia ca
tells et lochs perque tramesem letra a aquells com
et En Bernat quens maravellavem dells con nons f
hien saber que fahien car en aquest lagui regne
Valencias perdia ells responeren nos per lurs letr
que noy podien als fer quels affers que ells menajav
eren grans et quel Rey de Navarra demanava tals c
ses qui eren dures de atorgar et perilloses de negar
con aquestes coses nons especificassen en lur letra h
guem ne despler et reprenent los ne per nostra let
escrivim los quens ho faessen saber la qual cosa ells n
volgren fer mas faeren nos saber que anassem a U
castiello on ells serien quins dirien los affers clar
ment et quey menassem la Reyna car ells farien lu
poder quey fo lo Rey de Navarra.

Perque nos anam a Uncastiello et con fom aqu
mentre menjaven vengren lo comte de Denia et E
Bernat de Cabrera et apres que haguem menjat par
laren ab nos present nostre consell et En Bernat d
Cabrera dixnos Senyor nous maravellets cor tant ha
vem aturat car lo Rey de Navarra ha entes de cer
que vos Senyor havets fet tractament ab lo Rey d
França et daço diu que parlara ell ab vos et ha pres
daquesta raho tant gran sospita que nos fiaria en vos
sino li davets en rahenes linfant En Marti lo qual el

tengues en Navarra e encare que Jacca et los altres castells et lochs de aquella frontera los quals segons los primers tractaments devià tenir lo senyor de Lussa tinga ell per seguretat dels diners e de les rahenes. E nos responemli que vol dir aço nom haviets vosaltres dit que entre el Rey de Navarra et mi noy havia res a fer sino entre ell et lo comte de Trestamara et are mudatsme tractaments novells et ells digueren nos Senyor noy podem als fer et lavors nos responem los are vejam lo Rey de Navarra quines rahenes me dara et ells responeren nos Senyor linfant de Navarra que tenits ja et axi quel façats be guardar et nos diguem los ja jo no fare tan gran malvestat que be sabets vosaltres quel infant de Navarra de son alt ses mes en preso et axi per tot lo mon no li trencaria ma fe et ells digueren nos Senyor liurats lo al comte de Trestamara et nos diguem los aytan poch nos ho fariem car ay tan gran o major malvestat seria majorment que per be que honestament lo poguessem tenir no fa a comparar amor de pare a fill a amor de frare a frare mas don me lo Rey de Navarra en rahenes I de sos fills et ells digueren non ha sino I et nos diguem li sins dona aqueix qui es son primogenit nos li darem lo duch e lavors En Bernat de Cabrera dix jo Senyor no soffriria tan gran tracio que mon Senyor fos mes en rahenes et nos responem li et quey fa axo pus jo ho vull et es partit de mi que almenys açi haura egualtat de amor car jassia quel Rey de Navarra no sia tan gran Rey com jo almenys pens me que ama aytant son primogenit com jo lo meu o hi pendre tota

viles reyals de Cathalunya C millia florins ab que hajats persones qui ab gran rigor et força aquests diners hajen et tot aço vos he jo ja dat per escrit a Almudever. E axi matex he ordenat que forçets totes vostres ciutats et viles reyals assegurar de pagar cascun mes al Rey de Navarra XXII mil florins aytant con dur la guerra del Rey de Castella o del Rey de França et lavors alcuns de nostre consell qui en aquelles paraules eren digueren et och mossen Bernat mas axo les gents de la terra nou soffriran et En Bernat de Cabrera dix haurien ho a soferir mos homens et fou li respost que de una condicio eren sos homens que no eren aquells nostres et encare que nos los haviem promes a les corts de Munço de no demanar ne haver ne res per força et encare li fou dit et en haver aquests C mil florins quant hi laguiara hom porals hom haver dins I mes et ell dix que och et fouli respost et passats aquell mes jan deura lo Senyor Rey altres C mil florins axi que totstemps deura C mil florins et lavors En Bernat de Cabrera fellonament dix quem fa a mi si lo Senyor Rey en aytal guerra com es aquesta de Castella despen C ne CC mil florins de bades et encare li fou dit et que farem dels LXVI mil florins quel Rey de Navarra demana de III meses passats et En Bernat de Cabrera dix lexats ho estar que con lo Senyor Rey sia ab ell ells sen avendran.

E apres lo comte de Denia et En Bernat de Cabrera partirense daqui et anaren al Rey de Navarra

qui era a Sangossa et apres alcuns dies torna moss
Berenguer de Pau a nos a Uncastiello et compta a n
et a la Reyna quels dits comte et En Bernat de Cabr
ra no havien pogut acabar ab lo Rey de Navarra q
mudas res de ço que ells li havien dit a Uncastiello
que tenien per be que nos venguessem a Sos per v
rens ab lo Rey de Navarra e sobre aço nos nos m
guem ens enfellonim fort ab En Berenguer de Pau
qual nos dix Senyor vets tro a Sos quel Rey de N
varra per ventura mes ne fara per vos et en tot c
vaja lin la Senyora Reyna et axis feu.

E es ver quen Bernat de Cabrera feu venir a Unc
tiello linfant de Navarra qui stava pres a Oscha et c
deguem haver les vistes a Sos ab lo Rey de Nava
aquell Rey nos prega per ses letres que faessem ve
lo dit infant a Sos et axis feu e nos la estants a Sa
gossa on depuys anam segons que dejus recomptar
linfant escapa de la preso et apres quen fou escap
nos requesem lo Rey de Navarra quens retes Sada
per lo menatge que fet havia la qual cosa lo Rey
Navarra no volch fer et entenem que a colpa den Be
nat de Cabrera escapa lo dit Infant per tal con la
fet venir a Uncastiello.

Et com nos fom a Sos noy trobam lo Rey de Nava
ra ne lo comte de Denia ne En Bernat de Cabrera m
trobam hi mossen Johan Remirez Darellano et l alt

missatger del Rey de Navarra per pendre de nos sagrament sobrel cors de Jhesuchrist per assegurar lo Rey de Navarra lo qual Rey en altra manera nos volia veure ab nos perque nos a tolre li tota la sospita anam ab VII o VIII cavalcadors a Sangossa on lo Rey de Navarra era et aqui estiguem del divendres que partim de Sos tro al dicmenge quens entornam et parlam aqui de nostres affers et per res que hi faessem no poguem fer quel Rey de Navarra nos remetes res de ço que havia demanat. Es ver que estant aqui en Sangossa lo Rey de Navarra nos prega a induccio den Bernat de Cabrera que atorgassem a aquell En Bernat letres de conduyt o guiatge et lavors En Bernat de Cabrera present lo Rey de Navarra et lo comte de Denia dix nos Senyor vos sabets que la Senyora Reyna me vol mal et jo he gran raho quem tenia della per raho de mos enamichs qui li son entorn los quals ella creu et vos creets ella e axi duptem que a ma sua per vos non vinga dan et axi placiaus de atorgarme guiatge lo qual sabets queus he demanat moltes vegades quem atorgassets et nos responem li mossen Bernat per vostres enemichs esser ab la Reyna ne jo per ella no faria res contra vos ne aqueixs vostres enamichs no son de tal condicio queus calla tembre della que dels reyals no havets dupte per vos matex qui sots be aparentat et per la favor que havets mia e si cosa havets feta contra mi ço que jo non pens jo nol vos atorgaria et si feta no la havets nous cal tembre de mi et lavors lo Rey de Navarra dix nos a la orella certes vos havets ben fet con nol li havets atorgat et jassia qne encare de-

lant nos dels dits affers com nos no volguessem atorgar de fermar dix nos ab gran fellonia et abrivament Jo Senyor nom estare que nous ho diga sim sabiets degollar mas pel cor de Deu no ha affers del mon en que vos cabessets quis poguessen avenir. Semblantment fou aqui demanat quel Rey de Navarra no passaria als affers si En Ramon Alamany no era camerlench del Duch et major en sa casa dients que aço volia lo Rey de Navarra per lo matrimoni daquell Duch et de la jermana del Rey de Navarra et sobre aço estiguem I dia. Et finalment con haguessem estat be VIII dies a Sos et nos haguessem punyat ab En Bernat de Cabrera et ab los altres tractadors si porien fer que al Rey de Navarra fos dada certa quantitat de florins et ques estigues cominal de la guerra et aço fos respost per En Bernat de Cabrera que nos podia fer que si no finaven ab ell que ja havia en Navarra missatgers de Castella ab qui lo rey de Navarra finaria. Nos veents que regne de Valencias perdia et que als no podiem fer fermam per tal quel Rey de Nayarra nons fos contra tot ço que per part daquell Rey nos fou demanat e foren ne fets capitols et fermats per nos et per lo dit Rey en lo mes de març prop passat.

Et aço fet lo Rey de Navarra sen parti anant sen vers Sangossa et aximatex ne partiren lo comte de Denia et En Bernat de Cabrera qui sen anaren a Exea et nos et la Reyna tornamnosen et com fom a un Castiello haguem cert ardit quel Rey de Castella tenia as-

anavem a Gurrea et axi quens fossen a Luna e ells responerem nos per lur letra que per aquella rabo noy irien mas que estaven en lo consell que dit nos havien et en la fi daquella letra eren escrites aytals paraules E jo dit En Bernat he rahons justes de no anar a Luna e com vos Senyor ho vullats jo les vos dire et ans que partissem de Luna trameteren nos los dits comte et En Bernat altra letra per la qual nos faeren saber que serien a Erla et axi quens pregaven que hi fossem e nos per letra escrita de nostra ma responem los que noy seriem que pus justa cosa era que ells venguessen a nos que nos a ells et axi que nos nos en anavem a Gurrea si ells hi volien venir quey venguessen sino que sen estiguessen. E apres nos nos partim de Luna et anam nos en a Gurrea et lo comte de Denia et En Bernat de Cabrera conseguiren nos a Caçaperes et finalment apres moltes paraules estegren se en lo consell que ja dat nos havien e nos declarant los nostre proposit diguem los que per cosa del mon no estariem que no socorressem a Valencia jaquida entrada et tota altra cosa et lavors En Bernat de Cabrera comença daço en rabiar et depuys no hagem dell negun consell mas quens dix que per ço ell no era volgut venir a Luna con lo loch era del infant don Marti ey era la companya del dit Infant qui no faera sino ço que la Reyna volgues et apres aquestes noves anam nosen a Gurrea et puys a Berbegal.

Et aqui a Berbegal foren los cavallers que havien

trameses al comte de Trestamara et digueren nos qu
per res aquell comte no vendria a nos sino li daver
en rahenes per aquesta vista linfant En Martin et axi
feu et tantost lo comte de Trestamara vench a nos
avengues ab nos de ço que haviem affer cor encar
tro lavors non tengues per final nes tengues per segu
en loch on nos fossem. E apres aquell comte parti
daqui per anar al Rey de Navarra et dix nos que fari
ab ell aytant con poria que cuytadament nos ayuda

E apres estants nos et la Reyna en Berbegal l
dimarts de la setmana Santa vench aqui lo comte d
Denia et ab ell En Ramou Alamany de Cervello et di
nos lo comte que ab nos volia parlar apart qne neg
noy hagues et ab aytant nos levants nos de la on se
hiem ab la Reyna apartam nos ab lo comte de Deni
quins dix Senyor veets vos En Ramon Alamany no hi
es vengut sino per espia de mossen Bernat que jo no
parle ab la Senyora Reyna et si per ell no fos jo beu
ho diguera davant la Senyora Reyna ço queus ente
a dir mes jo mich tornare al vespre quius ho dire da
vant ella et nos diguem li pus aquest minve navets fe
a la Reyna digats ho are a mi et puys jo comptar le
he et com vendra al vespre vos tornarets et compta
nos ho ets abdosos et lavors lo comte dix Senyor lo
Rey de Navarra ma dit quen Bernat de Cabrera vo
va falsament et enganosa en vostres affers car dit li ha
que si aquell Rey se volia En Bernat de Cabrera co-
braria son fill a ma sua per aquesta manera que aquell

En Bernat fara ab vos quil creets molt que ociurets lo comte de Trestamara con en altra manera nos poria fer pau entre vos et lo Rey de Castella et que lavors con lo dit comte sia mort vos hauriets perduda molta de vostra terra en regne de Valencia et hauriets despes ço que gents vos haurien dat et ab aytant hauriets a fer de la dita pau ço que ells volguessen et que per aquesta pau ell cobraria son fill lo comte Dosona et que sil comte de Trestamara ses forçava ques fassa la entrada que lo dit En Bernat ha ja tractat per quina forma lo fara ociure et si torna en França axi mateix cor dels seus mateixs lo devien ociure o si romania açi que aytant be faria ab vos quil creets quel ociurets. E daço diu lo Rey de Navarra que li ha parlat moltes vegades lo dit En Bernat et con ell no podia En Ramon Alamany quin es stat moltes vegades al dit Rey faent sen tractador et corredor entre ells. E aço Senyor que jo he dit are creu queus dira lo Rey de Navarra a les vistes que deu haver ab vos mas prech vos Senyor que no façats apares que hajats oit dir a mi pero si ell nous ho dehia jous ho dire davant ell que sol nom pens que nech que axi no sia. E axi Senyor pus ho sabets datshi consell. E aquell matex dia apres sopar lo comte de Denia nos recompta aço matex present la Reyna.

E apres nos partim nos daqui et anam nosen a Sessa on romas la Reyna e daqui nos nos anam a Almudever on fom lo dimecres de la setmana Santa et len-

dema lo dijous de la çena for
Navarra los comtes de Tresta
nat de Cabrera.

E lo divendres Sant per lo
cercades les esgleyes en aqu
Navarra en sa posada on nos
presencia dels comtes de Tre
son lenguatge aquestes para
ans que les digues se feu ver
mans sobre aquell missal nos
Deu et per aquests sants eva
re es veritat.

Bell frare En Bernat de Ca
et enganosa car daquests die
secret que si jom volia ell col
jo dix li per quina manera et
que vos senyor quil creets m
Trestamara cor en altre man
vos et lo Rey de Castella et q
sia mort vos hauriets molt p
regne de Valencia et hauriets
tres gents vos haurien dat et
de la pau ço que hom volgue
Dosona exira de preso et que
se sforçava de fer la entrada
forma morria en Castella e si

matex cor dels seus lo devien matar o si romania en vostra terra que aytan be faria En Bernat que vos lociuriets car lo creets molt et tant que ell se te per dit de acabarho ab vos. E açom ha dit moltes vegades En Bernat de Cabrera et com ell no havia avinenteça trametia mo a dir per En R. Alamany qui men parla moltes vegades eu era tractador entre ell e mi perque Bell frare jo penssant que aquest En Bernat de Cabrera que tan gran malvestat procurava contra lo comte de Trestamara ab qui es en sagrament sobrels cors de Jhesuchrist et ab homenatge de guardar lo axi con la sua persona et de no ferli ne procurar nengun dampnatge e que axi matex la procurava contra vos qui ab lo dit comte sots en semblant seguretat entes que semblantment ell faes tractament et vostre regne et vostres fills et contra mi et mon regne et açom pens per aquestes rahons cor cert som que ell feu quel comte de Trestamara demana per sospita que ell li mes linfant Namfos a fi que vos segons lo dit tractament donassets mort a aquell comte et quels cavallers qui aquell infant tenguessen sabuda la mort del comte ociessen lo dit Infant. E aximatex se quen Bernat de Cabrera feu que jo demanas en rahenes linfant En Marti cor si ell no fos jo nol demanara e pens me que fon a fi que en lo tractament de la pau que jo faera me faes matar al Rey de Castella e les mies gents penssants se quel Rey de Castella me hagues mort a induccio et instigacio vostra alciurien lo dit infant En Marti e semblantment En Bernat de Cabrera feu que jo demanas que vos faessets camerleng del duch En Ramon

maris ne altre cosa en que negus pogues amagar ne si en les parets havia neguns forats perque algu pogues res oir de fora e fahia de les parets de la cambra tant tot hom lunyar que non poguessen res oir mas aquell bestiaça den R. Alamany no hi guardara res e aquell hom qui estara amagat oira ço que jo li dire et ço quen Ramon Alamany me respondra et puys sabrets si son aquests los tractaments que jo he dits et ab aytant porets ne esser cert et darli mort. E encare lo Rey de Navarra et lo comte de Trestamara et de Denia nos consellaren que per be que aço nos pogues fer axi tost quen Bernat de Cabrera fos pres al qual empero consell la nostra consciencia lavors nos enclina.

E fet aço isquem nos de la posada del Rey de Navarra et con fom a la nostra vench nos un missatge den Bernat de Cabrera supplicant nos de part dell que anassem a sa posada con aquell En Bernat fos malalt e axiu faem et anaren hi ab nos los comtes de Trestamara et de Denia et con hi fom trobam lo que jahia en son lit despullat en camissa et dix nos que era malalt et que havia molta febra pregánt nos que li palpassem lo pols e nos palpam lo li e diguem certes no havets febra mas volets suar et apres dalcunes paraules En Bernat de Cabrera dix als dits comtes prech vos senyors queus façats un poch de loch que ab lo Senyor Rey volia vull parlar et ells faeren ho e lavors En Bernat de Cabrera pregans qui li prometessem e li jurassem per Santa Maria quel tenguessem secret de ço quens diria la qual cosa nos faem et puys ell dix

nos Senyor jom conech que de un temps a ença mos dits ne mos consells nous profiten axi con solien ans venen al contrari. E axi Senyor placiaus que ab altre vos vullats aconsellar vuy mes et vejats Senyor com me va per servir vos que aquests II dix dels dits comtes ab los quals jo son en sagrament et homenatge me tracten ensemps ab lo Rey de Navarra la mort et quen façen fer a vos Seuyor e jo duptem ja de la Senyora Reyna et no sens raho segons que vos sabets et ab lo dupte que he della he gran pahor daquest fet car nom roman sino vos per queus placia Senyor quem siats Senyor vertader et que siats esforçat en aquest fet que jo no prena mal car si mos dits nous profiten axi con solien sab Deu que no es colpa mia et com açons hac dit nos nos faem fort maravellats et diguemli que nol calia duptar que per la Reyna ne per lo Rey de Navarra ne per los dits comtes nos li faessem negun tort ne greuge ne sofferiem que li fos fet ne sabiem cosa dell perque aço li deguessem fer et que daço podia estar ab bon cor et aço li diguem per tal ques asseguras et que lendemig nos nos poguessem informar de ço quel Rey de Navarra nos havia dit dell.

E apres tornam nosen a nostra posada et diguem als comtes ço quen Bernat de Cabrera nos havia dit aytant con tocava lo Rey de Navarra mas nols diguem res dells per ço quens donassen pus vertader consell duptans nos que si res los diguessem dells mateixs que no sen torbassen. E aquells comtes consellaren nos que

aço volguessem affrontar ab lo Rey de Navarra et axi partim daqui ab ells ensemps et anam a la esgleya de dit loch on era ja lo Rey de Navarra e con fom en la dita esgleya tots IV ensemps entram nosen en la sagristia daquella esgleya et nos diguem als dits Rey et comtes tot ço quen Bernat de Cabrera nos havia dit axi dels comtes com del Rey de Navarra et de continent aço dit lo Rey de Navarra tot mogut dir o del traidor con gosa ell dir que nosaltres façam contra ell ço que ell fa e tracta contra nosaltres e posant les mans sobre una caxa on era estoiat lo cors de Jhesuchrist segons ques acustuma de reservar en lo divendres Sant dix nos senyor jous jur per aquest cors de Jhesuchrist que açi es que tot ço que jous dix vuy den Bernat de Cabrera es veritat pero fets lo venir açi e veurets qual diu mils veritat entre mi et ell et los comtes digueren nos Senyor nons digues vos ades quen Bernat de Cabrera vos hagues res dit de nosaltres et nos responem los quens ens erem stats per ço que no sen torbassen et que haguessem dells mellor consell. E mentre aço dehiam entra en la sagristia I hom del Rey de Navarra qui li dix quen Bernat de Cabrera era ja cavalcat et sen anava et lavors aquell Rey nos dix areu havets Senyor que veus En Bernat de Cabrera qui sen va et si escapa irassen al Rey de Castella et comptar li ha tot aço et sots perdut vos e jo ay tan be et axi trametets hi tost lalguazir quil prena. E aço matex nos consellaven los dits comtes ens en venien damunt con nou fahiem e nos diguem los are via mes tocha a mi que a negu car jo pendria primer et per res noy

veure a Almudever li diguem ver que ell no havia febra mas que volia suar et dix que la suor li venia per ço con havia paor de ço que vehia que li era esdevengut. E nos per tal con vehem quel dit alguazir aquestes paraules no ha dites en sa deposicio volem quen sia demanat per sagrament altra vegada et ço que dira que sia convertit en lo proces. Semblantment apres que nos haguem dites al Rey de Navarra en la sagristia les paraules que damunt se contenen et lo Rey de Navarra hac fet lo sagrament En Ramon Alamany appellat entra en la sagristia et lo Rey de Navarra dixli.

E que En Ramon Alamany la traicio quen Bernat de Cabrera fahia contra mi et lo comte de Trestamara diu ell que nos altres la fahiem. E En Ramon Alamany dix Senyor jo en axo no se res et axi placiaus que noy cayga mal et endreçant les paraules a nos et al Rey de Navarra dix e supplich vos Senyor et Senyor que si neguna malvestat sabets que jo haja feta que lamdigats e quen sia ben punit.

E lavors lo Rey de Navarra dixnos Verament bell frare En R. Alamany vos ha be et diligentment servit et noy sabem sino tot be per queus pregam quel tingats en lo ofici de que a prechs nostres li havets provehit.

Es ver que aquell divendres mateix lo Rey de N varra nos havia dit en la sua posada apres quens dexelada la malvestat den Bernat de Cabrera que diria davant nos an Ramon Alamany quens havia s vit be et diligentment et leal en los dits affers et era digne que en lo offici que li havien dat a pr dell lo tenguessem et li faessem daltres bens et dix lo Rey de Navarra que diria per tal quen R. A many se asseguras et no hagues dupte de preso et per aço poriem mils haver En Bernat de Cabrera que apres que haguessem haut En Bernat de Cabr poriem fer pendre En Ramon Alamany.

E nos apres quel Rey de Navarra nos hac dites derreres paraules quens dix en escusacio den Ram Alamany diguem per tal quen Ramon Alamany se seguras quens plahia fort ço quel Rey de Navarra havia dit dell et quel tendriem en son offici e li fari be et merce.

E recomptades per lo Senyor Rey totes les co dessus dites davant lo dit consell seu aquell Sen encarels dix aquestes paraules.

Veus aytant com a nos de present ne membra v

havem recomptats tots los mals tractaments consells et laguis a nos donats per En Bernat de Cabrera apres quel Rey de Castella hac asseiiat Calatayu et dehim vos en nostra fe et en nostra consciencia que entenem are e creem fermament quen Bernat de Cabrera fahia aquests tractaments e laguis ens dona los dits mals consells en favor del Rey de Castella per ço que aquell Rey mes lochs e pus leugerament nos pogues tolre et occupar segons que de fet feu la qual cosa en gran dan e destruccio de la cosa publica de nostres regnes e terres es tornada segons que cascu pot saber. E totes les coses que comptades vos havem vos dehim en nostra fe reyal esser veres per la manera que les havem dites et aquelles esser certes a nos axi con a princep segons la manera per nos a vosaltres dita eus dehim que tots vosaltres nos podets ab bona consciencia consellar sobre ço que recomptat vos havem cor dehim vos en nostra fe que de totes aquelles coses segons la manera per nos recomptada es vertaderament nostra consciencia informada. E axi matex vos dehiem en nostra consciencia que entenem fermament quel comte de Denia fos en los dits tractaments et fets enganat axi con nos per lo dit En Bernat de Cabrera et entre les altres coses ho aparech evidentment per ço con encontinent quel Rey de Navarra hac dita la malvestat quen Bernat de Cabrera tractava nos ho vench manifestar a Borbegal et apres feu tot son poder que nos iverçosament socorressem a Valencia et no res menys per los bons serveys que depuys nos ha fets ens fa continuament.

mi sembla que a aquesta pau es fraudulosa et que vos Senyor sots perdut car res de ço que en aquests tractaments de pau ses promes no veig ques seguescha ne restitucio de lochs ne lo secret et encare lo Rey de Castella qui devia esser en aquestes fronteres de Taraçona ab poques gents es en les parts de Tahust et passa Ebre ab gran companya a escusa de caça et vos estats aci ab pocha companya et sots fort perillos et non alt de caça de III millia homens a cavall tan prop de vos ne de tan forçor vostre enamich con es aquest perque Senyor vos consell quen continent vos partiscats daçi car aquest Rey vos va a pendreus per la gola o matarvos. E axi semblaus Senyor queus en dejats anar a Erla qui es forts lochs et pus luny dell et axi ho faes Senyor segons que vos mateix havets be recomptat.

E apres quel dit mossen Francesch de Perellos hac dites aquestes coses fou feta relacio aqui en lo dit consell dels testimonis qui son estats reebuts en la inquisicio o informacio feta o reebuda contral dit En Bernat de Cabrera.

E totes aquestes coses fetes et dites cascun dels consellers damunt dits qui en lo dit consell eren dix singularment son dit et consell et concordaren tots negu no discrepant que haut esguart que per major partida totes les dites coses axi per lo Senyor Rey re-

comptades con aquelles de que ses stada feta relacio denant lo Senyor Rey et que a aquell Senyor axi con a princep eren certes et daquelles era sa consciencia informada segons quel Senyor Rey ho ha be recomptat aquell Senyor podia legudament et justa dar mort al dit En Bernat per los dits tractaments laguis et mals consells et altres coses per ell comeses en favor del Rey de Castella et en destruccio de la cosa publica dels regnes et terres del Senyor Rey et per consseguent los bens daquell En Bernat eren al Senyor Rey confiscats. E dat aquest consell per los damunt dits consellers lo Senyor Rey dix que era just quel dit En Bernat de Cabrera fos condampnat a mort et a perdre sos bens et que daço fos dictada sentencia et tramesa al Senyor Duch primogenit daquell Senyor qui en Arago tenia pres lo dit En Bernat lo qual Senyor Duch aquella sentencia en persona del Senyor Rey dictada donas et publicas et exseguis publicament. E apres lo dit diluns XXII dies de juyol ora de vespres fou ordenada et dictada la dita sentencia en la forma ques segueix.

In nomine Domini. Nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Quia nobis ut principi constat et est notum Bernardum de Capraria majorem dierum existente ipso consiliario et domestico nostro plura et diversa crimina lese magestatis contra nos et nostram rempublicam concissise di-

versos videlicet tractatus in favorem Regis Castelle publici hostis nostri et in destructionem et depopulationem nostre rei publice faciendo et mala super hiis consilia nobis dando atque etiam multis modis nostram rempublicam destruendo prout de hiis omnibus nostra consciencia fuit veridice ex rei evidencia et indiciis indubitatis et violentis presumptionibus informata. Ex quibus malis tractatibus et consiliis inter alia que propter eorum detestationem et favorem nostre nationis tacemus civitatum et plurium et diversarum villarum et castrorum destruccio et depopulatio et occupatio etiam et diversa alia dampna et discrimina fuerunt nostre reipublice subsequta. Ideo habita prius in nostro pleno consilio deliberatione solerti et digesto ac maturo consilio super istis per hanc nostram definitivam sententiam quam per nostrum carissimum primogenitum proferri providimus dictum Bernardum ultimo supplicio condempnamus sic quod ab ejus spatulis caput sibi in loco publico amputetur. Et per consequens pronuntiamus omnia bona mobilia et inmobilia dicti Bernardi et jura sua universa fore nostro erario adquisita.

La qual sentencia dictada fou mostrada a tots los doctors et savis qui en lo dit consell havien cabut et tenguen la per bona et apres fon mostrada et lesta davant lo Senyor Rey presents alcuns dels cavallers qui en lo dit consell havien cabut et lo Senyor Rey et los dits cavallers tengren la per bona.

qui son stades scrites lo dit XXII dia de juyol et de lavors tro are. E lo Senyor Rey e aquells qui en lo dit consell primer eren stats e puys are en aquest tengren la recitacio damunt dita et totes les altres coses damunt dites per vertaderament et be dictades et ordenades et axi en acabament con eren estades recitades e dites.

Dimecres a XXIV dies de juliol del any de la nativitat de nostre Senyor MCCCLX quatre en la ciutat de Barchinona jura et deposa lo testimoni seguent.

Lonrat En Lop de Gorrea cavaller testimoni jurat et interrogat sobre les coses demunt dites et devall scrites de que demanat sera e per ell deydores. E primerament sobre lo . . . . . capitol. E dix que es ver que lo comte Dosona vench en Arago e dix a aquest deposant que ell era vengut al poder general del Senyor Rey aqui et raunant encara ab aquest deposant dels fets de la guerra del Senyor Rey et del Rey de Castella lo dit comte dix que no hi vehia remey mas que tot era perdut. Dix encara que lo dit comte li dix que en Calatayu no havia cap e que si en neguna manera ell hi podia entrar que ell ho assajaria. E lo dit comte partis daqui ab lo mestre de Calatrava e anaren a Darocha. E apres pochs dies lo dit comte torna a Saragoça e partis daqui ab En Pedro de Luna qui era aqui lo qual ab ell ensemps sen mena a Darocha

que ells eren aqui. E axis feu. A sobre aço lo dit comte e don Pedro foren presos en la dita manera. Dix encara si haver oit dir que en lo pati que feren ab lo Rey de Castella demanaren que no fossen menats per la terra del Rey Darago per ço que dampnatge non pogues venir a la terra del Senyor Rey. Demanat a qui ha oit les coses que deposa de oida. E dix que a moltes persones qui eren en la vila de Darocha e a tot hom comunament.

Demanat sobre lo. . . . capitol dix esser ver que lo dit deposant fo trames per lo Senyor Rey a la vila de Munço al comte de Trestamara a fi que lo dit comte servis lo Senyor Rey. E con lo dit comte fos duptos et digues paraules al dit deposant de no fiarse al Senyor Rey aquest deposant demanali per quina raho havia tan gran sospita en lo Senyor Rey. E lo dit comte respos que ell era cert per persones de consell del Senyor Rey e per persones del regne e fora lo regne que no tan solament devia haver aquesta sospita del Senyor Rey ans encara molt major. E que ell era apparellat en cas que fos segur del Senyor Rey e fos devant ell de dir ho devant son consell et encara denant tot son regne per tal que ell e tot son regne lon tenguessen per escusat. Dix encare que a tractament daquest deposant e de mossen En Berenguer Dabella e daltres lo dit comte se avench ab lo Senyor Rey en la qual avinença no cabe lo dit En Bernat de Cabrera ney sabe res ans sen guardaren aytant con pogueren e aço

era fuyt et dix si haber oit dir que per tal con lo Senyor Rey havia trames al dit En Bernat que vengues a la dita esgleya que lo Senyor Rey volia affrontar alcunes paraules quel Rey de Navarra havia dites al Senyor Rey qui eren en gran dampnatge et perdicio del Senyor Rey e de sos regnes. Dix encara demanat que estant lo Senyor Rey al dit loch Dalmudever li dix En Ramon de Vilanova que a ell havien dit algunes persones que En Bernat de Cabrera havia ajustats lo justicia et altres bons homens de las vilas et dix los con estats axi apparellats vos ab vostres armes et estats a punt de ayudar al Senyor Rey qui vol ociure lo comte de Trestamara. Demanat si sap lo dit En Bernat per que fahia aço. E dix que de pensament seu e daltres raunasen daquests affers que per tal o feya quel comte de Trestamara ho sentis et que fugis en guisa quels tractaments del Rey de Navarra e del dit comte e del Senyor Rey no venguessen a acabament. E que lo dit comte olcies o sen menas pres linfant En Marti lo qual tenia en son poder a Temerit de Litera.

Fo li legit et estech en aquell.

Dimarts a XXX dies de juliol en la ciutat de Barchinona jura e deposa lo testimoni seguent.

En Jacme Sent Feliu de casa del senyor Duch testimoni jurat e interrogat sobre les coses demunt dites et devall scrites de que demanat sera e per ell de-

e lo dit En Bernat sobre aço que aquell comte donas loch que fos pres per gents del Rey de Castella e estigues en poder seu en loch de reenes ne si sobre aço aquest deposant feu algunes letres o escriptures. E dix que no.

Demanat si apres quel comte Dosona fo pres per lo Rey de Castella aquest deposant sabe ne oi dir que la dita preso fos fenta ne sobre aço feu algunes letres ne scriptures. E dix que noy sab als salvant que pochs dies apres que la dita preso fo feta dos homens de Calataju vengueren al Senyor Rey en Barchinona per dir que acorregues e ajudas a Calataju dels quals En Bernat de Cabrera feu pendra informacio con eren estats presos lo comte e En Pedro de Luna per Nasbert Çatria segons que viares li dona. Mas no li recorda del escriva que la dita informacio escrivi.

Demanat si sap que apres la dita preso lo dit comte escrivis o tramases missatge al dit En Bernat o aquell En Bernat a ell. E dix que noy sap als sino quel comte escrivi an Maylla una vegada que li trametes diners et armes. E lo dit En Bernat li escrivi per una letra la qual trames de Perpenya al Senyor Rey que era en Barchinona anans que la trametes al dit comte la qual letra dix que anava de part de sos amichs et den Bernat que faes compte de mort axi con a hom pres et en aquella letra li notifficaven que los dits sos

aquest deposant axi con a escriva dels deputats e troba aqui que totes les besties de la companya del dit En Bernat eren emparades. E per trerne les sues ana al comte de Denia qui aqui era vengut ab lo Rey de Navarra et lavos lo dit comte dix a aquest deposant mal ha fet mossen En Bernat pus sen anava e fo fet vespre con no pres cami desat ab I escuder o dos escuders. E con sen es anat a Carcastiello ab ses companyes on es stat pres. E aquest deposant dixli O Senyor en vostres maneres null hom noy poria entrar. E lavors lo comte dix cert no son maneras ans daquests dies lo Rey de Navarra estant a açi en les eres de Xea me dix que En Bernat de Cabrera tractava mort al comte de Trestamara. E jo dixli que jo era en sagrament e en homenatge ab lo dit comte de Trestamara. E semblantment lo dit an Bernat et axi que no faria bona fe si nou manifestava al comte de Trestamara. E lo sendema o laltre que mo hac dit ana a Berbegal al Senyor Rey a qui dix e apres con lo Senyor Rey et lo Rey de Navarra e jo e lo dit comte de Trestamara fom a Almudever jo dix en la sacristia de la esgleya present lo Senyor Rey e lo comte de Trestamara aquelles paraules quel Rey de Navarra me havia dites lo qual Rey de Navarra mo atorga eu jura per lo cors de Jhesuchrist qui en la dita sacristia era que era ver. E jo fiu ne levar carta publica.

Demanat si aquest deposant fo per lo mati lo dit dia del divendres Sant a la posada den Bernat de Cabre-

lo dit En Bernat los dits comtes isqueren ne et lo Senyor Rey romas ab lo dit En Bernat. E apres de una pessa lo Senyor Rey isque daqui e anassen a sa posada. E exit lo Rey tantost entra de dins lo comte de Trestamara e quaix tantost isquen. E jatsia que apres aquest deposant pregas le dit En Berenguer Dabeylla que entras de dins en la cambra del dit en Bernat non volch fer ans sen ana ab lo Senyor Rey. E apres aquest deposant entra al dit En Bernat et dixli Senyor havets parlat ab lo Senyor Rey daquests mil florins lo qual li dix que och e apres aquest deposant isque de la dita cambra ab En Francesch Sentcliment de Leyda portant l albera al Senyor Rey dels dits mil florins lo qual albara dona al dit Francesch quel portas al Senyor Rey e lo dit Bernat crida aquest deposant e dixli que fes una letra qui anas a la comtessa et altra an Berenguer de Mayla en quels feu saber mesessen les rahenes si fet nou havien. E con meses les haguessen quen fesen levar carta publica e que ley trametessen per correu cuytat con en gran perill lon feyen estar. E aquest deposant faent la letra lo dit En Bernat isque de la cambra e cavalca e sen ana cuytadament segons que dit ha.

Demanat si con aquest deposant torna de la posada del Rey de Navarra a la posada den Bernat e daquella retorna a la posada del Rey de Navrara e los dits reys e comtes foren exits daquella posada si aquest deposant dix al Senyor Rey que En Bernat de Cabrera li

et al comde de Osona et a don Pedro de Luna pero dizese por toda esta tierra que las traye por algunos trattos los quales se andan entre vos et ell et algunos nuestros amigos han nos dicho que todo aquesto se faze por enfinca que vos tire vuestras ayudas que sabent Senyor que tienen quaranta engenos et non cessan de laurar et adobar las quaretas en que vayan et los mas han los saccado al sepulcre porque esten mas cerca del camino de Saragoça porque Senyor siy es la vostra merce pues tantas vegades havedes seydo enganado que vos querades guardar que non lo seades mas que Senyor mas vos vale morir el espada en la mano como Rey a vos et a nosotros todos que no de aqueste ombre sea toda la tierra subjugada et si alcuna cosa entendedes Senyor que servicio de vos sea embiatlo a mandar que las cabeças si aventuraran et sabet senyor que si una vegada veyemos vuestro pendon que todos morremos con el.

De part de Per de Linan fijo de don Soriano de Linan et de P. de Linan fijo de P. de Linan humiles vassallos vuestros.

—

E es cert que ultra lo present proces hi ha I proces continent deposicions de VI testimonis reebuts contra En Bernat de Cabrera et lo comte Dosona son fill per En P. Desprat notari de Barchinona en les parts de Valencia per comissio de paraula a ell feta lo qual

completas, que por igual razon hemos suprimido; así que, prescindiendo de esta insignificante parte que creemos inclusa casualmente entre los pliegos del proceso, mas bien que agregada siguiendo órden curial, colocarémos tras el primer documento indicado y suelto los demás que forman la serie á que antes aludimos.

Traslatum ducatus et comitatus Ausonie que fuerunt nobilis Bernardi de Capraria quondam.

Nos Petrus etc. Reminiscentes dudum facta erectione de ducatu Gerunde et comitatu Cervarie de quibus vos inclitum et magnificum infantem Johannem primogenitum nostrum carissimum merito insignivimus civitatis Gerunde Minorise et Vici ac omnes villas et loca regia universa intus limittes dictorum ducatus et comitatus sita et consistencia vobis dedisse et generose concedisse certis retentionibus pactis et conditionibus in cartis inde factis appositis et adjectis. Pensantes etiam civitatem Vici que post erectionem dicti ducatus ad subscriptum comitem de facto pervenerat et omnia alia loca que fuerunt nobilis Bernardi de Capraria senioris quondam et nobilis Bernardi de Capraria ejus filii olim comitis Ausonie viventis eorum demeritis exigentibus fuisse nostro erario noviter confiscata. Ideo nolentes sicut nec convenit vos dictum nostrum primogenitum dicta civitate Vici seu aliis locis predic-

et futuris quod non obstante prestatione homagii per ipsos nobis pridem facti velut eorum domino naturali vobis dicto nostro primogenito tanquam eorum domino naturali et vestris jussionibus obediant et pareant in omnibus velut nostris. Intendimus tamen et sub hiis pacto et conditione vobis dicto nostro primogenito hanc donationem vobis facimus quod bajulus generalis Cathalonie qui nunc est et pro tempore fuerit possit uti officio sibi comisso in civitate predicta et aliis locis predictis ubi uti consuevit antequam de predicto comitatu dicto comiti donationem fecissemus et non in aliis quovismodo. In cujus rei testimonium presentem fieri et sigillo nostro pendenti jussimus comuniri. Dattum Barchinone XXV die septembris anno a nativitate Domini MCCC sexagesimo sexto nostrique Regni tricesimo primo. Visa Romeus.

Copia creationis et erectionis ducatus Gerundensis.

Hoc est translatum sumptum fideliter a quodam publico instrumento bulla aurea Serenissimi domini Regis Aragonum infrascripti insignito non viciato non cancellato nec in aliqua sui parte suspecto sed omni vicio et suspicione carente cujus series sic se habet. In nomine sancte et individue Trinitatis Amen. Nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valentie Majoricarum Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie ad noticiam presentium et memo-

dux Gerunde intituletur et nuncupetur omnesque preheminencias de jure vel consuetudine ducatui competentes nostra Regia auctoritate eidem tribuimus etiam et donamus. Sane tamen inter cetera que nobis a superna sunt collata clemencia illud reputemus precipuum quod hodiernis diebus nobis largitus est Deus omnium retributor videlicet vos inclitum infantem Johanem nostrum primogenitum precarissimum perquem nobis ymo universis Christi fidelibus gaudium nostreque universali dicioni status tributus est pacatus et tranquillus quem ex Illustri ac precarissima Alienora Regina Aragonum consorte nostra suscepimus in Domino exultantes dumque considerantes ac solerti etiam meditatione pensamus statum magnificum quem secundum vestram Illustrem et preclaram originem quam ex utroque parente trahitis vos manutenere oportet nostris humeris incunbentem. Considerantes insuper quod in vestri augmento augemur et in nobis propter spem future successionis in regno conservamur vosque unam personam et unum corpus nobiscum reputamus sicquod vos dignitatibus illustrando terras et dominaciones vel donando nichil alienamus quin ymmo in nostri patrimonii corpus comittimus dum videm quod secundum leges Romanas vos qui ut primogenitus noster quedammodo dominus extimamini etiam nobis vivo nec post mortem nostram hereditatem percipere sed magis liberam administracionem consequi censemini et nancisci. Idcirco hiis et aliis que nostrum animum ac celsitudinis magnanimitem ad hec consilio prudenti ac maturo moverunt vos Infantem predictum

demptione monetatico ceniis albergiis feudis feudetariis potestatibus et emparis et cum omnibus aliis iuribus in dicto ducatu prout melius ad nos pertinent integro statu ac etiam pleno iure. Investientes vos de ducatu eodem et omnibus aliis supradictis in vosque transferentes dominium predictorum omnium irrevocabiliter pleno iure. Inducentes vos in possessionem corporalem seu quasi eorundem prout melius dici et fieri potest ad vestram utilitatem. Promittentes nichilominus vobis quod realiter omnium predictorum possessionem seu quasi vobis trademus seu illi quem ad hoc cum potestate hoc faciendi deputaverimus loco vestri. Dantes nichilominus et concedentes vobis et predicto per nos deputato seu deputando liberam facultatem auctoritate vestra propia seu predicti per nos deputati seu deputandi adhipiscendi possessionem seu quasi omnium predictorum ipsamque aprehensam libere retinendi. Nos vero interim constituimus nos vestro nomine possidere et tenere eadem. Et nichilominus ex causa donationis huiusmodi cedimus in vosque transferimus omnes acciones reales personales et mixtas et alias quascumque vel competentes in omnibus supradictis contra quascumque personas vel res ratione eorum. Quibus positis experiri in judicio vel extra quemadmodum nos possemus ante donationem presentem. Ut ante presens donum stet perempniter inconvulsum ac firmum vos pro predictis ad hominem recipimus manibus comendatum. Dantes vobis potestatem dicti ducatus et pertinenciarum eiusdem commendantes vobis castlanias et honores quos et quas

comites vicecomites seu alii
status seu preheminencie ex
fra dictum ducatum faciem
per manum illius senioris pr
quos infra dictum ducatum
quantum etiam possumus f
dantes nichilominus tenore
singulis comitibus vicecomi
bus vervessoribus militibu
aliis quibuscumque et cuius
cionis existant quod vos exi
bisque in omnibus et singul
existentibus sicut nobis an
faciebant et tenebantur par
pro predictis prestent homa
iuramentum. Nos enim pre
omnes et singulos comites
supradictos ab omni homagi
bus nobis astricti sunt pro p
nobis quod vos dictus Infan
et detis nobis potestatem i
dies postquam fueritis requi
baiulia et vicaria tota Gerun
villa baiulio et vicaria Bisuld
pro civitate baiulia et vica
Minorise pro villa baiulia
gitani de villa et castro B
et vicaria Vici de civitate V
caria Campirotundi et de R
di pro vicecomitatu de Bass

Castrofollito de dicto Castrofollito pro villa et procuratione Turricelle de Montegrino de dicta villa et castro Turricelle de Montegrino pro villa et baiulía de Figueriis de villa Figueriis hoc adiecto quod nos dictas potestates petere vel recipere minime possimus nec vos easdem nobis dare teneamini donec perfeceritis etatem XX annorum. Nos enim vobis hoc de presenti concedimus graciose. Retinemus insuper quod in generali curia que nunc Perpiniani celebratur et alias quotiens in futuro in Cathalonia vel alibi Curiam vel parlamentum generale contigerit celebrari universitates civitatum villarum et locorum infra dictum ducatum sitorum de mandato nostro vocate vel infuturum vocande teneantur ad dictam curiam et parlamentum procuratores suos speciales seu nuncios destinare sicut tenebantur ante presentem donationem. Vos etiam cum etatem XV annorum excesseritis et non ante ad dictam curiam vel parlamentum generale teneamini modo simili convenire. Retinemus insuper nobis tocius dicti ducatus regimen et administrationem ac fructuum reddituum et omnium proventum et aliorum quorumcumque emolumentorum percepcionem quos nostros faciamus donec etatis vestre conpleveritis annos XV antedictos Illustri tamen Regina matre vestra infra dictum tempus superstite in humanis vel etiam non superstite nobis tamen non convolantibus ad vota sancta. Si vero vobis existente infra dictam etatem annorum XV dictam Reginam matrem vestram debitum contingeret persolvere naturale nobis superviventibus et ad sancta vota convolantibus tunc ipso facto

iuris vel alias etatis intellectus capacis existeretis jure seu lege non obstantibus quibuscumque. Nos enim de nostre Regie potestatis plenitudine super dictis defectibus et aliis quibuscumque qui forsan in premissis existerent de iure vel alias vobiscum ex certa scientia dispensamus. Quam dispensationem dicti juramenti vinculo confirmamus et etiam roboramus in vim legis predicta omnia sancciendes. Volumus tamen et presentis serie statuimis quod presens donatio duret in vobis dicto Infante et ducatus ereccio in ducato predicto quamdiu nobis viventibus vobis fuerit vita comes. Et post mortem etiam nostram donec vos annos XV compleveritis etatis vestre. Post mortem vero vestram nobis vobis superstibus vel predefunctis vel etiam in vita vestra nobis vobis predefunctis postquam tamen vos dictam etatem annorum XV excesseritis et ad regalem dignitatem ad quam tunc assumendus proculdubio eritis assumptus fueritis confestim ducatus predictus ipso facto totaliter finiatur vosque extunc non nominemini nec possitis ducis nomine nuncupari. Quinimo dictus ducatus et omnia et singula supradicta in statum reducantur pristinum in quo erant ante presentem donationem et ducatus ereccionem. Nolentes imposterum per nos vel vos vel alium successorem vestrum hec ad consequentiam trahi posse. Tamen pro nunc et temporibus per nos supra taxatis supradicta ex causa duxerimus statuenda. Predictam autem donationem vobis dicto Infanti facimus tanquam primogenito et ut nobis successuro in regnis et non aliter nec per hoc quicquam a corona nostra cui vere reputamus unitum

etiam nobis vivo intendimus
hoc presens publicum instru
gulis officialibus et subditis
turis quod premissa omnia et
et observent et ab aliis invio
et non contra veniant nec al
mittant quavis causa seu
omnia et singula supradicta
supra facimus pascicimur et
genito nostro et duci sepe d
infrascripto tanquam publice
etiam personis quarum inter
et paciscenti ac etiam legitti
autem perempne testimoniu
trumentum fieri jussimus
nimine insigniri. Actum et d
die XXI januarii anno a Na
L° primo. Vidit Jaspertus.
Regis Aragonum Valencie
Corsice comitisque Barchin
nie qui hec laudamus firm
Testes et cetera. Signum M
Regis scriptoris secretarii e
publici per totam terram
qui predictis interfuit et he

Signum Petri Dei gratia I

Signum Bartholomei de
scriptoris et ejus auctoritate

Trelat de la carta dalcunes declaracions fetes sobre les coses contengudes en la dita carta de la creacio e ereccio del ducat de Gerona.

Pateat cunctis quod Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Maioricarum Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Attendentes nuper nos de civitatibus Gerunde Vici et Minorise nec non de villis Bisulduni Turricelle de Montegrino de Pals et de Figueriis omnibus et singulis castris villis et locis in vicariis et baiuliis ac procurationibus Gerunde Bisulduni Vici Ausonie Rivipulli et Rivipullensis Campirotundi et de Regali Minorise Bagiarum Berge et Bergitani et sancti Petri de Auro vicecomitatus de Basso Turricelle de Montegrino et de Figueriis predictorum unum ducatum erexisse qui Gerunde nomine apellatur ipsumque commisisse sub certis pactis formis et conditionibus inclito Infanti Johanni precarissimo primogenito nostro ducique Gerunde prout hec et alia lacius et clarius apparent per instrumentum publicum nostra bulla aurea insignitum per fidelem secretarium nostrum Matheum Addriani notarium publicum clausum datum et actum in castro nostro Perpiniani XXI die januarii anno subscripto considerantes etiam educationem dicti ducatus administracionem ipsius ducatus nobili et dilecto consiliario nostro Bernardo de Cappraria comendasse seu commisisse

ciales dicti ducis contra singulares personas vel alios aut jus ipsorum in causis eorum tam criminalibus quam civilibus possit et debeat primitus ad dictum ducem cum etatem in dicto instrumento contentam conpleverit et interim ad illum cui regimen et administracio dicti ducis et ducatus spectaverit vel commissa fuerit inmediate apellari. A dicto vero duce cum dictam etatem compleverit et interim ab administratore actore seu educatore predicto possit ad nos tanquam principem inmediate et indulcie apellari et per apellationis remedium recursus ad nos haberi quamdiu nos vitam duxerimus in humanis et donec dictus dux ad apicem Regie dignitatis fuerit assumptus et non alias neque ultra. Quibus iustis apellationibus teneantur dictus electus et alii imposterum eligendi ad administracionem et regimen dicti ducatus et ducis eorumque officiales dicto durante tempore indubitanter deferre et apostolos concedere et dare et alia et aliter facere et observare sicut et prout inferior a quo apellatur ad superiorem facere et observare tenetur iuxta legitimas sancciones usaticos Barchinone et constituciones Cathalonie in premissis. Preterea rationibus inducti ad tollendam ambiguitatem quorundam nos volentes infrascripta clarius aperire a dicto instrumento creationis et concessionis cassandam irritandam revocandam tollendam et anichilandam ducimus per modum interpretacionis et declarationis ut predicitur clausulam inmediate sequentem. Et etiam in omni casu et eventu retinemus nobis ostes exercitus et cavalcatas in hominibus dictarum civitatum et villarum et locorum om-

nium predictorum loco aut
retencionis in eadem conten
tinere volumus et intendimu
cificatos expresse in usati
Princeps namque. Quos cas
servamus et expresse intend
ne seu erectione ducatus pr
aliquo non obstante. Atte
creationis et erectionis duca
cessionis de eodem dicto n
dicto usatico derogare inten
rea quamquam in dicto cre
trumento continentur quod
rali curia que nunc Perpinia
ciens in futurum contigerit
alibi curiam vel generale
civitatum villarum et locor
de mandato nostro vocate
neantur ad dictam curiam et
res suos seu sindicos dest
quosdam in dubium revoca
debeant prout hactenus voca
declarare volentes decernimu
tencio nostra et sic volumus
sitates predictarum civitatum
nos et vocate venire et inter
ria et parlamento aut consili
nebantur ante donationem et
ereccionem supradictas. Ins
comande predicte contineatu

tingeret dictum nobilem educatorem et administratorem decedere et alium eligi in casibus in dicto comande instrumento specificatis quod sint de electoribus futuri educatoris et administratoris duo nobiles seu milites aut generosi vicarie Gerunde et Bisulduni eligendi per nobiles milites aut generosos ipsius vicarie aut maiorem partem ipsorum et duos cives civitatis Gerunde eligendi per universitatem civitatis Gerunde aut maiorem partem ipsorum. Actamen ut pote rationi consonum ampliando statuimus volumus concedimus et huius serie ordinamus quod in casibus memoratis sint de electoribus ipsis IIII nobiles milites seu generosi dicti vicarie Gerunde et IIIIor cives ipsius civitatis velut caput dicti ducatus una cum aliis aliorum civitatum et locorum per quos dicti educatoris et administratoris ducis et ducatus quotiens facienda occurrerit electio celebretur prima ordinacione in dicta commanda contenta nullatenus obsistente. Declarantes et ex certa scientia huius serie statuentes quod per dictum instrumentum creacionis et ducatus ereccionis et concessionis predictarum non facimus nec facere intendimus aliquam separationem de civitatibus et locis contentis in creatione dicti ducatus a comitatu Barchinonensi et Corone nostre Regie faciendoque privilegium firmum validum perpetuumque quod vim legis habere volumus sanccimus et etiam ordinamus quod civitates et loca predicta contenta in creatione dicti ducatus nunquam possint a comitatu Barchinonensi et a corona Regia separari ymo quod quicumque fuerit Rex Aragonum et comes Barchinone habeat esse et sit do-

men dicti ducis et ducatus quam per ipsum ducem et ejus officiales. Ita quod per dictam creationem nichil conmutetur sed omnia observentur sicut observabantur et observari habebant ante dictam creationem et ac si dicti ducatus erectio facta non fuisset. Predictas itaque declarationes additiones et ablationes seu remotiones sanctiones et statuta et alia supradicta facimus et ordinamus et servare et servari facere promitimus sicut melius dici potest et intelligi ad sanum et sincerum etiam intellectum. Volentes et etiam infrascripti serie iuramenti per nos prestiti vigore prefatis nominibus statuimus sancciinus et promittimus ac nunc pro tunc etiam ordinamus quod cum dictus dux ad etatem pervenerit quod possit regere iuxta tenorem instrumenti dicte creationis et etiam ante quam regat per se iurabit laudabit et firmabit omnia et singula supradicta sed sufficit predictum ducem omnia et singula supradicta iurare in dicta civitate Gerunde tantum tanquam inde capite dicti ducatus. Volumus etiam et decernimus ac statuimus quod nunc de presenti nobilis et dilectus consiliarius noster Bernardus de Capraria quem dicti ducis et ducatus administratorem fecimus ut est dictum et alius vel alii et quicumque si et qui post eum dicti ducis et ducatus fuerint administratores in principio sue administrationis prestent ad sancta Dei Evvengelia juramentum juratis et consulibus vel consiliariis civitatum Gerunde Vici et Minorise predictarum recipientibus pro se et aliis omnibus et singulis personis dicti ducatus si presentes fuerint alias notario pro eis stipulanti quod predicta omnia et singula teneant

inviolabiliter et observent. H
clarato expresse quod quicun
nardum de Cappraria fuerint
administratores ducatus pred
ministrationis et ante quan
prestare teneant dictum iura
dictarum civitatum Gerunde
sencia juratorum consiliarior
dem. Et ut premissa omnia
firmitate tam nomine nostro
quam pater et legitimus adm
mogeniti nostri juramus spo
per dominum Deum et eiu
manibus nostris corporaliter
singula tenere et observare
re inviolabiliter tam per dict
ministratores ducis et ducat
ciales et in aliquo non contr
quo causa vel etiam ration
publicum instrumentum un
bus et subditis tam infra dic
consistentibus presentibus e
infrascripta omnia et singula
cimus per dictum nobilem
tanquam educatorem ducis e
predictorum teneant firmiter
faciant inviolabiliter observ
nec aliquem contra venire
seu etiam ratione. Nos igitur
gina Aragonum Valentie Mai

sice comitissaque Barchinone Rossilionis et Ceritanie prospicientes premissa omnia et singula causa iusta previa ad utilitatem dicti nostri dulcissimi primogeniti et ducis fore facta ea laudamus et aprobamus ratificamus et confirmamus et manibus nostris ad Sancta Dei IIIIor Evvengelia juramus contra predicta vel aliqua ex eisdem nunquam facere vel venire aliqua ratione. Ad hec ego Bernardus de Capraria educator et administrator supradictus attendens supradicta omnia redundare ad utilitatem dicti domini ducis et perfectionem premissorum iamdicto nomine laudans aprobans ratificans et confirmans omnia et singula supradicta juro nunc ut extunc et extunc ut exnunc per dominum Deum et eius sancta IIII Evvengelia meis manibus corporaliter tacta predicta omnia et singula tenere et servare et in aliquo non contrafacere vel venire iure aliquo causa vel etiam ratione. Quinimo prestabo et dabo operam cum effectu omni exceptione remota et faciam etiam meum posse si vixero quod dictus dominus dux supradicta omnia firmabit et jurabit cum ad etatem pervenerit supradictam. Hec igitur omnia et singula supradicta ut dicta et expressa sunt supra facimus paciscimur et promittimus nos dicti Rex et Regina et ego Bernardus de Cappraria nominibus sepedictis quisque nostrum a se vobis juratis et probis hominibus presentibus nomine dicte universitatis Gerunde nec non et notario infrascripto tanquam publice persone pro eis et pro aliis universitatibus civitatum Vici et Minorice et aliarum villarum et locorum dicti ducatus et pro aliis etiam personis omnibus et

singulis quorum interest et intererit et interesse potest ac poterit in futurum recipienti et paciscenti ac etiam legitime stipulanti. Et intendimus declaramus ac etiam protestamur quod per hoc instrumentum aut contenta in eo non fiat perjudicium aliquod tacite vel expresse aliis contentis in instrumentis ereccionis et concessionis ac educacionis seu commande predictis de quibus in presentis declaracionis publico instrumento mencio non sit facta nec per illa hinc quinimo eadem et istud remanere volumus et intendimus in suo pleno robore et valore. In quorum omnium testimonium nos Rex et Regina predicti nec non Bernardus de Cappraria educator seu actor ac administrator jamdictus ad dictorum juratorum supplicationem humilem ac etiam requisitionem mandamus fieri de premissis tot consimilia publica instrumenta sigillo magestatis nostri dicti Regis et nostri dicte Regine ac dicti ducis sigillis munita scilicet nobis dictis Regi et Regine meque dicto Bernardo de Capraria et nostri quibuslibet nominibus sepedictis ac universitatis civitatis predicte pretacte et aliis quorum interfuerit tradenda per scriptorem et notarium infrascriptum. Actum et datum in camera timberiorum castri Regii Perpiniani XVI die februarii anno a Nativitate Domini M° CCC° L° primo. Exa. R.

Signum Petri Dei gratia Regis Aragonum et cetera.

—

Hoc est translatum sumptum fideliter a quodam originali instrumento sigillo maiestatis Illustrissimi domini Regis et sigillo etiam Domine Regine subscriptorum impendenti comunito non viciato nec cancellato nec in aliqua sui parte suspecto sed omni suspicione carente cuius series sic se habet. In Dei nomine et eius divina gratia si naturaliter parentes de eruditione et custodia filiorum solliciti debent esse. . . . .

Este documento no continúa, de modo que queda en blanco la página: la que sigue comprende una lista de apuntaciones suelta, del mismo carácter que las que poco ha se han omitido, sin embargo la continuamos por la relacion que tiene con las declaraciones que luego iremos encontrando.

—

Sie demanat lo noble Eu Bernardi de Cabrera si es stat pres ne mes en reena.

Item en poder daqui fo posat e mes ne en qual loch.

Item qual persona lo liura el mes en la dita rahena o preso.

—

Senyor transfuga es appellat en dret no tan solament aquell qui volenterosament lexa son senyor e sen va a son enamich ans aquell qui volenterosament se lexa pendre als enamichs hoc en. cara aquell qui nos lexe pendre volenterosament mas con es pres pot fugir e nou vol fer. Ara senyor fet aquest presuposit segons los merits de la inquisicio de manament vostre senyor rebuda contra lo comte Dosona appar que lo dit comte puxe esser dit transfuga per los II caps derres dels III cases de transfuga demunt proposats.

E que lo dit comte volenterosament se sia lexat pendre al Rey qui fo de Castella enamich publich vostre senyor par que hi hage alcunes deposicions de testimonis qui deposen sobre lo acte de la preso del dit comte la qual preso senyor segons que deposa G. Açor habitant en lo loch de Medes on sa feu la dita preso se segui en aquesta manera. Deposa lo dit G. Açor en XXXI full del segon proces que I dissapte ço es ans de la festa de Sancta Maria dagost o de setembre ell testimoni ho deposant estant en lo loch de Medes vers hora de miger nit vench en lo dit loch lo comte Dosona e don Pedro de Luna En R. de Blanes e un seu germa e Guterdias de Sandoval cavalcant en lurs cavals e II homens de peu e cridaren aquells del loch. E tantost ell testimoni ab alcuna companya de peu de-

dit loch feu lus apparellar de dinar pensant se que quant fossen dinats que sen anassen Empero nou feren.ans con foren dinats sercaren e remiraren lo dit loch e lo dit comte axi con a capita mana aquells del loch que fessen alcuna obre quiy feya a fer e fet aço posarense a dormir e con foren levats de dormir manaren quels apparellassen de sopar e soparen e dormiren lo vespre seguent en lo dit loch E con vench lo dimarts apres seguent al die ells foren assetjats per be DCC homens a caval del Rey de Castella. Deposa mes avant que lo dit comte lo diluns a nit havia gitades escoltes E lo dimarts apres seguent ans del die les dites escoltes vengueren a ell per lo qual ensemps ab les dites escoltes anaren al comte e a don Pero qui dormien e despertals E digerenlus senyors levats vos que veus açi prop en lo terme de Val de Pomer que ha celada de be de DC homens a caval E lavors lo comte respos entrensen totes les escoltes et tanchats les portes que corredors son E axi nous temats E a cap daltre stona aquells de la selada isqueren e posaren se als camins e assetjaren lo dit loch E apres vers hora de tercia lo Rey de Castella fo sobre lo dit loch de Medes ab XII o XIIII entre trabuchs e brigoles e tantost comensaren a estelonar lo dit loch E fer caves aquells del Rey de Castella E lo comte e don Pedro e los altres vehents que nos podien tenir ne defendre jatse fos que fessen lur poder de defendrel cridaren aquest testimoni o alcunes altres persones del dit loch E lo dit comte dix lus aytals paraules o semblants senyors ab lo Rey de Castella ha ja prohomens de Cala-

tayu e som certs que lo dit
pati ab lo Rey de Castella E
ha fets dressar e lo loch qui e
ves E axi jo no veig quens p
ab lo Rey de Castella sins pe
salv vide e membres E que
terra del Rey Darago per ço
la sua terra ço es que nons
del Senyor Rey E que digu
dits castells ques retessen E
aquest testimoni que isques
sils pendria a merce segons
testimoni dix que noy exir
que viura e quey enviassen
E lo comte dix que ell com
gue a fer aquest testimoni s
ment del comte axi com aqu
yor Rey car daltrament dix
noy anara. E lo comte dix a
raules o semblants Anats vo
comenats nos en sa gracia E
gam per merce quens jaque
fonso e ab be altres V o VI
Castella los noms dels quals
timoni anassen al Rey de C
na si eren en lo loch lo co
E frare Ertal de Luna E aq
noy eren que la nit passada
Rey dix per que deya que e
dadura de I postre frare Ar

gut tirar ab seyeta en la cara E que ell o sabia de cert per escoltes que havia preses E aquest testimoni vahent que lo Rey no sabia de cert que lo comte ne los altres hi fossen nega de cert que noy eren jatse fos que li fos estat manat per lo comte que digues al Rey de Castella que ells eren aqui E apres ell deposant tornassen al loch dix al comte aytals paraules Senyor sapiats que lo Rey de Castella no sap de cert que vos ne don Pedro ne los vostres altres cavallers siats açi per que jo no li he volgut dir ço quem manas ço es que fossets açi. E lavors lo dit comte vas fort enfellonir contra aquest testimoni E dixli quey tornas e que li digues ço que damunt li havia dit. E ell tornay e feu ho E lo Rey de Castella resposli quel no volia que Johan Alfonso ne los altres hi anassen per ço que nols li metassen mas si ells volien devellar aqui quey parlassen E lavors lo comte ab los altres cavallers qui ab ell eren devellaren tots armats al peu del castell e parlaren ab Johan Alfonso e ab los altres E a la per fi fet que hagueren lur tractament ells se reteren al dit Rey de Castella. E fet aço lo Rey de Castella dix que aquells del loch quey develassen e quel jurassen per senyor E ells nou volgeren fer mas suplicarenli quels donas XV dies axi com feu aquells de Calatayu E per que poguessen haver trames al Senyor Rey sils secorreria Empero que jaquis anar tots aquells del castell a la terra del Senyor Rey E axis feu E dix interrogat per que nos tenien que per ço com no pogueren tenir poch ne molt al poder del Rey de Castella E dix interrogat que los dits tractaments se feren a consel de

sos patis e reteren se a ell aquest testimoni deposa en CC fulles.

Item En Ramonich de Castellbell lo qual deposa en XXXIII fulles del primer proces diu que ans que ell fos pres a Magallo hoy dir deça que la preso del comte era stada fenta.

Item Pedro de Linyan de Calatiu qui deposa en XXVI fulles del segon proces diu que en temps que Calatayu era o estava apatiat ab lo Rey de Castella e apres que fo pres hoy dir axi a castellans com a homens de Calatayu que lo comte e don Pedro de Luna e frare Ortal En R. de Blanes En Vidal de Blanes e Goter Dies de Sautdoval devien entrar en lo loch de Calatayu et que lo comte havia fetes unes cartes o letres poques les quals havia meses enfre cera e donales a I correu que les portas als prohomens de Calatayu. E lo correu qui anava al dit loch fo aguaytat e sentit e pres per companya del Rey de Castella e trobaren les letres et oy dir pres lo loch de Calatiu quel comte ab don Pedro e ab los altres vench per badar la host del Rey de Castella e que companya del Rey de Castella los encalsaran e lo comte ab los altres recollirense en lo loch de Medes et que estant aqni En P. de Luna dix al dit comte que isquessen daqui car anarsen podien a lur sau a Derocha o hon se volguessen car bons rossins tenien et que lo dit comte dix tota vegada que per cert ans se dinarien aqui e que estant axi fo aqui lo Rey de Castella lo qual tench ensercat lo dit loch e aquells aqui pres et que aquestes coses ha hoydes dir

dit comte resposli que nou volia fer fins que hagues menyat. E don Pedro de Luna qui present hi era e frare Ortal deyen al dit comte que be deya lo dit Francisco et axi que sen anassen E lo dit comte responia que per cert ans menjarian E ells estant en aquestes paraules companyes del Rey de Castella foren tantost en gir del loch a CCC homens a caval et apres un poch vench lo Rey de Castella ab son poder e apres lo comte e los altres.

Item En R. Perez de Pisa cavaller deposa en LXXII fulles en substancia que ha oyt dir a moltes persones dels noms dels quals no li recorda e que es fama comuna per tot Arago quen Pedro de Luna a gran importunitat del comte li atorga que solament tots V demunt nomenats ço es lo comte e don Pedro e frarel Ortal e Guter Dies de Sandoval e Vidal de Blanes se metessen a Calatayu e que anaren tots VI ab lurs genets mirar la host del Rey de Castella qui tenia assetjat Calatayu e veren la host arevatada e don Pedro dix al comte que sen anassen que sentes eren e feren ho fehent la via de Medes fugent. E jatse sie que don P. digues al comte que a Darocha sen podien anar salvament que gran aventatge havien lo dit comte feu que romangueren a Medes on foren diluns mati e romangueren aqui tot aquell dia e la nit seguent sens que hom del mon nols encalsava e lo dimars mati lalcayt del dit loch e les escoltes que meses havien digeren los ques levassen que companya del Rey de Castella venie e nou volgueren fer et que en apres lo dimarts seguent a hora de tercia con lo Rey de Castella hi fo

de la host era ja prop dells e laltra partida qui aconseguia e lavors vengren sen a Medes e con foren en lo loch de Medes don P. ana dir al comte que sen anassen a Darocha que salvament sen hi porien anar e lo comte dix que romanguessen aqui que salvament hi porien romanir axi que lo dit comte feu tant que aturaren aqui tota la nit e al mati don P. dix al comte cavalquem e anem a Darocha e lo comte dix jaquix me dormir que son he nom vul levar tan t mati e don P. congoxant torna altra vegada e feu lo levar e dixli que cavalcassen e que sen anassen e lo comte dix que no faria tro que hagues begut e mentre bevien vengren les guaytes que aquells del loch tenien dients veus açi lo poder del Rey de Castella que ve et lavors don P. congoxa de cavalcar e dix al comte fassam tost e anem nos en e lo comte respos per ma fe jo no jaquire mon menjar que abans quells sien venguts nos en porem anar e durant aquest contrast los de la geneta del Rey de Castella foren aplagats en gir del loch e dix En P. ara comte anem nos en si podem e lo comte respos no hajats pahor que jo hi dare recapte e a cap de pessa lo Rey de Castella plegas ab son poder al dit loch de Medes e dinas e dinat que fo feu parar I giny e levors lo comte puja en I terrat e vench lo Rey de Castella cavalcant en una mula envers la part don lo dit comte era e parlaren abdosos nos sap quines paraules. E apoch lo comte dix a don P. don P. nos som aci nons podem tenir mes val quens retam al Rey de Castella a merce. E don Pedro dix que nou faria per res que mes amaria morir que no retres a ell. E lo comte dix

que si ell volia morir que nou feya ell. E en aço lo
comte anassen vers la porta del castell per obrirla.
frare Ortal vahent aço mes mans a la espasa dient q
ell veuria qui la obriria. E lo comte dix orat tiret n
seny cuydas tu haver que ton frare ne jo. E ab
tant Guter Dies de Sandoval pres frare Ortal per lo b
e lo comte isque de fora e feu son parlament ab lo R
de Castella e lavors reterense al dit Rey. E dix enc
aquest testimoni que les dites coses o quaix en acal
ment semblants havia oydes dir a molts e diverses p
sones los noms de les quals no li recorden e aytal
publica veu e fama per tot Arago.

Item lo noble En P. Ferrando Dixar deposa en
XXXIII fulles e diu que oy dir a l scuder lo nom
qual no li recorda qui era en lo loch de Medes con
pres que lo dia que lo Rey de Castella fo en lo
loch e pres lo dit comte Dosona havia vist e oyt q
lo Rey de Castella havia demanat lalcayt per saber
dit comte e los altres si eren. E que lo alcayt li di
que ver era que estats hi eren mas que ja sen er
anats. E con daço lo Rey de Castella nou cregues p
sa paraula feu loy jurar sobre la creu de la sua spa
e lalcayt sen torna dins en lo loch e feu ne relacio
comte e als altres dientlos con lo dit Rey de Caste
nou cregues per sa paraula feu loy jurar sobre la cr
de la sua spaha e lalcayt sen torna dins en lo loch
feu ne relacio al comte e als altres dientlos con lo d
Rey de Castella sen devia tornar con ja hagues men
desbestir los gins e quel dit comte dix que no sen v
lia anar fins que hagues parlat ab lo Rey de Castella

con don P. e los altres lin contrastassen lo dit comte dix que axi se havia affer et de feyt tantost isque del dit loch e los altres apres dell.

Item En Berenguer de Togores cavaller lo qual deposa en CXXVIII fulles diu si haver oyt dir an R. de Blanes qui estava pres en Sibilia que lo comte e don P. ab los altres demunt nomenats se havien mes al cor de entrar a Calataju e con foren prop del reyal del Rey de Castella foren sentits per los del reyal e tornarensen a Medes. E con foren aqui don P. dix al comte Dosona que sen anassen e lo dit comte dix que alli volien menjar et feu se apparellar de menjar e apres que hague menjat lalcayt del loch de Medes dix al dit comte Senyor anar vos en podets car prou havets espay segurament entro a Darocha. E lo dit comte respos nou vul fer açi vul sopar e jaure. E quant vench la nit a hora de miga nit o de matines lo Rey de Castella fo aqui e assetja lo loch e feu hi dressar VIII gins. E lo comte dix al alcayt que anas al Rey de Castella et que li dixes de part sua que lo dit comte se comenava en sa gracia e que volia parlar ab ell. E lo dit alcayt a gran forsa anay e parla ab lo Rey de Castella que li demana lo comte e don P. si hi eren e lalcayt dix que verament partits sen eren e puys lalcayt torna en lo loch e recomtau al comte e axi que sen anas que segurament ho podia fer. E lo comte resposli per ço sots vos bestia per que no havets fet ço que jous he dit quem coman en sa gracia e que vull parlar ab ell e lo dit alcayt quaix ab gran forsa tornahi e dix al Rey ço quel comte li havia dit e per conseguent feren tractaments

fo present ab don Johan Alfonso de Xiricha qui lavors era de part del Rey de Castella. E que lo Rey de Castella se acosta prop lo portal del loch de Medes e diu aquest testimoni que viu lo comte e don P. e los altres qui ab ells eren qui vengren ves lo Rey de Castella tots trists e esmaylats e quaix ab cara plorosa exceptat lo dit comte qui venia primer vers lo dit Rey de Castella ab cara segons que parria quaix alegra e ab color assats bona segons los altres y tots aquells de la host del Rey de Castella se maravellaren de la cara e del comportament del dit comte. Dix encara que fama es en Arago e per tota la terra del Senyor Rey que la preso del dit comte se fes voluntariament e no per forsa.

Lo noble don Johan Alfonso de Xiricha qui deposa en CXXXI fulls diu esser ver que un die dementre lo Rey de Castella estava sobre lo setge da Calataju un genet castella del Rey vench al dit Rey dientli Senyor albicera e lo dit Rey respos que es e lo dit genet dix Senyor lo comte Dosona e don Pedro de Luna ab VI cavalcadors venien per entrar en Calataju e jo Senyor he ho sentit e son sen tornats a Medes e els fets seguir als Dubeda. E lo dit Rey de continent mana aquest testimoni qui lavors era en son servey que anas a Medes e ab be mil homens de caval ana tantost ves lo dit loch de Medes e a cercalo e feu exir Garcia Sabata qui estava en lo dit loch e demanali lo comte e don P. si hi eren e ell respos que no. E aquest testimoni dixli que lo Rey de Castella venia detras ell e que feya aportar gins e que si no li ho deye que esser los

Castella empero de la segurtat quel Rey de Castella promes al dit comte lo dit comte demana albara que fos subsignat per ma del Rey de Castella lo qual albara lo dit comte matex scrivi de sa propia ma e lo Rey de Castella de sa ma lo signa e escrivi son nom. E diu aquest testimoni que be sap de cert que si fer ho hagues volgut lo dit comte que sen pogera esser be anat sens tot perill que ben hague prou spay cor ell testimoni fo lo primer hom qui aplaga per manament del Rey al dit loch de Medes que encara noy havia vengut alcu. E puys venguey lo prior de Sant Johan qui ladonchs era e ara es mestre Dalcantara et puys daltres. E dix interrogat que null temps no fo feta mala preso al dit comte ans vehe aquest testimoni diverses vegades que lo Rey de Castella lo anave veura es reyen la un ab laltre e lo Rey li trametia de ses viandes fort soven. Item dix quina cara feu lo dit comte con se viu en poder del dit Rey de Castella en aquella hora quės fo retut e dix que bella e ques xufava es reya ab ell axi con si res no fos stat ço que no feyen neguns dels altres qui foren preses ab ell ans apparia be en lurs cares que eren trists e despagats. E vehe aquest testimoni moltes vegades que estant lo Rey de Castella sobre lo setge de Calataju que lo dit comte Dosona cavalcava ab lo dit Rey es rehia es trufava ab ell. E axi matex lo vehe exir un die que feyen mostre e lo dit comte vench a mirar la mostra e null temps no viu aquest testimoni que lo comte fes mala cara de sa preso ans estava axi pagat e alegre

buda la letra el enterroga lo comte e dixli Senyor si vostre pare don Bernat me demanava de la vostra preso e de la manera jo con son stat pres que li dire. E lo comte resposli Guardia no hajats cura daxo que mils ho sap que vos no li sabriets comptar. E que lavors aquest testimoni daquestes paraules hague mala suspita. E aquestes paraules diu que explica aquest testimoni an Bernat de Cabrera a Perpenya e diu que ell conech en veritat en los semblants que feu En Bernat quant oy aquestes paraules que li havia fort desplagut per que lo dit comte les havia dites al Guardia. Dix mes avant que quant ell devia partir de la vila de Calataju per venir an Bernat que lo mestre de Santiago qui tenia Calataju per lo Rey de Castella envia per ell e dixli aquestes paraules Guardia vos devets anar an Arago a mon amich don Bernat de Cabrera e prech vos quel me saludets molt e que li digats quel mestre son amich te Calataju per lo Rey de Castella e que no quira fer el tracto o los tractos que feu de Tarassona de Calataju que jo lo tench pero que siu foya quel consellava que ell no vengues en la delantera mas quey envias o sades el vescomte de Cardona.

. . . .

. . . .

. . . .

E per tal Senyor con se diu que lo dit comte vench

pogues Darago e que ab aquells sen anas en les dites fronteres per dar hi aquell consell que poguessen segons senyor que sobre aquestes coses deposen mossen En Francesch de Perellos qui deposa en LXIV fulles del primer proces et daltres molts testimonis.

. . . .

. . . .

E diu se Senyor e fo donat per capitol en lo proces que lo dit comte Dosona quant parti de Perpenya e anava en les dites fronteres deya que ell per forsa e ab gran despler anava en Arago e ultra son cor e que non entenia a tornar viu e que plagues a Deu que ara fos ell fill del pus minue pages que havia car los grans homens corrien los grans perills per les feynes destemprades que havien affer ultra lur cor e lur voller per les quals paraules alcuns han presumit e presumeixen quen Bernat de Cabrera e lo dit comte haguessen ja certa covinensa feta ab lo Rey de Castella que lo dit comte donas loch e occasio que fos pres per lo Rey de Castella quil tengues per rahena a fi quels mals tractaments quis deyen es dihen esser estats entre lo dit Rey e En Bernat de Cabrera e lo dit comte dels quals per avant Senyor hoyrets relacio mils venguessen acabament e que lo dit Rey de Castella mils se pogues fiar.

setjat e que alcuns li desconselaven que no feya haver per res axi que ell ab gran importunitat feu queu P. de Luna e frare Artal ab los altres demunt nomenats que foren preses ab ell li atorgaren quey entrerien ab ell.

Sobre aquestes coses deposa lonrat en Lop de Gorrea cavaller en CXXXII fulles del primer proces e diu que es ver que lo comte Dosona vench en Arago e dix aquest testimoni que ell era vengut ab poder general del Senyor Rey aqui e raunant encara ab aquest deposant dels fets de la guerra del Senyor Rey e del Rey de Castella lo dit comte dix que no hi veya remey mas que tot era perdut. E dix mes que en Calataju no havia cap e que si en neguna manera ell hi podia entrar que ell ho assejaria. E apres lo dit comte partis daqui ab lo mestre de Calatrave e anassen a Darocha. E apres pochs dies lo dit comte torna a Seregossa e partis daqui ab En P. de Luna qui era aqui lo qual sen mena a Derocha. E a pochs dies aquest testimoni oy dir que lo dit comte e don P. creu eren stats preses per lo Rey de Castella a Medes e diu que es fama publica e comuna en tot lo regne Darago que lo dit comte sen pogera esser vengut salvament a Derocha sis hagues volgut. Diu encara que ha oyt dir a moltes persones en la vila de Darocha e a tot hom comunament que quant lo Rey de Castella fo al loch de Medes que hi volia dressar alcuns gins. E que lo dit comte mena a G. Açor qui era aqui que isques al dit Rey de Castella e que fes pati ab ell per ell e per aquells qui aqui eren ab ell aquell que pogues. E lo dit G.

diguessen res a negu de sos vassals ne encara a altres persones sino que anaven al Senyor Rey Darago e dix que aquestes coses oy dir al dit mestre en Derocha tinent ja segons sos viares lo Rey de Castella rehenes del loch de Calatayu e dix que oi dir al alcayt de Medes que estant lo comte Dosona ab En P. de Luna e ab los altres del dit loch de Medes tenent los lo Rey de Castella assetiat lo Rey de Castella trames a dir al dit comte e als altres qui ab ells eren ques retessen sino que ell los trametria leyntra. E lo dit Rey de Castella assegura lo dit comte tant solament e lo dit comte tot sol anassen vers lo Rey de Castella e parla molt ab ell e apres tornassen al dit loch de Medes e tantost lo dit comte e don P. e los altres demunt nomenats e lo dit loch decontinent se reteren e penses aquest testimoni ques retessen per tal con lo loch nos pogera tenir al poder del Rey de Castella.

Item lonrat frare P. Munyis maestre de Calatrava deposa en XXVIII fulles del dit segon proces diu que lo comte Dosona ans que don P. de Luna fos a Derocha dix aquest testimoni qui era a Derocha que ell volia entrar en lo loch de Calataju o de peu o de caval si ferho podia. E aquest testimoni dixli que bes podia fer. E lo comte dixli lavors e moltes de vagades siy iria ab ell e ell testimoni neguna vegada no hi volch anar. E apres pochs dies lo dit comte prega lo dit En P. estant a Derocha et frare Ortal et Guter Dies de Sandoal quey anassen ab ell e quel acompanyassen e atorgaren ley en presencia daquest testimoni. E dix aquest testimoni interrogat que oy dir a G. Assor es-

e en molts lochs que lo dit comte quant fo en Arago empra lo noble. . . . .
. . . .
. . . .

Item Johan Exemenis de Sayas scuder de Calataju deposa en LXI fulles que oy dir a don P. Munyis mestre de Calatrava que lo comte Dosona li havia dit que lo Rey Darago per tal que ves lo Real de Castella en quina manera estava quel queria acorrer a la vila de Calataju. E que lo dit mestre li havia dit que noy anas car gran perill li poria esser que si era entrado en algun loch daquells petits quel Rey de Castella lo cerqueria e los hauria tantost e que daquest acort matex eren En P. de Luna e frare Ortal. E puys que lo comte mostra una letra del Senyor Rey a don P. en la qual li manava que ell que fos a veer lo reyal del Rey de Castella e que lavors ab moltes induccions que lo comte feu al dit P. et a frare Ortal no contrastant lo conseyl del mestre eren anats la e con lo hagren vist tornaren a Medes don era capita per eleccio dels homens del loch G. Assor scuder habitador del dit logar. E la nit feu gitar escoltes lo dit comte les quals tornaren en lalba dients que no havien sentits negu. E lo dit comte dix que gran maravella era e quey tornassen e que en la tornada foren preses les escoltes per companyes del Rey de Castella e que sobre aço Francischo Sanchez del Busquet del dit loch vench al dit

dels homens del loch havia apatiat lo loch ab lo Rey de Castella per spay de un mes per tal que vessen lo Senyor Rey si los vendrie socorrer o que volria que fessen e dins aquests temps lo dit G. ana al Senyor Rey a Barchinona e lo Senyor Rey donals letres que los tenia per bons e que desemparassen lo loch e la gent que sen anas a Derocha e aquestes coses dix que havia hoydes dir al dit G. Assor et Francischo Sanches del Busquet.

Item lonrat En Johan Eximenis Dorrea la deposicio del qual demunt es ja en partida deposa sobre aquestes coses ço quis segueix. Que es ver que lo dit comte emprava los richs homens e cavalles a Seregossa e encara que aquest testimoni fo emprat per ell quey anas ab son fill Exemen Durrea lo qual havia atorgat de acompanyar lo comte sino que lo dit testimoni ley veda e dix que ab gran emprixevol del dit comte don P. de Luna loy atorga e aço dix si saber per tal con lo comte Dosona sen vench una sesta dormir a la casa daquest deposant e dormiren una stona fort pocha ensemps e lo comte desperta aquest testimoni e dixli entre les altres paraules don Johan fort feu mal con vadau a vostro fill e a don P. que no vajen ab mi prech vos que anem a ell e aquest testimoni respos con hi irem ara que ell dorm ab sa muller. E lo dit comte dix per Deu si irem e levar lon em jo e tu. E anarensen a la posada de don Pedro e entraren en la cambra on dormie ab madona sa muller e ferenlo levar del lit e levors lo dit comte prega aquest testimoni e don P. que ells tots III se metessen a Calataju de nits con da-

passejant per lo carrer devant la porta de la sua posada lo qual comte demanali de qui era e lo fadri respos que den Johan Eximenis Durrea e que portava una letra a don P. E lo comte dix al fadri daça la letra que jo la li dare e feuho. E a cap de una pessa lo comte dix al dit fadri tornaten tantost e dili que recapta haura et veten cuytadament. E quant lo fedri fo vengut aquest testimoni sabent que axi era pres al fedri decontinent trames altre missatge a Derocha a don P. per la dita raho e con lo dit missatge fo a Darocha troba que lo comte e don P. eren preses e diu aquest testimoni que oy dir a moltes e diverses persones lo nom dels quals no li recorden que lo comte induhi a Derocha lo dit P. que ab alcuns forts pochs en nombre ço es ab aquells qui foren preses se metessen a Calataju donant lus entenent que per ells se podia salvar. E aquestes coses presumeix lo dit testimoni esser veres per les rahons que damunt ha dites.

Item Diego N. de Mendoça del regno de Castella lo qual fo pres quant venia de la missatgeria que havia feta per lo Rey de Castella al jutge Darborea deposa a CLXXVII fulles que lo comte Dosona per son tractament e voler se mes en la preso del Rey de Castella e dix si aço saber per tal con Marti Anyes sen era raunat ab aquest testimoni dientli que major ajuda haguera hauda lo Rey de Castella del comte Dosona si no fos pres con per son voler era estat pres per lo Rey de Castella.

. . . .

. . . .

Item Senyor par que en aço fassa presumpcio
quis segueix ço es saber queu Bernat de Cabrera qu
lo alcayt e missatges de Medes foren venguts a
Senyor per tal quels socorreguessets car eren apati
ab lo Rey de Castella En Bernat de Cabrera Sen
feu pendre informacio o de manament vostro Senyo
requesta del dit Bernat fo presa enformacio dels
alcayt e missatger en quina forma era stat pres lo c
te e los altres en lo loch de Medes la qual informa
rebuda no plague al dit En Bernat ans Senyor vos
plica que la cremassets e axis feu segons que si
Senyor recitas a mossen En R. de Vilanova segons
ell diu sobre aço Senyor deposa Jacme Sent Feli
CXXXIV fulles del primer proces e mossen R. de
lanova a CIII fulles del II proces.

E deposa sobre la informacio.

Daquests dits o deposicions de testimonis par q
puxe hom comprende contra lo dit comte que la di
preso sia estada volenterosa e fenta les presumpcio
e judicis ho sospites seguents. Primerament. . . . .

No continua.

Par axi matex que lo dit comte Dosona puxe es
dit trasfuga per altre cap ço es per lo terçer que esta
pres pogues fugir e tornarsen al Senyor Rey e que n
haja volgut fer.

Sobre aço Senyor deposa ffrare Gomis de Xibilia q

deposa a XIII de juny del any de la nativitat de nostro Senyor MCCCLXV e es lo seu testimoni a CXLIV fulles del segon proces e diu que ell habia vist en lo loch Dalgisira lo dit comte Dosona que anava cavalcant en una mula e ab ell anaven dos catalans quil servien en totes coses a ell necessaries e que anava quaix continuament ab lo dit Rey de Castella axi per terra con per mar e que era vengut en aquell loch en una galea ab lo Rey de Castella mas diu que les gents de yen que ell hi era axi con a pres e que alcuns homens lo gordaven empero aquest testimoni diu que nol viu pres ne estar en nenguna preso e que dos vegades quel viu que anava fort ab cara alegra e que tots los altres catalans staven preses en Sibilia sino lo comte e aquells dos quil servien e que no viu que lo comte portas nengun ferrament en cames ni en altra part de son cors. Dix encara que si lo Rey de Castella tengues conseyl que per pochs quey fossen si hi era appellat lo comte e hi era e que continuament era en un loch ab lo Rey.

Item Rodericus de Guitaria del regne de Castella deposa en CLIII fulles quel viu Algisira cavalcant en una mula ab sperons tot sol seguent lo Rey de Castella e que anava solt e sens guardas e que menjava en casa del Rey de Castella en una taula qui era devant aquella del Rey en la qual seyen cavallers e que lo comte seya primer que tots los altres cavallers en la dita taula e que vench al dit loch per mar en una galea ab lo Rey. E dix que P. de Luna vescomte Dylla e los altres estaven preses axi con se solien.

Lo V idem en substancia e que lo viu alcunes vegades menjar ab lo Rey e alcunes ab Marti Anyes.

Lo IV idem salvant del menjar.

Idem VII et VIII salvant que no dien que fos en guarda sots Marti Yanyes.

Lo X deposa axi con lo terçer testimoni. E tots aquests se concorden ques deya comunament a Algisira que lo comte devia pujar e anar en lo stol del Rey de Castella e hani I qui deposa que devia haver galea per si matex e IV qui deposen que devia anar en la galea de Marti Anyes. E I deposa que oy que lo Rey feu manament que fossen dades armes al comte e a un macip seu cathala per seguir lestol e la un deposa que quant lo Rey tenia consel que lo comte hi era e hi cabia ab Marti Anyes e ab altres.

Item P. Perdigo trompeta qui fo pres en la galea den Averso deposa a CLX fulles que la galea den Averso ab III daltres foren preses a vespre e lo dema mati una galiota del stol dels castellans veuch a la dita galea den Averso qui demana al patro castella qui era en la dita galea que li donas lo dit Naverso e aço li dix de part del comte Dosona e axis feu e portaren Naverso a la galea de Marti Anyes on era lo comte Dosona e dix que viu a Cartagina que lo comte cavalcava ab lo Rey de Castella ab gramaya castellana axi con los altres qui ab lo dit Rey eren e axi matex viu a Denia que estava e cavalcava ab lo dit Rey e que no stava con apres ans que parlava e privadejava fort ab lo Rey de Castella e dix mes avant qne en lo loch de Cartaginia foren degolats tots aquells qui eren en les

ab lo Rey en un leny armat sercant les galeas ordonant ço que les galeas havian affer e dix quel viu a port many star en la tenda del Rey e nos partia dell e puys lo viu a Dinia venir a la mar ab lo Rey de Castella caval-cant tota vegada que lo Rey hi venia e nos partia dell ans oya missa ab ell e era la on lo dit Rey era e partint de Dinia foren al cap Deljuba viu en terra lo Rey e Marti Anyes e lo dit comte e alcuns altres qui sopaven ensemps e puys tots III ab la galea del Rey de Castella a Cartaginia.

Item Rodrigo Darita Guasco deposa en CLXXII fulles que ell era en la galea den Sentmenat quant fo presa per lestol del Rey de Castella a dos de juyol per la galea de Sentyago e encontinent vench la galea de Marti Anyes on era lo comte. E lo comte demana daqui era e foli respos que den Sentmenat e lavors lo dit comte mana que fossen tots degollats e lo patro de la galea de Santyago respos que non feria res si non havia manament del Rey e aço dix ell que viu e oy. Diu apres que foren menats a Cartaginia e aqui lo Rey de Castella ab Marti Anyis e ab lo comte entraren en la galea de Santyago e era En Berenguer Sentmenat e lo Rey feu los penjar. E dix aquest testimoni que oy quel comte Dosona stant en la popa de la dita galea dix al Rey de Castella Senyor fets degollar totes aquestes exurmes daquestes galeas preses con siu fets nous faran guerra neus poran noure. E puys lo Rey ab lo comte e Marti Anyes partiren se daqui e lo vespra fo fet lo degolament. Dix mes avant que aytant con lo Rey estech a Cartaginia viu lo comte Dosona esser e star

la armada levors feta per lo Rey de Castella

Johannes Imperial ciutada de Jenea qui deposa a XV de noembre del dit any es la deposicio sua a CLXXII fulles diu que viu apres la preso de les dites IV galeas que lo Rey de Castella e lo comte vengueren a Sibilia e que lo comte cavalcava ab lo Rey de Castella per la ciutat e anant a cassa e per altres lochs e que continuament vehia lo comte ab lo Rey de Castella.

Item frare Garcia Lorens de la orda dels frares menos de la provincia Darago qui deposa en lo prop dit mes de noembre e es la sua deposicio a CLXXII fulles deposa que viu lo dit comte anant cavalcant per Sibilia e solt de la preso e viu e hoy dir comunament quel dit comte munta en les galees del dit Rey con parti de Xibilia ab Marti Anyis e que sen anaven al Rey de Castella qui avistava son estol a Algisira del fadre.

Item P. Descoll de Vilajoyosa deposa a CLXXIII fulles que viu lo comte en lo loch Dalgisira Dalfadre e que ab Marti Anyes ensemps lo viu esser e cavalcar ab lo Rey de Castella e apres ana lo comte en lestol en lo qual estol aquest testimoni diu que era e aqui eren con les IV galeas foren presas e hoy dir a molts quel comte recapta ab lo Rey Naverso e que aytant con ell viu lo comte anava solt e no con a presoner empero oy dir alcuns que no era en lo dit comte de anarsen ne fer sa voluntat.

Item Gil de Monezma lo qual fo pres a Magalo ab son fill den Morey deposa a CLXXIV fulles diu que viu lo dit comte solt de la preso e que cavalcava en

Sibilia ab lo Rey e que cavalcava moltes vegades p
a par ab lo dit Rey e daço diu que havia be un any
temps de la sua deposicio qui deposa a XIV de dee
bre del any LXV e diu que anava ab companya de V
o X castellans que catalans no havia ab ell. Diu en
ra quel ha vist en Carmona lo comte cavalcar solt
lo Rey que era vengut per cassar porchs e que ell t
timoni ho viu qui era estat menat pres a Carmena
obrava continuament en lo mur e veye quel dit com
cavalcava e anave a la cassa ab I hom a caval qui
portava davant I seona manera e lo comte cavalcava
I mula e axi en aquesta manera cavalcava lo Rey e d
poch se havia lo temps que deposa que era partit
Carmona e venia en Sibilia e encontra en lo cami
Rey e lo comte qui anava ab lo Rey e mes avant d
quel dit comte menys del Rey mentre era en Xibil
anava solt per si matex. Diu encare que hoy dir
molts castellans qui eren en lo stol del Rey de Caste
lla con preseren les dites IV galeas que lo comte f
occasio de degollar la exurma de les dites IV galea
e aço per tal con ell demana al Rey que li donas al
cuns seus homens quey havia e lo Rey feu ho e en
continent feu los degollar e apres lo dit Rey saber
aço feu degolar tots los altres qui hi eren romases sa
vant los calafats o mestres daxa e dix que havia o
dir publicament que lo comte havia fet matar lo fr
re Ortal de Luna per fam consellant al Rey que n
li fes donar a menjar e diu ell testimoni que oya l
dit fra Artal cridar fam fam estant pres dins una ca

sa en que ell testimoni estava pres con lo amenaren pres de Carmona.

Item lonrat Nar A. de Blanes qui deposa en febrer prop passat a CLXXVIII fulles diu que aquest any prop passat lo Rey de Castella parti de Sibilia e ana a Algisira per ajustar son stol e a cap de dies vench Marti Anyes ab una galea e feu desferrar lo comte Dosona e manalsen ab si en la dita galea e aço ell testimoni dix que viu. Dix encara que apres que lo Rey fo del del dit stol tornat en Sibilia apres pochs dies vench lo comte ab Marti Anyes e viu ell testimoni moltes vegades lo comte cavalcant ab lo Rey de Castella e que entrava ab lo dit Rey en la Dressana e diu que apres de les coses demunt dites no ha vist ne oyt dir quel dit comte sia tornat en preso.

Item Johan Polo verguer de la governacio del regne de Valencia qui es stat presoner en Xibilia deposa a CLXXVIII fulles quel comte era solt de preso e que cavalcava ab lo Rey per Sibilia e axi matex diu quel viu cavalcar per si matex e ab altres e ensemps e prop lo Rey de Castella e anar a cassa ab lo dit Rey.

Item Francesch Tintorer deposa a CLXXXVI fulles e Laurens Aulet calafat a CLXXXVIII e G. Balaguer mariner a CCIII e dien que lo dit comte fo a lesvehiment del estol vostro Senyor quant se perderen les IV galeas e en lo perseguiment daquelles en la galea de Marti Anyes e que viren lo dit comte cavalcant anar solt ab lo Rey de Castella e sens lo Rey a Cartagenia e en Sibilia et en altres lochs et hoyren dir als

del primer proces que En Bernat de Cabrera trames una letra al comte continent entre les altres coses que no fugis per nenguna raho con devegades se dava occasio a hom de fugir per tal que depuys poguessen hom pendre e ociure.

Item Melchion de Marines janoves deposa a CCXII fulles qûe viu moltes vegades lo dit comte anar cavalcant per la dita ciutat de Xibilia no pas ferrat mas ab guardes qui lo guardaven e dix enterrogat con sap que aquells fossen guardes e diu que per tal con erem de la companya de Marti Anyes.

Item Benedicto Rois Darago deposa a CCVII fulles que ell vehe lo dit comte que no era ferrat ne conexia que tingues guardes anar derrera lo Rey de Castella e seguia la sua cort lo qual sen podia anar franchament segons sos viares axi con negun altre qui no esta en preso.

Item ni ha daltres testimonis qui deposen que oyren dir comunament als castellans qui eren en les galeas que desbarataren e prengueren les IV nostres que lo dit comte fo occasio del degolament de la exurma e què primerament ell feu degolar alcuns qui hi eren de la sua terra quels demana al Rey qui fo. E axi matex que feya encalsar la galea del vescomte cridant al cart al cart. E que feu penjar En Sentmenat.

E per aquestes deposicions de testimonis Senyor e per alcunes altres que deval sobre altre pas se recitaran appar clarament que lo dit comte lonch temps ha que es soltat de la preso anant ça la cavalcant sens tots fferraments e jatsesia Senyor que per dit dalcuns dels

dits testimonis apparega ques digues que lo dit com
era sots guarda de Marti Anyes empero atesa la for
con lo lexava anar ne con guardat ne con acompeny
E con aquest testimoni anava a cassa e en altres pa
axi con li plahia par Senyor que si lo dit comte se
ves volgut ne bon cor hi bigues que poguera ess
fuyt al dit Rey de Castella e que sen poguera ess
tornat en servey de vos Senyor. Perque Senyor p
aquest cap parria que hom pogues dir que aquest co
te es transfuga.

E no tant solament Senyor appar que sia transfu
ans encara Senyor per los dits dels testimonis demu
recitats e que encara Senyor deval veurets esser re
tats appar que lo dit comte haja fet contra vos Seny
e la vostra cosa publica e que haja comes crim de le
magestat axi en donant conseyls al Rey de Castel
contra vos Senyor con aydant li endressar e fer sa a
mada con anant en la dita armada del Rey de Cast
lla contra vos Senyor con encara en faher ociura e d
golar la exurma de les dites IV galeas Senyor.

E no resmenys Senyor no tant solament lo dit co
te par que hage comeses les coses damunt dites a
encara per resemblants judicis los quals dejus se re
taran par resemblant que si lo dit comte pogues hav
acabat que la comtessa muller sua e los infants s
fossen passats en Castella que fore estat publich en
mich de vos Senyor e que palesament haguera pre
la part del Rey de Castella contra vos Senyor. E q
ell hage fet tot son poder de fer exir de tota la vost
senyoria Senyor la dita comtessa e sos infants e enc

ra los bens mobles seus jatse sia que paregua quell dones entendre que feya fer per via del seu rescat.

E aço a mostrar primerament Senyor recitare una letra la qual vos Senyor a X dies de juny del any M CCCLXIV dada a Cullera trameses a la Senyora Regina ab una cedula la qual era dins la letre continents en acabament que vos Senyor haviets sabut certament que lo comte Dosona era en Morvedre e que havia trames o devia trametre per fer alçar ça terra e que per tal que lo Rey de Castella fos pus segur del comte lo dit comte devia fer venir la comtessa e son fill en poder del dit Rey de Castella perque voliets Senyor que la Senyora Regina ab los amichs de la comtessa e en altra manera que a la dita Senyora fos vist fahedor fes per guisa que la dita muller e fill venguessen en poder seu cor perill era en la triga cor segons que vos Senyor sentiets per fama e per espies lo dit comte entenia a servir lo Rey de Castella contra vos e lo feya capita de la guerra en Murvedre e deies que li havia dat lo comtat de Dinia donantli titol comte de Dinia e Senyor de Murvedre e es la dita letre a XXXII fulles del primer proces.

Item Lop Alvares Despeya escuder habitant en la ciutat de Valencia lo dit temps deposa que ell de prop era partit de la ciutat de Valencia e aqui hoy dir alcuns castellans que del Rey de Castella sen passaren al Senyor Rey e axi matex a alcuns sots meses del Senyor Rey qui eran preses en poder del Rey de Castella e puys eren scapats quel comte Dosona ensemps ab lo mestre de Calatrava de Castelles eren romases

de Cabrera e que cregues de tot ço que li diria Marti Martinez lo qual ell li trametia. E apres lo divendres seguent lo comte parti de Sibilia e aquest testimoni ab ell e En Vilacorva e portava en cascuna cama sengles anells ab sengles cadenes e acompanyarenlo X homens a caval e acercans e mes de Mullès e vengren tro a Requena e trobaren aqui CCC homens a caval quils acompanyaren tro a Chiva on trobaren be CCCC homens a caval quils acompanyaren tro a Liria e aqui trobaren be DCC de caval e acompanyaren los tro a Murvedre. E diu aquest testimoni que quant partiren de Sibilia lo comte pres sagrament e homenatge daquest testimoni e del dit En Vilacorva quel servissen be e leyalment e que sils havia a trametre en Cathalunya quey anassen e quant foren a Morvedre anarensen dreta via a la posada del Rey de Castella qui lavors dormie que nol pogeren veure e tornaren menjar e puys anaren fer reverencia al dit Rey besantli tots III la ma. E lo dit Rey dix al dit comte que son pare era pres en Navarra. E respos lo comte donch Senyor no es mort. E dix lo Rey no mas es pres e aço ha fet lo Rey Darago per los bons serveys que fets li ha. E mana lo dit Rey que a Marti Lopez cambrer major seu quels sen menas a sa posada e axis feu. E Marti Lopis lexa al dit comte la sua cambra e aquell dia matex a hora del sol post a manament del Rey ana a la posada del Rey sens aquest testimoni e En Vilacorva e torna a hora del seny del ladre e dix En Vilacorba apart e puys en presencia daquest testimoni que anas en Cathalunya e iria cavalcant tro apres de

Vilareal e que irien ab ell alcuns genets e apres q
iria a peu tro en Cathalunya per tal con hauria a
per camins desviats e hauria a passar barranchs e
quies e En Vilacorba esquivant dix per cert que
iria a peu car no poria anar una leuga e apres lo co
te dix aquest deposant Ramonich tu ti hauras appar
E aquest testimoni havent pler daço dix en bona h
e feren lo dit comte e Marti Lopis desfferrar aquest t
timoni e aço fo un dicmenge e aquell dia matex a h
del sol post lo comte ab aquest deposant Marti Lo
anaren a la posada del Rey e en la cambra del Rey
comte dix al dit Rey present Marti Lopez Senyor
quest es lescuder qui ira en Cathalunya. Es ver se
quel comte havia dit aquest deposant que digues q
era scuder del vescomte Dilla. E lo dit Rey dix al co
te havets lo informat daço que informar lo devets e
comte dix que hoc. E lavors lo Rey dix aquest te
moni Guardats que tornets cor nous costaria sino
cap del vescomte pensantse lo dit Rey segons que a
paria que fos scuder aquest testimoni del vescom
Dilla. E aquest testimoni dix per cert Senyor jo tor
re. E lavors lo Rey cuida parlar aquest testimoni alt
paraules segons que apparia e lo comte tira lo dit R
dient aquest deposant ques isques de la cambra e a
feu e mentre sen ixia oy quel comte dix mes val si
isque que si era pres e apres lo dit Rey e comt
Marti Lopez estegueren be II leugues anedures aqu
deposant esperant los defora. E apres lo comte torn
la sua posada e lo comte ja lo dicmenge entre dia h
via scrits de sa ma II letres la una sendrassava a

comtessa sa muller e a la vescomtessa sa mara e contenia que ells sabien ja lo desastre qui era vengut a mossen Bernat axi que ell trametia aqui aquest testimoni al qual creguessen de tot ço quells digues axi con a la sua persona e que fessen tot ço quell lurs diria. La letra den Berenguer de Maya contenia quell trametria aquest testimoni a la comtesaa e a la vescomtessa axi ques endressas en los affers per quel trametia el cregües daço que li diria. E donali les letres ab una de guiatge del Rey de Castella quels frontales seus no li fessen mal. La creensa era aytal que aquest deposant devia dir de part del comte a la dita comtessa e vescomtessa que decontinent sens tota triga ab aquells fills o filles que no fossen en rahenes sen anassen a la terra francesa ço es a Beses o a Muntpeyler e quey anassen per mar si fer se podia si no per terra vestides axi con homens e que presessen totes aquelles bones robes e joyes que poguessen de Muntsoriu si ferho podien sino que no laguiassen per allo lur anada. E an Berenguer de Mayla devia dir que ajudas e endressas lo dit Ramonich en aquests affers e que si les dones aço no volien fer que ell ajudas aquest deposant en trer sos fills e filles de la terra e manarlos en la un dels dits lochs e que aquell En Berenguer romangues en lo castell de Muntsoriu e quel guardas be. Encara dix lo dit comte aquest deposant que digues a la dita comtessa que en cas que ella duptas per pahor de perdra la sua part de la ciutat de Vich e ço del seu per absentarse que no lin calia haver dupte con per anar en la terra francesa non podia perdre so del seu. E

apres aquell dia de diluns a
timoni parti cavalcant en u
adaliyl del Rey de Castella
aquell adalil pres VIII hom
ran aquest deposant tota la
on foren tro una legua pres
sen lo adalill e los homens
descavalcha e vench sen a
na les letres ne dix la cree
eren trameses ne null tem
gue al cor de res a dir ne
cor bes pensava que no era
yor mes empara la missage
preso. Dix mes avant dema
sa perque lo comte feya a
dita dona e sos fills e dix
que per ço cor havia ente
te de Trestamara deviets c
que los comte e los castell
mare e sa muller e lo dit c
res al mon no havia tan g
Trestamara sens que ell n
vey. E diu que aytant con
nexer lo comte lo pregava
a persona qui apparia que
fet se complis e no paria p
per pahor del Rey de Cast
comte lon pregua menys q
tella moltes e moltes vega
nich prech te queu fassas

nauras la part. E diu que oy dir a les gents qui daços raunaven axi en Sibilia con en Murvedre quel Rey de Castella lo solria e li daria lo comtat de Trastamara ell faria gran Senyor. Mas nou oy dir al comte ans lo dit comte feu manament aquest deposant e an Vilacorba que daço no parlassen a nengu ne departissen entre ells ne ab negun altre. Diu mes avant que quant ne parti lo comte li dix tu be seras tornat dins XV dies. E aquest testimoni dix que no poria per res del mon. E lo comte dix sies almenys tornat dins XX dies. Dix encara quel comte li dix que decontinent que les dones fossen dressades de partir li tremetessen I correu cuytat daço qui sen entras al pus breu que fér se pogues e puys que aquest testimoni sen vengues derrera ell.

Berenguer Fabre e Bernat Serra cavallers del comte de Dinia deposen en XXXVI fulles que estants preses a Murvedre oyren dir a frare Francesch Morera frare menor de Murvedre que lo Rey de Castella ensemps ab lo comte Dosona trametien aquell frare a Valencia per tractament de pau e que lo dit frare aportava letres del comte al bisbe de Valencia de ques que fos e hoyren dir al dit frare quel comte Dosona havia trames I hom seu en Cathalunya per saber que era den Bernat de Cabrera ne de la sua terra.

Item lo noble En Johan Alfonso de Xirica deposa en CXXXII fulles del segon proces que estant aquest testimoni en servey del Rey de Castella oy dir al prior de Sant Johan de Castella que lo comte Dosona quant vench a Morvedre trames En Romanich de Castellbell

en Cathalunya a la comtes
mara sua que sisquessen
Rey de Arago per venirser
alçar contra lo Rey Darag
del comdat Dosona e vesc
dit prior demana aquest te
gues fer per res. E aque
exida lur nos podia ben f
quant era al alçar de la ter
los alcayts qui tenien los
encara que vehe en Murv
feu fer al dit comte con l
lo fera fer a si matex e qu
sua cambra de confits e d
fos pres e que aytantes fe
E diu mes avant que lo d
lo comte a Murvedre per
amichs e parents que ha
go no sap empero que sen
Item P. Perdigo tromp
den Averso deposa a CL
galeas del Rey de Castella
a Yvissa e a Manorcha e o
la galea del capita de Cas
havia promes al Rey de C
ller e los infants de Catha
del Rey de Castella.
Item Diego Ferrandis d
deposa en CXLVII fulles q
los homens de la cort del

vien quel dit comte se era fet hom del dit Rey ab sagrament e homenatge es deya en la cort del dit Rey que lo dit comte devia liurar son comtat al dit Rey.

Item Jacme Julia barber de Barchinona deposa a CLXII fulles e diu que comuna fama era en lestol del Rey de Castella en temps que foren preses les IV galeas e ell testimoni era en aquella den Averso quel comte Dosona deya que si ell ab lestol era en Cathalunya que hauria sa muller e sos infants els metria en poder del Rey per ço que mils se fias en ell.

Item Rodrigo Darica guasco deposa a CLXIII fulles que en lo demunt dit estol era fama quel dit comte devia venir ab lo dit stol a Blanes per traure sa muller e sos infants e per manarlos en Castella. E aços feya per tal quel Rey de Castella fos pus segur dell e quel pogues tenir en les fronteres poderosament.

Item Ahim Coffenjuheu de Castella deposa a CLXIV fulles e diu interrogat que creu que lo Rey de Castella pren consell del comte Dosona e aço per tal con viu II nits lo Rey Marti Anyis e Matheu Ferrandis entrant al dit comte qui estava en la ciutat de Palemsi en la stada del Rey appellada alcacer e diu que quant lo Rey de Castella e los altres exissen del parlament lo dit Matheu Ferrandis deya que bon conseyl era aquell que havia donat lo comte Dosona ço es quel Rey de Castella fes gran armada de naus e de galeas en que anas molta cavallaria e que fessen la via de Murvedre. E partent daqui que anassen a les fortaleses del dit comte qui son prop mar e que posasen aqui los homens a caval e metrien la terra en brugit.

Item Jaeme Rossell d
CLXIII que fama comuna
aquest testimoni era pres
per almiray en lestol.

Item P. Gome s de Mo
fulles e diu que hoy dir a
mestre de Sant Yago quel
Rey de Castèlla que li
deya que havia en lo caste
aquesta raho lo dit Rey h
anas en les galeas axi con
dir a Ferrando de Muntse
Castella per Marti Anyis q
vengut a Muntsoriu en lo
per parlar e alcunes coses
Bernat de Cabrera e del d
e puys torna al Rey de C

Item a V dies del mes
ensertada en lo proces un
rey qui era pres en Castel
la qual letra era scrit I cap
vos responch con lo comt
es desferrat e va ab lo R
fet hom seu e parrien be
quin sera enten que tost s

Item frare Garcia Lores
la provincia Darago depos
fama comuna era en Xibil
havia solt de preso lo dit
mort del pare quel Rey D

Item P. des Coll de Vilajoyosa qui deposa en CLXXIII fulles diu que oy dir a molts que con les galees del Rey de Castella partiren de Cartiginia quel Rey de Castella hi devia muntar e que fahes la via de Cathalunya e ab lo dit comte ensemps devia venir al loch de Blanes lo qual loch lo dit comte li havia promes de liurar al dit Rey o de trer de la terra sa muller per menarla en Castella.

Item Marti Galego del loch de Ayor del regne de Valencia que deposa a CLXXIV fulles qui deposa a VIII de deembre del dit any diu esser ver que aquest testimoni be havia XL jorns estant en Portagal en casa del Rey de Portagal on era stat trames per la infanta de Portagal oy dir a scuders dels missages del Rey de Castella qui eren a Portagal ab lo dit Rey de Portagal parlant quel Rey de Portagal feya gran pertret darmada ço es de LX galeas de C naus quel dit pertret feya per lo dit Rey de Castella a industria e conseyl del comte Dosona e quel dit comte ne seria capita. E que lo Rey de Castella ço que feya de sos affers feya ab conseyl del dit comte lo qual comte anava ab lo Rey de Castella e nos partia dell anant a cassa ho on que anas. E que aquest testimoni con oy aquestes paraules dix e con no es pres lo comte. E ells responeren no es pas pres ans ha los quals mena ab si CCC homens a caval a la janeta qui son de la Andalosia. Dix encara que partint de Portagal e vinentsen en Arago travesant per Castella oy aquest testimoni dir comunament a tot hom e en tots lochs dins de Castella on ell fo aytals paraules o semblants que mal viatge fos

lo comte Dosona qui tan g
Castella e aço deyen per t
munt dits de Castella se fe
Xibilia ops de la dita ar
mun dits e en tots los dit
sona era de cert fora de p
lo creya molt e li dava gra
son conseyl e que de cert
tol quis feya per lo dit Re

Item Gil de Monesma na
posa en CLXXV fulles inte
tella trames son astol la d
a les ylles de Mallorches si
gues e en quina manera hi
ment se deya en Sibilia q
pita e majoral de les dites
e procurava molt de mal a
hi eren entrels altres quels
havien de provisio a III di
aquells qui estaven preses
ren a aquest testimoni qu
daço a lurs amichs en spe
Nasturç e molts daltres. Fe
Luna e vescomte Dylla e I
altres qui eren presoners i
comte Dosona. E dix que i
terra de Castella que los
traydors con lo dit comte
moltes persones axi en la I
Sibilia que lo Rey de Cast

honor de Aguilar e altres lochs e castells que son dins Castella e aço per tal con lo dit comte se era fet hom seu.

Item Lorant A. de Blanes donzel qui deposa a C-LXXVII fulles diu que oy dir a molts que encontinent quel Rey de Castella sabe quen Bernat de Cabrera era mort se feu venir lo dit comte el empra que fos en son servey e quel dit comte se retench acort.

Item Johan Polo verger de la governacio del regne de Valencia lo qual es estat pres en Castella diu que hoy dir a molts quel Rey de Castella havia solt de la preso lo dit comte per ço con se era fet son hom e li havia fet homenatge. Dix encara que oy dir a alcuns cathalans presoners que frare Artal era mort per perseguiment quel dit comte li havia fet e altres deyen que ans era mort per ço con parlava mal del Rey de Castella. Dix encara que ara la derrera vegada quell testimoni fo en Xibilia En Julia barber qui fo pres en la galea den Averso lo qual era levors en Xibilia per lo rescat den Averso dix aquest testimoni quel escriva de Marti Anyis lo prega I die que li splanas o legis una letre de creensa que En R. de Gurb havia portada al comte Dosona de part de la comtessa muller sua e quel dit Julia havia legida la dita letra en la qual la dita comtessa comanava creença al dit En R. que degues dir al dit comte. E apres ell testimoni passant per la lotge dels janoveses oy dir alcuns cathalans presoners que anaven per Xibilia quen R. de Gurb seya ab los janoveses e mostrarenloli. E lo dit En Julia dix

aquest testimoni que ell h
demunt dit.

Item lo noble Roger B
Castellbo qui deposa en C
tant ab lo comte de Foix
mes de setembre en lo lo
ren II missatges del Rey
Foix e estants aqui la I c
parla ab aquest testimoni
acabament Vuestro erma
via molt a saludar e preg
endressar que ell puxa h
que el Rey de Castella lo
se era ben portat con a l
ment e en endrassament
la mar con lestol del vesc
tat e molt be lo havia ser
lo dit comte fo en la gale
test moni demanali si era
respos que hoc mas que
lia be fiar tro que hague
haver la dita muller e se
molt per tengut de fer li g
si ara con la comtessa De
ixits de Cathalunya e sen
sa aço es stat fet ab conse
ni ne dels altres amichs c
ans li desplach molt con s
Rey e de la Senyora Reyna
testimoni e dels altres am

que tots temps li consella que no isques de la terra sens consentiment dels desus dits ne null temps no tench per bo que isques de la terra del Senyor Rey, per anar en Castella ne en altra part. Dix encara que stant aquest testimoni en un loch seu appellat Ciutat a aquesta caresma prop passada hague un any troba un correu qui portava una letra del dit comte a la comtessa la qual aquest testimoni li pres e legi en la qual lo comte feya assaber a la comtessa que ell se era rescatat ab lo Rey de Castella perque ell la pregava que decontinent ab los infants degues partir de Muntsoriu e que sen portas tot ço qui bo fos que no fes gran comu e que no hagues pahor que no pogues pagar lo rescat ab que ella sen anas e que anas a Bayona pero ques guardas quen sa anada no passas per nengun loch damichs seus ne que sos amichs res non sabessen. E lavors era ab aquest testimoni vescomta de Rochaberti qui volch veure e legir la letra e demana aquest testimoni que lin paria e aquest testimoni dixli mas a ell que lin paria e lo vescomte de Rochaberti respos que no lin paria res be ans que daqui anant no entenia a caber en sos affers.

Item March de Sant Agosti donzel lo qual es poblat en lo loch de Ylla qui deposa en CLXXXII fulles diu que lo primer o II die de març prop passat parti Dilla per anar en Castella al vescomte Dilla al qual la vescomtessa sa muller lo trametia ab guiatge que la dita vescomtessa a ell testimoni e a I hom de peu qui anava ab ell havia haut del Rey de Castella. E quant fo en Navarra mesclas ab la gran companya e puys ab

aquella del comte de Denia e anassen a Burgos don l
mati era partit lo Rey en P. de Castella e ana tro
Madriç e aqui troba lo dit Rey e aqui feuli reverenc
e partint daqui ab lo dit Rey anassen a Tholedo e aq
stant viu lo comte Dosona anar cavalcant per la ciut
ades ab pochs cavalcados ades ab molts axi que s
gons son semblant noli paria que fos pres ne anas co
a pres. Mas be oy dir a alcuns que II scuders comun
ment nos partian dell e viu lo dit comte entrar sove
en la posada del dit Rey e star e continuar aqui. E u
vegada lo viu estar devant lo Rey qui seya a tau
ques dinava e un dia troba lo dit comte cavalcant q
demana aquest testimoni con hic sots vos açi e aque
testimoni respos que per ver lo vescomte Dylla. E l
dit comte dixli lo Rey vol queus en tornets. E aque
testimoni respos no men vull tornar car perillos m
seria per les companyes quim han mort un macip
am mes quel Rey de Castella me degol que si les com
panyes me degollaven. E puys dixli lo comte que sa-
nas dinar e puys que tornas a ell e axiu feu e trobal a
casa de Marti Anyes on se dinava lo comte lo qua
comte li dix quel Rey li havia haut seguidor quil me-
tria en Navarra segur. E ell resposli Senyor non feri
res con lo Rey mo digue jom se que li he a dir. E a-
quest testimoni anassen al Rey e pregalo quel lexa
anar ab lo vescomte qui era en Xibilia axi con lo ha-
via guiat. E lo Rey dixli que li plahia e que anas en
bona hora que ell hi seria ans que aquest testimoni. E
en lo cami quant anava en Sibilia troba don P. de Lu-
na que lalgutzir sen menava pres en Sibilia be ab L de

caval e ab cadenes be ferrat e diu que quant fo en Xibilia troba lo Rey de Castella e lo comte Dosona qui fo en la Dressana ferrat axi con los altres e viu en la Dressana lo dit vescomte ben ferrat que tenia mes de LXX lliures de ferre e que tots temps depuys quey fo estech pres que no li fo fet nengun aleugament e parla ab lo dit vescomte lo qual apres li dona una letre scrita de ça ma la qual avans viu lo Rey la qual letra es inserta en lo dit proces e contenia en acabament que trametia a dir a sa muller quel Rey de Castella li havia demanats ab II los fills que per la I nol lexaria anar perque si volia que axis daqui quells li trametes abdos car lo Rey li havia atorgat que si havia sos fills que ell lo soltaria tan tost e que anas percassar la moneda de que se era avengut ab ell ço es XXX mil florins. Empero diu aquest testimoni que al partir en fort poch spay lo dit vescomte dix a aquest testimoni que digues a la vescomtessa que ques que ell li scrivis per res noy trametera los infans. Dix encara que con fo en partir una fembra li porta una letra ab una cedula que havia dins la qual lo comte Dosona trametia a la comtessa. La tenor de la letra es insertada en lo proces es aytal.

Comtessa En Berenguer de Mayla En Gurb moltes vegades vos he fet saber quem amenassets aquelles reçenes ço es a saber mos fils e ara parme que nou volets fer placia a nostro Senyor Deus que ell vos ho deman al cos e a lanima de la pahor e del affany quem fets soferir perque decontinent venits a Bayona e noliejats una nau e venits dretament a Xibilia e nous metats pus lo cap entorn ne ab lo comte de Foix ne ab

chinona per lo rescat den Averso e puys a VII de noembre prop passat fo tornat en Xibilia on troba lo Rey e presentali totes les letres que portava dels presoners qui estaven en Xibilia ne en Barchinona les quals lo dit Rey liura a I scriva seu appellat Johan Bernalt. E apres Marti Anyis e Matheu Ferrandis en una esgleya demanaren a aquest testimoni del estament de la terra e del Senyor Rey Darago. E en lo dit parlament e interrogacio era present lo comte qui demana al testimoni si lo Senyor Rey li havia presa la sua terra e aquest testimoni resposli que no que ell ho sabes mas que En Jacme Burgues de Sotariba havia dit aquest testimoni a Murvedre con ne dech partir que saludas molt lo comte e que li digues que stegues ab bon cor de son fet con son fet havia bon recapte e quel Senyor Rey no li havia res levat del seu e queych havia axi bons amichs con james havie hauts e que pregas Deu que donas pau en la terra con lo Senyor Rey lamava aytant con james havia fet. E diu interrogat que lavors lo dit comte no era pres ne ferrat e diu que Marti Anyis e Matheu Ferrandis feren aquest testimoni manament que tots dies a una hora fos devant lo Rey qui fo de Castella. E un dia lo dit scriva crida aquest testimoni e mes lo dins lo alcasser e trasch III letres de un carner e prega aquest testimoni que les li legis per tal que les pogues tornar e esplanar de cathala en castella. E la una letra havia tramesa la comtessa Dosona al comte son marit. Laltra li trametia vescomte de Rochaberti e laltra trametia la vescomtessa de Ylla a son marit e aquest testimoni demana al scriba si

aquest testimoni havia aportades aquestes letres. E ell dixli quo no ans ho havia I hom del comta Dosona. La tenor de les dites letres no li membren be de tot mas be recorda aquest testimoni que la comtessa escribia al comte escusantse con no havia complit ço que ell volia e que un any hi havia leguiat. E sobre aquells affers li trametia creença per aquell qui li portava les letres e quel cregues con fer ho podia que aytant sabia en lo fet con ella matexa e que tot quant havia havia perdut en servey del dit comte. La letra del vescomte de Rochaberti contenia que sesforsas be e que nostro Senyor Deu daria bona pau e que Deu volent sos affers vendrien be. La letra de la vescomtessa de Ylla deya ques esforçes be que Canet era be obrat e murat e que ella treballaria volenter en son rescat. E apres aquell dia matex segons que diu aquest testimoni lo dit scriva dix aquest testimoni que mala lo havia vist que regeu era estat reptat per Marti Anyis e Matheu Ferrandis quel comte Dosona los havia fets clams con aquest testimoni havia mostrades les letres ne les li havie fetes legir. Apres diu que lo dia seguent un fedri aragones dona aquest testimoni II albarans que tenia e pregalo quels donas a I hom qui hi era del comte Dosona los quals albarans trametia al dit hom del comte Nesbertich ça Tria qui era Alcala Degudoira e los sobrescrits dels albarans drassaven la I an R. de Gurb e laltre an Bort de Mayla. E aquest testimoni estech maravellat con oy dir que En R. de Gurb fos aqui e demana a casa de Marti Anyes on posava I hom del comte Dosona e diguerenli que a casa de un jeno-

ves que havia nom misser Galeot mas quel trobaria a la loige dels janoveses e anahi e trobali e dixli Senyor veus Nesbertich ça Tria quius tramet aquests albarans e ell vali respondre en lengua janovesca que nol conexia ne sabia quis era e no volch pendre los albarans. E diu aquest testimoni que ell conexia be En Gurb e que era aquell e diu que al die seguent aquest testimoni fo pres e mes en la Dressana e ferrat. E dixli apres alcuns dies lo vescomte de Ylla al qual aquest testimoni demana si havia haudes letres de sa muller comptant li la forma con ell les havia legides que era stat aquest testimoni pres per tal con havia legides les letres. Diu encara que estant pres en la Dressana un jorn Huguet Struc filastre de mossen Francesch de Perellos dix aquest testimoni en secret gran e aquest testimoni li promes quen tendria secret la raho per que aquest testimoni era pres dientli que lo vescomte de Ylla li havia dit que aquest testimoni no staria pres sino per tot aquell mes de març prop passat con En R. de Gurb seria tornat de Cathalunya dins lo dit temps e devia amenar si fer o pogues la comtessa Dosona e sos infans en Castella e metrels en poder del Rey. E lavors lo dit Rey affiarse ha dell e darli ha molta terra el fara gran Senyor e li donara cavallaria per fer la guerra contra lo Senyor Rey Darago. E semblants paraules dix aquest testimoni que oy dir ans que fos pres en la Drassana a molts de casa e companya del Rey qui fo de Castella.

Item Andreu Gomes da Calataju deposa en CXCV fulles e diu que hoy dir al mestre de Santyago del

qual ell testimoni era mo
vos jur Andreu Gomes sob
a la creu qne tenia en son
esforsar son fet quel Rey
companya per anar a Mo
E si los seus castells se
guerra daquella part e el
aquestes coses diu que oy
apres quen Bernat de Cab
VII o VIII dies ans de la
aquest testimoni era en B
Castella e lo Rey don Enr
al comte Dosona qui dalt
ab lo dit Rey qui fo que si
ria dar MD de la geneta q
comte de Dinia quis era a
Item diu aquest testimoni
Almeçan e en altres lochs
tella querie conseyl dalcu
nir cavalcant sempre hi d
comte sempre era en son
sino II o III a conseyl qu

Item Enyego Navarro d
sa en CXCVIII fulles que
comte cavalcava molt pri
viu una veu en Sibilia qu
via trames al princep de
pessa ab lo Rey presents
dez e que a cabo de rato hi
ensemps hagueren parlat

a casa del Rey e que tots V e no mull altre mes entraren en conseyl.

Item en CLIII fulles ha una letra de creença que lo vescomta de Ylla trametia a la vescomtessa per En P. de Marles e es li creença e entre les altres coses segons quen Berenguer Doms donzell a qui la vescomtessa de Ylla habia recitada la creensa que la digues a la Senyora Reyna hay aquestes paraules quis seguexen. Dix encara lo dit Berenguer Doms quel dit P. de Marles dix que Marti Anyis li dix quel comte Dosona havia finat ab lo Rey de Castella e quel havia fet almiray e que el die quel dit scuder parti de Castella devia lo dit comte muntar en la armada e encara lo havia heretat de terra e de lochs dins Castella. . . . .
. . . .
. . . .

Item Michel Roys castella scriva del prior de Sant Johan de Castella diu que lo Rey de Castella estant la derrera vegada a Morvedre si feu venir lo comte e que vench ferrat mas aqui lo feu desferrar e aço dix aquest testimoni que ho sap con ho viu e hi era present. E diu que oy dir comunament a tots aquells que eren ab lo Rey de Castella ne cabien en sos affers que havia fet per tal con lo volia fer capita de Murvedre e lexarlo en lo dit loch ab CCC homens a caval et ab altres companyes e que li havia el cor de fer be e merçe axi be con a rich hom altre qui fos en tota Castella. E aço per tal con se deya quel Rey Darago havia fet matar En Bernat de Cabrera e lo comte volia esser en servey del dit Rey de Castella. Empero diu que

daço nos segui res ans lo fe
sab perque.

Item F., Marti mariner qu
que oy dir al patro e als alt
lea castellana en la qual a
e fo pres en la plaga de Bar
sen devia fer anar en Castel
e que lo Rey de Castella
Castella

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Mes senyor que lo dit con
hage comeses les coses den
haje deservit vos e sia veng
publica e que haja fuit e
Rey qui fo de Castella. Per
testimonis los quals Senyor
con lo dit Rey qui fo era
regne lo dit comte Senyor
los altres presones de v
quals estaven preses en so
e ajudassen al dit Rey que
con li deyen de no.

Sobre aço Senyor deposa
cesch Tintorer mariner e c
ara con parti de Sibilia oy
lo qual prega aquest testim
na que dignes an P. Santcli

lo comte Dosona li habia dit e lo havia emprat que ell negues romanir ab lo Rey qui fo de Castella e que li fahes sagrament e homenatge de esserli bon servidor e leyal e que ell li faria donar caval e armes e messio. E lo dit Francesch Daverso segons que recomta a aquest testimoni dix e respos al dit comte que nou faria per res del mon. E lo comte respos que ell e los altres presones havien aço a ffer o lo Rey los feria degollar. E dix Naverso que mes amava esser degolat que siu feya. E semblants paraules dix En Berenguer Morey aquest testimoni que li havia dites lo dit comte.

Item Lorens Aulet calafat de Barchinona qui deposa a CLXXXVIII dix que semblantment ho havia oit dir a molts dels presones e specialment alcuns que lo dit comte los havia emprats que fessen segurtat de valer al dit Rey qui fo e con aquells responessen que nou farien que ell respos que volguessen o no ho farien o serien degolats.

Item Jacme Julia barber de Barchinona lo qual deposa en CXCIII fulles que ara con lo comte fo la derrera vegada exit de la dressana de Xibilia viu gran contrast entre lo comte Dosona En Averso e que lo comte dix an Averso que no era la hon se pensava. En Averso dix que ver era. E apres aquest testimoni demana an Averso que era stat. E Naverso respos en acabament aquest traydor parlant del dit comte nos adura tots a mort con tots nos ha emprats que fassam segurtat de defendre lo Rey qui fo de Castella e con nou volem fer ans dit queu haurem a fer o que serem tots

degollats. E daço mer mal
hagues jaquit rescatar coı
nona jo li hagera dites cos
gran dampnatge e perdicio
terra. E fora tot perdut si
encara que tots los altres ı
timoni semblantment del ε

Item G. Balaguer mar
na deposa en CCIII fulles
que lo comte havia fet lo
rien tots degollats.

Item Jacme Corbera m
que oy dir a molts dels ı
havia emprats que fossen
de Castella.

Item F. Merti mariner d
fulles quel comte Dosona
comte Dylla Naymerich S
presones que fosen en val
de sa terra. E que aquells
serien contra lo Senyor R
lo dit Rey qui fo feu donar
sen al dit En P. et als
a XII de maig lo dit Rey
aquest testimoni que lo c
va e viu que vestia bones

Item P. Despi mariner
XIIII que viu que lo dit c
qui fo de Castella aempra
mens e altres qui aqui ere

lença e en ajuda del dit Rey e de ses terres e que daço fessen segurtat. E que per tal con Naverso nou havia volgut atorgar lo dit comte li manassa en hague noves ab ell. E viu encare pagar lo sou als dits cavallers e altres e quel dit pagament feya lo dit comte ab lo dit Rey.

Item Jacme Nagera moneder de Barchinona qui deposa a CCXVII fulles diu que apres que lo dit comte fo exit de la preso vench un dia cavalcant a la Dressana e parla ab En Francesch Daverso present e oynt aquest testimoni e viu e hoy que lo dit comte empra lo dit Francesch Daverso que fos en servey e ajuda del dit Rey qui fo e que lo dit Francesch no lin volch lotorgar e quen hageren noves entre ells e que lo dit comte no manassa al dit Francesch Daverso. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

E ultra les coses demunt dites Senyor par que lo dit comte haga deservit vos Senyor per tal Senyor con se diu que quant la pau fo fermada entre vos Senyor

e lo Rey qui fo de Castell
nal de Bolunya e puys Se
lo comte fossen anats en
compliment de pau lo dit
de Castella del qual segoı
creença a la muller del in
mort del dit infant En Fe

Sobre aço deposa lo no
dona en XV fulles del pri
infant que lo comte Dosc
del dit Rey de Castella uı
rosa a sa muller que ocies
la per muller mas lo comt
letra a la dita dona mas q
ches de Casada que la do
Dia Sanches haviala mesa
mes avant que altra hora
la dita letra al dit vescom
a daltres e que Die Pereç
dix que de ma del Rey de
tes coses matexes diu lo d
altra die lo dit Dia Sánche

Item lo dit Dia Sanches
fulles del primer proces di
sona venia de la missage
regne de Valencia trames a
correu del dit comte la qı
qui es en cami de Maella a
ni era ab linfant e que li f
te havia de les sues feynes

lla e que seria son prou. E lo dit testimoni ab voluntat del dit infant quil prega que sostregues al dit comte ço que pogues duptantse de mals tractaments ana a Tortosa e quant fo la lo comte fou partit. E hagueli jaquida una letra quel seguis tant tro quel hagues aconseguit en la sua terra. E feu ho. E oyda missa en un loch de la terra del dit comte con tot hom fos exit de la esgleya lo comte feuli jurar de tenir secret ço que li diria e puys liurali una letra del Rey de Castella signada de sa ma nos sap si tota ne era scrita per la qual letra era comanada creença al dit comte la qual letra se endressava a la dita infanta muller del dit infant e prega lo dit comte aquest deposant que la donas a la dita infanta e que fes per manera que lo dit comte pogues parlar ab ella e aquest testimoni interrogalo de que havia a parlar ab ella. E lo comte dixli que lo Rey de Castella la volia per muller e aquest testimoni resposli con se poria fer axo si jan ha. E lo comte dix que aço plauria al Rey de Portagal e que daço hauria letra sua linfanta axi que si ella ho volia consentir que ell li hauria II galees a Tortosa qui la sen menarien secretament e dixli mes avant que ell havia parlat de sos affers daquest testimoni ab lo Rey de Castella e trobavelne de bon enteniment per que lo pregava que ell donas la dita letra a la dita infanta e fahes que pogues parlar ab ella. E lo dit testimoni per tal con era en ço del dit comte duptant se dell atorgaliho e venchsen ab letra e donala al dit infant.

Item mossen En Gilabert de Scenteyles qui deposa en XCII fulles e mossen Bernat Doltzinelles qui depo-

Senyor Rey o a la Senyora Reyna con lon demanarien. . . . .

. . . .

. . . .

Apres Senyor diuse es posa contra lo dit comte e En Bernat de Cabrera que quant ells anaren per missegeria de la pau en Castella que lo Rey de Castella lus feu grans dons de grans lochs e terres e que lo dit En Bernat e lo comte se feren homens seus e li feren homenatge perques diu que es sospita contra lo dit comte e En Bernat que no fossen levors alcuns mals tractaments ab lo dit Rey de Castella contra vos Senyor e vostra terra per tal Senyor que pus lo Rey qui fo de Castella no havia lo cor de tenir la pau segons que appar be per tal con quant En Bernat e lo comte sen foren venguts de Castella quaix encontinent lo dit Rey torna la guerra e vench assetjar e pendre los lochs Darago no apparia quels degues fer tan grans dons si qualsque mals tractaments no haguessen ab ell.

Sobre aço deposa mossen En Francesch de Perellos en LXXI fulles del primer proces e diu que quant lo comte fo tornat de Castella oy dir al dit comte que lo Rey de Castella li havia dats certs lochs muntans a gran quantitat de rende e que sobre aquells de licencia e gracia quel dit Rey lin havia feta havia manlavada certa quantitat de moneda quant torna de Castella.

Item mossen En Gilabert de Scenteylles lo qual deposa a XC fulles del dit primer proces diu que oy dir al comte quant fo vengut de Castella quel Rey de Castella havia fet a aquell gran gracia e gran do.

Item misser Bernat Doltzinelles qui deposa e XCVIII fulles diu que havia oyt dir que lo Rey de Ca tella havia dades cavalleries al comte Dosona tro e quantitat a sos viares de CC mil morabatins.

Item mossen R. de Vilanova deposa a CIV fulles q oy dir al comte quant fo vengut de Castella que lo Re de Castella li havia dada rende no li membre en qua ta quantitat e ques era fet hom del dit Rey de Cast lla guardant ço que devia fer a vos Senyor.

Item don Pero Eximenez de Lombiera qui depos a CXXXVIII fulles del segon proces diu ques de publicament en Xibilia quant En Bernat de Cabrera lo comte hi foren anats que los dits pare e fill se ere fets vassalls del Rey de Castella e aço dix si saber pe tal con En P. de Xirica ab lo qual aquest testimon era continuament ne hague letres de Castella. . .

. . . .

. . . .

. . . .

E per tal Senyor con se diu que ara a la fi quant lo dit Rey qui fo de Castella exi del regne lo dit comte era en la preso en Xibilia assumense açi alcuns dits de testimonis qui deposen sobre la forma con hi torna ne quant.

March de Sant Agusti donzel qui deposa a CLXXXI fulles deposa que ell anant a Xibilia per la vescomtessa de Ylla quil trametia ab son marit se mescla a Navarra ab les grans companyes e puys mesclas ab l companya del comte de Dinia e partent dell anassen a Burgos don fo ja partit lo dit Rey qui fo e puys anas-

sen a Tholedo on viu lo comte anar a cavalcar ab lo dit Rey e partent daqui anassen en Xibilia e trobay ja lo Rey de Castella qui fo e lo dit comte e viu quel comte Dosona era en la Dressana pres e ferrat axi con los altres presoners e oy dir que per ço lo dit Rey lo havia fet tornar pendre con havia suspita que no sen anas al Rey Anrich per tal con un algutzir del dit Rey li era fuit e sen era anat al Rey Anrich e lo dia avans que fugis havia demanat a son nabot de Marti Anyes que li lexas lo comte per tal con volia jaher ab fembra aquella nit e lo dit nabot nou volch fer e que aquestes paraules lo nabot de Marti Anyes recompta al dit Rey qui fo segons que oy dir e lo dit Rey feu lo pendre.

Item Francesch Tintorer deposa a CLXXXVI fulles que ell testimoni ha estat ab Naverso en les galeas dels castellans tro sus ara a V de maig que tornaren en Xibilia per desarmar e apres que fo exit ha estat pres e ferrat aquest testimoni VI dies en la Dressana de Sibilia e puys passats los dits VI dies fo desferrat e desliurat ab los altres e diu que ara aquesta derrera vegada con entra aquest testimoni en la Dressana de Xibilia trobahi lo dit comte que no stava ferrat e oy dir que tro IV dies havia quel havien desferrat e que no havia molt quel havien mes en la dita Dressana que era vengut ab lo dit Rey qui fo de Tholedo.

Item Anthoni Peres qui deposa a CLXXXVII fulles diu que ara con lo Rey qui fo vench de Toledo e fo en Xibilia lo dit comte vench ab ell e no stech en la preso per alçuns dies mas depuys viu ara con lo dit Rey

devia desemperar la ciutat
vench ab V de mules e
mas aqui e de present fo
VIII dies e apres fo desfer
los altres presones entorn
tat ab los altres presones.
en la dita Dressana per t
feya per cautela de cobrir
fer alcuns tractaments ab

Item Lorens Aulet cala
ara quant vench lo Rey q
vench ab ell e con hague
anant solt un dia vench a
les e romas aqui e los alt
e estech ferrat tro a III d
tech tro a III dies anant
apres I die vers ora de m
sap aquest testimoni que
solgueren CC presones e

Item Jaume Julia barb
CXCII fulles que oy dir
molts que con lo dit Rey
gos per resistir a les com
ell e estech ab ell tota ve
bilia. E a cap de VIII die
sona vench a la Dressana
lles e romas aqui ab lo a
anaren per la Dressana m
alcayt feu lo ferrar e este
VIII dies e puys Marti Ar

feu lo desferrar e estech II dies desferrat en la Dressana e passats los dits II jorns vench Marti Anyes e manalsen e los altres presones romangueren en la preso be V dies apres.

Item G. Balaguer mariner de Barchinona qui deposa en CCIII fulles diu en substancia axi con lo demunt prop testimoni ha deposat quant al tornament de la preso e al desliurament.

Item Jacme Corbera mariner sobre lo dit tornament de preso deposuit idem in efectu a CCX fulles.

Item Melchion de Marinis janoves deposa a CCXII fulles que lo primer die de maig prop passat viu lo dit comte pres e ferrat en la Dressana de Xibilia e que li havien mes de nou.

Item Bernat Torres mariner de Barchinona deposa a CCXIII fulles que quant lo Rey qui fo de Castella vench ara la derrera vegada en Xibilia de Tholedo lo comte Dosona fo abans que ell en Xibilia de tres dies segons que oy dir e apres quel dit Rey fo vengut en Xibilia aquest testimoni viu lo dit comte cavalcant ab lo Rey e ab daltres e estech axi be per X dies e apres fo menat a la Dressana e aqui estech pres e ferrat be VI dies e un dia que era dijous fo desferrat e gitat de la preso. E lo divendres seguent comensaran a desliurar los altres. E dix interrogat que oy dir que lo dit comte fo desferrat e gitat de la preso ans que los altres per ço con sen volia anar ab ell.

Item Benedicto Roys del loch Datzaret del regne Darago deposa a CCXV fulles que ara a la derreria lalgutzir del dit Rey parla ab lo comte e ferral en la

Dressana e aqui estech ferrat VIII dies o engir e m mes e tantost fo desferrat pero dix que era fama entre los catius qui eren aqui e paria be veritat que lo desliurament e desferrament era estat fet per tal que negu nos pensas quel Rey de Castella li donas favor jatsesia fos fama entre los. dits catius que lo dit comte era estat ferrat per dissimular e fenyer que negu nos pensas que ell fos servidor del Rey de Castella jatsesia que tots se pensassen be que ell era servidor del dit Rey e quel dit desferrament era estat fet per disimular aquest fet.

Item Jacme Noguera moneder de Barchinona deposa a CCXVII fulles que apres pochs dies quel Rey qui fo de Castella vench ara en Xibilia lo dit comte fo pres e ferrat en la dita Dressana e era fama comuna entre tots los presones que aquesta preso era estada feta ab tractament e voler del dit comte per ço que ell pogues tractar e procurar ab los richs homens cavallers e altres presoners qui aqui eren que fossen en valença e en ajuda del dit Rey e de sos regnes e que paria be que la dita preso era estada fenta e ab son voler per ço con no estech ferrat sino entorn VIII jorns e fo soltat de la preso be IV dies ans quels altres presoners. E sobre lo. emprament deposa aquest testimoni ab los altres.

Item Barthomeu Pico mariner de Barchinona deposa a CCXVIII fulles diu que be ha oyt dir que apres pochs dies quel dit Rey fo vengut lo dit comte era estat mes pres e ferrat en la Dressana de Xibilia e que aqui havia stat pres be per III dies e que isque de la

preso abans quels altres presoners be per IV dies. E viu aquest testimoni segons que dix interrogat quel dit comte ajudava a traure de la torra del tresor la moneda quel dit Rey sen volia portar e la trametia a la galea de Marti Anyis la qual era en lo riu a lats de la dita torra. E aço fo abans que los altres presoners fossen relaxats.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Para no dar mas estension de la regular á este volúmen, interrumpimos aquí la serie de deposiciones que venimos transcribiendo, para continuarla en el siguiente, ya que la variedad y el número de estas se presta á ello, sin que su reparticion en dos volúmenes influya mas ni menos en el órden y sentido del texto general.

FIN DEL TOMO TRIGÉSIMO TERCERO DE LA COLECCION, SEGUNDO DEL PROCESO CONTRA BERNARDO DE CABRERA.

TOMOS PUBLICADOS.

		PRECIO. Por suscripcion.	Inde[illegible]
1, 2 y 3	Compromiso de Caspe . . . . rs. vn.	80	[illegible]
4	Union del Condado de Barcelona con el Reino de Aragon	25	[illegible]
5	Ordenaciones de la Casa Real de Aragon promulgadas por D. Pedro *el Ceremonioso*.	15	[illegible]
6 y 7	Ordenaciones de diferentes monarcas tocantes al gobierno y Casa Real de Aragon	35	[illegible]
8	Municipalidades y cartas-pueblas.	25	[illegible]
9 y 10	Historia de los Condes de Urgel por Diego Monfar y Sors . . .	60	[illegible]
11	Repartimiento de los reinos de Mallorca, Valencia y Cerdeña. .	40	[illegible]
12	Censo de Cataluña ordenado por D. Pedro *el Ceremonioso* . . .	20	[illegible]
13	Documentos literarios en antigua lengua catalana (siglos XIV y XV.)	30	[illegible]
	Levantamiento y guerra de Cataluña en tiempo de D. Juan II., trece tomos	312	[illegible]
	Opúsculos inéditos del cronista catalan Pedro Miguel Carbonell, dos tomos	40	[illegible]
	Proceso contra Jaime III, último rey de Mallorca tres tomos. . . .	72	[illegible]

EN PRENSA.

Proceso contra Bernardo de Cabrera, y su hijo el co[illegible] de de Ausona. (Se han publicado los tomos 1.° y 2.[illegible]

CONDICIONES DE LA SUSCRIPCION.

Esta Coleccion se publica por tomos de 500 páginas de impresion apr[illegible] ximadamente, á 24 rs. vn. pagaderos por adelantado, y fuera de su[illegible] cripcion se venderán con un 20 p. c. de recargo. Se admiten suscripc[illegible] nes. EN BARCELONA: En la porteria del mismo Archivo. EN LOS DEM[illegible] PUNTOS DE ESPAÑA: mediante carta franca al Director de esta Colecci[illegible] acompañando el importe de la suscripcion en una libranza sobre corre[illegible] EN EL EXTRANJERO: en todos los consulados españoles.

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 03595 0792

BOUND

AU 13 1954

UNIV. OF MICH.
LIBRARY